

( بسم الله الرحمن الرحيم ) وبه نستعين

الحمد لله الذي بتوفيقه تم الاحوال \* وبلطفه واحسانه تحسن الافعال والاقوال \*  
 ونشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له توحيدا ينجي صاحبه من الاهوال \*  
 ونشهد ان سيدنا محمدا عبده ورسوله النبي المفضل \* صلى الله عليه وعلى آله  
 وصحبه خير صعب وآل ( وبعد ) فيقول الفقير الحقير المعترف بالعجز والتقصير  
 السيد ( محمد امين فهميم ) قائم مقام قارص ابن السيد الحاج عبدالرحمن  
 المفتي پاشا بارضروم ابن الشيخ المرحوم السيد الحاج مصطفى المفتي  
 في تلك البلدة برتبة قدس شريف شرفها الله تعالى وهو ابن الشيخ المرحوم  
 السيد محمد حبيب القاضي في البلدة المزبورة برتبة قدس شريف وهو  
 ابن الشيخ المرحوم السيد الحاج محمد المفتي ايضا في البلدة المزبورة وهو والد  
 شيخنا ومولانا شيخ الاسلام ومفتي الانام الشهيد فيض الله افندي طاب الله  
 ثراه وجعل الجنة مثواه ابن الشيخ المرحوم السيد حبيب محمد ابن الشيخ  
 المرحوم السيد پير محمد الشهير بالشيخ الاسود القره باغي الحسيني الحسيني  
 ابا واما قدس الله سره العزيز لما قرأت المختصر القدوري للامام ابي الحسن  
 احمد بن محمد بن جعفر الهمداني الفقيه الحنفي الذي انتهت اليه رياسة الحنفية  
 بالعراق وهو من اصحاب الترجيح وكان كتابه من المتون الاربعة المشهورة  
 بين العلماء المتبحرين ومتيمنا بين الخواص والعوام على الامام الفاضل  
 العامل المحقق الاستاذ الكامل المدقق الفريد في بلده مولانا مقداد فهمي  
 الارضرومي المشتهر بجاي افندي زاده عفي عنه العفو العلي ومتع المسلمين  
 بطول بقاءه اردت ان اترجم عبارة المتن سبقا بسبق بلسان تركي ليعم  
 نفعه جميع المسلمين فلما تيسر لي الاختتام بعون الله الملك العلام في او ان  
 اوائل سلطنة سلطان البرين و خاقان البحرين خادم الحرمين الشريفين  
 السلطان ابن السلطان السلطان الغازي ﴿ عبد الحميد ﴾ خان ثاني خلد الله  
 خلافته وايد سلطنة ما دامت الملوان بحرمة من بعث الى الانس والجان  
 وتيقن لي انه راغب الدين والشريعة الشريفة امثالا وتمسكا بقوله عليه  
 وعلى آله ازكي التحية والتسليمة ﴿ ان هذا الدين بدأ غريبا وسيرجع

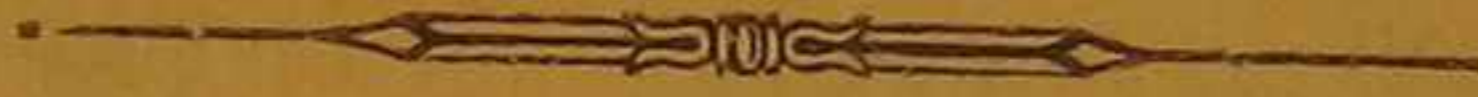
غريباً فطوبى للغرباء الذين اصالحوا ما افسده الناس ) وكان صاحب  
 هذه النعت الشريفة عزيزاً نادراً في هذا الزمان سميت هذه الترجمة تفعلاً  
 وتبركاً ( كتاب العزیزی فی المختصر القدوری ) لتكون عزيزة  
 ومعتبرة في ايادي الانام وارجو من الناظر فيها ان يغمض مما فيها  
 من سهو وخطأ ويؤوله بتأويل حسن ان امكن ذلك  
 والا فيثبت ماهو الاحق والاصوب ويمحو  
 ماهو ضده وينسبني بالاناسي ويعفوني  
 فان الله تعالى عفو يحب العفو  
 فاعف عنا يا كريم  
 بكرمك يا اكرم  
 الاكرمين

فهرست ترجمه قدوری

باب صدقة البقر	٤٨	باب التيمم	٠٨
باب صدقة الغنم	٤٩	باب المسح على الخفين	١٠
باب زكوة الخيل	٥٠	باب الحيض	١٢
باب زكوة الفضة	٥١	باب الانحسار	١٥
باب زكوة الذهب	٥٢	كتاب وقت الصلوة	١٦
باب زكوة العروض	٥٢	باب الاذان	١٨
باب زكوة الزروع والثمار	٥٣	باب شروط الصلوة	١٩
باب من يجوز دفع الصدقة	٥٤	باب صفة الصلوة	٢٠
اليه ومن لا يجوز	٥٥	باب قضاء الفوائت	٢٧
باب صدقة الفطر	٥٧	باب الاوقات التي يكره فيها الصلوة	٢٧
كتاب الصوم	٥٨	باب النوافل	٢٨
باب الاعتكاف	٦٣	باب سجود السهو	٢٩
كتاب الحج	٦٤	باب صلوة المريض	٣١
باب القران	٧١	باب سجود التلاوة	٣٢
باب التمتع	٧٣	باب صلوة المسافر	٣٣
باب الجنائيات	٧٤	باب صلوة الجمعة	٣٥
باب الاحصار	٨٠	باب صلوة العيدين	٣٧
باب الفوائت	٨١	باب صلوة الكسوف	٣٩
باب الهدى	٨٢	باب صلوة الاستسقاء	٤٠
كتاب البيوع	٨٤	باب قيام شهر رمضان	٤٠
باب خيار الشرط	٨٧	باب صلوة الخوف	٤٠
باب خيار الرؤية	٨٨	باب الجنائز	٤١
باب خيار العيب	٩٠	باب الشهيد	٤٥
باب البيع الفاسد	٩١	باب الصلوة في الكعبة	٤٥
باب الاقالة	٩٤	كتاب الزكوة	٤٦
باب المراجعة والتولية	٩٤	باب زكوة الابل	٤٧

صحيفة		صحيفة	
كتاب النكاح	١٧٨	باب الربوا	٩٦
كتاب الرضاع	١٩٠	باب السلم	٩٨
كتاب الطلاق	١٩٣	كتاب الصرف	١٠٠
باب الرجعة	٢٠١	كتاب الرهن	١٠٣
باب الايلاء	٢٠٤	باب الحجر	١٠٨
كتاب الخلع	٢٠٦	كتاب الاقرار	١١٢
كتاب الظهار	٢٠٨	كتاب الاجارة	١١٧
باب اللعان	٢١١	كتاب الشفعة	١٢٦
باب العدة	٢١٣	كتاب الشركة	١٣٣
كتاب النفقة	٢١٨	كتاب المضاربة	١٣٧
كتاب العتاق	٢٢٥	كتاب الوكالة	١٤٠
باب التدبير	٢٢٨	كتاب الكفالة	١٤٦
باب الاستيلاء	٢٢٩	كتاب الحوالة	١٥٠
كتاب المكاتب	٢٣١	كتاب الصلح	١٥١
كتاب الولاء	٢٣٥	كتاب الهبة	١٥٥
كتاب الجنائيات	٢٣٧	كتاب الوقف	١٥٨
كتاب الديات	٢٤١	كتاب الغصب	١٦١
باب القسامة	٢٤٩	كتاب الوديعة	١٦٤
كتاب المعاقل	٢٥١	كتاب العارية	١٦٦
كتاب الحدود	٢٥٢	كتاب اللقيط	١٦٧
باب حد الشرب	٢٥٦	كتاب اللقطة	١٦٨
باب حد القذف	٢٥٦	كتاب الخثي	١٧٠
كتاب السرقة	٢٥٨	كتاب المفقود	١٧١
كتاب الاشربة	٢٦٣	كتاب الابق	١٧٢
كتاب الصيد والذبايح	٢٦٤	كتاب احياء الموات	١٧٢
كتاب الاضحية	٢٦٨	كتاب المأذون	١٧٤
كتاب الايمان	٢٧٠	كتاب المزارعة	١٧٦
كتاب الدعوى	٢٧٨	كتاب المساقاة	١٧٨

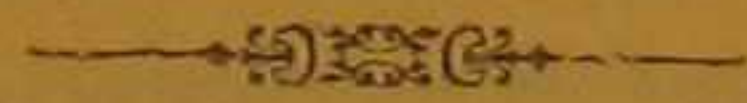
صحيفة	صحيفة
كتاب الوصايا ٣٢٢	كتاب الشهادات ٢٨٧
كتاب الفرائض ٣٢٩	كتاب الرجوع عن الشهادات ٢٩٣
باب العصبات ٣٣١	كتاب ادب القاضي ٢٩٥
باب الحجب ٣٣١	كتاب القسمة ٢٩٩
باب الرد ٣٣٢	كتاب الاكراه ٣٠٣
باب ذوى الارحام ٣٣٤	كتاب السير ٣٠٥
باب حساب الفرائض ٣٣٥	كتاب البغاة ٣١٨
باب المناسخة ٣٣٨	كتاب الحظر والاباحة ٣١٩



قارص سنجاغی متصرفی سعادتلو امین فہیم پاشانک

﴿ عزیز یزید ﴾ اسمیله تسمیہ ایلدیکی قدوری

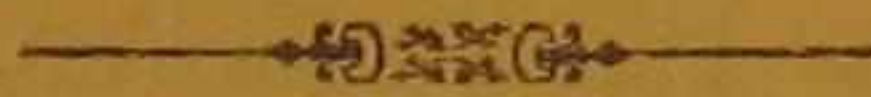
شریف ترجمہ سی



اشبو کتابک ندرتی وآسیای وسطی جانبارنده قلاتی حسبیله

نسخه صحیحہ سندن بالتصحیح بشنچی دفعہ اولہرق

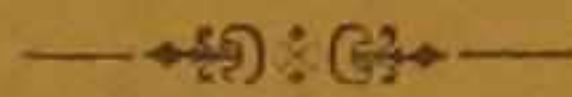
طبع اولنمشدر



معارف عمومیہ نظارت جلیله سنک (۳۷۹) نومرو و ۱۲ ربیع الاول

سنہ ۱۳۱۶ و ۱۹ تموز سنہ ۱۳۱۴ تاریخلی

رخصتنامه سنی حائردر

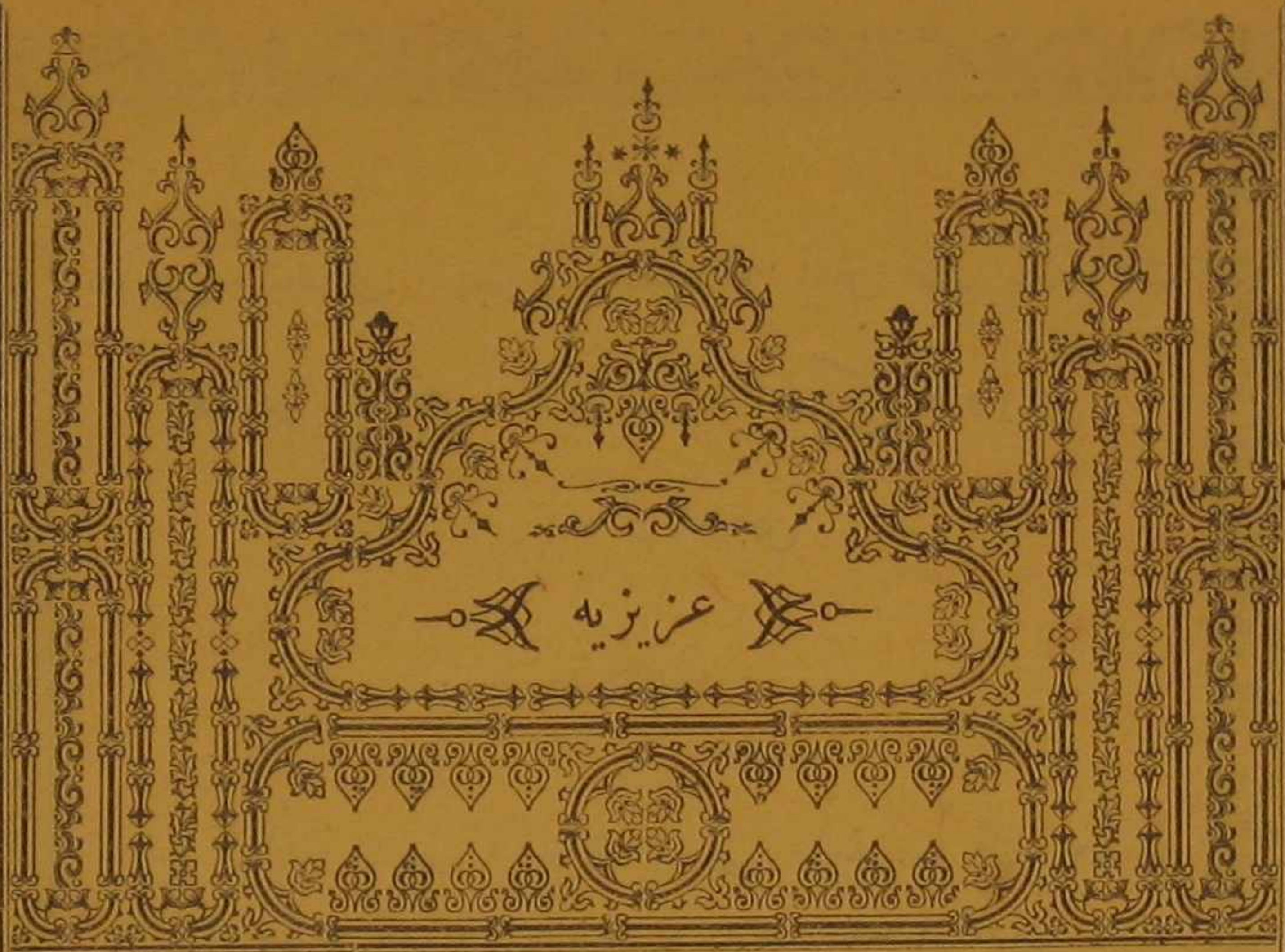


در سعادت



۱۳۱۴





عزیزیه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

( کتاب الطهارة ) بوترقیات پا کلکه دائر مسائل حقننده در ( قال الله تعالى )  
شان عالیسی عظیم اولان جناب الله عظمتله قرآن کریمنده بیوردی  
( یا ایها الذین آمنوا ) یا حرف ندا تأکید و تشبیهدر یعنی شرف ایمان ایله  
مشرف اولان مؤمنلر غفلتدن اویانوب ربکیز جناب عظیم الشانک امر  
شریفی و فرضی اجرایه سعی و اهتمام ایدک ( اذا قمتم الى الصلوة ) نمازه  
قیام مراد ایلدیککز وقتده ( فاعسلوا وجوهکم وایدیکم الى المرافق )  
یوزلریکزی والاریکزی مرفقلریکزی ایله بیله غسل ایدک ( وامسحوا  
برؤسکم وارجلکم الى الکعبین ) دخی باشلریکزه مسح ایدوب و آیقلریکزی  
طپوقلریکزی ایله بیله غسل ایدک ( ففرض الطهارة غسل الاعضاء  
الثلاثة ) ابدستک فرضی اوج اعضاسنی غسل ایدوب ( ومسح الرأس )  
دخی باشنه مسح ایتمکدر ( والمرفقان والکعبان یدخلان فی الغسل )  
دخی دیرسکلر و طپوقلر غسلده داخل اولورلر ( والمفروض فی مسح  
الرأس مقدار الناصیه ) باشنه مسح ایتمده فرض قلنان ناصیه مقداریدر

( یعنی )

يعني باشك درت بلو كندن بر بلو كيدر ( لما روى المغيرة بن شعبة رضى الله  
 تعالى عنه ) اصحاب كباردن ذكر اولسان مغيرة بن شعبة حضر تلري  
 روايت بيورديلر كه ( ان النبي صلى الله تعالى عليه وسلم اتى سباطة قوم ) رسول  
 كائنات و مفخر موجودات عليه وعلى آله افضل التحيات و اشرف التسليمات  
 افندمن حضر تلري بر قومك خالى محلمه كلوب ( فبال ) دفع رطوبت  
 بشرية ايلدى ( وتوضاً ) شرافته ابدست الدى ( ومسح على ناصيته و خفيه )  
 دخى مبارك ناصيه سى و ادكارى اوزرينه مسح ايلدى بو حديث شريف  
 خف و ناصيه اوزرينه مسح ايمكه دليل اولدى ( وسنن الطهارة ) ابدستك  
 سنتلري ( غسل اليدين ثلاثا قبل ادخالهما الاثناء اذا استيقظ المتوضىء من نومه )  
 ابدست اليحى كيمسه او يقودن او ياندينى وقتده اللرينى چناغه دالدرمزدن  
 اول اوج كره غسل ايلمك ( وتسمية الله تعالى فى ابتداء الوضوء ) دخى  
 ابدستك ابتدا سنده بسمله شريف او قومق ( والسواك ) دخى مسواك استعمال  
 ايلمك ( والمضمضة والاستنشاق ) دخى اغزينه و بورنه صو ويرمك  
 ( ومسح الاذنين ) دخى قول اقلرينه مسح ايلمك ( وتخليل اللحية والاصابع )  
 دخى لحيه سنى و يارمقلىرىنى خلاللمق ( وتكرار الغسل الى الثلث ) دخى غسلى  
 او چه دك تكرار ايمكدر ( ويستحب للمتوضىء ان ينوى الطهارة ) دخى متوضى  
 اولان كيمسه ايجون طهارته نيت ايمك مستحب اولور ( ويستوعب رأسه بالمسح )  
 باشنه قاليو مسح ايمك ( ويرتب الوضوء ) ابدستى ترتيب اوزره المق ( فيبتدىء بمبدأ  
 الله تعالى بذكره ) الله تعالى آيت كريمه سنده ذكريله بدأ ايلدىكى عضودن بدأ ايلمك  
 ( وباليمين ومسح الرقبة ) دخى صاغ جانبلى ايله بدأ بو يينه مسح ايمكدر ( والمعانى  
 الناقضة للوضوء ) ابدستى بوزان علتلر ( كل ما خرج من السبيلين ) قبل و دبردن  
 چيقان نسنه نك كليسى ( والدم والقيح والصدید اذا خرج من البدن فتجاوز  
 الى موضع يلحقه حكم التطهير ) دخى قان و ايريك و صارى صوبدندن چيقوب  
 حكم تطهير لاحق اولدينى محله تجاوز ايلمك ( والقيء اذا كان ملاً الفم ) دخى  
 بوغاز دن عودت ايلين نسنه اغز طولوسى اولدينى وقتده ( والنوم  
 مضطجعا او متكئا او مستنذا الى شىء ازيل عنه لسقط ) دخى يان



اوزرينه ياخود بر نسنه يه اتكاء ياخود استناد ايدر اولديغي حالده اويومق كه  
 اكر اول نسنه زائل اولسه البته ساقط اولور ( والغلبة على العقل بالاعضاء  
 والجنون ) دخي بايياق وديوانه اولمق ( والقهقهة في كل صلوة ذات ركوع  
 وسجود ) دخي ركوع وسجده صاحبي اولان نماز لرده كندى ياننده واقع  
 اولان كيمسه ايشيده جك قدر كولمك بوجله ابدستى نقض ايدر ( وفرض  
 الغسل المضمضة والاستنشاق وغسل سائر البدن ) غسلك فرضى اغزينه  
 وبورننه مبالغه ايله صو ويروب وجميع بدنى غسل ايلمكدر ( وسنة الغسل  
 ان يبدأ بالمغتسل فيغسل يديه وفرجه ) غسلك سنتى غسل ايديجى كيمسه  
 اللرىنى وفرجنى ييقامق ايله بدأ ايتمك ( ويزيل النجاسة ان كانت على بدنه )  
 اكر بدنى اوزر نده نجاست اولور ايسه ازاله ايتمك ( ثم يتوضا وضوءه للصلوة )  
 نمازه ابدست الديقى كى ابدست انور ( الارجلية ) اياقلىرىنى ييقامز ( ثم يفيض  
 الماء على رأسه وعلى سائر بدنه ثلاثا ) بعده صوي باشى وسائر جسدى اوزرينه  
 اوچر كره دوكر ( ثم يتنجى عن ذلك المكان فيغسل رجليه ) صكره غسل  
 ايلديكى مكاندن تجاوز ايدوب اياقلىرىنى ييقار ( وليس على المرأة ان تنقض  
 ضفائرها في الغسل اذا بلغ الماء اصول شعرها ) عورت اوزرينه لازم دكلدر  
 شعرك كوكلرينه صو بالغ اولديغي وقتده اور كولىرىنى بوزمق ( والمعاني الموجبة  
 للغسل انزال المنى على وجه الدفق والشهوة ) غسلى موجه اولان علتلر  
 شهوت ايله اتمق وجه اوزرينه منى نك انزاليدر ( من الرجل والمرأة ) ار كشى  
 وعورتدن ( والتقاء الختانين من غير انزال المنى ) دخي انزال اولمقسزىن  
 ختانيك بربرينه تجاوز ايتمه سيدر ( والحيض والنفاس ) دخي غسلى  
 موجه اولان حيض ونفاسدر ( وسن رسول الله صلى الله تعالى عليه  
 وسلم الغسل للجمعة والعيدىن والاحرام والوقوف بعرفة ) رسول  
 كائنات عليه افضل التحيات افندمز جمعه وعيدىن واحرام وعرفهده  
 وقفه ايجون غسلى سنت قيلدى ( وليس في المذى والودى غسل  
 وفيهما الوضوء ) دخي مذى وودينك ظهورنده غسل لازم اوليوب  
 انجق بونلرده ابدست المق لازم كلور ( والطهارة من الاحداث جائزة

بماء السماء والاولدية والعيون والابار وماء البحار) دخى سماء دخى واديلر  
 وچشمه لروقيولر و دكز لر صولرى ايله حد ثلردن طهارت جائزدر (ولا تجوز  
 الطهارة بما اعتصر من الشجر والثمر) شجر دن وميوه لردن صيقلان صو  
 ايله جائز اولماز (ولا بما غلب عليه غيره فاخرجه عن طبع الماء كالا شربة والخل  
 وماء البقلاء والمرق وماء الورد وماء الزردج) شربترو سر كه دخى بقلا و آش  
 وعصفر چيچكنك صولرى كبي صوايله كه صو طبعندن چيقوب غيريسى صو  
 اوزرينه غالب اولسه او مثللو صولر ايله ابدست جائز اولماز (ويجوز الطهارة  
 بماء خالطه شيء طاهر فغير احد او صافه) دخى طهارت بر صوايله جائز اولور كه  
 اول صويه بر طاهر نسنه قار يشوب او صافنك برينى تغيير ايلدى (كماء المد  
 والماء الذى يختلط به اشنان والصابون والزعفران) سيل صويى دخى اول صو كه  
 چوغان ديدكلى اوت ايله مختلط اولور و صابون وزعفران صولرى كبي  
 (وكل ماء دائم اذا وقعت فيه نجاسة لم يجز الوضوء به قليلا كان او كثيرا)  
 هر صو كه اكا نجاست واقع اولدى آنكله ابدست المق جائز اولماز اول صو  
 حالبو كه جريان ايديجى دكلدر آز اولسون كرك چوق اولسون (لان النبي  
 عليه الصلوة والسلام امر بحفظ الماء من النجاسة) زيرا عليه الصلوة والسلام  
 افندمز نجاستدن صويى حفظ ايمكله امر بيوروب (فقال لا يبولن احدكم فى الماء  
 الدائم ولا يغتسلن فيه من الجنابة) يعنى اامت واصحابم سزدن بريكنز جريان  
 ايتمين صويه بول و آنده جنابتدن غسل ايتسون (فقال عليه الصلوة والسلام اذا  
 استيقظ احدكم من منامه فلا يغمسن يده فى الاناء حتى يغسلها ثلاثا فانه لا يدري اين  
 باتت يده) يعنى سزدن بريكنز او يقوسندن او ياندينى وقتده اللرينى چناغه  
 دالدر مسون اوچ كره اللرينى ييقا يانه دك زير ايلمز كه اللرى نه مكانده كيجه لدى  
 (واما الماء الجارى اذا وقعت فيه نجاسة) اما جريان ايلين صويه نجاست واقع  
 اولدينى وقتده (جاز الوضوء منه اذا لم ير لها اثر) اول صودت ابدست  
 المق جائز اولور نجاستنك اثرى كورينمديكى وقتده (لانه لا تستقر  
 مع جريان الماء) زيرا اول نجاست صويك جريانى ايله بيله قرار ايلمز  
 (والغدير العظيم الذى لا يتحرك احد طرفيه بتحريك الطرف الآخر)

اذا وقعت احد جانبيه نجاسة جاز الوضوء من الجانب الآخر لان الظاهر ان النجاسة لاتصل اليه ) اول عظيم كول كه ايكي طرفك بري آخر طرفي تحريك ايله تحرك ايلمز اول كوك ايكي جانبندن برينه نجاست واقع اولديغي وقتده جانب آخردن ابدست الموق جائز اولور زيرا ظاهر اولان اول جانبه نجاست واصل اولماز ( وموت ماليس له نفس سائلة في الماء لا يفسد الماء كالبق والذباب والزنابير والعقارب ) سينك و آري وعقر بلر كبي دم سائله سي اولميان حيوانك صوده موتي اول صويي افساد ايمز ( وموت مايعيش في الماء لا يفسده كالسمك والضفدع والسرطان ) دخي بالق وقور بغه وينكيج كبي صوده ديريك ايلين حيوانك موتي صويي فساده ويرمز ( واما الماء المستعمل فلا يجوز استعماله في طهارة الاحداث ) ماء مستعملي حدثلري طهات ايمده استعمال جائز اولماز ( والمستعمل كل ماء ازيل به حدث او استعمال في البدن على وجه القرية ) ماء مستعمل هر صو كه انكله حدث ازاله اولندي يا خود عبادت وجه اوزرينه بدنده استعمال اولندي ( وكل اهاب دبع فقد طهر و جازت الصلوة فيه والوضوء منه الا جلد الخنزير والادمي ) آدمي و خنزير جلدلرندن ماعدا هر دريكه دباغت قلندي پاك اولدي آنده نماز و اول جلدن مصنوع اولان قربه دن ابدست الموق جائز اولور ( وشعر الميتة وعظمها وعصبيها وقرنها طاهر ) مردار اولمش اولان حيوانك صاحبي وكموكي وسيكري وبوينوزي پاكدر ( واذا وقعت في البئر نجاسة نرحت وكان نرح مافيها من الماء طهارة لها ) قيويه نجاست واقع اولديغي وقتده اول قيونك صويي چكيلور و اول قيوده اولان صودن كليسنى اخراج ايتك قيويي پاك ايدر ( فان ماتت فيها فارة او عصفورة او صعوة او سودانية او سام ابرص نرح منها ما بين عشرين دلوا الى ثلثين يحتسب كبر الدلو وصغرهما ) اكر قيوده فاره يا خود سرچه يا خود بوند قوشى بر كوچك قوشدر يا خود صغرجق يا خود كار اولسه اول قيودن يكرمي قوغه بينيله اوتوز قوغه يه دك صوا خراج اولنور و قوغه نك بيوكي و كوچوكي حساب اولنور (٢) ( وان ماتت فيها حمامة او دجاجة او سنور نرح منها ما بين اربعين

(٢) معلوم اوله كه  
بومقامده يكرمي  
قوغه اخراج اولنور  
وجوبا واون قوغه  
دخي اخراج اولنور  
اوتوزه دك استحصانا

دلوا الى ستين) دخی قیوده کو کر جین یاخود طاوق یاخود کدی اولسه  
 اول قیودن قرق قوغه بینیله التمش قوغه یه دک صواخراج اولنور  
 (وان ماتت فیها کلب اوشاة اودابة اودامی نرح جمیع مافیها من الماء)  
 واکر قیوده کلب یاخود غم یاخود سائر حیوان یاخود انسان اولسه  
 اول قیوده اولان صویک کلیسی اخراج اولنور (وان انتفخ فیها او تفسخ  
 نرح جمیع مافیها من الماء صغرا حیوان و کبرها سواء) اکر قیویه واقع اولان  
 حیوان شیشسه یاخود داغلسه قیوده اولان صویک کلیسی اخراج  
 اولنور بوصورته حیوانلرک بیوکی و کوچکی برابر در (وعدد الدلاء  
 يعتبر بالدلو الوسط المستعمل للآبار فی البلدان) قوغه لک عددی شهر لرده  
 قیولر ایچون استعمال اولنان دلو وسط ایله اعتبار اولنور (فان نرح منها  
 بدلو عظیم قدر مایسع من الدلو الوسط فاحتسب به جاز) واکر قیودن  
 بیوک قوغه ایله وسط قوغه نك احاطه ایلدیکی مقداری صواخراج اولنوب  
 حساب اولسه جائز اولور (وان كانت البئر معینا لا ینرح وقد جب نرح مافیها  
 اخر جوا مقدار ما کان فیها من الماء) اکر قیومعین اولوب نرح ممکن اوله میه جق  
 صورته ایسه حالبوکه اول قیوده اولان صویک کلیسی اخراج ایتک واجب اولسه  
 اول قیونک اهالیسی قیوده واقع اولان صویک تخمیناً مقداریخی اخراج ایدر لر  
 (وقد روی عن محمد بن الحسن رحمه الله تعالی انه قال ینرح منها ما تادلوا الی ثلثائة)  
 حسنک اوغلی محمد حضر تلرندن روایت اولنوب بیوردیکه مذ کوره  
 قیودن ایکوز قوغه نرح اولنور او چیوز قوغه یه دک ایکوز قوغه سی  
 وجوبا ویوز قوغه سی استحسانا (واذا وجد فی البئر فارة او غیرها ولا یدرون  
 متى وقعت ولم ینتفخ ولم یتفسخ اعدوا صلوة یوم وليلة اذا كانوا توضوا منها  
 وغسلوا کل شیء اصابه ماؤها) اکر قیوده فاره یاخود فاره نك غیر یسی بولنوب  
 نه زمان واقع اولدینی بیلنمز ایسه دخی واقع اولان نسنه شیشمز و داغلمز  
 ایسه بر کون و بر کیجه نك نمازینی اول قیو اهالیسی اعاده ایدر لر اول قیودن  
 ابدست آلور اولدق لری وقتده دخی اول قیونک صویب اصابت ایلدیکی  
 نسنه نك کلیسی غسل ایدر لر (وان انتفخت او تفسخت اعدوا صلوة ثلثة ایام  
 و لیلها فی قول ابی حنیفة رحمه الله تعالی) اکر مذ کوره اولان فاره یاخود غیر یسی

شیشسه یاخود داغلسه امام اعظم حضر ترینک قول شریفنده اوچ کون  
 و اوچ کیجه نك نمازینی اعاده ایدرلز (وقال ابو یوسف و محمد رحمهما الله تعالی  
 لیس علیهم اعاده شیء حتی یحققوا متی وقعت) امام محمد و امام ابی یوسف  
 حضر تری بیوردیلر که انلر اوزرینه برشی اعاده لازم دکدر نه زمان  
 واقع اولدیغنی تحقیق ایده نه دک ( و سؤرالآدمی و مایؤکل لحمه طاهر )  
 انسانک و لحمی اکل اولنان حیوانک ارتغی پاکدر ( و سؤرالکلب و الخنزیر  
 و سباع البهائم نجس ) کلب و خنزیر و سائر یرتجی حیوانک ارتغی نجسدر  
 ( و سؤرالهره و الدجاجة و الخلات و سباع الطيور و ما یسکن فی البیوت مثل  
 الحیة و الفارة مکروه ) دخی کدی و باشی بوش اولان تاوغک ارتغی  
 و یرتجی قوشلرک ارتغی و ییلان و فاره مثللو بیتلرده ساکن اولان حیوانک  
 سؤری مکر و هدر ( و سؤرالحمار و البغل مشکوک فیهما وان لم یوجد غیرها  
 توضاً بهما و تیمم ) دخی حمار و بغلک ارتقاری مشکوکدر اگر بونلرک  
 غیری صوبولنماز ایسه مشکوک اولان صودن ابدست آلوب و بعده تیمم اولنور

باب التیمم

(ومن لم یجد الماء وهو مسافر او فی خارج المصرینه و بین المصر نحو المیل (۲)  
 او اکثر او کان یجد الماء الا انه مریض فیحاف ان استعمال الماء اشتدت مرضه)  
 بوباب تیمم حقهنده در بر کیمسه صوبوله میوب حال بو که اول کیمسه مسافر در  
 یاخود شهر طشره سنده بولنوب انک بینیله شهرک بینی میل مقداری یاخود  
 میلدن زیاده اولسه یاخود اول کیمسه صوبولسه لکن مریض اولوب اگر  
 اول صوبی استعمال ایلسه مرضی شدتلو اولور ( اوخاف الجنب ان اغتسل  
 بالماء ان یقتله البردا و یمرضه فانه یتیمم بالصعبید الطاهر ) یاخود جنب خوف  
 ایله سه که اگر صوابله غسل ایله سه صغوق آنی تلف ایلر یاخود انی خسته ایدر  
 بو صورتلرده یرجنسی اولان طاهر نسنه ایله تیمم ایدر ( و التیمم ضربتان  
 یمسح باحدیهما و جهه و بالآخری یدیه الی المرفقین ) تیمم ایکی ضربه در  
 بریله یوزینه و بری ایله الارینه مرفق لریله بیله مسح ایدر ( و التیمم  
 فی الجنابة و الحدیث سواء ) دخی جنابت ایچون و حدیث ایچون تیمم برابر در

(۲) المیل خطوة

۴۰۰۰

(ويجوز التيمم عند ابى حنيفة ومحمد رح بكل ما كان من جنس الارض كالتراب  
والرمل والحجر والجص والنورة والكحل والزرنيخ) امام اعظم وامام محمد  
رحمهما الله تعالى عند لرنده ير جنس دن طوپراق وقوم وطاش وكرج وآلجى  
وسورمه وزرنج كى سنه لرك كلىسى ايله تيمم جائز اولور (وقال ابو يوسف لايجوز  
الا بالتراب والرمل خاصة) امام ابى يوسف حضر تارى عند نده تيمم جائز اولماز  
الا طوپراق وقوم ايله جائز اولور (والنية فرض فى التيمم ومستحبة فى الوضوء)  
دخى نيت تيممه فرض وابدسته مستحبه در (وينقض التيمم كل ما ينقض  
الوضوء) ابدستى بوزان سنه نك كلىسى تيممى دخى نقض ايدر (وينقضه ايضا  
رؤية الماء اذا قدر على استعماله) صوبى كورمك دخى استعمالى اوزرينه قادر  
اولديغى وقتده تيممى نقض ايدر (ولايجوز التيمم الا بصعيد طاهر) تيمم جائز  
اولماز الاير جنسى اولان طاهر سنه ايله اولور (ويستحب لمن لايجد الماء فى اول  
وقت وهو يرجو ان يجده فى آخر الوقت ان يؤخر الصلوة الى آخر الوقت)  
وقتك اولنده صوبوله ميوب وقتك آخر نده بولمسنى رجايلين كيمسه ايجون وقتك  
آخرينه دك نمازى تاخير ايتك مستحب اولور (فان وجد الماء توضا وصلى) اكر  
صوبولور سه ابدست آلور (والايتيمم ويصلى بتيممه ماشاء من الفرائض  
والنوافل) اكر صوبوله مز ايسه تيمم ايدوب فر ضدن ونوافل دن ديله ديكنى قيلار  
(ويجوز التيمم للصحيح المقيم فى المصر اذا حضرت جنازة والولى غيره فخاف ان اشتغل  
بالطهارة ان تفوته صلوة الجنازة فله ان يتيمم ويصلى) شهر لك ايجنده جنازه حاضر  
اولديغى وقتده اول جنازه نك ولىسى اولميان كيمسه ايجون صحيح اولسه بيله تيمم  
جائز اولور اكر ابدست ايله مشغول اولسه جنازه نمازى فوت اولور ديو خوف ايدر  
ايسه بوسور تده تيمم ايدوب جنازه نمازى قيلار (وكذلك من حضر العيد فخاف  
ان اشتغل بالطهارة ان تفوته صلوة العيد يتيمم ويصلى) ماسبق مثللو بر كيمسه  
بيرام نمازينه حاضر اولسه اكر طهارت ايله مشغول اولديغى حالده صلوة عيد  
فوتندن خوف ايله اول كيمسه تيمم ايدوب اول نمازى ادا ايدر (وان خاف من  
شهاد الجمعة) اكر جمعه يه حاضر اولان كيمسه خوف ايله (ان اشتغل بالطهارة)  
اكر طهارتله مشغول اولسه (ان تفوته صلوة الجمعة) جمعه نمازى نك فوتندن

خوف ایسه (فانه لایتمیم) اول کیمسه تیمم ایلمز (ولکنه يتوضأ لیکن) لیکن  
 ابدست آور (وان ادرك الجمعة صلاحها) اگر جمعه نمازینه اوله شه بیلور  
 ایسه قیلار (والاصلي الظهر اربعاً) اگر اوله شه مدینه وقتده او یله نمازینی  
 درت رکعت قیلار (و كذلك اذا ضاق الوقت فخشى ان توفى فات الوقت)  
 ماسبق مثلاً وقت طار اولدینی وقتده خوف ایسه اگر ابدست آنسه وقت  
 کچر (فانه لایتمیم) اول کیمسه تیمم ایتمز (ولکنه يتوضأ ويصلي فائتة) لیکن  
 اول کیمسه ابدست آوب قضا قیلار (والمسافر اذا نسي الماء في رحله فتميم وصلي)  
 مسافر اولان کیمسه صوی یوکنده اونو تدینی وقتده تیمم ایدوب نمازینی قیاسه  
 (ثم ذكر الماء بعد ذلك لم يعد صلوته عند ابي حنيفة و محمد رحمهما الله تعالى)  
 بوند نصکره صو خاطرینه کسه امام اعظم و امام محمد حضر تلری عند لرنده نمازی  
 اعاده لازم کلز (وقال ابو يوسف يعيد) امام ابو یوسف حضر تلری بیوررکه نمازی  
 اعاده ایدر (وليس على المتيمم اذا لم يغلب على ظنه ان يقربه ماء ان يطلب الماء)  
 صویک قربی اوزرینه ظنی غالب اولدینی وقتده صوی طاب ایتمک متیمم اوزرینه  
 لازم دکدر (فان غلب على ظنه ان هناك ماء لم يجز له ان يتيمم حتى يطلبه)  
 اگر اول مقامده صو بولنسی ظنی اوزرینه غالب اولسه اول کیمسه ایچون  
 صوی طاب ایلمد کجه تیمم ایتمک جائز اولماز (وان كان مع رفيقه ماء طلبه  
 منه قبل التيمم فان منعه منه تيمم فصلي) اگر رفیقله برابر صو اولسه تیمم  
 ایتمزدن اول رفیقندن طلب ایلر اگر ویرمز ایسه تیمم ایلر پس نمازینی قیلار

### باب المسح على الخفين

بواب ادك اوزرینه مسح ایلمنک بیاننده در (المسح على الخفين) ادك  
 اوزرینه مسح ایلمک (جائز بالسنة من كل حدث موجب للوضوء) ابدستی  
 موجب اولان حدثک کلیسندن جائز اولور سنت شریف سبیلله (اذا لبس  
 الخفين على طهارة كاملة) ادکاری طهارة کامله اوزرینه کیدیکی وقتده  
 (ثم احدث فان كان مقبلاً مسح يوماً وليلاً) ابدست بوزدقدن صکره  
 اگر مقیم اولورسه برکون وبرکیجه مسح ایدر (وان كان مسافراً  
 مسح ثلثة ايام ولياليها) اگر مسافر اولورسه اوچ کون و اوچ کیجه

مسح ایدر (ابتداؤها عقیب الحدیث) مسحك مدتک ابتدائی حدتک  
 عقیدر (والمسح علی الخفین علی ظاهرها خطوطاً بالاصابع) ادکرك ظاهری  
 اوزرینه پارمقربله خطوط اولدینی حالده مسح ایلمکدر (یبدا من رؤس  
 الاصابع الرجل الی الساق) آباق پارمقربینک باشارندن بدأ اولتور بالدر لرءدک  
 (و فرض ذلك مقدار ثلثة اصابع من اصابع الید) و مسحك فرضی ال  
 پارمقارندن اوج پارمق مقداریدر (ولا یجوز المسح علی خف فیہ خرق  
 کبیر یبین منه مقدار ثلثة اصابع من اصابع الرجل) آباق پارمقارندن اوج پارمق  
 ظاهر اوله جق مقداری بر خف اوزرنده دلیک اولسه اول خف اوزرینه  
 مسح جائز اولماز (وان کان اقل من ذلك جاز) اکر مذکور اولان مقداردن  
 آز اولورسه جائز اولور (ولا یجوز المسح علی الخفین لمن وجب علیه الغسل)  
 غسل واجب اولان کیمسه ایچون خفین اوزرینه مسح ایتمک جائز اولماز  
 (وینقض المسح ما ینقض الوضوء) آبدستی بوزان نسنه مسیحی دخی بوزار  
 (وینقضه ایضاً نزع الخف و مضی المدة) مدتک کچمسی و خفک چیقمنسی  
 دخی مسیحی بوزار (فاذا مضی المدة نزع خفیه و غسل رجلیه و صلی و لیس علیه  
 اعاده بقية الوضوء) مدت کچدیکی وقتده ادکارینی چیقارر و آیاقلرینی غسل ایدوب  
 نمازینی قیلار آبدست اعضالرندن باقی قیلانی اعاده ایتمک آنک اوزرینه لازم دکدر  
 (ومن ابتداء المسح وهو مقيم فسا فر قبل تمام یوم و لیلة مسح تمام ثلثة ایام و لیالیها)  
 بر کیمسه مسح ایتمکه مقیم اولدینی حالده ابتدا ایلسه پس بر کون و بر کیجه تمام  
 اولمازدن اول مسافرت ایلسه اوج کون و اوج کیجه تمام اولنه دک مسح ایدر  
 (وان ابتداء المسح وهو مسافر ثم اقام فان کان مسح یوما و لیلة و اکثر لزمه نزع  
 خفیه و غسل رجلیه) اکر مسافر اولدینی حالده مسحه ابتدا ایلسه صکره اقامتی  
 نیت ایلسه اکر بر کون بر کیجه یا خود زیاده مسح ایلدیسه اول کیمسه ایچون  
 ادکارینی چیقاروب و آیاقلرینی غسل ایتمک لازم اولور (وان کان مسح اقل  
 من یوم و لیلة) اکر بر کون بر کیجه دن نقصان مسح ایدر سه (تم مسح یوم  
 و لیلة) بر کون بر کیجه مسیحی تمام ایدر (ومن لبس الجر موق فوق  
 الخف) مست اوزرینه چزمه سنی طهارت کامله ایله کیسه (و مسح علیه



جاز) آنک اوزرینه مسح ایدرسه جائز اولور (ولایحوز المسح علی الجور بین  
 عند ابی حنیفة رح) امام اعظم حضرت تلمی عندنده چور ابلمری  
 اوزرینه مسح جائز اولماز (الا ان یكونا مجلدين) آتی واوستی جلدلی  
 اولورسه جائز اولور (او منعلین) یاخود منعل اولور لر ایسه یعنی آتی  
 جلد دیکیلی اولورسه (ولایحوز المسح) مسح جائز اولماز (علی العمامة)  
 صارق اوزرینه (والقلنسوة) باش بور کیسی اوزرینه (والبرقع)  
 یوز اورتوسی اوزرینه (والقفازین) الدیوان اوزرینه (وقال ابو یوسف  
 ومحمد رحمهما الله تعالی یحوز المسح علی الجور بین) امام ابی یوسف وامام محمد  
 رح بیوردیلر که چور ابلمر اوزرینه مسح جائز اولور (اذا کان ثخنین  
 لاینشفان الماء) صوبی نشف ایتماک درجه لر نده صیق اولدقلمری وقتده  
 (ویحوز المسح) دخی مسح جائز اولور (علی الجبائر) یاره یه باغلانان  
 صارغیلر اوزرینه (وان شده اعلی غیر وضوء) هر چند آبدستسز باغلانندی  
 ایسه ده (وان سقطت عن غیر برء) اگر یاره ایو اولمازدن اول اول باغ  
 دوشسه (لم یبطل المسح) مسح باطل اولماز (وان سقطت عن برء  
 بطل) اگر ایو اولدقدن صکره اول صارغی دوشسه مسح باطل اولور

### باب الحيض

بو باب حیضک بیاننده اولیجیدر (اقل الحيض ثلثة ايام ولياليها)  
 حیضک آز مدتی اوج کون کیجه لر یله بیله در (فما نقص من ذلك فليس  
 بحیض وانما هو استحاضة) پس ذکر اولنسان مدتدن نقصانده ظهور  
 ایدن قان حیض دکدر انجق دم استحاضه در یعنی علتدندر (واکثر الحيض  
 عشرة ايام) حیضک مدتک نهایی اون کوندر (فما زاد علی ذلك  
 فهو استحاضة) اون کون اوزرینه زائد اولان استحاضه در (وماتراه  
 المرأة من الحمرة والصفرة والكدرة في ايام الحيض فهو حیض) بولانقلاب  
 وصاریلق وقرمز یلقدن ایام حیضده عورتک کوردیکی نسنه حیضدر  
 (حتی ترى البیاض خالصا) خالص اولدینی حالده بیاضی کورینه دک  
 (والحیض یسقط عن الحائض الصلوة ویمحرم الصیام) حیض حائض  
 اولان عورتدن نمازی اسقاط ایدوب واوروجی حرام قیلار (وتقضى

الصوم ولا تقضى الصلوة) صومی قضا ایدر نمازی قضا یلمز (ولا تدخل المسجد)  
 جامع شریفه داخله اوله ماز (ولا تطوف البيت الحرام) دخی بیت شریفی طواف  
 ایده من (ولا یأتیهما زوجها) یعنی حیض حالنده زوجی عورتنه تقرب ایلیه من  
 (ولا یجوز للحائض وللجنب قراءة القرآن) دخی حائض و جنب ایچون قرآن  
 کریمی قرائت ایلمک جائز اولماز (ولا یجوز للمحدث مس المصحف)  
 آبدستسز اولان کیمسه ایچون کلام قدیمی الینه الملق جائز اولماز (الا ان یأخذه  
 بغلافه) لکن غلافه اخذ ایدرسه جائز اولور (وان انقطع دم الحائض لاقل  
 من عشرة ايام) اکر حائضک قانی اون کوندن آزده منقطع اولسه  
 (لم یجز وطئها حتى یغتسل او یمضی علیها وقت صلوة كاملة) اول عورتی  
 وطیء ایتمک جائز اولماز غسل ایتمدکجه یاخود صلات کامله وقتی آنک اوزرینه  
 کچمدکجه (وان انقطع دمها لعشرة ايام) اکر اول حائضک قانی اون کونک  
 تمامنده قطع اولسه (جاز وطئها قبل الغسل) غسلدن اول اول عورتی  
 وطیء جائز اولور (والطهر اذا تخلل بین الدمین فی مدة الحيض فهو کالدم  
 جاری) مدة حیضده ایکی قان بیننده پاکک تخلل ایلیدیکی وقتده اول طهر دم  
 جاری مثللودر (واقل الطهر خمسة عشر یوما) پاککک اقلی اون بش کوندر  
 (ولا غایة لا کثره) طهرک اکثریچون نهایت یوقدر (ودم الاستحاضة  
 هو ما تراه المرأة اقل من ثلثة ايام) دم استحاضه عورتک اوچ کوندن اقلده  
 کوردیکی قاندر (اوا کثر من عشرة ايام) یاخود اون کوندن زیاده ده  
 کوردیکی قاندر (فحکمه حکم الرعاف الدائم) دم استحاضه نک حکمی  
 دوام اوزره جریان ایدن بورون قانی حکمی مثللودر (لا ینع الصوم  
 والصلوة ولا الوطیء) اوروجه و نمازه دخی وطیء ایتمک مانع اولماز  
 (واذا زاد الدم علی العشرة) اون کون اوزرینه قان زیاده اولدینی  
 وقتده (وللمرأة عادة معروفة) حالبوکه عورت ایچون عادت معلومه  
 واردر (ردت الی ايام عاداتها) عورتک عادت معلومه سی اولان ایامه رد  
 اولنور یعنی عورتک عادت معلومه سی قاچ کون ایسه اکا اعتبار اولنور  
 (وما زاد علی ذلك فهو استحاضة) عادت قدیمه سی اوزرینه

زائد اولان استحاضه در (وان ابتدأت مع البلوغ مستحاضة) اكر عورت  
 بلوغيله بيلاه استحاضه به باشلاسه ( فحيضها عشرة ايام من كل شهر ) اول  
 عورتك حيضى هر آيدن اون كوندرد ( والباقي مستحاضة ) باقىسى استحاضه در  
 انك حكيمى يقينا ذكر او اندى ( والمستحاضة ومن به سلس البول والرعاف  
 الدائم والجرح الذى لا يرقأ يتوضؤون لكل وقت صلوة ) مستحاضه اولان  
 عورت دخى سلس البول دخى رعاف دائمه وايو اولميان ياره به مبتلا اولان  
 كيمسه لر هر نمازك وقتى ايجون آبدست آلور لر ( ويصلون بذلك الوضوء  
 فى الوقت ماشاؤا من الفرائض والنوافل ) اول آبدست ايله وقتك ايجنده  
 فرضدن و نافله نمازدن ديله دكار ني قيلار ( فاذا خرج الوقت بطل وضوءهم )  
 پس وقت خروج ايلديكى وقتده انارك آبدستارى باطل اولور ( وكان  
 عليهم استيناف الوضوء لصلوة اخرى ) دخى انارك اوزرينه آخر نماز ايجون  
 آبدستى دوندرمك لازم اولور ( والنفاس هو الدم الخارج عقيب الولادة )  
 نفاس ديدكارى ولادتك عقينده خروج ايلين دمدر ( والدم الذى تراه  
 الحامل ما تراه المرأة فى حال ولادتها قبل خروج الولد استحاضة ) حامل  
 اولان عورتك كورديكى دخى ولدك خرو جندن اول ولادت حالنده عورتك  
 كورديكى قان استحاضه در ( واقل النفاس لاحدله ) نفاسك اقلنه حد يوقدر  
 ( واكثره اربعون يوما ) نفاسك اكثرى قرق كوندرد ( وما زاد على ذلك  
 فهو استحاضة ) شو قرق كون اوزرينه زياده سى استحاضه در ( واذا تجاوز  
 الدم على اربعين يوما ) دم قرق كون اوزرينه تجاوز ايلديكى وقتده ( وقد كانت  
 هذه المرأة ولدت قبل ذلك ) حالبو كه اول عورت بوندن اول بردخى ولد  
 طوغورمش ايدى ( ولها عادة معروفه فى النفاس ) دخى اول عورت ايجون  
 نفاسده عادت معروفه واردر ( ردت الى ايام عاداتها ) عورتك ايام عادته  
 رد اولور مثلا عادت قديمه سى او توز بش كون اولسه بود فعه دمك ظهورى قرق  
 بش كونه بالغ اولسه عادت قديمه سى اولان او توز بش كون نفاس عدا اولنوب باقى  
 قلان اون كونلك نمازى قضا ايتك عورته لازمدر ( وان لم تكن لها عادة فى النفاس  
 فابتداء نفاسها اربعون يوما ) اكر اول عورتك عادت سابقه سى اولمازسه انك ابتداء

نفاسى قرق كوندرد ( ومن ولدت ولدين فى بطن واحد ) بر عورت بطن  
واحدده ايكى ولد طوغورسه ( فنفاسها ماخرج من الدم عقيب الولد الاول  
عند ابى حنيفة و ابى يوسف رحمهما الله تعالى ) امام اعظم و امام ابى يوسف  
حضر تلرى عندنده ذكر اولنان عورتك نفاسى ولد اولك عقيبنده ظهور  
ايدن دمك ابتدا سندن اعتبار اولنور ( وقال محمد وزفر رح ماخرج من الدم  
عقيب الولد الثانى ) امام محمد و امام زفر رح حضر تلرى بيورديلر كه ولد ثانينك  
عقيبنده خروج ايدن دمدر ( وعدتها تنقضى من الولد الاخير فى قولهم  
اجمعا ) عورتك عدتى جميع فقهانك قولنده ولد اخير دن منقضيه اولور

باب الانجاس

بو باب نجسلك بياننده اوليجيدر ( تطهير النجاسة واجب من بدن المصلى  
و توبه و المكان الذى يصلى عليه ) نماز قىلان كيمسه نك بدنندن و ثوبندن  
و نماز قلديغى مكانندن نجاستى ازاله ايتمى و اجيدر ( ويجوز تطهير النجاسة  
بالماء و بكل مايع طاهر يمكن ازالتها به كاخلل و ماء الورد ) دخى نجاستى ازاله  
صو ايله دخى سر كه و كل صوبى مثلوا ازاله ممكن اولان مايع طاهر نسنه لرك  
كليسى ايله جائز اولور ( و اذا اصاب الخلف نجاسة لها جرم فحفت فدلكه بالارض  
جاز ) خفه جرم صاحبي اولان نجاست اصابت ايدوب قورودينى وقتده آنى  
ارضه سورسه جائز اولور ( و المني نجس يجب غسل رطبه ) دخى منى نجسدر  
ياشنى غسل ايتك و اجيدر ( فاذا جف على الثوب اجزأ فيها الفرك ) منى ثوب  
اوزرنده قورودينى وقتده او و له مق كفايت ايدر ( النجاسة اذا اصاب  
المرأة او السيف اكتفى بمسحها ) آيينه يه ياخود قليجه نجاست اصابت  
ايلديكى وقتده آنلرى مسح ايتك ايله اكتفى اولنور ( وان اصاب الارض  
نجاسة فحفت بالشمس و ذهب اثرها جازت الصلوة على مكانها ) اكر  
بريره نجاست اصابت ايدوب پس كوش ايله قورويوب اثرى كيمتسه  
اول مكان اوزرنده نماز جائز اولور ( ولايجوز تيمم منها ) اول  
مكاندن تيمم ايلمك جائز اولماز ( ومن اصابه من النجاسة الغليظة كالدم  
و الغائط و الحمر و البول مقدار الدرهم و مادونها جازت الصلوة معه )

بر کیمسہ یہ قان و غائط و شراب و بول کبی نجاست غلیظہ اولان نسنہ لردن  
 در ہم مقداری و در ہمدن آزا صابت ایلسہ انکله بیله نماز جائز اولور  
 ﴿ فان زاد لم یجز ﴾ اکر در ہمدن زائد اولور سه نماز جائز اولماز ﴿ وان اصابته  
 نجاسة خفيفة کبول مایؤکل لحمہ جازت الصلوة معه ﴾ اول کیمسہ یہ لحمی اکل  
 اولنان حیوانک بولی مثللو نجاست خفیفہ اصابت ایلسہ انکله بیله نماز جائز  
 اولور ﴿ ما لم یبلغ ربع الثوب ﴾ مادام بول ربع ثوبہ بالغ اولمدی ﴿ و تطهیر  
 النجاسة التي يجب غسلها علی وجهین ﴾ غسلی واجب اولان نجاستی ازالہ ایکی  
 وجه اوزرینہ در ﴿ فما کان له منها عین مرئية ﴾ نجاستدن اول نسنہ کہ ذاتی  
 کورینور ﴿ فطهارتها زوال عینها ﴾ اول نجاستی طہارت عینی ازالہ ایتمکدر  
 ﴿ الا ان یبقی من اثرها ما یشق ازالته ﴾ ازالہ سی مشقتلی اولان اثرندن  
 باقی قلان دکل ﴿ و ما لیس له عین مرئية ﴾ شول نسنہ کہ انک عینی مرئیہ  
 دکدر ﴿ فطهارتها ان یغسل حتی یغلب علی ظن الغاسل انه قد طهر ﴾  
 اول مثللو نجاستی طہارت یبقا مقدر حتی یبقایان کیمسہ نک ظنی  
 اوزرینہ پاکنمسی غالب اولنہ دک ﴿ و الاستنجاء سنة یجزیء فیہ الحجر  
 و ما قام مقامه ﴾ استنجا سنتدر حجر و حجر مقامنہ قائم اولان آندہ کفایت ایدر  
 ﴿ یمسحه حتی ینقیه ﴾ استنجا موضعنی مسح ایدر آریدہ نہ دک ﴿ و لیس فیہ  
 عدد مسنون ﴾ استنجا عدد مسنون اولمدی مثلا اوچ یا خود بش یا خود یدی  
 عدد سنت اولہ بویله دکدر ﴿ و غسلہ بالماء افضل ﴾ صو ایله استنجا افضلدر  
 ﴿ فان تجاوزت النجاسة مخرجها لم یجز فیہ الا الماء ﴾ اکر نجاست مخرجنی تجاوز  
 ایدر سه اندہ صودن غیر یسی جائز اولماز ﴿ و لا یستنجی بعظم و لا بروث  
 و لا بطعام و لا بيمين ﴾ دخی کیمیک ایله و یاترک ایله و طعام ایله و صاغ ایله استنجا  
 اولنمز اکر عذرلی اولور سه اول وقتده صاغ ایله استنجا جائزدر

﴿ کتاب وقت الصلوة ﴾

بو کتاب نمازک وقتی بیانندہ اولیجیدر ﴿ اول وقت الفجر ﴾ صباح  
 نمازینک اول وقتی ﴿ اذا طلع الفجر الثاني ﴾ فجر ثانی طلوع ایلدیکی  
 وقتده ﴿ وهو البیاض المعترض فی الافق ﴾ فجر ثانی کوکاک کنارندہ

ظهور ایدن اگلو بیاضدر ( و آخر وقتها ) صاج نمازینک آخر وقتی  
 ( مالم تطلع الشمس ) مادام کونش طلوع ایتمدی ( و اول وقت الظهر اذا زالت  
 الشمس ) اویله نمازینک اول وقتی کونش خط استوادن زائله اولدینی  
 وقتده در ( و آخر وقتها عند ابی حنیفة رح اذا صار ظل کل شیء مثلیه سوی  
 فی الزوال ) امام اعظم حضر تلری عندنده اویله نک آخر وقتی فی زوالدن  
 ماعداهر شیتک کولکه سی کندینک ایکی مثلی اولدینی وقتده در ( وقال  
 ابو یوسف و محمد رحمهما الله اذا صار ظل کل شیء مثله ) امام ابی یوسف و امام  
 محمد حضر تلری بیورر لرکه هر نسنه نک کولکه سی کندی مثلی اولدینی  
 وقتده ( و اول وقت العصر اذا خرج وقت الظهر علی القولین ) ایکی  
 قول اوزرینه ایکندینک اول وقتی اویله نک وقتی خروج ایلدیکی وقتده در  
 ( و آخر وقتها مالم تغرب الشمس ) عصرک آخر وقتی مادام که کونش غروب  
 ایتمدی ( و اول وقت المغرب اذا غربت الشمس ) اخشام نمازینک اول وقتی  
 کونش غروب ایلدیکی وقتده در ( و آخر وقتها مالم یغیب الشفق وهو  
 البیاض الذی فی الافق بعد الحمره عند ابی حنیفة رح ) اخشام نمازینک آخر  
 وقتی مادام شفق غائب اولمدی اول شفق امام اعظم رحمه الله عندنده  
 کولک کنارنده بعد الحمره واقع اولان بیاضدر ( وقال ابو یوسف و محمد رح  
 وهو الحمره ) امام ابی یوسف و امام محمد رحمهما الله بیور دیلرکه اول  
 شفق قرمز یلقدر ( و اول وقت العشاء اذا غاب الشفق ) یانسو نمازینک  
 اول وقتی شفق غائب اولدینی وقتده در ( و آخر وقتها مالم یطلع الفجر )  
 و آخر وقتی مادامکه فجر طلوع ایتمدی ( و اول وقت الوتر بعد العشاء )  
 و ترک اول وقتی یانسو نمازند نصره در ( و آخر وقتها مالم یطلع الفجر  
 الثانی ) و ترک آخر وقتی مادامکه فجر ثانی طلوع ایتمدی ( و یستحب الاسفار  
 بالفجر ) صباح نمازینی آغرده رق قیلیمق مستحب اولور ( و الا براد  
 بالظهر فی الصيف و تقدیمها فی الشتاء ) دخی اویله نمازینی ایام صیفده آزجه  
 ابراد و ایام شتاده تقدیم ایتمک مستحب اولور ( و تأخیر العصر مالم تتغیر  
 الشمس و تعجیل المغرب و تأخیر العشاء الی ما قبل ثلث اللیل ) و دخی

كوش تغير ايتمد كجه عصرى تاخير و اخشام نمازىنى تعجيل و يتسو نمازىنى ثلث  
 ليلاك ما قبلنه دك تاخير ايتمك مستحب اولور ﴿ ويستحب الوتر لمن يالف صلوة  
 الليل ان يؤخر الوتر الى آخر الليل ﴾ كيجه نماز قيلمق ايله الفت ايدن كيمسه ايجون  
 وترى كيجه نك آخرينه دك تاخير مستحب اولور ﴿ وان لم يثق بالانتباه او تر قبل  
 النوم ﴾ اكر او يانمقلغه اعتماد ايلمزسه او يقودن اول وترى ادا ايدر

﴿ باب الاذان ﴾

بواب اذانك بياننده اوليجيدر ﴿ الاذان سنة مؤكدة للصلوات الخمس والجمعة  
 دون ماسواها ﴾ بش وقت نماز دخى جمعه ايجون اذان سنت مؤكده در و بونلرك  
 ماعد اسيچون دكل ﴿ وصفة الاذان ان يقول الله اكبر الله اكبر الى آخره ﴾  
 اذانك صفتى ذكر اولنان وجه اوزره قراءت اولنقدر ﴿ ولا ترجيع فيه ﴾  
 اذانه ترجيع يوقدر يعنى بعضيسى ايله رفع صوت و بعضيسى ايله خفض صوت  
 يوقدر ﴿ ويزيد فى اذان الفجر بعد حى على الفلاح الصلوة خير من النوم مرتين ﴾  
 صباح نمازىنك اذانه حى على الفلاح قولند نصكره ذكر اولنان الصلوة خير  
 من النوم قولنى ايكي كره زياده ايدر ﴿ والاقامة مثل الاذان الا انه يزيد فيها بعد  
 الفلاح قد قامت الصلوة مرتين ﴾ اقامت اذان مثلا و در لكان اقامتده فلاح حد نصكره  
 ذكر اولنان قد قامت الصلواتى ايكي كره زياده ايدر ﴿ و يترسل فى الاذان ﴾  
 اذانه ترسل ايدر يعنى اره لر بنى قطع ايدرك او قور ﴿ ويحدر فى الاقامة ﴾  
 اقامتده تحدير ايدر ﴿ ويستقبل بهما القبلة ﴾ دخى اذان و اقامت ايله قبله به استقبال  
 ايدر ﴿ فاذا بلغ الى الصلوة والفلاح حول وجهه يمينا وشمالا ﴾ حى على الصلوة  
 قوائنه بالغ اولدينى وقتده و جهنى صاغ طرفنه و حى على الفلاح قولنه بالغ  
 اولدينى وقتده يوزىنى صول جانبنه تحويل ايدر ﴿ ويؤذن فى الفاتة و يقيم  
 ولها ﴾ قضا نماز لرى ايجون اذان دخى اقامت اولنور ﴿ وان فاتته صلوة  
 اذن الاولى وقام ﴾ اكر بر قاج كچمش نماز اولسه صلاة اولى ايجون اذان  
 دخى اقامت ايدر ﴿ وكان مخيرا فى الباقي ان شاء اذن واقام وان شاء اقتصر على  
 الاقامة ﴾ باقى فاتته لرده مخير اولور ديلرسه اذان و اقامت ايدر و ديلرسه فقط  
 اقامت اوزرينه قصر ايدر ﴿ وينبغى للمؤذن ان يؤذن و يقيم على طهارة ﴾ مؤذن

ایچون لایق اولان طهارت اوزرینه اذان واقامت ایتمکدر ( فان اذن علی غیر وضوء جاز ) اگر ابدستسز اذان اوقوسه جائز اولور ( ویکره ان یقیم علی غیر وضوء او یؤذن وهو جنب ) ابدستسز اقامت یاخود جنب اولدینی حالده اذان اوقومق مکر وهدر ( ولا یؤذن للصلاة قبل دخول وقتها ) نماز وقتی داخل اولماز دن اول اذان اوقونماز ( الا فی الفجر عند ابی یوسف و محمد رحمهما الله ) امام ابی یوسف و امام محمد حضر تلمری عند لرنده صباح نمازنده وقتدن اول اذان جائز اولور

باب شروط الصلاة

( التي تتقدمها ) بوباب نماز اوزرینه مقدم اولان شرط لرك بياننده اولیجیدر ( يجب علی المصلی ان یقدم الطهارة من الاحداث والانجاس ) مصلی اوزرینه حد ثلر دن ونجس لرن طهارتی تقدیم ایتمک واجب اولور ( علی ما قدمناه ) تقدیم ایلدیکمز شیئه بناءً ( ویستر عورتها ) دخی عورت یرینی ستر ایتمک ( والعورة من الرجل ماتحت السرة الی الركبة والركبة من العورة ) لفظ الی مع مناسندهر ماسبقده بیان اولندی یعنی ار کشینک عورت یری کوبک آلتدن دیز آلتنه قدر در دیز دخی عورت ندر ( وبدن المرأة الحرة عورة کله الا ووجهها وکفیهها وقدمیهها ) حره اولان عورتک بدنک کلیسی عورتدر یوزی و آوجاری و ایاقلری دکل ( وما کان عورة من الرجل فهو عورة من الامة ) اول محل که ار کشیدن عورت اولدی پس جاریه دن اول محل عورتدر ( وبطنها وظهرها عورة ) جاریه نکل بطنی وظهری دخی عورتدر ( وما سوی ذلك من بدنها فلیس بعورة ) جاریه نکل بدنندن ذکر اولنان محللر دن ماعداسی عورت دکادر ( ومن لم یجد ما یزیل به النجاسة صلی معها ) بر کیمسه آنکله نجاست از اله اولنور سنه پی بوله مازسه اول نجاست ایله نماز قیلار ( ولم یعد الصلاة ) نمازی اعاده ایتمز ( ومن لم یجد ثوبا صلی عریانا قاعدا یومی بالرکوع والسجود ) بر کیمسه ثوب بوله میوب قاعد اولدینی حالده رکوعی و سجدوی ایما ایله چپلاق اولدینی حالده نماز قیلار ( فان صلی قائما اجزأه ) پس ایاقده قیلسه ا کا کفایت ایدر ( والاول افضل ) اولکیسی افضلدر ( وینوی الصلاة التي یدخل فیها بنية لا یفصل بینها و بین التحریمة بعمل ) دخی داخل اولدینی نمازه نیت ایتمک بر نیت ایله که



تحريره نيتيه نيت بيني بر عمل ايله فصل ايميه ( ويستقبل القبلة الا ان يكون  
 خانقا ) دخي قبله به استقبال ايتك لكن بر نسنه دن خوف ايديجي اولمديني  
 وقتده ( فيصل الى اي جهة قدر عليها ) پس قبله به توجهه مانع بولنورسه  
 قنني جهت اوزرينه قادر اولورسه اكاقيلار ( فان اشتبهت عليه القبلة وليس  
 بحضوره من يستلها عنها اجتهد و صلى ) اكر قبله مصلي اوزرينه مشتبه اولسه  
 يعني قبله بي بيلمسه و حضور نده قبله دن سوال ايتمه بر كيمسه اولسه كندي  
 رأييله اجتهاد ايدوب نمازني قيلار ( فان علم انه اخطا بعدما صلى فلا اعادة عليه )  
 اكر نمازي قيلدقد نصكره خطا ايلديكني بيلمسه اول كيمسه اوزرينه اعاده  
 لازم كلز ( وان علم ذلك وهو في الصلوة استدار الى القبلة و بنى عليها ) اكر خطا  
 ايلديكني نمازده اولديني حالده بيلمسه قبله به دو نوب انك اوزرينه بنا ايدر

باب صفة الصلوة

بواب نمازك هيئتي بياننده اوليجيدر ( فرائض الصلوة ستة ) نمازك فرضي  
 آني در ( التحريمه والقيام والقراءة والركوع والسجود والقعدة في آخر الصلوة  
 مقدار التشهد ) افتتاح تكبيري قيام و قرائت و ركوع و ايكي سجده و قعدة اخيره ده  
 تشهد مقداري او تور مقدر ( فمما زاد على ذلك فهو سنة ) شول نسنه كه ذكر  
 اولنان التي فرض اوزرينه هيئت صلاتدن زائد اولدي سنتدر ( واذا دخل  
 الرجل في الصلوة كبر ) رجل نمازه داخل اولديني وقتده تكبير ايدر ( و رفع  
 يديه مع التكبير حتى يحاذي باهاميه شحمتي اذنيه ) دخي الاريني تكبير ايله  
 بيله قالد يرر باش پار مقاري قولاقلرينك يومشاغنه برابر اولنجيه دك ( وان قال  
 بدلا من التكبير الله اجل او اعظم او الرحمن اكبر اجزاه عند ابي حنيفة  
 و محمد رحمهما الله تعالى ) اكر تكبير دن بدل مصلي ذكر اولنان اسم  
 شريفاري ديسه امام اعظم و امام محمد رح حضر تلري عند لرنده اكا كفايت  
 ايدر ( وقال ابو يوسف لا يجوز الا بلفظ التكبير ) امام ابي يوسف بيورديكه  
 تكبير لفظندن غير بيسيله جائز اولماز ( ويعتمد بيده اليمنى على اليسرى و يضعهما  
 تحت سرتيه ) صاغ اليني صول الى اوزرينه اعتماد ايدوب كويكي آلتنه وضع ايدر  
 ( ثم يقرأ سبحانك اللهم وبحمدك الى آخره ) بوندن صكره آخريته دك  
 سبحانك او قور ( ويستعد بالله من الشيطان الرجيم ) دخي اعوذ او قور ( ويقرأ

بسم الله الرحمن الرحيم) دخی بسمه شریفه او قور (و یسر بهما فی نفسه)  
 بونلری نفسنده کیزلی او قور (ثم یقرأ فاتحة الكتاب وسورة معها او ثلاث  
 آیات قصيرة او آية طويلة من ای سورة شاء) بوند نصکره فاتحه شریفه دخی  
 انکله بیله بر سوره یا خود او چ آیت قصیره یا خود بر آیت طویله قنغی سوره دن  
 دیلر ایسه قرائت ایدر (واذا قال الامام ولا الضالین قال امین) امام اولان کیمسه  
 ولا الضالین دیدیکی وقتده کندی آمین دیر (۲) (ویقولها المؤمنم ویخفونها)  
 مقتدیلر دخی آمین دیوب اخفا ایدر لر (ثم یکبر ویرکع ویعتمد بیده علی رکبته)  
 بوند نصکره تکبیر ایدوب رکوعه واریر الریله دیزلری اوزرینه اعتماد ایدر  
 (ویفرج اصابعه ویبسط ظهره) پار مقلربنی آچوب آرقه سنی دوز قیلوب دوشه به  
 (ولا یرفع رأسه) باشنی قالدیر میه (ولا ینکسه) دخی باشنی اشاغی اکمز (ویقول  
 فی رکوعه سبحان ربی العظیم ثلاثا) رکوعنده او چکره ذکر اولنان تسبیحی او قور  
 (وذلك ادناه) بو اوچ کره تسبیح ادنی مرتبه در اوسط اولان بش اعلاسی یدی در  
 (ثم یرفع رأسه من الرکوع) بوند نصکره باشنی رکوعدن قالدیرر (ویقول  
 سمع الله لمن حمده) بونی او قور (ویقول المؤمن ربناک الحمد) مقتدی اولان ربناک  
 الحمد قوانی او قور (فاذا استوی قائما کبر وسجد) پس قائم اوله رق طوغر لدینی  
 وقتده تکبیر ایدوب سجده ایدر (واعتمد بیده علی الارض) الریله بر اوزرینه  
 اعتماد ایدر (ووضع وجهه بین کفیه) یوزینی الرینک بیننه وضع ایدر (وسجد  
 علی انفه وجبهته) بورنی و آنی اوزرینه سجده ایدر (فان اقتصر علی احدها  
 جاز عندابی حنیفه رحمه الله) امام اعظم رحمه الله عندنده ایکی سنک بری اوزرینه  
 اقتصار ایلسه جائز اولور (وقال ابو یوسف ومحمد رحمهما الله تعالی لا یجوز  
 الاقتصار علی الانف الامن عذر) امام ابی یوسف وامام محمد رحمهما الله  
 بیوردیلر که انف اوزرینه عذر سز اقتصار جائز اولماز (وان سجد علی کور عمامته  
 او علی فاضل ثوبه جاز) (اگر صار یغتنک بو کومی اوزرینه یا خود ثوبنک  
 آرتغی اوزرینه سجده ایلسه جائز اولور) (ویبیدی ضبعیه) دیرسکلربنی  
 اظهار ایدر (ویجافی بطنه عن فحذیه) قارتنی بودلرندن آیرر یعنی بعید  
 ایدر (ویوجه اصابع رجليه نحو القبلة) دخی ایاق پار مقلربنی قبله جانبنه

(۲) امام ومقتدیلر  
 آمین لفظنی اخفا  
 ایدر لر

دو ندر (و يقول في سجوده سبحان ربي الاعلى ثلاثا) دخي سجده سنده او چكره  
 ذكر اولن ان قولى او قور (و ذلك ادناه) شود كر اولن ان تسبيحك ادنى مرتبه سيدر  
 (ثم يرفع رأسه ويكبر) بوند نصكره باشنى قالد يروب تكبير ايدر (واذا اطمان  
 جالسا كبر وسجد) او تور ديني حالد ه اعضالري آرام ايلديكي وقتده تكبير  
 ايدوب سجده ايدر (فاذا اطمان ساجدا واستوى قائما على صدور قدميه) پس  
 سجده ايديجي اولديني حالد مطمن اولديني وقتده طوغر ياور اياقارينك  
 صدرلي اوزرينه قائم اولديني حالد (ولا يقعد) او تور ماز (ولا يعتمد بيده  
 على الارض) دخي الاريله يراوزرينه اعتماد ايلمز (ويفعل في الركعة الثانية مثل  
 ما فعل في الاولى) ركعت اولي ده ايشلديكي نسنه نك مثاني ركعت ثانيه ده دخي  
 ايشلر (الا انه لا يستفتح ولا يتعوذ) لكن ركعت ثانيه ده سبحانك دخي اعوذ  
 او قوماز (ولا يرفع يديه الا في التكبير الاولى) تكبيره اولي نك ماعداسنده  
 الاريني قالد يرماز (فاذا رفع رأسه من السجدة الثانية في الركعة الثانية) پس  
 ركعت ثانيه ده مواقع اولان سجده ثانيه دن باشنى قالد يدينى وقتده (افترش  
 رجلاه اليسرى فجلس عليها) صول اياغنى دوشه يوب انك اوزرينه او تورر  
 (و نصب اليمنى نصابا ووجهه اصابعه نحو القبلة) دخي صاغ اياغنى ديكوب پار مقلرينى  
 قبله جانبنه دو ندر (و وضع يديه على فخذييه ويبسط اصابعه ويتشهد) دخي  
 الاريني فخذلري اوزرينه قويوب پار مقلرينى دوشه دخي تشهد ايدر (والتشهد  
 ان يقول التحيات لله والصلوات الى آخره) دخي تشهد التحيات لله والصلوات  
 والطيبات آخرينه دك او قومقدر (ولا يزيد على هذا في القعدة الاولى) قعدة اولي ده  
 شو تشهد اوزرينه زياده ايلمز (ويقرأ في الركعتين الاخيرين فاتحة الكتاب  
 خاصة) آخر كي ركعتارده خاصة فاتحة شريفه يني او قور (فاذا جلس في آخر الصلوة  
 جلس كما جلس في الاولى) نمازك آخر نده او تور ديني وقتده قعدة اولي ده  
 او تور ديني كبي او تورر (ويشهد ويصلى على النبي صلى الله تعالى عليه وسلم ودعا بما  
 شاء مما يشبه الفاظ القرآن والادعية المأثورة) نمازك آخر نده تشهد ايدوب حضرت  
 بيغمبر اوزرينه صلوة وسلام ايدر يعنى اللهم صل وبارك او قور دخي ادعية مأثوره  
 والفاظ قرآنه مشابه اولان شيلردن ديلديكي شيله دعا ايدر (ولا يدعو بما يشبه كلام

الناس) ناسك كلامه مشابه اولان نسنه ايله دعا ايلمز (ثم يسلم عن يمينه فيقول السلام عليكم ورحمة الله) بوند نصكره صاغ جانبته سلام ويروب مذكور قولى او قور (ويسلم عن يساره مثل ذلك) صول جانبته ذكر اولنان مثللو سلام ويرر (ويجهر بالقرآن في الفجر وفي الركعتين الاولىين من المغرب والعشاء ان كان اماما) اكر امام اولور سه قرآنى صباح نمازنده اخشام وياتسو نماز لريك او لريك ركعتلر نده جهر ايله او قور (ويخفي القراءة فيما بعد الاولىين) دخى ركعت اولى لريك مابعدى اولان صوك ركعتلر ده قرآنى اخفا ايدر (وان كان منفردا فهو مخير ان شاء جهر واسمع نفسه) اكر منفرد اولور سه مخير در ديلر سه جهر ايدوب نفسنه ايشتديرر (وان شاء خافت) ديلر سه مخفيدن او قور (ويخفي الامام القراءة في الظهر والعصر) امام قرآنى ايله و ايكندى نماز لر نده اخفا ايدر (والوتر ثلاث ركعات لا يفصل بينهن بسلام) وتر اوچ ركعتلر اول اوچ ركعتك بينى سلام ايله فصل اول نماز (ويقنت في الثالثة قبل الركوع في جميع السنة) سنتك كل يسنده او چنجى ركعتده ركوعدن اول قنوت ايدر (ويقرأ في كل ركعته من الوتر فاتحة الكتاب) وتر دن هر ركعتده فاتحه شريفه بي او قور (وسورة معها) دخى فاتحه شريفه ايله بيله بر سوره او قور (فاذا اراد ان يقنت كبر ورفع يديه ثم قنت) پس قنوت ايتك مر ادا ايلديكى وقتده تكبير ايدوب اللر يخى رفع ايدر صكره قنوت ايدر (ولا يقنت في صلوة غيرها) وترك غيرى نمازده قنوت ايلمز (وليس في شىء من الصلوة قراءة سورة بعينها لا يجوز غيرها) نمازك بر نده عينيله بر سوره قرائت اولنه اول سوره نك غير يسى جائز اولميه بو مثللو اولمدى (ويكره ان يتخذ سورة بعينها في الصلوة ولا يقرأ في غيرها) دخى بر سوره بي عينيله بر نماز ايجون اتخا ايدوب اول سوره نك غير يسى او قومامق مكر وه اولور (وادنى ما يجزىء من القرآن في الصلوة ما يتناوله اسم القرآن عند ابي حنيفة رح) امام اعظم حضر تلر ي قننده نمازده قرآن كر يمدن كفايت ايدن نظم شريفك اقلي اسم قرآن شامل اولدينى مقدار در (وقال لا يجزىء اقل من ثلث آيات قصارا و آية طويلة) امامين بيور ديلر كه اوچ آيت قصيره دن يا خود بر آيت طويله دن نقصان كفايت ايلمز (ولا يقرأ المؤتم خلف الامام) دخى امامه اويان كيمسه

امامك خلفنده قرائت ايلمز (ومن اراد الدخول في صلوة غيره محتاج الى نيتين  
 نية الصلوة ونية المتابعة) امامه اقتدا ايتمكي مراد ايدن كيمسه ايكي نيته محتاج  
 اولور يعنى نماز نيته ومتابعت نيته (والجماعة سنة مؤكدة) جماعت سنت مؤكدة در  
 (واولى الناس بالامامة اعلمهم بالسنة) ناسك امامته اولى سى مسائل فقهيه به  
 زياده عالم اولانيدر (فان تساووا فاقراهم) اكر مسائل صلاتي بيلمده مساوى  
 اولور سه امامته اولى اولان قرائتي زياده كوزل اولانيدر (فان تساووا فاورعهم)  
 پس قرائته مساوى اولور سه زياده متقى اولانيدر (فان تساووا فاسنهم)  
 اكر تقواده دخى مساوى اولور سه امامته اولى اولان انلرك زياده اختياريدر  
 (ويكره تقديم العبد والاعرابى والفاسق والاعمى وولد الزنا) دخى كوله يي  
 وباديه نشين اولان عربلى وفسقى معان اولانى واعماي وولد زناي امامت  
 ايچون تقديم مكر وهدر (فان تقدموا جاز) اكر شود كر اولنانلر تقدم ايدر لر  
 ايسه جائز اولور (ويذنبى للامام ان لا يطول بهم الصلوة) امام ايچون لايق  
 اولان جماعته نمازى تطويل ايتما مكر (ويكره للنساء ان يصلين و حدهن  
 بجماعة) و عورتلر ايچون يالكر اولدقلى حالده كندولردن بريسنى امامته  
 تقديم ايدوب جماعت اوله رق نماز قيلملى مكر وهدر (فان فعان ذلك وقفت  
 الامام وسطهن) پس شو مثللو ايشلر ايسلر اماملى انلرك اورته لر نده دورر  
 (ومن صلى مع واحد اقامه عن يمينه) بر كيمسه بر آدم ايله بيله قيلسه آنى صاغ  
 جانبنده اقامه ايدر (وان كان اثنين تقدم عليهما) اكر ايكي آدم ايله بيله قيلارسه  
 انلرك اوزرينه تقدم ايدر (ولا يجوز للرجال ان يقتدوا بامرأة او صبي) رجلملر  
 ايچون عورته ياخود صبي به اقتدا ايتمك جائز اولماز (ويصف الرجال ثم  
 الصبيان ثم الخنثى ثم النساء) ابتدا رجلملر صكره صبيلملر صكره خنثى صكره نسالر  
 صف اولور لر (فان قامت امرأة الى جنب رجل وهما مشتركان في صلوة  
 واحدة فسدت صلوته) اكر بر عورت بر رجلك ياننده قائمه اولسه  
 حالبوكه انلرده بر نمازده مشترك اولديلر اول رجلك نمازى فاسد اولور  
 عورتك نمازى فاسد اولماز (ولا يصح للرجل ان يؤم امرأة الابالنية)  
 دخى رجل ايچون صحيح اولماز عورته امام اولمق لكن نيت ايله صحيح

اولور ( ویکره للنساء حضور الجماعة ) عورتلر ایچون جماعته حاضره اولمق  
 مکر وهدر ( ولا بأس بان تخرج العجوز فی الفجر والمغرب والعشاء ) اختیار  
 عورتلر ایچون صباح نمازنده واخلشام ویاتسو نمازلرنده جماعته حاضر  
 اولمزلرنده بأس یوقدر لکن لا بأسک ترکی اولادر ( ولا یصلی الطاهر خلف  
 من به ساس البول ) بولی دائماً آقان کیمسه نک خلفنده طاهر اولان کیمسه  
 نماز قیلمز ( ولا الطاهرات خلف المستحاضة ) دخی مستحاضه اولان عورتک  
 خلفنده طاهره اولان عورتلر نماز قیله من ( ولا القاریء خلف الامی ) دخی  
 او قومق بیلمین کیمسه نک قرائت ایدیجی کیمسه نماز قیلمز ( ولا المکتسی خلف  
 العریان ) دخی چپلاق اولان کیمسه نک خلفنده عریان اولیان کیمسه نماز قیلمز  
 ( ویجوز ان یؤم المتیئم للمتوضئین ) آبدست آلیجی کیمسه لره تیمم ایدیجی  
 کیمسه نک امامتی جائز اولور ( والماسح علی الخفین للغاسلین ) خف اوزرینه  
 مسح ایدن کیمسه نک غاسل اولان کیمسه لره امامتی جائز اولور ( ویصلی القائم  
 خلف القاعد ) قائم اولان کیمسه قاعدک خلفنده نماز قیلار ( ولا یصلی الذی  
 یرکع ویسجد خلف المومی ) رکوع و سجود ایله نماز قیلان کیمسه ایما ایله قیلانک  
 خلفنده نماز قیلماز ( ویصلی المفترض خلف المتنفل ) فرض قیلان کیمسه  
 نافله قیلانک خلفنده نماز قیلماز ( ولا من یصلی فرضا خلف من یصلی فرضاً آخر )  
 دخی فرض قیلان کیمسه فرض آخر قیلانک خلفنده نماز قیلماز ( ویصلی المتنفل  
 خلف المفترض ) نافله قیلان کیمسه فرض قیلان کیمسه نک خلفنده نماز قیلار  
 ( ومن اقتدی بامام ثم علم ان الامام علی غیر وضوء اعاد الصلوة ) بر کیمسه بر امامه  
 اقتدا ایدوب صکره امامک آبدستمز اولدیغنی بیلسه اول کیمسه نمازینی  
 چویرر ( ویکره للمصلی ان یعبث بثوبه او بجسده ) مصلی ایچون اثوابیله یا خود  
 جسدیله اوینامق مکر وهدر ( ولا یقلب الحصى الا ان لا یمکنه السجود )  
 دخی مصلی سجده موضعندن اوقاق طاش کیدر من لکن سجده ممکن  
 اولمازسه اول وقتده کیدر منک ضرری یوقدر ( فیسویه مرة واحدة )  
 پس سجده ممکن اولدیغنی صورتده بر کره ایله دوزلر ( ولا یفرقع  
 اصابعه ) دخی پارمقلرینی اویناقلرندن سسلندیر من ( ولا یتخصر ) دخی

اللرینی بو کورلرینه قویماز (ولا یعقص شعر) دخی شعرینی قفا سنده باغلاماز  
 (ولا یکف توبه) دخی اثوابنی الیله قالدیرماز (ولا یسدل توبه) دخی اثوابنی  
 اوهوزلرینه آلوب صالی ویرمز (ولا یلتفت یمینا و شمالا) دخی صاغ و صول  
 طرفنه نظر ایتمز (ولا یقی کافعاء الکل) دخی کلب او توریشی کی او تورماز  
 (ولا یرد السلام بلسانه) لسانیه سلامی ردایتمز (ولا بیده) دخی الیه ردایتمز  
 (ولا یتربع الا بعدر) وعذر سز بغدادش قوره نماز (ولا یا کل ولا یشرب) دخی  
 یمک یمز و صو ایچمز (فان سبقه الحدث انصرف وان کان اماما استخلف  
 وتوضاً و بنی علی صلوته مالم یتکلم) اگر مصلی به حدث سبقت ایلسه دوز  
 اگر امام ایسه یرینه برینی نصب ایذر و ابدست آلوب نمازی اوزرینه بنا ایذر  
 اگر دنیا کلامی سویلمد یسه (والاستیناف افضل) نمازی دوندیر مک افضلدر  
 (فان نام فاحتمل او جن او اعمی علیه او قهقهه استأنف الصلوة والوضوء) اگر  
 مصلی او یقویه واروب احتلام اولسه یا خود دیوانه اولسه یا خود بایلسه یا خود  
 نمازده قهقهه ایلسه نمازی دخی آبدستی دوندیرر (وان تکلم فی صلوته عمدا  
 او سهوا بطلت صلوته) اگر نمازده قصدا یا خود سهوا کلام سویلسه نمازی باطل  
 اولور (وان سبقه الحدث بعد التشهد توضاً وسلم) اگر مصلی بی حدث سبقت  
 ایلسه تشهد نصکره آبدست آلوب سلام ویرر (وان تعدد الحدث فی هذه الحالة  
 او تکلم او عمل عملاً ینافی الصلوة تمت صلوته) دخی تشهد نصکره قصدا حدث  
 ایجاد ایلسه یا خود کلام سویلسه یا خود نمازده منافی اوله رق بر عمل ایلسه نمازی  
 تمام اولور (وان رأی المتیمم الماء فی صلوته بطلت صلوته) اگر تیمم ایدن کیسه  
 نمازنده صوی کورسه نمازی باطل اولور (وان رآه بعد ما قعد قدر التشهد او کان  
 مسحاً فانقضت مدة مسحه او خلع خفيه بعمل رقیق او کان امیاً فتعلم سورة او عریانا  
 فوجد ثوباً او مویماً فقد رعی الركوع والسجود او صاحب ترتیب فتذکر ان علیه  
 صلوة قبل هذه او احدث الامام القاری فاستخلف امیاً او طلعت الشمس فی صلوة  
 الفجر او دخل وقت العصر فی الجمعة او کان مسحاً علی الجبيرة فسقط عن برء بطلت  
 الصلوة فی جمیع ذلك فی قول ابی حنیفة) اگر متیمم اولان کیسه تشهد مقداری  
 او تور دندن صکره صوی کورسه یا خود مصلی مسح اولوب مسحک مدتی تمام اولسه

فوائت بیننده ترتیب  
شرطدر اکر فائته  
خاطرنده اولدینی  
حالده بر فرض قیاسه  
قیلدینی فرضک  
فرضیتی امام اعظم  
عندنده موقوفه  
فاسد اولور یعنی  
صحتیه ده و فسادیه ده  
حکم اول نماز امامین  
قتنده باتا فاسد اولور

یا خود بر ایجه عمل ایله خفارینی چبقارسه یا خود امی اولوب پس تشهد  
مقداری او تور دقد نصکره بر سوره تعلم ایلسه یا خود عریان اولوب اول  
حالتده ثوب بولسه یا خود ایما ایدیجی اولوب پس رکوع و سجوده قادر  
اولسه یا خود صاحب ترتیب اولوب قیلدینی نمازدن اول کندی اوزرینه  
نماز اولدینی تذکر ایلسه یا خود قاری اولان امامه حدث عارض اولوب  
برامی کیمسه بی استخلاف ایلسه یا خود صباح نمازنده کونش طلوع ایلسه  
یا خود جمعه ده ایکندینک وقتی داخل اولسه یا خود یاره باغی اوزرینه مسح  
ایدیجی اولوب پس اول یاره ایو اولوب اول جیره ساقط اولسه امام اعظم  
حضر تهرینک قول شریفنده بوصورتلرک جمیعسنده نماز باطل اولور  
(وقالات صلوته) امامین رحهما الله تعالی بیوردیلر که نمازی تمام اولدی

باب قضاء الفوائت

یعنی فسادیه حکم  
اولنور پس اول  
فائته بی التي وقت  
نمازدن اول قضا  
ایدر سه قیلدینی نمازک  
فرضیتی فاسد اولوب  
نقله منقلب اولور  
واکر التي وقت  
نمازی ادادن صکره  
اول فائته بی قضا  
ایدر سه قیلدینی

بواب کچمش نماز لری قضا ایتمک بیاننده اولیجیدر (ومن فاتته صلوة قضیها  
اذا ذکرها وقدمها علی صلوة الوقت الا ان یخاف فوت صلوة الوقت فقدم  
صلوة الوقت الفائتة ثم یقضیها) بر کیمسه نک بر نمازی فوت اولسه اول نماز  
خاطرینه کلدیکی وقتده قضا ایدر دخی اول کچمش نمازی وقت نمازی اوزرینه  
تقدیم ایدر لکن وقت نمازینک فوتندن خوف ایلدیکی وقتده پس وقت  
نمازینی تقدیم ایدوب صکره فائته بی قضا ایدر (وان فاتته صلوات رتبهانی القضاء  
کما وجبت فی الاصل الا ان تزد الفوائت علی ست صلوات فیسقط الترتیب فیها  
فی قول ابی حنیفة رح و قال اذا زادت الفوائت علی خمس صلوات فیسقط الترتیب  
فیها) اکر صلینک بر قاق وقت نمازی فوت اولسه اول نماز لری ترتیب ایله قضا  
ایدر اصلده واجب اولدینی مثللو لکن فوائت التي وقت نماز اوزرینه زائده  
اولدینی وقتده ترتیب ساقط اولور اول صورتده قنغیسنی دیلر سه آنی قضا ایدر

باب اوقات التي یکره فیها الصلوة

نماز لری فرضیتی  
امام اعظم رح قتنده  
صحیح اولور امامین  
رح قتنده صحیح  
اولماز دخی وترده  
عمل جهتندن فرض

بواب نماز کندوسنده مکروه اولان وقتلر بیاننده اولیجیدر (لا تجوز  
الصلوة عند طلوع الشمس ولا عند غروبها ولا عند قیامها فی الظهیرة)  
شمسک طلوعی دخی غروبی وزوالی عندنده نماز قیلدق حائر اولماز  
(ولا یصلی علی جنازة ولا یسجد للتلاوة) دخی جنازه اوزرینه نماز



قبل نماز دخى سجده تلاوت اول نماز (الاعصر يومه عند غروب الشمس) لكن اول  
كونك ايكنديسى غروب شمس عندنده جائز اولور (ويكره ان يتنفل بعد  
صلاة الفجر حتى تطلع الشمس) دخى صباح نمازند انصكره شمس طلوع  
ايدنه نهدك نافله نماز قيلمق مكروه اولور (وبعد صلاة العصر حتى تغرب  
الشمس) دخى ايكندى نمازند انصكره شمس غروب ايليه نهدك نافله قيلمق  
مكروه اولور (ولا باس بان يصلى في هذين الوقتين الفوائت ويسجد  
في التلاوة ويصلى على الجنابة) دخى شوذ كر اولنان ايكي وقتده فوائت  
وسجده تلاوت وجنازه نمازى قيلمقده بأس يوقدر (ولا يصلى ركعتين  
الطواف فيهما) لكن ذكر اولنان وقتلرده طواف ايچون ايكي ركعت نماز  
قبل نماز (ويكره ان يتنفل بعد طلوع الفجر باكثر من ركعتي الفجر) دخى فجر  
طلوع ايلد كد انصكره صباح نمازينك ايكي ركعت سنتندن زياده نافله قيلمق  
مكروه اولور (ولا يتنفل قبل المغرب) دخى اقسام نمازند اول نافله قبل نماز

﴿ باب النوافل ﴾

بواب نافله نماز لرى قيلمنك بياننده اوليجيدر (السنة في الصلوة ان يصلى  
ركعتين بعد طلوع الفجر واربعاً قبل الظهر وركعتين بعدها واربعاً قبل  
العصر ان شاء ركعتين وركعتين بعد المغرب واربعاً قبل العشاء واربعاً بعدها  
وان شاء ركعتين) نمازده سنت اولان ايكي ركعت طلوع فجر دنصكره  
ودرت ركعت اوليله دن اول وايكي ركعت اوليله دنصكره وايكنديدن اول  
دورت ركعت ديلرسه ايكي ركعت واقشام نمازند انصكره ايكي ركعت ودورت  
ركعت عشادن اول ودورت ركعت ياتسودنصكره ديلرسه ايكي ركعت قبلنمقدر  
(ونوافل النهار ان شاء صلى ركعتين بتسليمة واحدة وان شاء اربعاً) كوندرك  
نافله سى ديلرسه برسلاام ايله ايكي ركعت واكر ديلرسه دورت ركعت قيلار  
(وتكره الزيادة على ذلك) شودورت ركعت اوزرينه برسلاام ايله كوندز  
نافله سنده زياده ايتك مكروه اولور (واما نافله الليل قال ابو حنيفة رح  
ان صلى ثمانى ركعات بتسليمة واحدة جاز وتكره الزيادة على ذلك) اما  
كيجه نافله سى امام اعظم حضر تلرى بيورديلر كه برسلاام ايله سكرز ركعت  
قيلسه جائز اولور برسلاام ايله شوسكرز ركعت اوزرينه زياده كيجه نافله سنده

صلوت مستفله در  
امامين رح قنده  
ذكرى مفسددر  
زير انك عندنده  
وتر سنتدر ودخى  
ترتيب اوچ سنه ايله  
ساقط اولور اول  
ضيق وقتله يعنى  
فائده بي وقتيه دن  
اول قضا ايلسه اول  
وقتيه بي ادايه وقت  
قلماز اول زمانده  
ترتيب ساقط اولور  
ايكنجى فائده بي  
نسيان ايله اوچنجى  
فوائت التى به بالغ  
اولغله فوائت حديثه  
اولسون قديمه  
اولسون دخى فوائت  
التى به بالغ اولوب  
ترتيبندن ساقط  
اولدقن صكره  
التيدن برقاچيني قضا  
ايتمكله ترتيبه عودت  
اينز تا كه التى فوائتى  
ترتيب ايله بالكليه  
قضا ايليه نهدك

مكروه اولور (وقال ابو يوسف ومحمد رحمهما الله تعالى لا يزيد بالليل على ركعتين بتسليمة واحدة) امام ابو يوسف وامام محمد رح بيورد يار كه كيجه نافله سنده برسلا م ايله ايكي ركعت اوزرينه زياده ايتمز (والقراءة في الفرض واجبة في الركعتين الاوليين) فرض نمازلك اولكي ركعتلر نده قرائت فرضدر (وهو مخير في الاخيرين ان شاء قرأ وان شاء سكت وان شاء سبح) فرضك آخركي ركعتلر نده مخيردر ديلر سه قرائت ايدر ديلر سه سكوت ايدر ديلر سه تسبيح ايدر (والقراءة واجبة في جميع ركعات النوافل وفي جميع الوتر) دخي قرائت نافله نمازلك دخي وترك جميع ركعتلر نده فرضدر (ومن دخل في صلوة النفل ثم افسدها قضاها) بر كي مسه نافله نمازه شروع ايدوب بعده آني فساده وير سه اول كي مسه اوزرينه اول نفلي قضا لازم كلور (وان صلى اربع ركعات وقعد في الاوليين ثم افسد الاخرين قضى ركعتين) اكر درت ركعت نافله نماز قيلوب ايكي ركعتك باشنده اوتور سه بعده آخركي ركعتلر ي افساد ايلسه فقط ايكي ركعت قضا ايدر (ويصلي النافلة قاعدا مع القدرة على القيام) قيامه قدر تيله بيله نافله بي اوتور ديني حالده قيلار (وان افتتحها قائما ثم قعد جاز عند ابى حنيفة رح) اكر قائم اولد يني حالده نافله به شروع ايدوب بعده اوتور سه امام اعظم رح عندنده جائز اولور (وقالا لا يجوز الا بعذر) امامين رح بيورد يار كه عذر سنز جائز اولماز (ومن كان خارج المصر يتنقل على دابته الى اى جهة توجهت يومى ايماء) بر كي مسه مصر ك خار جنده بولنسه حيوانى قنغى جهته توجه ايلد يسه ده ايما ايدوب اول حيوان اوزر نده نافله نماز قيلار

### باب سجود السهو

بواب سجدة سهوك بياننده اوليجيدر (سجود السهو واجبة في الزيادة والنقصان بعد السلام) سجدة سهو نمازده زياده ونقصانده سلامدن صكره واجبه در (يسجد سجدين ثم يتشهد ويسلم) ايكي سجده ايله سجده ايدوب وبعده تشهد ايدوب وسلام ويرر (والسهو يلزم اذا زاد في صلوته فعلا من جنسها ليس منها) سجدة سهو نمازك جنس دن اولوب نماز دن اوليان بر فعلى زياده ايتدو كي وقتده لازم كلور (اوترك فعلا مسنونا اوترك قراءة فاتحة الكتاب او القنوت او التشهد او تكبيرات

العیدین اوجهر الامام فیما یخافت او خافت فیما یجهر) یاخود بر فعل مسنونی یعنی بر فعل که انک واجب اولسی حدیث شریف ایله ثابت اولدی یاخود فاتحه قرآنتی یاخود قنوتی یاخود تشهدی یاخود بیرام تکبیر لرینی ترک ایلسه یاخود امام کیزلی او قویه جق مخلده آشکاره و جهریله او قویه جق یرده کیزلی او قومق کبی بود کر اولنان صورتلرده سجده سهو لازم کاور

(وسهوا الامام یوجب علی المؤمن السجود فان لم یسجد الامام لم یسجد المؤمن) امامک سهوی مقتدیلر اوزرینه سجده سهوی اقتضا ایدر پس امام سجده ایتمدسه مقتدی دخی سجده ایتمز (وان سهوا المؤمن) اکر مقتدی سهوا ایدر سه (لم یلزم الامام ولا المؤمن السجود) امامه دخی مقتدی به سجده سهو لازم

اولماز (ومن سها عن القعدة الاولى ثم تذکر وهو الی حال القعود اقرب عاد فجلس و تشهد وان کان الی حال القيام اقرب لم یعد ویسجد للسهو) بر کیمسه قعدة اولیدن سهوا ایدوب بعده قعود حالنه قریب اولدینی حالده خاطرینه کلسه قعوده عودت ایدر پس اوتوروب دخی تشهد ایدر و اکر قیام حالنه اقرب اولور سه عودت ایتمیوب سهوی ایچون سجده ایدر (وان سها عن القعدة

الاخيرة فقام الی الخامسة یرجع الی القعدة مالم یسجد للخامسة ویسجد للسهو) اکر مصلی قعدة اخیره دن سهوا ایدوب پس بشنجی به قائم اولسه مادامکه بشنجی ایچون سجده ایتمدی قعوده یرجوع ایدر دخی سهوی ایچون سجده ایدر (فان قید الخامسة بسجدة بطل فرضه و تحوات صلوته نفلا و کان علیه

ان یضم الیه رکعة سادسة) اکر بشنجی نی سجده ایله قیدلسه فرضی باطل اولوب و نمازی نافله به دونر اول کیمسه اوزرینه رکعت خامسه به رکعت سادسه ضم ایتمک لازمدر (وان قعد فی الرابعة قدر التشهد ثم قام

الی الخامسة ولم یسلم یظنها القعدة الاولى عاد الی القعود مالم یسجد فی الخامسة ویسلم) اکر نردنجیده تشهد مقداری اوتوروب بعده خامسه به قائم اولسه سلام و یرمیوب قعدة اولی ظن ایدر اولدینی حالده مادامکه بشنجی ایچون سجده ایتمدی قعوده عودت ایدوب سلام و یرر (وان قید الخامسة

بسجدة ضم الیه رکعة اخرى و قد تمت صلوته و الی رکعتان له نافلة) اکر بشنجی نی سجده ایله قیدلسه اکر بر رکعت ضم ایدر دخی نمازی تمام اولور

ایکی رکعت انک ایچون نافله در ﴿ومن شك في صلوته فلم يدرك اثلاثا صلى  
ام اربعا وذلك اول ما عرض له استأنف الصلوة﴾ بر کیمسه نمازنده شك  
ایدوب پس اوج رکعت یا خود درت رکعتی قیاد یعنی بیلمسه و بوشك اول  
مصلی به عارض اولانك اولی اولسه نمازی دوندیرر ﴿فان كان الشك  
يعرض له كثيرا بنى على غالب ظنه ان كان له ظن وان لم يكن ظن بنى  
على اليقين﴾ اکر شك اول مصلی به اکثری عارض اولورسه غالب ظنی  
اوزرینه بنا ایدر اکر انک ایچون ظن اولمازسه یقین اوزرینه بنا ایدر

﴿ باب صلوة المريض ﴾

بواب خسته اولان کیمسه نك نمازی بیاننده اولیچیدر ﴿اذا تعذر على المريض  
القيام صلى قاعدا يركع ويسجد﴾ مریض اوزرینه قیام متعذر اولدیغی وقتده  
اوتوردیغی حالده ركوع وسجود ایدرك قیلار ﴿وان لم يستطع الركوع والسجود  
يومی ايماء وجعل السجود اخفض من الركوع﴾ اکر ركوعه وسجوده قادر  
اولمازایسه ركوعنی سجودندن آلحاق قبله رق ایما ایدر ﴿ولا يرفع الى وجهه  
شيئا ايسجد عليه﴾ وجهندن یکا سجده ایتك ایچون برشی قالدیر من  
﴿فان لم يستطع القعود استلقى على ظهره وجعل رجليه الى القبلة واومى  
بالركوع والسجود﴾ واکر مریض اوتورمیه قدرتی اولمازسه ظهري اوزرینه  
یاتار دخی ایقلمی قبله دن یکا اوزادوب ركوع وسجود ایله ایما ایدر  
﴿فان لم يستطع اضطجع على جنبه ووجهه الى القبلة واومى جاز﴾ اکر ظهري  
اوزرینه استلقایه قادر اولمازسه یانی اوزرینه یاتوب یوزی قبله به اوله رق  
ایما ایله جائز اولور ﴿فان لم يستطع الايماء برأسه اخر الصلوة﴾ اکر باشیله  
ایما به قدرتی اولمازسه نمازی تأخیر ایدر ﴿ولا یومى بعینه ولا بقلبه ولا بحاجبيه﴾  
دخی کوزیله وقابی ایله وقاشلمی ایله ایما ایلمز ﴿فان قدر على القيام ولم يقدر  
على الركوع والسجود لم يلزمه القيام وجاز ان يصلي قاعدا يومی ايماء﴾ اکر  
قیام اوزرینه قادر اولوب ركوع وسجود اوزرینه قدرتی اولمازسه اول  
کیمسه به قیام لازم اولیوب اوتوردیغی حالده ایما ایدرك قیلماق جائز اولور  
﴿فان صلى الصحيح بعض صلوة قائم حدث به مرض تممها قاعدا يركع ويسجد  
او اومى ان لم يستطع الركوع والسجود او مستلقيا ان لم يستطع القعود﴾ اکر

صحیح اولان کیمسه نمازینک بعضیسنی قائم اولدینی حالده قیلسه بعده برمرض  
 حادث اولسه اوتوردینی حالده رکوع وسجود ایدرک اول نمازی تمام ایدر  
 یاخود رکوعه وسجوده قدرتی اولمازسه ایما ایدر یاخود قعوده قدرتی اولمازسه  
 مستاتی اولدینی حالده نمازی تمام ایدر ( و من صلی بعض صلوته قاعدا یرکع  
 ویسجد لمرض به ثم صح بنی علی صلوته قائماً ) دخی بر کیمسه نمازینک بعضیسنی  
 قاعد اولدینی حالده رکوع وسجود ایدرک برمرض سببیله قیلسه بعده اول  
 مرضدن خلاص اولوب افاقت بولسه قائم اولدینی حالده نمازی اوزرینه  
 بنا ایدر ( وقال محمد رح یتأنف الصلوة ) امام محمد رح بیوردیکه نمازی  
 دوندیرر ( وان صلی بعض صلوته بالایماء ثم قدر علی الرکوع والسجود  
 استأنف الصلوة ) اکر نمازینک بعضیسنی ایما ایله قیلوب بعده رکوع وسجود  
 اوزرینه قادر اولسه نمازی دوندیرر ( و من اغمی علیه خمس صلوات فمادونها  
 قضاها اذا صح ) بر کیمسه بیهوش اوله رق بش وقت و بش وقتدن نقصان  
 نمازی فوت اولسه افاقت بولدینی وقتده آنلری قضا ایدر ( وان فاتته بالاغماء  
 اکثر من ذلك لم یقض ) و اکر بیهوش اوله رق شو بش وقتدن اکثری  
 فوت اولسه قضا ایلمز بی خبر اولوب کچن نمازلری تعقل ایلمدیکی ایچون

باب سجود التلاوة

بو باب سجده تلاوتک بیاننده اولیجیدر ( سجود التلاوة فی القرآن اربع عشرة  
 سجدة ) سجده تلاوت قرآن عظیم الشانده اون در تدر ( فی آخر الاعراف  
 و فی الرعد و النحل و الاسراء و مریم و الاولى فی الحج و الفرقان و النمل و الم  
 تنزیل و ص حم السجدة و النجم و اذا السماء انشقت و اقر بأسم ربك ) سجود  
 تلاوت قرآن کریمده شوذ کر اولسان اون درت سورة شریفه لرده در  
 ( و السجود واجب فی هذه المواضع علی التالی و السامع سواء قصد  
 سماع القرآن او لم یقصد ) دخی سجده ایتمک شو مواضعده سامع وتالی  
 اوزرینه واجبدر قرآنی ایتمک قصد ایتمون یاخود ایتمون ( و اذا تلا  
 الامام آیه سجدة سجدها و سجد المأموم معه ) دخی امام آیت  
 سجدهنی تلاوت ایلدیکی وقتده امام سجده ایدوب و مأموم دخی انکله بیله  
 سجده ایدر ( وان تلا المأموم لم یسجد الامام ولا المأموم ) اکر مأموم

آیت سجده بی تلاوت ایلسه امام و مأموم سجده ایلمز (وان سمعوا وهم  
 فی الصلوة آیه سجده من رجل لیس معهم فی الصلوة لم یسجدوها فی الصلوة  
 و سجدوها بعد الصلوة فان سجدوا فی الصلوة لم تجزهم ولم تفسد الصلوة)  
 اکر امام و مقتدیلم نمازده آیت سجده بی کندولر ایله بیله نمازده اولمیان  
 بر جلدن استماع ایلسه لر نمازده سجده ایتمیوب نماز د ن صکره سجده ایدر لر پس  
 نمازده سجده ایلسه لر آنلره کفایت ایتمز و نماز لر ی فاسد اولماز (ومن تلا آیه سجده  
 فلم یسجدوها حتی دخل فی الصلوة فتلاها سجد لها اجزأه السجدة عن التلاوتین)  
 بر کیمسه آیت سجده بی تلاوت ایدوب نمازده داخل اولنه دک سجده ایلمسه  
 پس نمازده تلاوت ایدوب سجده ایلسه ایکی تلاوتدن بر سجده ا کا کفایت ایدر  
 (وان تلاها فی غیر الصلوة فسجد ثم دخل فی الصلوة فتلاها سجد لها ولم تجزئه  
 السجدة الاولى) اکر سجده آیتنی نمازک طشره سنده تلاوت ایدوب سجده  
 ایلسه بعده نمازده داخل اولوب تلاوت ایلسه انک ایچون بر دخی سجده ایدر  
 اولکی سجده ا کا کفایت ایتمز (ومن کررتلاوة سجدة واحدة فی مجلس واحدة  
 اجزأه سجدة واحدة) بر کیمسه مجلس واحده ده سجده واحده نک تلاوتنی  
 تکرار ایلسه اول کیمسه به سجده واحده کفایت ایدر (ومن اراد السجود کبر  
 ولم یرفع یدیه و سجد ثم کبر و رفع رأسه و لا تشهد علیه و لا سلام) بر کیمسه  
 سجده تلاوت ایتمک مراد ایلسه اللرینی قالدیر میهرق تکبیر ایدوب سجده ایدر  
 بعده تکبیر ایدوب رأسنی قالدیرر آنک اوزرینه تشهد و سلام لازم کلز

باب صلوة المسافر

بواب مسافرك نمازی بیاننده اولیجیدر (السفر الذی تتغیر به الاحکام  
 ان یقصد الانسان موضعا بینه و بین مصره مسیره ثلثة ايام بسیر الابل و مشی  
 الاقدام و لا یعتبر فی ذلك السیر فی الماء) اول سفر که آنکله عبادته دائر احکام  
 تغیر ایدر انسان بر محلی قصد ایلمکدر که اول محل بینیه مملکتک بینی  
 آیاقلر و دوهر کیدیشی ایله اوچکونلک یول اوله صوده یورومک بومقامده  
 اعتبار اولماز (و فرض المسافر عندنا فی کل صلوة رباعیه رکعتان  
 لا تجوز له الزیادة علیهما) دخی مسافرك فرضی درت رکعتی نماز لرك  
 کلیسنده بزم عند مزده ایکی رکعتدر ایکی رکعت اوزرینه زیاده جائز اولماز

(فان صلی اربعاً وقد قعد فی الثانية مقدار التشهد اجزائه الر کعتان عن فرض  
 وكانت الاخریان له نافله) اکر مسافر درت رکعت قیلوب ایکنجیده تشهد  
 مقداری او توره اولکی ایکی رکعت فرضندن کفایت ایدوب آخرکی رکعت  
 انک ایچون نافله اولور (وان لم یقعد فی الثانی فسدت صلواته) واکر ایکنجیده  
 او توره مازسه نمازی فاسد اولور (ومن خرج مسافراً صلی رکعتین اذا فارق  
 بیوت المصر) بر کیمسه مسافه سفر مراد ایدیبی اولدینی حالدہ چیقسه شهرینک  
 بیوتندن مفارقت ایلدیکی وقتده ایکی رکعت قیلار (ولایزال حکم السفر حتی  
 ینوی الاقامة فی بلد خمسة عشر يوماً فصاعداً فیلزمه الاتمام) سفر حکمی زائل  
 اولماز مسافر بر شهر ده اون بش کون مقداری یاخود زیاده اقامتی نیت ایتدیجه  
 اون بش کون یاخود زیاده اقامتی نیت ایلدیکی وقتده نمازینی اتمام لازم کلور  
 (وان نوی الاقامة اقل من ذلك لم یتتم) واکر اقامتی شو اون بش کوندن آز نیت  
 ایدر سه نمازینی تمام ایلمز (ومن دخل بلداً ولم ینو ان یتیم فیہ خمسة عشر يوماً  
 وانما یقول غداً اخرج او بعد غداً اخرج حتی بقی علی ذلك سنین صلی رکعتین)  
 بر کیمسه بر شهر ده داخل اولدقده اول شهر ده اون بش کون اقامتی نیت ایلمیوب  
 یارین یاخود او بر کون چیقارم دیهرک تا که بونک اوزرینه بر قاج سنه باقی قالسه  
 اول مسافر نمازینی ایکی رکعت قیلار (واذا دخل العسکر ارض الحرب فنووا  
 الاقامة خمسة عشر يوماً لم یتموا الصلوة) دخی عسکر ارض حرب ده داخل  
 اولدقری وقتده اون بش کون اقامتی نیت ایلسه لر نمازی تمام ایتمز لر (واذا دخل  
 المسافر فی صلوة المقیم مع بقاء الوقت اتم الصلوة) دخی مسافر وقتک  
 بقاسیله بیله مقیمک نمازینه داخل اولسه نمازی تمام ایدر (وان دخل  
 معه فی فائتة لم تجز صلواته خلفه) اکر مسافر مقیم ایله بیله فائتیه داخل  
 اولسه اول مسافرک نمازی مقیمک خلفنده جائز اولماز (واذا صلی المسافر  
 بالمقیمین صلی رکعتین وسلم ثم اتم المقیمون صلواتهم) اکر مسافر مقیملره  
 نماز قیلدیر سه ایکی رکعت قیلوب سلام ویرر بعده مقیملر نماز لرینی اتمام  
 ایدر لر (ویستحب له اذا سلم ان یقول اتموا صلواتکم فاناقوم سفر) دخی  
 مسافر ایچون مستحب اولور سلام ویریکی وقتده ذکر اولنان قولی دیمک  
 (وان دخل المسافر مصره اتم الصلوة وان لم ینو الاقامة فیہ) اکر مسافر

کندی شهرینه داخل اولسه نمازینی اتمام ایدر هر چند اول شهر ده اقامتی نیت  
 ایتمز ایسه ده (ومن کان له وطن فانتقل عنه واستوطن غیره ثم سافر فدخل وطنه  
 الاول لم یتیم الصلوة) بر کیمسه ایچون بروطن اولوب پس اول وطندن انتقال  
 ایدوب غیری محلی وطن اتخاذا یلسه بعده مسافرت ایدوب وطن اولنه داخل  
 اولسه نمازی اتمام ایلمز (ومن فاتته صلوة فی السفر قضاها فی الحضر رکعتین)  
 بر کیمسه نک سفر ده بروقت نمازی فوت اولسه حضر ده آئی ایکی رکعت قضا ایدر  
 (ومن فاتته صلوة فی الحضر فی حالة الاقامة قضاها فی السفر اربعاً) بر کیمسه  
 حضر ده اقامت حالنده بروقت نمازی فوت اولسه اول نمازی سفر ده درت  
 رکعت اوله رق قضا ایدر (واذ انوی المسافر ان یقیم بمکة و منی خمسة عشر یوما  
 لم یتیم الصلوة) چن مسافر مکة و مناده اون بش کون اقامتی نیت ایلسه نمازی  
 تمام قیله ماز (والعاصی والمطیع فی سفره فی الرخصة سواء) پادشاهه اطاعت  
 ایدوب و ایتمین سفر لرنده رخصتده برابر در

باب صلوة الجمعة

بو باب جمعه نمازی بیاننده اولیجیدر (لا تصح الجمعة الا فی مصر جامع او فی مصلی  
 المصر) جمعه نمازی جائز اولماز مکر انواع صنایعی جامع اولان مصر ده یا خود  
 مصرک مصلا سنده جائز اولور (۹) (ولا تجوز اقامتها الا للسلطان او من امره  
 السلطان) جمعه نمازینی سلطان یا خود سلطانک امر ایلدیکی کیمسه لر دن  
 غیر یسی ایچون قیلدیرمق جائز اولماز (ومن شرأطها الوقت فتصح فی وقت الظهر  
 ولا تصح بعده) جمعه نک شرأطندن بر یسی وقتدر پس او یله وقتنده جمعه نمازی  
 صحیح اولوب و او یله نک وقتی خروج ایتد کد نصکره صحیح اولماز (ومن شرأطها  
 الخطبه قبل الصلوة یخطب الامام خطبتین یفصل بینهما بقعدة ویخطب قائماً  
 علی الطهارة) دخی جمعه نک شر طلر ندن بر ی خطبه در نماز دن اول امام ایکی خطبه  
 ایله خطبه ایدر قعدة خفیفه ایله ایکی خطبه نک بیننی فصل ایدر دخی آبدستلی  
 اوله رق ایاقده اولدینی حالده خطبه او قور (فان اقتصر علی ذکر الله تعالی جاز  
 عند ابی حنیفة رح وقال لا بد من ذکر طویل یسمى خطبة) اکر ذکر الله  
 اوزرینه قصر ایلسه امام اعظم حضر تلری عندنده جائز اولور امامین رحمهم الله

(۹) معلوم اوله که  
 قریه لر ده جمعه نمازینک  
 صحتی اول سبیدندر که  
 امام شافعی قتنده  
 اذن سلطان اولسون  
 یا خود اولسون  
 هر نه محله که قرق  
 کشی بولنه ایچلر ندن  
 بر یسی امام اتخاذا  
 ایدوب جمعه یی  
 قیلار لر بومسئله  
 مجتهد فیه اولوب  
 اذن سلطان ضم  
 اولنغله انک ایچون  
 بزله کوره دخی  
 جمعه جائز اولدی  
 سید



بیوردیلر که خطبه تسمیه اولنان ذکر طویلدن لازمدر (وان خطب قاعدا او علی  
 غیر طهارة جازو بکره) اگر او تور دینی حالدہ آبدستسز اوله رق خطبه او قوسه  
 جائز ایسه ده مکر و هدر (ومن شرائطها الجماعة واقلمهم عندابی حنیفة رح ثلثة  
 سوی الامام و قالانسان سوی الامام) دخی جمعه نك شرائطندن بری جماعتدر  
 امام اعظم رحمہ اللہ عندندہ جماعتک اقلی امامدن ماعدا او چ کیمسه اولمقدر امامین  
 رحمہما اللہ تعالی بیوردیلر که امامدن ماعدا ایکی کیمسه در (ویجهر الامام بالقراءة  
 فی الرکتین و لیس فیہما قرآءة سورة بعینہا) دخی امام جمعه نمازینک ایکی رکعتندہ  
 جهر ایله او قور و اول ایکی رکعتندہ بر سورہ بی عینیلہ قرائت یوقدر (ولا تجب  
 الجمعة علی مسافر ولا امرأة ولا مریض ولا عبد فان حضر و وصلوا مع الناس  
 اجزأهم عن الوقت) دخی جمعه مسافر و عورت و مریض و کوله اوزر لرینہ  
 واجب اولماز پس جمعه نمازینہ حاضر اولوب ناس ایله بیله قیلسه لر آنلرہ  
 وقتدن کفایت ایدر (ویجوز للمسافر و العبد و المریض ان یؤم فی الجمعة) مسافر  
 و کوله و مریض کیمسه لر ایچون جمعه نمازندہ اماملق ایتمک جائز اولور (ومن صلی  
 الظهر فی منزله یوم الجمعة قبل صلوة الامام و لا عذر له کره له ذلک و جازت الصلوة  
 فان بداله ان یحضر الجمعة فتوجه بطلت صلوة الظهر عندابی حنیفة رح بالسعی  
 و قال لا تبطل حتی یدخل مع الامام) بر کیمسه قوناغندہ جمعه کوئی امام جمعه  
 نمازینی قیلدیر مازدن اول او یله نمازینی قیلسه حالبو که اول کیمسه عذر سنزدر  
 بو مثللو ایشلیمک نمازک جواز یله بیله مکر و ه اولور پس اگر اول کیمسه ایچون  
 جمعه نمازینہ حاضر اولمق ظاهر اولوب توجه ایلسه امام اعظم حضر تلری  
 عندندہ جمعه یه سعی ایتمک سببیلہ قیلدینی او یله نمازی باطل اولور امامین  
 حضر تلری بیوردیلر که باطل اولماز تا که امام ایله بیله جمعه نمازینہ  
 داخل اولنہ دک (ویکره ان یصلی المعذورون الظهر بجماعة یوم الجمعة و کذا اهل  
 السجن) معذور اولان کیمسه جمعه کوئی جماعتله او یله نمازینی قیلیمق مکر و ه  
 اولور زندانده اولان کیمسه لرده بویلیجه در (ومن ادرك الامام یوم  
 الجمعة صلی معه ما ادرك و بنی علیها فان ادركه فی التشهد او فی سجود السهو بنی  
 علیها الجمعة عندابی حنیفة و ابی یوسف رحمہما اللہ) بر کیمسه جمعه نمازندہ  
 امامه اولاشسه اول کیمسه اولاشدینی مقدری امام ایله بیله قیلار

وَأَنَّكَ أَوْ زَرِينَهُ بِنَايِدِرِ بِسِ اِمَامِهِ تَشْهَدِيَا خَوْدِ سَجُودِ سَهْوَدِهِ أَوْ لَاشِسِهِ اِمَامِ اِعْظَمِ  
 وَاِمَامِ اِبِي يُوْسُفِ عِنْدِ لِرَنْدِهِ جُمُعَةٍ نَمَازِي نِي اِنَّكَ اَوْ زَرِينَهُ بِنَايِدِرِ ( وَقَالَ مُحَمَّدٌ رَحِمَهُ  
 اِنْ اَدْرَكَ مَعَهُ اَكْثَرَ الرُّكْعَةِ الثَّانِيَةِ بَنِي عَلَيْهَا الْجُمُعَةُ وَاِنْ اَدْرَكَ اَقْلَهَا بَنِي عَلَيْهَا  
 الظُّهْرُ ) اِمَامٌ مُحَمَّدٌ بِيُوْرِدِيكِهِ اِيكُنْجِي رُكْعَتِكَ اَكْثَرِيْنَهُ اِمَامٌ اَيْلَهُ بَيْلَهُ اَوْ لَاشِدِيْسِهِ  
 اِنَّكَ اَوْ زَرِينَهُ جُمُعَةٍ بِنَايِدِرِ وَاِكْرَمُ مَذْكَوْرٌ رُكْعَتِكَ اَقْلَنَهُ اَوْ لَاشِدِيْسِهِ اِنَّكَ اَوْ زَرِينَهُ  
 ظُهْرِي بِنَايِدِرِ ( وَاِذَا خَرَجَ اِلَى اِمَامِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ تَرَكَ النَّاسُ الصَّلَاةَ وَالكَلَامَ حَتَّى  
 يَفْرَغَ مِنْ خُطْبَتِهِ ) جُمُعَةٍ كُوْنُنْدِهِ اِمَامٌ خُطْبَتِهِ بِهٍ جَيِّقِدِيْنِي وَقْتَدِهِ اِمَامٌ خُطْبَتِهِ دَنْ  
 فَاْرَغٍ اَوْلُنْهَ دِكْ نَاسٍ كَلَامِي وَنَمَازِي تَرَكَ اِيْدِرِلِرِ ( وَاِذَا اَذِنَ الْمُؤَذِّنُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ  
 اِلَازَانَ الْاَوَّلَ تَرَكَ النَّاسُ الْبَيْعَ وَالشِّرَاءَ وَتَوَجَّهُوا اِلَى الْجُمُعَةِ ) دَخَى جُمُعَةٍ كُوْنُنْدِهِ  
 مُؤَذِّنُ اَذَانِ اَوْلَى اَوْ قُوْدِيْنِي وَقْتَدِهِ نَاسٍ بَيْعٍ وَشِرَائِي تَرَكَ اِيْدُوْبِ جُمُعَةٍ دَنْ يَكَا  
 تُوْجِهَ اِيْدِرِلِرِ يَعْنِي جُمُعَةٍ نَمَازِي قِيْلَنَهُ جِقْ مَحَلَّهُ تُوْجِهَ اِيْدِرِلِرِ ( وَاِذَا صَعِدَ اِلَى اِمَامِ  
 الْمَنْبَرِ جَلَسَ وَاَذِنَ الْمُؤَذِّنُ بَيْنَ يَدَيْ الْمَنْبَرِ ) دَخَى اِمَامٌ مَنْبَرَهُ صَعُوْدًا يَلْدِيكِي وَقْتَدِهِ  
 اَوْ تُوْرِرِ وَمُؤَذِّنُ مَنْبَرِكِ اَوْ كُنْدَهُ اَذَانَ اَوْ قُوْرٍ ( فَاِذَا فَرَّغَ اِلَى اِمَامٍ مِنْ خُطْبَتِهِ اَقَامُوا )  
 وَقْتَاكِهِ اِمَامٌ خُطْبَتِهِ دَنْ فَاْرَغٍ اَوْلْدَقْدِهِ نَاسٍ جُمُعَةٍ نَمَازِي جَمَاعَتُهُ اَقَامَهُ اِيْدِرِلِرِ

### باب صلوة العيدين

بِوَابِ بِيْرَامِ نَمَازِي بِيَا نُنْدِهِ اَوْ لِيَجِيْدِرِ ( بِسْتَحَبُّ فِي يَوْمِ الْفِطْرِ اِنْ بَطِمَ الْاِنْسَانُ  
 قَبْلَ الْخُرُوجِ اِلَى الْمَصَلِيِّ وَيَغْتَسِلُ وَيَتَطَيَّبُ وَيَتَوَجَّهُ اِلَى الْمَصَلِيِّ ) رَمَضَانَ شَرِيْفٍ  
 بِيْرَامُنْدِهِ نَمَازِي قِيْلَنَهُ جِقْ مَحَلَّهُ خُرُوجِ اِيْتَمَزُ دَنْ اَوْلَ طَعَامِ اِيْتَمَكْ وَغَسَلِ اِيْتَمَكْ كُوْزَلِ  
 رَايَحَلِرِ اَيْلَهُ تَطِيْبِ اِيْتَمَكْ وَمَصَلَايِهِ يُوْنَلْمَكْ بِوَجْهَلِهِ مُسْتَحَبُّ اَوْلُوْرٍ ( وَلَا يَكْبُرُ  
 فِي الطَّرِيْقِ عِنْدَ اِبِي حَنِيفَةَ رَحِمَهُ وَعِنْدَهَا يَكْبُرُ ) اِمَامٌ اِعْظَمٌ حَضَرَ تَلْرِي عِنْدُنْدِهِ  
 مَصَلَا نِكْ طَرِيْفُنْدِهِ تَكْبِيْرًا يَلْمُزُ اِمَامِيْنِ حَضَرَ تَلْرِي عِنْدُنْدِهِ تَكْبِيْرًا اِيْدِرِ ( وَلَا يَنْتَقِلُ  
 فِي الْمَصَلِيِّ قَبْلَ صَلَاةِ الْعِيْدِ ) دَخَى مَصَلَا دِهِ بِيْرَامِ نَمَازِي قَلْنَاهُ دَنْ اَوْلَ نَافِلُهُ نَمَازِي قَلْنَاهُ  
 ( فَاِذَا حَاتَ الصَّلَاةَ بَارْتِفَاعِ الشَّمْسِ دَخَلَ وَقْتَهَا اِلَى الزَّوَالِ فَاِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ خَرَجَ  
 وَقْتَهَا ) شَمْسٍ بِرَرِّحِ يَخُوْدَا يَكِي رَحْمَقْدَارِي مَرْتَفَعٍ اَوْلَمَقِ سَبِيْلُهُ نَمَازِي حَلَالِ اَوْلْدِيْنِي  
 وَقْتَدِهِ بِيْرَامِ نَمَازِي نِكْ وَقْتِي دَاخِلِ اَوْلِهِ شَمْسِكْ زُوَالْنَهُ قَدْرُ وَشَمْسُ زَاثَلُهُ اَوْلْدِيْنِي  
 وَقْتَدِهِ بِيْرَامِ نَمَازِي نِكْ وَقْتِي خُرُوجِ اِيْدِرِ ( وَيَصَلِي اِلَى النَّاسِ رُكْعَتَيْنِ يَكْبُرُ فِي الْاَوْلَى

تكبيره الافتتاح (٢) وثلاثا بعد هاتم يقرأ الفاتحة وسورة معها ويكبر تكبيرة يركع بها ثم  
 يتدبى في الركعة الثانية بالقراءة فإذا فرغ من القراءة كبر ثلاث تكبيرات ثم يكبر تكبيرة  
 رابعة يركع بها ويرفع يديه في تكبيرات العيدين ثم يخطب بعد الصلوة بخطبتين يعلم  
 الناس فيها صدقة الفطر واحكامها) بيرام نمازينك هيئتي اولدركه امام ناسه ايكي  
 ركعت نماز قيلد يرر ركعت اولي ده افتتاح تكبير يله تكبير ايدوب وافتتاح تكبير نندن  
 صكره اوچ تكبير ايدر بعده فاتحه بي وفاتحه ايله بيله بر سورة قرائت ايدوب وبردخي  
 تكبير ايدوب انكلاه كوع ايدر بوند نصكره ركعت ثانيه ده قرائت ايله بدأ ايدر پس  
 قرائتدن فارغ اولديغي وقتده اوچ تكبير ايله تكبير ايدر درنجي تكبيرى ايدوب  
 انكلاه بيله كوع ايدر و بيرام تكبير لر نده اللاريني قالد يرر و نماز د نصكره ايكي خطبه  
 ايله خطبه ايدر و اول خطبه ايچنده صدقة فطرى واحكامنى ناسه تعليم ايدر  
 (ومن فاتته صلوة العيد مع الامام لم يقضها) بر كيمسه نك بيرام نمازنى امام ايله بيله  
 قيلمقلى فوت اولسه انى قضا لازم اولماز (فان غم الهلال على الناس وشهدوا عند  
 الامام برؤية الهلال بعد الزوال صلى العيد من الغد) اكر هواده بلوط وپوس  
 اولمغله بيرام اخشامى ناس هلالى كوره ميوب زوالد نصكره هلالى كورمك ايله  
 امام عندنده اداء شهادت ايدلسه امام بيرام نمازنى ايرتسى كون قيلد يرر ياخود  
 هلالى زوالدن اول كوروب يرلرى بعيد اولمق جهتييله كوردكارى آنده اداء  
 شهادت ايدو ميوب زوالد نصكره يه تاخير اولنسه حكم ذكر اولنان مثللودر  
 (فان حدث عذر منع الناس من الصلوة فى الثانى لم يصلها بعده) اكر ايكنجى  
 كونده ناسى نمازدن منع ايدر بر عذر پيدا اولسه يوم ناييد نصكره بيرام نمازنى  
 قيلد يرماز (ويستحب فى يوم الاضحى ان يغتسل ويتطيب ويؤخر الاكل حتى  
 يفرغ من الصلوة ويتوجه الى المصلى وهو يكبر) ودخى قربان بيرامنده  
 غسل ايتمك وكوزل رايجه ايله تطيب ايتمك ونمازدن فارغ اولنهدك اكلى  
 ترك ايتمك وتكبير ايدر اولديغى حالده مصلى يه توجه ايتمك بوجه ذكر  
 اولنانلر مستحب اولور (ويصلى الاضحى ركعتين كصلوة الفطر) فطر  
 بيرام نمازى مثللو قربان بيرام نمازنى دخى ايكي ركعت قيلد يرر (ويخطب  
 خطبتين يعلم الناس فيها الاضحى وتكبيرات التشرىق) وامام ايكي خطبه ايله  
 خطبه او قور و اول خطبه ايچنده قربانى وتشرىق تكبير لر نى ناسه تعليم ايدر

(٢) افتتاح تكبير نندن  
 صكره سببحانك  
 او قود قده اوچ تكبير  
 ايله تكبير ايدوب بعده  
 اعوذو بسمله و فاتحه  
 وانكلاه بيله بر سورة  
 قرائت ايدر

( فان حدث عذر منع الناس من الصلوة في يوم الاضحى صلاحها من الغد  
 وبعدها الغد ولا يصلونها بعد ذلك ) اكر قربان پيرامى كوندنه ناسى نمازدن منع ايدر  
 بر عذر پيدا اولسه امام پيرام نمازىنى فرداسى كونى ياخودا وچنجهى كونى قيلديرر  
 واندنصكره قيلنماز ( و تكبير التشرىق اوله عقيب صلوة الفجر من يوم عرفه  
 و آخره عقيب صلوة العصر من يوم النحر عند ابى حنيفة رح ) امام اعظم  
 حضر تلىرى قتنده تشرىق تكبير لرينك اولى عرفه كوندن صباح نمازىنك  
 عقبيدير و آخرى يوم نحر دن ايكندى نمازىنك عقبيدير ( وقال الى صلوة العصر  
 من آخر ايام التشرىق ) امامين حضر تلىرى بيورديلر كه تشرىق تكبير لرينك  
 آخرى آخر ايام تشرىق دن ايكندى نمازىنك وفتوى ده بونك اوزرينه در  
 و ايكندى نمازىنك عقبينده دخى تكبير لازمدر ( و التكبير عقيب الصلوة  
 المفروضات الله اكبر الله اكبر لا اله الا الله والله اكبر الله اكبر والله الحمد )  
 فرض نماز لرك عقبينده اولان تكبير شو ذكر اولناندر

### باب صلوة الكسوف

بواب كسوف نمازى بياننده اوليجيدر ( اذا انكسفت الشمس صلى الامام بالناس  
 ركعتين كهية النافلة ) شمسك ضياى زائل اولديغى وقتده امام ناسه نافله  
 هيئتى مثلوا يعنى اذان واقامت ايتكيزين ايكي ركعت نماز قيلديرر ( فى كل  
 ركعة ركوع واحد و يطول القراءة فيهما ) هر ركعتده بر ركوع اولوب و قرأتنى  
 اول ايكي ركعتده تطويل ايدر ( و يخفى عند ابى حنيفة رح و قال لا يجهر ثم يدعو  
 بعدها حتى تجلى الشمس ) امام اعظم رح قتنده امام قرأتنى اخفا ايدر امامين  
 رحمهم الله بيورديلر كه قرأتنى جهرا ايدر نمازدن فارغ اولدق دن صكره دعا ايدر  
 شمس منكشف اولندهك ( و يصلى بالناس الامام الذى يصلى بهم الجمعة فان لم يجتمع  
 صلاحها الناس فرادى ) ودخى صلوة كسوفى جمعه نمازىنى ناسه قيلديرر امام  
 قيلديرر پس ناس جمع اولمازلرايسه منفرد اولدقلى حالده قيلارلر ( وليس  
 فى خسوف القمر جماعة وانما يصلى كل واحد بنفسه ) ودخى قرك خسوفى عندنده  
 جماعة نماز قيلمق اولمدى آنجق ناسدن هر برلىرى منفرد اوله رق قيلارلر  
 ( وليس فى الكسوف خطبة ) دخى كسوف شمسده خطبه او قومق اولمدى

باب صلاة الاستسقاء

بواب طرف باریدن باران رحمت طلب ایتمک - دقنده اولان نماز بیاننده اولیجیدر ( قال ابو حنیفة رحمه الله تعالى لیس فی الاستسقاء صلوٰة مسنونة وان صلی الناس وحدانا جاز وانما الاستسقاء الدعاء والاستغفار ) امام اعظم حضر تلمری بیوردیلر که باران طلب ایتمک خصوصنده سنت اوله رق بر نماز اولمدی اکر ناس منفرد اوله رق نماز قیلسه لر جائز اولور استسقا همان دعا واستغفار در ( وقال ابو یوسف ومحمد رحمهما الله تعالى یصلی الامام بالناس رکعتین مجهر فیها بالقراءة ثم یخطب ویستقبل القبلة بالدعاء ) امام ابو یوسف وامام محمد رحمهما الله تعالى بیوردیلر که امام ناسه ایکی رکعت نماز قیلدیرر واول ایکی رکعتده جهر ایله قرائت ایدر بعده خطبه ایدوب قبله یه دعا ایله استقبال ایدر ( ویقلب الامام رداءه ولا یقلب القوم اردیتهم ) امام اولان کیمسه فراجہ ولباده سنی دوندیرر جماعت دوندیرر من ( ولا یحضر اهل الذمة الاستسقاء ) ودخی اهل ذمت استسقایه حاضر اولماز یعنی جائز دکلدیر

باب قیام شهر رمضان

بواب رمضان شریفده قلنان تراویح بیاننده اولیجیدر ( ۲ ) ( یستحب ان یجتمع الناس فی شهر رمضان بعد العشاء فیصلی بهم امامهم خمس ترویحات فی کل ترویحة تسلیمتان ویجلس بین کل ترویحتین مقدار ترویحة ) رمضان شریفده بعد العشاء ناسک جمع اولسی مستحب اولور واوناسه امام اولان کیمسه بش ترویحه قیلدیرر ترویحه دوت رکعت نمازه اطلاق اولنور وهر بر ترویحه ده ایکی سلام اولیجیدر وهر ایکی ترویحه بیننده بر ترویحه مقداری اوتورر یعنی دوت رکعت نماز قیلنه جق مقداری ( ثم یوتر بهم ولا یصلی الوتر جماعة فی غیر شهر رمضان ) بعده امام جماعته وتری قیلدیرر دخی وتر جماعته رمضان شریفک غیر یسنده قیلماز

(۲) معلوم اوله که تراویح سنت مؤکده در دوام ایتمک لازمدر

س

باب صلاة الخوف

بواب صلوٰة خوفک بیاننده اولیجیدر ( ۳ ) ( اذا اشتد الخوف جعل الامام الناس طائفتین طائفة فی وجه العدو وطائفة خلفه ) دشماندن خوف مشتد اولدینی وقتده امام ناسی میدان محاربه ده ایکی طائفه قیلوب بر طائفه سنی دشمنک

قارشو سنده و بر طائفه سنی خلفنده قیلار یعنی امام بر طائفه سنی کنندی خلفنده  
 الیقور ( فیصلی بهذه الطائفة رکعة وسجدتين فاذا رفع رأسه من السجدة الثانية  
 مضت هذه الطائفة الى وجه العدو وجاءت تلك الطائفة فیصلی بهم الامام رکعة  
 وسجدتين وتشهد وسلم الامام ولم يسلموا وذهبوا الى وجه العدو وجاءت  
 الطائفة الاولى فصلوا وحمدوا رکعة وسجدتين بغير قراءة وتشهدوا وسلموا  
 ومضوا الى وجه العدو وجاءت الطائفة الاخرى فصلوا رکعة وسجدتين  
 بقراءة وتشهدوا وسلموا ) پس امام خلفنده قیلد یعنی طائفه به بر رکعت نماز  
 وایکی سجده قیلدیرر امام سجده ثانیه دن باشنی قالدیرد یعنی وقتده اول طائفه  
 دشمانک قارشو سنه کچوب دشمانک قارشو سنده اولان طائفه کلوب پس امام  
 دخی انلره بر رکعت وایکی سجده قیلدیرر و امام تشهد ایدوب و سلام ویرر اول  
 طائفه سلام ویرمیوب دشمانک قارشو سنه کیدرلر و طائفه اولی کلوب بر رکعت  
 وایکی سجده بلاقرائت منفر داوله رق قیلارلر و تشهد ایدوب و سلام ویرروب  
 ینه دشمانک قارشو سنه کچرلر و طائفه اخری کلوب قرائت ایله بر رکعت وایکی  
 سجده قیلوب تشهد ایدوب و سلام ویرر لر ( ۳ ) فان کان الامام مقیما صلی بالطائفة  
 الاولى رکعتین وبالثانية رکعتین ) واکر امام مقیم اولور ایسه طائفه اولی به دخی  
 طائفه ثانیه به ایکیشر رکعت قیلدیرر ( ویصلی بالطائفة الاولى رکعتین من المغرب  
 وبالثانية رکعة ) دخی اخشام نمازی اوچ رکعت اولدیفندن امام کک مقیم  
 وکک مسافر اولسون طائفه اولی به ایکی رکعت و طائفه ثانیه به بر رکعت  
 قیلدیرر ( ولا یقاتلون فی حال الصلوة فان فعلوا ذلك بطلت صلواتهم ) دخی طائفه  
 اولی و طائفه ثانیه نماز حالنده مقاتله ایتمزلر اکر مقاتله ایدرلر سه نماز لری باطل  
 اولور ( فان اشتد الخوف صلوا وحمدوا رکعات کبانا یومون بالرکوع والسجود  
 الى ای جهة شاءوا اذا لم یقدروا على التوجه ) اکر خوف اولکی خوفدن زیاده  
 اولسه رکوع و سجود ایله ایما ایدرک قبله به توجه اولورینه قادر اوله مدقلری  
 وقتده دیلدکلری جهته را کب و منفر د اولدقلری حالده نماز قیلارلر

باب الجنائز

بواب جنازه لر بیاننده اولیجیدر ( اذا احتضر الرجل وجهه الى القبلة علی  
 شقه الایمن ولقن الشهادتین فاذا مات شدوا الحیته وغمضوا عینیه ) رجله اولوم

( ۳ ) ودخی ابن مسعود  
 رضی الله تعالی عنهدن  
 روایت اولندیکه  
 علیه الصلوة والسلام  
 افندمن ذکر اولنان  
 صفت اوزرینه  
 صلوة خوفی قیلدیردی  
 لکن شو نمازده  
 اختلاف اولندی  
 وفات نیدنصرکه  
 قلنورمی یوقسه  
 قیلانمازمی حسن بن  
 زیاد حضر تلری  
 بیوردیکه وفات  
 نیدنصرکه جائز  
 اولماز ابی یوسفک  
 قولیده بودر

حاضر اولديغى وقتده صاغ جانبي اوزرينه قبله دن يكا دوندير لر وشهادتين  
 تلقين وتعليم اولنور دار بقايه رحلت ايلديكى وقتده چكك سنى باغلايوب  
 وكوزلرني يومار لر ( فاذا ارادوا غسله وضعوه على سريره وجعلوا على عورتها  
 خرقة ونزعوا ثيابه ) ميتى غسل ايتك مراد ايلديكلى وقتده برتخته اوزرينه  
 وضع ايدر لر وعورت يري اوزرينه بر خرقة وضع ايلوب وثياني چيقار ير لر  
 ( ووضوه ولا يعضض ولا يستشق ) وابدست ويروب آغزينه وبورنه  
 صو ويرمز ( ثم يفاض الماء عليه ويحمر سريره وترا ) بعده اوزرينه  
 صو دو كيوب وتنه شر تخته سنه تك اوله رق قوقو ويريلور ( ويغلى الماء بالسدر  
 او بالخرض فان لم يكن فبالماء القراح ) ميتك صوي سدر دینلان نبق يراغى ايله  
 ياخود چوغان اوتيله قيناديلور اكر بونلر بولماز ايسه صافى اسي صوايله غسل  
 اولنور ( ويغسل رأسه وحيته بالخطمي ثم يجمع على شقه الايسر فيغسل بالماء  
 والسدر حتى يري ان الماء قد وصل الى مايلي التحت منه ) دخى ميتك باشى  
 وحيه سى غسل اولنور خطمي دینلان اوت ايله بعده صول جانبي اوزرينه  
 ياتيريلوب صوايله وسدر ايله ميتك تحتنى ولى ايدن صو واصل اولديغى  
 كور نهك ييقار ( ثم يجمع على شقه الايمن فيغسل حتى يري ان الماء قد وصل الى  
 مايلي التحت منه ) بعده صاغ جانبي اوزرينه دوندير يلوب ميتك ماتحتنى ولى  
 ايدن صو بالغ اولسنى كور نهك ييقانور ( ثم يجلسه ويسنده اليه ويمسح بطنه  
 مسحار قيقان خرج منه شى غسله ولا يعيد غسله ) بعده ميتى غاسل اولان كيمسه  
 جزئيجه ميتى اوتوردوب وكندويه ديانديرر وميتك بطنى خفيف اوله رق  
 مسح ايدر اكر ميتدن برشى چيقار ايسه آنى غسل ايدوب وغسلنى اعاده ايلمز  
 ( ثم ينشفه بثوب ويجعله في اكفانه ويجعل الحنوط على رأسه وحيته والكافور  
 على مساجده ) وبعده ميتك صوينى بر خاولى ايله آلوب كفى اچنده قيلار  
 وحنوطى رأسى وصقالى اوزرينه قيلوب وكافورى التى سجده اعضالرى  
 اوزرينه قيلار ( والسنة ان يكفن الرجل في ثلاثة اثواب ازار وقيص ولفافة  
 فان اقتصر وا على ثوبين جاز ) ودخى رجاك كفننده سنت اولان اوچ  
 اثوابدر ازار وقيص ولفافه پس ايكي ثوب اوزرينه اقتصار اولنسه جائز  
 اولور ( فان ارادوا لف اللفافة عليه ابتدأوا بالجانب الايسر ثم بالايمن

فان خافوا ان ينتشر الكفن عنه عقده (اكر ميت اوزرينه لفافه صار مهني مراد  
 ايلد كلري وقتده صول جانبيله بدأ ايدوب بعده صاغ جانبيله بدأ ايدرلر  
 اكر كفنك اول ميتدن آير لمسندن خوف ايدرلر ايسه كفي باغلارلر) (وتكفن  
 المرأة في خمسة اثواب ازار وقيص و خمار و خرقة يربط بها ثدييها ولفافة  
 فان اقتصر و اعلى ثلاثة اثواب جاز) و دخي عورت بش اثواب ايله كفنلنور  
 ازار وقيص و خمار و عورتك ممه لري باغلاننه جق بر خرقة و برده لفافه پس اوج  
 اثواب اوزرينه قصر اولنسه جائز اولور) (ويكون الخمار فوق القميص تحت اللفافة  
 ويجعل شعرها على صدرها ولا يسرح شعر الميت ولا لحيته ولا يقص ظفره  
 ولا يعقص شعره و تجمرا الا كفان قبل ان يدرج الميت فيها و ترا) و دخي خمار قيصك  
 فوقنده و لفافه نك تحتنده اولور و عورتك شعري صدرى اوزرينه قيلنور  
 و ميتك شعري طارا نماز و طر ناقلري كسيلمز و شعري دخي كسيلمز و كفنار  
 بخور لنور ميت كفته ادخال اول نماز دن اول (فاذا فرغوا منه صلوا عليه) ميتدن  
 فارغ اولدقلري وقتده ميت اوزرينه نماز قيلارلر) (واولى الناس بالصلوة عليه  
 السلطان ان حضر فان لم يحضر فيستحب تقديم امام الحى ثم الولي) جنازه اوزرينه  
 نماز قيلدير مقده ناسك اولى سى سلطان اول مقدر اكر حاضر اولور ايسه پس  
 سلطان حاضر اولمديغى صورتده اول ميت حياتنده قنى امامى اختيار ايدوب  
 خافنده جمعه نمازى قيلدير ايسه اول امامى تقديم مستحب اولور بعده اول امام  
 بولمديغى حالده جنازه نك و ليسى قيلدير مق مستحب اولور) (فان صلى عليه  
 غير الولي و السلطان اعاد الولي فان صلى الولي لم يحز لاحد ان يصلى بعده) اكر ميت  
 اوزرينه و لينك و سلطانك غير يسى نماز قيلدير سه و ليسى نمازى اعاده ايدرو اكر ولى  
 نمازى قيلدير سه بر كيمسه ايچون اول وليدن صكره نماز قيلمق جائز اولماز  
 (فان دفن ولم يصل عليه صلى على قبره الى ثلاثة ايام) اكر ميت اوزرينه نماز  
 قيلمقسزك دفن اولندي ايسه اوج كونه دك قبرى اوزرينه نماز قيلنور) (والصلوة  
 ان يكبر تكبيرة محمد الله تعالى عقيبها ثم يكبر تكبيرة و يصلى على النبي عليه الصلوة  
 والسلام ثم يكبر تكبيرة يدعوف فيها لنفسه و للميت و للمسلمين ثم يكبر الرابعة  
 و يسلم) دخي جنازه نماز ينك صفتى اولدر كه مصلى اولان كيمسه ابتدا



بر تکبیر ایدوب و اول تکبیرك عقینده سبحانك او قور بعده بر تکبیر دخی  
ایدوب اللهم صل و بارك او قور بعده بر تکبیر دخی ایدوب آنده نفسی ایچون  
ومیت ایچون و سائر مسلمین ایچون دعا ایدر و بوند نصکره بر دخی تکبیر  
ایدوب سلام و پرر و میت مکلف اولدینی وقتده بودعا و قونه \* اللهم اغفر لنا  
و میتنا و شاهدنا و غائبنا و صغیرنا و کبیرنا و ذکرننا و انثینا اللهم من احییته منا  
فاحیه علی الاسلام و من توفیته منا فتوفه علی الایمان و خص هذا المیت بالروح  
و الراحة و المغفرة و الرضوان اللهم ان کان محسننا فزدنی احسانه و ان کان مسیئنا  
فتجاوز عنه و لقه الامن و البشرى و الکرامة و الزافی برحمتک یا ارحم الراحمین \*

( و لا یصلی علی میت فی مسجد جماعة ) دخی جماعتله نماز قیلنن مسجد ایچنده  
جنازه نمازی قیلنق جائز اولماز ( و اذا حملوه علی سریره اخذوه بقوائمہ الاربع  
و یمشون به مسرعین دون الخبیب ) و دخی میتی تابوت او زرینه حمل ایلدکری  
وقتده قوائم اربعه سیله اخذ ایدوب قوشمیه رقی سرعتله کوتوریر لر ( فاذا بلغوا  
الی قبره کره للناس ان یجلسوا قبل ان یوضع من اعناق الرجال ) میتک قبرینه  
بالغ اولدقیری وقتده میت یر او زرینه قونلمازدن اولناس ایچون او تور مق  
مکروه قیلندی ( و یحفر القبر و یلحد و یدخل المیت مما یلی القبلة ) دخی قبری  
قازیلوب لحد قیلنور و میت قبله یولی ایدن جانبدن ادخال اولنور ( فاذا وضع  
فی لحدہ قال الذی یضعه بسم الله و بالله و علی مله رسول الله و یوجهه الی القبلة و یحمل  
العقدة و یسوی للبن علیه ) میت لحدہ وضع اولندینی وقتده اول میتی وضع ایدن  
کیسه ذکر اولنان قولی دیر و قبله یه دوندیروب کفک عقده سنی آچار و کرپچ ایله  
اوستنی اورر ( و یکره الا اجر و الخشب و لا بأس بالقصب ) دخی کره میدو حطب  
مکروه اولور قامش ایله اورمه ده بأس یوقدر ( و یهال التراب علیه و یسمن القبر  
و لا یسطح ) دخی انک او زرینه طوپراق و یریلوب قبری اورکچ اولنوب مسطح  
اولمازیعنی درت گوشه لی اولماز ( و من استهل بعد الوالدة سحی و غسل و صلی علیه  
و ان لم یستهل ادرج فی خرقة و لم یصل علیه ) برچو جق طوغدقد نصکره حیاتی  
صداسیله یاخودتحر کیله معلوم اولسه اول چوجغه اسم وضع ایدیلوب و غسل  
اولنوب و انک او زرینه نماز قیلنور و اکر بعد الوالدة سسلننر ایسه  
برخرقیه ادخال اولنوب او زرینه نماز قیلنماز دفن اولنور

باب الشهيد

بواب شهيدك احكامى بياننده اوليجيدر (الشهيد من قتله المشركون او وجد في المعركة وبه اثر الجراحة او قتله المسلمون ظلما ولم تجب بقتله دية فيكفن ويصلى عليه ولا يغسل) شهيد اول كيمسه در كه مشركر آنى قتل ايلدى يا خود جراحت اثرى آنده اوله رق ميدان محاربده بولندى يا خود مسلمانر ظلما قتل ايدوب ديت واجب اولدى پس شو مثلوشهيد اولان كيمسه يه كفن صار يلوب غسل اولنميه رق اوزرينه نماز قيلنور (واذا استشهد الجنب غسل عند ابى حنيفة رح وكذلك الصبي وقال ابو يوسف ومحمد رحمهما الله لا يغسلان) دخى جنب اولان كيمسه شهيد اولديغى وقتده غسل اولنور وصبي ده بويله جهه در امام ابى يوسف وامام محمد رحمهما الله بيورديلر كه صبي و جنب حالنده شهيد اولان كيمسه غسل اولنماز (ولا يغسل عن الشهيد دمه ولا تنزع عنه ثيابه ويتزع عنه الحشو والفر و الخف والسلاح) دخى شهيدك قانى غسل اولنماز و ثيابى نزع اولنماز لكن سلاحى و ادكارى و كوركى و خرقيه سى كى كم نسنه لر نزع اولنور (ومن ارتث غسل والارتث ان يأكل او يشرب او يتداوى او يبقى حيا حتى يمضى عليه وقت صلوة وهو يعقل او ينقل من المعركة وهو حى) مرتث اولان كيمسه غسل اولنور مرتث اول كيمسه در كه يمك ييه وايجه جك نسنه لردن ايجه يا خود معالجه ايدى يا خود حى اوله رق اول درجه باقى قالسه كه انك اوزرينه بر نمازك وقتى عاقل اولديغى حالده كچسه يا خود معر كه دن حى اوله رق نقل اولنه (ومن قتل فى حد او قصاص غسل وصلى عليه) بر كيمسه يه حد اورلدقده يا خود قصاص اولندقده قتل اولنسه غسل اولنوب وانك اوزرينه نماز قيلنور (ومن قتل من البغاة او قطاع الطريق لم يصل عليه) ودخى باغيلردن (٢) يا خود قطاع طريقردن بر كيمسه قتل اولنسه انك اوزرينه نماز قيلنماز

باب الصلوة فى الكعبة

بواب بيت الله ايچنده نماز قيلمنك بياننده اوليجيدر (الصلوة فى الكعبة جائزة فرضها ونقلها فان صلى الامام بالجماعة فجعل بعضهم ظهره الى ظهر الامام جاز) بيت الله دروننده فرض و نافله نماز قيلمق جائزدر پس امام جماعته

نماز قیلدیروب و اول جماعتک بعضیسی ظهیرینی امامک ظهیرینه قیلسه جائز اولور ( ومن جعل وجهه الی وجه امام جاز ویکره ) وبر کیمسه وجهنی امامک وجهنه قیلسه جائز ایسه ده مکروه اولور ( ومن جعل منهم ظهیره الی وجه الامام لم تجز صلوته ) بر کیمسه ظهیرینی امامک وجهنه قیلسه امامی تقدم ایلدیکندن نمازی جائز اولماز ( و اذا صلی الامام فی المسجد الحرام تحلق الناس حول الکعبة وصلوا بصلوة الامام فمن کان منهم اقرب الی الکعبة من الامام جازت صلوته اذا لم یکن فی جانب الامام ) ودخی امام مسجد حرامده نماز قیلدیردینی وقتده ناس بیت اللهک اطرافنده حلقه ایدوب امامک قیلدینی نمازی قیلارلر پس ناسدن بر کیمسه کعبهیه امامدن یقین اولسه امامک جانبنده اولدینی وقتده نمازی جائز اولور ( ومن صلی علی ظهر الکعبة جازت صلوته ) بر کیمسه کعبه نیک اوستنده نماز قیلسه نمازی جائز اولور

﴿ کتاب الزکوة ﴾

بو کتاب زکاتک بیاننده اولیجیدر زکات لغتده مطلق طهارت معناسنه در ( الزکوة واجبة علی الحر المسلم البالغ العاقل اذا ملک نصابا ملکک تاما و حال علیه الحول ) ودخی بالغ وعاقل و مسلم و حر اولان کیمسه اوزرینه ملک تام ایله نصابه مالک اولدینی وقتده زکات واجبدر و برسنه آنک اوزرینه کچمسی شرطنددر ( و لیس علی صبی ولا مجنون ولا مکاتب زکوة ) دخی صبی و مجنون و مکاتب اوزرینه زکات لازم کلز ( ومن کان علیه دین یحیط بماله فلا زکوة علیه فان کان ماله اکثر من الدین زکی الفاضل اذا بلغ نصابا ) دخی بر کیمسه اوزرنده کندی مالنه احاطه ایده جک مقدار دینی اولسه اول کیمسه اوزرینه زکات لازم کلز پس اکر مالی دینندن زیاده اولوب و اول زیاده نصابه بالغ اولدینی وقتده دینندن فاضل اولانک زکاتی و یرمک لازمدر ( و لیس فی دور السکنی و ثیاب البدن و اثاث المنازل و دواب الرکوب و عیید الخدمة و سلاح الاستعمال زکوة ) ودخی ساکن اولدینی بیتلر حقنده و کیه جک اثوابده و او متاعنده و بنیله جک حیوانده و خدمت ایچون اولان کوله لرده و استعمال اولان سلاحده زکات لازم اولدی ( ولا یجوز اداء الزکوة الا بنية مقارنة للاداء او بنية مقارنة للعزل مقدار الواجب )

ودخی زکاتی ادا جائز اولماز انجق ادايه مقارن اولان نیتيله يا خود واجب اولان  
مقداری مالندن عزل و اخر اجه مقارن اولان نیتيله جائز اولور (ومن تصدق  
بجميع ماله وهو لا ينوي الزكوة سقط فرضها عنه والله اعلم) بر کيمسه مالک  
کافه سنی زکاته نیت ایتیه رک تصدق ایلسه فرض آندن ساقط اولور

﴿ باب زکوة الابل ﴾

بواب دوه نك زکاتی بیاننده اولیجیدر ( لیس فی اقل من خمس ذود  
من الابل صدقة ) دوهده بش عددن نقصانده صدقه لازم اولمدی  
( فاذا بلغت خمسا سائمة وحال عليها الحول ففيها شاة الى تسع ) پس دوه لر سنه نك  
چوغنی اوتلا یجی اولدیغی حالده بش عددده بالغ اولوب و حول حولان بولندیغی  
وقتده آنده بر غنم فقرايه و یرمک لازمدر دوه لر طقوز اولانه قدر ( فاذا كانت  
عشرا ففيها شاتان الى اربع عشرة ) پس دوه اون اولدیغی حالده آنده ایکی غنم  
اولیجیدر تا که اون درت اولنده دك ( فاذا كانت خمس عشرة ففيها ثلاث شياه  
الى تسع عشرة ) دوه اون بش اولدیغی وقتده آنده اوج غنم اولیجیدر اون طقوز  
اولنده دك ( فاذا كانت عشرين ففيها اربع شياه الى اربع وعشرين ) بعده دوه لر  
یکرمی اولدیغی وقتده آنده درت غنم و یرمک لازمدر تا که یکرمی درت  
اولنده دك ( فاذا كانت خمسا وعشرين ففيها بنت مخاض الى خمس و ثلاثين )  
پس دوه یکرمی بش اولدیغی وقتده آنده بر یاشی تمام اولوب ایکی یاشنه  
داخل اولان بردوه اولیجیدر تا که اوتوز بش اولانه قدر ( فاذا كانت  
ستا و ثلاثين ففيها بنت لبون الى خمس و اربعين ) دوه اوتوز التی اولدیغی  
وقتده آنده ایکی یاشنی تمام ایدوب اوج یاشنه داخل اولان بردوه صدقه  
اولیجیدر تا که قرق بش اولانه دك ( فاذا كانت ستا و اربعين ففيها حقة  
الى ستين ) اگر قرق التی اولدیغی وقتده آنده اوج سنه سی تمام اولوب  
دردنجی سنه یه داخل اولان بردوه صدقه اولیجیدر تا که التمش اولانه  
دکین ( فاذا كانت احدى وستين ففيها جذعة الى خمس و سبعين ) التمش  
اولدیغی وقتده آنده درت سنه سی تمام اولوب بشنجی سنه یه داخل اولان  
بردوه صدقه ایتک لازمدر یتمش بش اولانه دك ( فاذا كانت ستا و سبعين  
ففيها بنتالبون الى تسعين ) یتمش التی اولدیغی وقتده آنده ایکی بنت لبون

ويرر طقسان اولانه دك ( فاذا كانت احدى وتسعين ففيها حقان الى مائة  
 وعشرين ) پس طقسان بر اولديني وقتده آنده ايكي حقه لازمدر يوز يكر مي به  
 بالغ اولانه ك ( ثم تستأنف الفريضة فيكون في الخمس شاة مع الحقتين ) بعده  
 فريضة به ابتدا اولنور پس بش دوه ده ايكي حقه ايله بيله بر غم صدقه اولور  
 ( وفي العشر شاتان وفي خمس عشرة ثلاث شياه وفي عشرين اربع شياه ) دخي  
 اون دوه ده ايكي غم واون بشده اوچ غم ويكر ميده درت غم زكات اوليجيدر  
 ( وفي خمس وعشرين بنت مخاض الى مائة وخمسين فيكون فيها ثلاثة حقاق )  
 دخي يكر مي بشده بنت مخاض اوليجيدر يوز اللى اولانه دك پس يوز اللى اولاده  
 آنده اوچ حقه اوليجيدر ( ثم تستأنف الفريضة ) بعده فريضة به ابتدا اولنور  
 ( ففي الخمس شاة وفي العشر شاتان وفي خمسة عشر ثلاث شياه وفي عشرين اربع  
 شياه وفي خمس وعشرين بنت مخاض وفي ست وثلاثين بنت لبون ) پس بش  
 دوه ده بر غم واون دوه ده ايكي غم واون بش دوه ده اوچ غم ويكر مي دوه ده  
 درت غم ويكر مي بشده بنت مخاض واولنور اللى ده بر بنت لبون زكات  
 لازمدر ( فاذا بلغت مائة وستا وتسعين ففيها اربع حقاق الى مائتين ) پس دوه لر  
 يوز طقسان اللى به بالغ اولدقلى وقتده آنده درت حقه صدقه اوليجيدر  
 ايكيوز اولانه قدر ( ثم تستأنف الفريضة ابدا كما تستأنف في الخمسين اللى  
 بعد المائة والخمسين ) بعده فريضة به استيناف اولنور دائما يوز اللى دن صكره  
 واقع اولان اللى ده استيناف اولديني مثلوا ( والبخت والعراب سواء )  
 عجم دوه سي ايله عرب دوه سي شوز كر اولنان حكيمده برابر در

باب صدقة البقر

بواب صيغرك زكاتي بياننده اوليجيدر ( ليس في اقل من ثلثين من البقر  
 صدقة فاذا كانت ثلثين سائمة وحال عليها الحول ففيها تباع او تبعة ) وصيغردن  
 اولنور دن نقصانده صدقه لازم اولدى پس سنه نك اكثر يسي اولنور  
 اولنور اولنور صيغرد اولديني وقتده وانلر اولنور ييله اولان ايلسه  
 آنده بر سنه سي تمام اولوب ايكنجي سنه به داخل اولان برار ك طانه  
 ياخود بر ديشي طانه صدقه لازمدر ( وفي اربعين سن او مسنة ) دخي  
 قرق صيغرد ده ايكي سنه سي تمام اولوب اوچنجي سنه به داخل اولان برطوسون

ياخود بر دو که صدقه لازمدر ( فاذا زادت على الاربعين وجب في الزيادة بقدر  
 ذلك الى ستين عند ابي حنيفة رحمه الله تعالى ففي الواحدة ربع عشر مسنة  
 وفي الاثنتين نصف عشر مسنة وفي الثلث ثلث ارباع عشر مسنة وفي الارباع  
 عشر مسنة ) بقر قرق او زرینه زياده اولديغي وقتده آلتمش اولانه قدر امام اعظم  
 حضر تلری قتنده قرق او زرینه زياده اولانده زکات زياده مقدار نجه در پس  
 مسنه سگسان غروش قيمت اولسه بقر قرق بره بالغ اولسه بر مسنه و مسنه نك  
 عشرينك ربعي صدقه ايلمك لازمدر قرق ايكي ده بر مسنه و مسنه نك عشرينك نصف  
 صدقه ايتمك لازمدر قرق او چده بر مسنه و مسنه نك عشرينك او چ ربعي صدقه  
 اولنور و قرق در تده بر مسنه و مسنه نك عشرينك صدقه ايلمك لازمدر و قرق بشده  
 بر مسنه و مسنه نك ثمنی صدقه اوليجدر تا که التمش اولانه دكين بو مثللو  
 استخراج اولنور ( وقالاشي في الزيادة حتى تباع سنين فيكون فيها تبيعان  
 او تبيعتان ) دخي امام ابي يوسف و امام محمد رحمهما الله بيورديلر که قرق  
 او زرینه زياده اولانده تا آلتمشه بالغ اولانه دكين زکات لازم دکلددر پس بقر آلتمشه  
 بالغ اولدقه آنده ايكي تبيع ياخود ايكي تبيعه زکات ويرمك لازمدر ( وفي سبعين  
 مسنة و تبيع وفي ثمانين مسنتان وفي تسعين ثلثة اتبعة وفي مائة تبيعتان و مسنة )  
 دخي يتمشده بر مسنه و بر تبيع و سگسانده ايكي مسنه و طقسانده او چ تبيع و يوزده  
 ايكي تبيعه بر مسنه زکات اوليجيدر ( وعلى هذا يتغير الفرض في كل عشرة  
 من تبيع الى مسنة (٢) ) ذکر اولنان وجه او زرینه هر براونده فر يضا تبيعدن مسنه يه  
 تغير ايدر ( والجواميس والبقر سواء ) دخي زکات بابنده جاموس و بقر برابر در

باب صدقة الغنم

بواب غنمك زکاتی بياننده اوليجيدر ( ليس في اقل من اربعين شاة صدقة  
 فاذا كانت اربعين سائمة وحال عليها الحول ففيها شاة الى مائة وعشرين )  
 و دخي قرق غنمدن اقلده زکات فرض اولدي پس غنم سائمة اوله رق  
 قرق اولوب وانلر او زرینه سنه حولان ايلديكي وقتده اول قرقده بر غنم  
 زکات اوليجيدر تا که يوز يکرمی غنم اولانده دك ( فاذا زادت واحدة ففيها  
 شاتان الى مائتين فاذا زادت واحدة ففيها ثلث شياه الى اربع مائة

(٢) بعض متن نسخه  
 لرنده بوراده (ومن  
 مسنة الى تبيع)  
 عبارته سی واقع  
 اولشدر  
 (لمصححه ظاهر)

فاذا بلغت اربع مائة ففيها اربع شياه ثم في كل مائة شاة) پس قيون يوز يكرمي  
 بر اولديني وقتده آنده ايكي غنم زكات اوليجيدر ايكيوزه بالغ اولانه قدر  
 وايكيوز بر اولديني وقتده آنده اوج غنم اوليجيدر درت يوزه قدر بعده  
 درت يوزه بالغ اولديني وقتده آنده درت غنم زكات لازمدر ودرت  
 يوزدن زياده هر يوزده بر غنم اوليجيدر مثلا در تيوز طقسان طقوز غنم  
 اولسه ينه درت غنم زكات لازمدر بشيوز اولديني صورتده اول يوز  
 ايچون بر غنم زكات اعطا اولنور (والضأن والمعز سواء) دخي غنم وچي  
 شو حكمده برابر در

باب زكوة الخيل

بواب فرسك زكاتي بيانده اوليجيدر (اذا كانت الخيل سائمة ذكورا وانانا  
 فصاحبها بالخيار ان شاء اعطى عن كل فرس دينار او ان شاء قومها فاعطى من كل  
 مائتي درهم خمسة دراهم) فرس سائمة اولديني حالده ذكور واناثي مخلوط  
 اولديني وقتده صاحبي مخيردر ديلر سه هر فرس مقابله سنه بر دينار اعطا ايدر  
 وديلر سه فرسي قيمت ايدوب هر ايكيوز درهمدن بش درهم فقيره اعطا  
 ايدر (وليس في ذكورها منفردة زكوة) دخي فرسك يالكز ذكورنده  
 زكات لازم اولمدي نمانبولنديغيچون (وقالا لازكوة في الخيل) امام ابى يوسف  
 وامام محمد بيورديلر كه فرسده زكات يوقدر (ولاشيء في البغل والحمار الا  
 ان تكونا للتجارة) دخي قاطر دينلان حيوانده وحمارده تجارت ايچون  
 اولمدي قلم صورتده زكاتدن برشي لازم اولمدي (وليس في الفصلان والحملان  
 والمجاجيل صدقة عند ابى حنيفة ومحمد رح الا ان تكون معها كبار وقال  
 ابو يوسف تجب فيها واحدة منها) دخي امام اعظم وامام محمد رحمهما الله  
 تعالى عندنده دوه ياوريلرنده وقوزيلرده وطانالرده بيوكاريله برابر  
 اولمديني صورتده زكات اولمدي اكر بيوكاريله بييله اولور لر ايسه زكات  
 لازمدر وامام ابى يوسف بيورديكه ذكر اولنانلرده ينه انلردن بر طانه  
 زكات واردر هر چند بيوكاريله بييله اولمازلر ايسه ده (ومن وجب عليه  
 مسن فلم يوجد عنده اخذ المصدق اعلى منها ورد الفضل (٢) او اخذ دونها  
 واخذ الفضل) بر كيمسه اوزرينه بر ياشلق حيوان زكات ويرمك فرض

(٢) يعنى بنت مخاض  
 بولنديني حالده  
 بنت لبون اخذ  
 ايدوب فضله سني  
 اخذ اولان رد ايدر

اولسه حالبوکه بریاشنده حیوان بولنسه صدقه بی اخذ ایدن کیمسه اندن  
اعلاسنی اخذ ایدوب آرتغنی رد ایدر یاخود آندن ادناسنی اخذ ایدوب  
وباقی قلاتنی دخی اخذ ایدر ( ویجوز دفع القیم فی الزکوة ) ودخی زکات  
حقنده واجب اولان حیوانی ویرمیوب قمیتنی فقرایه ویرمک جائز اولور  
( ولیس فی العوامل والحوامل والعلوفة صدقة ) دخی قوشیله جق حیوانلرده  
ویوک اوریلان حیوانلرده وسنه نك چوغنی ایچر وده علف بیان حیوانلرده  
زکات اولمدی ( ولایأخذ المصدق خیار المال ولارذالته ویأخذ الوسط  
منه ) دخی صدقه نك اخذینه مأمور اولان کیمسه مالک اعلاسنی یاخود  
ادناسنی اخذ ایتمسی جائز اولماز بلکه مالدن وسطنی اخذ ایدر ( ومن کان له  
نصاب فاستفاد فی اثناء الحول من جنسه ضم الیه وزکاه به ) بر کیمسه نصابه  
مالک اولوب سنه نك اثناسنده نصابک جنسندن بر مقدار مال ایله فائده مند  
اولسه اول مالی نصابه ضم ایدوب نصاب ایله برابر زکاتی ویرر ( والسائمة  
هی التي تکتفی بالرعی فی اکثر الحول فان علفها نصف الحول او اکثر  
فلازکوة فیها ) دخی سائمة شول حیوانه اطلاق اولنور که سنه نك چوغنده  
اوتلامق ایله کفایتلنه پس سنه نك نصفنده یاخود اکثریسنده حیوانات  
علف ییسه آنده زکات لازم اولماز ( والزکوة عندابی حنیفة وابی یوسف  
رحمهما الله تعالی فی النصاب دون العفو وقال محمد رح فیهما ) امام اعظم وامام  
ابی یوسف رحمهما الله تعالی عندنده زکات نصابه تعلق ایدر عفو تعلق ایتمز  
امام محمد بیوردیلر که هم نصابه وهم عفو تعلق ایدر ( واذا هلك المال بعد  
وجوب الزکوة سقطت ) زکات واجب اولدقدن صکره مال هلاک اولسه  
زکات ساقط اولور ( وان قدم الزکوة علی الحول وهو مالک النصاب جاز )  
اگر سنه تمام اولمازدن اول نصابه مالک اولان کیمسه زکاتی ویرسه جائز اولور

باب زکوة الفضة

بواب فضه نك زکاتی بیاننده اولیجیدر ( لیس فیما دون مائتی درهم صدقة  
واذا كانت مائتی درهم وحال علیها الحول ففیها خمسة دراهم ) ایکیوز  
درهمدن نقصانده زکات اولمدی پس ایکیوز درهم اولدینی وقتده وانک  
اوزرینه حول حولان ایلسه آنده بش درهم زکات ویرمک لازمدر



( ولا شيء في الزيادة حتى تبلغ اربعين درهما فيكون فيها درهم ثم في كل اربعين درهما درهم في قول ابي حنيفة رح وقالوا ما زاد على المائتين فر كوته بحسابه ) ودخى نصاب اوزرينه زائد اولانده زكات اولمدى قرق درهمه بالغ اولانه قدر پس قرق درهم اولديني آنده بر درهم اوليجيدر بعده قرق درهمه بر درهم لازمدر امام اعظم حضر تارينك قول شريفنده امامين رح بيورديلر كه مائتين اوزرينه زائد اولانك زكاتي حسابيله در ( واذا كان الغالب على الورق الفضة فهي في حكم الفضة ) دخى سكه لي اچنده غشي اوزرينه كموش غالب اولديني وقتده كموش حكمنده در ( واذا كان الغالب عليها الغش فهي في حكم العروض ) دخى فضه سي اوزرينه غشي غالب اولسه اول فضه سائر متاع حكمنده در ( يعتبر ان يبلغ قيمتها نصابا ) او مثلاو اچنده كموشك قيمتك نصابه بالغ اولسي اعتبار اولنور

### باب زكوة الذهب

بواب ذهبك زكاتي بياننده اوليجيدر ( ليس فيما دون عشرين مثقالا من الذهب صدقة فاذا كانت عشرين مثقالا وحال عليها الحول ففيها نصف مثقال ثم في كل اربعة مثاقيل قيراطان ) التوندن يكرمي مثقالدن نقصانده زكات فرض اولمدى پس يكرمي مثقال اولديني وقتده دخى حول آنك اوزرينه حولان ايلسه آنده يارم مثقال آلتون صدقه اوليجيدر بعده هر درت مثقالده اون آربه آغري آلتون صدقه لازمدر ( وليس فيما دون اربعة مثاقيل صدقة عند ابي حنيفة رح ) امام اعظم حضر تاري عندنده درت مثقالدن نقصانده صدقه اولمدى ( وقالوا فزاد عليها فر كوته بحساب ذلك ) امامين رح بيورديلر كه در دك دوننده اولان مثقالرده زكات حسابيله در ( وفي تبرالذهب والفضة والحلي منهما والانية منهما زكوة ) دخى التون وكموش كلچه سنده و آلتون وكموشدن زينت نسا ايچون مصنوع اولان چناق وسائر قابلرده زكات لازمدر

### باب زكوة العروض

بواب، متاعلك زكاتي بياننده اوليجيدر ( الزكوة واجبة في عروض التجارة كائنة ما كانت ) تجارت ايچون اولان متاعلرده زكات واجبه در هر نه در لو متاع اولور ايسه اولسون ( اذا بلغت قيمتها نصابا من الورق

والذهب يقومها بما هو انفع للفقراء والمساكين منهما) ذكر اولنان عروضك  
 قيمتي آتون وكموشدن نصابه بالغ اولديغي وقتده آتونندن وكموشدن  
 قنغيسيله فقرايه زياده منفعت اولورايسه آنكله قيمت كسوب زكاتي ويريلور  
 (واذا كان النصاب كاملا في طرفي الحول فنقصانه فيما بين ذلك لا يسقط  
 الزكوة) نصاب سنه نك ايكي طرفنده تمام اولديغي وقتده سنه نك اثناسنده  
 نصابك نقصاني زكاتي اسقاط ايلمز (وتضم قيمة العروض الى الذهب والفضة  
 وكذلك يضم الذهب الى الفضة بالقيمة حتى يتم النصاب عند ابي حنيفة رح  
 وقال لا يضم الذهب الى الفضة بالقيمة ويضم بالاجزاء) دخي عروضك قيمتي  
 ذهبه وفضهيه ضم اولنور دخي انك كبي ذهب قيمتيله فضهيه ضم اولنور  
 نصاب تمام اولانه قدر امام اعظم حضر تاري عندنده وامامين رحمهما الله تعالى  
 بيورديلر كه ذهب قيمتيله فضهيه ضم اولنويوب اجزا ايله ضم اولنور مثلا  
 يوزالي درهم فضهسي اولوب وبش مثقال ذهبي اولديغي صورتده فضه نك  
 نصابندن بر ربع نقصان اولوب وذهبك نصابنك ربعي بش مثقال اولديغندن  
 اول بش مثقال ذهب يوزالي درهم فضهيه ضم اولنويوب نصاب تمام اولور

باب زكوة الزروع والثمار

بواب زروعك وميوه لرك زكاتي بياننده اوليجيدر (قال ابو حنيفة رح  
 في قليل ما اخرجته الارض وكثيره العشر سواء سقى سبحا او سقته السماء  
 الا الحطب والقصب والحشيش) امام اعظم حضر تاري بيورديلر كه ارضندن  
 چيقان سنه نك چوغنده وآننده عشر ويرمك لازمدر ارض عشر يه اولمق  
 اوزره اول سنه باران ايله صوارلسون يا خود نهر لر صويي ايله صوارلسون  
 لكن حطبه وقامشده ويبانندن جمع اولنان حشيشده عشر لازم اولمدي  
 (وقالا لا يجب العشر الا فيماله ثمرة باقية اذا بلغت خمسة اوسق والوسق ستون  
 صاعا بصاع النبي عليه الصلوة والسلام) (۹) امامين رحمهما الله تعالى بيورديلر كه  
 عشر واجب اولماز لكن اول سنه ده واجب اولور كه انك ايجون ثمرة باقيه  
 اولوب وبش وسقه بالغ اوله وسق ديو صاع ني ايله التمش صاعه اطلاق  
 اولنور (وليس في الخضروات عندهما عشر) امامين عندنده سبزواته  
 عشر لازم دكلدر (وماسق بغرب اودالية اوسانية ففيه نصف العشر

(۹) فخر كائنات  
 افندمرك صاع  
 بيك قرق درهمدر  
 بو حساب اوزره  
 وسق التمش ايكي  
 بيك در تيوز درهم  
 اولور

في القواين ( دخی اول نسنه که قر به ایله یاخود قوغه ایله یاخود قاطر ایله  
 ودوه ایله سقی اولنه آنده ایکی قوله کورده ده نصف عشر لازمدر ) وقال  
 ابویوسف فیما لا یوسق کالزعفران والقطن یجب فیہ العشر اذا بلغت قیمتها خمسة  
 اوسق من ادنی ما یدخل تحت الوسق ) دخی امام ابی یوسف بیوردیکه  
 زعفران وپاموق مثلاً و صافلانیمان نسنه ده تحت وسقه داخل اولان نسنه نك  
 ادناسندن بش وسق قیمتته بالغ اولدینی وقتده آنده عشر واجب اولور  
 ) وقال محمد یجب العشر اذا بلغ الخراج خمسة امثال من اعلى ما یقدر به نوعه  
 فاعتبر فی القطن خمسة اجمال و فی الزعفران خمسة امناء ) امام محمد بیوردیکه  
 خارج نوعی تقدیر اولنانك اعلا سندن بش مثلنه بالغ اولدینی وقتده عشر  
 واجب اولور پس پاموقده بش یوك اعتبار اولندی هر یوك من عراق ایله  
 اوج یوز بطماندر زعفرانده بش من اعتبار اولندی هر من ایکی یوز التمش  
 درهمدر ) و فی العسل العشر اذا اخذ من ارض العشر قل او کثر ) دخی  
 عسلده عشر اولیجیدر ارض عشر یه دن اخذ اولدینی وقتده آز اولسون  
 و كرك چوق اولسون ) وقال ابویوسف لاشیء فیہ حتی یتبلغ خمسة ازقاق  
 وقال محمد رح خمسة افراق كل فرق ستة وثلاثون رطلا بالعراق ) ودخی  
 امام ابی یوسف بیوردیکه عسلده عشر لازم دکدر بش طلومه (٦) بالغ  
 اولانه قدر امام محمد رح بیوردیکه عسل بش فرقه بالغ اولدقجه آنده عشر  
 یوقدر هر برفرق رطل عراق ایله اوتوز آتی رطلدر و هر رطل یوز اوتوز  
 درهمدر ) و لیس فی الخراج من ارض الخراج عشر ) ارض خراجیه دن  
 خارج اولان نسنه لرده عشر لازم دکدر آنجق خراج اخذ اولنور

(٦) هر طلوم من  
 عراق ایله الی بطماندر

باب من یجوز دفع الصدقة الیه ومن لا یجوز

بواب صدقه ویرلمسی جائز اولان کیمسه و جائز اولمیان کیمسه بیاننده  
 اولیجیدر ) قال الله تعالی انما الصدقات للفقراء والمساکین الایة فهذه  
 ثمانية اصناف وقد سقط منها المؤلفه قلوبهم لان الله تعالی اعز الاسلام  
 واغنی عنهم ) جناب اقدس باری ذکر اولنان آیت کریمه ده صدقه نك  
 مصرفنی سکنز صنف اوله رق بیان بیوردی لکن سکنز صنفدن المؤلفه  
 قلوبهم ساقط اولدی زیرا واجب تعالی حضر تبری الان اسلامی عزیز

و غالب ايدوب انلردن مستغنی قيلدی شونك بياني اولدر كه مؤلفه مشر كيندن  
 بر قوم اولديغندن فخر كائنات افنديمز صدقاتدن بر مقدار نسنه آنلره  
 اعطا ايتكى رخصت بيوردی كه انلر اسلام اوزرينه الفت و مسلملردن  
 ضرر لرینی منع ايجون پس الآن اول سهم ساقط اولدی محذور رفع  
 اولديغندن ( والفقيه من له ادنى شيء والمسكين من لاشيء له ) فقير اول  
 كيمسه در كه آنك ادنى شيئي اوله مسكين اول كيمسه در كه آنك هيج بر شيئي اوليه  
 ( والعامل يدفع اليه الامام بقدر عمله ان عمل ) عامل (ع) اولان كيمسه به امام المسلمين  
 عملی مقداری دفع ايدر ( والرقاب ان يعاون المكاتبون في فك رقابهم ) رقابدن  
 مراد مكاتبلره صدقه ايله اعانه ايتكدر كوله لكدن خلاص اولق ايجون  
 ( والغارم من لزمه دين ) غارم اول كيمسه در كه دين مستغرقى اوله ( في سبيل الله  
 منقطع الغزات ) في سبيل الله دن مراد غازيلردن اچمه سی نقصان  
 اولق حسيله منقطع اولاندر ( وابن السبيل من كان له مال في اصل وطنه  
 وهو في مكان آخر ليس شيء فيه ) ابن السبيل اول كيمسه در كه اصل وطننده  
 مالی اولوب حالبو كه اول كيمسه مكان آخر ده واقع اولوب اول مكانده آنك ايجون  
 مال اولدی ( فهذه جهات الزكوة ) زكات ويريله جك طرفلر يعنى محللر  
 بونلردر ( وللمالك ان يدفع الى كل واحد منهم وله ان يقتصر على صنف  
 واحد ) زكات ويرن كيمسه ايجون شواصنافدن هر بر لرينه ويرمك  
 جائزدر دخی بر صنف اوزرينه قصر ايتكده اوليجيدر ( ولا يجوز  
 ان يدفع الزكوة الى ذمي ولا يبنى منها مسجد ولا يكفن بهاميت ولا يشتري  
 فيها رقبة ليعتق ) ذمي به زكات ويرمك جائز اولماز دخی زكاتدن مسجد  
 بنا اولتماز دخی زكات ايله ميت تكفين اولتماز دخی زكات ايله آزاد ايتك  
 ايجون كوله اشترا اولتماز ( ولا تدفع الزكوة الى غني ولا يدفع المزكي  
 زكوته الى ابيه وجده وان علا ولا الى ولده وولد ولده وان سفل  
 ولا الى امراته ) دخی غنی اولان كيمسه به زكات ويرلمز وزكات ويريجي  
 كيمسه باباسنه و دده سنه زكاتی ويره مز هر چند عالی اولور ايسه ده دخی  
 ولدينه و ولدینك ولدينه ويره مز نه قدر اشاغی اولور ايسه ده دخی  
 عورتنه زكاتی ويره مز ( ولا تدفع المرأة الى زوجها عند ابى حنيفة

(ع) عاملدن مراد  
 كمر كجی و كمر كجينك  
 عونله لريدر  
 سئل

رح وقال تدفع اليه ) امام اعظم رح عنده عورت زوجته زكاتي ويرمك  
 جائز اولماز امامين رح بيورديلر كه جائز در ( ولايدفع المولى الى مكاتبه  
 ولا الى مملوكه ولا مملوك غني ولا ولد غني اذا كان صغيرا ) دخي سيد  
 مكاتبه ومملوكه وغنيك مملوكه وغنيك صغير اولان ولدينه زكات  
 ويرمسي جائز اولماز ( ولا تدفع الى فقراء بني هاشم وهم آل علي وآل عباس وآل  
 جعفر وآل عقييل وآل الحارث بن عبد المطلب ) دخي بني هاشمك فقرا سنه  
 زكات ويرمك جائز اولماز فقراء بني هاشمده ذكر اولنان ذوات كرامك  
 اهل بيتايدر ( ومواليهم ) دخي بني هاشمك كوله لرينه زكات ويرمز ( وقال  
 ابو حنيفة ومحمد رحمهما الله اذا دفع الزكوة الى رجل يظنه فقيرا ثم بان انه غني  
 او هاشمي او كافر او دفع في ظلمة الى فقير ثم بان انه ابو او ابنه فلا اعادة عليه وقال  
 ابو يوسف تجب اعادة عليه ) امام اعظم وامام محمد رح بيورديلر كه من كي اولان كيمسه  
 فقير ظن ايدرك بر رجله زكاتي ويرسه بعده غني اولديغي ظاهر اولسه يا خود  
 هاشمي اولديغي يا خود كافر اولديغي ظاهر اولسه يا خود ظلمتمده فقيره دفع ايلسه  
 بعده باباسي يا خود او غلي اولديغي آشكاره اولسه بوضورتارده آنك  
 اوزرينه اعاده لازم اولماز امام ابى يوسف بيورديكه زكاتي اعاده لازمدر  
 ( ولو دفع الى شيخ ثم علم انه عبده او مكاتبه لم يجزى في قولهم جميعا )  
 اكر من كي بر شخصه زكاتي دفع ايلسه بعده كوله سي اولديغي يا خود  
 مكاتبى اولديغي بيلسه جميع مجتهدينك قولارنده جائز اولماز ( ولا يجوز  
 دفع الزكوة الى من يملك نصابا من اى مال كان ) دخي زكاتي نصابه مالك  
 اولان كيمسه يه ويرمسي جائز اولماز اول نصاب قنفي مالدين اولور ايسه  
 اولسون ( ويجوز دفعها الى من يملك اقل من ذلك وان كان صحيحا مكتسبا )  
 نصابدين اقله مالك اولانه زكاتي ويرمك جائزدر هر چند صحيح الوجود  
 وكسب ايديجي اولديسه ده ( ويكره نقل الزكوة من بلد الى بلد آخر وانما  
 تفرق صدقة كل قوم فيهم الا ان ينقلها الا ان يحتاج انسان الى قرابته او الى قوم هم  
 احوج من اهل بلده ) دخي زكاتي بر شهر دن آخر شهره نقل ايتمسي  
 مكر وه اولور انجق هر قومك صدقه سي كندولر ايچنده تفرقه اولنور لكن  
 انسانك آخر شهرده قرابتى اولوب اكا نقل ايدرسه يا خود من كينك بلده سنك

اهالیسندن احتیاجی زیاده اولان قومہ زکاتی نقل ایدر سہ بوا یکی صورتہ  
نقل مکروه اولماز

باب صدقة الفطر

بواب صدقة فطرک بیانندہ در ( صدقة الفطر واجبة علی الحر المسلم اذا کان  
مالک المقدر النصاب فاضلا من مسکنه وثیابه واثاثه و فرسه و سلاحه و عیبده  
للخدمة ) صدقة فطره حر مسلم اوزرینه واجبدر مسکنندن وثیابندن  
و فرسندن و سلاحندن و اومتاعندن و خدمت ایچون اولان کوله لرندن بوجله دن  
آرتق اوله رق نصاب مقدارینه مالک اولدیغی وقتده ( یخرج ذلك عن نفسه  
و عن اولاده الصغار و عن ممالیکه للخدمة و لا یؤدی عن زوجته و لاعن اولاده  
الکبار و ان کانوا فی عیاله ) حر مسلم اولان کیمسه نفسندن طولایی و اولاد صغارندن  
اوتوری و خدمت ایچون اولان کوله لرندن اوتوری فطره می اخرج ایدوب فقرایه  
و یررزوجه سندن و بیوک و ولد لرندن طولایی فطره می ادا لازم اولماز هرچن بونلر  
بر لکده اولوب تحت حکومتده اولدیلا ایسه ده ( و لا یخرج عن مکاتبه و لاعن  
ممالیکه للتجارة و العبد بین الشر یکن لا فطرة علی واحد منهما ) دخی کتابته کسدیکی  
کوله دن طولایی و تجارت ایچون اولان جاریه و کوله لرندن طولایی فطره  
اخراج ایتمز دخی ایکی اورتاق بیننده اولان عبدک فطره سی هیچ بری اوزرینه  
لازم اولماز ( و یؤدی المسلم الفطرة عن عبده الکافر ) مسلم اولان کیمسه کافر اولان  
کوله سندن اوتوری فطره می ادا لازمدر ( و الفطرة نصف صاع من بر او صاع  
من تمر او زبيب او شعیر ) واجب اولان فطره حنطه دن یارم صاع خرما  
یاخود قوری اوزوم یاخود شعیردن بر صاعدر ( و الصاع ثمانية ارطال  
بالعراق عند ابی حنفیة و قال ابو یوسف خمسة ارطال و ثلث رطل ) ( ٤ ) امام  
اعظم رح عندنده صاع رطل عراق ایله سکر رطلدر امام ابی یوسف بیوردیکه  
یس رطل و بر رطلک ثلثی در ( و وجوب الفطرة یتعلق بطلوع الفجر  
من یوم الفطر فمن مات قبل ذلك لم تجب فطرته و من اسلم او ولد بعد طلوع  
الفجر لم تجب فطرته ) و دخی صدقة فطره نک واجب اولسی یرام کونندن  
فجرک طلوعنه تعلق ایدر پس طلوع فجر دن اولجه بر کیمسه وفات  
ایلسه فطره سی واجبه اولماز و بر کیمسه طلوع فجر دن صکره اسلامی قبول

( ٤ ) صاع درهم

١٠٤٠

نصف صاع درهم

٥٢٠

رطل درهم

١٣٠

ایلسه یا خود مولود اولسه اول کیمسه نك فطره سی واجبه اولماز (و يستحب للناس ان تخرج الفطرة يوم الفطر قبل الخروج الى المصلى فان قدمها قبل يوم الفطر جاز) دخی ناس ایچون مستحب اولان یوم فطرده بیرام نمازی قیلنه جق محله خروجدن اول فطره بی اخراج ایتمکدر پس اگر یوم فطر دن اول فطره سی ادا ایلسه جائز اولور (وان اخر وها عن يوم الفطر لم تسقط وكان عليهم اخراجها) اگر ناس فطره لرینی بیرام کونندن تأخیر ایلسه لر فطره لر ی ساقط اولماز انلرک اوزرینه فطره لرینی ویرمه سی واجبدر

کتاب الصوم

شوکله جکده مکتوب اولان اوروجک بیاننده او ایچیدر (الصوم ضربان واجب ونفل) اوروج ایکی نوعدر بری واجبدر وبری نافلهدر (فالواجب ضربان منه ما يتعلق بزمان بعينه كصوم رمضان والنذر المعين فيجوز صومه بنية من الليل فان لم ينو حتى اصبح اجزأته النية ما بينه وبين الزوال) صوم واجب دخی ایکی نوعدر اولکی اول صومدر که معین زمانه تعلق ایدر رمضان اوروجی ونذر معین مثللو پس بو ایکیسینه کیجه دن نیت ایتمک جائز اولور و اگر نیت ایتیموب تا که صباحه داخل اولسه کیجه نك بینيله زوالک بیننده اولان نیت اكا کفایت ایدر (والضرب الثاني ما ثبت في الذمة كقضاء رمضان والنذر المطلق وصوم الكفارة فلا يجوز الا بنية من الليل) ایکنجی نوع اول بر اوروجدر که ذمته ثابت اوله قضاء رمضان ونذر مطلق وصوم کفارت مثللو پس صوم مذکور جائز اولماز آنجق کیجه دن واقع اولان نیتله جائز اولور (والنفل كله يجوز بنية قبل الزوال) نافله اولان صومک کلیسی زوالدن اول اولان نیتله جائز اولور (و یذبحی للناس ان یلتمسوا الهلال فی الیوم التاسع والعشرين من شعبان فان راوه صاموا) (۷) ناسه لایق اولان رمضان شریفک هلالی شعبان شریفدن یکر می طقوزنجی کونده طلب ایلمکدر اگر هلالی کور لر ایسه صائم اولور لر (فان غم عليهم اكلوا عدة شعبان ثلاثين يوما ثم صاموا) اگر ناس اوزرینه بلوط اولوب هلالی کوره مدکاری صورتده شعبان شریفی اوتوز کون صایوب تکمیل ایدر لر بعده صائم اولور لر (ومن رأى هلال رمضان وحده صام وان لم يقبل الامام شهادته) بر کیمسه رمضان شریفک هلالی

(۷) ناسه لایق اولان  
رمضان شریفک  
هلالی شعبان شریفک  
غره سی اعتبار یله  
یکرمی طقوزنجی  
کونده طلب ایلمکدر  
منه

کورسه یالکنز اولدینی حالده اوروجنی طوتار هرچن امام شهادتی قبول  
 ایتمز ایسه ده (واذا كان بالسما علة قبل الامام شهادة الواحد في رؤية الهلال  
 رجلا كان او امرأة حرا كان او عبدا) سواده علت اولدینی صورتده هلالی  
 کورمک حقنده امام برعادل کیمسه نک شهادتی قبول ایدر اول کیمسه  
 رجل اولسون یاخود عورت اولسون حر اولسون یاخود کوله اولسون  
 (وان لم تکن بالسما علة لم يقبل الشهادة حتى يراه جمع كثير يقع العلم بخبرهم)  
 اکر سواده علت بولمندیسه امام شهادتی قبول ایتمز تا که برجماعت کثیر کورنه  
 قدر که آنلرک خبر لر یله یقین حاصل اوله (ووقت الصوم من حين طلوع الفجر  
 الثاني الى غروب الشمس) اوروجک وقتی فجر ثانینک طلوعی وقتدن کونش  
 غروب ایدنه قدر در (والصوم هو الامساك عن الاكل والشرب والجماع نهارا  
 مع النية) اوروج دیدیکمز کوندزده یمکن وایچمکن وجماع ایلمکن  
 امسا کدر نیته مقارن اولدینی حالده (فان اكل الصائم او شرب او جامع  
 ناسيا لم يفطر ولا قضاء عليه ولا كفارة فان ظن ان ذلك يفسد صومه فاكل بعد  
 ذلك متعمدا فعليه القضاء ولا كفارة عليه) اکر صائم اولان کیمسه اونودیجی  
 اولدینی حالده یمک ییسه یاخود صوایچسه یاخود جماع ایلسه افطار ایتمش اولماز  
 وانک اوزرینه قضا و کفارت لازم اولماز پس بو صورتده اول کیمسه ظن ایلسه که  
 شوز کر اولناتلر صومی افساد ایدر بعده قصد ایسه انک اوزرینه قضا لازم  
 اولور کفارت لازم اولماز (فان نام فاحتم او نظر الى امراته فانزل المنى او ادهن  
 او احتجم او اکتحل او قبل لم يفطر فان انزل بقبلة او لمس فعليه القضاء فلا كفارة  
 عليه) اکر صائم اولان کیمسه او یویوب احتلام اولسه یاخود عورتنه نظر ایدوب  
 انزال بولنسه یاخود یاغلانسه یاخود قان آدی رسه یاخود سورمه لنسه  
 یاخود اوپسه افطار ایتمش اولماز اکر او یمک ایله یاخود لمس ایتمک سببیه  
 انزال اولسه انک اوزرینه قضا لازم اولوب کفارت لازم اولماز (ولا بأس  
 بالقبلة اذا امن على نفسه ويكره ان لم يأمن) دخی صائم اولان کیمسه نفسی  
 اوزرینه امین اولدینی وقتده او یمک ایله بأس یوقدر اکر نفسی اوزرینه  
 امین اولماز ایسه او یمک مکروه اولور (فان ذرعه التی لم يفطر) اکر  
 صائم قوصم قلق لنی غلبه ایدوب قوصسه افطار ایتمش اولماز (وان استقاء



عامدا ملاً فله فعلیه القضاء فلا كفارة علیه ) اگر صائم قصداً اغز طولوسی  
 قوصمقلنی طلب ایلسه آنک اوزرینه قضا لازم اولوب کفارت لازم اولماز  
 (ومن ابتلع الحصة او الحديد او النواة عمدا افطر فعلیه القضاء) بر کیمسه  
 اوافق طاش یاخود تیمور یاخود چکردکی قصدا یوتسه آنک اوزرینه قضا  
 لازم اولور (ومن جامع عمدا فی احد السبیلین او اکل او شرب ما یتغذی به  
 او ما یتداوی به فعلیه القضاء و الکفارة مثل کفارة الظهار) بر کیمسه او کوار دک  
 برنده قصدا جماع ایلسه یاخود غذا اول نور شیئی اکل ایلسه یاخود دوا اول نور  
 نسنه بی ایچرایسه آنک اوزرینه قضا دخی کفارت لازمدر کفارت ظهار مثلاً  
 یعنی بر کوله آزاد ایدر یاخود الشمس بر کون متوالیه اوروج طوتار یاخود الشمس  
 مسکینه اطعام طعام ایدر (ومن جامع عامدا فیما دون الفرج فانزل فعلیه القضاء  
 ولا كفارة علیه) بر کیمسه فرجک غیر یسنده جماع ایلسه پس انزال بولنسه آنک  
 اوزرینه قضا لازم اولور کفارت لازم اولماز (ولیس فی افساد الصوم فی غیر  
 رمضان کفارة علیه) رمضان شریفک غیر یسنده طوتیلان اوروجی فساد  
 ویرمه ده اول کیمسه اوزرینه کفارت لازم اولمدی (وان دخل ذباب او دخان  
 او غبار فی حلقه لم یفسد صومه) اگر صائم اولان کیمسه نک بوغازینه سینک  
 یاخود توتون یاخود توز داخل اولسه اوروجی فساد اولماز (وان کان فی اسنانه  
 شیء فابتلعه لم یفسد صومه) اگر صائمک دیشاری آره سنده طعام باقی قالب بعد  
 آنی یودسه صومی فساد اولماز (ومن احتقن او استعط او افطر فی اذنیه او داوی  
 جائفه او آمة بدواء فوصل الی جوفه او دماغه افطر) بر کیمسه حقه استعمال  
 ایلسه یاخود بورنه دوا چکسه یاخود قولاقلرینه بر نسنه آقتسه یاخود بوکرنده  
 اولان یارمه دوا ایتسه یاخود باشنده اولان یارمه دوا ایدوب اول دوا جوفه  
 یاخود دماغه واصل اولسه افطار ایتش اولور (وان افطر فی احلیله  
 لم یفطر عند ابی حنیفة و محمد رح ابو یوسف یفطر) اگر ذکرینه  
 بر نسنه آقتسه امام اعظم و امام محمد رح عندلرنده افطار ایتش اولماز امام  
 ابی یوسف بیوردیکه مفطر اولور (ومن ذاق شیئاً بغمه لم یفطر و یکره له  
 ذلك) بر کیمسه اغزی ایله بر شیئی طادسه افطار ایتش اولماز لکن  
 مکروه اولور (ویکره للمرأة ان تمضغ لصبیها الطعام اذا کان لها منه بد)

عورت صیسی ایچون طعام چیکنه یوب یدیرمک مکروه اولور اول عورت  
 بوندن غیری نسنه ایله چوجغنی اداره ایتک ممکن اولدیغنی وقتده اکر ممکن  
 اولمازسه مکروه اولماز (ومضع العلك لا یفطر الصائم ویکره) صائم اولان  
 کیمسه ساقز چیکنه سه افطار ایتش اولماز لکن مکروه اولور (ومن کان  
 مریضا فی رمضان فیحاف ان صام ازداد مرضه افطر وقضی بعده) بر کیمسه  
 رمضان شریفده مریض اولوب اوروج طوتمق ایله مرضی زیاده اولور  
 دیو خوف ایلسه افطار ایدوب مرضدن خلاص اولدقدنصکره صومی  
 قضا ایدر (وان کان مسافرا لا یتضرر بالصوم فصومه افضل وان افطر  
 وقضی جائز) اکر مسافره رمضان شریفده اوروج طوتمق ضرر ویرمز ایسه  
 مسافرک اوروج طوتمسی افضلدر اکر مسافر افطار ایدوب بعده قضا ایلسه  
 جائز اولور (وان مات المریض او المسافر وها علی حالهما لم یلزمهما القضاء)  
 اکر مریض یاخود مسافر حالاری اوزرینه فوت اولسه لر یعنی مریض  
 مریض اولدیغنی حالده مسافر مسافرت حالنده فوت اولسه لر انلره قضا لازم  
 اولماز (وان صح المریض او اقام المسافر ثم ماتا یلزمهما القضاء بقدر الصحة  
 والاقامة) اکر مریض افاقت بولسه یاخود مسافر اقامت ایدوب بعده آخرته  
 انتقال ایلسه لر مریضه صحت مقداری مسافره اقامت مقداری قضا لازم  
 کلور مثلا مریضک یاخود مسافرک اوزلرنده یکرمی کون رمضان شریفدن  
 بورج اولسه رمضان شریفدنصکره مریض اون کون قدر افاقت بولسه  
 یاخود مسافر اول مقدار اقامت ایلسه بعده وفات ایلسه لر اول اون کون  
 اوروج انلره لازم اولور (وقضاء رمضان ان شاء فرقه وان شاء تابعه)  
 رمضان شریفی قضا ایتده دیلر ایسه کونلرک بیننی تفریق ایدر و دیلر ایسه  
 بربری اردی صره قضا ایدر (وان اخره حتی دخل رمضان اخر صام  
 رمضان الثانی وقضی الاول بعده ولا فدیة علیه) اکر قضای رمضان  
 تأخیر ایلسه تا که آخر رمضان داخل اولسه رمضان ثانینک اوروجنی  
 طوتوب اولکی رمضانک صومنی صکره قضا ایدر وانک اوزرینه فدیة  
 ویرمک لازم اولماز (والشیخ الفانی الذی لا یقدر علی الصوم یفطر ویطعم  
 کل یوم مسکینا کما یطعم فی الکفارات) اوروج طوتمیه قدرتی اولمیان شیخ فانی

افطار ايدوب هر كونده بر مسكينه طعام پذيرير كفاراتده اطعام ايلديكي كي  
 (ومن مات فعليه قضاء رمضان فاوصى به اطعم عنه و ايه لكل يوم مسكينا نصف  
 صاع من براوصاعا من تمر او شعير او زبيب وان لم يوص لم يلزم وارثه ذلك  
 وان تبرعوا عنه بالا طعام جاز) اكر بر كيمسه وفات ايدوب انك اوزرنده  
 قضاء رمضان اولسه پس آني وصيت ايلسه اول ميتدن طولايي و ليسی  
 هر بر كون ايجون بر مسكينه خنطه دن يارم صاع يا خود خرما و شعير و قوری  
 اوزومدن بر صاع اطعام ايدر و اكر وصيت ايتمز ايسه وارثه بو اطعام لازم  
 اولماز اكر ورثه لراندن طولايي تبرعا اطعام ايدر لر ايسه جائز اولور (ومن  
 دخل في صوم التطوع او صلوة التطوع ثم افسد قضاءه) بر كيمسه نافله  
 اوروجه يا خود نافله نمازه شروع ايدوب بعده فسادده و يرسه انلری قضا ايدر  
 ( فاذا بلغ الصبي او اسلم الكافر في نهار رمضان امسكا بقیة يومهما وصام ما بعده  
 ولم يقضيا ماضی) رمضان شريفك نهارنده صبي بالغ و كافر مسلم اولدق لری  
 وقتنده اول كونك بقیه سنده ييوب و ايجمز لر یعنی امسك ايدر لر و اند نصكره  
 اوروج طوتار لر و چكن كونلری قضا لازم اولماز (ومن اغمى عليه في رمضان  
 لم يقض اليوم الذي حدث فيه الاغماء وقضى ما بعده) بر كيمسه رمضان شريفده  
 بيهوش یعنی باييلسه اول بيهوشلق پيدا اولدینی كونی قضا ايتيوب اند نصكره  
 اولان كونلری قضا ايدر ( فاذا افاق المجنون في بعض رمضان قضی ماضی  
 منه وصام ما بقی) مجنون اولان كيمسه رمضان شريفك بعضی سنده افاقت بولسه  
 چكن كونلری قضا و كله جك كونلری صائم اولور ( واذا حاضت المرأة  
 او نفست افطرت و قضت) رمضان شريفده عورت حیض كوردیكي و نفاس  
 وقتنده افطار ايدوب صكره قضا ايدر ( فاذا قدم المسافر او طهرت الحائض  
 في بعض النهار امسكا عن الطعام و الشراب بقیة يومهما) رمضان شريفك  
 نهارينك بعضی سنده مسافر سفر دن قدوم ايلسه يا خود حائض اولان عورت  
 طاهره اولسه اول كونك بقیه سنده طعام و شراب دن امسك ايتك لازمدر  
 (ومن تسحر وهو يظن ان الفجر لم يطلع او افطر وهو يظن ان الشمس  
 قد غربت ثم تبين ان الفجر قد طلع وان الشمس لم تغرب قضی ذلك اليوم  
 ولا كفارة عليه) بر كيمسه فجر طلوع ايتما مش ظن ايلديكي حالده

سحور ایسه یا خود شمس غروب ایتدیکنی ظن ایدر اولدینی حالدہ افطار  
ایسه بعدہ فجرک طلوعی ظاهر اولسه و شمسک غروب ایتامسی تبین و ظاهر  
اولسه اول کیمسه اول کونی قضا ایدر آنک اوزرینه کفارت لازم اولماز  
(ومن رأى هلال الفطر وحده لم يفطر) بر کیمسه یالکنز اولدینی حالدہ رمضان  
بیرامنک هلالانی کورسه افطار ایتمز (وان كان بالسماء علامة لم تقبل في هلال الفطر  
الاشهادة رجلين اور جل وامرأتين عادلین) ا کر سماده علت اولورسه فطرک  
هلالنده انجق ایکی رجل یا خود بر رجل و ایکی عادله عورتک شهادتی قبول  
اولور یعنی بر جملک شهادتی قبول اولنماز (وان لم تكن بالسماء علامة لم تقبل  
الشهادة حتى يراه جمع کثیر یقع العلم بخبرهم) ا کر سماده علت اولماز ایسه شهادت  
قبول اولنماز تا که بر جماعت کثیره کورنه قدرکه انلرک خبر لریله علم واقع اوله

### باب الاعتكاف

بواب اعتكافك بيانده اولیجیدر (الاعتكاف مستحب) اعتكاف مستحبدر  
(وهو اللبث في المسجد مع الصوم ونية الاعتكاف) اعتكاف مسجد ایچنده  
اوروج و اعتكاف نیتيله بیله مکث ایتمکدر (ویحرم علی المعتكف الوطیء  
واللمس والقبلة) معتکف اوزرینه وطیء و لمس و قبله حرام اولور  
(ولا يخرج من المسجد الا لحاجة الانسان او للجمعة وان خرج بغير ذلك  
بطل اعتكافه عند ابی حنیفة رح و قال لا يبطل الا ان يخرج اکثر  
من نصف النهار وهذا اذا كان واجبا واما اذا كان تطوعا فلا بأس  
بان يعود المريض) معتکف اولان کیمسه مسجددن خروج ایتمز لکن  
قضاء حاجت ایچون یا خود جمعه نمازی ایچون خروج ایدر ا کر بونلرک  
غیر یسندن اوتوری خروج بولور ایسه امام اعظم رح عندنده اعتکافی  
باطل اولور امامین بیوردیلرکه نصف نهاردن اکثرینی خروج ایتمدکجه  
اعتکافی باطل اولماز شوذ کر اولنان حکمدر اعتکاف واجب اولدینی  
صورتده در مثلا اعتکاف مندور اولور ایسه و ا کر اعتکاف نافله اولور  
ایسه مسجددن چیقوب مریضی عیاده ایتمکده بأس یوقدر (ولا بأس  
بان يبيع ويبتاع في المسجد من غير ان يحضر الصلاة) ودخی معتکف اولان  
کیمسه مسجد ایچنده آلوب صاتمدهده بأس یوقدر متاع حضوره جلب اولنماز ایسه

(ولا يتكلم الا بخير) معتكف تكلم ايلمز الاخير ايله تكلم ايدر (ويكره له الصمت) ومعتكفك سكوتى دخى مكر وه اولور (فان جامع المعتكف ليلا او نهارا عامدا او ناسيا بطل اعتكافه) اكر معتكف كيجه وكوند زده قصدا يا خود ناسيا جامع ايلسه اعتكافى باطل اولور (ومن اوجب على نفسه اعتكاف ايام لزمه اعتكافها بلياليها وكانت متتابعة وان لم يشترط التتابع) بر كيمسه نفسى اوزرينه بر قاچ كون اعتكافى واجب قيلسه يعنى نذر ايلسه اول كيمسه يه اول كونارى كيجه لريه بيله اعتكاف وكونار بربرى اردى صره اولملى لازم اولور هر قن تتابعى شرط ايمز ايسه ده

كتاب الحج

بواب حجك بيانده اوليجيدر (الحج واجب على الاحرار البالغين العقلاء الاصحاء اذا قدروا على الزاد والراحلة فضلا عن المسكن وما لا بد منه وعن نفقة عياله الى حين عوده) حج بالغ وعافل وصحيح اولان حر لراوزرينه واجيدريه حجك وبنك حجك اوزرينه قادر اولد قارى وقتده مسكنتدن ولان اولدينى اشيا دن وعودت ايد نه دك عيالك نفقه سندن اول زاد وراحله فاضل اولدينى حالده (وكان الطريق امنا) طريقده امين اولمى لازمدر (ويعتبر فى المرأة ان يكون لها محرم يحج بها وزوج ولا يجوز لها ان تحج بغيرها اذا كان بينها وبين مكة مسيرة ثلثة ايام) عورتده معتبر اولان بر محرم اولان كيمسه سى يا خود زوجى اوله كه عورت ايله بيله حج ايد لر عورت ايله مكه مكر مهك بينى اوچ كونلك يول اولدينى وقتده اول عورت زوجنك يا خود محرمك غير سيله بيله حج ايلمى جائز اولماز (والمواقيت التى لا يجوز ان يتجاوزها الانسان الا محرما) اول ميقاتلر كه انسان انلرى تجاوز ايتك جائز اولماز انجق محرم اولدينى حالده تجاوز جائز اولور (وذلك خمسة لاهل المدينة ذوالحليفة ولاهل العراق ذات العرق ولاهل الشام الجحفة ولاهل نجد قرن ولاهل اليمن يللم) سابقده ذكر اولنان ميقاتلر بشدر اهل مدينهك ميقاتى ذوالحليفة دينلان مكاندر واهل عراقك ميقاتى ذات العرق دينلان مكاندر واهل شامك ميقاتى جحفة نام محلدر واهل نجدك ميقاتى قرن نام مكاندر واهل يمنك ميقاتى يللم تسميه اولنان مكاندر (فان قدم الاحرام على هذه المواقيت جاز) اكر احرام

شود که او انان میقاتلر اوزرینه تقدیم اولنسه جائز اولور یعنی شو میقاتلره کلمزدن  
 اول احرامه داخل اولسه جائزدر (ومن كان و طنه بعد المواقیت او كان داخل  
 المواقیت فوقته الحل) بر کیمسه نك و طنی میقاتلر د نصکره اولسه یا خود اول  
 کیمسه نك و طنی میقاتلرک داخلنده بولنسه احرامه داخل اوله جق و قتی حل  
 تسمیه اولنان مکاندر (ومن كان بمكة فمیقاته فی الحج الحرم و فی العمرة الحل)  
 بر کیمسه که مکه مکر مهده بولندی حج ایتمک مراد ایلدیکی حالده انک احرامه  
 داخل اوله جق محلی حرم شریفدر و عمره ایتمک مراد ایلدیکی حالده انک احرامه  
 داخل اوله جق و قتی حل نام محلدر (واذا اراد الا حرام اغتسل او توضا و الغسل  
 افضل) احرام مراد ایلدیکی وقتده غسل ایدر یا خود آبدست آلور لکن غسل ایتمک  
 افضلدر (و ايس ثوبین جدیدین او غسیلین ازار او رداء و مس طیبان کازله)  
 دخی ازار و رداء اوله رقی ایکی جدید ثوب یا خود بیقائمش ثوب کینوردخی کوزل  
 قوقولی نسنه مس ایدر اکر بولنور ایسه (وصلی رکعتین و قال اللهم انی ارید الحج  
 فیسره لی و تقبله منی) دخی ایکی رکعت نماز قیلوب شو دعایی او قور یعنی  
 ای بنم معبودم بو عاجز قولک سنک رضاک ایچون حج ایتمک مراد ایدرم  
 سن آتی بکا میسر ایله و سن آتی بندن قبول بیور (ثم یلبی عقب صلوته  
 و ان كان مفردا بالحج ینوی بتلییه الحج) بعده نمازینک عقبینده تلییه ایدر  
 اکر مفرد بالحج ایسه تلییه ایله حجی نیت ایدر (والتلییه ان یقول لیک اللهم  
 لیک لیک لا شریک لک لیک ان الحمد و النعمة لک و الملک لا شریک لک) تلییه  
 شوز کر اولناندر یعنی یارب خدمتکی دوام اوزره اقامه ایدرم تحقیق مدح و ثنا  
 سکا لایقدر و نعمتی اعطا سنک شانکدندر دخی ملک سکا مخصوصدر شریک  
 و نظیرک بوقدر (ولا ینبغی ان یخل بشیء من هذه الکلمات فان زاد فیها جاز)  
 تلییه ده ذکر اولنان کلمه لردن برشیئی نقصان ایتمک لایق اولماز اکر زیاده  
 ایدر ایسه جائز اولور (فاذالی فقد احرم) تلییه ایلدیکی وقتده محرم اولور  
 (و یتقی ما نهی الله تعالی عنه من الرفث و الفسوق و الجدال) دخی حق تعالی  
 حضر تلیزینک نهی ایلدیکی اشیا دن اتقا و اجتناب ایده خصوصا جماعدن  
 و فسقلردن و غوغادن اتقا ایده (ولا یقتل صیدا و لا یشیر الیه و لا یدل  
 علیه (۷) دخی آوی قتل ایتمیه دخی اندن یکا اشارت ایتمیه دخی آنک اوزرینه

(۷) مثلا صید فلان  
 محلده در و آوگاه فلان  
 موضعه در دیو  
 دلالت ایتمیه  
 مثلا

دالات ايتمه ( ولا يلبس قميصا ولا سراويل ولا عمامة ولا قلنسوة ولا قباء  
 ولا خفين الا ان لا يجد نعلين فيقطعهما اسفل الكعبين ) دخى محرم اولان كيمسه  
 كوملك وشلوار وعمامة وبورك ووقتتان كيميه دخى مست كيه من لكن نعلين  
 بوله مدينى صورتده انلرى طپوقلرينك اشاغيسندن كسوب كيمسى جائز  
 اولور ( ولا يغطي رأسه ولا وجهه ) دخى باشنى ويوزنى اورتمز ( ولا يمس طيبا )  
 دخى طبي مس ايتمه ( ولا يحلق رأسه ولا شعر بدنه ولا يقص من لحيته ولا من ظفره  
 ولا يلبس ثوبا مصبوغا بورس ولا بزعفران ولا بصفور الا ان يكون غسिला  
 لا ينفذ الصبغ ) محرم اولان كيمسه باشنى وبدنك شعرينى تراش ايتمز وصقالندن  
 كسمزدخى ورس وزعفران وعصفور ايله بويانمش ثوب كيمز لكن اول ثوب بر كونه  
 غسل اولنسه كه بردخى رنگينى دو كمز بو صورتده كيمسى جائز اولور ( ولا بأس  
 بان يغتسل المحرم ويدخل الحمام ويستظل بالبيت والمحمل ) محرم اولانك غسل  
 ايتسندده وحمامه داخل اولسندده وبيت ومحمل ايله كولاكه لئسندده بأس يوقدر  
 ( ويشد في وسطه الهميان ) دخى كمرينى بلينه باغلار ( ولا يغسل رأسه ولحيتيه  
 بالخطمي ) دخى باشنى وصقالنى خطمي دينلان اوت ايله غسل ايلمز ( ويكثر من التلبيه  
 عقيب الصلوات وكما علا شرفا وهبط واديا اولقى ركبانا وبالاسحار ) تلبيه يي  
 نمازلك عقيبندده اكار ايدر وهر بار كه يو كسك محله چيقدى يا خود واديلره  
 نازل اولدى يا خود را كبلره ملاقى اولدى خصوصا سحر وقتنده تلبيه يي  
 چوق ايده ( فاذا دخل مكة ابتداء بالمسجد الحرام فاذا عاين البيت كبر وهلل ) مكة  
 مكرمه يه داخل اولدينى وقتنده مسجد حرام ايله ابتدا ايدر پس بيت شريفى معاينه  
 ايلديكى وقتنده تكبير وتهليل ايدر ( ثم ابتداء بالحجر الاسود فاستقبله وكبر ورفع  
 يديه واستلمه وقبله ان استطاع من غير ان يؤذى مسلما ) بعده حجر الاسود ايله ابتدا  
 ايدوب واكا قارشو دوروب وتكبير ايدوب الارينى قالديرر دخى حجر  
 الاسوده استلام ايدوب يعنى الارينى ياشد يروب وآنى تقبيل ايدر اكر مسلملره  
 زحمت وير مكسزين آداب ايله او يمكه قدرتى اولور ايسه ( ثم اخذ عن يمينه مما يلي  
 الباب ) بعده حجر الاسودك قبوي ولى ايدن صاغ جانبندن شروع ايده  
 ( وقد اضطجع رداءه قبل ذلك فيطوف بالبيت سبعة اشواط ) ورداسنى  
 ذكر اولنندن اول صاغ قولتى آلتندن صول او موزى اوزرينه اتوب يدى

کره طولاً نه ايله بيتى طواف ايدر بر طولاً تمق بر شو طدر يدي شو ط بر طوافدر  
 (ويجعل طوافه من وراء الحطيم) دخى طوافى حطيمك وراسندن قيلار (ويرمل  
 فى الاشواط الثلاثة الاول ويمشى فيما بقى على هيئته) اولكى اوچ شو طلر ده بيلر  
 باقيلر ده هيئتى اوزرينه يورر (ويستلم الحجر كلما مر به ان استطاع ويختم بالاستلام  
 الطواف) هر نه زمانكه حجر اسوده مرور ايلدى اكا استلام ايدر اكر قدرتى  
 اولور ايسه دخى طوافى استلام ايله ختم ايدر (ثم يأتى المقام فيصلى عنده ركعتين)  
 بعده مقام ابراهيم عليه السلامه كلوب اول مقام عنده ايكي ركعت نماز قيلار  
 (او حيث ماتيسر من المسجد) مقام سعادتده نماز قيلمق ايجون ير بوله مدينى  
 صورتده مسجدر بر مكانده ايكي ركعت نماز قيلار (وهذا الطواف طواف القدوم  
 وهو سنة وليس بواجب (٢)) شوذ كر اولنان طواف طواف قدومدر و سنتدر  
 واجب دكلدر (ثم يخرج الى الصفا فيصعد عليها ويستقبل البيت ويكبر ويهليل ويصلى  
 على النبي عليه الصلوة والسلام ويدعو الله تعالى لحاجته) بعده صفايه طوغرى  
 كيدوب و صفا اوزرينه صعود ايدوب بيت شريفه طوغرى دو نر تكبير و تهليل  
 ايدر و فخر كائنات افنديمزا اوزرينه صلات و سلام ايدر و كندى حاجتى ايجون  
 واجب تعالى به دعا ايدر (ثم يهبط نحو المروة ويمشى على هينته) بعده مروه دينيلان  
 مكان شريف جانبنه وقار اوزره يور بيه رك اينر (فاذا بلغ الى بطن الوادى سعى  
 بين الميلين الاخضرين سعياً حتى يأتى المروة ويصعد عليها ويفعل كما فعل  
 على الصفا) پس بطن وادى به بالغ اولدينى وقتده ميلين اخضرين بيننده  
 مروه به كلنه قدر سرعتله سعى ايدر و مروه اوزرينه چيقوب صفا اوزرنده  
 ايشلديكى كى ايشلر يعنى بيت شريفه استقبال ايدوب تكبير و تهليل  
 و صلات و سلام و دعا ايدر (فهذا شوط واحد فيطوف سبعة اشواط يتبدىء  
 بالصفا ويختم بالمروة) شوذ كر اولنان بر شو طدر يدي اشواط ايله طواف  
 ايدر صفا ايله بدأ ايدوب مروه ايله ختم ايدر (ثم يقيم بمكة محرماً يطوف  
 بالبيت كلما بداه (٣)) بعده مکه مكر مهده محرم اولدينى حالده اقامت ايدوب  
 ديلديكى زمانده بيتى طواف ايدر (فاذا كان قبل يوم التروية بيوم يخطب الامام  
 خطبة يعلم الناس فيها الخروج الى منى والاقامة بها والصلوة بعرفات والوقوف  
 بها والافاضة) يوم ترويه دن بر كون اول امام خطبه او قور و اول

(٢) متن نسخه لر ينك

بعضيار نده (وليس

على اهل مكة طواف

القدوم) عبارده سى

واقع اولمشدر

(لمصححه طاهر)

(٣) يعنى آفاقى به كوره

نافله نماز قيلمقندن

ايسه بيتى طواف

افضلدر انك ايجون

فقههاء (يطوف بالبيت

كلما بداه) بيورديار



خطبه ده ناسه منادن يكا خروجي و مناده اقامتي و عرفاتده نمازي و وقوفي  
 و عرفاتدن دو نمكي تعليم ايدر ( فاذا صلى الفجر يوم التروية بمكة خرج الى منى  
 فاقام بها حتى يصلي الفجر من يوم عرفه ) يوم ترويه ده مكة مكرمه ده صباح  
 نمازي قيلد يني وقتده منادن يكا خروج ايدر و آنده اقامت ايدر عرفه كوني صباح  
 نمازي قيلانه قدر ( ثم يتوجه الى عرفات فيقيم بها ) بعده عرفاتدن يكا توجه  
 ايدوب آنده اقامت ايدر ( فاذا زالت الشمس من يوم عرفه صلى الامام بالناس  
 الظهر والعصر فيبتديء ويخطب قبل الصلوة خطبتين يعلم الناس فيهما الصلوة  
 والوقوف بعرفة والمزدلفة ورمي الجمار والنحر والحلق وطواف الزيارة )  
 يوم عرفه دن كوش زائله اولديني وقتده امام ناسه اويله نمازي و ايكندي  
 نمازي قيلديرر پس نمازدن اول ابتدا ايدوب خطبه او قور كه آنده ناسه  
 نمازي و عرفه ده وقوفي دخي مزدلفه ده وقوفي و جاري آتمقاني دخي نحري  
 و تراش اولماني و طواف زيارتي تعليم ايدر ( ويصلي الامام بهم الظهر والعصر في وقت  
 الظهر باذان و اقامتين ) دخي امام اويله و ايكندي نماز لريني اويله نماز ينك وقتده  
 براذان و ايكي اقامت ايله قيلديرر ( و من صلى في رحله و حده صلى كل واحد منهما  
 في وقتها عنداني حنيفة رح وقال ابو يوسف و محمد رحمهما الله يجمع بينهما المنفرد )  
 بر كيمسه يالكيز اولديني حاده را حله سنده نماز قيلسه اويله و ايكندي نماز لرن دن  
 هر بريني و قتلرنده امام اعظم رح عندنده قيلار و امامين رحمهما الله تعالى  
 بيورديلر كه منفرد اولان دخي ايكي نمازك بيني جمع ايدر ( ثم يتوجه  
 الى الموقف فيقف بقرب الجبل ) بعده وقفه ايدو جك محله توجه ايدوب  
 جبلك قربنده وقفه ايدر ( و عرفات كلها موقف الا بطن عرنة )  
 عرفاتك كليسي محل وقفه در لكن بطن عرنة دكل ( وينبغي للامام ان يقف  
 بعرفة على راحلة يدعو ويعلم الناس المناسك ) امامه لايق اولان عرفه ده  
 راحله سي اوزرنده دعا و ناسه مناسك حجي تعليم ايدر اولديني حاده وقفه  
 ايتمكدر ( ويستحب ان يغتسل قبل الوقوف بعرفة و يجتهد في الدعاء ( ٢ ) )  
 دخي امام اولان كيمسه عرفه ده وقوفدن اول غسل ايتمك و دعاده سي  
 واجتهاد ايتمك مستحب اولور ( فاذا غربت الشمس افاض الامام والناس  
 معه على هينتهم حتى يأتوا المزدلفة فيبيتون بها ) كوش غروب ايلديكي

( ٢ ) معلوم اوله كه  
 وقوفدن اول غسل  
 ايتمك و دعاده اجتهاد  
 ايتمك امامه مخصوص  
 دكلدر بلكه جميع  
 حجاجه مستحبدر

وقتده امام ناس ايله بيله عرفاتدن سكونت ووقار اوزره اينر تاكه مزدلفه يه  
 كلوب آنده كيجه قالورلر (والمستحب ان ينزل بقرب الجبل الذي عليه الميقدة  
 ويقاله قزح) مستحب اولان اوزرنده اوجاق اولان واکا قزح دينيلان  
 جبلك قربنه نزول ايتمكدر (و يصلي الامام بالناس المغرب والعشاء باذان  
 واقامة وقت العشاء) امام ناسه اقشام وياتسو نماز لرني براذان وبر اقامت ايله  
 قيلديرر ياتسو وقتنده (ومن صلى المغرب في الطريق لم يجز عند ابي حنيفة ومحمد  
 رح) بر كيমে اقشام نمازني يولده قيلسه امام اعظم وامام محمد رحمهما الله  
 عندلرنده جائز اولماز (فاذا طلع الفجر صلى الام بالناس بغسل من يوم  
 النحر) فجر طلوع ايلديكي وقتده امام ناسه نمازني قرانلق ايله قيلديرر  
 يوم نحرده (ووقف الامام والناس معه ودعا) دخي امام ايله برابر ناس  
 وقفه ايدوب وامام دعا ايدر (والمزدلفة كلها موقف الا وادي محسر)  
 مزدلفه نك كليسي محل وقفه در لکن واديء محسر دكل (ثم افاض الامام  
 والناس معه قبل طلوع الشمس حتى يأتوا منى) بعده امام ايله ناس  
 كوش طلوع ايتزدن اول اينرلر منايه كلنه قدر (فيبدأ بحجرة العقبة  
 فيرميها من بطن الوادي بسبع حصيات مثل حصي الخذف ويكبر بكل  
 حصاة ولا يقف عندها) پس منايه كلند كده جمره عقبه ايله بدأ ايدر پس  
 بطن واديدن فسكه طاشي مثللو يدي طاش آتار هر طاش ايله تكبير ايدر  
 وجمره عقبه عندنده طورماز (ويقطع التلبية مع اول حصاة ثم يذبح  
 ان احب ثم يحلق رأسه او يقصر والحلق افضل) تلييه ي اولكي حصاة ايله  
 بيله قطع ايدر بعده ديلرايسه قربان بوغازلر وباشني تراش ايدر ياخود  
 مقراض ايله تقصير ايدر لکن تراش ايتك افضلدر (وقد حل له كل شيء  
 الا النساء) وانك ايچون نسادن غيري هر سنه حلال اولور (ثم يأتي مكة  
 من يومه ذلك او من الغد او من بعد الغد فيطوف بالبيت طواف الزيارة سبعة  
 اشواط) بعده اول كوندن ياخود ايكنجي كوندن ياخود او چنچي كوندن  
 مكة مكرمه يه كلوب بيت شريفني طواف زيارت ايله طواف ايدر يدي شوط  
 اوله رق (فان كان سعي بين الصفا والمروة عقيب طواف القدوم لم يرمل  
 في هذا الطواف ولا سعي عليه بعده وان لم يكن قدم السعي يرمل في هذا

الطواف وسعی بعده علی ما قدمناه ) اکر طواف قدوم عقینده صفا ایله  
 مروه بیننده سعی ایلدیسه طواف زیارتده رمل ایتمز وانک اوزرینه  
 بوندن صکره سعی ایتمک لازم اولماز و اکر سعی تقدیم ایتمدیسه طواف زیارتده  
 رمل ایدوب و آندن صکره مقدم ذکر اولنان وجه اوزره سعی ایدر ( وقد حل  
 له النساء ) تحقیق اول کیمسه یه نسا حلال اولور ( وهذا الطواف  
 هو المفروض في الحج ويكره تأخيره عن هذه الايام وان اخره عنها لزمه دم  
 عند ابی حنیفه رح ) شوذ کر اولنان طواف حجه فرضدر شو کونلردن تأخیر  
 ایتمسی مکروه اولور اکر آنی شو کونلردن تأخیر ایلسه بر قربان لازم اولور  
 امام اعظم حضر تبری عندنده ( ثم يعود الی منی فیقیم بها ) بعده منایه عودت  
 ایدوب انده اقامت ایدر ( فاذا زالت الشمس من اليوم الثاني من النحر رمی  
 الجمار الثالث ) نحرک ایکنجی کونندن کونش زائل اولدینی وقتده جمار ثلاثی  
 رمی ایدر ( یبدأ بالتي تلی المسجد فیرمیها بسبع حصیات یکبر مع کل حصاة  
 ویقف عندها فیدعو ) مسجد شریفی ولی ایدن جره ایله بدأ ایدر و اکایدی  
 طاش آتار و هرطاش ایله بیله تکبیر ایدر وانک عندنده طوروب دعا ایدر  
 ( ثم یرمی التي تلیها مثل ذلك فیقف عندها ویدعو ) بعده جره اولی بی رمی  
 ایلدیکی مثللو جره ثانیه بی رمی ایدوب وانک عندنده دخی طوروب دعا ایدر  
 ( ثم یرمی جره العقبة كذلك ولا یقف عندها ) بعده جره عقبه بی ذکر اولنان  
 مثللو رمی ایدر وانک عندنده طورماز ( فاذا کان من الغد رمی الجمار الثالث  
 بعد الزوال كذلك ) او چنجی کونده زوالدن صکره جمار ثلاثی بی ذکر اولنان  
 وجه اوزره رمی ایدر ( فاذا اراد ان یتعجل النفر نفر الی مکة ) پس  
 عجله کیتمک مراد ایلدیکی وقتده مکة مکرمه یه کیدر ( فاذا اراد ان یقیم  
 بها رمی الجمار الثالث يوم الرابع بعد الزوال وان قدم الرمی فی هذا اليوم  
 قبل الزوال بعد طلوع الفجر جاز عند ابی حنیفه رح ) مناده اقامت مراد  
 ایلدیکی وقتده دردنچی کونده زوالدن صکره جمار ثلاثی بی رمی ایدر  
 اکر اول کونده فجر طلوع ایلدکن صکره زوالدن اول رمی تقدیم  
 ایلسه امام اعظم رح عندنده جائز اولور ( ویکره ان یقدم الانسان  
 نقله الی مکة ویقیم بها حتی یرمی ) انسان یوکنی و آغر لغنی مکة مکرمه یه

كوندروب و كندوسى رعى ايدنه قدر مناده اقامت ايتمك مكر وه اولور  
 (فاذا نقر الى مكة نزل بالواد المحصب) مكة مكر مهيه كيتديكى وقتده وادىء  
 محصب دينلان مكانه نزول ايدر (ثم طاف بالبيت سبعة اشواط لايرمل  
 فيها وهذا طواف الصدر وهو واجب الا على اهل مكة) بعده بيت شريفى  
 طواف ايدر يدى شوط ايله و آنده رمل ايلمز شو طواف وداع طواف ايدر  
 واهل مكة غير يسى اوزرينه و اجيدر (ثم يعود الى اهله) بعده اهلندن  
 يكا عودت ايدر يعنى مملكتى جانبته توجه ايدر (فان لم يدخل المحرم مكة  
 فتوجه الى عرفات ووقف بها على ما قدمناه فقد سقط عنه طواف القدوم  
 ولا شىء عليه لتركه) اكر محرم اولان كيمسه مكة مكر مهيه داخل اوليوب  
 عرفاته توجه ايدوب و آنده وقفه ايلسه سابقده ذكر اولنان وجه اوزره  
 پس اندن طواف قدوم ساقط اولور و اول كيمسه اوزرينه بر نسنه لازم اولماز  
 (ومن ادرك الوقوف بعرفة ما بين الزوال من يوم عرفة الى طلوع الفجر من يوم  
 النحر فقد ادرك الحج) بر كيمسه يوم عرفه دن زوالك بينيله يوم نحر دن طلوع  
 فجره قدر عرفاته وقفه يه يتشه حجه يتشمش اولور (ومن اجتاز بعرفة وهو  
 نائم او مغشى عليه او لم يعلم انها عرفة اجزاء ذلك عن الوقوف) بر كيمسه  
 عرفاته نائم اوله رقى ياخود بيخود اولديغى حالده تجاوز ايلسه ياخود عرفات  
 اولديغى بيلميوب كچسه اول كيمسه يه بو تجاوز و قوفدن كفايت ايدر (والمرأة  
 فى جميع ذلك كالرجل غير انها لا تكشف رأسها وتكشف وجهها) شو ذكر  
 اولنان حكم لرك جمله سنده عورت رجل مثلودر لىكن عورت باشنى آچيوب  
 يوزنى كشف ايدر (ولا ترفع صوتها بالتلبية ولا ترمل بالطواف ولا تسمى بين  
 الميادين) دخى تلبيه ايله صوتى رفع ايتمز و طواف ايله رمل ايتمز و ميلين بيننده  
 سمى ايله مز (ولا تحلق رأسها ولكن تقصر والله اعلم) و دخى عورت باشنى  
 تراش ايتمك لازم اولماز لىكن مقر اض ايله شعرى تقصير ايدر

### باب القران

بوباب حج قران بياننده اوليجيدر (القران افضل عندنا من التمتع  
 والافراد) حج قران بزم عند مزده تمتع و افراد دن افضلدر (وصفة القران  
 ان تهل بالعمرة والحج معا من الميقات) حج قرانك صفتى اولدر كه ميقاتدن

عمره وحجی برابر نیت ایتمکدر ( وبقول عقیب الصلوة اللهم ارید الحج  
 والعمرة فیسرها لی وتقبلهما منی ) نمازک عقینده ذکر اولنان دعای او قور  
 یعنی ای بنم اللهم حجی و عمره بی نیت ایدرم سن انلری بکا میسر ایله  
 وانلری بندن قبول بیور ( فاذا دخل مكة ابتداء بالطواف فطاف بالبيت سبعة  
 اشواط يرمل في الثلاثة الاول منها ) مکه مکر مهیه داخل اولدیغی وقتده  
 طواف ایله بدأ ایدوب بیت شریفی یدی شوط ایله طواف ایدر یدی شوطدن  
 اولکی اوج شوطلرده رمل ایدر ( ویسعی بعدها بین الصفا والمروة هذه  
 افعال العمرة ) طوافدن صکره صفا ایله مروه بیننده سعی ایده شو ذکر  
 اولنان عمره نك افعالیدر ( ثم يطوف بعد السعی طواف القدوم ویسعی بین  
 الصفا والمروة كما بینا فی المفرد ) عمره نك افعالی تمامدن صکره طواف قدوم  
 ایله طواف ایدوب صفا ایله مروه بیننده حج مفردده ذکر اولنان  
 مثللو سعی ایدر ( واذا رمی الجمرة يوم النحر ذبح شاة او بدنة او بقرة  
 اوسع بدنات فهذا دم القران ) يوم نحرده جمره بی رمی ایلدیکی وقتده  
 برغم یاخود بردوه یاخود برصیغر یاخود یدی بدنه قربان ایدر شو  
 ذکر اولنان دم قران در ( فان لم یکن له ما ذبح صام ثلاثة ايام فی الحج اخرها  
 يوم عرفة ) اکر اول کیمسه قربان ایتمک ایچون ذکر اولنان حیوانلردن  
 برنی بوله مدیغی صورتده حجه اوج کون اوروج طوتار اوج کونک آخری  
 يوم عرفه در ( فان فاته الصوم حتی مضی يوم النحر لم یجزه الا الدم ) اکر  
 صوم فوت اولسه تا که یوم نحر کچسه اول کیمسه به دمندن غیری نسنه کفایت ایتمز  
 ( ثم یصوم سبعة ايام اذا رجع الی اهله ) بعده یدی کون اوروج طوتار اهله  
 رجوع مراد ایلدیکی وقتده ( وان صامها بمكة بعد الفراغ من الحج جاز ) اکر حجدن  
 فارغ اولدقدن صکره مکه مکر مهیه یدی کون صائم اولسه جائز در ( وان لم یدخل  
 القارن مكة وتوجه الی عرفات فوقف فقد صار رافضا لعمرته بالوقوف  
 وسقط عنه دم القران وعلیه دم لرفض العمرة وعلیه قضاؤها ) اکر قارن اولان  
 کیمسه مکه مکر مهیه داخل اولیوب عرفاته توجه ایلسه عرفاتده وقوف سببیله  
 عمره بی ترک ایتمش اولدی واندن دم قران ساقط اولدی وانک اوزرینه عمره بی  
 ترک ایتمکندن بر دم لازم اولور واول عمره بی قضا ایتمک لازم کلور

## باب التمتع

بوباب حج تمتع بياننده اوليجيدر (التمتع افضل من الافراد عندنا) تمتع  
 بزم عند مزده افراد دن افضلدر (والتمتع على وجهين) تمتع ايكي وجه او زرينه در  
 (تمتع يسوق الهدى و تمتع لا يسوق الهدى) بر تمتع اولدر كه قرباني  
 سوق ايدر و بريده اولدر كه قرباني سوق ايلمز (وصفة التمتع ان يبدأ  
 من الميقات فيحرم بالعمرة ويدخل مكة فيطوف بها ويسعى ويحلق او يقصر  
 وقد حل من عمرته ويقطع التلبية اذا ابتداء بالطواف ويقوم بمكة حلالا) تمتعك  
 صفتي اولدر كه ميقاتدن ابتدا ايدوب عمره سبيله محرم اولور و مكة به داخل  
 اولوب طواف وسعي ايدر و باشي تراش يا خود تقصير ايدر تحقيق عمره دن  
 تحلل ايتمش اولور و طواف ايله ابتدا ايلديكي وقتده تلبيه بي قطع ايدر و مكة  
 مكر مهده احرامدن چيقمش اولديغي حالده اقامت ايدر (فاذا كان يوم التروية  
 احرم بالحج من المسجد و يفعل مايفعله الحاج المفرد و عليه دم التمتع) بس يوم  
 ترويه اولديغي وقتده مسجد شريفدن حج ايجون احرامه داخل اولوب مفرد  
 اولان حاجك ايشلديكني ايشلر و انك اوزرينه دم تمتع لازم اولور (فان لم يجد  
 صام ثلاثة ايام في الحج و سبعة اذا رجع الى اهله) اكر قربان بوله مديني صورتده  
 موسم مجده اوچ كون و اهله رجوع ايلديكي وقتده يدي كون او روج طوتار  
 (واذا اراد التمتع ان يسوق الهدى احرم و ساق هديه) تمتع قرباني سوق  
 ايتك مراد ايلديكي وقتده احرامه داخل اولوب قرباني سوق ايدر (وان كانت  
 بدنة قلدها بمزادة او نعل او شعر البدنة عند ابي يوسف و محمد رحمهما الله  
 وهو ان يشق سنامها من الجانب الايمن) اكر قربان بدنه اولورسه بويننه  
 دري پارچه سي و يانعلی قلاده طاقار يا خود امام ابي يوسف و امام محمد رح  
 عندلرنده بدنه بي اشعار ايدر اشعار دونهك اوركنك صاغ طرفدن  
 يارمقدر (ولا يشعر عند ابي حنيفة رح) امام اعظم رح عندنده اشعار  
 ايتمز (فاذا دخل مكة طاف وسعى ولم يحلل حتى يحرم بالحج يوم التروية  
 فان قدم الاحرام قبله جاز و عليه دم) مكة مكر مهيه داخل اولديغي وقتده  
 طواف وسعي ايدر تحلل ايتمز تا كه يوم ترويه ده حج ايجون احرامه  
 كيرنه قدر اكر احرامی يوم ترويه دن اوله تقديم ايلسه جائز اولوب  
 وانك اوزرينه دم لازم اولور (فاذا حلق يوم النحر فقد حل من الاحرامين)

يوم نحرده باشنى تراش ايلديكى وقتده ايكي احرامدن چيقمش اولور (وليس  
 لاهل مكة تمتع ولاقران وانما لهم الافراد خاصة) اهل مكة ايجون حج  
 قران و تمتع اولدى آنجق انلر ايجون افراد اوليجيدر (فاذا عاد الممتع الى  
 بلده بعد فراغه من العمرة ولم يكن ساق الهدى بطل تمتعه) تمتع بلده سنه  
 عودت ايلسه عمره دن فارغ اولدقد نصكره وقرباني سوق ايتديسه تمتعي  
 باطل اولور (ومن احرم بالعمرة قبل اشهر الحج فطاق لها اقل من اربعة  
 اشواط ثم دخلت اشهر الحج فتممها واحرم بالحج كان متمعا) بر كيمسه عمره  
 ايجون احرامه داخل اولسه حج آيلرى داخل اولمازدن اول عمره ايجون  
 درت شوطدن نقصان طواف ايلسه بعده اشهر حج داخل اولوب پس عمره يي  
 تمام ايدوب حج ايجون احرامه داخل اولسه اول كيمسه تمتع اولور  
 (وان طاف لعمرة قبل اشهر الحج اربعة اشواط فصاعدا ثم حج من عامه  
 ذلك لم يكن متمعا) اكر عمره ايجون اشهر حجدن اول درت شوط ياخود  
 درتدن زياده طواف ايدوب بعده اول سنه حج ايلسه تمتع اولماز (واشهر  
 الحج شوال وذو القعدة وعشر من ذي الحجة) حجك آيلرى شوال شريف  
 وذو القعدة وذو الحجة دن عشر اولدر (فان قدم الاحرام بالحج عليها جاز  
 احرامه وانعقد حجه) اكر حج ايجون اولان احرامى اشهر حج اوزرينه  
 تقديم ايلسه احرامى جائز اولور وحجى دخى منعقد اولور (فاذا حاضت  
 المرأة عند الاحرام اغتسلت واحرمت وصنعت كما يصنع الحاج غير انها  
 لا تطوف بالبيت حتى تطهر) احرام وقتنده عورت حيض كوردىكي صورتده  
 غسل ايدوب احرامه داخل اولور وحاج اولان كيمسه نك ايشلديكى افعالى  
 ايشلر لكن بيت شريفى پاكلانمكجه طواف ايتمز (فان حاضت بعد الوقوف  
 وطواف الزيارة انصرفت من مكة ولاشئ عليها لترك طواف الصدر)  
 اكر عورت وقوف وطواف زيارتدن صكره حيض كورسه مكة مكرمه دن  
 دونر طواف وداعى ترك ايتمك اجلندن انك اوزرينه برشى لازم اولماز

باب الجنایات

بواب محرم حقنده اولان جنایات بياننده اوليجيدر (اذا تطيب المحرم  
 فعلیه الكفارة) محرم اولان كوزل رايحه لو نسنه لرى استعمال ايلديكى

وقتده انك اوزرينه كفارت لازمدر (فان طيب عضوا كاملا فمازاد فعليه دم)  
 اكر بر عضو كامل يا خود عضودن زياده سني تطيب ايلسه انك اوزرينه  
 دم لازم اولور (وان تطيب اقل من عضو فعليه صدقة) اكر بر عضودن اقلي  
 تطيب ايلسه انك اوزرينه صدقه لازم اولور (وان لبس ثوبا مخيطا او غطي راسه  
 يو ما كاملا فعليه دم وان كان اقل من ذلك فعليه صدقة) اكر ديكلمش ثوب كيسه  
 يا خود باشني كاملا بر كون اورتسه انك اوزرينه دم لازم اولور اكر بر كوندن  
 نقصان اولديسه انك اوزرينه صدقه لازم اولور (وان حلق ربع راسه فصاعدا  
 فعليه دم وان كان اقل من الربع فعليه صدقة) اكر باشنك ربعي يا خود زياده سني  
 تراش ايلسه انك اوزرينه دم لازم اولور اكر ربعندن اقلني تراش ايلسه صدقه  
 لازم اولور (وان حلق مواضع الحاجم فعليه دم عند ابى حنيفة رح وقال عليه  
 صدقة) اكر قان آله جق محلري تراش ايلسه امام اعظم رح عندنده بر دم لازم  
 اولور امامين بيورديلر كه صدقه لازم اولور (وان قص اظافير يديه اور جليه  
 فعليه دم) اكر ايكي الينك يا خود ايكي اياقلارينك طر ناقلريني قطع ايلسه دم  
 لازم كلور (وان قص بدا اور جلا فعليه دم) اكر بر ال و بر اياق طر ناغني قطع ايلسه  
 يينه دم لازم كلور (وان قص اقل من خمسة اظافير فعليه صدقة) اكر بش  
 طر ناقدن نقصان قطع ايلسه صدقه لازم اولور (وان قص خمسة اظافير  
 او اكثر متفرقة من يديه ورجليه فعليه صدقة عند ابى حنيفة و ابى يوسف  
 رح وقال محمد رح عليه دم) اكر محرم اولان كيسه بش عدد طر ناق يا خود  
 بشدن اكثر اللرندن و اياقلاريندن متفرقه اولديغي حالده قطع ايلسه امام  
 اعظم و امام ابى يوسف عندلر نده صدقه لازم اولور و امام محمد رح بيورديكه  
 دم لازمدر (وان تطيب او حلق اولبس من غير عذر فعليه دم وان كان  
 من عذر فهو مخير ان شاء ذبح شاة وان شاء تصدق على ستة مساكين بثلاثة اصوع  
 من الطعام) اكر عذر سز تطيب ايلسه يا خود تراش اولسه يا خود ديكيلى  
 ثوب كيسه دم لازم اولور و اكر عذر ايله اولديسه اول كيسه مخيردر  
 ديلر ايسه بر غنم قربان ايدر و ديلر سه آلتى مسكينه طعامدن اوچ صاع  
 تصدق ايدر (وان شاء صام ثلثة ايام) و ديلر سه اوچ كون اور وچ طوتار  
 (وان قبل اولبس بشهوة فعليه دم) اكر شهوت ايله تقبيل يا خود لمس



ايلسه انك اوزرينه دم لازم اولور (ومن جامع في احد السبيلين قبل الوقوف  
 بعرفة فسد حجه وعليه شاة ويمضي في الحج كما يمضي من لم يفسد الحج وعليه القضاء)  
 بر كيمسه عرفه ده وقوفدن اول سبيلينك برنده جماع ايلسه حجي فاسد اولوب  
 وبرغم ذبح ايتك لازم اولور وحجي فساده ويرميان كيمسه مثلوا حجتك انعالي  
 ايشار وانك اوزرينه سنه آتبه ده قضا لازم كلور (وليس عليه ان يفارق امراته  
 اذا حج بها في القضاء) حجي فساده ويرن كيمسه اوزرينه اول حجي عورتيله  
 قضا ايلديكي وقته عورتى كندوسندن آيرمق لازم اولماز (ومن جامع  
 بعد الوقوف بعرفة لم يفسد حجه وعليه بدنة) بر كيمسه عرفه ده  
 وقوفدن صكره جماع ايلسه حجي فاسد اولماز وانك اوزرينه بدنه لازم اولور  
 (وان جامع بعد الحلق فعليه شاة) اكر تراش اولدقدن صكره طواف زيارتن  
 اول جماع ايلسه انك اوزرينه برشاة لازمدر (ومن جامع في العمرة قبل  
 ان يطوف اربعة اشواط افسدها ومضى فيها وقضاها وعليه شاة) بر كيمسه  
 عمره ده درت شوط طواف ايتزدن اول جماع ايلسه اول عمره بي فساده  
 ويروب وانك اوزرينه سبقت ايدر وقضا ايدر وبرشاة لازم اولور  
 (وان وطىء بعد ان يطوف اربعة اشواط فعليه شاة ولا يفسد عمرته ولا يلزمه  
 قضاها) اكر درت شوط طواف ايلد كدن صكره جماع ايلسه عمره سنى  
 فساده ويرميوب قضاسى دخى لازم اولماز (ومن جامع ناسيا كمن جامع  
 عامدا في الحكم) بر كيمسه ناسيا جماع ايلسه حكمده عامدا جماع ايدن كيمسه  
 كيدير (ومن طاف طواف القدوم محدثا فعليه صدقة وان كان جنبا فعليه  
 شاة) بر كيمسه طواف قدومى آبدستسز اوله رق طواف ايلسه صدقه  
 لازم اولور واكر جنب اولدينى حالده طواف ايدرسه برغم لازمدر  
 (ومن طاف طواف الزيارة محدثا فعليه شاة وان كان جنبا فعليه بدنة والافضل  
 ان يعيد الطواف مادام بمكة ولا ذبح عليه) بر كيمسه طواف زيارتى آبدستسز  
 طواف ايلسه برغم لازم اولور واكر جنب اوله رق طواف ايدرسه بدنه  
 لازم كلور لكن مادامكه مكة مكرمه ده دائم اولدى طوافى دونديرمك افضلدر  
 وانك اوزرينه دم لازم اولماز (ومن طاف طواف الصدر محدثا فعليه صدقة  
 وان طاف جنبا فعليه شاة) بر كيمسه طواف وداعى بلا طهارة طواف ايلسه

صدقه لازم اولور دخی جنب اوله رق طواف ایلسه برشاة لازم کلور (ومن  
 ترك من طواف الزيارة ثلثة اشواط فادونها فعليه شاة) بر کیمسه طواف زیارتدن  
 اوج شوط یا خود او چدن نقصانی ترک ایلسه برشاة لازم اولور (ومن ترك اربعة  
 اشواط بقى محرما حتى يطوفها) بر کیمسه طواف زیارتدن درت شوط ترک ایلسه  
 محرم اولد یعنی حالده باقی قالور اول درت شوطی طواف ایده نه قدر (ومن ترك ثلثة  
 اشواط من طواف الصدر فعليه صدقة) بر کیمسه طواف صدر دن اوج شوطی  
 ترك ایلسه صدقه لازم اولور (وان ترك طواف الصدر كلها او ترك اربعة  
 اشواط منه فعليه شاة) اکر طواف صدرک کلیسنی یا خود آندن درت شوطی  
 ترك ایلسه انک اوزرینه برشاة لازم اولور (ومن ترك السعی بین الصفا والمروة  
 فعليه شاة وحجه تام) بر کیمسه صفا ایله سروه بیننده سعی ترک ایلسه انک اوزرینه  
 برشاة لازم اولوب وحجی تمامدر (ومن افاض من عرفة قبل الامام فعليه دم)  
 بر کیمسه عرفاتدن امامدن اول اینر ایسه انک اوزرینه بر دم لازم اولور  
 (ومن ترك الوقوف بمزدلفة فعليه دم) بر کیمسه مزدلفه ده وقفه بی ترک ایلسه دم  
 لازم اولور (ومن ترك رمی الجمار فی الايام كلها فعليه دم) بر کیمسه ایامک کلیسنده  
 رمی جماری ترک ایلسه دم لازم اولور (وان ترك رمی احدی الجمار الثلث فعليه  
 صدقة) اکر جمار ثلاثک برینه رمی ترک ایلسه صدقه لازم اولور (وان ترك  
 رمی الجمار فی یوم واحد فعليه دم) اکر بر کونک جماره رمی ایتسنی ترک ایلسه  
 دم لازم اولور (وان ترك رمی جمره العقبة فی یوم النحر فعليه دم) اکر یوم نحرده  
 جمره عقبه به رمی ترک ایلسه بر دم لازمدر (ومن اخر الحلق حتی مضت  
 ایام النحر فعليه دم) بر کیمسه تراش اولمقانی اول درجه تأخیر ایلسه  
 تا که ایام نحر کچه بر دم لازم کلور (و كذلك ان اخر طواف الزيارة عند  
 ابی حنیفة) امام اعظم رح عندنده طواف زیارتی تأخیر ایلسه ینه بر دم واجبدر  
 (واذا قتل المحرم صیدا اولد علیه من قتله فعليه الجزاء ویستوی فی ذلك العامد  
 والناسی والمبتدی) محرم اولان کیمسه صیدی قتل یا خود صیدک قتلنی  
 مراد ایدن کیمسه بی صید اوزرینه دلالت ایلدیکی وقتده (۲) انک اوزرینه  
 جزا واجبدر شو جزاده عامد وناسی مبتدی وعائد برابردر (والجزاء عند  
 ابی حنیفة و ابی یوسف ان یقوم الصید فی المكان الذی قتله فیها و فی اقرب المواضع  
 ایلسه شه

(۲) یعنی آو فلان  
 وادیده و فلان  
 محله در دیودلالت  
 ایلسه شه

اليه ان كان في برية يقومه ذروا عدل ( امام اعظم و امام ابى يوسف عند لرنده  
 جزاء صيدى قتل ايلديكى مكانده يا خود قتل ايلديكى محله قريب اولان موضعده  
 ايكي عادل كيمسه نك صيده قيمت كسمسيدر ( وهو مخير في القيمة ان شاء ابتاع  
 بها هديا فذبحه ان بلغت قيمتها هديا وان شاء اشترى بها طعاما فتصدق به على كل  
 مسكين نصف من براوصاعا من براوصاعا من تمر او صاعا من شعير ) صيدى قتل  
 ايدن كيمسه قيمتنده مخير در ديلر سه انكله قربانلق اخذ ايدوب ذبح ايدرا كر  
 اول صيدك قيمتى هديه بالغ اولور سه ديلر سه انكله طعام اشترى ايدوب  
 هر مسكينه حنطه دن يارم صاع و حرمانن برصاع و شعير دن دخى برصاع  
 تصدق ايدر ( وان شاء صام عن كل نصف صاع من بريوما و من كل صاع من شعير  
 يوما ) يا خود ديلر سه حنطه دن هر يارم صاع مقابله سنه و شعير دن برصاع  
 مقابله سنه بر كون اوروج طوتار ( وان فضل من الطعام اقل من نصف صاع فهو  
 مخير ان شاء تصدق به وان شاء صام عنه يوما كاملا ) اكر طعام دن نصف صاع دن  
 اقل آرتار ايسه اول كيمسه مخير در ديلر سه آنى تصدق ايدر ديلر سه انك مقابله سنه  
 كاملا بر كون اوروج طوتار ( وقال محمد يجب في الصيد النظير فيما له نظير  
 ففي الظبي شاة وفي الضبع شاة وفي الارنب عناق وفي النعامة بدنة وفي اليربوع  
 جفرة ) امام محمدرح بيورديكه نظيرى اولان صيدى قتل ايمده نظيرى  
 لازم كلور پس كيكي قتل ايمده بر شاة صرتلان دينلان حيوانى قتل ايمده  
 ينه بر شاة و طوشانى قتل ايمده بر اوغلاق و دوه قوشنى قتل ايمده  
 بر بدنه و عرب طوشانى قتل ايمده درت آيلق بر ديشى اوغلاق واجيدر  
 ( و من جرح صيدا او نتف شعره او قطع عضوا منه ضمن مانقص )  
 بر كيمسه صيدى ياره لسه يا خود تويلر ينى يولسه يا خود آندن بر عضوينى  
 قطع ايلسه نقصاننى ضامن اولور ( وان نتف ريش طائر او قطع قوائم صيد  
 فخرج من حيز الامتناع فعليه قيمة كاملة ) اكر قوشك تويلر ينى و قنادلر ينى  
 يولسه يا خود او ك اياقلىرىنى قطع ايلسه پس امتناع حيزندن چيقسه آنك  
 اوزرينه قيمت كامله لازم كلور ( و من كسر بيض صيد فعليه قيمته ) بر كيمسه  
 صيدك بيضه سنى كسر ايلسه بيضه نك قيمتى لازم كلور ( فان خرج  
 من البيض فرخ ميت فعليه قيمته حيا ) اكر بيضدن ميت اوله رق ياورى  
 چيقسه اول كيمسه اوزرينه حى اوله رق قيمتى لازم كلور ( وليس في قتل

الغراب والحدأة والذئب والحية والعقرب والفارة والكلب العقور جزاء) دخی  
 قارغی وچیلانی و قوردی و بیلانی و عقربی و فارهی و کلب عقوری قتل  
 ایتمده جز الازم اولمدی (ولیس فی قتل البعوض والقراد والبراغیث شیء)  
 دخی سینکی و کنهیی و پرهی قتل ایتمده برشی اولمدی (ومن قتل قملة تصدق  
 بماشاء) بر کیمسه کهلهیی قتل ایلسه دیله دیکی شیئی تصدق ایدر (ومن قتل  
 جرادة تصدق بماشاء) بر کیمسه چکر کهیی قتل ایلسه دیله دیکی نسنهیی تصدق  
 ایدر (وتمرة خیر من جرادة) اثرده وارد اولدیکه بر خرما بر چکر که دن  
 خیرلو در (ومن قتل مالا یؤکل لحمه من الصيد کالسباع ونحوها فعليه الجزاء  
 ولا یتجاوز قیمتها شاة) بر کیمسه لحمی اکل اولنمیان آودن بر تیحی قوش واکا بکرر  
 جانور لردن قتل ایلسه جزا لازم اولور و جزانک قیمتی شاتی تجاوز ایتمز  
 (وان صال السبع علی محرم فقتله فلا شیء علیه) اگر بر تیحی حیوان محرم اوزرینه  
 هجوم ایلسه پس محرم آنی قتل ایلسه بر نسنه لازم اولماز (وان اضطر المحرم  
 الی اکل لحم الصيد فقتله فعليه الجزاء) اگر محرم صیدک لحمی اکل ایتمکه احتیاجی  
 اولوب قتل ایلسه انک اوزرینه جزا لازم کلور (ولا بأس ان یدبح المحرم الشاة  
 والبقره والبعیر والدجاج والبط الیکسکری) غنمی و بقرهیی و دوهیی و طاوغی  
 و اولرده معیشت ایدن قازی محرم اولان کیمسه بوغازلا مقده بأس یوقدر  
 (وان قتل حمامة مسرولا او طیرا او طیبا مستأنسا فعليه الجزاء) اگر پچه لی  
 کو کر جنی یا خود قوشی یا خود اهلی کبی مستأنس اولان کیکی قتل ایلسه جزا  
 لازم اولور (فاذا ذبح المحرم صیدا فذبیحته میتة لا یحل اکلها) محرم صیدی  
 بوغازلا دیغی وقتده انک ذبیحه سی میتهدر اکلی حلال اولماز (ولا بأس  
 بان یأکل المحرم لحم صید اصطیاده حلال وذبحه اذا لم یدل المحرم علیه  
 ولا امره بصیده) محرم اولان کیمسه حلال اولان کیمسه انک اولادینغی صیدک  
 لحمندن اکل ایتمده بأس یوقدر محرم اول صید اوزرینه دلالت ایتمیوب  
 و آولا مسنه امر ایتمدیکی وقتده (وفی صید الحرم اذا ذبحه الحلال فعليه  
 الجزاء) حرم شریفک صیدینی حلال ذبح ایلدیکی وقتده جزا لازم اولور  
 (وان قطع حشیش الحرم او شجرة لیس بمملوک ولا هو مما ینبته الناس  
 فعليه قیمته) اگر حرم شریفک او تلیغنی یا خود مملوک اولمیان اغاجی

و عادة ناس ديكوب تربيه ايتمدكاري شجر لر دن قطع ايلسه انك اوزرينه قيمتي لازم اولور (وكل شيء فعله القارن مما ذكرنا ان فيه على المفرد دما وعلى القارن دمان دم لحجه ودم اعمرته) ماسبقده ذكر اولنان جناياتدن هر نه كه قارن آني ايشلدي اندن مفرد اوزرينه بر دم وقان اوزرينه ايكي دم لازمدر بر دم حجي ايچون و بر دم عمره سي ايچون (الا ان تجاوز الميقات من غير احرام ثم يحرم بالعمرة والحج فيلزمه دم واحد) لكن قارن احرامه داخل اوليه رق ميقاتي تجاوز ايدوب بعده عمره و حج ايچون احرامه داخل اولور ايسه اول قارنه بر دم لازم اولور (فاذا اشترك محرمان في قتل صيد فعلي كل واحد منهما جزاء كامل) ايكي محرم بر صيدي قتل ايتمه مشترك اولدقاري صورتده هر برلري اوزرينه كاملا برر جزا لازم اولور (وان اشترك حلالان في قتل صيد الحرم فعليهما جزاء واحد) اكر ايكي حلال حرم شريفك صيدني قتل ايتمه مشترك اولسه لر انلرك اوزرينه بر جزا لازمدر (واذا باع المحرم صيدا او ابتاعه فالبيع باطل) محرم صيدي صاتوب و آلد يني وقتده بيع باطلدر

باب الاحصار

بواب محرم اولان كيمسه حصر اولسي بياننده در (اذا احصر المحرم بعدو او اصابه مرض فمنعه من المضى حل له التحلل) محرم اولان كيمسه دشمن يا خود مرضه مبتلا اولوب حجك افعالي ادادن منع ايلسه اول كيمسه ايچون تحلل حلال اولور (وقيل له ابعت شاة ذبح في الحرم وواعد من يحملها اليوم بعينه يذبحها فيه ثم تحلل في ذلك اليوم) و اول كيمسه يه دينلور كه حرم شريفده بوغازلنق ايچون بر قربان كوندر و اول قرباني حامل اولان كيمسه ايله بر معين كون ايچون مواعده ايله كه قرباني اول كونده ذبح ايدوب بعده سن دخي اول كونده تحلل ايدو سين (فان كان قارنا بعت بدمين) اكر محرم قارن اولديسه ايكي شاة قربانلق كوندر (ولا يجوز ان يذبح دم الاحصار الا في الحرم) دم احصار حرم شريفك غيريسنده ذبح اولنق جائز اولماز (ويجوز ذبحه قبل يوم النحر عند ابي حنيفة) امام اعظم رح عندنده دم احصاري يوم نجر دن اول ذبح ايتك جائز اولور (وقالا لا يجوز الذبح للمحصر بالحج الا في يوم النحر) امامين

رح بیوردیلر که محصر بالحج ایچون یوم نحرک غیر یسنده ذبح جائز اولماز  
 (ویجوز للمحصر بالعمرة ان یدبح متى شاء) محصر بالعمرة ایچون دیلدیکی  
 وقتده بوغازلق جائز اولور (والمحصر بالحج اذا تحلل فعليه حجة و عمرة) محصر  
 بالحج تحلل ایلدیکی وقتده انک اوزرینه سنه قابله ده بر حج و بر عمره لازم  
 اولور (وعلى المحصر بالعمرة القضاء) محصر بالعمرة اوزرینه قضا لازم اولور  
 (وعلى القارن حجة و عمرتان) وقارن اوزرینه بر حج و ایکی عمره لازم اولور  
 (فاذا بعث المحصر هديا و واعد هم ان یدبحوه فی یوم بعینه ثم زال الاحصار  
 فان قدر على ادراك الهدى والحج لم یجزله التحلل و لزمه المضي) محصر اولان  
 کیمسه قربانلی کوندروب و معین کونده بوغازلانمسی مواعده ایلدیکی  
 وقتده بعده احصار زائل اولسه پس قربانلغه و حجه اولاشمق اوزرینه اکر قادر  
 اولورسه انک ایچون تحلل جائز اولیوب حجک افعلانی ایشلمک لازم اولور  
 (وان قدر على ادراك الهدى دون الحج) اکر هدی اولاشمق اوزرینه  
 قادر اولوب حجه اولاشمق اوزرینه قادر اولماز ایسه تحلل ایدر (وان قدر  
 على ادراك الحج دون الهدى جازله التحلل استحسانا) اکر حجه اولاشمق  
 اوزرینه قادر اولوب هدی اولاشمق اوزرینه قادر اولماز ایسه استحسانا  
 تحلل جائز اولور (ومن احصر بمكة وهو ممنوع من الوقوف و طواف  
 الزيارة كان محصرا وان قدر على ادراك احدها فليس بمحصر والله تعالى  
 اعلم) بر کیمسه مکه مکرمه ده وقوف و طواف زیارتدن ممنوع اولدینی  
 حالده حصر اولسه محصر اولمش اولور اکر ایکیسندن بری اوزرینه  
 قادر اولورسه اول کیمسه محصر دکدر واجب تعالی زیاده علیم در

باب الفوائت

بواب فوائت بیاننده اولیجیدر (ومن احرم بالحج فقائه الوقوف بعرفة  
 حتى يطلع الفجر من يوم النحر فقد فاته الحج و عليه ان يطوف ويسعى  
 و يتحلل و يقضى الحج من عام قابل و لادم علیه) بر کیمسه حج ایتک سبیلله  
 احرامه داخل اولوب پس یوم نحر دن فجر طلوع ایدنه قدر عرفه ده  
 اوله حج و قوف آنی فوت ایلسه تحقیق حجی فوت اولمش اولور و انک  
 اوزرینه طواف و سعی ایدوب تحلل ایتک لازمدر و کله جک سنه ده حجی

قضا ایدر وانك اوزرينه دم لازم اولماز (والعمرة لاتفوت وهي جائزة في جميع السنة الا خمسة ايام يكره فعلها فيها يوم عرفة ويوم النحر و ايام التشريق) عمره فوت اولماز و عمره سنه نك جميعه جازمه در انجق بش كونده جاز اولماز اول بش كونده متنده ذكر اولندي (والعمرة سنة وهي الاحرام والطواف والسعي) عمره سنتدر احرام وطواف وسعي ايتمكن عبارتدر .

باب الهدى

بواب قربانلغك بياننده اويجيدر (ادناه شاة) قربانلغك ادناسي برقيوندر (وهو ثلاثة انواع الابل والبقر والغنم يجزى في ذلك كله التي فصاء ادا الا من الضان فان الجزع منه يجزى) قربانلق اوج نوعدر دوه اينك قيوندر شوذ كر اولنان اوج نوعده ثي وثي نك فوقى كفايت ايدر لكن غنمدن آتي آيلق اولوب جته ده اناسنه مساوي اولور ايسه قربان ايتمه كفايت ايدر سائر لرندن اولماز معلوم اوله كه غنمدن ثي بر سنه سني تمام ايدوب ايكنجى سنه يه داخل اولانه و بقر دن ايكي سنه سني تمام ايدوب او چنجى سنه يه داخل اولانه و دوه دن اوج سنه سني تمام اولوب در دنجى سنه يه داخل اولانه اطلاق اولنور (ولا يجوز في الهدى مقطوع الاذن او اكثرها ولا مقطوع الذنب ولا اليد والرجل ولا ذهاب العين ولا العجفاء ولا العوراء والعرجاء التي لا تمشي الى المنسك) دخي هدي ده قولايغي ياخودقولاغتك اكثرى كسيك وقويروغى كسيك واوك اياغى وكيروكى اياغى كسيك وكوزى كيتمش وزياده سيله ضعيف و بر كوزى كور وبوغاز لانه جق محله بور ويه ميان طويل حيوان شوذ كر اولنانلرك جمله سني جاز اولماز (والشاة جائزة في كل شيء الا في موضعين من طاف طواف الزيارة جنبا ومن جامع بعد الوقوف بعرفة فانه لا يجوز الا بدنة) غنم هر سنه ده جازدر لكن بر كيمسه طواف زيارتي جنب اولديغي حالده طواف ايلسه دخي بر كيمسه عرفه ده وقوفدن صكره جماع ايلسه شوايكي موضعه شاة جاز اولميوب انجق بدنه جاز اولور (والبدنة والبقرة يجزى كل واحد منهما عن سبعة انفس اذا كان كل واحد من الشركاء يريد القرية فان اراد احدهم بنصيبه اللحم لم يجز للباقين) بدنه و بقره دن هر بررلى يدي نفسدن كفايت ايدر شركادن هر بررلى قربت وعبادت مراد ايلدكارى وقتده

پس آنلردن بری کندی نصیبیله لحم مراد ایلسه باقیلری ایچون جائز اولماز  
 (ویجوز الاکل من لحم هدی التطوع و المتعة و القران) قران و متعه و تطوع  
 ایچون اولان قربانک لحنندن اکل جائز اولور (ولایجوز الاکل من بقیه الهدایا)  
 باقی قلان هدیلرک لحنندن اکل جائز اولماز (ولایجوز ذبح هدی التطوع و المتعة  
 و القران الا فی ایام النحر) تطوع و متعه و قران هدیلرینی ایام نحرک غیر یسنده  
 بوغازلامق جائز اولماز (ویجوز ذبح بقیه الهدایا ای وقت شاء) باقی قلان  
 هدیلری قنغی وقتده دیلر ایسه ذبح جائز اولور (ولایجوز ذبح الهدایا  
 الا فی الحرم) هدایایی حرم شریفک غیر یسنده ذبح ایتمک جائز اولماز همان انجق  
 حرم شریفده ذبح جائز اولور (ویجوز ان یتصدق بها علی مساکین الحرم  
 و غیرهم) هدایانک لحننی حرم شریفک و غیریلرک مساکینی اوزرینه تصدق  
 جائز اولور (ولایجب التعریف بالهدایا) هدایایی تعریف واجب اولماز  
 (والافضل فی البدن النحر و فی البقر و الغنم الذبح) دوه لرده افضل اولان نحر در  
 یعنی ایکی موضعدن بوغازلا مقدر بقر و غنمده افضل اولان ذبح در عادت  
 معروفه اوزره (والاولی ان یتولی الانسان ذبحا بنفسه اذا کان یحسن الذبح)  
 انسان کندی نفسی ایچون اولان قربانی بوغازلامغه مباشرت ایتمک اولی در ذبحی  
 کوزل ایلدیکی وقتده اکر ذبحی کوزلجه ایلیه مز ایسه آخر کیمسه بی و کیل ایدر  
 (ویتصدق بجلالها و حطامها) هدیی چولی ویولاری ایله تصدق ایدر  
 (ولایعطی اجرة الجزار منها) قصابک اجرتی قربانلقدن ویرمز (ومن ساق  
 بدنه فاضطر الی ر کوبهار کبها و ان استغنی عن ذلك لایر کبها) بر کیمسه بدنه بی سوق  
 ایدوب پس ر کوبنه احتیاجی اولسه اکا بنر و اکر ر کوبدن مستغنی اولور ایسه  
 بنمز (وان کان له البن لم یحلبها و ینضح ضرعها بالماء البارد حتی ینقطع اللبن) اکر  
 اول سوق ایلدیکی بدنه نک سودی اولسه آنی صاعغمیوب مملرینه صغوق صو  
 سر پر تا که صوغوله (ومن ساق هدیا فعطب فان کان تطوعا فلیس علیه  
 غیره و ان کان عن واجب فعليه ان یقیم غیره مقامه) بر کیمسه هدیی سوق  
 ایدوب پس هدی هلاک اولسه اکر نافله ایسه انک اوزرینه غیر یسی لازم  
 اولماز و اکر واجبدن طولانی اولدیسسه اول کیمسه اوزرینه لازمدر که  
 غیر یسنی انک مقامنه اقامه ایدر (وان اصابه عیب کبیر اقام غیره مقامه و صنع



بالمعيب ماشاء) اكر اول هديه عيب كبير اصابت ايلسه انك مقامنه غير يسنى  
 اقامه ايدوب معيب اولان حيوان ايله ديله ديكنى ايشلر (واذا عطبت البدنة  
 فى الطريق فان كانت تطوعا نحرها وصنع نعلها بدمها وضرب بها صفحتها  
 ولم يأكل منها هو ولا غيره من الاغنياء) بدنه طريقه هلاك اولدينى صورتده  
 يس تطوع اولور ايسه انى نحر ايدوب و نعلانى انك قانى ايله بويابوب اول  
 بدنه نك وجهنه ضرب ايدر و كندى آدن اكل اتمز و غنيلردن دخى  
 غير يسيدده اكل اتمز (وان كانت واجبة اقام غيرها مقامها وصنع بها ماشاء)  
 اكر اول هلاك اولان بدنه واجبه ايسه انك مقامنه غير يسنى اقامه ايدوب  
 وانكلاه ديله ديكنى ايشلر (ويقلد هدى التطوع والمتعة والقران) تطوع  
 و متعه و قران ايجون سوق اولنان هدى قلاده له مك لازمدر (ولا يقلد دم  
 الاحصار ولا دم الجنائيات) دم احصار و دم جنائيات قلاده لتمز

كتاب البيوع

بو كتاب آلوب و صاتميه متعلق اولان مسائل بياننده در (البيع ينقذ بالايجاب  
 والقبول اذا كانا بلفظى الماضى) بيع ايجاب و قبول ايله منعقد اولور ايجاب و قبول  
 ماضى لفظيله اولدينى وقتده مثلتر كيجه صاتم و الدم تعبيري اوزره (واذا اوجب  
 احد المتعاقدين البيع فالآخر بالخيار ان شاء قبل فى المجلس وان شاء رده  
 وايهما قام من المجلس قبل القبول بطل الايجاب) متعاقدين برى ايجاب  
 ايلديكى وقتده آخر مخيردر ديلر سه مجلسده قبول ايدر و ديلر سه بيى ردايدر  
 قنغيسى قبولدن اول مجلسدن قائم اولور سه ايجاب باطل اولور (فاذا حصل  
 الايجاب والقبول لزم البيع ولا خيار لو احد منهما الا من عيب او عدم رؤية) پس  
 ايجاب و قبول حاصل اولدينى صورتده بيع لازم اولور آنلردن برى ايجون  
 مخيرلك يوقدر لكن ميبك عيندن و كور مامسندن طولاي مخيرلك اولور  
 (والاعراض المشار اليها لا يحتاج الى معرفة مقدارها فى جواز البيع) بيعك جوازنده  
 اشارتله معلوم اولان عوضلك مقدارينى بيلمكه احتياج يوقدر (والاثمان المطابقة  
 لاتصح الا ان تكون معروفة القدر والصفة) اثمان مطلقه نك قدرى و صفتى  
 معلوم اولمدقجه صحيح اولماز (ويجوز البيع بثمن حال او مؤجل اذا كان الاجل  
 معلوما) و دخى بيع پشين ثمن ايله و ويره سيه ايله جائز اولور اكر وقتى معلوم

اولورسه (ومن اطلق الثمن في البيع كان على غالب نقد البلد) (۲) بر کیمسه  
 بیعده ثمنی مطلق ذکر ایلسه بلدک غالب نقدی اوزرینه حمل اولنور  
 (وان كانت النقود مختلفة فاسد) اگر نقود مختلفه اولورسه بیع فاسددر  
 (الا ان یبین احدها) مگر که نقود مختلفه دن بری بیان اولنورسه  
 بیع فاسد دکدر (ویجوز بیع الطعام والحبوب مکایله و مجازفة باناء بعینه  
 لایعرف مقداره او بوزن حجر بعینه لایعرف مقداره) حنطه وشعیروسائر  
 حبوباتی کیل یونندن و طارتیسز بروجه تخمین و مقداری معلوم اولمیان  
 چناق مخصوص ایله و مقداری معلوم اولمیان بر معین حجرک طارتیسله بیع  
 جائز اولور (ومن باع صبرة طعام کل قفیز بدرهم جازالبيع فی قفیز واحد)  
 بر کیمسه حنطه وشعیر وسائر طعامک تجنی بیع ایلسه هر اولچکی بر درهمه  
 اولهرق انجق بیع بر اولچیکده جائز اولور (عندابی حنیفة رح الا ان یسمى  
 جملة قفزانها) ذکر اولنان حکم امام اعظم رح عندنده در لکن بایع اولان  
 کیمسه جمیع اولچکی ذکر ایلسه جمله سنده بیع جائز اولور (وقالا یجوز  
 فی الوجهین) امامین رحمهما الله تعالی بیوردیلر که ایکی وجهدهده بیع جائز در  
 (ومن باع قطع غنم کل شاة بدرهم فالبيع فاسد فی جمیعها و كذلك من باع ثوبا  
 مذارعة کل ذراع بدرهم ولم یسم جملة الذراعات) بر کیمسه بر بلوک عددی  
 معلوم اولمیان غنمی هر قیون بر درهمه اولهرق بیع ایلسه جمیعسنده بیع فاسددر  
 ذکر اولنان مثللو بر کیمسه ذراع یونندن بر ثوبی هر ذراعی بر درهمه  
 اولهرق بیع ایدوب و جمله ذراعلری ذکر ایلسه بیعی فاسددر (ومن ابتاع  
 صبرة طعام علی انها مائة قفیز بمائة درهم فوجدھا اقل من ذلك كان المشتري  
 بالخيار ان شاء اخذ الموجد بحصته من الثمن وان شاء فسخ البيع فان وجدھا  
 اکثر فالزيادة للبائع ولا خيار للمشتري) بر کیمسه بر طعامک تجنی یوز قفیز  
 اولق شرطیله یوز درهمه صاتون آلسه پس اول طعامی یوز قفیزدن چوق  
 نقصان بولسه مشتری مخیر اولور دیلرسه موجود ثمندن حصه سیله اخذ  
 ایدر و دیلرسه بیعی فسخ ایدر و اگر اول طعامی یوز قفیزدن چوق بولسه  
 زیاده سی بایع ایچوندر و مشتری ایچون مخیرلک یوقدر (ومن اشتری ثوبا  
 علی انه عشرة اذرع بعشرة دراهم او ارضا علی انها مائة ذراع بمائة درهم

(۲) ترکیجه بازار  
 دینلور  
 (۲) یعنی مال اولقلقده  
 نقود مختلفه اولسه  
 س

فوجدتها اقل من ذلك والمشتري بالخيار ان شاء اخذها بجملة الثمن وان شاء  
 تركها) بر كيمسه بر ثوبى اون ذراع اولمق اوزره اون درهمه يا خود بر ارضى  
 يوز ذراع اولمق اوزره يوز درهمه اشترى ايلسه پس شوز كر اولنانلرى مقدار  
 مزبور دن نقصان بولسه مشتري مخير در ديلر سه ثمنك جمله سيله اول ارضى  
 يا خود ثوبى اخذ ايدر و ديلر سه ترك ايدر) وان وجدها اكثر من الذراع الذى  
 سماه فهى للمشتري ولا خيار للبائع) اكر ما سبقه ذكر اولنان ارضى يا خود ثوبى  
 بايع ذكر ايلدىكى ذراع دن اكثر بولسه اول زياده مشتري ايجوندر بايع ايجون  
 مخير لك يوقدر) وان قال بعتهما على انها مائة ذراع بمائة درهم كل ذراع بدرهم  
 فوجدتها ناقصة فهو الخيار ان شاء اخذها بحصتها من الثمن وان شاء تركها  
 وان وجدها زائدة كان المشتري بالخيار ان شاء اخذ كل ذراع بدرهم وان شاء  
 فسخ البيع) اكر ديسه كه مثلا شو ثوبى يوز ذراع اولمغله يوز درهمه هر ذراعى  
 بر درهمه اوله رق سكا صادم پس مشتري انى نقصان اوله رق بولسه مخير در  
 ديلر سه ثمن دن حصه سيله انى اخذ ايدر و ديلر سه انى ترك ايدر واكر انى زائده  
 اولديغى حالده بولسه مشتري ينه مخير در ديلر سه هر بر ذراعى بر درهمه  
 اخذ ايدر واكر ديلر سه بيعى فسخ ايدر) ومن باع دارا دخل بناؤها  
 فى البيع وان لم يسمه) بر كيمسه بردارى بيع ايلسه بناسى اول دارك بيعنده  
 داخل اولور هر قن اول بناىي ذكر ايتمدى ايسه ده) ومن باع ارضا  
 دخل مافيه من النخل والشجر فى البيع وان لم يسمه) بر كيمسه بر ارضى  
 بيع ايلسه اول ارضه بولنان نخل وشجر بيعده داخل اولور هر چند كه  
 ذكر ايتمز ايسه ده) ولا يدخل الزرع فى بيع الارض الا بالتسمية) ارضك  
 بيعنده اكنى داخل اولماز لكن ذكر اولنور سه داخل اولور) ومن باع  
 نخلا او شجرا فيه ثمر فثمرته للبائع الا ان يشترطها المتبايع ويقال للبائع  
 اقطعها وسلم المبيع) بر كيمسه بر نخلى يا خود اوزرنده ميوه اولان شجرى  
 بيع ايلسه اول اغاچك ميوه سى بايع ايجوندر لكن مبتاع اول ميوه يى شرط  
 ايدر ايسه بو صورتده مشتري ايجوندر ميوه بايع ايجون اولديغى صورتده  
 بايعه خطاب اولنور كه اول ثمره يى قطع ايدوب يعنى ديوشيروب اغاچى  
 تسليم ايت) ومن باع ثمرة لم يبد صلاحها او قد بدا صلاحها جاز البيع

ووجب علی المشتري قطعها فی الحال ) بر کیمسه صلاحی یعنی یتشمسی  
 ظاهر اولیان میوهی یا خود یتشمسی قریب میوهی بیع ایلسه بیع جائز  
 اولور و مشتری اوزرینه اول ثمره بی اول حالدیه دیوشیرمک واجب  
 اولور ( فان شرط ترکها علی النخل فسد البیع ) اگر اغاج اوزرنده ثمره نک  
 ترکی شرط ایلسه بیع فاسد اولور ( ولا يجوز ان یبیع ثمرة و استثنی منها  
 ارطالا معلومة ) دخی ثمره بی بیع ایدوب ارطال معلومه بی استثنایتمک  
 جائز اولماز مثلا شوشجرک اوزرنده بولنان میوه نک اوچ رطلندن ماعداسنی  
 بیع ایتمد دیسه جائز اولماز ( و يجوز بیع الحنطة فی سنبلها و البقلاء فی قشرها )  
 حنطه بی سنبلنده و بقلایی قابوغنده بیع جائز اولور ( و من باع دارا دخل  
 فی البیع مفتح اغلاقها و ان لم یسمه ) بر کیمسه برداری بیع ایلسه اول داری  
 کلیدلیه جک اناخدارلر بیعده داخل اولور هر چندکه ذکر ایتمز ایسه ده  
 ( و اجرة الکیال و ناقدة الثمن علی البائع ) کیال و ناقدة الثمنک اجرتی بایع اوزرینه در  
 ( و اجرة وزان الثمن علی المشتري ) ثمنی طارتجینک اجرتی مشتری اوزرینه در  
 ( و من باع ساعة بثمانین قیل للمشتري اذفع الثمن اولا فاذا دفع الثمن قیل  
 للبائع سلم المبیع ) بر کیمسه بر متاعی پشین اوله رق بیع ایلسه مشتری به اول ثمنی  
 دفع ایت دینیلور مشتری ثمنی دفع ایلدیکی وقتده بایع ایچون مبیعی تسلیم ایله دینیلور  
 ( و من باع ساعة بساعة او ثمانین قیل لهما سلما معا ) بر کیمسه بر متاعی بر متاعه  
 یا خود بر ثمنی بر ثمنه بیع ایلسه بایع و مشتری به دینیلور که ایکیکزد به برابر تسلیم ایدک

### باب خيار الشرط

بواب مخیرلک شرط ایتمک بیاننده اولیجیدر ( خيار الشرط جائز  
 فی البیع للبائع و المشتري و لهما الخیار ثلثة ايام فادونها و لا يجوز ا کثر من ذلك  
 عند ابی حنیفة رح ) مخیرلکی شرط ایتمک بیعده مشتری و بایع ایچون  
 جائزدر و انلرایچون اوچ کون و اوچ کوندن نقصان مخیرلک اولیجیدر  
 امام اعظم حضر تباری عندنده اوچ کوندن زیاده مخیرلک جائز اولماز  
 ( و عندها يجوز ا کثر من ذلك اذا سمی مدة معلومة ) امامین رح عندلرنده  
 مدة معلومه ذکر ایلدیکی وقتده اوچ کوندن زیاده جائز اولور ( و خيار

البائع يمنع خروج المبيع من ملكه فان قبضه المشتري فهلك في يده ضمنه بالقيمة (بايعك مخيرا ولمسى مبيعا كمندى ملكندن خروجى منع ايدر پس اكر مشتري قبض ايدوب يدنده هلاك اولسه قيمتيله ضامن اولور) (وخيار المشتري لا يمنع خروج المبيع من ملك البائع الا ان المشتري لا يملكه ولا يدخل في ملكه عند ابي حنيفة رح وعندها يملكه فان هلك في يده هلك بالثمن وكذلك ان دخله عيب) مشتريتك مخيرا ولمسى بايعك ملكندن مبيعا خروجى منع ايتمز يعنى بايعك ملكندن مبيع خروج ايدر لكن مشتري مبيعه مالك اولماز وملكته داخل اولماز امام اعظم رح عندنده اما امام ابي يوسف وامام محمد عندلر نده مشتري مبيعه مالك اولور پس مبيع مشتريتك يدنده هلاك اولسه ثمنيله هلاك اولور دخى مبيعه مشتري يدنده عيب حادث اولسه ينه ثمنيله ضامن اولور (ومن شرط الخيار لنفسه فله ان يفسخ في مدة الخيار فله ان يجيزه فان اجازته بغير حضرة صاحبه جاز وان فسخته لم يجز الا ان يكون الاخر حاضرا) بر كيمسه مخيرلكى نفسى ايجون شرط ايلسه اول كيمسه ايجون مدة خيارده بيعى فسخ ايتمك واجازه اوليجيدر اكر صاحبي حضورده اولديغى حالده اجازه ايلسه جائز اولور لكن صاحبي حضورده اولديغى صورتده فسخ ايلسه جائز اولماز مكر آخر حاضر اولور سه اول وقتده فسخ جائزدر (واذا مات من له الخيار بطل خياره ولم ينتقل الى ورثته) من له الخيار فوت اولديغى وقتده مخيرلكى باطل اولور ورثه سنه مخيرلك انتقال ايتمز (ومن باع عبدا على انه خباز او كاتب وكان بخلاف ذلك فالمشتري بالخيار ان شاء اخذه بجميع الثمن وان شاء ترك) بر كيمسه بر كوله بي كاتب ياخود خباز يعنى اتمكجيدر ديهرك شو قول اوزرينه بيع ايلسه حالبوكه اول كوله ذكر اولنانك خلافتجه اولسه مشتري مخيردر ديلر سه جميع ثمن ايله كوله بي اخذ ايدر وديلر سه ترك ايدر

### باب خيار الرؤية

بواب خيار رؤيتك بياننده اوليجيدر (ومن اشترى شيئا مالم يره فالبيع جائز وله الخيار اذا رآه ان شاء اخذه وان شاء تركه) بر كيمسه كورمديكى نسنه بي اشترى ايلسه انك ايجون مخيرلك اوليجيدر اول نسنه بي كورديكى وقتده ديلر سه اخذ ايدر وديلر سه ترك ايدر (ومن باع شيئا مالم يره فالبيع

(جائز)

جائز فلا خيار له) بر كيمسه كور ميهر ك بر نسنه بي بيع ايلسه بايع ايچون مخيرك  
 يو قدر (ومن نظر الى وجه الصبرة او الى ظاهر الثوب مطويا او الى وجه الجارية  
 او الى وجه الدابة وكفلها فلا خيار له) بر كيمسه طعامك صبره سنه ياخود دور لمش  
 اولان ثوبك ظاهرينه ياخود جاريه نك وجهنه ياخود دابته نك وجهنه و صاغر بسنه  
 نظر ايلسه انك ايچون مخيرك يو قدر (وان رأى سخن الدار فلا خيار له  
 وان لم يشاهد بيوتها) بر كيمسه دارك وسطى كورسه اول كيمسه ايچون مخيرك  
 يو قدر هر چن او طهريني كور من ايسه ده (وبيع الاعمى وشرائه جائز وله الخيار  
 اذا اشترى ويسقط خياره بان يحس المبيع اذا كان يعرف بالجنس او يشمه اذا كان  
 يعرف بالشم او يذوقه اذا كان يعرف بالذوق) كوزسز اولان كيمسه نك  
 بيع وشراسي جائز در وانك ايچون اشترى ايلديكي وقتده مخيرك اوليچيدر  
 دخي مبيع مس ايله بيلنديكي وقتده مس ايمسى وقوقلامق ايله بيلنديكي صورتده  
 قوقلامسى وطادمق ايله بيلنديكي وقتده طادمسى اعمى اولان كيمسه نك  
 مخيرلكنى اسقاط ايدر (ولا يسقط خياره في العقار حتى يوصف له) اعمى  
 اولان كيمسه نك مخيرلكي طام وطاش مثللو نسنه لرده ساقط اولماز تا كه  
 انك ايچون وصف اولندجه (ومن باع ملك غيره بغير امره فالملك بالخيار  
 ان شاء اجاز البيع وان شاء فسخ) بر كيمسه غيرك امرى اوليه رق ملكنى  
 بيع ايلسه مالك مخيردر ديلرسه بيعى اجازه وديلرسه فسخ ايدر (وله  
 الاجازة اذا كان المعقود عليه باقيا والمتعاقدان بحالهما) ومالك ايچون  
 اجازه اوليچيدر مبيع باقى اولوب ومتعاقدين حالارى اوزرينه اولدقلىرى  
 وقتده (ومن رأى احد الثوبين فاشترى بهما ثم رأى الآخر جازله ان يردھا  
 او يأخذھا) بر كيمسه ايكي ثوبك بريني كوروب وايكيسنى اشترى  
 ايلسه بعدہ آخرى كورسه اول كيمسه ايچون ايكيسنیده رد ايتك  
 وايكيسنیده اخذ ايتك جائز در (ومن مات وله الخيار في الرؤية بطل  
 خياره) بر كيمسه ايچون خيار رؤيت اولدينى حالدہ فوت اولسه مخيرلكي  
 باطل اولور ورثيه انتقال ايتمز (ومن رأى شيئا ثم اشتراه بعد مدة  
 فان كان على الصفة التي رآه فلا خيار له وان وجدته متغيرا فله الخيار) بر كيمسه  
 بر نسنه بي كوروب بر مدتدن صكره اول نسنه بي اشترى ايلسه اكر اول نسنه

كوردىكى صفت اوزرىنه اولدیسسه انك ایچون مخیرلك یوقدر اكر اول  
میعی متغیر اولهرق بولسه مشتری ایچون مخیرلك نابتدر

باب خیار العیب

بواب خیار عیبك بیاننده در ( اذا اطلع المشتري على عيب في المبيع فهو  
بالخيار ان شاء اخذه بجميع الثمن وان شاء رده وليس له ان يمسكه و يأخذ بالنقصان )  
مشتري میعده بر عیب اوزرىنه مطلع اولدیغی وقتده مخیردر دیلر سه جمیع  
ثمن ایله میعی اخذایدرد دیلر سه رد ایدر مشتری ایچون اول میعی امساك  
ایدوب و نقصانیله اخذایتمك اولمدی ( وكل ماوجب نقصان الثمن في عادة  
التجار فهو عيب ) تجارك عادتلر نده ثمنك نقصانی ایجاب ایدن نسنه لرك کلیسی  
عیبدر ( والاباق والبول في الفراش والسرقة عيب في الصغير ما لم يبلغ فاذا بلغ فليس  
ذلك بعيب حتى يعاوده بعد البلوغ ) فرارایتمك و دوشكه بولایتمك و سرقت  
ایتمك بالغ اولیان عبدصغیرده عیبدر پس بالغ اولدیغی وقتده عیب دكلدر تا كه بلوغدن  
صكره اول فعله عودت ایدنه قدر ( والبخر والدفر عيب في الجارية وليس بعيب  
في الغلام الا ان يكون من داء ) دخی آغز رایحه سی و قولتق رایحه سی جاریه ده  
عیبدر غلامده عیب دكلدر لکن مرضدن اولدیغی وقتده آنده دخی عیبدر  
( والزنا وولد الزنا عيب في الجارية دون الغلام ) زنا وولد زنا جاریه ده عیبدر  
غلامده عیب دكلدر ( واذا حدث عند المشتري عيب ثم اطلع على عيب آخر  
كان عند البائع فله ان يرجع بنقصان العيب ولا يرد المبيع الا ان يرضى البائع  
ان يأخذه بعيبه ) مشتری عندنده عیب حادث اولوب بعده بایع عندنده اولان  
عیب آخره مطلع اولسه مشتری ایچون نقصان عیبه رجوع ایتمك اولیجیدر  
میعی ردایتمز لکن بایع مشتری عندنده حادث اولان عیبیله اخذ ایتمكه  
راضی اولور سه اول وقتده میعی ردایدرد ( وان قطع المشتري الثوب  
او خاطه او صبغه اولت السويق بسمن ثم اطلع على عيب يرجع بنقصانه  
وليس للبائع ان يأخذه ) اكر مشتری ثوبی قطع ایلسه یا خود دیکسه  
یا خود بویاسه یا خود قاودی یاغه قاتسه بعده عیب اوزرىنه مطلع اولسه  
عیبك نقصاننه رجوع ایدر بایع ایچون میعی اخذ ایتمك اولمدی ( وان قتل  
المشتري العبد او كان طعاما فاكله ثم اطلع على عيب لم يرجع عليه بشيء

فی قول ابی حنیفة رح لا یرجع بنقصان العیب) اگر مشتری کوله بی قتل ایلسه یا خود طعام اولوب آنی اکل ایلسه بعده عیب اوزرینه مطلع اولسه امام اعظم حضر تلمرینک قول شریفنده بایع اوزرینه بر نسنه ایله رجوع ایدمه من امامین رح بیوردیلر که نقصان عیب ایله رجوع ایدر (ومن باع عبدا فباعه المشتري ثم رد علیه بعیب فان قبله بقضاء القاضي فله ان یرده علی البائع الاول وان قبله بغير قضاء القاضي فلیس له ان یرده) بر کیسه بر کوله بی بیع ایدوب بعده مشتری دخی بیع ایلسه و آند نصکره اول کوله بایع ثانی اوزرینه عیب سببیه رد اولسه پس اگر قاضینک حکمیه اول کوله بی قبول ایلدیه انک ایچون بایع اول اوزرینه رد اولیجیدر و اگر قاضینک حکمی اولیه رق قبول ایلدیه انک ایچون بایع اول اوزرینه رد ایتمک اولدی (ومن اشتری عبدا بشرط البراءة من کل عیب فلیس له ان یرده بعیب وان یسم جملة العیوب ولم یعدھا) بر کیسه بر کوله بی هر عیبدن بری اولمق شرطیه اشترایلسه انک ایچون اول کوله بی بر عیب سببیه رد ایتمک اولدی هر چن عیبیر تسمیه و تعداد اولنماش ایسه ده

باب بیع الفاسد

شوباب فاسد اولان بیع لک بیاننده در (اذا کان احد العوضین او كلاهما محرما فالبیع فاسد کالبیع بالمیته او بالدم او بالخزیر او بالخر و كذلك ان کان غیر مملوک کالخر) ایکی عوضک بری یا خود ایکیسیده حرام اولدینی وقتده بیع فاسددر مرداری یا خود قانی یا خود ختیری یا خود شرابی بیع مثللو دخی ایکی عوضک بری غیر مملوک اولور ایسه حر مثللوینه بیع فاسددر (و بیع ام الولد والمدبر والمکاتب فاسد) ام ولدی ومدبری ومکاتبی بیع ایتمک فاسددر (ولایجوز بیع السمک فی الماء قبل ان یصطاده) بالنی صوده اولامزدن اول بیع ایتمک جائز اولماز (ولایجوز بیع الطیر فی الهواء) هواده قوشی اولامزدن اول بیع ایتمک جائز اولماز (ولایجوز بیع الحمل والانتاج) حمل ونتاجی بیع ایتمک جائز اولماز (ولایجوز بیع اللبن فی الضرع والصفوف علی ظهر الغنم و ذراع من الثوب و جذع من سقف و ضربة القانص) حیوانک ممسنده اولان سودی وغنمک ظهرنده اولان یوکی برطوب ثوبدن غیر معین اولان بر ذراعی وسقفدن غیر معین اولان



بر کریشی و بالقی اولایچی کیمسه نک بر کره توری آتوب و بالقی چیقار مسنی  
 بیع ایتمک جائز اولماز (ولایجوز بیع المزاینة وهی بیع التمر علی النخل بخرصه  
 تمرا) خرما اغاجی اوزرنده اولان تمری بر سله یه بیع ایتمک جائز اولماز  
 (ولایجوز بالقاء الحجر والملاسه) حیوانه حجری آتمق ایله و قماشه یا پشمق  
 ایله بیع جائز اولماز (ولایجوز بیع الثوب من ثوبین) دخی ایکی ثوبدن  
 بر ثوبی بیع ایتمک جائز اولماز (ومن باع عبدا علی انه یعتقه المشتري اوید بره  
 اویکاتبه اوباع امة علی انه یستولدها فالبیع فاسد) بر کیمسه بر کوله بیع ایلسه  
 مشتری اتی آزاد یاخود مدبر یاخود مکاتب ایتمک شرطی اوزرینه بیع  
 فاسد در یاخود اول کیمسه بر جاریه بیع ایلسه اول شرط اوزرینه که مشتری  
 اتی ام ولد ایده ینه بیع فاسد در (و كذلك لو باع عبدا علی ان یستخدمه البائع  
 شهرا اودارا علی ان یسکنها مدة معلومة اوعلی ان یقرضه المشتري درها  
 اوعلی ان یهدی له هدیة) اکر بایع بر عبدی کندوسنه بر آی خدمت ایتمک  
 اوزره یاخود برداری بیع ایلسه مدت معلومه مقداری آنده ساکن اولمق  
 اوزره یاخود مشتری بر درهم قرض ایتمک اوزره یاخود بر هدیه ویرمک  
 اوزره بیع ایلسه بو صورتلرک جمله سنده بیع فاسد در (ومن باع عینا علی  
 ان لا یسلمها الی رأس الشهر فالبیع فاسد) بر کیمسه مثلا بر ثوبی آی باشنده  
 تسلیم ایتمک شرطیله بیع ایلسه بیع فاسد در (ومن باع جاریة الاحملها فسدت  
 البیع) بر کیمسه بر جاریه نی بیع ایدوب حملنی بیع ایلمسه بیع فاسد اولور  
 (ومن اشتری ثوبا علی ان یقطعه البائع ویخیطه قیصا اوقباء اوعلا علی  
 ان یحذوها او یشرکها فالبیع فاسد) بر کیمسه بر ثوبی بایع ایچون قیص یاخود  
 قبا دیکمک قولی اوزره اشترایلسه یاخود نعلی شول قول اوزره که بایع اکا  
 طاسمه طاقه یاخود برابرلیه بو ایکی صورتده بیع فاسد در (والبیع الی النیروز  
 والمهرجان وصوم النصارى وفطر اليهود اذا لم یعرف المتبايعان ذلك  
 فاسد) نوروزه و مهر جان و صوم نصاریه و فطر یهوده بیعی تعلیق ایدوبده بایع  
 و مشتری بو نلری بیلمدکری وقتده فاسد در (۲) (ولایجوز البیع الی الحصاد  
 والدیاس و قدوم الحجاج والقطاف) ا کین بچمنه و خرمن دو کمنه و اوزوم  
 کسلمسنه و حاجیلرک قدومنه د کین دیو بیع ایتمک جائز اولماز (فان تراضیا

(۲) زید بر عینی  
 عمروه سلطان  
 نوروزه قدر بیع  
 ایلسه سلطان نوروز  
 نه زمان اولدیغنی  
 بیلمدکری وقتده  
 بیع فاسد در اجل  
 معلوم اولدیغندن  
 اکر سلطان نوروز  
 مارتک اون ایکنجی  
 کونی اولدیغنی  
 بیلمدکری صورتده  
 بیع صحیح اولور

باسقاط الاجل قبل ان يأخذ الناس في الحصاد والدياس وقيل قدوم الحاج جاز  
 البيع) اكر متبايع اولا كيمسه لمرناس حصاد ودياسه شروع ايتمزدن اول دخي  
 قدوم الحاجدن اول اجلي اسقاط ايله راضي اولسه لر بيع جائز اولور (فاذا قبض  
 المشتري المبيع في بيع الفاسد بامر البائع وفي العقد عوضان كل واحد منهما مال  
 ملك المبيع ولزومه قيمته) بيع فاسده بابعك امر ايله مشتري ميبى قبض ايدوب  
 وعقدده ايكي عوض اولوب بري مال اولد يني وقتده مشتري ميبعه مالك اولوب وقيمتي  
 لازم كلور (ولكل واحد من المتعاقدين فسخه فان باعه المشتري نفذ بيعه)  
 صورت سابقه ده متعاقدين هر بري ايچون ميبى فسخ ايتك اوليجيدر پس  
 مشتري اول ميبى بيع ايلسه ميبى نافذ اولور (ومن جمع بين حر وعبد او شاة  
 ذكية وميتة بطل البيع فيهما) بر كيمسه حر ايله عبدك بيننى يا خود بسمله  
 شريفه ايله بوغاز لاش غنم ايله مردار اولمش غنمك بيننى جمع ايلسه انلرك  
 ايكي سنده ده بيع باطل اولور (وان جمع بين عبد او مدبر وبين عبده وعبد غيره  
 صح العقد في العبد بمحضته من الثمن) اكر عبد ايله مدبر بيننى وكندى عبدى  
 ايله غيرك عبدى بيننى جمع ايلسه عقد عبده ثمندن حصه سيله صحيح اولور  
 (ونهى رسول الله صلى الله عليه وسلم عن النجش وعن السوم على سوم غيره  
 وعن تلقى الجلب وبيع الحاضر للبادى والبيع عند اذان الجمعة) فخر كائنات  
 صلى الله تعالى عليه وسلم اقدم من حضر تلى شراستى مراد ايتديكي نسنه نك  
 بهاستى زياده ايتدن وبايع ايله مشتري راضي اولمش ايكن كلوب زياده بها  
 ويره رك آلميه طالب اولمقدن دخي جلي طشره دن استقبال ايدوب مالى  
 ميدان بلده يه كتور مزدن اقدم شراستنه طالب اولمقدن دخي بر بلده ده  
 حاضر اولانى بادي و صحرا ده اولان كيمسه لره فروخت ايتدن وجمعه اذاني  
 عندنده بيع ايتدن بو صور تلىك جمله سندن نهى بيوردى (وكل ذلك يكره  
 ولا يفسد به العقد) ذكر اولنا نلرك جمله سى مكر وه اولور لكن بونلر ايله  
 عقد فاسد اولماز (ومن ملك مملوكين صغيرين احدهما ذورحم محرم من الآخر  
 لم يفرق بينهما وكذلك اذا كان احدهما كبيرا والآخر صغيرا فان فرق بينهما  
 كره له ذلك و جاز البيع) بر كيمسه ايكي كوچك مملوك لره مالك اولسه بري آخره

كيجه ايله كوندوزك  
 برابر اولد يني زماندر

✽

محرم اولدینی حالده اول کیمسه ایکی سنک بیننی تفریق ایتمز یعنی بیع ایتمده برینی  
 آخردن آیرماز و اول ایکی مملوک بری کیر آخری صغیر اولدینی صورتده ینه  
 حکم ذکر اولنان مثل و در پس اکر بینارینی تفریق ایدرسه بیع جائز اولور  
 ایسه ده لکن مکر و هدر (وان کانا کیرین فلا بأس بالتفریق بینهما) و اکر بری  
 آخره محرم اولان ایکی مملوک کیر اولور لسه بینارینی تفریق ایتمکده بأس یوقدر

باب الاقالة

بو باب اقاله یه دائر مسائلک بیاننده اولیجیدر (الاقالة جائزة فی البیع بمثل  
 الثمن الاول فان شرط اقل منه او اکثر فاشترط باطل و یرد مثل الثمن الاول)  
 اقاله ترکجه کیر و دونمکدر بیعده ثمن اولک مثلیله جائز اولور پس اکر  
 ثمن اولک مثلندن نقصان یا خود زیاده شرط قلندسه شرط باطل اولوب  
 ثمن اولک مثلی رد اولور (وهی فسخ فی حق المتعاقدين بیع جدید فی حق  
 غیرهما فی قول ابی حنیفة رح) اقاله متعاقدين حقنده فسخدر متعاقدينک  
 غیر یسی حقنده امام اعظم حضر تارینک قول شریفنده بیع جدیددر یعنی  
 شفعه دار اولان کیمسه حقنده یکیدن بیعدر (وهلاک الثمن لا ینع صحة  
 الاقالة وهلاک المبیع ینع منها فان هلاک بعض المبیع جازت الاقالة فی باقیه)  
 ثمنک هلاک اولسی اقاله نک صحیح اولسنی منع ایلمز لکن مبیعک هلاکی  
 اقاله نک صحته مانع اولور یعنی مبیع هلاک اولدقن صکره اقاله صحیح اولماز  
 پس مبیعک بعضیسی هلاک اولسه باقیده اقاله جائزدر

باب المراجعة والتولية

بو باب مراجعة و تولیه نک بیاننده در (المراجعة نقل ماملکة بالعقد الاول  
 بالثمن الاول مع زیادة ربح) مراجعة عقد اول ایله مالک اولدینی شیئی ربحی  
 زیاده ایله برابر ثمن اول ایله نقل ایتمکدر (والتولية نقل ماملکة بالعقد  
 الاول بالثمن الاول من غیر زیادة ربح) دخی تولیت عقد اول ایله مالک  
 اولدینی شیئی ربحی زیاده ایتمکسزین ثمن اول ایله نقل ایتمکدر (ولا تصح  
 المراجعة ولا التولية حتی یكون العوض مما له مثل) تولیت و مراجعة صحیح  
 اولماز تا که عوض مثلیاتدن اولدقجه (و یجوز ان یضیف الی رأس المال  
 اجرة القصار و الصباغ و الطراز و القتل و اجرة حمل الطعام) دخی

بو باب متعاقدين  
 بیننده اولان عقدی  
 ازاله و رفع ایتمک  
 بیاننده در

رأس الماله بز آغار ديجينك اجرتى وبوياجينك اجرتى واشيايه علامت وضع  
 ايدن وتمغا اورانك اجرتى وجمال اجرتى ضم ايتك جائز اولور (ويقول  
 قام على بكذا ولا يقول اشتريته بكذا) بايع اولان دير كه اوزر يمه شوقيمته اولدى  
 شوقيمته صاتون الدم ديمز ( فان اطلع المشتري على خيانة في المراجعة فهو  
 بالخيار عند ابى حنيفة رح ان شاء اخذه بجميع الثمن وان شاء فسخ ) اكر  
 مشتري مراجعة خيانت اوزرينه مطلع اولسه امام اعظم رح عند نده بخيردر  
 ديلرسه ثمنك كليسى ايله اخذ ايدر ديلرسه فسخ ايدر ( وان اطلع المشتري  
 على خيانة في التولية اسقطها من الثمن وقال ابو يوسف يحط فيهما وقال محمد  
 رح لا يحط فيهما ) اكر مشتري توليته خيانت اوزره مطلع اولسه ثمنن  
 خيانتى اسقاط ايدر امام ابى يوسف بيورديكه ايكيسندهده ثمنن تنزيل ايدر  
 امام محمد رح بيورديلر كه ايكيسندهده ثمنن نقصان قيلناز ( ومن اشترى  
 شيئا مما ينقل ويحول لم يجز له بيعه حتى يقبضه ) بر كيمسه نقل وتحويل قبول ايدن  
 اشيا دن بر نسنه اشتر ايلسه آي قبض ايدنه قدر بيع ايتك جائز اولماز ( ويجوز  
 بيع العقار قبل القبض عند ابى حنيفة و ابى يوسف رح وقال محمد رح لا يجوز )  
 عقارى قبض ايتزدن اول بيع ايتك امام اعظم و امام ابى يوسف عند نده جائز اولور  
 امام محمد بيورديلر كه جائز اولماز ( ومن اشترى مكيلة او موزونا  
 موازنة فاكله او ازنه ثم باعه مكيلة او موازنة لم يجز للمشتري الثانى  
 ان يبيعه ولا يأكله حتى يعيد الكيل والوزن ثانيا ) بر كيمسه بر مكيلي كيل  
 يونسدن يا خود بر موزونى وزن يونسدن اشتر ايدوب پس كيل ووزن  
 ايلسه بعده كيل يونسدن يا خود وزن يونسدن بيع ايلسه مشتريء تانى ايچون  
 انى بيع واكل ايتك جائز اولماز ايكنجي كره بيعى اعاده ايدنه قدر ( والتصرف  
 فى الثمن قبل القبض جائز ) ثمنى قبض ايتزدن اقدم انده تصرف جائز  
 اولور ( ويجوز للمشتري ان يزيد للبائع فى الثمن ) مشتري بايع ايچون  
 ثمنده زياده ايتك جائز اولور ( ويجوز للبائع ان يزيد فى المبيع ) دخى  
 بايع ايچون مبيعه زياده ايتك جائز اولور ( ويجوز ان يحط من الثمن )  
 ثمنن تنزيل ايتك جائز اولور ( ويتعلق الاستحقاق بجميع ذلك )  
 اصل ايله زياده نك جميعسنه استحقاق تعلق ايدر ( ومن باع ثمن حال ثم اجلاه

اجله اجلا معلوما صار مؤجلا) بر کیمسه پیشین نمنه بیع ایلسه بعده بر مدت معلومه مهلت ویرسه مؤجل اولور یعنی ویرسه بیع اولمش اولور (وکل دین حال اذا اجله صاحبه صار مؤجلا) هر پیشین اولان دینی صاحبی بر مدت مهلت ویردیکی و قدسه مؤجل اولور (الا القرض فان تأجيله لا یصح) لکن قرض شرعی اوزره اولان دینی تأجیل صحیح اولماز .

باب الربوا

بواب ربانك بیاننده اولیجیدر (الربوا محرم فی کل مکیل او موزون اذا بیع بجنسه متفاضلا) ربوا حرامدر هر مکیلده یا خود موزونده جنسنه آر تغیله بیع اولمش دینی و قدسه (والعلة فیہ الکیل مع الجنس او الوزن مع الجنس) ربوا ده سبب جنس ایله بیله کیل یا خود جنس ایله بیله و زندر (واذا بیع المکیل او الموزون بجنسه مثلا بمثل جاز البیع وان تفاضلا لم یجز البیع) ودخی مکیلات یا خود موزونات مثلا بمثل جنسنه بیع اولمشه جائز اولور و اگر فضله سیله جنسی جنسنه بیع اولمشه جائز اولماز (ولا یجوز بیع الجید بالردی مما فیہ الربوا الا مثلا بمثل) ربا جریان ایدن نسنه لرده ایو اولان نسنه بی کو توسنه بیع ایتمک جائز اولماز انجق مثلی مثله جائز اولور (فاذا عدم الوصفان الجنس والمعنی المضموم الیه حل التفاضل والنساء و اذا جدا حرم التفاضل والنساء) ایکی وصف بولمش دینی صورتده ایکی وصفدن مراد جنس و جنسه ضم اولنان کیل یا خود و زندر فضله سیله ده دخی ویرسه بیله بیع جائز اولور و ایکی وصف بولمش دینی و قدسه فضله سیله دخی ویرسه بیله بیع جائز اولماز یعنی حرام اولور (واذا جدا حدھا دون الاخر حل التفاضل و حرم النساء) اگر اول ایکی وصفک بری بولنوب آخر بولمش دینی صورتده فضله سی حلال اولور ویرسه سی حرام اولور (وکل شیء نص رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم علی تحريم التفاضل فیہ کیلا فهو مکیل ابداء) هر نسنه که فخر کائنات صلی الله تعالی علیه وسلم اقدیمز اول نسنه ده تفاضل حرام اولمق اوزره کیل جهتندن تصریح بیوردی اول نسنه دائما کیلیدر (وان ترک الناس الکیل فیہ مثل الحنطة والشعیر والتمر والملح) هر چن اول نسنه ده ناس کیلی ترک ایدر لر ایسه ده کیل یونندن تصریح بیوریلان حنطه و شعیر و خرما و طوز

مثلا و لردر ( وکل مانص رسول الله علیه الصلوة والسلام علی تحریم التفاضل فيه  
وزنا فهو موزون ابدا ) هر سنه که آنده تفاضلک حرام اولسی اوزرینه وزن  
یونندن فخر کائنات افندمن تصریح بیوردی اول سنه دائما موزون اتدر  
( مثل الذهب والفضة ) وزن جهتندن تصریح بیوریلان آتون وکوش  
مثلا ودر ( و ما لم ينص عليه فهو محمول علی عادة الناس ) اول سنه که انک اوزرینه  
تصریح بیورمدی ناسک عادتی اوزرینه محمولدر یعنی ناس اول سنه بی وزنده  
استعمال ایدر لر ایسه وزن اعتبار اول نور واکر کیلده استعمال ایدر لر سه کیل  
اعتبار اول نور ( و عقد الصرف ما وقع علی جنس الاثمان يعتبر فيه قبض عوضیه  
فی الجاس ) عقد الصرف اول شیدر که اثمان جنسی اوزرینه واقع اولسه انده ایکی  
عوضی مجلسده قبض ایتک اعتبار اول نور ( و ما سواه مما فیہ الربوا يعتبر فیہ التعین  
ولا يعتبر فیہ التقابض ) اثمان جنسی اوزرینه واقع اولیان عقد صر فده ربا جریان  
ایدن سنه لردن اولدیغی حالده آنده تعیین اعتبار اول نور تقابض اعتبار اول نماز  
( ولا يجوز بيع الخنطة بالدقيق ولا بالسويق ) خنطه بی دقیقه یا خود قاوده بیع  
ایتک جائز اولماز ( و يجوز بيع اللحم بالحيوان عند ابی حنیفة و ابی یوسف رح ) امام  
اعظم و امام ابی یوسف قنده لحمی حیوانه بیع ایتک جائز اولور ( و قال  
محمد لا يجوز الا ان يكون اللحم اكثر مما فی الحيوان ) امام محمد حضر تلی  
بیور دیلر که لحمی حیوانه بیع جائز اولماز لحم حیوانده اولان لحم دن اکثر  
اولدقجه ( و يجوز بيع الرطب بالتمر مثلا بمثل و العنب بالزبيب ) یاش خر مای  
قوری خر مایه مثلا بمثل بیع جائز اولور و دخی یاش اوزومی قوری اوزومه  
مثلی مثلنه جائز اولور ( و لا يجوز بيع الزيتون بالزيت و السمسم بالشیرج حتی  
یکون الزيت و الشیرج اکثر مما فی الزيتون و السمسم فیکون الدهن بمثله  
و الزیادة بالثجیر ) زیتونی دهن زیتونه و صوصامی صوصام یاغنه بیع جائز اولماز  
تا که دهن زیتون و صوصام زیتونده و صوصامده اولان یاغدن اکثر اولانه قدر  
پس دهن مثلنه و زیاده سی ضربنه و قویدونه یعنی پوصاسنه مقابل اولور  
( و يجوز بيع اللحمان المختلفة بعضها ببعض متفاضلا و كذلك البان البقر و الغنم  
و خل الدقل بخل العنب ) بعضیسی بعضیسنه مختلفه اولان ایکی لحمی متفاضلا بیع  
جائز اولور دخی بقر سودیله غنم سودی و خر ماسر که سیله اوزوم سر که سی

ذکر اولنان مثلودر ( و یجوز بیع الخبز بالحنطة والدقیق متفاضلا )  
 نان عزیز حنطه و دقیقه فضله سیله بیع جائز اولور ( ولار بوابین  
 المولی و عبده و لایین المسلم و الحربی فی دار الحرب ) کوله ایله سیدی بیننده  
 و دار حربده اولان مسلم ایله حربی بیننده ربا اولمدی و الله اعلم

باب السلم

بو باب مؤجلی معجله بیع بیاننده در ( السلم جائز فی المکیلات و الموزونات  
 و المعدودات التي لا تتفاوت كالجوز والبيض و فی المذروعات ) مکیلاتده  
 و موزوناتده دخی جوز و یمورطه مثلود تفاوتی اولیان معدوداتده دخی  
 مذروعاتده ذکر اولنانلرده سلم جائز در ( ولا یجوز السلم فی الحیوان و اطرافه  
 و لای فی الجلود عدد و لای فی الحطب جز ما و لای فی الرطبة جز را ) دخی حیوانده  
 و اطرافنده یعنی باش و ایاغنده و عددیونندن در یلرده ارقه و یوک یونندن حطبه  
 و باغ یونندن یاش یونجده سلم جائز اولماز ( ولا یجوز السلم حتی یكون المسلم فیہ  
 موجودا من حین العدل الی حین المحل ) سلم جائز اولماز تا که سلم قلنان سنه عقد  
 وقتندن حین محله د کین موجود اولنه جقدر ( ولا یصح السلم الا ان یكون مؤجلا  
 فیہ باجل معلوم ) سلم صحیح اولماز آنجق سلمک مدتند مدت معلومه اولور سه صحیح  
 اولور ( ولا یجوز السلم بمکیال رجل بعینه و لا بذراع رجل بعینه و لا بطعام قرية  
 بعینها و لای فی تمرة نخلة بعینها ) برر جلك او لچکی ایله و برر جلك اندازه سیله  
 و بر معین قریه نك طعامنده و بر نخله نك بعینها تمر سننده سلم جائز اولماز  
 ( ولا یجوز السلم عند ابی حنیفة رح الابسبع شرائط تذکر فی العقد ) امام  
 اعظم رح قتنده سلم جائز اولماز آنجق عقدده ذکر اولنان یدی شرطله جائز  
 اولور ( جنس معلوم و نوع معلوم و صفة معلوم و مقدار معلوم و اجل  
 معلوم ) عقدده ذکر ی لازم اولان شرطلردن جنسی معلوم اوله مثلا  
 حنطه و شعیر کبی و نوعی معلوم اوله مثلا صولی ترلانک حنطه سندن یا خود  
 قیر ترلا حنطه سندن و صفتی معلوم اوله یعنی اسکی حنطه و یا یکی حنطه و مقداری  
 معلوم اوله بش کیله یا خود اون کیله و مدتی معلوم اوله مثلا اوچ ماه کبی ( و معرفة  
 مقدار رأس المال اذا كان مما يتعلق العقد علی مقداره کالمکیل و الموزون  
 و المعدود ) التنجی شرط رأس المالك مقدارینی بیلمکدر رأس المالك

مقداری اوزرینه عقد تعلق ایدن سنه لردن اولدینی وقتده مکیل و موزون  
 و معدود مثللو ( و تسمیه المكان الذی یوفه فیہ اذا کان مماله حمل و مؤنه )  
 یدنجی شرط مسلم فیہ اولان سنه نی ادا ایلیه جک مکانی ذکر ایلمکدر  
 مسلم فیہ حمل و مؤنتی اولان سنه لردن اولدینی وقتده یعنی یوکنمسی  
 وزحتی اولان سنه لردن اولورسه ( و قال لا یحتاج الی تسمیه رأس المال  
 اذا کان معینا ولا الی مکان التسلم ) امامین بیوردیلرکه رأس المال معین  
 اولدینی وقتده ذکر ایتمکه و تسلم اولنه جق مکانی ذکر ایتمکه حاجت یوقدر  
 ( و یسلمه فی موضع العقد ) مسلم فیہ اولان سنه نی عقد موضعده تسلم  
 ایدر ( و لا یصح السلم حتی یقبض رأس المال قبل ان یفارقه ) سلم صحیح  
 اولماز مادامکه مفارقتدن اول رأس المال قبض اولندی ( و لا یجوز التصرف  
 فی رأس المال ولا فی المسلم فیہ قبل قبضه ) رأس المالدہ و مسلم فیہده قبض  
 ایتمدن اول تصرف جائز اولماز ( و لا تجوز الشریکة و لا التولیة فی المسلم فیہ  
 قبل القبض ) مسلم فیہ اولان سنه نی قبض ایتمدن اول شرکت دخی تولیت  
 جائز اولماز ( و یجوز السلم فی الثیاب اذا سمی طولا و عرضا و رقعة معلومة )  
 اینی و اوزونی و اینجه لکی یونندن ذکر اولدینی صورتده نیابده سلم  
 جائز اولور ( و لا یجوز السلم فی الجواهر و لا فی الخرز ) جواهرده و بونجقلرده  
 سلم جائز اولماز ( و لا بأس بالسلم فی اللبن و الآجر اذا سمی ملبنا معلوما )  
 معلوم اوله رق قالب ذکر اولدینی صورتده کر پیچ و کره میدایله سالمده  
 بأس یوقدر ( و کل ما امکن ضبط صفته و معرفة مقداره جاز السلم فیہ  
 و ما لا یمكن ضبط صفته و لا يعرف مقداره لا یجوز السلم فیہ ) صفتی ضبط  
 ایتمک و مقدارینی بیلمک ممکن اولان سنه لرده سلم جائز اولور و صفتی  
 ضبط ایتمک و مقدارینی بیلمک ممکن اولیان سنه لرده سلم جائز اولماز  
 ( و یجوز بیع الکلب و الفهد و السباع ) کلب و یارس دینیلان جانوارلری و معلم  
 اولان جانوارلری بیع جائز اولور ( و لا یجوز بیع الحمر و الخنزیر ) شرابی  
 و خنزیری بیع جائز اولماز ( و لا یجوز بیع دود القز الا ان یكون مع القز  
 و لا النحل الا ان یكون مع الکوارات ) ایپک بوجکنی بیع ایتمک جائز  
 اولماز ایپکیله بیله اولدینی صورتده جائز اولور دخی بال اریسنی بیع جائز  
 اولماز آنجق ظرفیله برابر جائز اولور ( و اهل الذمة فی المبیعات کالمسلمین



الافى الحمر والخنزير خاصة) اهل ذمت ببيع نده مسلمانر كبيدر لكن خنزير ايله  
 شرابده دكل ( فان عقدهم على الحمر كعقد المسلم على العصير وعقدهم  
 على الخنزير كعقد المسلم على الشاة ) پس اهل ذمتك خر اوزرينه اولان  
 عقدى مسلمانك شيره اوزرينه اولان عقدى مثللودر وانلرك خنزير  
 اوزرينه اولان عقدى مسلمانك شاة اوزرينه اولان عقدى مثللودر

باب الصرف

بواب صرفك بياننده در (الصرف هو البيع اذا كان كل واحد من عوضيه  
 من جنس الاثمان) صرف اصطلاح فقهاده بيعدر ايكي عوضدن هر برى اثمان  
 جنسندن اولدقلىرى وقتده ( فان باع فضة بفضة او ذهبا بذهب لم يجز الا مثلا  
 بمثل وان اختلفا في الجودة والصياغة ) پس فضه بي فضه يه يا خودالتونى التونه بيع  
 ايلسه جائز اولماز مكر مثلا بمثل اوله هر چقن انلر جودت وصياغته مختلف اولور لر  
 ايسه ده ( ولا بد من قبض لعوضين قبل الافتراق عن المجلس ) مجلسدن آيرلماز دن  
 اول ايكي عوضى قبض ايتمكدن لازمدر ( فان باع الذهب بالفضة جاز التفاضل  
 وحرم النساء ) اكر ذهبى فضه يه بيع ايلسه تفاضل جائز اولوب ويره سيه سى  
 حرام اولور ( وان افتراقا في الصرف قبل قبض العوضين او احدهما بطل البيع )  
 ايكي عوضى يا خود ايكي سنك برى قبض ايتمزدن اول مفارقت ايدر لر ايسه  
 بيع باطل اولور ( ولا يجوز التصرف في ثمن الصرف قبل قبضه ) ثمن صرفده  
 قبض ايتمزدن اول تصرف جائز اولماز ( ويجوز بيع الذهب بالفضة مجازفة )  
 بوجه تخمين ذهبى فضه يه بيع جائز اولور ( ومن باع سيفا محلى بمائة  
 درهم وحلية خمسين درهما فدفع من ثمنه خمسين درهما جاز البيع وكان  
 المقبوض من حصة الفضة وان لم يبين ذلك ) بر كيمسه بردونادلمش قليجى  
 يوز درهمه و بيزه كنى اللى درهمه بيع ايلسه پس اول قايچك ثمنندن اللى  
 درهم دفع ايلسه بيع جائز اولور ومقبوض اولان فضه نك حصة سندن  
 اولور هر چقن بيان اولتماز ايسه ده ( وكذلك ان قال خذ هذه الخمسين  
 من ثمنهما ) ينه ماسبق مثلو حايينك حصة سندن اولور اكر ديرسه كه شو  
 اللى درهمى ايكي سنك ثمنندن اخذ ايله ( وان لم يتقابض الخمسين حتى افتراقا  
 بطل العقد في الحلية والسيف اذا كان لا يتخاص الا بضرر وان كان يتخاص

بغير ضرر جاز البيع في السيف وبطل في الحلية ( ۱ ) اكر مفارقت ايدنه دك اللی  
 درهمی تقابض ایتمز لر ایسه حلیده وسیفده عقد باطل اولور حلی بی سیفدن  
 تخلص ممکن اولیوب مکر ضرر ایله تخلص اولدیغی صورتده اکر اول حلیده بی  
 ضرر سنز تخلص ممکن اولور سه سیفده بیع جائز اولوب حلیده باطل اولور  
 ( ومن باع اناء فضة ثم افترقا وقد قبض ببعض ثمنه بطل البيع فيما لم يقبض و صح فيما  
 قبض وكان الاناء مشتركا بينهما ) بر کیمسه کموش چناعی بیع ایدوب بعده  
 مفارقت ایسه لر حالبوکه ثمنك بعضیسنی قبض ایتمز ایدی قبض ایلمدیکنده  
 بیع باطل اولوب قبض ایلمدیکنده صحیح اولور و اول اناء ایکسی بیننده  
 مشترک اولور ( وان استحق بعض الاناء كان المشتري بالخيار ان شاء اخذ الباقي  
 بحصته وان شاء رده ) اکر اول انانك بعضیسنی مستحق اولسه مشتری مخیردر  
 دیلر سه باقی بی حصه سیله اخذ ایدر و دیلر سه رد ایدر ( وان باع قطعة نقره  
 فاستحق بعضها اخذ ما بقي بحصته فلا خيار له ) اکر کموش پارچه سنی بیع  
 ایسه پس بعضیسنی مستحق چیقاسه باقیسنی حصه سیله اخذ ایدر وانك  
 ایچون مخیرلك یوقدر ( ومن باع درهمين ودينارا بدينارين و درهم جاز البيع  
 وجعل كل واحد من الجنسين مقابلا بالجنس الآخر ) بر کیمسه ایکی درهمی  
 و بر دیناری ایکی دینار و بر درهمه ( ۲ ) بیع ایسه بیع جائز اولور و ایکی جنسدن  
 هر بر لری جنس آخره مقابل اولور ( ومن باع احد عشر درهما بعشرة  
 دراهم ودينار جاز البيع وكانت العشرة بمثابة والدينار بدرهم ) بر کیمسه  
 اون بر درهمی اون درهم و بر دیناره بیع ایسه بیع جائز اولور اون درهم  
 مثله و دینار درهمه مقابل اولور ( ويجوز بيع درهمين صحیحين و درهم  
 غلة بدرهم صحیح و درهمين غلتين ) صحیح اولان ایکی درهمی و غله اولان  
 بر درهمی صحیح اولان بر درهمه و غله اولان ایکی درهمه بیع ایتمك جائز  
 اولور ( وان كان الغالب على الدراهم الفضة فهي في حكم الفضة ) اکر  
 دراهم اوزرینه فضه غالب اولور سه اول دراهم فضه حکمنده در ( و اذا كان  
 الغالب على الدنانير ذهباً فهي ذهب يعتبر فيهما من تحريم التفاضل ما يعتبر  
 في الجياد ) دینار لر اوزرینه ذهب غالب اولدیغی وقتده اول دینار لر  
 ذهبدر خالص فضه و ذهبده تفاضلک تحریمندن اعتبار اولنان فضه و ذهب

(۲) معلوم اوله که  
 دراهم و دنانیر سکه  
 اورلمش فضه و ذهبده  
 استعمال اولور  
 سله

حکمنده اولانده دخی اعتبار اولنور (وان کان الغالب علیهما الغش فلیسا  
فی حکم الدرهم والدنانیر) اکر فضه و ذهب اوزرینه غشی غالب اولور ایسه  
پس یونلر دراهم و دنانیر حکمنده دکدر لر (واذا بیعت بجنسها متفاضلا جاز)  
غشی غالب اولان جنسنه فضله سیله بیع اولندیغی وقتده جائز اولور (واذا اشتری  
بها سلعة ثم کسدت قبل القبض فترك الناس المعاملة بها بطل البیع عندابی حنیفة

رح وقال ابو یوسف علیه قیمتها یوم البیع وقال محمد رح یعتبر قیمتها آخر  
ما یتعامل الناس به) غشی غالب اولوب دراهم و دنانیر حکمنده اولیان مسکوک  
ایله بر متاع اشترایسه بعده متاعی قبض ایتمز دن اول غشی غالب اولان مسکوک  
کسادله سه پس ناس آنکله معامله بی ترک ایلسه لر اما اعظم رح عندنده بیع باطل  
اولور امام ابی یوسف بیوردیلر که بیع کوننده اولان قیمتتی لازم کلور و امام محمد  
بیوردیلر که ناس آنکله تعامل ایلدیکی مدتک آخرنده واقع اولان قیمت اعتبار

اولنور (ویجوز البیع بالفلوس فان كانت نافقة جاز البیع وان لم یعیین وان كانت  
کاسدة لم یجز البیع بها حتی یعینها) پول ایله بیع ایتمی جائز اولور پس اکر اول پول  
رایجه اولور ایسه بیع جائز اولور هر چن تعیین ایتمز ایسه ده و اکر کاسده  
اولور ایسه اول پولی تعیین ایتدکجه بیع جائز اولماز (واذا باع بالفلوس النافقة ثم  
کسدت قبل القبض بطل البیع عندابی حنیفة رح) فلوس رایجه ایله بیع ایدوب  
بعده کسادله سه قبض ایتمز دن اول امام اعظم رح عندنده بیع باطل اولور

(ومن اشتری شیئا بنصف درهم فلوس جاز البیع وعلیه ما یباع بنصف  
درهم من الفلوس) بر کیمسه یارم درهمک فلوسه بر نسنه اشترایسه بیع  
جائز اولور و اول کیمسه اوزرینه یارم درهمه بیع اولنان فلوس لازم کلور  
(ومن اعطی الصیر فی درهما وقال اعطی بنصفه فلوسا وبنصفه نصف الاحبة  
فسد البیع فی الجمیع عندابی رح) بر کیمسه صرافه بر درهم اعطا ایدوب  
یارم درهم مقابله سنه پول و یارم درهم مقابله سنه بر حبه نقصان اوله رق یارم  
درهم و یرد یسه امام اعظم حضر تلی عندنده جمیعسنده بیع فاسد اولور  
(وقالا جاز البیع فی الفلوس و بطل فیما بقی) امامین رح بیوردیلر که پولده بیع  
جائز اولوب باقیده باطل اولور (ولو قال اعطی بنصف درهم فلوسا و نصف  
الاحبة جاز البیع و كانت الفلوس و النصف الاحبة بدرهم) اکر نصف درهم

مقابله سنده فلوس و بر حبه نقصان اوله رق نصف اعطا ایتد یسه بیع جائز اولور  
فلوس دخی بر حبه نقصان اولان نصفك جمله سی بر در هم مقابله سنده اولور

کتاب الرهن

رهن اغتده مطابق حبه دیر لر (الرهن ینعقد بالايجاب والقبول و یتیم بالقبض)

رهن ايجاب و قبول ایله منعقد اولور و قبض ایله تمام اولور ( فاذا قبض المرتهن

الرهن محوزا (۲) مفرغا ممیزا (۳) تم العقد فیہ ) مرتهنك رهنی محوز مفرغ

ممیز اولدیغی حالده قبض ایله دیکی وقتده عقد آنده تمام اولور ( و ما لم یقبض فالرهن

بالخیار ان شاء سلمه الیه وان شاء رجع عن الرهن ) مادامکه مرتهن رهنی قبول

و قبض ایتما مشدر رهن مخیردر دیلر سه رهنی تسلیم ایدر و دیلر سه رهنندن

رجوع ایدر ( فاذا اسلم الیه و قبضه دخل فی ضمانه ) رهن مرتهن رهنی تسلیم ایله دیکی

صورتده و مرتهن رهنی قبض ایله انك ضمانته داخل اولور ( ولا یصح

الرهن الا بدین مضمون وهو مضمون بالاقبل من قیمته و من الدین ) رهن

صحیح اولماز انجق ضمان لازم کلان دین مقابله سنده صحیح اولور و دخی

رهن رهنك قیمتیه دینندن اقل اولان ایله مضموندر ( فاذا هلك فی ید

المرتهن و الدین و قیمتیه سواء صار المرتهن مستوفیا لدینه حکما ) پس رهن

مرتهنك یدنده هلاک اولدیغی وقتده و رهنك قیمتیه دین برابر اولدیغی حالده

مرتهن دیننی بکماله قبض حکمنده ایتمش اولدی ( وان كان قيمة الرهن

اکثر من الدین فالفضل امانة فی ید المرتهن وان كانت اقل سقط من الدین

بقدرها و رجع المرتهن بالفضل ) اگر رهنك قیمتی دینندن اکثر اولور

ایسه فضل سه مرتهنك عندنده امانتدر اگر رهنك قیمتی دینندن آزا اولور

ایسه قیمت مقداری دینندن ساقط اولور و مرتهن فضل سه یله راهنه رجوع

ایدر ( ولا یجوز رهن المشاع و لارهن ثمرة علی رؤس الشجر دون

النخل و لا زرع فی الارض دون الارض ) مشترك اولان متاعی رهن

و یرمك جائز اولماز و اغاج اوزرنده اولان میوه یی رهن و یروب اغاجی

و یرمامك دخی جائز اولماز و برارضده اکینی رهن و یروب ارضی

و یرمامك دخی جائز اولماز لکن فی بلادنا ارضی اکین ایله بیله رهن

و یرلمسه ینه جائز اولماز ( ولا یجوز رهن النخل و الارض دونهما ) دخی

(۲) محوزا قولی نخل

اوزرنده بولسان

تمری رهن و یروب

نخلی و یرمامك

احترازدر

مفرغا قولی زرعی

رهن و یروب ارضی

و یرمامك

احترازدر

(۳) ممیزا قولی مشترك

اولان نسنه یی رهن

و یرمك

احترازدر

کر کسه قسمت قبول

ایتسون و ککرك

ایتسون

ارضى ونخلى اكينسز وميوه سز رهن ويرمك جائز اولماز (ولا يصح الرهن بالامانات كالودائع والمضاربات ومال الشركة) ودائع ومال مضاربه ومال شركت مثل وامانتلر مقابله سنده رهن صحيح اولماز (ويصح الرهن برأس مال السلم وبالثلث الصنف والمسلم فيه) رأس المال سلم مقابله سنده وثمن صرف مقابله سنده ومسلم فيه مقابله سنده رهن صحيح اولور (وان هلك في مجلس العقد تم الصرف والسلم وصار الرهن مستوفيا لدينه) اكر رهن عقد مجلس سنده هلاك اولسه صرف وسلم تمام اولور ومرتبه دخي ديني حكما المش اولور (واذا اتفقا على وضع الرهن على يد عادل جاز وليس للمرتبهن ولا الراهن ان ياخذ من يده فان هلك في يده يدخل في ضمان المرتبهن) دخي راهن ومرتبهن رهنى بر عادل كيمسه نك عندينه وضع ايتك اوزرينه اتفاق ايلدكرى وقتده جائز اولور يالكز راهن ايچون ويالكز مرتبهن ايچون رهنى اول عادلن اخذ ايتك اولمدى اكر اول عادلن يدنده رهن هلاك اولسه مرتبهنك ضمانته داخل اولور (ويجوز رهن الدراهم والدنانير والمكييل والموزون فان رهنهت بجنسها هلكت بمثلها من الدين وان اختلفا في الجودة والصياغة) دراهمى ودنانيرى ومكيلى وموزونى رهن ويرمك جائز اولور پس شوذ كر اولنان نسته لر جنسى مقابله سنده رهن ويراسه ديندن مثيله هلاك اولور هر قن جودت وصياغته مختلف اولور لر ايسه ده (ومن كان له دين على غيره فاخذ منه مثل دينه وانفقه ثم علم انه كان زيوفا فلاشئ له عند ابى حنيفة رح) بر كيمسه نك غيريسى اوزرنده دينى اولوب پس اول غيردن دينى مثانى اخذ ايدوب اتفاق ايلسه بعده زيوف اولد يفتى بيلسه امام اعظم رح عندنده اول كيمسه ايچون برشى اولمدى (وقال ابو يوسف يرد مثل الزيوف ويرجع بالجياذ) امام ابى يوسف رح بيورديكه زيوفاك مثانى رد ايدوب جياذ ايله غير اوزرينه رجوع ايدر (ومن رهن عبدين بالف درهم ففضى حصه احدها لم يكن له ان يقبضه حتى يؤدى باقى الدين) بر كيمسه بيك درهم مقابله سنده ايكى كوله رهن ويرسه پس ايكى كوله نك بريسنك حصه سنى قضا ايلسه اول كيمسه ايچون اول كوله نى قىض ايتك اولماز تاكه دينك باقى سنى ادا ايدنه قدر (واذا وكل الراهن المرتبهن او العدل او غيرها ببيع الرهن

عند حلول الدين والوكالة جائزة) رهن مرتهنى ياخود بر عادلى ياخود بو نلرك  
 غير يسنى دينك حلولى عند نده رهنى بيع ايتمكه و كيل ايلسه وكالت جائز اولور  
 (وان شرطت الوكالة فى عقد الرهن فليس للراهن عزله عنها وان عزله لم ينزل)  
 اكر وكالت عقد رهنده شرط قيلنسه پس رهن ايجون مرتهنى وكالتدن عزل ايتمك  
 اولمدى اكر رهن عزل ايدرسه مرتهن عزلى قبول ايتمز (وان مات الراهن  
 لم ينزل) واكر رهن فوت اولسه مرتهن عزل اولتماز (وللمرتهن ان يطالب  
 الراهن بدينه ويحبسه به وان كان الرهن فى يده) مرتهن ايجون دينى سبيله رهنه  
 مطالبه ايتمك و دينى ايجون حبس ايتمك او ليچيدر هر قن رهن مرتهنك يدنده  
 ايسه ده (فليس عليه ان يمكنه من بيعه حتى يقبض الدين من ثمنه) رهنى بيع ايتمدن  
 او تورى رهنه قدرت ويرمك مرتهنك او زرينه لازم كلز تا كه دينى مقدارى  
 رهنك ثمندن قبض ايدنه دك (فاذا قضا الدين قيل له سلم الرهن اليه) رهن  
 مرتهنه دينى قضا ايلديكى صورته مرتهنه دينيا لور كه رهنى رهنه تسليم ايت  
 (فاذا باع الراهن الرهن بغير اذن المرتهن فالبيع موقوف فان اجازة المرتهن  
 جاز واذا رد بطل وان قضا الرهن دينه جاز البيع) رهن رهنى مرتهندن  
 اذ نسز بيع ايلديكى وقتده بيع موقوفدر اكر مرتهن بيعى اجازة ايدرسه  
 بيع جائز اولور رد ايدرسه باطل اولور اكر مرتهنه رهن دينى قضا ايدرسه  
 بيع جائز اولور (وان اعتق الراهن العبد المرهون نفذ عتقه فان كان الدين  
 حالا طولب بآداء الدين وان كان الدين مؤجلا اخذت منه قيمة العبد فجعلت  
 رهنا مكانه حتى يحل الدين فان معسرا استسعى العبد فى قيمته ففضى به الدين  
 ويرجع بها على المولى) ودخى رهن مرهون اولان كوله ني آزاد ايلسه  
 عتقى نافذ اولور پس اكر دين پشين ايسه دينى ادايله رهن مطالبه اولنور  
 واكر دين ويره سيه ايسه رهنندن كوله نك قيمتى اخذ اولنوب كوله نك  
 مكانه رهن قيلنور تا كه دين حلول ايدنه قدر اكر رهن اولان سيد كدا  
 اولديسه كوله كندى قيمته سى ايدوب قيمتيله دينى قضا ايدر بعده  
 مولا سنه قيمتيله رجوع ايدر (وكذلك ان استهلك الراهن الرهن) اكر  
 رهن رهنى هلاك ايلسه حكم ماسبق مثلودر (وان استهلك اجنبى فالمرتهن  
 هو الخصم فى تضمينه وياخذ القيمة فيكون رهنا فى يده) اكر رهنى اجنبى

کیمسه استهلاک ایلسه انی تضمین ایتمده مرتهن خصمدر رهنک قیمتنی اخذایدوب  
 کندی یدنده رهن اولور (وجنایة الراهن علی الرهن مضمونه) راهنک رهن  
 اوزرینه جنایتی مضمونه در (وجنایة المرتهن علیه تسقط من الدین بقدرها)  
 مرتهنک رهن اوزرینه جنایتی دیندن جنایت مقدارینی اسقاط ایدر (وجنایة  
 الرهن علی الراهن والمرتهن) رهن اولان کوله نک جنایتی راهن و مرتهن  
 اوزرینه در (وعلی مالهما هدر) راهن و مرتهنک مالی اوزرینه رهنک جنایتی  
 مجانا کیدر (واجرة البيت الذي يحفظ فيه الرهن علی المرتهن) رهن آنده  
 حفظ اولنه جق بیتک اجرتی مرتهن اوزرینه در (واجرة الراعی علی الراهن)  
 چوبان اجرتی راهن اوزرینه در (ونفقة الرهن ایضا علی الراهن) رهنک  
 نفقه سی ینه راهنک اوزرینه در (ونماؤه للراهن فیکون رهنًا مع الاصل  
 فان هلك هلك بغير شيء) رهنک نماسی (۲) راهن ایچوندر پس اصل ایله بیله اول نما  
 رهن اولورا کر هلاک اولور ایسه بر نسنه اولما مقسزین (۳) هلاک اولور (وان هلك  
 الاصل وبقی النماء افتکه الراهن بحصته من الدین و یقسم الدین علی قيمة الاصل  
 یوم القبض وقيمة النماء یوم الفسکاک فما صاب الاصل سقط من الدین وما صاب النماء  
 افتکه الراهن به) ا کر اصل هلاک اولوب نما باقی قالسه راهن نمایی دیندن  
 حصه سیله فک ایدر یعنی رهنندن چیقارر ودخی دین اصلک یوم قبضده  
 اولان قیمتنی اوزرینه و نمانک یوم فسکاکده اولان قیمتنی اوزرینه تقسیم  
 اولنور اصله اصابت ایدن دیندن ساقط اولور نمایه اصابت ایدن ایله راهن  
 نمایی فک ایدر (ویجوز الزیادة فی الرهن ولا یجوز الزیادة فی الدین عند  
 ابی حنیفة و محمد رحمهما الله و قال ابو یوسف یجوز) امام اعظم و امام محمد رح  
 عندلر نده رهنده زیاده جائز اولور دینده زیاده جائز اولماز و امام ابی یوسف  
 بیوردیکه جائز اولور (ولا یصیر الرهن رهنًا بهما) ودخی رهن نفسی  
 مقابله سننده اولان دینه و زیاده یه رهن اولماز مثلاً بر کیمسه نک آخرده  
 بشیوز غروشی اولوب او چیوزی مقابله سننه رهن آسه بعده مدیون رهن  
 مقابله سننده اولان او چیوزی داینه قضا ایلسه رهنی تسلیم ایت دیو داینه  
 امر اولنور باقی ایکی یوز غروشی قضا ایتمدکجه رهنی راهنه تسلیم ایتمزم  
 دیمکه مرتهن قادر اوله مازا کر بردخی اول رهنی ایکی یوز غروشک مقابله سننه

(۲) یعنی رهنک  
آرتمسی راهن ایچوندر  
سند

(۳) یعنی ضمانت  
هلاک اولور سند

رهن وير رايسه جائز اولور (واذا رهن عينا واحدة عند رجلين بدين لكل  
 واحد منهما جاز وجميعها رهن عند كل واحد منهما والمضمون على كل واحد  
 منهما حصه دينه منها واذا قضى احدهما دينه صارت كلها رهنا في يد الآخر حتى  
 يستوفى دينه) بر كيمسه عين واحده بي ايكي رجلك ديني مقابله سننده اول ايكي  
 رجل عندنده رهن قيلسه جائز اولور وعين واحده نك جميعسي ايكي رجلدن  
 هر بر لرلى عندنده رهندر وهر بر لرلى اوزرينه مضمون اولان رهنندن  
 دينلرينك حصه سيدر رهن ايكي رجلدن برينك دينني قضا ايلديكي وقتده اول  
 عين واحده نك كليسي آخرك يدنده رهن اولور تاكه آخرك دينني رهن وفا  
 ايدنه قدر (ومن باع عبدا على ان يرهن المشتري بالثمن شيئا بعينه فامتنع المشتري  
 من تسليمه لم يجبر عليه وكان البائع بالخيار ان شاء رضى بترك الرهن وان شاء  
 فسخ البيع الا ان يدفع المشتري الثمن حالا او يدفع قيمة الرهن رهنا في مكانه)  
 بر كيمسه بر كوله بي بيع ايلسه مشتري ثمن مقابله سننده معين اولان بر نسنه بي رهن  
 ويرمك اوزره پس مشتري اول نسنه بي تسليم ايتمكن امتناع ايلسه مشتري  
 اوزرينه جبر اول نماز بايع مخير اولور ديلر سه رهني ترك ايله راضى اولور وديلر سه  
 بيبي فسخ ايدر لکن مشتري ثمن پشين اوله رق دفع ايلسه ياخود رهنك  
 قيمتي رهنك مكاننده رهن ايجون دفع ايلسه بو ايكي صورتده بايع بيبي فسخ  
 ايدنه مز (وللمرتهن ان يحفظ الرهن بنفسه وزوجته وولده وخادمه الذي  
 في عياله) مرتهن ايجون رهني بنفسه حفظ ايتكم وزوجه سي وولدي ونفقه سي  
 اوزرينه واجب اولان خادمي حفظ ايتكم اوليجيدر (وان حفظ بغير من  
 في عياله او اودعه فهلك ضمن) اكر مرتهن رهني عيالنده اولميان كيمسه به حفظ  
 ايتدير سه ياخود امانت وير سه پس هلاك اولسه ضمان لازم كلور (واذا تعدى  
 المرتهن في الرهن فهلك ضمنه ضمان الغصب بجميع قيمته) مرتهن  
 رهنه تعدى ايلديكي صورتده هلاك اولسه جميع قيمتيله غصب ضمانني مثللو  
 ضمان لازم كلور (واذا اعار المرتهن الرهن للراهن فقبضه خرج من ضمان  
 المرتهن فان هلك في يد الراهن هلك بغير شيء) مرتهن رهني راهنه امانت  
 ويرديكي صورتده رهن قبض ايلسه مرتهنك ضمانندن خارج اولور  
 پس راهنك يدنده رهن هلاك اولسه بلا ضمان هلاك اولور (وللمرتهن



ان يسترجعه الى يده فاذا اخذه دعا الضمان اليه) مرتين ايچون رهني رهندين كندى  
 يدينه رجوع ايتديرمك او ايجيدر پس رهني اخذ ايلديكي وقتده ضمان مرتين  
 يكا عودت ايدر (واذامات الراهن باع وصيه الرهن وقضى الدين فان لم يكن له  
 وصى نصب له القاضى وصيا وامر ببيعه وقضاء دينه) دخى راهن فوت اولديغى  
 وقتده انك وصيسى رهني بيع ايدوب ودينى قضا ايدر پس انك ايچون وصى  
 اولسه قاضى انك ايچون بروصى نصب ايدوب رهني بيعله ودينى قضا ايله امر ايدر

كتاب الحجر

(٢) الحجر بسكون  
 الجيم المنع الحجر  
 بكسر الحاء بسكون  
 الجيم بالفارسية دامن  
 والحجر بالتحريك  
 بالفارسية سنك  
 والحجر بضم الحاء  
 وسكون الجيم النقب  
 هكذا ينبغي ان يعلم  
 ويمتاز هذه اللغات  
 س

(الاسباب الموجبة للحجر (٢) ثلاثة الصغر والرق والجنون) تصرفن منى اقتضا  
 ايدن سبيلر او چدر صبيلك و كوله اولمق و ديوانه اولمق (ولايجوز تصرف  
 الصغير الاباذن وليه ولا تصرف العبد الاباذن سيده) صغيرك تصرفن في جائز اولماز  
 انجق و ووليدنك اذنيه جائز اولور و كوله نك تصرفن في جائز اولماز انجق مولا سنك  
 اذنيه جائز اولور (ولايجوز تصرف المجنون المغلوب بحال) جنونى  
 غالب اولان كيمسه نك تصرفن في هر بر حالده جائز اولماز (ومن باع من هو لاشيئا  
 او اشتراه وهو يعقل البيع والشراء ويقصده فالولى بالخيار ان شاء اجازة اذا كان  
 فيه مصلحة وان شاء فسخ) صغير ايله عبده بر كيمسه بر نسنه بيع ايلسه ياخود  
 بر نسنه اشتراك ايلسه بو ايكيسندن هر برى بيع و شرابى تعقل ايدوب و قصد  
 ايلدكارى صورتده ولى مخيردر ديلر ايله عقدى اجازت ايدر آنده مصالحت  
 اولديغى وقتده و ديلر سه فسخ ايدر (وهذه المعاني الثلاثة موجبة للحجر  
 فى الاقوال دون الافعال) شوذ كر اولنان اوچ علت اقوالده منى اقتضا ايدر افعالده  
 اقتضا ايتمز (والصبي والمجنون لا يصح عقودهما ولا اقرارهما ولا يقع طلاقهما  
 ولا عتاقهما) صبينك ومجنونك عقدرى صحيح اولماز و اقرارلى دخى صحيح اولماز  
 و طلاقلى و عتاقلى دخى واقع اولماز (وان اتلفا شيئا لزمهما ضمانه من مال  
 نفسه) اكر صبى ياخود مجنون بر نسنه ي تلف ايلسه لر كندى مالر نندن ضمان  
 لازم كلور (واما العبد فاقراره جائز فى حق نفسه غير نافذ فى حق مولا  
 وان اقر بمال لزمه بعد الحرية ولم يلزمه فى الحال وان اقر بحد او قصاص لزمه  
 فى الحال وينفذ طلاقه) نفسى حقنده كوله نك اقرارى جائزدر مولا سى  
 حقنده نافذ دكلدر اكر بر مال اقرار ايلسه حر يتد نسكره اكالازم كلور

اقرار زماننده لازم اولماز اکر حدی یا خود قصاصی اقرار ایلسه اول حالده  
 لازم کلور و طلاق دخی نافذ اولور ( قال ابو حنیفة رحمہ اللہ تعالی لا یحجر  
 علی السفیہ اذا کان عاقلاً بالغاً حراً و تصرفه فی مالہ جائز ) امام اعظم رح  
 بیوردیلر کہ سفیہ منع اولتماز عاقل بالغ حر اولدیغی صورتده و مالنده تصرفی  
 جائز اولور ( وان کان مبدراً مفسدا یتلف مالہ فیما لا غرض له فیہ و لا مصلحة )  
 هرچن اول سفیہ مسرف و مفسد اولوب کندوسی ایچون غرض منفعت  
 و مصلحت اولمایان محله مالی اتلاف ایدر ایسه ده ( الا انه اذا بلغ الغلام غیر رشید  
 لم یسلم الیه مالہ حتی یبلغ خمساً و عشرين سنة وان تصرف فیہ قبل ذلك نفذ  
 تصرفه ) مکر که غلام بلا عقل اوله رق بالغ اولسه مالی کندوسنه تسلیم  
 اولتماز تا که یکر می بش سنه یه بالغ اولانه قدر اکر مالنده یکر می بش یاشندن  
 اول تصرف ایلسه تصرفی نافذ اولور ( فاذا بلغ خمساً و عشرين سنة سلم الیه مالہ  
 وان لم یؤنس منه الرشد ) پس یکر می بش سنه یه بالغ اولدیغی صورتده مالی  
 کندوسنه تسلیم اولنور هرچن عقل اکا یار اولماز ایسه ده ( و قال یحجر  
 علی السفیہ و یمنع من التصرف فی مالہ ) امامین بیوردیلر کہ سفیہ اوزرینه  
 منع لازم اولور و مالنده تصرفندن منع اولنور ( وان باع لم ینفذ بیعه وان کان  
 فیہ مصلحة اجازة الحاکم ) اکر مبايعه ایلسه بیعی نافذ اولماز اکر اول بیعه  
 مصلحت اولدیسه حاکم اجازت ایدر ( وان اعتق عبداً نفذ عتقه و کان علی العبد  
 ان یسعی فی قیمته ) اکر کوله آزاد ایلسه عتقی نافذ اولور و عبداوزرینه قیمتنده  
 سعی ایتمک لازمدر ( و اذا تزوج امرأة جاز نکاحه و ان سمی لهامهر اجاز منه  
 مقدار مهر مثلها و بطل الفضل ) بر عورت تزوج ایلدیکی صورتده نکاحی  
 جائز اولور اول عورت ایچون مهر ذکر ایلدیسه مهر دن اول عورتک مثلنک  
 مهری مقداری جائز اولوب فضله سعی باطل اولور ( و قال فیمن بلغ غیر رشید  
 لا یدفع الیه مالہ ابداحتی یؤنس منه الرشد ) رشید اولدیغی حالده بالغ اولان  
 کیسه حقنده امامین بیوردیلر که آندن یکا مالی دفع اولتماز تا که عقلی  
 کندوسنه یار اولانه دک ( و لا یجوز تصرفه فیہ ) و مالنده تصرفی جائز اولماز  
 ( و تخرج الزکوة من مال السفیہ ) و سفیهک مالندن زکات اخراج اولنور  
 ( و ینفق علی اولاده و زوجته و من یجب نفقته علیه من ذوی الارحام )

وسفیهک مالندن اولادی و زوجه سی و ذوی الارحامندن نفقه سی اوزرینه واجب اولان کیمسه اوزرینه انفاق اولنور (وان اراد حجة الاسلام لم یمنع منها ولا یسلم القاضی نفقته الیه ویسلمها الی ثقة من الحاج وینفقها علیه فی طریق الحج) اکر سفیه حجة اسلام ایله حج ایتمک مراد ایلدیکی صورتده آندن منع اولنماز و قاضی نفقه سی کند و سنه تسلیم ایتمز حاجیلردن بر معتمد کیمسه یه نفقه سی تسلیم ایدوب اول حاجی طریق حجه سفیه اوزرینه نفقه سی انفاق ایدر (فان مرض و اوصی بوصایافی القرب و ابواب الخیر جاز ذلك من ثلث ماله) اکر سفیه مریض اولوب عبادت و خیر بابنده بر قاچ وصیت ایلسه ثلث مالندن جائز اولور (و بلوغ الغلام بالا احتلام و الانزال و الاحبال اذا وطئ فان لم یوجد ذلك حتی یتم له ثمانی عشرة سنة عند ابی حنیفة رح) غلامک بلوغی احتلام و انزال و وطئ ایلدیکی وقتده یو کلی بر اقدینی حالده ثابت اولور اکر بومذ کور اتدن بر یسی بولنمدینی صورتده غلامک بلوغی اون سکنز یاشنه قدر در امام اعظم حضر تلیری عندنده (و بلوغ الجارية بالحبيل و الحيض و الاحتلام فان لم یوجد ذلك حتی یتم لها سبع عشرة سنة) جاریه نك بلوغی حبل و احتلام و حیض اولمغله در اکر بوذ کر اولنانلردن بری بولنماز ایسه اون یدی سنه سی تمام اولانه قدر در (وقالا اذا تم للغلام و الجارية خمس عشرة سنة فقد بلغا) امامین رح بیوردیلر که جاریه و غلام ایچون اون بش سنه تمام اولدینی وقتده تحقیق آنلر بالغ اولمش اولورلر (فاذا راهق الغلام و الجارية و اشکل امرها فی البلوغ فقالا قد بلغنا فالقول قولهما و احكامهما احكام البالغین) جاریه و غلام مرهقه اولدقلری وقتده و بالغ اولمده حاللری بیلنمدیکی صورتده پس انلر دیسه لر که تحقیق بز بالغ اولدق قول انلرک قولیدر و انلرک احکامی بالغلرک احکامیدر (وقال ابو حنیفة رحمه الله تعالى لا احجر علی المفلس فی الدین اذا وجبت الدیون علی رجل و طلب غرماؤه حبسه و الحجر علیه لم یحجر علیه) امام اعظم رح بیوردیکه دینده مفلس اولانی حجر ایتمزم بر رجل اوزرینه دیون واجبه اولسه غر مالر اول رجلی حبس و منع ایتمک مراد ایلدکلری وقتده اول رجل اوزرینه منع اولنماز (وان کان له مال لم یتصرف فیہ الحاکم و لکن یحبسه ابدا حتی یتبعه فی دینه) اکر اول مفلسک

مالی اولسه حاکم انده تصرف ایتمز لکن دائماً حبس ایدر تا که اول مالی  
 دینی ایچون بیع ایدنه قدر (وان کان له دراهم و دینه دراهم قضاها القاضی  
 بغير امره) اکر اول رجل ایچون دراهم اولسه دینی دخی دراهم اولدینی حالده  
 اول رجلک امری اولما مقسزین قاضی دینی قضا ایدر (وان کان دینه دراهم وله  
 دنایر باعها القاضی فی دینه) اکر اول رجلک دینی دراهم اولوب وانک ایچون  
 دنایر اولسه دینی ایچون قاضی اول دناییری بیع ایدر (وقالا اذا طلب غرماء  
 المفلس الحجر علیه حجر القاضی علیه ومنعه من البیع والتصرف والاقرار حتی  
 لا یضر بالغماء) امامین رح بیوردیلر که مفلسک غرماسی انی منع ایتمک طلب  
 ایلدکری وقتده قاضی انک اوزرینه حجر ایدر وانی بیع و تصرف و اقرار دن منع  
 ایدر تا که غرمایه ضرر ویر مسون ایچون (وباع ماله ان امتنع المفلس من بیعه  
 وقسمه بین غرمائه بالخصص) دخی قاضی انک مالی بیع ایدر اکر مفلس مالی  
 بیع ایتمدن امتناع ایدر ایسه وانی حصه لریله غرمایه تقسیم ایدر (وان اقر فی حال  
 الحجر باقرار لزمه ذلك بعد قضاء الديون) اکر مفلس حجر حالنده بر اقرار ایله  
 اقرار ایلسه دیونی قضا دنصکره لازم کلور (وینفق علی المفلس من ماله  
 وعلی زوجته واولاده الصغار وذوی الارحام) مفلس اوزرینه و زوجته سی  
 و صغیر و ولد لری و ذوی الارحامی اوزرینه حاکم مفلسک مالندن انفاق ایدر  
 (وان لم یعرف للمفلس مال وطلب غرمائه حبسه وهو یقول لامال لی حبسه  
 الحاکم فی کل دین لزمه بدلا عن مال حصل فی یده کثمن المبیع و بدل القرض  
 و فی کل دین التزمه بعقد کالمهر و الکفالة) اکر مفلسک مالی اولدینی معلوم  
 اولیوب حالبوکه اول مفلس بنم ایچون مال اولمدی دیهرک بور جلولری  
 انی حبس ایتمک طلب ایلسه لر مفلس بدنده حاصل اولان مالده بدل لازم کلان  
 دینک کلپسندده حاکم انی حبس ایدر ثمن مبیع و بدل قرض مثللو دخی  
 مهر و کفالت مثللو عقد ایله التزام ایلدیکی دینک کلپسندده حبس ایدر  
 (ولم یحبسه فیما سوی ذلك کعوض المغصوب وارش الجنایات) عوض مغصوب  
 وارش جنایت مثللو سابقده ذکر اولنا نلرک ما عدا سنده حاکم انی حبس ایلمز  
 (الا ان تقوم البینه ان له مالا) مکر بینه قائمه اولورسه که اول مفلس  
 ایچون مالی اولیجیدر بو صورتده دخی حبس ایدر (واذا حبسه الحاکم

شهرین او ثلثة اشهر سئل القاضی عن ماله فان لم ينكشف له خلی سبيله ( مفلسی حاکم ایکی ماه یا خود او چ ماه مدته حبس ایلدیکی وقتده قاضی انک مالندن سؤال ایدر پس اول مفلس ایچون مال منکشف اولماز ایسه حبسدن اخراج ایدر ) ( و كذلك ان اقام البینه انه لا مال له ) اکر مالی او لم دینی اوزره مفلس بینه اقامه ایدر ایسه ماسبق مثللو طریق تخلیه اولنور ( و لا یحول بینه و بین غرمائه بعد خروجه من الحبس فیلازمونه و لا یمنعونه من التصرف و السفر و یاخذون فضل کسبه فیقسم بینهم بالخصص ) حبسدن اخراج اولندقدن صکره مفلس دینی ایله غرماسی بیننده حاکم حائل اولماز پس اول غرمائی ملازمت ایدر لر تصرفدن و سفر دن منع ایتمزلر و کسبتک فضلہ سنی اخذ ایدوب بینلرنده حصه لر یله تقسیم ایدر لر ( و قالوا اذا افلسه الحاکم حال بینه و بین غرمائه الا ان یقیموا البینه قد حصل له مال ) امامین رح بیوردیلر که حاکم مفلسک افلاسیله حکم ایلدیکی صورتده غرماسیله مفلس بیننده حائل اولور لیکن اکر اول غرمائی بینه اقامه ایدر لر سه که تحقیق اول مفلس ایچون مال حاصل اولدی بو صورتده حاکم حائل اولماز ( و لا یحجر علی الفاسق اذا کان مصاحباً لماله و الفسق الاصلی و الطاری سواء ) فاسق اوزرینه منع اولماز مائی اصلاح ایدیحی اولدینی وقتده فسق اصلی ایله فسق عارضی برابر در ( و من افلس و عنده متاع لرجل بعینه ابتاعه منه فصاحب المتاع اسوة للغرماء فيه ) بر کیمسه افلاسه چیقوب اول مفلس عندنده بعینه بر رجل ایچون اول رجلدن صاتون الدینی متاع اولسه اول متاعک صاحبی متاعنده غرمائیله بر لکده در یعنی غرمائی اول متاعنده مشترکدر لر

کتاب الاقرار

( اذا اقر الحر البالغ العاقل بحق لزمه اقراره مجهولاً کان ما اقر به او معلوماً و یقال له بین المجهول ) بالغ و عاقل اولان حر بر حقی اقرار ایلدیکی صورتده اقراری کندوسنه لازم کلور اول اقرار ایلدیکی سنه معلوم اولسون یا خود مجهول اولسون واکا مجهولی بیان ایله دینلور ( وان کان لفلان علی شیء لزمه ان یتین ماله قیمه ) اکر مقر فلانک نم اوزر مده بر شیئی اولیجیدر دیسه اول مقره قیمتی اولان سنه بی بیان ایتمک لازم اولور ( و القول فيه قوله مع یمینه وان ادعی المقر له اکثر من ذلك ) بو صورتده قول یمینه

بيله مقر كدر اكر مقر له اكثرى دعوى ايدرايسه (وان قال له على مال فالمر جمع  
 فى بيانه اليه ويقبل قوله فى القليل والكثير) اكر ديسه كه فلان ايجون بنم اوزر مده  
 مال اوليجيدر پس اول مالى بيان ايمده رجوع ايتك مقره درو مقر ك قليل و كثيره  
 قولى قبول اول نور (وان قال مال عظيم لم يصدق فى اقل من مائى درهم) اكر  
 ديسه كه فلان ايجون بنم اوزر مده مال عظيم اوليجيدر ايكوز در همدن نقصانده  
 تصديق اول نماز (ولو قال درهم كثيره لم يصدق فى اقل من عشرة درهم)  
 اكر ديسه كه فلان ايجون بنم اوزر مده درهم كثيره اوليجيدر اون در همدن  
 اقلده تصديق اول نماز (وان قال درهم فهى ثابته الا ان بين اكثر منها) اكر  
 ديسه كه فلان ايجون بنم اوزر مده درهم اوليجيدر اول درهم او چه حمل  
 اول نور او چدن اكثرى بيان ايمد كجه (وان قال كذا كذا درهم لم يصدق فى اقل  
 من احد عشر درهما) اكر ديسه كه فلان ايجون بنم اوزر مده شويله شويله درهم  
 اوليجيدر اون بر در همدن نقصانده تصديق اول نماز (وان قال كذا و كذا درهما  
 لم يصدق فى اقل من احد وعشرين درهما) اكر ديسه كه فلان ايجون  
 بنم اوزر مده شويله و شويله درهم اوليجيدر بكرمى بر در همدن نقصانده  
 تصديق اول نماز (وان قال له على او قبلى فقد اقر بدين) اكر ديسه كه فلان ايجون  
 بنم اوزر مده يا خود بنم جانمده اوليجيدر تحقيق دينى اقرار ايتمش اولدى  
 (وان قال عندى او مى فهو اقرار بامانه فى يده) اكر ديسه كه فلان ايجون  
 بنم عندمده يا خود بنمله بيله اوليجيدر او كندى يدنده امانتى اقرار در  
 (وان قال لرجل لى عليك الف درهم فقال اتزنها او انتقدتها او اجانى بها  
 او قضيتكها فهو اقرار) اكر بر رجلاه ديسه كه بنم ايجون سنك اوزر كده  
 بيك درهم اوليجيدر پس اول رجل بيك درهمى طارت يا خود نقد ايله  
 يا خود بكا مهات وير يا خود بيك درهمى قضا ايلدم ديسه بونلرك كليسى  
 اقرار در (ومن اقر بدين مؤجل فصدقه المقر له فى الدين و كذبه فى التأجيل  
 لزمه الدين حالا ويستحلف المقر له على الاجل) بر كيمسه دين مؤجلى اقرار  
 ايلسه پس مقر له دينده تصديق ايدوب تا جيلده تكذيب ايلسه اول كيمسه يه  
 پشين اوله رق دين لازم كلور و مقر له دن مهات اوزر يينه يمىن طلب اول نور (۲)  
 (ومن اقر واستثنى متصلا باقراره صح الاستثناء ولزمه الباقي سواء استثنى

(۲) يعنى تأجيل  
 ايلدىكى اوزر يينه يمىن  
 تكليف اول نور سله

الاقل او الاكثر) بر کیمسه اقرار ایدوب و اقرارینه متصل اولدینی حالدہ استئنا  
 ایلسہ استئنا صحیح اولوب و باقی لازم کلور اقل استئنا یا خود اکثر استئنا برابر در  
 (وان قال له علی مائة درهم الا دینار او الا قفیز حنطہ لزمه مائة درهم الا قیمة دینار  
 او قفیز حنطہ) اگر دیسه که فلان ایچون بنم اوزر مده یوز در هم اولیجیدر الا بر  
 دینار دکل یا خود بر اولچک حنطہ دکل بو صورتده بر دینارک یا خود بر اولچک  
 حنطہ نک قیمتی نقصان اوله رق یوز در هم لازم کلور (وان قال له علی مائة و در هم  
 لزمه کله دراهم) اگر دیسه که فلان ایچون بنم اوزر مده یوز و بر در هم اولیجیدر  
 کلیسی در هم اوله رق لازم کلور یعنی یوز بر در هم لازم کلور (وان قال له علی  
 مائة و ثوب لزمه ثوب واحد و المرجع فی تفسیر المائة الیه) اگر دیسه که فلان ایچون  
 بنم اوزر مده یوز و بر ثوب اولیجیدر بر ثوب لازم کلور و مائه بی بیان ایتمه رجوع  
 ایتمک مقره در (ومن اقر بحق و قال ان شاء الله متصلا باقراره لم یلزمه الا اقرار)  
 بر کیمسه بر حقی اقرار ایدوب و اقرارینه متصل اولدینی حالدہ ان شاء الله  
 دیسه اقرار لازم کلور (ومن اقر و شرط الخیار لزمه الاقرار و بطل الخیار)  
 بر کیمسه اقرار ایدوب مخیر لکی شرط ایلسہ اقرار لازم کلور و مخیر لک باطل  
 اولور (ومن اقر بدار و استثنی بناءها لنفسه فالله مقر له الدار و البناء)  
 بر کیمسه برداری اقرار ایدوب بناسنی نفسی ایچون استئنا ایلسه دار و بنا مقر له  
 ایچوندر (وان قال بناء هذا الدار لی و العرصة لفلان فهو كما قال) اگر  
 دیسه که شود ارض بناسنی بنم ایچون و عرصه سی فلان ایچوندر بو صورتده  
 اقرار ایلدیکی مثل او در (ومن اقر بتمر فی قوصرة لزمه التمر و القوصرة)  
 بر کیمسه بر مقدار خرما بی بر زنیبلده اقرار ایلسه خرما و قوصره لازم کلور  
 (ومن اقر بدابة فی اصطبل لزمه الدابة خاصة) بر کیمسه بردابه بی براخوردہ  
 اقرار ایلسه خاصه دابه لازم کلور (وان قال غصبت ثوبا فی منديل  
 لزماء جميعا) اگر دیسه که بر ثوبی بر مندیبل ایچنده غصب ایلدم ایکیسیده  
 بیله لازم کلور (وان قال له علی ثوب فی ثوب لزماء جميعا) اگر دیسه که  
 فلان ایچون بنم اوزر مده بر ثوب ایچنده بر ثوب اولیجیدرینه ایکیسیده بیله  
 لازم کلور (وان قال له علی ثوب فی عشرة اثواب لم یلزمه عند ابی یوسف  
 الا ثواب واحد) اگر دیسه که فلان ایچون بنم اوزر مده اون اثواب ایچنده  
 بر ثوب اولیجیدر امام ابی یوسف عندنده انجق بر ثوب لازم کلور (وقال

محمد رح يلزمه احد عشر توباً) امام محمد بيورد يار که اون بر توب لازم کلور  
 (ومن اقر بغصب توب وجاء بشوب معيب فالقول قوله مع يمينه) بر کيمسه بر توبی  
 غصب ايلدم ديواقرار ايلسه وعييلو اولان توبی کتور سه قول اول کيمسه نك  
 قوايدر يمينيله بيله (و كذلك لو اقر بدر اهم وقال هي زيوف) در اهمی اقرار ايدوب  
 زيوف در ديسه حکم ماسبق مثللو در (وان قال له على خمسة في خمسة يريد الضرب  
 والحساب لزمه خمسة واحدة وان قال اردت خماسم خمسة لزمه عشرة) اکر  
 ديسه که فلان اچون بنم اوزر مده بش بش ايچنده اوليجيدر ضرب و حسابی  
 مراد ايدر اولديغی حالده خمسة واحده لازم کلور اکر ديسه که بش بشيله بيله  
 مراد ايلدم اون لازم کلور (وان قال له على من درهم الى عشرة لزمه تسعة عند  
 ابی حنيفة رح يلزمه الابتداء وما بعده وتسقط الغاية وقال تلزمه العشرة كلها)  
 اکر ديسه که فلان اچون بنم اوزر مده بر درهمدن اون نه قدر اوليجيدر امام  
 اعظم رح عندنده طقوز لازم کلور ابتدا و ابتدا نك مابعدی لازم کلوب غایت ساقط  
 اولور امامين بيورد يار که عشره نك كليسی لازم کلور (وان قال له على الف  
 درهم من ثمن عبد اشتريته منه ولم اقبضه فان ذكر عبد بعينه قيل للمقر له  
 ان شئت فسلم العبد وخذ الالف والاشي لك عليه) اکر ديسه که فلان اچون  
 بنم اوزر مده اول فلانندن اشترای ايلديکم کوله نك ثمنندن بيك درهم اوليجيدر  
 حالبو که بن اول کوله بی قبض ايلدم اکر اول کيمسه بعينه کوله بی ذکر ايدر  
 ايسه مقر له اچون دينلور که اکر ديار ايسه ک کوله بی تسليم ايدوب الفی  
 اخذ ايت يوق ايسه سنك اچون اول کيمسه اوزر نده بر نسنه اولمدی  
 (وان قال من ثمن عبد ولم يعينه لزمه الالف في قول ابی حنيفة رح) اکر ديسه که  
 فلان اچون بنم اوزر مده اشترای ايلديکم کوله نك ثمنندن بيك درهم اوليجيدر  
 حالبو که اول کوله بی تعيين ايلمه امام اعظم حضر تلمرينك قولنده اول کيمسه به  
 الف لازم کلور (ولو قال له على الف من ثمن خمر او خنزير لزمه الالف ولم يقبل  
 تفسيره) اکر ديسه که فلان اچون بنم اوزر مده شرابك ثمنندن يا خود خنزيرك  
 ثمنندن بيك اوليجيدر الف لازم کلوب و تفسيری قبول اول نماز (ولو قال له  
 على الف من ثمن متاع وهي زيوف وقال المقر له جياذ لزمه الجياذ في قول  
 ابی يوسف رح) اکر ديسه که فلان اچون بنم اوزر مده بيك درهم متاع ثمنندن



اولیجیدر حالبوکه اول الفده زیوفدر ومقرله دیسه که جیاددر امامابی یوسفک  
 قولنده جیادلایم کلوم (ومن اقر لغيره بخاتم فله الحاقه والقص) بر کیسه غیر یسی  
 ایچون بر خاتم اقرار ایسه حلقه سی ویوزوکاک قاشی اول غیر ایچوندر (ومن اقر  
 بحجاة فله العیدان والکسوة) بر کیسه بر محفه اقرار ایسه مقرله ایچون ایکی  
 دیرک واورتوکی اولیجیدر (وان قال لحمل فلانة علی الف فان قال اوصی به فلان  
 اومات ابوه فورته فالقرار صحیح وان ابهم الاقرار لم یصح عندابی یوسف رح)  
 اگر مقر دیسه که فلانه نک حملی ایچون بنم اوزر مده بیک در هم اولیجیدر پس  
 دیسه که بیک در همی فلان وصیت ایلدی یاخود پدری فوت اولوب وارث اولدی  
 اقرار صحیحدر اگر اقراری ابهام ایدوب بیان ایتمز ایسه امامابی یوسف عندنده  
 صحیح اولماز (ولو اقر بحمل جاریة او بحمل شاة لرجل صح الاقرار ولزمه) اگر  
 رجل کندی جاریه سنک حملی یاخود غنمک حملی بر رجل ایچون اقرار ایسه  
 اقرار صحیح اولوب وبعد الانفصال لازم کلور (واذا اقر الرجل فی مرض موته  
 بدیون وعلیه دیون فی صحته و دیون لزمته فی مرضه باسباب معلومة فدیون  
 الصیحة والدیون المعروف بالاسباب مقدم علی غیره فاذا قضیت وفضل شیء کان  
 فیما اقر به فی حال المرض) رجل مرض موتنده بر مقدار دین اقرار ایلدیکی  
 وقتنده حالبوکه صحت حالنده اول رجل اوزر نده دیون ومرضنده اسباب معلومه  
 ایله دیون اولیجیدر پس صحتنده اولان دین واسباب معروفه ایله اولان دین غیر یلدی  
 اوزرینه مقدمدر پس ذکر اولنان دیون ادا اولنوب بر نسنه فضله اولدیغی  
 صورتده مرضی حالنده اقرار ایلدیکی دین مقابله سنده قنور (فان لم یکن علیه  
 دیون فی صحته جازاقراره وکان المقر له اولی من الورثة) اگر ماسبقده ذکر اولنان  
 رجلك صحتی حالنده دیونی اولماز ایسه اقراری جائز اولور ومقرله ورته دن  
 اولی در (واقرار المریض لورثته باطل الا ان یردقه بقیة الورثة) مریضک  
 ورته سیچون اقراری باطلدر بقیة ورته تصدیق ایتمدکجه (ومن اقر لاجنبی  
 فی مرضه ثم قال هو ابنی ثبت نسبه وبطل اقراره له) بر کیسه اجنبی ایچون  
 مرضی حالنده اقرار ایدوب بعده دیسه که اول بنم اوغلو مدر نسب ثابت  
 اولوب اقرار باطل اولور (ولو اقر لاجنبیة ثم تزوجها لم یبطل اقراره)  
 اگر اجنبیه ایچون اقرار ایدوب بعده تزوج ایسه اقراری باطل اولماز

(ومن طلاق زوجته في مرضه ثلاثاً ثم اقر لها بدين فلها الاقل من الدين ومن ميراثها منه) بر كيمسه زوجته سني مرضي حالته اوچ كره تطليق ايدوب بعده اول زوجه ايجون بر مقدار دين اقرار ايلسه اول عورت ايجون ديندن و ميراثدن قنغيسي اقل ايسه اول لازم كلور (ومن اقر بسلام يولد مثله لمثله وليس له نسب معروف انه ابنه و صدقه الغلام ثبت نسبه منه وان كان مرضا يشارك الورثة في الميراث) بر كيمسه بر غلامى اقرار ايلسه كه اول كيمسه نك مثلى ايجون اول غلامك مثلى مولود اولور حالبو كه اول غلام اول كيمسه نك اوغلى اولديغى نسب معروف اوليوب و غلام اول كيمسه نك اوغلى اولديغى تصديق ايلسه نسبي اندن ثابت اولور و اكر اول مقر مريض ايسه اول غلام ميراثده ورثه يه شريك اولور (ويجوز اقرار الرجل بالوالدين والولد والزوجة والمولى) ودخى رجلك والدينى اقرارى و ولدنى و زوجه سني و مولاسنى اقرارى جائز اولور (ويقبل اقرار المرأة بالوالدين والزوج والمولى) ودخى مرأه نك والدينى و زوجنى و مولاسنى اقرارى قبول اولنور (ولا يقبل بالولد الا ان يصدقها الزوج او تشهد بولادتها قابله) و عورتك و لدينى اقرارى قبول اولتماز زوجى اول عورتى تصديق ايتدكجه يا خود و لادتنى بر قابله خاتون شهادت ايتدكجه (ومن اقر بنسب من غير الوالدين والولد مثل الاخ والعم لم يقبل اقراره فى النسب) بر كيمسه والدينك و ولدك غيرى اولديغى حالده اخ و عم مثلو نسبي اقرار ايلسه نسبه اقرارى قبول اولتماز (وان كان له وارث معلوم قريب او بعيد فهو اولى بالميراث من المقر له) اكر مقر ايجون قريب يا خود بعيد معلوم اولان وارث اولسه اول وارث ميراثه مقر له دن اولادر (وان لم يكن له وارث معلوم استحق المقر له ميراثه) اكر اول مقر ايجون وارث معروف اولماز ايسه مقر له ميراثه مستحق اولور (ومن مات ابوه فاقرب باخ لم يثبت نسب اخيه و يشاركه فى الميراث) بر كيمسه نك پدرى فوت اولوب براخ ايله اقرار ايلسه اخوت نسبي ثابت اولماز لكن ميراثده اكا مشارك اولور

كتاب الاجارة

(الاجارة عقد على المنافع بعوض ولا تصح حتى تكون المنافع معلومة والاجرة معلومة) اجاره منافع اوزرينه عقددر عوض ايله ودخى منافع

واجرت معلومه او لمدحه اجاره صحيح اولماز (وما جازان يكون ثمنافي البيع  
 جازان يكون اجرة) اول سنه كه بيعة ثمن او لمقضي جائز اولدى اجاره ده اجرت  
 اولسى دخى جائز اولور (والمنافع تارة تصير معلومة بالمدّة كاستيجار الدور  
 للسكنى والارضين للزراعة فيصح العقد على مدة معلومة اى مدة كانت) منافع  
 بر كره مدتيله معلومه اولور ساكن اولمق ايجون دارلرى استيجار مثللو  
 وزراعت ايجون ارضلرى استيجار مثللو پس مدت معلومه او زرينه عقد صحيح  
 اولور قننى مدت اولور ايسه اولسون (وتارة تصير معلومة بالعمل والتسمية  
 كمن استاجر رجلا على صبغ ثوب او خياطة او استاجر دابة ليحمل عليها مقداراً  
 معلوما او يركبها مسافة سماها) و بر كره منافع عمل و تسميه ايله معلوم اولور  
 بر كيمسه مثللو كه ثوبى بويه مق يا خود ديكمك او زرينه بر رجل استيجار ايلدى  
 يا خود مقدار معلومه ي حمل ايتك ايجون بر دابه استيجار ايلدى يا خود ذكر  
 ايلدىكى مسافه يه ركوب ايجون بر دابه استيجار ايلدى (وتارة تصير معلومة  
 بالتعيين والاشارة كمن استاجر رجلا ينقل له هذا الطعام الى موضع معلوم)  
 و بر كره منافع تعيين و اشارت ايله معلوم اولور بر كيمسه مثللو كه شو طعامى موضع  
 معلومه نقل ايجون بر رجل استيجار ايلدى (ويجوز استيجار الدور والحوانيت  
 للسكنى وان لم يبين ما يعمل فيها وله ان يعمل كل شىء الا الحداد والقصار  
 والطحان) ودخى ساكن اولمق ايجون دارلرى و دكانلرى استيجار  
 جائز اولور هر قن آنلرده عمل اولنان سنه بيان اولنماز ايسه ده و اول  
 مستاجر ايجون تيمور جيلك و بز اغار ديجياق و دكر منجيلككن ماعدا  
 هر سنه عمل ايتك اوليجيدر (ويجوز استيجار الاراضى للزراعة ولا يصح  
 العقد حتى يسمى ما يزرع فيها او يقول على ان يزرع فيها ماشاء) اراضى ي  
 زراعت ايجون استيجار جائز اولور لكن مستاجر اراضى يه زراعت ايتكى  
 مراد ايلدىكى سنه ي تسميه و ذكر ايلمدكه عقد صحيح اولماز يا خود اول  
 اراضى ده مستاجر ديلدىكى سنه ي زراعت ايتكى ديمدكه عقد صحيح  
 اولماز (ويجوز ان يستاجر الساحة ليبنى فيها او يغرس فيها نخلا او شجرا  
 فاذا انقضت مدة الاجارة لزمه ان يقلع البناء والغرس ويسلمها فارغة  
 الا ان يختار صاحب الارض ان يغرم له قيمة ذلك مقولوا فيملكه او يرضى بتركه

علی حاله فیكون البناء لهذا والارض لهذا) ودخی خالی ارضی آنده بنا ایتک ایچون  
 یاخود آنده خر ما اغاجی دیکمک ایچون یاخود شجر دیکمک ایچون استیجار  
 ایتک جائز اولور پس مدت اجاره تمام اولدقده مستأجره بنایی یاخود دیکدیکی  
 نسنه لری چیقاروب فارغ اوله رق تسلیم ایتک لازم کلور لکن صاحب الارض  
 بنانک یاخود غرسک مقلوعا قیمتتی مستأجر ایچون بور جاو اولمقلغنی اختیار  
 ایدر ایسه بو صورتده بنایی وغرسی اخراج ایلمز پس صاحب ارض آنلره دخی  
 مالک اولور یاخود صاحب ارض حالی اوزرینه ترک ایتکه راضی اولور  
 ایسه بنابری ایچون وارض بری ایچون اولور (ویجوز استیجار الدواب  
 لار کوب و الحمل) دوابی رکوب ایچون و حمل ایچون استیجار جائز اولور  
 (وان اطلق الرکوب جازله ان یر کبها من شاء) اگر رکوبی فلان آدم بنه جکدر  
 دیهرک تعیین ایتمز ایسه مستأجر ایچون دیله دیکی کیمسه بی دابه یه بندیر مک  
 جائز اولور (وکذلک ان استأجر ثوباً للبس واطلق) ثوبی لبس ایچوب استیجار  
 ایدوب اطلاق ایسه یعنی فلان کیه جکدر دیو تعیین ایلمسه حکم ماسبق مثلودر  
 (وان قال علی ان یر کبها فلان او یلبس الثوب فلان فار کبها غیره او البسه  
 غیره کان ضامناً ان عطبت الدابة او تلف الثوب) اگر مستأجر دیسه که  
 فلان آدم دابه یه بنمک یاخود فلان آدم ثوبی کیمک شرطیله اجاره ایله  
 پس غیر یسنی دابه یه بندیر سه یاخود ثوبی غیر یسنه کیدیر سه اگر دابه  
 هلاک و ثوب تلف اولور ایسه مستأجر ضامن اولور (وکذلک کل ما یختلف  
 باختلاف المستعمل) مستعملک اختلافیله مختلف اولان نسنه لری کلیسی  
 ذکر اولنان مثلودر (فاما العقار وما لا یختلف باختلاف المستعمل فلا ضمان  
 علیه) اما عقارده و مستعملک استعمالیله مختلف اولمان نسنه لریده ضمان  
 لازم اولماز (فاذا شرط سکینی واحد بعینه فله ان یسکن غیره) پس معین  
 اوله رق بر کیمسه نک دارده ساکن اولمسنی شرط ایلمسه انک غیر یسنی  
 اول دارده اسکان ایتک اولیجیدر (وان سمی قدراً ونوعاً یحمله علی الدابة  
 مثل ان یقول خمسة اقفر حنطة فله ان یحمل ما هو مثل الحنطة فی الضرر  
 او اقل کالشعیر والسهم) اگر مستأجر دابه اوزرینه حمل ایلیه جک  
 نسنه نک قدرینی ونوعنی ذکر ایلمسه بش قفیز حنطه دیمک مثلودر اول مستأجر  
 ایچون دابه یه ضررده حنطه مثلودر نسنه بی یاخود حنطه دن ضررده اقل

اولان شعير و صوصام مثلولر حمل ايتمك اوليجيدر ( و ليس له ان يحمل ماهو  
 اضر من الحنطة كالمح والحدید ) طوز و حدید مثللو حنطه دن زیاده ضرر لی  
 نسنه لری دابه یه مستأجر ایچون حمل ایتمك اولمدی ( وان استأجرها لیحمل  
 علیها قطناسماه فلیس له ان یحمل مثل وزنه حدیدا ) ا کر دابه یی ذکر ایلدیکی قطنی  
 انك اوزرینه حمل ایتمك ایچون استیجار ایلسه اول مستأجر ایچون اول پامو غك  
 طار توستنجه حدید حمل ایتمك اولمدی ( وان استأجرها لیر کبها فاردف معه  
 رجلا آخر فعطبت ضمن نصف قیمتها ) ا کر مستأجر کندی ر کوبی ایچون  
 دابه یی استیجار ایدوب رجل آخری تر کیسنه ایلسه اول دابه هلاک اولسه نصف  
 قیمتنی ضامن اولور ( ولا یعتبر بالثقل ) اغیرلق اعتبار اول نماز ( وان استأجرها  
 لیحمل علیها مقدار معلوما من الحنطة فحمل علیها اکثر منه فعطبت ضمن مازاد  
 الثقل ) ا کر حنطه دن معلوم اولان مقداری دابه اوزرینه حمل ایچون دابه یی  
 استیجار ایلسه بعده دابه اوزرینه اول مقدار دن زیاده حمل ایلسه پس دابه هلاک  
 اولسه ثقلی زیاده ایلیان نسنه مقداری نی دابه دن ضامن اولور ( واذا كبیح الدابة باجماعها  
 او ضربها فعطبت ضمن عند ابی حنیفة رح ) دابه نك دیز کینی سید کوب یا خود  
 ضرب ایلسه دابه هلاک اولسه امام اعظم رح عندنده ضامن اولور ( والاجرء  
 علی ضربین اجیر مشترک واجیر خاص فالمشترک لا یتحقق الاجرة حتی یعمل  
 كالصباغ والقصار والمتاع امانة فی یده ان هلك لم یضمن عند ابی حنیفة رح و عندها  
 یضمن ) ودخی اجیر لر ایکی ضرب اوزرینه در بری اجیر مشترک و بری اجیر  
 خاصدر اجیر مشترک عمل ایتدکجه اجرتیه مستحق اولماز بویاجی و بز اغاردیچی  
 مثللو متاع انك یدنده امانتدر ا کر هلاک اولسه امام اعظم رح عندنده ضمان لازم  
 اولماز امامین رحهما الله عندنده ضامن اولور ( وما تلف بعمله کتخریق الثوب  
 بدقه وزلق الجمال وانقطاع الحبل الذی یشد به المکارى الحمل وغرق السفینة  
 من مدها مضمون الا انه لا یضمن به بنی آدم ) ودخی مستأجر ک عملیه تلف اولان  
 نسنه لر ثوبی دو کمک سببیله یرتمق و حمالک ایاغی قایمسیله و مکاری حملی باغلا دیغی  
 حبالک انقطاعی و سفینه نك غرقی مثللو نسنه لر ده ضمان لازم کلور لکن بنی آدمک  
 ضمانی لازم کلز ( ومن غرق فی السفینة او سقط من الدابة لم یضمن )  
 بر کیسه سفینه ده غرق اولسه یا خود حیواندن دوشسه ضمان لازم کلز

(اذا ضرب المعلم الصبي من غير اذن ابيه فان عطب مضمون) معلم بدرندن  
اذ نسز صبي بي ضرب ايلسه اكر هلاك اولورا ايسه ضمان لازم اولور (واذا فصد  
الفصاد او بزغ البزاع ولم يتجاوز الموضع المعتاد فلا ضمان فيما عطب من ذلك)  
قان آليجي قان آديغي وقتده ياخود نعل بند حيوانه نعل اوروب محل معتادي  
تجاوزا يلمدكاري صورتده هلاك اولان نسنهده ضمان لازم اولماز (والاجير  
الخاص يستحق الاجرة بتسليم نفسه في المدة وان لم يعمل) اجير خاص اجرتده  
مستحق اولور نفسني مدتده تسليم ايله هرچن عمل ايتديسهده (كمن استاجر  
رجلا شهرا للخدمة اولر عى الغنم) مستاجر بر رجلى بر آي خدمت ايجون ياخود  
غنم او تار مق ايجون استيجارا ايتك مثللو (فلا ضمان على الاجير الخاص فيما تلف  
في يده ولا ما تلف من عمله) اجير خاص اوزرينه ننده كي تلف اولان و عملندن  
تلف اولان نسنهده ضمان لازم اولماز (والاجارة تفسدها الشروط كما تفسد  
البيع) ودخى اجاره بي شروط فسادده ويرر بيعى فسادده ويرديكي كبي (ومن  
استاجر جمالا ليحمل عليه محملا ورا كبين الى مكة فله المحمل المعتاد) بر كيمسه  
مكة مكرمه يه دكين ايكي راكب و بر محفه حمل ايتك ايجون بر دوه استيجار  
ايلسه اول مستاجر ايجون محمل معتاد يوكله مك لازم اولور (وان شاهد الجمال  
المحمل فهو اجود) اكر دوه جي محملى كورر ايسه بوزياده كوزلدر  
(ومن استاجر عبدا للخدمة فليس له ان يسافر به الا ان يشترط ذلك)  
و بر كيمسه بر عبدى خدمت ايجون استيجارا ايلسه اول مستاجر اول عبدا يله  
مسافرت ايليه من انكله سفر شرط قلنمدقجه (وان استاجر بعيرا ليحمل عليه  
مقدارا من الزاد فاكل منه في الطريق جازله ان يرد عوض ما اكل) اكر  
مستاجر بر مقدار زاد حمل ايجون بر بعير استيجارا ايلسه پس اول زاددن  
طريقده اكل ايلسه اكل اولنانك عوضنى اول بعير اوزرينه رد ايتك جائز  
اولور (والاجرة لا تجب بالعقد) دخى اجرت عقد ايله واجب اولماز  
(ويستحق باحد معان ثلثة اما بشرط التعجيل او بالتعجيل بغير شرط  
او باستيفاء المعقود عليه) اجير اجرتده اوج معنانك بريله مستحق اولور  
اولا اجرتى عجله ويرمكى شرط ايله ايكنجى بلا شرط اجرتى عجله ويرمك  
ايله اوچنجى مدت معلومه بي تمام ايله ومعقود عليها اوده مك ايله

(ومن استأجر دارا فللمو جران يطالبه باجرة كل يوم الا ان يبين وقت الاستحقاق)  
 بر كيمسه برداری استیجار ایلسه وقت استحقاق بیان اولندجه هر یومك  
 اجرتی مؤجرا یچون طلب ایتمك اولیجیدر (ومن استأجر بعیرا الی مكة  
 فللمجمال ان يطالبه باجرة كل مرحلة) بر كيمسه مكیه دكین بر بعیر استیجار  
 ایلسه هر مر حله نك اجرتی جمال ایچون مطالبه وارددر (فلیس للقصار و الخياط  
 ان يطالب الاجرة حتى يفرغ من العمل الا ان يشترط التعجيل) قصار  
 و خياط ایچون عملدن فارغ اولدجه اجرتی مطالبه اولمدی مادام كه تعجيل  
 شرط قلمدی (ومن استأجر خبازا لیخبز له فی بیته ففی ذق بدرهم لم يستحق  
 الاجرة حتى ینخرج الخبز من التنور) بر كيمسه كندی بیننده بر اولچك  
 اونى بدرهم اجرتیه اكك پشورمك ایچون بر خباز استیجار ایلسه اول  
 خباز تنوردن خبزی چیقار مدجه اجرتیه مستحق اولماز (ومن استأجر  
 طبخا لیطبخ له طعاما للولیة فالغرف علیه) بر كيمسه بر آشچی بی دو کون  
 یمكى پشورمك ایچون استیجار ایلسه اول یمكى قوتار مق آشچی اوزرینه لازمدر  
 (ومن استأجر رجلا لیضرب له لبنا استحق الاجرة اذا اقامه عنده ابی حنیفة  
 رح و قال لا يستحقها حتى یشرجه) بر كيمسه بر رجلی کر پیچ دو كمك ایچون  
 استیجار ایلسه امام اعظم حضر تلری عندنده اول کر پیچی اقامه ایلدیكى وقتده  
 اجرتیه مستحق اولور امامین بیوردیلر كه قلاق ایتمدجه اجرتیه مستحق اولماز  
 (واذا قال للخياط ان خطت هذا الثوب فارسیا فبدرهم فان خطته رومیا  
 فبدرهمین جاز فای العملین عمل استحق الاجرة) اكر ترزی یه دیسه كه شو  
 ثوبی فارسی اوله رق دیکر ایلسه ك اجرتك بدرهم اولسون اكر ثوبی رومی  
 اوله رق دیکر ایلسه ك اجرتك ایكى درهم اولسون بوقول جائز اولور پس  
 قنغی عمل ایله عمل ایلدرسه اول عمل مقابلنده اجرتیه مستحق اولور (وان قال  
 ان خطته الیوم فبدرهم وان خطته غدا فینصف درهم فان خطه الیوم فله درهم  
 وان خطه غدا فله اجر مثله عند ابی حنیفة رح ولا یجاوز به النصف) اكر  
 خیاطه دیسه كه شو ثوبی بو کون دیکر ایلسه ك اجرتك بدرهمدر وا کر یارینكى  
 کون دیکر ایلسه ك اجرتك یارم درهمدر پس خیاط اول کونده دیکر ایلسه  
 بدرهم اجرت لازم اولورا کر فرداسی کون دیکر ایلسه امام اعظم رح عندنده اجر

مثل لازم اولور واجر مثل ايله مستأجر نصفی تجاوز ایتمز ( وان قال  
 ان سکنت فی هذا الدکان عطارا فبدرهم فی کل شهر وان سکنت حدادا  
 فبدرهمین جاز وای الامرین فعل استحق المسمى فيه عند ابی حنیفة رح  
 وقالوا الاجارة فاسدة ) اکر موجر دیسه که شود کاندہ عطارا ایدر اولدیغک  
 حالده ساکن اولور ایسهک هر آیلق اجرتی بر درهمدر واکر تیمور جیلک ایدر  
 اولدیغک حالده ساکن اولور ایسهک هر آیلق اجرتی ایکی درهمدر جائز اولور  
 وایکی امردن قنغیسنی ایشارسه انده ذکر اولنان اجرت لازم اولور  
 امام اعظم حضر تلمری عندنده امامین رحمهما الله بیوردیلر که اجاره فاسددر  
 ( ومن استأجر دارا کل شهر بدرهم فالعقد صحیح فی شهر واحد فاسد فی بقية  
 الشهور الا ان یسمى جملة الشهور معلومة ) بر کیمسه برداری استیجار ایسه  
 هر آیلغی بر درهمه اوله رق بر آیده عقد صحیح اولور باقی قلان آیلر ده عقد فاسد  
 اولور شهورك جمله سی معلومه اوله رق ذکر اولنمدقجه ( وان سکن ساعة  
 من الشهر الثاني صح العقد فيه ) اکر شهر نانیدن بر لحظه ساکن اولور ایسه انده  
 دخی عقد صحیح اولور ( ولم یکن للموجر ان یخرجه الی ان تنقضى المدة ) موجر  
 مستأجر ی مدت منقضیه اولانه دک اخراج ایتمک اولمدی ( و كذلك کل شهر  
 یسکن فی اوله ساعة ) هر شهرک اولنده بر لحظه ساکن اولسه حکم ماسبق  
 مثلودر ( وان استأجر دارا سنة بعشرة دراهم جاز وان لم یبین قسط کل شهر  
 من الاجرة ) اکر بردارک بر سنه لکنی اون درهمه استیجار ایسه جائز اولور  
 اجر تدن هر شهرک حصه سی بیان اولنماز ایسه ده ( و یجوز اخذ اجرة الحمام  
 والحمام ) حمام اجرتی وقان آلق اجرتی اخذ ایتمک جائز اولور ( ولا یجوز  
 اخذ اجرة عسب التیس والفحل ) تکه نک و سائر ارکک حیوان دیشیسی اوزرینه  
 صچرامق ایچون اجرت اخذ ایتمک جائز اولماز ( ولا یجوز الاستیجار علی الاذان  
 والحج والغناء والنوح ) اذان وحج وتغنی ونوحه ایتمک اوزرینه استیجار ایتمک  
 جائز اولماز ( ولا یجوز اجارة المشاع عند ابی حنیفة رح الا من الشریک )  
 امام اعظم رح عندنده مشترک اولان نسنه بی شریکندن غیر یه اجاره ایتمک  
 جائز اولماز ( وقالوا اجارة المشاع جائزة من غیر الشریک ) امامین رحمهما الله  
 بیوردیلر که مشترک اولان نسنه بی شریکک غیر یسنه اجاره جائز اولور  
 ( و یجوز استیجار الظئر باجرة معلومة و یجوز بطعامها و کسوتها ) اجرت



معلومه ايله سودانا استيجارى جائز اولور دخى سوداناك كسوه سيلاه طعامى ايله  
 استيجار جائز اولور ( وليس للمستاجر ان يمنع زوجها من وطئها فان حبست  
 كان لهم ان يفسخوا الاجارة اذا خافوا على الصبي من لبنها ) مستاجر سوداناك  
 زوجنى سودا نايه تقرب ايتدن منع ايتمه قادر اولماز پس اول عورت حامله  
 اولوب اول عورتك سودندن صبي اوزرينه خوف اولنديغى صورتده آنلر  
 ايچون اجاره يي فسح ايتك اوليجيدر ( وعليها ان تصلح طعام الصبي ) سودانا  
 اوزرينه صيبتك طعامنى اصلاح لازمدر ( وان ارضعته في المدة بلبن شاة فلا اجرة  
 لها ) اكر مدتك ايچنده سودانا صبي به غنم سودى امر رسه اجرت لازم اولماز  
 ( وكل صانع لعمله اثر في العين كالقصار والصباغ فله ان يحبس العين بعد الفراغ  
 من عمله حتى يستوفي الاجرة ) قصار وصباغ مثللو هر صانع كه متاعده عملى  
 ايچون اثر اوليجيدر اول صانع عملدن فارغ اولدقدنصكره اجرتى استيفا  
 ايلينه دك اول متاعى حبس ايتك واردر ( ومن ليس لعمله اثر في العين فليس له  
 ان يحبس العين للاجرة كالحمال والملاح ) حمال وملاح مثللو كيمسه لر كه عين ده  
 عملى ايچون اثر اولدى اجرت ايچون اول عيني حبس ايتكه قادر اولماز لر  
 ( واذا شرط على الصانع ان يعمل بنفسه فليس له ان يستعمل غيره ) صانع اوزرينه  
 نفسنك عملى شرط قيلنسه غير يسي استعمال ايتك اولماز ( وان اطلق له العمل  
 فله ان يستاجر من يعمله ) اكر صانع ايچون عمل مطابق بيان اولنديغى وقتده  
 صانع ايچون عمل ايدر بر كيمسه يي استيجار جائز اولور ( واذا اختلف  
 الخياط وصاحب الثوب فقال صاحب الثوب امرتك بان تعمله قباء وقال الخياط  
 قميصا او قال صاحب الثوب للصباغ امرتك ان تصبغه احمر فصبغه اصفر فالقول  
 قول صاحب الثوب مع يمينه ) خياط وصاحب ثوب اختلاف ايدوب پس  
 صاحب ثوب ديسه كه بن سكا امر ايلدم كه قفتان ديكه سين خياط ديسه كه  
 قميص ديك ديو امر ايلدك ياخود صاحب ثوب صباغه ديسه كه امر ايلدمكه  
 ثوبى قرمزى بويه پس صباغ صارى بوياسه بو صورتده قول صاحب  
 الثوبك قوليدر يمينيله بيله ( فان حلف فالخياط ضامن ) اكر  
 صاحب ثوب يمين ايدر سه خياطه ضمان لازم اولور ( وان قال صاحب  
 الثوب عملته لى بغير اجرة وقال الصانع باجرة فالقول قول صاحب

الثوب مع يمينه عند أبي حنيفة رح ) اكر صاحب الثوب صانعه ديسه كه سن  
 بنم ايچون اجر تسز ايشلدك صانع ديسه كه اجرت ايله ايشلدم يينه قول امام اعظم  
 رحمه الله عنده صاحب ثوبك قوليدر يمينيله بيله ) وقال ابو يوسف رح ان كان  
 الصانع حر يفاوله الاجرة ) امام ابي يوسف بيورديلر كه اكر صانع اهل صنعتدن  
 اولور ايسه اجرت لازم اولور ) وان لم يكن حر يفاولا اجرة ) اكر اهل صنعت  
 اولماز ايسه اجرت لازم اولماز ) وقال محمد رحمه الله ان كان الصانع مبتدأ بهذه  
 الصنعة بالاجرة فالقول قوله انه عمله باجرة ) اكر صانع اجر تيله اول صنعته  
 ابتدا ايديجي اولد ايسه امام محمد رح بيورديلر كه قول صانعك اجر تيله عمل ايشم  
 ديديكيدر ) والواجب في الاجارة الفاسدة اجر المثل لا يتجاوز به المسمى ) اجارة  
 فاسدهه واجب اولان اجر مثلدر مستأجر اجر مثل ايله مسماي تجاوز ايلمز  
 ) واذا قبض المستأجر الدار فعليه الاجرة وان لم يسكن فيها ) مستأجر داري  
 قبض ايلديكي صورتده انك اوزرينسه اجرت لازم اولور هر قن آنده  
 ساكن اولمدي ايسه ده ) وان غصبها غاصب من يده سقطت الاجرة ) اكر  
 اول داري برغاصب غصب ايلسه اجرت ساقط اولور ) وان وجد بها عيبا  
 يضر بالسكني فله الفسخ ) اكر اول دارده ساكن اولمقلغه ضرر ويرر  
 بر عيب مستأجر بولديني صورتده فسخ لازم اولور ) واذا خربت الدار  
 او انقطع شرب الضيعة او انقطع الماء عن الرحي انفسخت الاجارة ) دار  
 خرابه ياخود چفتلكك حق شربي منقطع اولوب ياخود دكر مندن صو  
 منقطع اولسه اجاره منفسخ اولور ) واذا مات احد المتعاقدين وقد عقد  
 الاجارة لنفسه انفسخت ) نفسيجون اجاره يي عقد ايدن متعاقديندن بري  
 فوت اولديني وقتده اجاره منفسخ اولور ) وان كان عقدها لغيره لم تنفسخ )  
 اكر فوت اولان كيمسه غير يسيجون اجاره يي عقد ايدرسه اجاره منفسخه  
 اولماز ) ويصح شرط الخيار في الاجارة ) خيار شرط اجاره ده صحيح  
 اولور ) وتفسخ الاجارة بالاعذار كمن استأجر دكانا في السوق ليتجر فيه  
 فذهب ماله ) عذر لر ايله اجاره فسخ اولنور تجارت ايچون سوقده دكان  
 استيجار ايدوب مالي ضايع اولان كيمسه مثللو ) وكمن أجر دكانا او دارا  
 ثم افلس ) دخي دكان ياخود داري اجاره ايدوب بعده مفلس اولان آدم مثللو

( اولزمتہ دیون لا بقدر علی قضائہا الامن ثمن ما اجر فسخ القاضی العقد و باعہا فی الدین ) یا خود موجود موجرہ دین لازم اولوب و اول دینی قضا ایتمک اوزرینہ قادر اولہ میوب انحق اجارہ ایلدیکی نسنہنک ثمنندن اول دینی قضایہ مقتدر اولدیغی صورتده قاضی عقدی فسخ ایدوب دین مقابله سنده اجارہ یه ویریلان نسنہنی بیع ایدر ( و کمن استاجر دابة لیسافر علیہا ثم بداله الرجوع من السفر فهو عذر ) بر کیمسه دابه اوزرنده مسافرت ایچون دابهنی استیجار ایدوب بعدہ سفر دن رجوع ظهور ایلسه بودخی عذر در ( وان بدا للمکاری فلیس ذلك بعذر ) اکر سفر دن رجوع کراچی ایچون ظهور ایلسه عذر دکدر

کتاب الشفعة

( الشفعة واجبة للخلیط فی نفس المبیع اول للخلیط فی حق المبیع کالشرب والطریق ثم للجار ) مبیعک نفسنه خلیط ایچون یا خود مبیعک حقنه خلیط ایچون شفعه واجبه در مبیعک حق شرب و طریق مثللو بو ذکر اولنانلردن صکره قومشو ایچون شفعه واجبه در ( و لیس للشریک فی الطریق والشرب والجار شفعة مع الخلیط فی نفسی المبیع ) مبیعک نفسنده خلیط ایله بیله طریق و شرب و جاردہ شریک ایچون شفعه اولمدی ( فاذا سلم الخلیط فالشفعة للشریک فی الطریق والشرب ) پس مبیعک نفسه خلیط اولان کیمسه شفعه سنی تسلیم ایلسه یعنی شفعه دار اولدیغی دعوی ایلسه بو صورتده شفعه طریق و شربده خلیط اولان کیمسه ایچوندر ( فان سلمها اخذها الجار ) اکر طریق و شربده شریک اولان شفعه سنی تسلیم ایلسه اول شفعهنی جار اخذ ایدر ( والشفعة تجب بعقد البیع وتستقر بالاشهاد ) دخی بیعی عقد ایتمک سببیله شفعه واجبه اولور و شاهد اتخاذا ایله شفعه قرار لاشور ( وتملك بالاخذ اذا سلمها المشتري او حکم بها الحاكم ) مشتری تسلیم ایلدیکی وقتده یا خود حاکم حکم ایلدیکی صورتده اخذ ایله شفعه مملوک اولور ( و اذا علم الشفیع بالبیع اشهد فی مجلسه ذلك علی المطالبة ثم ینهض منه فیشهد علی البائع ان کان المبیع فی یده او علی المبتاع او عند العقار فاذا فعل ذلك استقرت شفعته ولم تسقط بالتأخیر عند ابی حنیفة رح ) شفیع بیعی بیلدیکی وقتده اول مجلسده مطالبه اوزرینہ اشهاد ایدر یعنی بیعی

دعوی ایدرم دیو شاهد اولوک دیر بعده اول مجلسدن قالقوب بایع اوزرینه  
 اشهاد ایدرا کر مبیع بایعک یدنده ایسه یا خود مبتاع اوزرینه اشهاد ایدر یا خود  
 عقارک عندنده اشهاد ایدر پس بو مثلوا ایشلدیکی صورتده شفعه سی قرار لا شور  
 امام اعظم عندنده تأخیر ایله ساقط اولماز (وقال محمد رحمه الله ان ترکها شهرا  
 بعد الاشهاد من غیر عذر بطلت الشفعة) امام محمد رح بیوردی که بعد الاشهاد  
 عذر سز برآی شفعه بی ترک ایسه شفعه باطل اولور (وقال ابو یوسف رح  
 ان ترکها فی مجلس او مجلسین تبطل الشفعة) امام ابی یوسف بیوردیلر که  
 بر مجلسده یا خود ایکی مجلسده شفعه بی ترک ایسه شفعه باطل اولور (والشفعة  
 واجبة فی العقار وان کان مما لا یقسم) عقارده شفعه واجبه در هر چن تقسیم قبول  
 ایتمیان نسنه لر دن ایسه ده (ولاشفعة فی البناء والنخل اذا بیع دون الارض)  
 ودخی عرصه سز بیع اولنان بناده و بلاارض نخل بیع اولندیغی صورتده شفعه  
 لازم اولماز (ولاشفعة فی العروض والسفن) کیارده و متاعلر ده شفعه اولمدی  
 (والمسلم والذمی فی الشفعة سواء) مسلم ایله ذمی شفعه دارلقده برابر در (واذا  
 ملک العقار بعوض هو مال وجبت الشفعة) دخی مال اولان عوض مقابله سنده  
 عقار تملیک اولنسه شفعه واجب اولور (ولاشفعة فی الدار التي یتزوج الرجل  
 علیها او ینخال المرأة بها او یتأجر بها دارا و یصالح بها من دم عمد او یعتق  
 علیها عبدا او یصالح عنها بانکار او سکوت) شول دار که رجل اول دار اوزرینه  
 تزوج ایلیه یا خود عورت اول دار مقابله سنده خلع اولنه یا خود اول دار  
 مقابله سنده آخر دار استیجار اولنه یا خود اول دار ایله دم عمددن مصالحه  
 اولنه یا خود اول دار اوزرینه عبد آزاد اولنه یا خود انکار یا خود سکوت  
 مقابله سنده اول دار دن صلح اولنه شو صورتلرده ذکر اولنان دارده شفعه  
 اولمدی (وان صالح علیها باقرار وجبت فیها الشفعة) اکر اقرار مقابله سنده  
 اول دار اوزرینه مصالحه اولنسه آنده شفعه واجبه اولور (واذا تقدم الشفیع  
 الی القاضی فادعی الشراء وطلب الشفعة سأل القاضی المدعی علیه فان اعترف  
 بملکة الذی یشفع به والا کلفه باقامة البينة) شفیع قاضی حضورینه تقدم  
 ایدوب شرابی دعوی ایدرک شفعه بی طلب ایلدیکی صورتده قاضی مدعی  
 علیه سؤال ایدر پس مدعی علیه مدعینک شفعه دار اولدیغی اقرار ایدر ایسه

نعم المطلوب اكر اقرر ايلماز ايسه قاضي اول شفيعه شاهد اقامه ايتمكي تكليف  
 ايدر ﴿ فان عجز عن البينة استحلف المشتري بالله ما لم يعلم انه ملك الذي ذكره  
 مما شفيع به ﴾ اكر شفيع شاهد كتور مدن عاجز اولديغي صورتده مشتريدن يمين  
 طلب اولنور متنده ذكر اولنان وجه اوزره ﴿ وان نكل او اقام الشفيع بيته سال  
 القاضي هل ابتاع ام لا فان انكر الابتاع قيل للشفيع اقم البينة ﴾ اكر مشتري يميندن  
 نكل ايلسه ياخود شفيع بيته اقامه ايلسه قاضي مشتري به سوال ايدر كه صاتون  
 آلكمي آلكمي پس ابتياعي انكار ايلسه شفيعه دنيلور كه شاهد اقامه ايله ﴿ فان عجز  
 عنها استحلف المشتري بالله ما ابتاع او بالله ما يستحق على هذه الدار شفعة  
 من الوجه الذي ذكره ﴾ اكر شفيع شاهد اقامه ايتمكدن عاجز اولديغي صورتده  
 مشتريدن يمين طلب اولنور متنده ذكر اولنان ايكي وجه اوزره ﴿ وتجاوز  
 المنازعة في الشفعة وان لم يحضر الشفيع الثمن الى مجلس القاضي ﴾ شفعه ده منازعه  
 جائز اولور هر قن قاضي مجلسندن بك شفيع ثمنى احضار ايتمديسه ده ﴿ فاذا قضى  
 القاضي له بالشفعة لزمه احضار الثمن ﴾ پس قاضي شفيع ايچون شفعه ايله حكم  
 ايلديكي وقتده شفيعه ثمنى احضار ايتمك لازم اولور ﴿ ولا شفيع ان برد الدار  
 بخيار الرؤية والعيب ﴾ خيار رؤيت و خيار عيب ايله دارى رد ايتمك شفيع ايچون  
 اوليجيدر ﴿ فان حضر الشفيع البائع والمبيع في يده فله ان يخصمه في الشفعة ﴾  
 مبيع بايعك يدنده اولديغي حالده شفيع بايعه حاضر اولسه شفعه حقنده شفيع  
 ايچون بايعه خصومت ايتمك اوليجيدر ﴿ ولا يسمع القاضي البينة حتى يحضر  
 المشتري ﴾ قاضي شاهد لري دكله من مشتري حاضر اولدقجه ﴿ فيفسخ البيع  
 بمشهد منه ويقضى بالشفعة على البائع ويجعل العهدة عليه ﴾ پس قاضي بيعى  
 مشتري نك حضور نده فسخ ايدوب شفعه ايله بايع اوزرينه حكم ايدر وعهده بي  
 دخى بايع اوزرينه قيلار ﴿ واذا ترك الشفيع الاشهاد حين علم البيع وهو يقدر  
 على ذلك بطلت شفעתه ﴾ شفيع بيعى بيلمديكي وقتده اشهادى ترك ايلسه  
 حالبو كه اشهاد اوزرينه قدرتى واردر بوضورتده شفعه سى باطل اولور  
 ﴿ وكذلك ان اشهد في المجلس ولم يشهد على احد المتعاقدين ولا عند العقار ﴾  
 اكر شفيع مجلسده اشهاد ايدوب متعاقدينك برى اوزرينه وعقار عندنده  
 اشهاد ايتماز ايسه يينه شفعه باطل اولور ﴿ وان صالح عن شفעתه على عوض اخذه

بطالت الشفعة) اگر شفعه دن اخذ ایلدیکی عوض اوزرینه شفیع مصالحه ایلسه  
 شفعه باطل اولور (ویردالعوض) مصالحه اوزرینه شفیعک اخذ ایلدیکی عوض رد  
 اولور (واذا مات الشفیع بطالت شفعتہ) شفیع فوت اولدیغی وقتده شفعه سی  
 باطل اولور (وان مات المشتري لم تسقط) اگر مشتری فوت اولسه شفعه ساقط  
 اولماز (وان باع الشفیع ما یشفع به قبل ان یقضی له بالشفعة بطلت شفعتہ) شفیع  
 ایچون شفعه ایله حکم اولنماز دن اول ما یشفع به اولان نسنه بی بیع ایلدیکی  
 صورتده شفعه سی باطل اولور (ووکیل البائع اذا باع دارا وهو الشفیع  
 فلا شفعة له) باعک وکیل بر داری بیع ایلدیکی وقتده حالبوکه اول وکیل شفیعدر  
 پس وکیل اولان شفیع ایچون شفعه دارلق اولمدی (وکذلك ان ضمن الدرك  
 عن البائع الشفیع) اگر باعدن شفیع درکی ضامن اولسه یعنی مشتری به شفیع  
 دیسه که اگر مبیع مستحق چیقيله جق اولور سه ضامن اولورم بو صورتده ینه  
 شفعه لازم اولماز (ووکیل المشتري اذا ابتاع وهو الشفیع فله الشفعة) مشتری نیک  
 وکیل شفیع اولدیغی حالده ساتون آسه انکچون شفعه دارلق اولیجیدر  
 (ومن باع بشرط الخيار فلا شفعة للشفیع فان اسقط البائع الخيار وجبت الشفعة)  
 بر کیسه شرط خیار ایله بیع ایلسه شفیع ایچون شفعه لازم اولماز پس باع مخیر لکی  
 اسقاط ایدر ایلسه شفعه واجبه اولور (فان اشتری بشرط الخيار وجبت الشفعة)  
 اگر شرط خیار ایله ساتون آسه شفعه واجبه اولور (ومن ابتاع دارا شراء  
 فاسد افلا شفعة فیها واکل واحد من المتعاقدين الفسخ فان سقط الفسخ وجبت  
 الشفعة) اگر بر کیسه شراء فاسد ایله بردار اشترا ایلسه اول دارده شفعه  
 لازم اولماز و متعاقدلردن هر بر لرلی ایچون فسخه قدرت اولیجیدر اگر  
 فسخ ساقط اولور ایلسه شفعه واجبه اولور (واذا اشتری ذمی دارا بخرم  
 او خنزیر و شفیعهها ذمی اخذها بمثل الحمر وقيمة الخنزیر) بر ذمی بر داری  
 خر یا خود خنزیر بدلیله اشترا ایلدیکی وقتده اول دارک شفیعی دخی ذمی  
 اولسه اول داری خمرک مثلی ایله و خنزیرک قیمتيله اخذ ایدر (وان کان شفیعهها  
 مسلما اخذها بقيمة الحمر والخنزیر) اگر ذکر اولنان دارک شفیعی مسلم  
 اولور سه اول داری خمرک و خنزیرک قیمتيله اخذ ایدر (ولاشفعة فی الهبة  
 الا ان یكون بعوض مشروط) هبه اولنان نسنه ده شفعه اولمدی مکر هبه شرط

قلنان عوض مقابله سنده اوله (وان اختلف الشفيع والمشتري في الثمن فالقول قول المشتري) اكر شفيع ايله مشتري ثمنده اختلاف ايلسه لر قول مشتري نك قوليدر يمينايله برابر (فان اقاما البينة فالبينة بينة الشفيع عند ابي حنيفة ومحمد رحمهما الله وعند ابي يوسف رحمه الله البينة بينة المشتري) اكر شفيع ايله مشتري شاهد اقامه ايلسه لر امام اعظم ومحمد رح عند لر نده شاهد شفيعك شاهديدر امام ابي يوسف عند نده مشتري نك بينه سي مقبوله در (واذا ادعى المشتري ثمنا اكثر وادعى البائع اقل منه ولم يقبض الثمن اخذها الشفيع بما قال البائع وكان ذلك حطا عن المشتري) مشتري ثمنى اكثر وبيع اقل ادعا ايلد كرى وقتده حاله بو كه بايع ثمنى قبض ايتما مشدر شفيع بايعك ذ كر ايلد يكيه اول دارى اخذ ايدر و بايعك اقل دعوا سى مشتري دن تنزيل مرتبه سنده اولور (وان كان قبض الثمن اخذها الشفيع بما قال المشتري ولم يلتفت الى قول البائع) اكر صورت سابقه ده بايع ثمنى قبض ايتما اولد يسه شفيع اول دارى مشتري نك ديديكى ثمن ايله اخذ ايدر بايعك قولنه التفات اول نماز (وان حط البائع عن المشتري بعض الثمن سقط ذلك عن الشفيع) اكر بايع مشتري ده ثمنك بعضيسنى تنزيل ايلسه شفيع دن دخى اول مقدار ساقط اولور (وان حط جميع الثمن لم يسقط عن الشفيع) واكر بايع مشتري دن ثمنك كافه سنى حط ايلسه شفيع دن ساقط اولماز (وان زاد المشتري البائع في الثمن لم تلزم الزيادة الشفيع) اكر مشتري ثمنده بايعه زياده ايلسه شفيعه ثمنده زياده لازم اولماز (فاذا اجتمع الشفعاء فالشفعة بينهم على عدد رؤسهم ولا يعتبر اختلاف الاملاك) بر قاچ شفعه دار جمع اولدينى وقتده شفعه آنلرك بيننده عدد رؤسارى اوزرينده در املاك قليل وكثير ايله اختلافى اعتبار اول نماز (ومن اشترى دارا بعروض اخذها الشفيع بقيمتها) بر كيمسه عروض مقابله سنده بردار اشترى ايلسه شفيع متاعك قيمتيله اول دارى اخذ ايدر (وان اشترىها بمكيل او موزون اخذها بمثله) اكر مكيل يا خود موزون مقابله سنده دارى اشترى ايلسه مكيل يا خود موزونك مثيله شفيع اخذ ايدر (وان باع عقارا بعقار اخذ الشفيع كل واحد منهما بقيمة الآخر) اكر عقارى عقار مقابله سنده بيع ايلسه شفيع بونلردن هر بر لر نى آخرك قيمتيله اخذ ايدر (واذا باع الشفيع انها بيعت بالف فسلم الشفعة ثم علم انها بيعت

باقل او بخرنطه او بشعير قيمتها الف او اكثر فتسليمه باطل فله الشفعة ) شفيعه بالغ  
 اولسه كه دار بيك درهمه بيع اولندي پس شفيع شفيعه بي تسليم ايلسه بعده بيك  
 درهمدن نقصان بيع اولديغي يا خود قيمتي بيك درهم يا خود بيك درهمدن  
 اكثر اولان حنطه يا خود شعيره مقابله سنده بيع اولنديغنه شفيعك علمي لاحق  
 اولسه شفيعك شفيعه بي تسليم ايتسي باطلدر انكچون شفيعه اوليجيدر ) وان بان  
 انها بيعت بدناير قيمتها الف فلاشفعة له ) اكر ظاهر اولسه كه قيمتي الف اولان  
 دينار لر مقابله سنده اول دار بيع اولندي بوصور تده شفيع ايجون شفيعه اولدي  
 ) واذا قيل له ان المشتري فلان فسلم الشفعة ثم علم انه غيره فله الشفعة ) شفيعه  
 ديناسه كه مشتري فلان كيمسه در پس شفيعه بي تسليم ايله بعده علم لاحق  
 اولسه كه اول كيمسه نك غيريدر بوصور تده شفيعه اوليجيدر ) ومن اشترى  
 دارا لغيره فهو الخصم للشفيع في الشفعة الا ان يسلمها الى الموكل فيكون الخصم  
 هو الموكل ) بر كيمسه غيريسي ايجون بردار اشترى ايلسه شفيعه شفيع ايجون  
 خصم اول كيمسه در مكر موكله اول داري تسليم ايده بوصور تده خصم موكلدر  
 ) واذا باع دار الامقدار ذراع في طول الحد الذي يلي الشفيع فلاشفعة له ) داري  
 بيع ايدوب شفيعه ملاصق اولان سنورك طولنده بر ذراع مقداري بيع ايلسه  
 شفيع ايجون شفيعه دارلق اولدي ) وان ابتاع منها سهما ثمن ثم ابتاع بقيتها  
 فالشفعة للجار في السهم الاول دون الباقي ) بر كيمسه ثمن ايله داردن بر سهمي  
 صاتون آلسه بعده اولدارك بقيه سني اشترى ايلسه سهم اولده جار ايجون شفيعه  
 اوليجيدر باقیده شفيعه داراق اولدي ) وان ابتاعها ثمن ثم دفع اليه ثوبا عوضا  
 عنه فالشفعة بالثمن دون الثوب ) داري ثمن ايله اشترى ايدوب بعده ثمندن عوض  
 اوله رق بر ثوب بايعه دفع ايلسه شفيعه ثمن ايله در ) ولا تكره الحيلة في اسقاط  
 الشفعة عند ابي حنيفة وابي يوسف رحمهما الله ) شفيعه بي اسقاط ايمده امام  
 اعظم وامام ابي يوسف عندلرنده حيله مكر وه اولماز ) وعند محمد رح تکره )  
 وامام محمد عندنده حيله مكر وه اولور ) واذا بنى المشتري او غرس ثم قضى  
 للشفيع بالشفعة فهو بالخيار ان شاء اخذها بالثمن وقيمة البناء والغرس  
 مقلوعا وان شاء كلفه المشتري قلعه ) مشتري بنا ايدوب يا خود اشترى  
 ايلديكي محله آغاچ ديكديكي وقتده بعده شفيع ايجون شفيعه ايله حكم



اولنسه شفیع مخیر در دیلر سه اول داری ثمنیله و مقولوعا غرس و بنانک قیمتیله  
 اخذ ایدر و اگر دیلر سه بنا و غرسک قویار مقاغنی مشتری به تکلیف ایدر  
 (فاذا اخذها الشفیع و بنی فیها او غرس ثم استحققت رجوع بالثمن ولا یرجع بقیمة  
 البناء والغرس) شفیع داری اخذ ایلدیکی وقتده انده بنا ایلسه یا خود شجر  
 دیکسه بعده اول دار مستحق حیقلانسه شفیع ثمن ایله رجوع ایدر بنا یا خود  
 غرسک قیمتیله رجوعه قادر اولماز (واذا الهدمت الدار او احرق بناؤها او جف  
 شجر البستان بغير فعل احد فالشفیع بالخیار ان شاء اخذ المبیع بجمیع الثمن وان شاء  
 تركه) داری یقیلوب یا خود دارک بناسی یانسه یا خود باعجهنک اغاجی قور و سه  
 بر کیسه نك فعلی اولیه رقی پس شفیع مخیر در دیلر سه و بیعی جمیع ثمنی ایله اخذ  
 ایدر و اگر دیلر سه ترك ایدر (وان نقض مشتری البناء قبل للشفیع ان شئت  
 فخذ العرصة بحصتها من الثمن وان شئت فدع و لیس له ان یاخذ النقض) اگر  
 مشتری بنایی نقض ایلسه شفیع دینلور که دیلر ایلسه که عرصه بی ثمندن حصه سیله  
 اخذ ایله و دیلر ایلسه که ترك ایت شفیع ایچون نقضی اخذ ایتک اولمدی  
 (ومن ابتاع ارضا علی نخلها تمر اخذها الشفیع بتمرها فان جذها مشتری  
 سقط عن الشفیع حصته من الثمن) بر کیسه بر ارض اشتر ایلسه که اول ارضک  
 نخلی اوزرنده خرما اولیجی شفیع اول ارضی نخلک خرما سیله بیله اخذ ایدر  
 اگر مشتری اول تمری قویار سه تمرک ثمندن اولان حصه سی شفیعدن ساقط  
 اولور (واذا قضی للشفیع بالدار ولم یکن رآها فله خیار الرؤية وان وجد بها  
 عیبا فله ان یردها وان کان مشتری شرط البراءة منه) شفیع ایچون دار ایله  
 حکم اولندیغی حالده حالبو که شفیع اول داری کور ما مشدر پس شفیع  
 ایچون خیار رؤیت اولیجیدر اگر اول دارده بر عیب بولسه رد ایتک  
 دخی وارد هرچن مشتری اول عیبندن براتی شرط ایلدیسه ده  
 (واذا ابتاع ثمن مؤجل فالشفیع بالخیار ان شاء اخذها بثلث حال وان شاء صبر  
 حتی ینقضی الاجل ثم یاخذها فدفع الثمن) دخی ثمن مؤجل ایله اشتر  
 ایلدیکی وقتده شفیع مخیر در دیلر سه پشین ثمن ایله داری اخذ ایدر و دیلر سه  
 اجل منقضی اولانه قدر صبر ایدوب بعده ثمنی دفع ایدوب داری اخذ ایدر  
 (واذا اقتسم الشركاء العقار فلاشفعة لجارهم بالقسمة) شریکدر عقاری

تقسیم ایله کاری وقتده قومشولری ایچون شفعه اولدی (واذا اشتری دارا فسلم الشفیع الشفعة ثم ردها المشتري بخیار رؤية او شرط او عیب بقضاء القاضي فلا شفعة للشفیع) بردار اشترایله یکی وقتده شفیع شفعه بی تسلیم ایلسه بعده مشتری خیار رؤیت یاخود خیار شرط یاخود خیار عیب ایله اول داری حکم قاضی ایله رد ایلسه شفیع ایچون شفعه اولماز (وان ردها بغير قضاء القاضي او تقابلا فلا شفیع الشفعة والله اعلم) اکر اول داری بلا حکم القاضی رد ایلسه یاخود اقاله ایلسه لر شفیع ایچون شفعه وارد

کتاب الشركة

کله جکده ذکر اولنان الفاظ شرکتی دائر مسائل بیاننده در (الشركة علی ضربین شركة املاک و شركة عقود) شرکت ایکی نوع اوزرینه در بری شرکت املاک و بری شرکت عقد در (فشرکة الاملاک العین التي یرتھار جلان او یشتریانها) پس شرکت املاک شول عیندر که اکا ایکی رجل وارث اولور لر یاخود اول عینی اشترایدر لر (فلا یجوز لاحدهما ان یتصرف فی نصیب الآخر الا بامرہ) ایکیسندن بری ایچون آخرک نصیبنده تصرفی جائز اولماز مکر آخرک امری ایله اوله (وکل واحد منهما فی نصیب صاحبه کالاجنبی) و بوشریکار دن هر بررلری صاحبک نصیبنده اجنبی مثلودر (والضرب الثاني شركة العقود وهي علی اربعة اوجه مفاوضة وعنان و شركة الوجوه و شركة الصنائع) ضرب ثانی اولان شرکت عقود درت وجه اوزرینه در بری مفاوضه و بری شرکت عنان و بری شرکت صنایع و بری شرکت وجوه در (واما شركة المفاوضة فهو ان یشترک الرجلان المتساویان فی مالهما و تصرفهما و دینهما) ایمدی شرکت مفاوضه اولدر که ایکی رجلک مالده و تصرفده و دینده برابر اولمایدر (فیجوز بین الحرین المسلمین العاقلین البالغین) پس شرکت مفاوضه مسلم بالغ عاقل اولان ایکی حر بیننده جائز اولور (ولا یجوز بین حر و مملوک و لا بین الصبی و البالغ و لا بین المسلم و الکافر) حر ایله مملوک بیننده و صبی ایله بالغ بیننده و مسلم ایله کافر بیننده شرکت مفاوضه جائز اولماز (وینعقد علی الوثالة و الکفالة) شرکت مفاوضه و کالت و کفالت اوزرینه منعقد اولور (وما یشتریه کل واحد منهما یكون علی الشركة الا طعام اهله و کسوتهم) هر بررلرینک

اشترا ایلدیکی شرکت اوزرینه اولور لیکن اهلنک طعام و کسوه سی شرکت  
 اوزینه اولماز ( و مایلزم کل واحد منهما من الیون بدلا عما یصح فیہ الاشتراک  
 فالآخر ضامن له ) هر بر لرینه لازم اولان دین که شرکت صحیح اولان نسنه دن  
 اول دین بدل اوله آخر اول دینی ضامن اولور ( فان ورث احدهما مالا مات صح فیہ  
 الشركة او وهب له و وصل الی یدہ بطلت المفاوضة و صارت الشركة عنانا )  
 اکر ایکی سندن بری شرکت صحیح اولان ماله وارث اولسه یا خود انک ایچون  
 نسنه هبه اولنوب و یدینه و اصل اولسه مفاوضه باطل اولور بوضورتده شرکت  
 عنانه منقابه اولور ( و لاتصح الشركة الا بالدرهم و الدنانیر و الفلوس النافقة )  
 و دخی شرکت انجق دراهم و دنانیر و فلوس نافقه ایله صحیح اولور ( و لا تجوز  
 بما سوی ذلك الا ان یتعامل الناس بها کالتبر و النقرة فتصح الشركة بهما ) ماسبقده  
 ذکر اولنان لیک ماعداسیله شرکت صحیح اولماز لیکن تبر و نقره مثلا و نسنه لر ایله  
 ناس تعامل ایدر لر سه انلر ایله شرکت صحیح اولور ( وان اراد الشركة  
 بالعروض باع کل واحد منهما نصف ماله بنصف مال الآخر ثم عقد الشركة )  
 متاع ایله شرکت مراد ایلدکاری وقتده آنلردن هر بر لر ی مالنک نصفی  
 آخرک مالنک نصفی مقابله سنده بیع ایدر لر بعده شرکت منعقد اولور  
 ( و اما شركة العنان فتعقد علی الوكالة دون الکفالة ) ایمدی شرکت  
 عنان اولدر که وکالت اوزرینه منعقد اولوب کفالتی متضمن اولماز ( و یصح  
 ان یتساویا فی المال و یتفاضلا فی الربح ) ایکی شریک مالد مساوی اولوب  
 ربحده تفاضلی صحیح اولور ( و یجوز ان یعقدها کل واحد منهما ببعض ماله  
 دون بعض ) انلردن هر بر لر ی ایچون مالنک بعضیسیله شرکت عنانی  
 عقد ایتمک جائز اولور ( و لاتصح الشركة الا بما بیننا ان المفاوضة تصح به )  
 شرکت صحیح اولماز انجق شرکت مفاوضه ده بیان اولنان نسنه ایله صحیح اولور  
 ( و یجوز ان یشترکا من جهة احدهما دنانیر و الآخر دراهم ) برینک  
 طرفندن دنانیر و آخرک طرفندن دراهم اولدینی حالده شریک اولملری  
 جائز اولور ( و ما اشتريه کل واحد منهما للشركة طوب بئنه دون الآخر  
 ثم یرجع علی شریکه بخصته منه ) اول نسنه که بونلردن هر بر لر ی شرکت  
 ایچون اشترا ایلدی اشترا ایدن بالذات اول نسنه نکی ثمنی سببیله مطالبه

اولنوب آخر مطالبه اول نماز بعده شريكك ثمنن حصه سيله شريك اوزرينه رجوع ايدر (واذا هلك مال الشركة او احد المالكين قبل ان يشتريا شيئاً بطلت الشركة) مال شرکت يا خود ايكي مالدين بري بر نسنه اشترا ايتزدن اول هلاك اولديغي وقتده شرکت باطل اولور (وان اشترى احدهما بماله وهلك مال الآخر قبل الشراء فالمشترى بينهما على ما شرط او يرجع على شريكه بحصته من الثمن) اكر ايكي سنيك بري كندى ماليله اشترا ايدوب آخرك مالى قبل الا اشترا هلاك اولسه مشترى شرط ايلدكاري وجه اوزره ايكي سنيك بيننده اولي جيدر شريك اوزرينه ثمنن حصه سيله رجوع ايدر (ويجوز الشركة وان لم يخالط المال) شرکت جائز اولور هر چن مال مخالطه اول نماز ايسه ده (ولا تصح الشركة اذا شرطت لاحدهما دراهم مسماة من الربح) ايكي سنيك بري ايجون ربحدن تسميه اولنان دراهم شرط ايلدكاري وقتده شرکت صحيح اولماز (ولكل واحد من المتفاوضين وشريكى العنان ان يبضع المال ويدفعه مضاربة ويوكل من يتصرف فيه ويده في المال ايدامانه) شرکت مفاوضه ايله و شرکت عنان ايله شريك اولانلردن هر برلري ايجون مالى بضاعه يه ويرمك و مضاربه جهتندن مالى دفع ايتك و اول ماله تصرف ايتك ايجون بر آدم و كيل قيلمق اولي جيدر و شريكك يدي ماله ايدامانه در (واما الشركة في الصنائع فالخياطان والصباغان يشتركان على ان يتقبلا الاعمال ويكون الكسب بينهما فيجوز ذلك) ايمدى شرکت صنایع ايكي ترزى وايكي بوياجينك اعمالى قبول ايتلري و كسب ايكي سنى بيننده اولمق شرطى اوزرينه مشترك اولمليدر پس بومثلاو اولورسه جائز اولور (وما يتقبله كل واحد منهما من العمل يلزمه ويلزم شريكه) عملدن اول نسنه كه آنلردن بري قبول ايله اكا و شريكه لازم اولور (وان عمل احدهما دون الآخر فالكسب بينهما نصفان) اكر انلرك بري عمل ايدوب آخر عمل ايتسه كسب بينلرنده نصيفت اوزرينه در (واما شركة الوجوه فالرجلان يشتركان ومال لهما على ان يشتربا بوجوههما ويبيعا فتصح الشركة على هذا) ايمدى شرکت وجوه ايكي رجل مشترك اولورلر حالبو كه انلر ايجون مال اولملى اول شرط اوزرينه مشترك كه آنلر فقط اعتبارلريله بيع و شرا ايدلر پس شونك اوزرينه

شرکت صحیح اولور (وکل واحد منهما وکیل الآخر فیما یشتريه) وآنلردن  
هر برلری اشترا ایلدیکی نسنه ده آخرک وکیلیدر (وان شرطان یکون المشتري  
بینهما نصفان فالربح كذلك) ودخی مشتری ایکیسی بینلرنده نصفیت اوزرینه  
اولسنی شرط ایلسه لر ربحده بویلجه در (ولایجوز ان یتفاضل فیه) ربحده  
تفاضل جائز اولماز (وان شرطان یکون المشتري بینهما اثلاثا فالربح كذلك)  
اگر مشتری بینلرنده اثلاثا اولسنی شرط ایلسه لر ربح دخی بو مثلودر  
(ولایجوز الشركة فی الاحتطاب والاصطیاد والاحتشاش) حطب کسمکده  
وآوا اولامقده و اوت بچمکده شرکت جائز اولماز (وما اصطاده کل واحد منهما  
وا احتطبه او احتشه فهو له دون صاحبه) آنلردن هر برلری آوا اولایه یا خود  
حطب کسمش اوله یا خود اوت بچه کندوسی ایچوندر صاحبی ایچون دکلدر  
(واذا اشترکا ولا حدهما بغل والآخر راویة علی ان یتقی علیها الماء والسکب  
بینهما لم تصح الشركة) ایکی کیمسه شریک اولدقلری وقتده بری ایچون بغل  
وآخر ایچون صوطولومی اولسه اول شرط اوزرینه که اول بغل اوزرنده صو  
چکوب وکسب ایکیسی بیننده اوله بوضورتده شرکت صحیح اولماز (والکسب  
کله للذی استقی الماء وعلیه اجر مثل الراویة ان کان صاحب البغل عاملا  
وان کان صاحب الروایة فعلیه اجر مثل البغل) کسبک کلیسی صوی چکن  
کیمسه ایچوندر و اول کیمسه اوزرینه راویه نیک اجر مثلی لازم اولور اگر  
صاحب بغل عامل اولورسه و اگر صاحب راویه اولورسه آنک اوزرینه  
بغلك اجر مثلی لازم کلور (وکل شركة فاسدة فالربح فیها علی قدر رأس  
المال) هر شرکت که فاسده در آنده ربح رأس المالك مقداری اوزرینه در  
(ویبطل شرط التفاضل) تفاضلی شرط ایتک باطل اولور (واذامات  
احد الشریکین اوارتدا اولحق بدار الحرب بطلت الشركة) ایکی شریکک  
بری فوت اولسه یا خود العیاذ بالله مرتد اولسه یا خود دار حربه لاحق  
اولسه شرکت باطل اولور (ولیس لكل واحد من الشریکین ان یؤدی  
زکوة مال الآخر الاباذنه) ایکی شریکدن هر برلری ایچون آخرک مالک  
زکاتی اذنسز ویرمک اولدی (فان اذن کل واحد منهما لصاحبه فی ان یؤدی  
زکوة فادی کل واحد منهما فالثانی ضامن علم باداء الاول اولم یعلم)

بونلردن هر بررلری زکاتی ادا ایتمک ایچون شریکنه اذن ویرسه پس  
 بونلردن هر بررلری زکاتی ادا ایلسه لر ایکنجی ضامن اولور اولک ادا  
 ایلدیکنی بیلسون یاخود بیلمسون

کتاب المضاربة

(المضاربة عقد علی الشر که بمال من احد الشریکین و عمل من الآخر) شرکت  
 مضاربه شریکک برندن مال و آخرندن عمل اولمق اوزرینه عقده دیرلر  
 (ولا تصح المضاربة الا بالمال الذی بینان الشرکه تصح به) مضاربه صحیح اولماز  
 ماسبقده بیان اولنان مال ایله صحیح اولور (ومن شرائطها ان یکون الربح بینهما  
 مشاعا لا یستحق احدهما منه دراهم مسماة) مضاربه نك شر طارندندر که ایکیسی  
 بیننده ربح مشترک اولوب و ایکیسینک بری ربحدن دراهم مسماة مستحق اولیه  
 (ولا بد ان یکون المال مسلما الی المضارب) دخی مال مضاربه تسلیم  
 اولمق لازمدر (ولا یدلرب المال منه) ورب المال ایچون مالده ید اولیه  
 (واذا صحت المضاربة مطلقة جاز للمضارب ان یشتری ویبیع ویسافر  
 ویبضع ویوکل) مطلق اولدنی حالده مضاربه صحیح اولورسه مضارب  
 ایچون اشترا و بیع ایتمک و مسافرت ایتمک و مال مضاربه بی بضاعه یه و یرمک  
 و وکیل قیلمق جائز اولور (ولیس له ان یدفع المال مضاربة الا ان یاذن له  
 رب المال فی ذلك او یقول له اعمل برأیک) مالی مضاربه جهتندن دفع ایتمک  
 مضارب ایچون اولمدی لکن عقد مضاربه ده رب المال اذن ویرسه یاخود  
 رأیکله عمل ایت دیدی ایسه بوضورتده مالی مضاربه جهتندن دفع ایتمک اولیجیدر  
 (وان خص له رب المال التصرف فی بلد بعینه او فی سلعة بعینها لم یجز له  
 ان یتجاوز ذلك) اگر رب المال مضارب ایچون تصرف بر معین بلده ده یاخود  
 بر معین متاعده تخصیص ایلدی ایسه مضارب ایچون بونلری تجاوز جائز  
 اولماز (وکذلك ان وقت للمضارب مدة بعینها جاز و بطل العقد بمضیها)  
 و دخی رب المال مضارب ایچون مدة معلومه تعیین ایلسه جائز اولور  
 و اول مدتک کچمسیله عقد باطل اولور (ولیس للمضارب ان یشتری ابا  
 رب المال ولا ابنه ولا من یعتق علیه وان اشتریهم کان مشتریا لنفسه دون  
 المضاربة) و دخی مضارب ایچون رب المالك پدرینی و اوغلوننی و رب المال

اوزرینه آزاد اولان کیمسه لری اشترایتمک اولمدی اکر بونلری اشترایلسه  
 نفسی ایچون اشترایتمش اولور مضارب به ایچون اولماز (وان کان فی المال ربح فلیس له  
 ان یشتری من یعتق علیه وان اشتریهم ضمن مال المضاربه) اکر مالده ربح اولسه  
 مضارب کندی اوزرینه آزاد اولان کیمسه لری اشترایتمک اولمدی اکر انلری  
 اشترایدرسه مال مضارب به بی ضامن اولور (وان لم یکن فی المال ربح جاز  
 ان یشتریهم) اکر مالده ربح اولماز ایسه مضارب اوزرینه آزاد اولانلری اشترای  
 جائز اولور (وان زادت قیمتهم عتق نصیبه منهم ولم یضمن لرب المال شیئا ویسعی  
 المعتق لرب المال فی قيمة نصیبه) اکر انلر ک قیمتی رأس المال اوزرینه زیاده اولورسه  
 مضاربک انلردن نصیبی آزاد اولور رب المال بر سنه ضمان چکمز و معتق رب  
 المالك نصیبنک قیمتده سعی ایدر (واذا دفع المضارب المال مضاربه ولم یأذن له رب  
 المال فی ذلك لم یضمن بالدفع شیئا ولا یتصرف المضارب الثانی حتی یربح فاذا ربح  
 ضمن المضارب الاول لرب المال) رب المالك اذنی اولیه ربح مضارب مالی مضاربه  
 دفع ایلسه دفع ایتمک سببیله بر سنه ضامن اولماز دخی مضارب تانینک تصر فیله ده  
 ضمان لازم اولماز ربح حاصل اولانه قدر پس ربح حاصل اولدیغی وقتده مضارب  
 اول رب المال ایچون مال مضارب به بی ضامن اولور (وان دفع الیه رب المال  
 مضاربه بالنصف واذن له فی ان یدفعه مضاربه فدفعه بالثلث جاز) اکر مضارب بدن  
 یکارب المال مضارب به بالنصف ایله مالی دفع ایدوب و مضاربه دفع ایتمه بی مضارب به  
 اذن ویرسه پس مضارب مضارب آخره مضاربه بالثلث ایله دفع ایلسه جائز  
 اولور (وان کان رب المال قال له علی ان مارزق الله تعالی بیننا نصفان فلرب  
 المال نصف الربح وللمضارب الثانی ثلث الربح وللأول السدس) اکر رب  
 المال مضارب به دیسه که حق تعالی نه رزق احسان ایدرسه بینمزده نصفیت  
 اوزرینه اولسون پس صورت سابقه ده رب المال ایچون ربحک نصفی  
 و مضارب ثانی ایچون ربحک ثانی و مضارب اول ایچون ربحک سدسی  
 اولیجیدر (وان قال علی ان مارزقك الله تعالی فهو بیننا نصفان فللمضارب  
 الثانی الثلث وما بقی بین رب المال والمضارب الاول نصفان) اکر رب المال  
 مضارب به دیسه که حق تعالی سکا رزق احسان ایدرسه ایکمز بیننده نصفیت  
 اوزرینه در بو صورتده مضارب ثانی ایچون ثلث اولیجیدر باقی مضارب

اول ايله رب المال بيننده نصف او زرينه تقسيم اولنور (وان قال له على ان مارزق  
 الله تعالى فلي نصفه فدفع المال الى آخر مضاربة بالنصف فالثاني نصف الربح  
 ولرب المال النصف ولا شيء للمضارب الاول) اكر رب المال مضاربه ديسه كه  
 حق تعالى نه رزق احسان ايدرسه نصفي بنم ايجون ندر پس مضارب مالي مضاربه  
 بالنصف ايله آخره دفع ايلسه بوصولته مضارب ثاني ايجون ربحك نصفي  
 ورب المال ايجون نصف ديكرى اوليجيدر مضارب اول ايجون بر نسنه اولمدى  
 (فان شرط للمضارب الثاني ثلثي الربح فلرب المال نصف الربح وللمضارب الثاني نصف  
 الربح ويضمن المضارب الاول للمضارب الثاني مقدار السدس من الربح في ماله)  
 صورت سابقه ده اكر مضارب ثاني ايجون مضارب اول ربحك ثلثاني شرط ايدرسه  
 پس رب المال ايجون ربحك نصفي ومضارب ثاني ايجون ربحك نصفي اوليجيدرو مضارب  
 اول مضارب ثاني ايجون ربحدن سدس مقداريني ضامن اولور كندى مالندن  
 (واذمات رب المال او المضارب بطلت المضاربة) رب المال ياخود مضارب فوت  
 اولديغي وقتده مضاربه باطل اولور (وان ارتد رب المال او لحق بدار الحرب  
 بطلت المضاربة) اكر رب المال العياذ بالله مرتد اولوب ياخود دار حرب  
 لاحق اولسه مضاربه باطل اولور (واذا عزل رب المال المضارب ولم يعلم  
 بعزله حتى اشترى وباع فتصرفه جائز حتى يعلم) رب المال مضاربه عزل  
 ايدوب حالبوكه مضارب عزاني بياميو ببيع وشرا ايلسه تصرفي جائز  
 اولور تا كه عزاني بيانه قدر (وان علم بعزله والمال عروض فله ان يبيعها  
 ولا يمنع العزل من ذلك) اكر مضارب عزاني بيلوب حالبوكه ماله متاع اولسه  
 مضارب ايجون اول متاعى ببيع ايتك اوليجيدر عزل آنى بيعدن منع ايتمز  
 (ثم لا يجوز ان يشترى بثمنها شيئا آخر) بعده عزل اولان مضارب ايجون  
 جائز اولمازكه بيع ايلديكي متاعك ثمنى ايله بر آخر نسنه صاتون آله (وان عزله  
 ورأس المال دراهم او دنانير قد نضت فليس له ان يتصرف فيها) اكر رب  
 المال مضاربه عزل ايلسه حالبوكه رأس المال نقد اوله رق دراهم و دنانير در  
 بوصولته مضارب رأس الماله تصرف ايتك قادر اولماز (واذا افترقا  
 وفي المال ديون فقد ربح المضارب فيه اجبره الحاكم على اقتضاء الديون)  
 وقتا كه رب المال ايله مضارب مفارقت ايلديلر حالبوكه ماله دين اولوب



و مضاربك اول ماله كاري اولمش اوله حاكم ديني قضا ايتمك اوزره مضاربه  
 جبر ايدر ( وان لم يكن له ربح لم يلزمه الاقتضاء ويقال له وكل رب المال  
 في الاقتضاء ) اكر مضارب ايجون كار حاصل اولمازايسه ديني قضا لازم اولماز  
 و مضاربه دينلور كه ديني قضا ده رب المالى و كيل ايت ( وما هلك من مال  
 المضاربة فهو من الربح دون رأس المال ) مال مضاربه دن هلاك اولان نسنه  
 رأس المالدن كيتيميو بربح ندر ( وان زاد الهالك على الربح فلا ضمان على المضارب  
 فيه ) اكر هلاك اولان نسنه ربح اوزرينه زياده اولور ايسه مضارب اوزرينه  
 ضمان لازم اولماز ( وان كانا اقتسما الربح والمضاربة بحالها ثم هلك المال او بعضه  
 تراد الربح حتى يستوفي رب المال رأس المال ) اكر رب المال ايله مضارب مضاربه بي  
 فسخ ايتيمه رك ربحي بينلر نده تقسيم ايلسه لر بعده مالك كافه سى ياخود بعضيسى  
 هلاك اولسه ربحي ردايدر لر رب المال رأس المالى تكميل ايدنه دك ( فان فضل  
 شىء كان بينهما ) اكر ربح دن بر نسنه آرتار سه ايكي سى بيننده اولور ( وان نقض  
 رأس المال لم يضمن المضارب ) اكر ربحي ردايتد كدن صكره رأس المال نقصان  
 قاسه مضارب ضامن اولماز ( وان كانا اقتسما الربح وفسخ المضاربة ثم عقداها  
 فهلك المال لم يترادا الربح الاول ) اكر بينلر نده ربحي تقسيم ايدوب و مضاربه بي  
 فسخ ايلسه لر بعده مضاربه بي عقدايدوب مال هلاك اولسه ربح اولى ردايتمز لر  
 ( ويجوز للمضارب ان يبيع بالنقد والنسيئة ) ودخى يشينه و ويره سى به بيع ايتمك  
 مضارب ايجون جائز اولور ( ولا يزوج عبدا ولا امة من مال المضاربة )  
 لكن مضارب مال مضاربه دن عبد و جاريه تزويج ايدنه من والله اعلم

كتاب الوكالة

بوندن صكره ذكر اولنان وكالته دائر مسائل بياننده در ( كل عقد جاز  
 ان يعقده الانسان بنفسه جاز ان يوكل به غيره ) هر عقد كه انسان بنفسه  
 عقدايتمك جائز اوله اول عقده غير سنى و كيل ايتمك جائز اولور ( ويجوز  
 التوكيل بالخصومة في سائر الحقوق ) جميع حقوقه خصومته و كيل ايتمك  
 جائز اولور ( وبأبائها ) دخى حقوقى اثبات ايجون و كيل جائز اولور  
 ( ويجوز التوكيل بالاستيفاء الا في الحدود والقصاص فان الوكالة لا تصح  
 بالاستيفاء مع غيبة الموكل عن المجلس ) استيفا ايجون و كيل ايتمك جائز

اولور لکن حدود ایله قصاصده جائز اولماز زیرا استیفا ایله وکالت موکلک  
 مجلسدن غائب اولمسیله برابر صحیح اولماز (وقال ابو حنیفه رح لایحوز التوکیل  
 بالخصومة الا برضاء الخصم الا ان يكون الموکل مریضا او غائبا مسیره ثلثة ايام  
 فصاعدا) ودخی امام اعظم رحمه الله بیوردیلر که خصومت ایچون وکیل ایتمک  
 جائز اولماز مگر خصمک رضاسیله اوله لکن موکل مریض اولسه یا خود اوچ  
 کونلک یول غائب اولسه بوضورتده وکالت جائز اولور (وقال یحوز التوکیل  
 بغير رضاء الخصم كما فی سائر الوكالات) امامین بیوردیلر که خصومته خصمک  
 رضاسی اولمیهرق وکیل ایتمک جائز اولور سائر وکالتلر مثللو (ومن شرط  
 الوكالة ان يكون الموکل ممن یملک التصرف وتلزمه الاحکام) وکالتک  
 شرطندندر که موکل تصرفه مالک اولان کیمسه لردن اوله واکا احکام لازم اوله  
 (والوکیل ممن یعقل العقد ویقصدہ) ودخی وکیل ده عقدی تعقل وقصدایدن  
 کیمسه دن اولمقدر (واذا وکل الحر العاقل البالغ او المأذون مثلها جاز) وقتا که  
 عاقل و بالغ یا خود مأذون کندولرک مثلنی وکیل ایده جائز اولور (واذا وکلا  
 صبیاً محجوراً یعقل البیع والشراء او عبداً محجوراً جاز ولا یتعلق بهما الحقوق)  
 وقتا که بالغ و عاقل اولان حر یا خود مأذون بیع وشرای تعقل ایدن صبی  
 محجوری یا خود عبد محجوری وکیل ایله لرجائز اولور و بونلره حقوق  
 تعلق ایتمز انجق موکلرینه تعلق ایدر (العقود التي یعقدها الوکلاء علی  
 ضربین) وکلانک عقد ایلدیکی عقود ایکی ضرب اوزرینه در (کل عقد  
 یضیف الوکیل الی نفسه مثل البیع والشراء او الاجارة فحقوق ذلك العقد  
 تتعلق بالوکیل دون الموکل) بیع وشرای خود اجاره مثللو هر عقدکه وکیل  
 کندنی نفسنه نسبت ایلیه اول عقدک حقوقی وکیله تعلق ایدر موکله تعلق ایتمز  
 (فیسلم المبیع ویقبض الثمن ویطالب بالثمن اذا اشتری ویقبض المبیع ویخاصم  
 فی العیب) پس بومثللو وکیل مبیعی تسلیم ایدوب ثمنی قبض ایدر و اشترای  
 ایلدیکی وقتده ثمنی مقابله سنده مطالبه اولنور و مبیعی قبض ایدر و عیبده  
 مخاصمه ایدر (وکل عقد یضیفه الی موکله کالنکاح والخلع والصلح عن دم عمد  
 فان حقوقه یتعلق بالموکل دون الوکیل) هر عقدکه وکیل اولان کیمسه موکلنه  
 نسبت ایلیه نکاح و خلع و عدم عمده دن صلح مثللو پس ذکر اولانان عقدک

حقوقی و کیله تعلق ایتمیوب موکله تعلق ایدر ( فلا یطالب و کیل الزوج بالمهر  
 و لا یلزم و کیل المرأة تسلیمها ) پس زوجک و کیلی مهر مقابله سنده مطالبه  
 اولماز و مرأه نك و کیانه مرأه بی تسلیم ایتمک لازم اولماز ( و اذا طالب الموکل  
 المشتري بالثمن فله ان یمنعه وان دفع الیه جاز ) موکل مشتری اولان کیسه بی  
 ثمنی مقابله سنده مطالبه ایلدیکی وقتده مشتری ایچون اول موکلی منع ایتمک  
 وار در اکر مشتری موکله ثمنی دفع ایدر سه جائز اولور ( ولم یکن للوکیل  
 ان یطالبه ثانیاً ) و کیل ایچون ایکنجی دفعه مشتریدن مطالبه اولدی ( و من وکل  
 رجلاً بشراء شیء فلا بد من تسمیة جنسه وصفته و مبالغ ثمنه الا ان یوکله و کالة  
 عامة فیقول له ابتع لی مارأیت ) بر کیسه بر رجلی بر سنه اشترا ایتمک ایچون  
 و کیل ایلسه پس اول سنه نك جنسینی و صفتینی و ثمنک مبلغینی تسمیه ایتمک لازمدر  
 مکر و کالت عامه ایله و کیل ایدوب و کیله خطاب ایلسه که هر نه رأی ایدر سه ک  
 بنم ایچون اشترا ایت بو صورتده تسمیه لازم اولماز ( و اذا اشتري الوکیل و قبض  
 المبیع ثم اطلع علی عیب فله ان یرده بالعیب مادام المبیع فی یده فان سلمه الی الموکل  
 لم یرده الا باذنه ) وقتا که و کیل اشترا ایدوب مبیعی قبض ایلسه بعده عیب  
 اوزرینه مطلع اولسه مادامکه مبیع و کیلک یدنده در عیب سببیله مبیعی رد ایدر  
 اکر مبیعی موکله تسلیم ایتمش ایسه رد ایده مکر موکلک اذنی اوله ( و یجوز  
 التوکیل بعقد الصرف و السلم ) و دخی صرف و سلم عقد ایتمک ایچون آخری  
 و کیل ایتمک جائز اولور ( فان فارق الوکیل صاحبه قبل القبض بطل العقد  
 و لا یعتبر مفارقة الموکل ) اکر و کیل صاحبندن قبل القبض مفارقت ایلسه  
 عقد باطل اولور موکلک مفارقتی اعتبار اولماز ( و اذا دفع الوکیل بالشراء  
 الثمن من ماله و قبض المبیع فله ان یرجع به علی الموکل ) وقتا که و کیل کنندی  
 مالندن ثمنی دفع ایدوب مبیعی قبض ایلسه اول ثمنی ایله موکل اوزرینه رجوع  
 ایتمک و کیل ایچون وار در ( فان هلك المبیع فی یده قبل حبسه هلك من مال  
 الموکل ولم یسقط الثمن ) اکر مبیع و کیلک یدنده قبل الحبس هلاک اولسه  
 موکلک مالندن هلاک اولور و ثمن ساقط اولماز ( وله ان یحبسه حتی یستوفی  
 الثمن فان حبسه و هلك فی یده کان مضمونا ضمان الرهن عند ابی یوسف  
 رح و ضمان المبیع عند محمد رح ) و دخی ثمنی استیفا ایدنه دک مبیعی حبس

ایتمک وکیل ایچون اولیجیدر پس میبعی وکیل حبس ایدوب کندیدی ندنده  
 هلاک اولسه امام ابی یوسف عندنده ضمان رهن مثلواضمان لازم اولور و امام  
 محمد رح عندنده ضمان مبیع مثلواضمان لازم اولور (واذا وکل رجلین فلیس  
 لاحدهما ان یتصرف فیما وکلا فیه دون الآخر الا ان یوکلهما بالخصوصة او برد  
 و دیعة عنده او بطلاق زوجته بغير عوض او بعق عبده بغير عوض او بقضاء  
 دین علیه) وقتا که بر کیمسه ایکی رجلی وکیل ایلسه انلردن بری آخر سنز وکیل  
 اولدق لری نسنده تصرف ایتمک اولمدی مکر اول ایکی رجلی خصوصته یا خود  
 موکل عندنده اولان امانتی رد ایله یا خود بلاعوض زوجه سنی طلاق ایله یا خود  
 بلاعوض کوله سنی اعتساق ایله یا خود اوزرینه لازم اولان دینی قضا ایله  
 وکیل ایده بوصورتلرده اول ایکی رجلیک بری آخر سنز تصرفه قادر اولور  
 (ولیس للوکیل ان یوکل غیره فیما وکل به الا ان یأذن له الموکل او یقول له  
 اعمل برأیک فان وکل بغير اذن موکله فعقد وکیله بحضوره جاز وان عقد  
 بغير حضرته فان اجازه الوکیل الاول جاز وان رد بطل) وکیل  
 ایچون وکیل اولدیغی نسنده غیر سنی وکیل ایتمک اولمدی مکر موکل  
 اذن ویره یا خود رأیکله عمل ایت دیه اکر موکلک اذنی اولیه رقی  
 وکیل ایدوب پس وکیل ثانی وکیل اولک حضورنده عقد ایلسه جائز  
 اولور اکر حضورنده عقد ایلمدیکی صورتده وکیل اول اجازه ایدر سه  
 جائز اولور رد ایدر سه باطل اولور (وللموکل ان یعزل الوکیل عن الوكالة  
 فان لم يبلغه العزل فهو علی وکالته و تصرفه جائز حتی یعلم) موکل ایچون  
 وکیلی وکالتدن عزل ایتمک اولیجیدر اکر عزل خبری وکیله بالغ  
 اولماز سه وکالتی اوزرنده ثابتدر و عزلی بیله قدر تصرفی جائزدر  
 (ویبطل الوكالة بموت الموکل و جنونه جنونا مطبقا و لحاقه بدار الحرب  
 مرتدا) موکلک فوتیله و جنون مطبق ایله دیوانه اولسه یله و عیاذ بالله  
 تعالی دار حرب به مرتد اوله رقی لحوقیله وکالت باطل اولور (واذا وکل  
 المسکاتب ثم عجز او المأذون فحجر علیه او الشریکان فافترقا فهذه الوجوه تبطل  
 الوكالة علم الوکیل او لم یعلم) وقتا که مکاتب وکیل ایدوب بعده عجزینی اقرار  
 ایلسه یا خود مأذون وکیل ایدوب محجوز اولسه یا خود ایکی شریک وکیل

ايدوب مفارقت ايلسه لر ذكر اولنان و جوهك جمله سي وكاتي ابطال ايدر  
 و كيل اولان كيمسه بيلسون يا خود بيلسون ( و اذا مات الوكيل او جن  
 جنونا مطبقا بطلت وكالته ) وقتا كه و كيل فوت اوله يا خود مطبق ايله  
 ديوانه اوله وكاتي باطل اولور ( وان لحق بدار الحرب مرتدا لم يجز له التصرف  
 الا ان يعود مسلما ) اكر و كيل حفظنا الله تعالى مرتدا اوله رق دار حرب به لاحق  
 اولسه اول كيمسه ايجون تصرف جائز اولماز مگر مسلمان اوله رق عودت ايده  
 بو صورتده تصرف جائز اولور ( ومن وكل بشيء ثم تصرف الموكل بنفسه  
 فيما وكل به بطلب الوكالة ) بر كيمسه بر نسنه يه و كيل قيلنسه بعده موكل و كيل  
 ايلديكي نسنه ده بنفسه تصرف ايلسه وكالت باطل اولور ( والوكيل بالبيع  
 والشراء لا يجوز له ان يعقد عند ابي حنيفة رح مع ابيه و جده و ولده و ولد ولده  
 و زوجته و عبده و مكاتبه و قال لا يجوز بيعه منهم بمثل القيمة الا من عبده و مكاتبه )  
 بيع و شرايه و كيل اولان كيمسه ايجون امام اعظم رح عندنده باباسيله و جديله  
 و وديله و زوجه سيله و عبيدي و مكاتبيله عقد ايتك جائز اولماز امامين  
 بيورديلر كه ذكر اولنانلره مثل قيمت ايله بيع ايتك جائز اولور لکن عبيله  
 مكاتبه سنبه بيع جائز اولماز ( والوكيل بالبيع يجوز بالقليل والكثير عند ابي حنيفة  
 رح و قال لا يجوز بيعه بنقصان لا يتغابن الناس بمثله ) و كيل اولان كيمسه نك  
 قليل و كثيره بيبي جائز اولور امام اعظم رح عندنده امامين بيورديلر كه  
 بر نقصانه بيع جائز اولماز كه ناس اول نقصانك مثليه آدانمز ( والوكيل  
 بالشراء يجوز عقده بمثل القيمة و زيادة يتغابن الناس بمثلها ) شرايه و كيل  
 اولان كيمسه نك مثل قيمت ايله عقدي جائز اولور و بر زياده ايله ده عقد  
 جائز اولور كه ناس اول زياده نك مثليه آدانيلور ( ولا يجوز بما لا يتغابن  
 الناس بمثله ) اول نسنه مقابله سنده عقد جائز اولماز كه ناس اول نسنه نك  
 مثليه آدانماز ( والذي لا يتغابن الناس فيه ما لا يدخل تحت تقويم  
 المقومين ) ودخي ناسك آدانمديني اول نسنه در كه مقومينك كسدكاري  
 قيمت تحتنه داخل اوليه ( و اذا ضمن الوكيل بالبيع الثمن عن المبتاع فضمانه  
 باطل ) وقتا كه بيعه و كيل اولان كيمسه مبتاعدن ثمنی ضامن اوله اول  
 و كيلك ضامن اولسي باطلدر ( و اذا وكله ببيع عبده فباع نصفه جاز

عند ابی حنیفة رح) موکل عبدینی بیع ایتک ایچون بر کیمسه بی و کیل ایلسه  
 پس و کیل اول عبدک نصفی بیع ایلسه امام اعظم رح عندنده جائز اولور  
 (وان وکله بشرآء عبد و اشتری نصفه فالشراء موقوف فان اشتری باقیه لازم  
 الموکل) اکر بر کیمسه بی بر عبد اشترایتمک ایچون و کیل ایلسه و کیل عبدک  
 نصفی اشترایلسه شرا موقوفدر پس اکر باقیسنی اشترایدسه موکله کلیسی  
 لازم کلور (واذا وکله بشرآء عشرة ارطال لحم بدرهم فاشتری عشرین رطلا  
 بدرهم من لحم یباع مثله عشرة بدرهم لازم الموکل من عشرة بنصف درهم عند  
 ابی حنیفة رح و قالایلمه العشرون) وقتا که اون رطل لحمی بر درهم مقابله سنده  
 اشترایتمکه بر کیمسه بی و کیل ایلسه پس و کیل یکر می رطلی بر درهم بدلیله  
 اشترایلسه حالبوکه اول لحمک مثلی اون رطل اوله رق بر درهم بدلیله مبیعه  
 اولنور حمدن اولسه امام اعظم رح عندنده موکله یارم درهم بدلیله اون رطلدن  
 لازم اولور امامین بیوردیلر که بر درهم بدلیله موکله یکر می رطل لازم کلور  
 (واذا وکله بشرآء شیء بعینه فلیس له ان یشتریه لنفسه) وقتا که معین اولان  
 نسنه بی شرا ایچون و کیل ایلسه و کیل اولان کیمسه اول نسنه بی نفسیچون  
 اشترایتمک اولدی (وان وکل بشرآء عبد بغير عینه فاشتری عبدا فهو لک وکیل  
 الا ان یقول نویت الشراء للموکل او یشتریه بمال الموکل) اکر غیر معین اوله رق  
 بر عبد اشترایتمک ایچون و کیل ایلسه پس و کیل بر عبد اشترایلسه اول کوله  
 و کیلک نفسی ایچوندر مکر و کیل شرای موکل ایچون نیت ایده یاخود اول  
 عبدی موکلک مالی ایله ساتون آله بوایکی صورتده موکل ایچوندر (والوکیل  
 بالخصومة وکیل بالقبض عند ابی حنیفة و ابی یوسف و محمد رحمهم الله تعالی  
 خلا فالزفر) ودخی ذکر اولنان ائمه ثلثه رحمهم الله عندلرنده خصومه  
 وکیل اولان کیمسه قبضه دخی وکیلدر امام زفر رح ایچون بو مسئلهده مخالفت  
 واقع اولدی (والوکیل بقبض الدین وکیل بالخصومة عند ابی حنیفة رح)  
 ودخی دینی قبض ایتکه وکیل اولان کیمسه امام اعظم رح عندنده خصومه  
 دخی وکیلدر (واذا اقر الوکیل بالخصومة علی موکله عند القاضی جاز  
 اقراره علیه) وقتا که خصومه وکیل اولان کیمسه موکلک علیه  
 قاضی عندنده اقرار ایلسه اقراری جائز اولور (ولا یجوز اقراره علیه عند

غير القاضي عند أبي حنيفة رح و محمد رح الا انه يخرج من الوكالة و كمالك قاضينك  
غير يسي عند نده موكلتك عليهنه اقرارى امام اعظم و محمد رح عند لرنده جائز  
اولماز لكن ذكر اولنان اقرار و كيلي و كالتدن اخراج ايدر ( و قال ابو يوسف  
رح يجوز اقراره عليه عند غير القاضي ) امام ابى يوسفه كوره قاضى عند نده  
موكلتك عليهنه و كمالك اقرارى جائز اولور ( و من ادعى انه و كيل الغائب  
فى قبض دينه فصدقه الغريم امر بتسليم الدين اليه ) بر كيمسه غائبك دينى  
قبض اتمده و كيلم ديهرك دعوى ايلسه و مديون آنى تصديق ايلسه مديون  
دينى اول كيمسه به تسليم اتمكله امر اولنور ( فان حضر الغائب فصدقه  
والا دفع اليه ثانيا و رجع به على الوكيل ان كان مالا باقيا فى يده ) پس صورت  
سابقه ده غائب حاضر اولوب تصديق ايلسه نه كوزل و اكر تصديق اتمزه  
ايكنجى دفعه غائبه دينى دفع ايدر و اول دين ايله و كيل اوزرينه رجوع ايدر  
اكر اول دين مال اوله رق و كمالك يدنده باقى ايسه و اكر يدنده باقى دكل ايسه  
بر نسنه ايله و كيل اوزرينه رجوع ايليه من ( وان قال انى و كيل فلان بقبض  
الوديعة فصدقه المودع لم يؤمر بالتسليم ) اكر مدعى ديسه كه بن و ديعه يى  
قبضه فلانك و كيليم پس مودع اول كيمسه يى تصديق ايلسه مودع  
اماتى تسليم ايله امر اولتماز

### كتاب الكفالة

كله جكده ذكر اولنان كفالته دائر مسائل بياننده در ( الكفالة ضربان  
كفالة بالنفس و كفالة بالمال ) و دخی كفالت ايكى نوعدر برى كفالت بالنفس  
و برى كفالت بالمالدر ( فالكفالة بالنفس جائزة والمضمون بها احضار  
المكفول به ) پس كفالت بالنفس جائزدر و اول كفالت ايله مضمون اولان  
مكفول به اولان آدمى حضوره كتور مكدر ( وينعقد اذا قال تكفلت  
بنفس فلان او برقبته او بوجهه او بجسده او برأسه او بنصفه او بثلثه ) و دخی  
كفالت بالنفس منعقد اولور وقتا كه كفيلى اولان كيمسه فلانك نفسنه يا خود  
رقبه سنه يا خود وجهنه يا خود جسدينه يا خود رأسنه يا خود نصفنه يا خود  
ثلثنه تكفل ايلدم ديه ( و كذلك ان قال ضمنته او هو على او الى او انا زعيم به  
او قبيل به ) اكر شوذ كر اولنان الفاظى ديسه ماسبق مثلا و كفالت منعقد اولور  
زيرا بو الفاظ ايله كفالت ثابت اولور ( فان شرط بالكفالة تسليم مكفول به

في وقت بعينه لزمه احضاره اذا طالب في ذلك الوقت فان احضره والا حبسه  
 الحاكم حتى يحضره ) اكر كفالت ايله بر معين وقتده مكفول بهك تسليمي  
 شرط قلنسه وقتا كه اول وقتده مطالبه اولنه آني احضار كفيله لازم كلور اكر  
 احضار ايدر سه نه كوزل وا كروقت معينده احضار ايدده مز ايسه مكفول بهي  
 احضار ايدنه دك حاكم كفيلي حبس ايدر ) واذا احضره وسلمه في مكان يقدر  
 المكفول له على محاکته برىء الكفيل من الكفالة ) وقتا كه كفيل مكفول به  
 اولان كيمسه بي مكفول له محاکمه اوزرينه قادر اولديغي مكانده تسليم ايدر سه  
 كفيل كفالتدن برى اولور ) واذا تكفل على ان يسلمه في مجلس القاضي  
 فسلمه في السوق برىء وان سلمه في برية لم يبرأه ) وقتا كه مجلس قاضيده تسليم  
 ايتك اوزره تكفل ايلسه پس سوقده تسليم ايلسه كفالتدن برى اولور اكر  
 صحرا ده تسليم ايلسه برى اولماز ) واذا مات المكفول به برىء الكفيل بالنفس  
 من الكفالة ) وقتا كه مكفول به فوت اوله كفيل بالنفس اولان كيمسه كفالتدن  
 برى اولور ) واذا مات المكفول له لم يبرأه ) وقتا كه مكفول له فوت اوله كفالتدن  
 برى اولماز ) وان تكفل بنفسه على انه ان لم يواف به في وقت كذا فهو ضامن  
 لما عليه وهو الف فلم يحضره في الوقت لزمه ضمان المال ولم يبرأ من الكفالة  
 بالنفس ) اكر رجلك نفسنه اول شرط اوزرينه تكفل ايلسه كه اكر شو وقتده  
 مثلا ثمنى ايفا ايتمزه سه انك اوزرنده اولان بيك درهمى بن ضامنم حالبو كه  
 اول وقتده رجلى احضار ايلسه كفيل اولان كيمسه به مالى ضمان لازم  
 اولور وكفالت بالنفسدن برى اولماز ) ولا تجوز الكفالة بالنفس في الحدود  
 والقصاص عند ابي حنيفة رح ) ودخى كفالت بالنفس امام اعظم رحمه الله  
 تعالى عندنده حدود وقصاصده جائز اولماز ) واما الكفالة بالمال فجائز  
 معلوما كان المال المكفول به او مجهولا اذا كان ديننا صحيحا مثل ان يقول  
 تكفلت عنه بالف درهم او بمالك او بما يدركك في هذا البيع (٢) ايمدى  
 كفيل بالمال جائز در مكفول به اولان مال دينى صحيح اولديغي وقتده  
 معلوم اولسون يا خود مكفول به اولان مال مجهول اولسون متنده ذكر  
 اولسان الفاظى ديمك مثلاو ) والمكفول له بالخيار ان شاء طالب الذى  
 عليه الاصل وان شاء طالب كفيله ) مكفول له مخير در ديبر سه اصلى

(٢) قوله بما  
 يدركك في هذا  
 البيع) يعنى شو بيعدده  
 سكا ايريشن نسنه به  
 تكفل ايلدم



مطالبه ایدرودیلر سه کفیلنی طلب ایدر (و يجوز تعاقب الكفالة بالشرط مثل ان يقول  
 ما بايعت فلانا فهو على او ما ذاب لك عليه فعلى او ما غصبتك فلان فعلى) كفالتى  
 شرطه تعليق جائز اولور فلانه هر نه بيع ایدر سه ك يا خود فلان او زرنده سنك  
 ايجون نه شىء واجب اولديسه يا خود فلان سندن نه نسنه غصب ايتديسه بنم  
 او زرمده ثابتدر ديمك مثللو (واذا قال تكفلت بمالك عليه فقامت البينة بالف  
 عليه ضمنه الكفيل فان لم تقم البينة فالقول قول الكفيل مع يمينه فيما يعترف به فان  
 اعترف المكفول عنه باكثر من ذلك لم يصدق على كفيله) وقتا كه كفيل دايته ديسه كه  
 سنك ايجون آنك او زرنده اولان نسنه يه تكفل ايلدم بينه بيك درهمه قائم اولسه  
 كفيل آنى ضامن اولور اكر بينه اقامه اول نماز ايسه قول كفيلك قوليدر اقرار  
 ايلديكى نسنه ده يمينيله بيله اكر مكفول عنه اندن زياده اقرار ایدر سه كفيلك  
 عليه نه تصديق اول نماز (و يجوز الكفالة بامر المكفول عنه وبغير امر فان كفل  
 بامر رجوع بما يؤدى عليه) ودخى كفالت مكفول عنك امرى ايله وامرى  
 اوليه رق جائز اولور اكر مكفول عنك امرى ايله تكفل ایدر سه اندن طولايى  
 ادا ايلديكى نسنه ايله مكفول عنك او زرينه رجوع ایدر (وان تكفل بغير امره  
 لم يرجع عليه بما يؤديه) اكر مكفول عنك امرى اوليه رق تكفل ایدر سه  
 ادا ايلديكى نسنه ايله مكفول عنك رجوع ايليه من (وليس للكفيل ان يطالب  
 المكفول عنه بالمال قبل ان يؤدى عنه فان لوزم بالمال كان له ان يلزم المكفول  
 عنه حتى يخلصه منه) كفيل ايجون مكفول عنى مال ايله اندن طولايى ادا  
 ايتزدن اول مطالبه اولدى اكر كفيل مال سبيله ملازمت اولسه كفيل  
 ايجون مكفول عنى ملازمت اوليجيدر اندن مالى خلاص ايدنه دك (واذا برىء  
 الطالب المكفول عنه او استوفى منه برىء الكفيل) وقتا كه طالب مكفول  
 عندهن برىء اوله يا خود اندن حقنى آله كفيل دخى برىء اولور (وان ابرأ  
 الكفيل لم يبرأ المكفول عنه) اكر طالب كفيل ابرأ ايلسه مكفول عندهن  
 ابرالازم كلز (ولا يجوز تعليق البراءة من الكفالة بشرط) وكفالتدن برائى  
 بر شرطه تعليق ايتك جائز اولماز (وكل حق لا يمكن استيفاؤه من الكفيل  
 لا تصح الكفالة به كالحدود والقصاص) هر حق كه كفيلدن اخذ اولنسى  
 ممكن اوليه حدود وقصاص مثللو اكا كفالت صحيح اولماز (واذا تكفل

عن المشتري بالثمن جاز ) وقتا که مشتریدن طولای ثمنه کفیل اولنسه جائز اولور  
 ( وان تکفل عن البایع بالمبیع لم تصح ) اکر با بعد طولای مبیع ایله تکفل  
 ایلسه صحیح اولماز ( ومن استأجر دابة للحمل فان كانت بعینها لم تصح الكفالة  
 بالحمل فان كانت بغير عینها جازة الكفالة ) بر کیمسه بر دابه بی حمل ایچون استیجار  
 ایلسه اکر دابه تعیین اولور سه حمل ایله کفالت صحیح اولماز و اکر دابه  
 غیر معین اولور سه کفالت جائز اولور ( ولا تصح الكفالة الا بقبول المكفول له  
 فی مجلس العقد الا فی مسئله واحدة ) ودخی کفالت صحیح اولماز آنجق مجلس  
 عقدده مکفول لهک قبول ایله صحیح اولور و بر دخی مسئلهء واحده ده مکفول لهک  
 قولی اولیه رق صحیح اولور ( وهو ان يقول المريض لو ارثته تکفل عنی بما علی  
 من الدین فتکفل به غیبة الغرماء تصح ) ذکر اولنان مسئلهء واحده مریض  
 اولان کیمسه وارثنه دیمسیدر که بندن طولای دیندن بنم اوزریمه لازم اولان  
 نسنه یه کفیل اول پس وارث غرمانک غائب اولملریله بیله مریضه تکفل ایلسه  
 کفالت صحیح اولور ( واذا كان الدین علی اثنين وكل واحد منهما کفیل ضامن  
 عن الآخر فما ادى احدهما لم يرجع به علی شریکه حتی یزید ما یؤدی به علی النصف  
 فیرجع بالزیادة ) وقتا که ایکی کیمسه اوزرنده دین اوله هر بر لری آخر دن  
 طولای کفیل وضامندر پس هر نسنه بی که ایکیسینک بری ادا ایلدی شریکی  
 اوزرینه رجوع ایده من تا که ادا ایلدیکی نسنه نصف اوزرینه زیاده اولنه دک  
 پس نصف اوزرینه ادا ایلدیکی نسنه زائد اولور سه زیاده ایله رجوع ایدر  
 ( واذا تکفل انسان علی رجل بالف علی ان کل واحد منهما کفیل عن صاحبه فما ادا  
 احدهما يرجع بنصفه علی شریکه قلیلا کان او کثیرا ) وقتا که ایکی کیمسه بر رجل  
 اوزرینه بیک درهم مقابله سنده کفیل اولسه لر اول شرط اوزرینه که  
 اول کیمسه دن هر بر لری آخر دن کفیلدر پس اول نسنه بی که انلرک بری  
 ادا ایلدی شریکی اوزرینه نصفیله رجوع ایدر اول نسنه قلیل اولسون  
 یا خود کثیر اولسون ( ولا تجوز الكفالة بمال الكتابة حر تکفل به او عبد )  
 مال کتابته کفیل اولمق جائز اولماز حر تکفل ایلسون یا خود عبد تکفل  
 ایلسون ( واذا مات الرجل وعلیه دیون ولم یترک شیئا فتکفل رجل عنه  
 للغرماء لم تصح الكفالة عند ابی حنیفة رحمه الله تعالی ) وقتا که اوزرنده

ديون اوله رق رجل فوت اولسه حالبو كه بر نسنه ترك ايلمسه پس اندن طولاني  
بر رجاه غرما ايجون تكفل ايلسه امام اعظم رح عندنده كفالت صحيح اولماز

﴿ كتاب الحوالة ﴾

﴿ الحوالة جائزة بالديون ﴾ ديوني حوالة ايتك جائزدر ﴿ و تصح برضاء  
المحيل والمحتمل له والمحتمل عليه و اذا تمت الحوالة برى المحيل من الديون ﴾  
ودخى حوالة ذكر اولنان اوج كيمسه نك رضاسيله صحيح اولور وقتنا كه حوالة  
تمام اولسه محيل اولان كيمسه ديونندن برى اولور ﴿ ولم يرجع المحتمل له  
على المحيل الا ان يتوى حقه ﴾ محتمل له اولان كيمسه محيل اوزرينه رجوع  
ايدنه من مكر حق ابطال اوله بوصور تده رجوع ايدر ﴿ والتوى عند  
ابى حنيفة رحمه الله تعالى احد الامرين اما ان يجحد الحوالة ويخلف ولا بينة له  
عليه او يموت مفلسا ﴾ ودخى امام اعظم رح عندنده توى ايكي امرك بريدر  
اول ايكي امرك برى محتمل عليه حوالة بني انكار ايدوب ويمين ايلمسيدير  
حالبو كه محتمل له ايجون بينه اوليه يا خود محتمل عليه مفاس اوله رق فوت  
اولمسيدير ﴿ وقال هذان وجهان ووجه ثالث وهو ان يحكم الحاكم بافلاسه  
حال حيوته ﴾ امامين بيورديلر كه شوز كر اولنان ايكي وجهدر او چنجي  
وجه بودر كه حاكم محتمل عليه ك حال حياتنده افلاسييله حكم ايدنه ذكر اولنان  
اوج صور تده محتمل له محيله رجوع ايدر ﴿ و اذا طالب المحتمل عليه المحيل  
بمثل مال الحوالة فقال المحيل احلت بدى نلى عليك لم يقبل قوله وكان عليه  
مثل الدين ﴾ محتمل عليه محيل اولان كيمسه بني مال حوالة نك مثليه مطالبه  
ايلديكي وقتده پس محيل محتمل عليه ديسه كه بنم ايجون سنك اوزر كده  
اولان دين ايله حوالة ايلدم محيلك قولى قبول اولنماز و محيل اوزرينه مثل  
دين لازم اولور ﴿ وان طالب المحيل المحتمل له بما احال به وقال انما احلتك  
ليقبضه لى وقال المحتمل له قد احلتنى بدى نلى عليك فالقول قول المحيل ﴾ اكر محيل  
حواله ايلديكي نسنه ايله محتمل له مطالبه ايلسه و ديسه كه بنم ايجون قبض  
ايتك اجانندن سنى حواله ايلدم و محتمل له ديسه كه سن بنى احاله ايلدك  
بنم ايجون سنك اوزر كده اولان دين ايله پس قول محيلك قوليدر ﴿ ويكره  
السفاح وهو قرض استفاد به المقرض امن خطر الطريق ﴾ ودخى پوليجه

ایتمک مکروه اولور و پولیچه دیدکری برقرضدر که مقرض خطر طریقک  
امنق قرض ایله استفاده ایلیه

کتاب الصلح

(الصلح علی ثلثة اوجه صلح مع الاقرار و صلح مع السکوت و هو ان لا یقر المدعی  
علیه و لا ینکر و صلح مع الانکار و کل ذلك جائز) صلح اوچ وجه اوزرینه در  
بری اقرار ایله صلح و بری سکوت ایله صلح و بو صلح مدعی علیک اقرار و انکار  
ایتماسیدر و بری انکار ایله اولان صلحدر و بونلرک جمله سی جائزدر  
(وان وقع الصلح عن اقرار اعتبر فيه ما یعتبر فی البیعات ان وقع عن مال بمال  
وان وقع عن مال بمنافع فیعتبر بالاجارات) اگر اقرار دن صلح واقع اولسه بیعارده  
اعتبار اولنان انده اعتبار اولنور اگر مال ایله مال دن صلح واقع اولورسه و اگر منافع  
ایله مال دن صلح واقع اولور ایسه بو صلح اجاره لر ایله اعتبار اولنور (والصلح  
عن السکوت و الانکار فی حق المدعی علیه لا فتناء الیمین و قطع الخصومة و فی حق  
المدعی بمعنی المعاوضة) ودخی سکوت و انکار دن صلح مدعی علیک حقنده  
یمینه فدا ایچون و خصومتی قطع ایچوندر و مدعینک حقنده عوض معناسیله در  
(واذا صلح عن دار لم تجب فیها شفعة) وقتا که دار دن مصالحه ایده انده  
شفعه واجب اولماز (واذا صلح علی دار و جبت الشفعة فیها) وقتا که دار  
اوزرینه مصالحه اولنه اولدارده شفعه واجبدر (واذا کان الصلح عن اقرار  
فاستحق بعض المصالح عنه رجع المدعی علیه بحصة ذلك من العوض)  
ودخی اقرار دن صلح اولدیغی وقتده پس مصالح عنک بعضیسی مستحق  
چیقلنسه مدعی علیه انک حصه سیله عوض دن مدعی اوزرینه رجوع ایدر  
(وان وقع الصلح عن سکوت و انکار فاستحق المنازع فیہ رجع المدعی  
بالخصومة فیہ و رد العوض) اگر سکوت و انکار دن صلح واقع اولوب  
پس منازع فیہ مستحق چیقلنسه مدعی خصومت ایله اکار رجوع ایدر  
و عوضی دخی رد ایدر (وان استحق بعض ذلك رد حصته و رجع  
بالخصومة فیہ) اگر منازع فیک بعضیسی مستحق چیقلنسه مدعی بعضک  
حصه سنی ردایدوب خصومت ایله منازع فیہ رجوع ایدر (واذا ادعی  
حقا فی دار و لم یبینه فصولح من ذلك علی شیء ثم استحق بعض الدار لم یرد

شيئاً من العوض لان دعواه يجوز ان تكون فيما بقي ( وقتا كه بر كيمسه  
 بردارده حق دعوى ايدوب بيان ايلسه پس اول حقدن طولاي بر نسنه  
 اوزرينه مصالحه اولسه بعده اول دارك بعضيسى مستحق چيقلنسه مدعي  
 عوضدن بر نسنه رد ايلمز زيرا جائز كه دعواسى باقى قلانده اوله ( والصلح  
 جائز من دعوى الاموال والمنافع و جنایة العمد والخطا ولايجوز من دعوى  
 الحدود ) ودخى منافع واموال و جنایت عمدی و جنایت خطایی دعوا دن طولاي  
 صلح جائز در دخى حدود دعوا سندن او توری صلح جائز اولماز ( و اذا ادعى  
 رجل على امرأة نکاحا وهي تجحد فصالحته على مال بذلته حتى يترك الدعوى جاز  
 وكان في معنى الخلع ) وقتا كه بر رجل بر عورت اوزرينه نکاح دعوى ايلسه  
 حالبو كه عورت انكار ايلسه پس اول عورت رجل دعواسنى ترك ايتمك ايچون  
 اول رجه بذل ايلديكى مال اوزرينه مصالحه ايلسه جائز اولور و بو مثللو صالح معناده  
 خلعدر ( وان ادعت امرأة على رجل نکاحا فصالحها على مال بذلها لم يجز )  
 اكر بر عورت بر رجل اوزرينه نکاح دعوى ايلسه پس رجل اول عورت  
 ايچون بذل ايلديكى مال اوزرينه عورتى صلح ايلسه جائز اولماز ( وان ادعى  
 على رجل انه عبده فصالحه على مال اعطاه جاز وكان في حقه بمعنى العتق على مال )  
 اكر بر كيمسه بر رجل اوزرينه شو بنم عبدمملو كمدر ديه رك دعوى ايلسه پس  
 اول رجل اعطا ايلديكى مال اوزرينه اول كيمسه بي مصالحه ايلسه جائز در  
 و بو مصالحه اول مدعينك حقدنه مال اوزرينه عتق مرتبه سنده در ( وكل شيء  
 وقع فيه الصلح وهو مستحق بعقد المدائنة لم يحمل على المعاوضة فانما يحمل على انه  
 استوفى بعض حقه واسقط باقيه كمن له على رجل الف جياذ فصالحه على خمائة  
 من الزیوف جاز و كأنه ابرأ عن بعض حقه ) هر نسنه كه انده صلح واقع اوله  
 حالبو كه اول نسنه مدائنه عقدينه مستحقدر معاوضه اوزرينه حمل اول نماز انجق  
 حمل اول نور كه حقتك بعضيسنى اسقاط ايدوب و بعضيسنى استيفا ايلدى بر كيمسه  
 مثللو كه اول كيمسه ايچون بر رجل اوزرنده جياذ اوله رق بيك درهمى اولسه  
 پس اول رجل زيوفدن بشيوز درهم اوزرينه مصالحه ايلسه جائز اولور  
 كويا كه حقتك بعضيسندن ابرا ايلدى ( ولو صالحه على الف مؤجل جاز  
 وصار كأنه اجل نفس الحق ) اكر ويره سى به اولان الف اوزرينه مصالحه

ایلسه جائز اولور کویا که حقت نفسی تأجیل ایلدی (ولو صالحه علی دنانیر  
 الی شهر لم یجز) اگر دنانیر اوزرینه مصالحه ایلسه برآیه قدر جائز اولماز  
 (ولو کان له الف سود وهی جمع اسود فصاحه علی خمسمائة بیض لم یجز)  
 اگر بر کیمسه ایچون سیاه اچقه اوله رق بیک درهمی اولسه پس بیاض اچقه  
 اوله رق بشیوز درهم اوزرینه مصالحه ایلسه جائز اولماز (ولو کان له الف  
 مؤجل فصاحه علی خمسمائة حال لم یجز) اگر بر کیمسه ایچون مؤجل اوله رق  
 بیک درهمی اولوب پشین اوله رق بشیوز درهم اوزرینه مصالحه ایلسه جائز  
 اولماز (ومن وكل رجلا بالصلح عنه فصاحه لم یلزم الوکیل مصالحه علیه  
 الا ان یضمنه) بر کیمسه بر رجلی صالح ایتمه وکیل ایلسه پس رجل اندن طولایی  
 صالح ایلسه مصالح علیه وکیل اوزرینه لازم اولماز مکر مصالح علیهی ضامن اوله  
 بوصور تده لازم کلور (والمال لازم للموکل) ودخی مال موکله لازم کلور  
 (فان صالحه علی شیء بغير امره فهی علی اربعة اوجه) اگر موکک امری  
 اولیه رق بر نسنه اوزرینه مصالحه ایلسه بوصور تده درت وجه اوزرینه در  
 (ان صالح علی مال وضمنه تم الصلح) اگر مال اوزرینه مصالحه ایدوب ومالی  
 ضامن اولور ایسه صلح تمام اولور (و كذلك ان قال صالحتك علی الف هذا  
 تم الصلح ولزمه تسليمها) اگر دیسه که سنی شو بیک درهم اوزرینه مصالحه  
 ایلدم ینه ماسبق مثللو صلح تمام اولوب الفی تسلیم ایتمه لازم اولور (و كذلك  
 ان قال صالحتك علی الف وسلمها) اگر دیسه که الف اوزرینه سنی مصالحه  
 ایلدم والفی تسلیم ایلسه ینه صلح تمام اولور (وان قال صالحتك علی الف  
 ولم یسلمها فالعقد موقوف ان اجازه المدعی علیه جاز ولزمه الالف وان لم یجزه  
 بطل الصلح) اگر دیسه که بیک درهم اوزرینه سنی مصالحه ایلدم وتسلیم  
 ایتمه عقد موقوف در اگر مدعی علیه اجازه ویررسه جائز اولور و اگر  
 اجازه ویرمز ایسه صلح باطل اولور (وان کان الدین بین الشریکین  
 فصالح احدهما عن نصيبه علی ثوب فشریکه بالخیار ان شاء اتبع الذی  
 علیه الدین بنصيبه وان شاء اخذ نصف الثوب الا ان یضمن له شریکه ربع  
 الدین) اگر ایکی شریک بیننده دین اولوب پس ایکی شریکک بری  
 نصیبندن بر ثوب اوزرینه مصالحه ایلسه دیگر شریک مخیردر دیلرسه

مدیونه نصیبیله اتباع ایدر و دیلر سه ثوبك نصفی اخذ ایدر لکن شریکی ربع دینی ضامن اولور سه بوصورتده ثوبك نصفی اخذ اتمز (ولو استوفی نصف نصیبه من الدین کان لشریکه ان یشارکه فیما قبض ثم یرجعان علی الغریم بالباقی) اگر ایکی شریکک بری دیندن نصیبنک نصفی استیفا ایلسه قبض ایلدیکی نسنه ده آخر شریک ایچون مشارکت واردر بعده ایکیسیده ماباقی دین ایله غریم اوزرینه رجوع ایدر لر (ولو اشتری شریکه بنصیبه من الدین سلعة کان لشریکه ان یضمنه ربع الدین) اگر ایکی شریکک بری دیندن نصیبیله برمتاع اشترایلسه دیگر شریک ایچون ربع دینی اکا تضمین اتمک واردر (واذا کان السلم بین الشریکین فصالح احدهما عن نصیبه علی رأس المال لم یجز عند ابی حنیفة رحمه الله و محمد رح وقال ابو یوسف یجوز الصلح) وقتا که سلم ایکی شریک بیننده اولوب بری نصیبندن طولای رأس المال اوزرینه مصالحه ایلسه امام اعظم و محمد رحمهما الله قتلرنده صلح جائز اولماز امام ابی یوسف بیوردیکه جائز اولور (وان کان التركة بین ورثة فاخرجوا احدثهم منها بما ل اعطوه اياه و التركة عقار او عروض جاز قلیلا ما اعطوه او کثیرا) ودخی بر قاج ورثه بیننده ترکه اولوب ورثه کندولردن برینی اکا اعطا ایلدکاری مال ایله ترکه دن اخراج ایلسه لر حالبوکه ترکه عقار یا خود عرضدر جائز اولور اعطا ایلدکاری نسنه قلیل اولسون یا خود کثیر اولسون (وان کان التركة فضة فاعطوه ذهباً او کانت ذهباً فاعطوه فضة فهو كذلك) اگر ترکه فضه اولوب ذهب اعطا ایلسه لر یا خود ترکه ذهب اولوب فضه اعطا ایلسه لر ماسبق مثللو جائز اولور (وان کان التركة ذهباً و فضة و غیر ذلك فصالحوه علی فضة او ذهب فلا بد ان یكون ما اعطوه اکثر من نصیبه من ذلك الجنس حتی یكون نصیبه بمثله و الزیادة بحقه من بقية الميراث) اگر ترکه ذهب و فضه و بونلرک غیرسی اولسه پس ورثه دن برینی فضه یا خود ذهب اوزرینه مصالحه ایلسه لر بوصورتده اعطا ایلدکاری نسنه اول جنس دن نصیبندن اکثر اولسی لازمدر تا که نصیبی مثلی مقابله سنده و زیاده بقیه میراندن اولان حتی مقابله سنده اوله (وان کان فی التركة دین علی الناس فادخلوه فی الصلح علی ان یخرجوا المصالح

عنه ويكون الدين لهم فالصالح باطل فان شرطوا ان يبرأ الغرماء منه ولا يرجع عليهم بنصيب المصالح عنه فالصالح جائز) اكر تركه ده ناس اوزر نده دين اولسه پس ديني صالحه ادخال ايلسه لر اول شرط اوزر يينه كه مصالحى ديندن اخراج ايدوب دين باقى قلان ورته لر ايجون اوله بوضور تده صلح باطلدر اكر ورته شرط ايلسه لر كه مصالح غرماني ابر ايدوب ديندن اولان نصيبيله آنلر اوزر يينه رجوع ايلمه بوضور تده صلح جائزدر

### كتاب الهبة

(الهبة جائزة بالايجاب والقبول ويتم بالقبض) ودخى هبه ايجاب وقبول ايله جائزه در وقبض ايله تمام اولور (وان قبض الموهوب له في مجلس العقد بغير امر الواهب جاز) اكر موهوب له عقد مجلسنده واهبك امرى اوليه رق هبه اولنان سنه بي قبض ايلسه جائز اولور (وان قبض بعد الافتراق لم يجز الا ان يأذن الواهب في القبض) اكر مجلسدن مفارقتدن صكره قبض ايلسه جائز اولماز مكر واهب قبضه رخصت ويره (وتنعقد الهبة بقوله وهبت ونحلت واعطيت واطعمتك هذا الطعام وجعلت هذا الثوب لك واعمرتك هذا الشيء) ودخى واهبك ذكر اولنان الفاظى ديمسيله هبه منعقد اولور (وحملتك على هذه الدابة اذ انوى بالحمل الهبة) واهبك حملتك على هذه الدابة ديمسيله دخى هبه منعقد اولور حمل ايله هبه يه نيت ايلديكى وقتده (ولا يجوز الهبة فيما يقسم الا محوزا مفرغا مميذا) تقسيم قبول ايدر سنه ده آيرلديجه وممتاز اولدجه هبه جائز اولماز (وهبة المشاع فيما لا يقسم جائزة) ودخى تقسيم قبول ايتيوب مشترك اولان سنه بي هبه جائزه در (ومن وهب شقصا مشاعا فالهبة فاسدة فان قسمه فسلمه جاز) بر كيمسه مشاع اولان بر قطعه بي هبه ايلسه هبه فاسده در اكر تقسيم ايدوب تسليم ايلسه جائزدر (ولو وهب دقيقا في حنطة او دهنا في سمس فالهبة فاسدة فان طحن وسلم لم يجز) اكر حنطه ده اولان دقيقى يا خود صوسام دانه سنده اولان دهنى هبه ايلسه هبه فاسده در پس حنطه بي او كودوب تسليم ايلسه جائز اولماز (وان كانت العين في يد الموهوب له ملكها بالهبة وان لم يجدد فيها قبضا) اكر عين موهوب اهلك يدنده اولسه هبه ايله اول عينه مالك اولور هر چن



اول عینده قبضی تجدیداً یتزایسه ده (واذا وهب الاب لابنه الصغير ملكها الابن  
 بالعقد) وقتا که اب صغیر اولان ابنی ایچون بر نسنه هبه ایلسه ابن عقد سبیلله اول  
 نسنه یه مالک اولور (وان وهب له اجنبي هبة تم قبض الاب) اکر ابن صغیر  
 ایچون اجنبدن بر کیمسه هبه ایلسه انک قبضیله هبه تمام اولور (وان وهبت للیتیم  
 هبة فقبضها ولیه له جاز) اکر بر یتیم ایچون هبه اولنوب ولیسی یتیم ایچون هبه بی  
 قبض ایلسه جائزدر (وان کان فی حجر امه فقبضها له جائز) اکر اول یتیم  
 والده سنک یا نسنده اولسه والده سنک یتیم ایچون قبضی جائزدر (وکذا ان کان  
 فی حجر اجنبي یربیه فقبضها له جاز) اکر یتیم بر تربیه ایدن اجنبدنک یا نسنده  
 اولوب اول اجنبي یتیم ایچون هبه بی قبض ایلسه جائز اولور (وان قبض  
 الصبي الهبة بنفسه جاز) اکر صبی کندسیسی هبه بی قبض ایلسه جائز اولور  
 (واذا وهب انسان من واحد دار اجاز) وقتا که ایکی کیمسه بر آده بر دار  
 هبه ایلسه لر جائز اولور (وان وهب واحد من اثنين لم یصح عند ابی حنیفة رح  
 وقال یصح) اکر بر کیمسه ایکی آده بر نسنه هبه ایلسه امام اعظم رحمه الله  
 عندنده صحیح اولماز امامین بیوردیلر که هبه صحیح اولور (ومن وهب  
 لاجنبي هبة فله الرجوع فیها الا ان یعوضه عنها او تزید زیادة متصلة او یموت  
 احد المتعاقدين او یخرج الهبة من ملك الموهوب له) بر کیمسه بر اجنبي یه  
 بر نسنه هبه ایلسه اول کیمسه ایچون هبه یه رجوع اولیجیدر مکر اول  
 اجنبي هبه دن عوض ویره یاخود هبه اولنان نسنه زیاده متصلة اوله یاخود  
 متعاقدینک بری فوت اوله یاخود هبه موهوب لهک ملکندن اخراج  
 اولنه بوصولر ده هبه یه رجوع اولتماز (وان وهبه هبة لذی رحم محرم منه  
 فلار جوع فیها وكذلك اذا وهب احد الزوجین لصاحبه) بر کیمسه نفسنک  
 ذی رحم محرمی اولان کیمسه یه هبه ایلسه هبه یه رجوع اتمیه قادر اولماز  
 وقتا که زوجینک بری آخره هبه ایلسه ینه رجوع اولتماز (واذا قال  
 الموهوب له للواهب خذ هذا عوضا من هبتك او بدلا عنها او فی مقابلتها فقبض  
 الواهب سقط الرجوع) وقتا که موهوب له واهبه دیسه که شو نسنه بی هبه دن  
 عوض اوله رق اخذایت یاخود هبه دن بدل اوله رق اخذایت یاخود هبه  
 مقابله سنده اخذایت پس واهب اول نسنه بی قبض ایلسه رجوع ساقط

اولور ( وان عوضه اجنبی عن الموهوب له متبرعا فقبض الواهب العوض  
سقط الرجوع ) اكبر بر اجنبی موهوب لهدنطولای تبرعا واهبه عوضی  
ویروب اولدخی عوضی قبض ایلسه رجوع ساقط اولور ( واذا استحق  
نصف الهبة رجوع بنصف العوض ) ودخی هبه نك نصفی مستحق چیقاندیغی  
صورتده عوضك نصفه موهوب له رجوع ایدر ( وان استحق نصف العوض  
لم يرجع بنصف الهبة الا ان یرده ماتبع من العوض ثم يرجع ) اكر عوضك  
نصفی مستحق اولسه واهب هبه نك نصفه رجوع ایده من مكر عوضدن  
باقی قلانی موهوب له ردایلیه بعده رجوع ایدر ( ولا یصح الرجوع الا بتراضیهما  
او بحکم الحاكم ) ودخی هبه دن رجوع صحیح اولماز مكر واهب و موهوب اهلك  
رضالریله یاخود قاضینك حکمیله اوله ( واذا تلف العین الموهوبة واستحقها  
مستحق فضمن الموهوب له لم يرجع علی الواهب بشئ ) وقتا که موهوبه  
اولان عین تلف اولوب واکا بر مستحق مستحق اولسه پس موهوب له  
ضامن اولسه واهب اوزرینه بر نسنه ایله رجوع ایلیه من ( واذا وهب بشرط  
العوض اعتبر التقابض فی العوضین واذا تقابض صح العقد وصار فی حکم  
البيع یرد بالعیب وخیار الرؤیة وتجب فیہ الشفعة ) وقتا که عوض شرطیله  
واهب هبه ایلیه ایکی عوضده قبض اعتبار اولنور وقتا که ایکیسیده تقابض  
ایلسه عقد صحیح اولور بو مثللو هبه بیع حکمنده در عیب ایله وخیار رؤیت  
ایله رد ایدر واندہ شفعه دخی واجب اولور ( والعمری جائزة للمعمر له  
فی حال حیوته ولورثته بعد موته ) ودخی عمری جائزدر معمر له ایچون  
حال حیاتنده وموتند نصرکه ورثه سی ایچون دخی جائزدر مثلا زید  
عمر وه دیسه که شوداری سنك عمرك اولدقده سکا هبه ایلدم عمری ثابت  
اولور ( والرقي باطلة عند ابی حنیفة ومحمد رحمهما الله وقال ابو یوسف  
جائزة ) ودخی رقی یعنی شودارده فوت اولانه قدر سا کن اوله یم آند نصرکه  
سکا هبه ایلدم دینلسه امام اعظم وامام محمد رحمهما الله عندنده باطله در  
امام ابی یوسف رح بیوردیکه جائزدر ( ومن وهب جاریة الاحملها صحت  
الهبة وبطل الاستثناء ) بر کیسه بر جاریه بی هبه ایلدوب حملی هبه ایلمسه  
هبه صحیح اولوب واستثنایا بطل اولور ( والصدقة كالهبة لا تصح الا بالقبض

ودخی رقی نك  
صورتی اولدر که زید  
عمر وه دیسه که شو  
دارده سا کن اول  
تا که فوت اولانه قدر  
ا کر بن سندن اول  
فوت اولدم ایسه دار  
سنك اولسون واکر  
سن سندن اول فوت  
اولدک ایسه دار رد  
اولونسون سندن

صدقه هبه مثل لو قبض بولند قجه صحيح اولماز ( ولا يجوز في مشاع يحتمل القسمة )  
 قسمته احتمالي اولان مشاعده صدقه جائز اولماز ( واذا تصدق على فقيرين بشيء  
 جاز ) بر كيمسه ايكي فقير اوزرينه بر نسنه تصدق ايلسه جائز اولور ( ولا يصح  
 الرجوع في الصدقة بعد القبض ) قبضه نسكره صدقه ده رجوع صحيح اولماز  
 ( ومن نذر ان يتصدق بماله تصدق بجنس ما يجب فيه الزكوة ) بر كيمسه ماني تصدق  
 اتمكي نذر ايلسه زكات واجب اولان نسنه نك جنسني تصدق واجب اولور  
 ( وان نذر ان يتصدق بملكه لزمه ان يتصدق بالجميع ويقال له امسك منه ما تنفقه  
 على نفسك وعيالك الى ان تكتسب مالا فاذا اكتسبت مالا تصدق بمثل  
 ما انفقت والله اعلم ) اكر بر كيمسه نذر ايلسه كه ملكني تصدق ايليه اول كيمسه يه  
 ملكتك جميعسني تصدق لازم اولور واول كيمسه يه دينلور كه نفسك وعيالك  
 اوزرينه انفاق ايايه جك مقداري مالدن امساك ايت ديكر مال كسب ايليه نه دك  
 نه زمانكه مال كسب ايدر ايسه ك انفاق ايلديكك مثني تصدق ايله

كتاب الوقف

( لا يزول ملك الواقف عن الوقف عند ابي حنيفة رحمه الله الا ان يحكم به الحاكم  
 او يعلقه بموته فيقول اذا مات فقد وقفت داري على كذا ) واقفك وقفدن  
 ملكي زائل اولماز امام اعظم رحمه الله عندنده مكر وقفيله حاكم حكم ايليه  
 ياخود وقفي موتنه تعلق ايدوب فوت اولور سه م داريمي شو شرط اوزرينه  
 وقف ايلدم ديه بو صورتده واقفك وقفدن ملكي زائل اولور ( وقال  
 ابو يوسف رحمه الله يزول ملكه بمجرد القول ) امام ابي يوسف بيورديلر كه  
 مجرد قول ايله ملكيت زائل اولور ( وقال محمد رحمه الله لا يزول ملكه حتى  
 يجعل للوقف وليا ويسلم اليه ) ودخي امام محمد رحمه الله بيورديكه ملكيت زائل  
 اولماز تا كه وقف ايجون بر متولي نصب ايدوب اكا نساييم ايلمد كجه ( واذا صح  
 الوقف على اختلافهم خرج من ملك الواقف ولم يدخل في ملك الموقوف عليه )  
 وقتا كه وقف مجتهدلرك اختلافي اوزرينه صحيح اولدقده واقفك ملكندن  
 خروج ايدر وموقوف عليهك ملكنه داخل اولماز ( ووقف المشاع جائز عند  
 ابي يوسف رحمه الله وقال محمد رحمه الله لا يجوز ) امام ابي يوسف عندنده مشاعي  
 وقف جائز در امام محمد رحمه الله بيورديكه جائز اولماز ( ولا يتم الوقف عند

ابی حنیفة و محمد رحمہما اللہ حتی یجعل آخرہ بجهة لا تنقطع ابداً) و دخی امام اعظم  
 و امام محمد رحمہما اللہ عند لرنده وقف تمام اولماز تا کہ وقفک آخرین بر جہتہ  
 قبلا نہ دیک کہ اول جہت ابدی منقطع اولیہ (وقال ابو یوسف رحمہ اللہ اذا سمی فیہ  
 جہتہ تنقطع جاز و صار بعدھا للفقراء و ان لم یسمہم) و دخی امام ابی یوسف رحمہ اللہ  
 بیوردیکہ و قفده منقطع اولور بر جہت تسمیہ اولندیغی و قفده وقف جائز اولور  
 و اول جہتہ نصکرہ وقف فقرا ایچون اولور هر چن فقر اذکر اولنماز ایسہ دہ  
 (و یصح وقف العقار) و دخی عقاری وقف ایتک صحیح اولور (و لا یصح وقف  
 ما ینقل و یحول) انقلاب و تحول قبول ایدن نسہ بی وقف ایتک صحیح اولماز (وقال  
 ابو یوسف اذا وقف ضیعة ببقرها و اکر تہا و ہم عبیدہ جاز) امام ابو یوسف  
 بیوردیلر کہ وقتاکہ واقف بر چفتلکی بقریلہ و خدمتکار لری ایلہ حالبوکہ  
 اول خدمتکار لر واقفک کولہ لریدر وقف ایلسہ وقف جائز اولور (وقال محمد  
 یجوز حبس الکر اغ و السلاح فاذا صح الوقف لم یجز بیعہ و لا تملیکہ الا ان یکون  
 مشاعا عند ابی یوسف رحمہ اللہ فطلب الشریک القسمة فتصح مقاسمة)  
 و دخی امام محمد رحمہ اللہ بیوردیلر کہ ایلقی اولان آتاری و سلاحی وقف  
 ایتک جائز اولور پس وقف صحیح اولدیغی و قفده انی بیع و تملیک ایتک  
 جائز اولماز مکر مشترک اولہ امام ابی یوسف رحمہ اللہ عندندہ شریک  
 قسمتی طلب ایلدیکی و قفده مقاسمہ صحیح اولور (وقال محمد رحمہ اللہ  
 لا یجوز) امام محمد رحمہ اللہ بیوردیکہ مشاعی وقف جائز اولماز (و الواجب  
 ان یبدأ من ارتفاع الوقف بعمارتہ شرط ذلك الوقف او لم یشرط) و دخی  
 واجب اولان اولا وقفک ارتفاعندن و قفی تعمیر ایلہ بدأ اولنقدر واقف  
 تعمیری شرط ایلسون یا خود ایلمسون (فان وقف دارا علی سکنی ولد  
 فالعمارة علی من له السکنی فان امتنع من ذلك او کان فقیرا آجرها الحاکم  
 و عمرها باجر تہا فاذا عمرها ردها الی من له السکنی) اکر واقف برداری  
 کندی ولدی اولداردہ ساکن اولمق شرطی اوزرینہ وقف ایلسہ اولداری  
 تعمیر ایتک داردہ ساکن اولانک اوزرینہ در اکر من له السکنی تعمیردن  
 امتناع ایدوب یا خود فقیر اولور ایسہ حاکم اولداری ایجار ایدوب بدل  
 ایجار ایلہ تعمیر ایدر وقتاکہ حاکم داری تعمیر ایلدی اولدارک سکناسی کیمہ

مخصوص ايسه اكاردايدر ( ومانهدم من بناء الوقف وآلاته صرفه الحاکم  
 في عمارته ان احتاج وان استغنى عنه امسكه حتى يحتاج الى عمارته فيصرفه فيها )  
 ودخى وقفك بناسندن وآنلرندن منهدم اولان نسنه بي يعنى وقفك نقضى حاکم  
 وقفك تعميرينه صرف ايدر اكر وقف محتاج ايسه واكر وقف اول نقضدن  
 مستغنى ايسه حاکم انى امسك ايدر وقف عمارته محتاج اولانه دك پس انى عمارته  
 صرف ايدر ( ولايجوز ان يقسمه بين مستحق الوقف ) ودخى اول نقضى وقفه  
 مستحق اولان كيمسه لر بيننده تقسيم جائز اولماز ( واذا جعل الواقف غلته  
 لنفسه او جعل الو لاية اليه جاز عند ابى يوسف رحمه الله ) وقتا كه واقف وقفك  
 غلته سنى نفسى ايجون قبيله ياخود متولى اولمغى كندوسنه قبيله امام ابى يوسف  
 رحمه الله عندنده جائز اولور ( واذا بنى مسجدا لم يزل ملكه عنه حتى يفرزه  
 بطريقه ويأذن للناس بالصلوة فيه ) وقتا كه واقف برمسجد بنا ايدده ملكى  
 اندن زائل اولماز تا كه اول مسجدى طريقه قبيله بيله افرار يعنى ملكندن  
 اخراج واول مسجده ناس ايجون نمازه اذن ويرمدكجه ( فاذا صلى فيه  
 واحد زال ملكه عنه عند ابى حنيفة رحمه الله ) اول مسجده بر كيمسه نماز  
 قيلديغى وقتده امام اعظم رحمه الله عندنده اندن ملكيت زائل اولور  
 ( وقال ابو يوسف رحمه الله يزول ملكه عنه بقوله جعلت مسجدا ) ودخى  
 امام ابى يوسف رحمه الله بيورديكه مسجدا قيلم ديمككه ملكيت زائل اولور  
 ( ومن بنى سقاية للمسلمين او خانة ليسكنه بنوا السبيل او رباطا او جعل  
 ارضه مقبرة لم يزل ملكه عند ابى حنيفة رحمه الله حتى يحكم به الحاکم ) بر كيمسه  
 مسلمين ايجون بر موصلق بنا ايلسه ياخود يولجيار ساكن اولمق ايجون بر خان  
 بنا ايلسه ياخود كروان سراى بنا ايلسه ياخود ارضى مقبره قبيله امام اعظم  
 رحمه الله عندنده ملكيت زائل اولماز حاکم حكم ايلمدكجه ( وقال ابو يوسف  
 رحمه الله يزول ملكه بالقول ) امام ابى يوسف رحمه الله بيورديكه قول ايله  
 ملكيت زائل اولور ( وقال محمد رحمه الله اذا استسقى الناس من السقاية  
 وسكنوا الخان والرباط ودفنوا فى المقبرة زال ملكه عنه ) ودخى امام محمد  
 رحمه الله بيورديلر كه وقتا كه ناس سقايدن استسقا ايدلر و خان ورباطده  
 ساكن اوللر ومقبره يه دفن ايدلر ملكيت بود كر اولنالردن زائل اولور

## کتاب الغصب

ودخی غصب اصطلاح فقها ده بر کیمسه نك مالنی رضاسی اولیه رقی جبرا اخذ  
ایتمکه دیر لر (ومن غصب شیئا مما له مثل فهلك فی یدہ فعلیه ضمان مثله وان کان  
مما لا مثل له فعلیه قیمته) بر کیمسه مثلی بولنان نسنه بی غصب ایدوب یدنده هلاک  
اولسه پس غاصب اوزرینه اول نسنه نك ضمانی لازم کلور اکر غصب اولنان نسنه  
مثلی اولیان نسنه لر دن اولدیفی وقتده غاصب اوزرینه قیمتی لازم کلور (وعلی  
الغاصب رد العین المغصوبه فان ادعی هلاکها حبسه الحاکم حتی یعلم انه لو کانت  
باقیه فی یدہ اظهرها تم قضی علیه ببدلها) مغصوبه نك عیننی رد ایتمک غاصب  
اوزرینه لازم اولور اکر غاصب مغصوبه نك هلاکنی ادعا ایلسه حاکم اتی حبس  
ایدر تا که معلوم اولانه قدر که اکر مغصوبه غاصبک یدنده اولایدی اظهار ایدر  
ایدی بعده غاصب اوزرینه غصب ایلدیکی نسنه نك بدلیله حکم ایدر (والغصب  
فیما ینقل ویحول) حالبو که غصب منقول و محول اولان نسنه ده در (واذا غصب  
عقارا فهلك فی یدہ لم یضمنه عندهما وقال محمد رحمه الله یضمنه) پس غاصب  
بر عقاری غصب ایدوب یدنده هلاک اولسه امامین رحمهما الله عندنده ضمان  
لازم اولماز امام محمد رحمه الله بیوردیکه ضمان لازم اولور (وما نقص منه  
بفعله او سکناه ضمنه فی قولهم جمعها) غاصبک فعلی یا خود سکناسی سببیه  
عقار دن نقصان اولان نسنه بی جمع ائمه نك قولنده ضمان لازم اولور  
(واذا هلك المغصوب فی ید الغاصب بفعله او بغير فعله فعلیه ضمان) وقتا که مغصوب  
غاصبک یدنده غاصبک فعلی سببیه یا خود فعلی اولیه رقی هلاک اولسه بوضورتده  
انک اوزرینه ضمان لازم کلور (وان نقص فی یدہ فعلیه ضمان النقصان)  
اکر غاصبک یدنده مغصوب نقصان اولسه انک اوزرینه نقصاتی ضمان لازم  
کلور (ومن ذبح شاة غیره فمالکة بالخیار ان شاء ضمنه بقیمتها وسلمها الیه  
وان شاء ضمن النقصان) بر کیمسه غیری کیمسه نك غنمی ذبح ایلسه اول  
غنمک مالکی مخیردر دیلر سه شاتک قیمتی تضمین ایتدیروب اوشاتی ذابحه  
تسلیم ایلر و دیلر سه نقصاتی تضمین ایتدیرو (ومن خرق ثوب غیره خرقا  
یسیرا ضمن نقصانه وان خرق خرقا کبیرا یبطل عامه منفعته فمالکة ان یضمنه  
جميع قیمته) بر کیمسه غیرک ثوبنی خرق یسیرا یله خرق ایلسه ثوبک نقصاتی

ضمان لازم اولور اكر اول ثوبك عامه منفعتي ابطال ايدر خرق كبير ايله خرق  
 ايلسه پس اول ثوبك مالكي ايجون ثوبك جميع قيمتي تضمين ايتك اوليجيدر  
 ﴿ واذا تغيرت العين المغصوبة بفعل الغاصب حتى زال اسمها وعظم منافعتها زال  
 ملك المالك عنها وملكها الغاصب وضمن قيمتها ولم يحل الانتفاع بها حتى يؤدي  
 بدلها ﴾ وقتا كه مغصوبه غاصبك فعليه تغير ايدوب تا كه مغصوبه نك اسمي زائل  
 اولوب و منفعتي زائل اولسه مالكك اندن ملكي زائل اولوب و غاصب اكا مالك  
 اولور و مغصوبه نك قيمتي دخي ضامن اولور و اول مغصوبه ايله انتفاع حلال  
 اولماز تا كه بداني ادا ايليه نه دك ﴿ وهذا كمن غصب شاة فذبحها وشواها او طبخها  
 او حنطة فطحنها او حديدا فاتخذه سيفا او صفرا فاتخذه آنية ﴾ مذكور ك تمثيلي  
 بر كيمسه مثلوكه بر شاة غصب ايدوب بوغاز لاسه واني بريان ايدوب ياخود  
 يشور سه ياخود حنطه غصب ايدوب اني اون ايلسه ياخود حديدي غصب ايدوب  
 سيف اتخاذا ايلسه ياخود تونج غصب ايدوب چناق اتخاذا ايلسه يو صور تارده  
 مغصوبه تغير ايتش اولدي مالكك ملكي اندن زائل اولور ﴿ وان غصب فضة  
 او ذهبا فضر بها دراهم او دنانير لم يزل ملك مالكها عنها عند ابي حنيفة رحمه الله  
 اكر فضه ياخود ذهب غصب ايدوب اني دراهم ياخود دنانير دو كدير سه امام  
 اعظم رح عندنده مالكك ملكي زائل اولماز ﴿ ومن غصب ساجة فبني عليها  
 زال ملك مالكها ولزم الغاصب قيمتها ﴾ بر كيمسه بر حطب غصب ايدوب  
 انك اوزرنده بنا ايلسه مالكك ملكيتي زائل اولوب غاصبه اول حطبك  
 قيمتي لازم كلور ﴿ ومن غصب ارضا فغرس فيها او بنى قيل له اقلع البناء  
 وردها فان كانت الارض تنقص بقلع ذلك فللمالك ان يضمن له قيمة الغرس  
 والبناء مقلوعا فيكون له ﴾ بر كيمسه بر ارضي غصب ايدوب انده اغاج ديكسه  
 ياخود اول ارض اوزرنده بنا ايلسه غاصبه ديناور كه بناني وغرسى  
 قوپاروب ارضي رد ايله اكر ارضه بناني ياخود غرسى قوپاروق ايله نقصان  
 طارى اولور ايلسه مالك ايجون قوپارلمش اوله رق بنا وغرسك قيمتي  
 غاصب ايجون ضامن اولوق او ايجيدر بو صور تده بنا وغرس مالك ايجون  
 اولور ﴿ ومن غصب ثوبا فغصبه احمر او سويقا فلته بسمن فصاحبه بالخيار  
 ان شاء ضمن قيمة ثوب ابيض ومثل السويق وسلمهما للغاصب وان شاء

اخذها وغرمه مازاد الصبغ والسمن ) بر كيمسه ثوبى غصب ايدوب بوياسه  
 ياخود سويق غصب ايدوب اكاياغ قارشدير سه مذ كورك صاحبي مخيردر  
 ديلر سه ابيض اوله رقى ثوبك قيمتى وسويقتك مثانى تضمين و آنلرى غاصبه تسليم  
 ايدروا كر ديلر سه انلرى اخذايدوب غاصبه بوياسه وياغك زياده ايلديكى نسنه بي  
 بور جلو اولور ) ومن غصب عينا فغيبها وضمنه المالك قيمتها ملكها الغاصب والقول  
 فى القيمة قول الغاصب مع يمينه الا ان يقيم المالك بينة باكثر من ذلك ) بر كيمسه  
 بر نسنه بي غصب ايدوب انى غائب ايلسه و مالك اول عينك قيمتى غاصبه تضمين  
 ايلسه غاصب اول عينه مالك اولور و قيمته غاصبك قولى مسموع اولور يمينيله بيله  
 مكر كه غاصبك ديدى كندن اكثر اوزرينه بينه اقامه ايليه بوضورتده غاصبك  
 قولنه اعتبار اول نماز ) ان ظهرت العين وقيمتها اكثر من ذلك وقد ضمنها بقول المالك  
 او بينة اقامها او بنكول الغاصب عن اليمين فلا خيار للمالك ) اكر غائب اولان  
 مغصوبه ظاهر اولوب قيمتى اكثر اولسه حالبو كه مالك قولى ايله ياخود بينه اقامه  
 ايله ياخود غاصبك يميندن نكوليله غاصب قيمتى ضامن اولمش ايدى بوضورتده  
 مالك ايچون مخيرك اولدى ) وان كان ضمنه بقول الغاصب مع يمينه فالمالك  
 بالخيار ان شاء امضى الضمان وان شاء اخذ العين ورد العوض ) صورت  
 سابقه ده اكر مالك غاصبك قوليله تضمين ايتمش اولديسه مالك مخيردر  
 ديلر سه ضمان اوزرينه سبقت ايدروا كر ديلر سه عيني اخذايدوب و عوضى  
 غاصبه رد ايدر ) وولد المغصوبة ونماؤها وثمره البستان المغصوب امانة  
 فى يد الغاصب ان هلك فلا ضمان عليه الا ان يتعدى فيها او يطلبها مالكيها  
 فيمنعها اياه ) ودخى مغصوبه نك ولدى ونماسى ومغصوب اولان بستانك  
 ميوه سى غاصبك يدنده امانتدر اكر هلاك اولور سه غاصب اوزرينه ضمان  
 لازم اولماز مكر اول امانتده تعدى ايدو ياخود مذ كور اتى مالكي مطالبه  
 ايدوب غاصب انلرى مال كندن منع ايليه بوضورتده ينه ضمان لازم اولور  
 ) ومانقصت الجارية بالولد فى ضمان الغاصب ) ودخى ولد سبييله جاريه دن  
 نقصان اولان نسنه غاصبك ضماننه داخلدر ) وان كان فى قيمة الولد وفاء به  
 جبر للنقصان بالولد وسقط ضمانه عن الغاصب ) اكر ولدك قيمته نقصانه  
 وفا اولور ايسه ولد ايله نقصان جبيره اولنور ونقصانى ضمان غاصبدن ساقط



اولور (ولا یضمن الغاصب منافع ما غصبه الا ان ینقص باستعماله فیغرم النقصان) ودخی غاصب غصب ایلدیکی نسنه نك منافعی ضامن اولماز مکر استعمال سببیه غصب ایلدیکی نسنه نقصان اوله پس نقصانی بورجلو اولور (واذا استهلك المسلم خمر ذمی او خنزیره ضمن قیمتها) وقتا که مسلم ذمینک خمرینی یاخود خنزیرینی هلاک ایده آنلرک قیمتتی ضمان لازم اولور (واذا استهلكهما علی المسلم المسلم لم یضمن والله اعلم) وقتا که مسلمک علیهنه بر مسلم خمری یاخود خنزیری هلاک ایلسه ضمان لازم اولماز مسلم حقنده انلر مال اولدیغندن

کتاب الودیعه

بوند نصکره ذکر اولنان امانته دائر مسائل بیاننده در (الودیعه امانه فی ید المودع فان هلك لم یضمنها) ودیعه مودعک یدنده امانتدر اگر هلاک اولسه آنی ضامن اولماز (وللمودع ان یحفظها بنفسه ومن فی عیاله وان حفظها بغيرهم او اودعها ضمن الا ان یقع فی داره حریق فسلمها الی جاره او یكون فی سفینه فحاق الغرق فنقلها الی سفینه اخرى لم یضمن) ودخی مودع ایچون اولیجیدر که اول ودیعه بی نفسی حفظ ایلیه اگر نفقه سی اوزرینه واجب اولیان کیمسه لره ودیعه بی حفظ ایتدیرسه یاخود اول ودیعه بی بر آخر کیمسه یه امانت ویرسه ضمان لازم اولور لیکن مودعک دارنده آتش واقع اولوب قومشوسنه ودیعه بی تسلیم ایلسه یاخود مودع بر سفینه ده اولوب غرقندن خوف ایدوب آخر سفینه یه ودیعه بی نقل ایلسه ضمان لازم اولماز (وان خلطها المودع بماله حتی لا تمیز ضمن) اگر مودع ودیعه بی کندی مالنه خلط ایدوب تا که ودیعه تمیز ایلسه یته مودع ضامن اولور (فان طلبها صاحبها فحبسها عنه وهو یقدر علی تسلیمها ضمنها) اگر ودیعه نك صاحبی ودیعه بی طلب ایدوب مودع ودیعه بی آندن حبس ایلسه حالبوکه تسلیم ایتک اوزرینه قادر در بو صورتده ضمان لازم اولور (وان اختلط بماله من غیر فعل فهو شریک لصاحبها) اگر ودیعه مودعک مالنه بر کیمسه نك فعلی اولیه رق مختلط اولسه بو صورتده مودع ودیعه نك صاحبنه شریکدر (وان انفق المودع بعضها ثم رد مثله فخلطه بالباقي ضمن الجميع) اگر مودع ودیعه نك بعضیسنی

انفاق ايدوب بعده انك مثلني رد ايدوب باقى قلائنه خلط ايلسه كافه سني ضامن  
 اولور ﴿ واذاتعدى المودع فى الوديعه فان كانت دابة فركبها او ثوبا فلبسه  
 او عبدا فاستخدمه او اودعها عند غيره ثم زال التعدى فردها الى يده زال  
 الضمان ﴾ وقتا كه مودع وديعه ده تعدى ايدوب پس وديعه دابه اولوب اكا  
 راكب اولسه ياخود ثوب اولوب آنى كيسه ياخود عبد اولوب خدمته  
 استعمال ايلسه ياخود غيرك عندنده وديعه قيلسه بعده تعدى زائل اولوب  
 وديعه بي صاحبك يدينه رد ايلسه ضمان زائل اولور ﴿ فان طلبها صاحبها فجددها  
 اياه ضمنها فان عاد الى الاعتراف لم يبرأ عن الضمان ﴾ اكر وديعه نك صاحبي  
 وديعه بي طلب ايدوب و مودع اندن انكار ايلسه وديعه بي ضامن اولور اكر  
 اقراره عودت ايلسه ضماندن بري اولماز ﴿ وللمودع ان يسافر بالوديعه وان كان لها  
 حمل ومؤنة ﴾ مودع ايجون وديعه ايله مسافرت ايتك اوليجيدر هر قچن حمل  
 وزحمت اولديسه ده ﴿ واذا اودع رجلان عند رجل وديعه ثم حضر احدها  
 فيطلب نصيبه منها لم يدفع اليه شيئا حتى يحضر الآخر عند ابي حنيفة رحمه الله  
 وقال يدفع نصيبه ﴾ وقتا كه ايكي رجل برر جلك عندنده بر وديعه ايداع ايدو لر  
 بعده ايكي رجلك بري حاضر اولوب وديعه دن نصيبني طلب ايلسه مودع اولان  
 رجل اكا بر سنه دفع ايلمز تا كه ديكر رجل حاضر اولانه دك امام اعظم رحمه الله  
 عندنده بويلجه در امامين رحمه الله تعالى بيور ديكر كه وديعه دن نصيبني مودع  
 اولر جمله دفع ايدر ﴿ وان اودع رجل عند رجلين شيئا مما يقسم لم يجز ان يدفعه  
 احدهما الى الآخر ولكنهما يقتسمانه فيحفظ كل واحد منهما نصفه وان كان مما  
 لا يقسم جاز ان يحفظه احدهما باذن الآخر ﴾ اكر برر جل ايكي رجل عندنده  
 بر سنه امانت قيلسه حالبو كه اول سنه ده تقسيم قبول ايدن سنه لردندر  
 جائز اولماز كه اول ايكي رجلك بري آخره اول سنه بي دفع ايدو لكن  
 انلر اول سنه بي تقسيم ايدوب پس انلردن هر برر لري اول سنه نك نصفي  
 حفظ ايدر واكر اول سنه تقسيم قبول ايتيان سنه لردن اولديسه ايكي  
 رجلك بري آخرك اذنيه اول سنه بي حفظ ايتك جائز اولور ﴿ وان قال  
 صاحب الوديعه لا تدفع الى زوجتك وسلمها اليها لم يضمن ﴾ اكر صاحب  
 وديعه مودعه ديسه كه وديعه بي زوجه كه دفع ايمه حالبو كه مودع زوجه سنه

تسليم ايلسه ضمان لازم اولماز (وان قال له ا حفظها في هذه البيت فحفظها في بيت آخر  
من الدار لم يضمن وان حفظ في دار اخرى ضمن والله اعلم) ا كر وديعه صاحبي  
مودعه ديسه كه وديعه بي شو بيتده حفظ ايت پس مودع داردن آخر بيتده  
وديعه بي حفظ ايلسه ضمان اولمازوا كر آخر دارده حفظ ايدر سه ضمان اولور

كتاب العارية

(العارية جائزة وهي تملك المنافع بغير عوض) عاربه جائزه در اصطلاح  
فقهاءه بلا عوض منافع تملكه اطلاق اولور (وتصح بقوله اعرتك  
واطعمتك هذه الارض ومنحتك هذا الثوب وحملتك على هذه الدابة اذا  
لم يرد به الهبة واخدمتك هذا العبد وداري لك سكني وداري لك عمري  
سكني) ودخى عاربه ذكر اولان الفاظ ايله صحيح اولور (وللمعير ان يرجع  
في العارية متى شاء) ودخى معير ايچون ديله ديكي وقتده عاربه به رجوع ايتك  
اوليچيدر (والعارية امانة في يد المستعير ان هلك بغير التعدي لم يضمن المستعير)  
عاربه مستعيرك يدنده امانتدرا كر بلا تعدي هلاك اولور سه ضمان لازم اولماز  
(وليس للمستعير ان يوجر ما استعاره فان آجر فهلك ضمن وله ان يعيره اذا كان  
المستعار مما لا يختلف باختلاف المستعمل) مستعير ايچون استعاره ايلديكي نسنه بي  
ايچار ايتك اولمدي ومستعير ايچون مستعملك اختلافيله مختلف اولميان عاربه بي  
اعاره ايتك اوليچيدر (وعارية الدراهم والدنانير والمكيل والموزون قرض)  
دراهم ودنانير ومكيل وموزون اولانلري عاربه قرضدر (واذا استعار  
ارضا ليني فيها او يغرس عليها جاز فللمعير ان يرجع فيها متى شاء ويكلفه  
قلع البناء والغرس) وقتا كه بر ارضي آنده بنا ايتك ايچون ياخود  
اجاج ديكمك ايچون استعاره ايلسه جائز اولور پس معير ايچون عاربه به  
ديله ديكي زمانده رجوع ايتك اوليچيدر ومعير مستعيره بنا وغرسك قلعي  
تكليف ايدر (وان لم يكن وقت العارية فلا ضمان عليه وان كان وقت العارية  
فرجع قبل الوقت ضمن المعير مانقص البناء والغرس بالقلع) صورت سابقده  
معير عاربه نك وقتي تعيين ايلمدي ايسه انك اوزرينه ضمان لازم اولماز  
وا كر عاربه نك وقتي تعيين ايدوب وقتدن اول عاربه به رجوع ايدر ايسه  
معير مستعير ايچون قلع سبيله غروس وبنانك نقصانني ضمان اولور (واجرة

رد العين المستأجرة على الموجر ( استيجار اولنان عینی رد ایتمک اجرتی  
 موجر اوزرینه لازم اولور ) ( واجرة رد العارية على المستعير ) عاریه بی  
 رد ایتمک اجرتی مستعیر اوزرینه لازمدر ) ( واجرة رد العين المغصوبة  
 على الغاصب ) مغصوبه اولان عینی رد ایتمک اجرتی غاصب اوزرینه لازم کلور  
 ) ( واذا استعار دابة فردها الى اصطلب المالك لم يضمن ) وقتا که بردابه استعاره  
 ایدوب آئی مالکنک آخورینه رد ایلسه هلاک اولدینی صورتده ضمان لازم  
 اولماز ) ( واذا استعار عينا فردها الى دار المالك ولم يسلمها اليه لم يضمن ) وقتا که بر عینی  
 استعاره ایدوب و آئی مالکک دارینه رد ایدوب ا کاتسلیم ایلمسه ضمان لازم اولماز  
 ) ( وان رد الوديعة الى دار المالك لم يسلمها اليه ضمن والله اعلم ) ا کر و دیعه بی  
 مالکک دارینه رد ایدوب و آئی مالکک تسلیم ایتمسه ضمان لازم اولور

کتاب القیط

( القیط حر و نفقته من بیت المال ) جامع شریفلرک قبولرینه براقیلان  
 چوجق حر در و نفقه سی بیت المالدن لازم کلور ) ( وان التقطه رجل لم یکن  
 لغيره ان يأخذه من يده ) ا کر لقیطی بر رجل بولوب قالدیرسه انک یدندن  
 لقیطی اخذ ایتمک غیر کیمسه ایچون اولمدی ) ( وان ادعاه مدع انه ابنه  
 قالقول قوله ) ا کر اول لقیطی بر مدعی ادعا ایلسه که ابنی در قول انک  
 قولیدر یمینله بیله ) ( فان ادعا اثنان فوصف احدهما علامة في جسده  
 فهو اولی به ) ا کر ایکی کیمسه لقیطی دعوی ایدوب انلرک بری لقیطک  
 جسندنه بر علامت وصف ایلسه علامتی وصف ایلیان کیمسه لقیطه  
 دیگر کیمسه دن اولی در ) ( واذا وجد اللقيط في مصر من امصار المسلمين  
 او في قرية من قراهم فادعی ذمی انه ابنه ثبت نسبه منه وكان مسلما )  
 وقتا که لقیط مسلمینک شهر لرندن بر شهرده یاخود مسلمینک قریه لرندن  
 بر قریهده بولنوب پس بر ذمی اول لقیط او غلیدرر دیهرک دعوی ایلسه  
 ذمیدن نسب ثابت اولور و اول لقیط دخی مسلم اولور ) ( ولو وجد في قرية  
 من قرى اهل الذمة او بیعة او کنیسه کان ذمیا ) ا کر لقیط اهل ذمتک  
 قریه لرندن بر قریهده یاخود یهودیلرک معبد خانه سننده یاخود کلیساده  
 بولنسه ذمی اولور ) ( وان ادعی ان اللقيط عبده لم یقبل قوله وكان حرا )

اگر بر کیمسه لقیط کوله سیدر دیهرک ادعا ایسه قوی قبول اولماز ولقیط  
 حر اولور ( وان ادعی عبدانه ابنه ثبت نسبه منه وکان حرا ) اگر بر عبد  
 لقیط اوغلو مدر دیهرک دعوی ایسه نسب اندن ثابت اولور واول  
 لقیط حر اولور ( وان وجد مع اللقیط مال مشدود علیه فهوله ) اگر لقیط  
 ایله بیله انک اوزرینه باغلو اوله رق مال بولنسه اول مال لقیط ایچوندر  
 ( ولا یجوز تزویج الملتقط ولا تصرفه فی مال اللقیط ) ملتقط اولان کیمسه لقیطی  
 تزویج ایتمک جائز اولماز ولقیطک مالنده تصرفی دخی جائز اولماز ( ویجوز  
 ان یقبض له الهبة ویسلمه فی صناعة ویوجره والله اعلم ) ودخی ملتقط لقیط ایچون  
 هبه بی قبض ایتمک ولقیطی صنعتی ویرمک وایجار ایتمک جائز اولور

کتاب اللقطة

( اللقطة امانة اذا شهد الملتقط انه يأخذها لیحفظها ویرد علی مالکها )  
 ودخی هر بولنان نسبه امانتدر وقتا که ملتقط اشهاد ایسه که لقطه بی اخذ  
 ایدر حفظ ایچون وصاحبی اوزرینه رد ایتمک ایچون ( فان كانت اقل  
 من عشرة دراهم عرفها ایما ) اگر لقطه اون درهمدن آزا لورسه اوچ کون  
 انی تعریف ایدر یعنی هر کسه بیلدر ( وان كانت عشرة فصاعدا عرفها  
 شهرا ) اگر لقطه اون درهم واون درهمدن زیاده اولور ایسه برآی انی  
 تعریف ایدر ( وان كانت مائة فصاعدا عرفها حولا ) اگر لقطه یوزدرهم  
 ویوز درهمدن زیاده اولورسه برسنه تماما تعریف ایدر ( فان جاء صاحبها  
 والا تصدق بها ) ذکر اولندیفی مثللو تعریف اولندقدن صکره لقطه نک  
 صاحبی کلورسه نه کوزل اگر صاحبی کلز ایسه ملتقط لقطه بی تصدق ایدر  
 ( وان جاء صاحبها بعدما تصدق فهو بالخیار ان شاء امضى الصدقة وان شاء  
 ضمن الملتقط ) اگر لقطه نک صاحبی ملتقط لقطه بی تصدق ایلا کدن صکره  
 کلسه خیردر دیلرسه صدقه بی امضا ایدر یعنی ملتقطک تصدق  
 ایلدیکنی قبول ایدر و اگر دیلرسه ملتقطه لقطه بی تضمین ایتدیرر ( ویجوز  
 الالتقاط فی الشاة والبقر والبعیر ) ودخی غنمه وبقرده ودوده التقاط جائز  
 اولور ( وان انفق الملتقط علیها بغير اذن الحاکم فهو متبرع ) اگر ملتقط  
 لقطه اوزرینه حاکمک اذنی اولیه رق انفاق ایسه تبرعدر ( وان انفق بامرہ کان

ذلك دينا على مالها ) اكر ملتقط حاكم امريله لقطه اوزرينه انفاق ايلسه  
 بو انفاق مالكي اوزرينه دين اولور ( واذارفع ذلك الى الحاكم نظر فيه فان كان  
 للبهيمة منفعة آجرها وانفق عليها من اجرتها وان لم يكن لها منفعة وخاف ان تستغرق  
 النفقة قيمتها باعها وامر بحفظ ثمنها وان كان الاصلح الانفاق عليها اذن في ذلك وجعل  
 النفقة دينا على صاحبها ) اكر لقطه اوزرينه انفاق حاكم طرفه رفع اولديني  
 وقتده حاكم اكا نظر ايدريس بهيمه ايچون منفعت اولورسه حاكم بهيمه بي  
 ايچار ايدوب اجر تندن بهيمه اوزرينه انفاق ايدرا اكر اول بهيمه ايچون منفعت  
 اولمنا ايسه ونفقة سي قيمتي استغراق ايتمدن دخي خوف ايلسه بهيمه بي بيع ايدر  
 وئمتني حفظ ايتمكله امر ايدر واكر بهيمه اوزرينه انفاق ايتمك اصلح اولورسه  
 حاكم انفاقه اذن ويرر ونفقة لقطه نك صاحبي اوزرينه دين قلنور ) فان حضر  
 مالها فللملتقط ان يمنعهامنه حتى ياخذ النفقة ) اكر مالك حاضر اولسه پس  
 ملتقط ايچون مالكدن لقطه بي منع ايتمك اوليجيدر تا كه نفقه بي اخذ ايدنه دك  
 ولقطة الحل والحرم سواء ) ودخي حرم شريفك وحلك لقطه سي برابر در  
 ( واذا حضر الرجل فادعى ان اللقطة له لم يدفع اليه حتى تقيم البينة ) وقتا كه  
 رجل حاضر اولوب لقطه كندى ايچون اولديني ادعا ايلسه بينه اقامه ايلمد كجه  
 ملتقط لقطه بي اكدفع ايلمز ) فان اعطى علامتها جاز للملتقط ان يدفعها  
 اليه ولا يجبر على ذلك في القضاء ) اكر رجل لقطه نك علامتي بيان ايلسه  
 ملتقط ايچون لقطه بي رجله دفع ايتمك جائز اولور ولكن مجرد علامتي اعطا  
 ايله دفع ايتمك اوزرينه باب حكومتده جبر اولماز ) ولا يتصدق باللقطة  
 على غني ) ملتقط لقطه بي غني اوزرينه تصدق ايلمز ) وان كان الملتقط غنيا  
 لم يجز له ان ينتفع بها وان كان فقيرا لا بأس بان ينتفع بها ) اكر ملتقط غني  
 اولورسه لقطه ايله منتفع اولمق آنكچون جائز اولماز واكر فقير اولديسه  
 لقطه ايله انتفاعلا نمقده بأس يوقدر ) ويجوز ان يتصدق بها اذا كان غنيا على  
 ابيه وامه وابنه وزوجته ان كانوا فقراء ) ودخي ملتقط غني اولديني وقتده  
 لقطه بي باباسي واناسي واوغلي وزوجه سي اوزرينه تصدق ايتمك جائز  
 اولور اكر آنلر فقراء اولور لر ايسه

کتاب الخنثی

( اذا كان للمولود فرج و ذكر فهو خنثى وان كان يبول من الذكر فهو غلام  
وان كان يبول من الفرج فهو انثى ) مولود ایچون فرج و ذکر اولدیفی صورتده  
اول مولود خنثی در اکر ذکر دن بول ایدر سه او غلاندرد و اکر فرجدن بول  
ایدر سه انثی در ( وان كان يبول منهما و البول اسبق من احدهما ينسب الى الاسبق  
فالحكم للاسبق ) اکر اول مولود ایکیسندن بول ایدر سه حالبو که بول ایکیسنتک  
برندن اسبقدر اسبق اعتبار اولنور و حکم اسبق ایچوندر ( وان كان في السبق  
سواء فلا يعتبر في الكثرة عند ابي حنيفة رحمه الله ) اکر سبقده ایکیسی برابر  
اولور سه امام اعظم رحمه الله عندنده کثرته اعتبار اولنماز ( وقال ينسب الى  
اکثرهما ) امامین رحمهما الله بیوردیلر که بونلرک اکثری اعتبار اولنور ( و اذا بلغ  
الخنثى و خرجت له لحية او وصل الى النساء فهو رجل ) وقتاکه خنثی بالغ  
اولوب لحيه سی ظهور ایلسه یا خود نسایه واصل اولسه بومثللو خنثی رجل  
حکمنده در ( وان ظهر له ثدي كثندي المرأة او نزل له لبن في ثديه او حاض او حبلى  
او امکن الوصول اليه من جهة الفرج فهو امرأة ) اکر مولود خنثی ایچون عورت  
ممه سی کبی ممه ظاهر اولسه یا خود ممه سنه سود نازل اولسه یا خودا کافر ج طرفندن  
وصول ممکن اولسه یا خود حیض کور سه یا خود حبلی اولسه بومثللو مولود خنثی  
عورتدر ( فان لم يظهر له احدى هذه العلامات فهو خنثى مشكل ) اکر  
مولود ایچون مذکور اولان علامتلردن بری ظاهر اولماز ایسه اول مولود  
خنثای مشکلدرد ( اذا وقف خلف الامام قام بين صف الرجال والنساء ) وقتاکه  
امامک خلفنده طورده یعنی امامه اقتدا ایدده صف رجال ایلده صف نساییننده قائم  
اولور ( و يتباع له امة تختنه ان كان له مال فان لم يكن له مال ابتاع له الامام من  
بيت المال امة فاذا خنته باعها و رد ثمنها الى بيت المال ) و دخی خنثی ایچون بر جاریه  
اشترا اولنور که آنی سنت ایلیه اکر انک ایچون مال اولدیه و اکر انک ایچون  
مال اولمدیه امام بیت المالدن انک ایچون بر جاریه مبیعه ایدر وقتاکه اول جاریه  
خنثی بی سنت ایدده امام اول جاریه بی بیع ایدر و ثمنی بیت الماله رد ایدر ( وان مات  
ابوه و خلف ابنا و خنثى فالمال بينهما اثلاثا عند ابي حنيفة رحمه الله لابن سهمان  
و للخنثى سهم و هو انثى عنده في الميراث الا ان يثبت غير ذلك ) اکر مولودک

باباسی فوت اولوب برابن و بر خنتی ترك ایلسه پس امام اعظم رحمه الله عندنده  
مال انلرك بيننده اثلانا تقسیم اولنور ابن ایچون ایکی سهم و خنتی ایچون بر سهم  
اولیجیدر و امام اعظم رحمه الله عندنده خنتی میرانده اثی حکمنده در لکن  
مذکورک غیرى ثابت اولور ایسه انلرك بيننده مال بو صورتده اثلانا اولماز  
(وقالا للخنتی نصف میراث الذکر و نصف میراث الاثی و هو قول الشعبي)  
مسئله مذکورده امامین رحهما الله بیوردیلر که خنتی ایچون ذکر میراثنک  
نصفی و اثی میراثنک نصفی اولیجیدر امامینک قولی شعبینک قولیدر (واختلفا  
فی قیاس قول الشعبي قال ابو یوسف رحمه الله المال بینهما علی سبعة اسهم للابن  
اربعة وللخنتی ثلثة) امامین رحهما الله شعبینک قوائی استخراج ایتده اختلاف  
ایلدیلر امام ابی یوسف بیوردیکه مال انلرك بيننده یدی سهم اوزرینه در ابن  
ایچون درت سهم و خنتی ایچون اوج سهم اولیجیدر (وقال محمد رحمه الله المال  
بینهما علی اثی عشر سهما للابن سبعة اسهم وللخنتی خمسة اسهم) امام محمد  
رحمه الله بیوردیلر که مال انلرك بيننده اون ایکی سهم اوزرینه در یدی سهمی  
ابن ایچون و بش سهمی خنتی ایچون اولیجیدر

کتاب المفقود

بو کتاب غائب اولان کیمسه نك بیانی حقیقده در (اذا غاب الرجل  
ولم يعرف له موضع ولا يعلم انه حی او میت نصب القاضی من یحفظ ماله و یقوم علیه  
و یتوفی حقوقه و ینفق علی زوجته و اولاده الصغار من ماله) وقتا که رجل  
غائب اولوب نه موضعده اولدینی دخی حی و میت اولدینی معلوم اولسه  
قاضی بر کیمسه بی نصب ایدر که انک مالی حفظ ایدر و غائبه قیوم اوله و غائبک  
حقوقنی استیفا ایدر و زوجه سی و اولاد صغاری اوزرینه اول غائبک مالندن  
انفاق ایدر (ولا یفرق بینه و بین امراته) قاضی اولان کیمسه غائبک بینیه  
زوجه سنک بیننی تفریق ایتمز (فاذا تم له مائة و عشرون سنة من یوم ولد  
حکم بموته و اعتدت امراته و قسم ماله بین و رثته الموجودین فی ذلك الوقت)  
پس اول غائب ایچون طوغدینی کوندن اعتباراً یوزیکرمی یاثنی تمام اولدینی  
وقتده موتیه حکم اولنور و زوجه سی عدت بکاردخی موتیه حکم اولدینی  
وقتده موجود اولان ورثه لری بیننده مالی تقسیم اولنور (ومن مات قبل



ذلك لم يرث منه ) غائبك موتيه حكم اولنديغى زماندن اول فوت اولان  
 كيمسه غائبه وارث اوله ماز ( ولايرث المفقود من احد مات حال فقده )  
 دخى مفقود حال فقندده فوت اولان كيمسه يه وارث اوله ماز

كتاب الابق

بو كتاب فرار ايدن كوله لرك بياننده در ( اذا ابق عبد مملوك فرده رجل على  
 مولاه من مسيرة ثلثة ايام فصاعد افله عليه الجعل وهو اربعون درهما ) وقتا كه  
 عبد مملوك فرار ايدوب آنى بر رجل اوچ كونلك و اوچ كوندن زياده يولدن  
 سيدى اوزرينه رد ايلسه اول رجل ايچون سيد اوزرينه اجرت ويرمك  
 اوليجيدر و اجر تيده قرق درهمدر ( وان رده لاقل من ذلك فبحسابه ) اكر  
 رجل فرار ايدن كوله يي اوچ كوندن اقلده رد ايدرسه اقلك حسابيله در مثلا  
 بر كونلك يولدن رد ايلسه قرق درهمك ثلثى لازم اولور ( وان كانت قيمته اقل  
 من اربعين قضي له بقيمته الادرها ) اكر كوله نك قيمتى قرق درهمدن اقل  
 اولورسه رد ايدن رجل ايچون كوله نك قيمتيله حكم اولنور لكن بر درهم  
 مستثنا اولديغى حالده ( وان ابق من الذى رده فلا شىء له ) اكر اول ابقى  
 رد ايدن كيمسه نك يدندن دخى فرار ايلسه اول كيمسه يه بر نسنه لازم اولماز  
 ( وينبغى ان يشهد اذا اخذه انه ياخذ له ليرده الى مالكه ) و دخى كوله يي رد ايليان  
 كيمسه يه لايق اولان اخذ ايلديكى وقتده اشهاد ايتمكدر يعنى اول رجل ديه كه  
 شاهد اولوك كى بو كوله يي اخذ ايدى بورم مالكى اوزرينه رد ايتمك ايچون ( وان كان  
 رهنا فاجعل على المرتهن ) اكر كوله رهن اولديسه اجرتى مرتهن اوزرينه لازمدر

كتاب احياء الموات

بو كتاب احياء اراضىء موات بياننده اوليجيدر ( الموات ما لا ينتفع به  
 من الارض لانقطاع الماء عنها او غلبه الماء عليها او ما اشبه ذلك مما يمنع  
 الزراعة ) اراضىء موات اول ارضدر كه آنكله انتفاع اولنميه صوا اول ارضدن  
 منقطع اولمق اجلندن يا خود صوا اول ارض اوزرينه غلبه ايلديكندن يا خود  
 زراعتى منع ايدن نسنه لردن او تورى ( فما كان منها عاديا لامالك له او كان  
 مملوكا فى الاسلام لا يعرف له مالك بعينه وهو بعيد من القرية بحيث اذا وقف  
 انسان فى اقصى العاصر فصاح لا يسمع الصوت فيه فهو موات ) پس ارضدن

اول موضع که عادی اولوب مالکی اولسه یا خود اسلامده مملوک اولوب  
 لکن معین مالکی معلوم اولسه حالبو که اول موضعده قریه دن بر کونه اوراق که  
 شنلکک نهایتنده بر انسان واقف اولوب یعنی دوروب صحیحه ایلدیکی وقتده اول  
 موضعده صوت ایشیدلمز بو مثللو موضع موآتدر (ومن احياء باذن الامام ملكه  
 فان احياء بغير اذنه لا يملك عندابي حنيفه رحمه الله) بر کیمسه امامک اذنیله موآتی  
 احياء یلسه اکا مالک اولور (۲) اکر امامک اذنی اولیه رقی احياء یلسه امام اعظم  
 رحمه الله عندنده اکا مالک اوله ماز (وقال يملك) امامین رحمه الله بیوردیلر که  
 مالک اولور (ويملك الذمی بالا حياء کما يملك المسلم) احياء ایتک سببيله ذمی مالک  
 اولور مسلم مالک اولدیغی مثللو (ومن حجر ارض اولم یعمرها فی ثلاث سنین اخذها  
 الامام ودفعتها الی الغیر) بر کیمسه بر ارضی منع ایدوب اوچ سنه تعمیر ایللمسه  
 امام اول ارضی اخذ ایدوب غیره دفع ایدر (۳) (ولایجوز احياء ما قرب من العامر  
 بل یترک مرعی لاهل القرية ومطر حالصائدهم) شنلکه قریب اولان موضعی  
 احياء ایتک جائز اولماز بلکه اهل قریه ایچون مرعی وخر من ایتک ایچون ترک  
 اولنور (ومن حفر بئرا فی بریه فله حریمها) بر کیمسه بیابنده بر قیو قازسه  
 قیونک حریمی یعنی اطرافی اول کیمسه ایچون اولیجیدر (وان کانت للعطن  
 فحریمها اربعون ذراعا وان کانت للناضح فستون ذراعا وان کانت عینا فحریمها  
 ثلث مائة ذراع) اکر قیو ال ایله چکلمک ایچون اولور سه انک حریمی قرق  
 ذراعدر واکر قیو دوه ایله چکلمک ایچون اولدیسه انک حریمی الشمس ذراعدر  
 واکر قیوی کوزه اولور سه انک حریمی اوچیوز ذراعدر (فمن اراد ان یحفر  
 فی حریمها منع منه) پس بر کیمسه اول قیونک حریمنده دیکر قیو قازمق  
 مراد ایلسه آندن منع اولنور (وما ترک الفرات او دجلة و عدل عنه ویجوز  
 عوده الیه لم یجز احياءه) اول موضع که فرات یا خود دجله آنی ترک ایدوب  
 آخر موضعدن جریان ایلسه واول موضعده عودت ایتسی دخی جائز اولسه  
 اول موضعی احياء ایتک جائز اولماز (وان کان لایجوز ان یعود الیه فهو  
 کالموات اذا لم یکن حریم العامر یملك من احيائها باذن الامام) اکر اول موضعده  
 فرات یا خود دجله نك عودت ایتسی جائز اولماز ایسه ارض موات مثللو در  
 بر شنلک ایچون حریم اولدیغی وقتده انی احياء ایدن امامک اذنیله اکا مالک

(۲) یعنی تصرفنه

مالک اولور

(۳) یا خود بر کیمسه

بر ارضه طاش دیکوب

انی اوچ سنه مقداری

تعمیر ایللمسه امام

اول ارضی اخذ

ایدوب غیره دفع

ایدر

اولور (ومن كان له نهر في ارض غيره فليس له حریم عند ابی حنیفة رحمه الله الا ان یقیم البینة علی ذلك) اگر بر کیمسه ایچون غیرک ارضنده نهری اولسه امام اعظم رحمه الله عندنده اول نهر ایچون حریم اولدی حریمی اوزرینه بینه اقامه ایتمدکجه (وقال له مسنة یمشی علیها ویلقى علیها طینه) امامین رحمهما الله بیوردیلر که غیرک ارضنده اولان نهر ایچون تونب اولیجیدر که انک اوزرنده یورینیله وانک اوزرینه نهرک طینی القا اولنه

کتاب المأذون

بو کتاب تجارت ایچون اذن ویرلمش کوله نک احوالی بیاننده در (اذا اذن المولی لعبدہ فی التجارة اذنا عاما جاز تصرفه فی سائر التجارات فیبیع ویشتري ویرهن ویسترهن) وقتا که مولی کوله سنه تجارتده اذن عام ایله اذن ویره اول عبدک سائر تجارتده تصرفی جائز اولور پس بیع وشرایدر و رهن ویرر و آخرک رهننی قبول ایدر (وان اذن له فی نوع منها دون غیره فهو مأذون فی الانواع کلها) اگر مولاسی کوله سنه تجارتدن برنوعده اذن ویروب غیر سنه ویرسه اول کوله تجارتک جمیع انواعنده مأذوندر (وان اذن له فی شیء بعینه فلیس بمأذون الا فیہ) اگر مولاسی کوله سنه بر معین نسنه ده اذن ویرسه کوله مأذون دکلدر انجق اول نسنه ده مأذوندر (واقرار المأذون بالدیون والمغصوب جائز) مأذونک دینی ومغصوبی اقرار ایلمسی جائزدر (ولیس له ان یتزوج) مأذون اولان کوله ایچون تزوج ایتمک اولدی (ولان یزوج ممالیکه ولا یکاتب ولا یعتق علی مال ولا یهب بعوض ولا بغير عوض الا ان یهدی الیسیر من الطعام او یضیف من یعامله) مأذون اولان کوله مملوکارینی دخی تزویج ایلیه من ومکاتب دخی قیله مازومال اوزرینه مملوکی دخی اعتناق ایلیه من وعوض ایله وعوض من هبه ایلیه من انجق طعامدن یسیری هدیه ایدر یا خوداخذوا عطا ایلدیکی کیمسه بی مهمان ایدر (ودیونه متعلقة برقبة یباع للغرماء الا ان یفديه المولی ویقسم ثمنه بینهم بالخصص فان فضل شیء من دیونه طواب به بعد الحریة) مأذونک دیونی رقبه سنه متعلقه در غرما ایچون مأذون بیع اولنور مکر مولاسی کوله نک فداسنی اعطا ایدوب وثمننی غرما بیننده حصه لر یله تقسیم ایدر سه بو صورتده بیع اولنماز اگر مأذونک دینندن بر نسنه فضله اولور سه حریتدن صکره

مطالبه اول نور (وان حجر عليه لم يصر محجورا عليه حتى يظهر الحجر بين  
 اهل سوقه) اكر كوله اوزرينه منع اولسه محجور عليه اولماز تا كه ماذونك  
 اهل سوقى بيننده حجر ظاهر اولانه دك (فان مات المولى او جن او لحق بدار  
 الحرب مرتدا صار الماذون محجورا عليه) اكر سیدی فوت اولوب يا خود  
 مجنون اولسه يا خود العیاذ بالله مرتد اوله رق دار حرب به لاحق اولسه ماذون  
 محجور عليه اولور (وان ابق العبد الماذون صار محجورا عليه) اكر ماذون  
 اولان كوله فرار ايلسه اول ماذون محجور عليه اولور (فاذا حجر عليه فاقرارہ جائز  
 بما فى يده من المال عند ابى حنيفة رحمه الله) وقتا كه ماذون محجور عليه اولسه  
 امام اعظم رحمه الله عندنده يدنده اولان مالدين اقرارى جائز اولور (وان لزمته  
 ديون عليه تحيط بماله وورقته لم يملك المولى ما فى يده) اكر ماذونك مالنه وورقه سنه  
 احاطه ايدر ديون انك اوزرينه لازم اولسه اول ماذونك مولا سى ماذونك  
 يدنده اولان نسنه يه مالك اولماز (فان اعتق المولى عبده لم يعتق عند ابى حنيفة  
 رحمه الله) پس اكر مولا سى بومثللو ماذونك كوله لر ني اعتناق ايلسه اول كوله لر  
 آزاد اولمش اولماز امام اعظم رحمه الله عندنده (وقال ابو يوسف ومحمد رحمهما الله  
 يملك ما فى يده وينفذ عتقه) امامين رحمهما الله تعالى بيورديلر كه ماذونك يدنده  
 اولانه مولا سى مالك اولور وعتقى دخى نافذ اولور (واذا باع من المولى  
 شيئا بمثل قيمته جاز البيع وان باعه بنقصان لم يجز) وقتا كه مولا سنه ماذون  
 مثل قيمت ايله برسنه بيع ايليه بيع جائز اولور اكر اول نسنه يه نقصان ايله  
 بيع ايلسه جائز اولماز (وان باعه المولى شيئا بمثل القيمة او اقل جاز البيع  
 فان سلمه اليه قبل قبض الثمن بطل الثمن وان امسكه حتى يستوفى الثمن  
 جاز) اكر مولى ماذوننه مثل قيمت يا خود اقل ايله برسنه بيع ايلسه  
 بيع جائز اولور پس اول نسنه يه ماذوننه ثمنى قبض ايتزدن اول تسليم  
 ايلسه ثمن باطل اولور اكر ماذوندن ثمنى استيفاء ايليه نه دك اول نسنه يه  
 امساك ايلسه جائز اولور (وان اعتق المولى العبد الماذون وعليه ديون  
 فعتقه جائز والمولى ضامن بقيمته للغرماء وما بقى من الديون يطالب به  
 المعتق) اكر مولى عبد ماذوننى آزاد ايلسه حالبو كه اول ماذون اوزرنده  
 ديون اوليجيدر پس مولانك آزاد ايتسى جائز اولور ومولى غرمايچون

مأذونك قيمتي ضامن اولور وديونندن باقى قلان ايله معتق مطالبه اولور  
 (واذا ولدت المأذونة من موليتها فذلك حجر عايبها) وقتا كه مأذونه اولان جاريه  
 ولد كتوره حالبو كه اول ولد مولا سندن در بو ولادت جاريه اوزرينه حجر در  
 (واذا اذن ولي الصبي للصبي في التجارة فهو بالبيع والشراء كالعبد المأذون اذا كان  
 يعقل البيع والشراء) وقتا كه صبي نك و ليسى صبي ايچون تجارته اذن و يرسه  
 پس اول صبي بيع و شر ايله عبد مأذون مثله و در بيع و شر ابي تعقل ايلديكي وقتده

كتاب المزارعة

بو كتاب ا كينجيكه دائر مسائل بياننده در ( قال ابو حنيفة رحمه الله  
 المزارعة بالثلث والرابع باطلة وقالوا جائزة ) امام اعظم رحمه الله بيورديكه  
 مزارعه ربع ايله و ثلث ايله باطله در و امامين رحمهما الله بيورديلر كه  
 جائزة در ( وهي عندهما على اربعة اوجه ) مزارعه امامين رحمهما الله  
 عندلرنده درت وجه اوزرينه در ( اذا كانت الارض والبذر لواحد  
 والعمل والبقر لواحد جازت المزارعة ) وقتا كه ارض ايله تخم برى ايچون  
 و عمل ايله بقر آخر ايچون اولورسه مزارعه جائزة در ( وان كانت  
 الارض من واحد والعمل والبذر والبقر من واحد جازت ) اكر ارض  
 برى طرفدن و عمل و بذر و بقر آخر طرفدن اولورسه ينه مزارعه  
 جائزة در ( واذا كانت الارض والبقر والبذر لواحد والعمل لواحد  
 جازت ) وقتا كه ارض و بقر و تخم برى ايچون اولوب و يالكتر عمل  
 برى ايچون اولورسه ينه مزارعه جائزة در ( واذا كان الارض والبقر  
 من واحد والبذر والعمل من واحد فهي باطلة ) وقتا كه ارض و بقر  
 بر طرفدن اولوب تخم و عمل آخر طرفدن اولورسه بو صورتده مزارعه  
 باطله در ( ولا يصح المزارعة الا على مدة معلومة وان يكون الخارج شايعا  
 بينهما ) مزارعه صحيح اولماز انجق مدت معلومه اوزرينه و ارضدن خارج  
 اولان ايكيسى بيننده شايع اولمق اوزرينه صحيح اولور ( فان شرط الاحد  
 قفزا انا مسماة فهي باطلة ) اكر ايكي سنك برى ايچون تسميه قلنان اولچككر  
 شرط ايلسه لر مزارعه باطله در ( وكذا ان شرط ما على المأذيان  
 والسواقي ) اكر اولچككر اوزرنده و قاور تعبير اولنان محللر اوزرنده اولان

نسنه بی شرط ایلسه لر ماسبق مثللو مزارعه باطله در ( و اذا صححت المزارعة  
 فالخارج بينهما على ما شرطنا ) وقتا که مزارعه صحیح اوله پس خارج ایکیسی  
 بیننده شرط ایلدکاری وجه اوزرینه اولور ( فان لم يخرج الارض شيئا فلا شيء  
 للعامل ) اگر ارض بر نسنه اخراج ایلمسه عامل ایچون برشی لازم اولماز  
 ( فاذا فسدت المزارعة فالخارج لصاحب البذر ) وقتا که مزارعه فاسده اوله ارضدن  
 خارج اولان تخم صاحبی ایچوندر ( فان كان البذر من قبل رب الارض فللعامل  
 اجل مثله لايزاد على مقدار ما شرط له من الخارج ) اگر تخم ارض صاحبی  
 جانبندن اولدیسه عامل ایچون اجر مثل اولیجیدر اول اجر مثل خارجدن  
 شرط اولنان نسنه نك مقدارى اوزرینه زیاده قلناز ( وقال محمد رحمه الله له اجر  
 مثله بالغاما بلغ ) امام محمد رحمه الله بیوردیکه عامل ایچون اجر مثل اولیجیدر  
 هر نه یه بالغ اولورسه ( وان كان البذر من قبل العامل فلصاحب الارض اجر  
 مثلها ) اگر تخم عامل طرفندن اولورسه صاحب ارض ایچون ارضك مثلنك  
 اجر تی لازم کلور ( و اذا عقدت المزارعة فامتنع صاحب البذر من العمل لم يجبر  
 عليه وان امتنع الذي ليس من قبلة البذر اجبره الحاكم على العمل ) وقتا که  
 مزارعه عقد اولور تخم صاحبی عملدن امتناع ایلسه اكا جبر اولماز اگر  
 اول کیمسه عملدن امتناع ایلسه که تخم انك جانبندن اولمدی حاکم عمل  
 اوزرینه اكا جبر ایدر ( و اذا مات احد المتعاقدين بطلت المزارعة ) وقتا که  
 متعاقدینك بری فوت اوله مزارعه باطله اولور ( و اذا انقضت مدة المزارعة  
 والزرع لم يدرك كان على المزارع اجل مثل نصيبه من الارض ان يستحصد  
 الزرع والنفقة على الزرع عليهما على ما قدر حقوقهما ) وقتا که مزارعه نك  
 مدتی تمام اولوب حالبوکه اकिन يتشمسه اकिन يتشبه قدر مزارع اوزرینه  
 ارضدن نصیبنك اجر مثلی اولیجیدر و اकिन اوزرینه اولان نفقه ایکیسی  
 اوزرینه در تقدیر اولنان حقلرینك مقداری اوزرینه ( واجرة الحصاد  
 والرفاع والدياس والتذرية عليهما بالحصص فان شرطاه في المزارعة على  
 العامل بطلت المزارعة ) ودخی اकिन بچمك وطاشيمق و صاورمق و دو كك  
 اجر تی ایکیسی اوزرینه در پس بومذ کوری عقد مزارعه ده عامل اوزرینه  
 شرط ایلسه لر مزارعه فاسده اولور

کتاب المساقاة

بو کتاب باغچه بی باغبانه و یرمکه دائر مسائل بیاننده در (قال ابو حنیفة رحمه الله  
 المساقاة بجزء من الثمرة باطله و قالاً جائزة اذا ذکر مدة معلومة و سمي جزءاً مشاعاً  
 من الثمرة) امام اعظم رحمه الله بیوردیکه ثمره دن بر جزء ایله مساقات باطله در امامین  
 رحمهما الله بیوردیلر که مدت معلومه ذکر اولنوب و ثمره دن مشاع اوله رق  
 بر جزء تسمیه اولندیغی و قنده مساقات جائزه در (و يجوز المساقاة فی النخل و الشجر  
 و الکرم و الرطاب و اصول الباذنجان) و دخی مساقات خرما اغاجنده و سائر  
 میوه اغاجنده و اوزوم تکه کنده و یونجه ده و باطلمجانک کوکار نده مساقات  
 جائز اولور (فان دفع بخلافه ثمره مساقاة و الثمرة تزيد بالعمل جازت المساقاة) اگر  
 براغاجی مساقات جهتندن دفع ایلسه که اول اغاجده ثمره اولیجیدر حالبوکه  
 اول ثمره ده عمل سببیله زیاده لنور بو صورتده مساقات جائز اولور (وان كانت  
 قد انتهت لم تجز) صورت سابقه ده اگر اول ثمره نهایت بولمش اولور سه  
 مساقات جائز اولماز (فاذا فسدت المساقاة فللعامل اجر مثله) وقتا که  
 مساقات فاسده اوله عامل ایچون اجر مثل اولیجیدر (و تبطل المساقاة  
 بالموت و تفسخ بالاعذار كما تفسخ الاجارة) و دخی مساقات موتله باطله  
 اولور و عذر لر سببیله فسخ اولنور اجاره فسخ اولندیغی کبی

کتاب النکاح

بو کتاب نکاحه دائر مسائل بیاننده در (النکاح ینعقد بالایجاب و القبول  
 اذا كانا بلفظین یعبر بهما عن الماضي او یعبر باحدهما عن الماضي و الآخر  
 عن المستقبل مثل ان یقول زوجنی فیقول زوجتک) و نکاح ایجاب  
 و قبول ایله منعقد اولور وقتا که ماضیدن تعبیر اولنان ایکی لفظ ایله اوله  
 یاخود ایکی لفظک بری ماضیدن آخر مضارع دن تعبیر اولنه متنده ذکر  
 اولنان ماضی و مضارع لفظ لرینی دیمک مثللو (ولا ینعقد نکاح المسلمین  
 الا بحضور شاهدين حریین عاقلین بالغین مسلمین او رجل و امرأتین عدولا  
 كانوا او غیر عدول او محدودین فی القذف) و دخی مسلم لمرک نکاحی  
 منعقد اولماز انجق حر و عاقل و بالغ و مسلم اولان ایکی رجلک یاخود  
 بر رجل ایکی عورتک شهادت لر یله منعقد اولور آنلر عادل اولسون یاخود

اولسون يا خود قذف سبيله محدود اولسونلر (وان تزوج مسلم ذمیه بشهادة  
 ذميين جاز عند ابى حنيفة و ابى يوسف رحمهما الله و قال محمد رحمه الله لا يجوز)  
 اگر بر مسلم بر ذمیه ني ایکی ذميينك شهادت لریله تزوج ایلسه امام اعظم و امام  
 ابى يوسف رحمهما الله قتنده جائز اولور دخى محمد رحمه الله بیوردیکه جائز اولماز  
 (ولا یحل للرجل ان یتزوج بامه و لا بجداته من قبل الرجال و النساء و ان علی  
 و لا بنته و لا بنت و لده و ان سفلت) و دخى رجل ایچون کندی و والده سنی و پدری  
 و والده سنی طرفدن اولان نه لرینی هر قچن بونلر عالیله اولور لر ایسه ده و دخى  
 رجل کریمه سنی و ولدینک کریمه سنی تزوج ایتمک حلال اولماز هر چند بونلر سافله  
 اولور لر ایسه ده (ولا باخته و لا بنات اخته و لا بعمته و خالاته و لا بنات اخیه)  
 دخى رجل ایچون همشیره سنی و همشیره سنک کریمه لرینی و عمه سنی و خاله سنی  
 و برادرینک کریمه لرینی تزوج حلال اولماز (ولا بام امرأته دخل بابنتها  
 اولم یدخل) دخى قائم و والده سنی تزوج حلال اولماز قائم و والده سنک کریمه سینه  
 داخل اولسون يا خود اولسون (ولا بابنة امرأته التي دخل بها سواء كان في حجره  
 او في حجر غيره) دخى رجل داخل اولدینی عورتنک کریمه سنی یعنی  
 قیزلغنی تزوج حلال اولماز اول بنت اول رجلک عندنده تربیه اولسون  
 يا خود غیرک حجر نده تربیه اولسون (ولا بامرأة ابیه و اجداده) دخى  
 پدرینک و اجدادنک عورتلرینی نکاح ایتمک حلال اولماز (ولا بامرأة  
 ابنه و بنی اولاده) دخى اوغلنک عورتی و اولادنک اوغللرینک عورتی  
 رجل ایچون حلال اولماز (ولا بامه من الرضاعة و لا باخته من الرضاعة)  
 دخى رجل ایچون رضاعدن اولان اناسنی و رضاعدن اولان همشیره سنی  
 تزوج حلال اولماز (ولا یجمع بین الاختین بنکاح و لا بملك یمین فی الوطی)  
 دخى ایکی قزقر نداشتک بیننی بر نکاح ایله جمع ایتمک و ایکی قزقر نداشت اولان  
 جاریه لری ملک یمین ایله و طیء ایتمده جمع ایتمک جائز اولماز (ولا یجمع  
 بین المرأة و عمتها) دخى عورت ایله عورتک عمه سنک بیننی جمع ایتمک  
 حلال اولماز (و خالتها و لا بنت اخیها و لا بنت اختها) و عورتک تیزه سنی  
 و قر نداشتنک کریمه سنی و همشیره سنک کریمه سبيله کندو بیننی جمع ایتمک جائز اولماز  
 (ولا یجمع بین امرأتین اذا كانت کل واحدة منهما رجلا لم یجز له ان یتزوج



بالآخری) دخی ایکی عورتکه اکر ایکیسندن بری رجل فرض اولنسه رجل  
 ایچون اخیرابی تزوج جائز اولماز بومثللو ایکی عورتک بینلری جمع اولماز  
 (ولابأس بان یجمع بین امرة و بنت زوج کان لهما من قبله) و دخی بر عورت ایله  
 عورتک اولکی زوجنک کریمه سی بینتی جمع ایتمکده ضرر یوقدر (ومن زنی  
 بامرأة حرمت علیها و ابنتها) بر کیمسه بر عورتله زنا ایلمسه اول کیمسه اوزرینه  
 اول عورتک اناسی و کریمه سی حرام اولور (واذا طلق رجل امرأة طلاقاً بائناً  
 لم یجوز ان یتزوج باختها حتی تنقض عدتها) وقتاکه رجل مرأه سنی طلاق باین ایله  
 تطلیق ایلیه اول مرأه نک عدتی تمام اولدقجه مرأه نک همشیره سنی رجلک تزوج  
 ایلمسه جائز اولماز (ولایجوز ان یتزوج المولی امته قبل العتق و لا المرأة عبدها)  
 و دخی مولی جاریه سنی و مرأه کوله سنی آزاد ایتمزدن اول تزوج جائز اولماز  
 (ویجوز ان یتزوج الکتبایات و لایجوز تزوج الوثنیات و المجوسیات)  
 یهودی و نصارانک عورتلرینی تزوج جائز اولور پوت پرست و آتش  
 پرست اولان طائفه نک زنلرینی تزوج جائز اولماز (ویجوز تزوج الصابئات  
 ان کانوا یؤمنون بنی و یقرون بکتاب الله تعالی و ان کانوا یعبدون الکواکب  
 و لا کتاب لهم لم یجز منا کتھم) صابئات قبیله سنک عورتلرینی تزوج  
 جائز اولور اکر انلر بر نبی یه ایمان ایدوب و کتاب الهی اقرار ایدر لرسه  
 و اکر کواکبه عبادت ایدوب حالبوکه انلر ایچون کتاب اولمدی آنلری  
 نکاح ایتمک جائز اولماز (ویجوز للمحرم و المحرمة ان یتزوج فی حال  
 الاحرام) و دخی محرم و محرمه ایچون احرام حالنده تزوج جائز اولور  
 لیکن جماع ممنوعدر (وینعقد نکاح الحرة البالغة العاقلة برضاها و ان لم یعقد  
 علیها ولی عند ابی حنیفة رحمه الله بکرا کانت او ثیبیا و قال لا ینعقد الا  
 باذن ولی) و دخی بالغه و عاقله اولان حره نکاحی کندی رضاسیله باغلانور  
 هر قچن ولیسی عقد ایلمز ایسه ده اول حره باکر اولسون یا حود ثیبیه اولسون  
 امام اعظم رح عندنده امامین رحمهما الله بیوردیلرکه اول حره نکاحی  
 منعقد اولماز ولینک رضاسی اولدقجه (ولایجوز اجبار البکر البالغة علی  
 النکاح) بالغه اولان بکری نکاح اوزرینه اجبار جائز اولماز (واذا استأذنها  
 ولی فسکتت او ضحکت او بکت بغير صوت فهی بکر فذلک اذن منها

وان ابنت لم يزوجها ( وقتا که حره دن ولیسی استیدان ایدوب پس حره  
سکوت ایلسه یاخود کولسه یاخود صوتسز اوله رق آغلاسه حالبوکه  
اول حره ده با کردر بو مثللو حالر اول حره دن اذندر اکر اول حره  
ابا ایدرسه ولی آنی تزویج ایلیه من ( وان استاذنها ثیبا فلا بد من رضاها  
بالقول ) اکر ولیسی ثیب اولان حره دن استیدان ایلسه پس اول ثیبک  
قولی ایله رضاسندن لازمدر ( واذا زالت بکارتها بو ثیبا او تعینس او بحیضه  
او بجر احة فهی فی حکم الابکار ) وقتا که حره نک بکاره سی آتلامق ایله  
یاخود چوق او تور مق ایله یاخود حیض ایله یاخود جراحی ایله زائله  
اولسه اول حره با کر لر حکمنده در ( واذا زالت بکارتها بزنا فهی كذلك  
عند ابی حنیفة رح ) وقتا که بکاره سی زنا ایله ازاله اولسه اول حره امام  
اعظم رح عندنده یسه با کر حکمنده در ( واذا قال الزوج للزوجة قد بلغک  
النکاح فسکت وقال المرأة بل رددت فالقول قولها ولا یمین علیها ) ودخی  
زوج زوجه یه دیسه که سکا نکاح بالغ اولدی وسن سکوت ایلدک مرأه دیسه که  
بلکه رد ایلدم بو صورتده قول مرأه نک قولیدر وانک اوزرینه یمین لازم  
اولماز ( ولا یتحلف فی النکاح عند ابی حنیفة رح وقال یتحلف فیها )  
ودخی امام اعظم حضر تلی عندنده نکاحده یمین طلب اولنماز امامین  
بیوردیلر که انده دخی یمین طلب اولنور ( وینعقد النکاح بلفظ النکاح  
والتزویج والتملیک والهبة والصدقة ولا ینعقد بلفظ الاجارة والاباحه والاحلال )  
ودخی نکاح نکاح لفظیله و تزویج و تملیک و هبه و صدقه لفظیله نکاح  
منعقد اولور اجاره و اباحه و احلال لفظیله نکاح منعقد اولماز ( و یجوز  
نکاح الصغیر والصغیرة اذ ازوجهما الولی بکرا کانت او ثیبا والولی هو العصبه )  
صغیر و صغیره یی نکاح اتمک جائز اولور ولیلری تزویج ایلدکاری وقتده  
آنلر با کر اولسون یاخود ثیب اولسون ودخی ولی دیدکاری عصبه در  
( فان زوجهما الاب او الجد فلا خیار لهما بعد بلوغهما ) اکر صغیر  
و صغیره یی باباسی یاخود دده سی تزویج ایلسه بالغ اولدقلر ندن صکره آنلر ایچون  
مخیرلک یوقدر ( وان زوجهما غیر الاب و الجد فلک واحد منهما الخیار  
اذا بلغ ان شاء قام علی النکاح وان شاء فسخ ) اکر صغیر و صغیره یی اب

وجدك غير يسي تزويج ايلسه بالغ اولدقلى وقتده هر برلرى ايچون مخيرلك  
 وارد ديلرسه نكاح اوزرينه قائم اولور ديلرسه نكاحى فسخايدر (ولا ولاية  
 لعبد ولا صغير ولا مجنون ولا كافر على مسلمة) ودخى عبد وصغير ومجنون  
 ايچون ولايت اولمدى دخى كافر ايچون مسلمه اوزرينه ولايت اولمدى (وقال  
 ابو حنيفة يجوز لغير العصبه من الاقارب التزويج مثل الام والاخت) امام اعظم  
 رحمه الله بيورديلر كه عصبه نك غير يسيچون اقارب دن اولان انا وقز قز نداشى  
 مثللو كيمسه لرك تزويجى جائز اولور (ومن لاولى لها اذا زوجها مولاها الذى  
 اعتقها جاز) اول حره كه وليسى يوقدر كندوسنى آزاد ايدن مولا سى آنى  
 تزويج ايلسه جائز اولور (وان غاب الولى الاقرب غيبة منقطعة وخيف فوت  
 الخطاب الكفو جاز لمن هو ابعده منه ان يزوها) اكر ولى اقرب غيبة منقطعه  
 ايله غائب اولوب دخى كفو اولان خاطبك فوتى خوف اولنسه اول ولى  
 اقرب دن ابعدا اولان كيمسه ايچون تزويج جائز اولور (والغيبة المنقطعة  
 ان يكون فى بلدة لا يصل اليها القوافل فى السنة الامرة واحدة) غيبه منقطعه  
 اولدر كه ولى اقرب بر بلده ده اوله كه سنه ده بر كره كاربان انجق اول  
 شهره واصل اوله (والكفاءة معتبرة فى النكاح حتى انها اذا تزوجت  
 من غير كفؤ فللاولياء ان يفرقوا بينهما) ودخى نكاح ده كفايت اولدرجه  
 معتبردر كه بر عورت كفونك غيرى اولانى تزويج ايلسه اولياسى بينلرىنى  
 تفریق ايتمه كه قادر اولور لر (والكفاءة تعتبر فى النسب والدين والمال وهو  
 ان يكون مالكا للمهر والنفقة) نسبه ودينده ومالده كفايت اعتبار اولنور  
 مالده كفايت اولدر كه مهر و نفقه يه زوجك قدرتى اوله (وتعتبر فى الصنائع)  
 دخى صنعتلرده كفايت اعتبار اولنور (ولو تزوجت المرأة ونقص مهر مثلها  
 فللاولياء الاعتراض عليها عند ابى حنيفة رح حتى يتم لها مهر مثلها او يفارقا)  
 اكر عورت كندى كندينه تزويج ايدوب ومهر مثلندن نقصان ايلسه وليلرى  
 ايچون امام اعظم رح عندنده اول عورته معارضه ايتك اوليجيدر تا كه  
 مهر مثل تمام اولنه دك ياخود مفارقت ايليه نه دك (فاذا زوج الاب ابنته الصغيرة  
 ونقص فى مهر او زوج ابنه الصغير وزاد فى مهر امرأته جاز ذلك عليهما عند  
 ابى حنيفة رح) وقتا كه باباسى صغيره اولان كريمه سنى تزويج ايدوب مهر نده

نقصان ایلسه یا خود صغیر اولان مخدومنی تزویج ایدوب عورتنک مهر نده زیاده  
ایلسه انلر اوزرینه بابالرینک بو مثللو ایش طو تسمی جائز اولور ( و لایحوز ذلك  
لغير الاب والجد ) اب وجدك غیر یسیچون ماسبقده ذکر اولنان جائز اولماز  
( و یصح النکاح اذا سمی فیہ مهر و یصح وان لم یسم ) نکاح صحیح اولور آنده مهر  
تسمیه اولنور ایسه و اگر مهر تسمیه اولنماز ایسه یینه نکاح صحیح اولور ( و اقل المهر  
عشرة دراهم فان سمی اقل من عشرة دراهم فلها العشرة ) مهرک اقلی اون درهمدر  
اگر اون درهمدن آز تسمیه اولنسه زوجه ایچون عشره لازم اولور ( و من سمی  
مهر عشرة دراهم فما زاد فعليه المسمی ان دخل بها او مات عنها وان طلقها قبل  
الدخول او الخلو فلها نصف المسمی ) بر کیسه اون درهم و اون درهمدن زیاده  
مهر تسمیه ایلسه اول کیسه اوزرینه مسمی لازم کلور اگر اول عورته  
داخل اولوب یا خود اندن فوت اولورسه و اگر اول عورتی دخول یا خود  
خلوت صحیحهدن اول تطلیق ایدرسه تسمیه اولنان مهرک نصفی لازم کلور  
( وان تزوجها ولم یسم لها مهرا او تزوجها علی ان لا مهر لها فلها مهر  
مثلها ان دخل بها او مات عنها وان طلقها قبل الدخول فلها المتعة فهي ثلثة  
اثواب من كسوة مثلها ) بر کیسه عورت تزویج ایدوب عورت ایچون  
مهر تسمیه ایلمسه یا خود عورتی تزویج ایلسه مهری اولماق شرطی اوزرینه  
پس بو صورتده اگر اول عورته داخل اولوب یا خود اندن فوت اولورسه  
اول عورت ایچون مهر مثل لازم کلور اگر اول عورتی قبل الدخول  
تطلیق ایدرسه متعه لازم کلور متعه دیدکاری مثلنک کسوه سندن اوج  
اثوابدر ( وان تزوج مسلم علی خمر او خنزیر فالنکاح جائز فلها مهر مثلها )  
اگر مسلم شراب و یا خود خنزیر اوزرینه تزویج ایلسه نکاح جائزدر اول  
عورت ایچون مهر مثل لازم اولور ( وان تزوجها ولم یسم لها مهرا ثم  
راضی علی تسمیة فهي لها ان دخل بها او مات عنها وان طلقها قبل الدخول  
بها فلها المتعة ) اگر تزویج ایدوب عورت ایچون مهر تسمیه ایلمسه بعده  
بر تسمیه اوزرینه راضی اولسه لر اول تسمیه عورته لازم کلور اگر اول  
عورته داخل اولوب یا خود اندن فوت اولورسه و اگر قبل الدخول  
تطلیق ایدرسه اول عورت ایچون متعه لازم کلور ( وان زاد لها فی المهر

بعد العقد لزمه الزيادة وتسقط بالطلاق قبل الدخول ) اكر عورت ايجون  
 عقدد نصكره مهر ده زياده ايلسه اول زياده لازم كلور لكن قبل الدخول طلاق ايله  
 زياده ساقط اولور ( وان حطت عليه من مهرها صح الخط ) اكر عورت زوجي  
 اوزرينه مهر ندين تنزيل ايلسه صحيح اولور ( و اذا خلا الزوج بامرأته وليس  
 هناك مانع من الوطى ثم طلقها قبل الدخول فلها كمال المهر ) وقتاكه زوج وجه سيلاه  
 خلوت ايدوب و اول مقامده و طى عدن مانع بولنمازسه بعده اول عورتى  
 قبل الدخول تطليق ايلسه مهر ك كالى لازم كلور ( وان كان احدهما مريضاً  
 او صائماً في رمضان او محرماً في حجة او عمرة او كانت حائضاً فليس بخلوة صحيحة )  
 اكر زوج ايله زوجة خلوت ايلدكاري وقتده انلردن بري مضانده صائم اولسه  
 ياخود نامزاج اولسه ياخود حج و عمره ايجون احرامه كيرمش اولسه ياخود  
 عورت حائض اولسه بوسور تلرده خلوت صحيحه بولنماز ( و اذا خلا المجبوب  
 بامرأته فلها كمال المهر عند ابى حنيفة رح وقالوا نصف المهر ) وقتاكه ذكرى  
 مقطوع اولان كيمسه زوجة سيلاه خلوت ايلسه امام اعظم رحمه الله عندنده مهر ك  
 كالى لازم كلور امامين رحمه الله بيورديلر كه نصف مهر لازم كلور  
 ) ويستحب المتعة لكل مطلقه الا مطلقه واحدة وهى التى طلقها  
 قبل الدخول وقد سمي لها مهرا ) ودخى هر بر مطلقه ايجون متعه  
 مستحيدر لكن بر مطلقه ايجون متعه مستحيد دكدر بودخى  
 اول عورتدر كه قبل الدخول زوجى آنى تطليق ايدوب حالبو كه اكا مهر  
 تسميه اولنمش اوله ( و اذا زوج الرجل ابنته على ان يزوج الرجل اخته او ابنته  
 فيكون احد العقدین عوضاً عن الآخر فالعقدان جائزان ولكل واحدة منهما  
 مهر مثلها ) وقتاكه رجل ك كريمه سنى ديكر رجل ك كريمه سنى ياخود  
 قزقر نداشتى تزويج ايتك اوزرينه تزويج ايلسه پس ايكي عقدك بري آخردن  
 عوض اولور وايكي عقد دخى جائز اولور و هر بري ايجون مهر مثل لازم  
 كلور ( وان تزوج حر امرأة على خدمتها سنة او على تعليم القرآن فلها  
 مهر مثلها ) اكر بر حر بر عورتى برسنه خدمت ايتك اوزرينه ياخود  
 عورته تعليم قرآن ايتك اوزرينه تزويج ايلسه عورت ايجون مهر مثل لازم  
 كلور ( وان تزوج عبد حرة باذن مولاه على خدمتها سنة جاز ) ودخى

مولا سنك اذنيه بر كوله بر حره اولان خاتونی بر سنه خدمت ایتك اوزرینه تزوج  
 ایلسه جائز اولور (واذا اجتمع فی نکاح المجنونه ابوها وابنها فالولی فی نکاحها ابوها  
 عندانی حنیفة رح وابی یوسف وقال محمد رح ابوها) وقتا که بر مجنونه ده باباسی  
 و اوغلی جمع اولسه امام اعظم و امام ابی یوسف رحهما الله عندنده اول مجنونه نك  
 نکاحنده ولی مجنونه نك اوغلیدر امام محمد رح بیوردیکه مجنونه نك ولیسی  
 پدر یدر (ولا يجوز نکاح العبد والامة الا باذن مولاها) کوله نك و جاریه نك  
 نکاحی جائز اولماز مکر مولا سنك اذنی اوله (واذا تزوج العبد باذن مولاها فالمهر  
 دین فی رقبتہ یباع فیہ) وقتا که عبد مولا سنك اذنیله تزوج ایلیه پس مهر کوله نك  
 رقبه سنده دیندر کوله مهر مقابله سنده بیع اولور (واذا زوج المولی امته فلیس  
 علیه ان یبوء ایت الزوج و لکنها تخدم المولی و یقال لازوج متى ظفرت بها و طئتها)  
 وقتا که مولی جاریه سی تزویج ایلیه مولی اوزرینه لازم اولماز که اول جاریه بی  
 زوجك بیتنده خالی قیله لکن جاریه مولا سنه خدمت ایدر و زوجنه  
 دینلور که نه زمانکه ظفر بولور سهك اول زمان جاریه بی و طئ ایله  
 (واذا تزوج امرأة علی الف علی ان لا ینخرجهما من البلدة او علی ان لا یتزوج  
 الاخری علیها فان اوفی الشرط فلها المسمى وان لم یوف فلها مهر مثلها)  
 وقتا که بر کیمسه مهری بیک درهم اولمق اوزرینه بر عورت تزوج ایلسه  
 اول شرطله که مرأه بی شهرندن اخراج ایلمیه یا خود اول عورت اوزرینه  
 آخر عورت تزوج ایلمیه اکر اول کیمسه شرطه وفا ایدر سه عورت ایچون  
 مهر مسمى لازم اولور و اکر شرطه وفا ایتمز ایسه عورت ایچون مهر  
 مثل لازم کلور (وان تزوجها علی حیوان غیر موصوف بان تزوجها  
 علی فرس او حمار صحت التسمية ولها الوسط منه والزوج مخیر ان شاء اعطی  
 ذلك وان شاء قیمته) اکر عورتی صفقی معلوم اولمیان حیوان اوزرینه  
 تزوج ایلسه مثلا فرس یا خود حمار اوزرینه تزوج ایلسه تسمیه صحیح اولور  
 و اول عورته حیواندن وسط لازم کلور حالبوکه زوجده مخیر در دیلر سه  
 حیوانك نفسنی اعطا ایدر و دیار سه قیمتی ویرر (ولو تزوجها علی ثوب  
 غیر موصوف جازولها مهر مثلها) اکر عورتی تزوج ایلسه مهری صفقی  
 معلوم اولمیان ثوب اولمق اوزرینه تزوج جائز اولور و عورت ایچون مهر

لازم اولور ( و نکاح المتعة و نکاح الموقت باطل ) و دخی بر ایام منفعتانمک  
 ایچون نکاح ایتمک دخی موقت اوله رق بش کون یا خود اون کون مدتله نکاح  
 ایتمک بو ایکیسی شرعا باطلدر ( و تزوج العبد و الامة بغیر اذن مولاها موقوف  
 ان اجازه جاز و ان رده بطل ) کوله و جاریه نیک مولا لرینک اذنی اولیه رق  
 تزوجلری موقوفدر اکر مولا لری اجازه ایدر سه جائز اولور و اکر ردا ایدر سه  
 باطل اولور ( و کذا لوزوج رجل امرأة بغیر امرها ) اکر بر رجل بر عورتی  
 تزویج ایلسه اول عورتک امری اولیه رق ینه حکم ماسبق مثلثو در ( و یجوز لابن  
 العم ان یتزوج بنت عمه من نفسه ) و دخی عمی اوغلی ایچون عمیسنک کریمه سنی نفسنه  
 تزویج جائز اولور ( و اذا اذنت المرأة للرجل ان یتزوجها من نفسه فعقد بحضرة  
 شاهدین جاز ) وقتا که بر جل نفسنه تزویج ایتمک ایچون عورت اول رجه اذن  
 و یرسه پس ایکی شاهد حضور نده بر جل عقد ایلسه جائز اولور ( و اذا ضمن الولی  
 فی المهر صح الضمان و للمرأة الخیار فی مطالبة زوجها او ولیها ) وقتا که  
 ولی مهردده ضمانی التزام ایدر ضمان صحیح اولور و مرأه زوجنی یا خود  
 زوجک ولیسنی مطالبه ایتمکده مخیردر ( و اذا فرق القاضی بین الزوجین  
 فی النکاح الفاسد قبل الدخول فلامهر لهما و كذلك بعد الخلو ) وقتا که قاضی  
 نکاح فاسدده قبل الدخول زوجینک بیننی تفریق ایدر اول زوجه ایچون مهر  
 لازم اولماز و خلوتد نصکره ینه حکم بویلجه در ( و ان دخل بها فلها مهر مثلها  
 لایزاد علی المسمى و علیها العدة و یثبت نسب ولدها ) اکر نکاح فاسدده زوج  
 زوجهیه داخل اولسه زوجه ایچون مهر مثل لازم کلور لیکن مهر مثل  
 مسمى اوزرینه زیاده قلتماز و اول عورت اوزرینه عدت لازمدر و عورتک  
 ولدینک نسبی ثابت اولور ( و مهر مثلها یعتبر باخواتها و عماتها و بنات عمها  
 و لایعتبر بامها و خالاتها اذا لم تکن من قبيلتها ) عورتک مهر مثلی قزقر نداشتلریله  
 و خاله لر یله و عمیسنک کریمه لر یله اعتبار اولنور اناسنه و تیزه لرینه اعتبار اولتماز  
 بونلر کندی قبیلله سندن اولمدقلری وقتده ( و یعتبر فی مهر المثل ان تتساوی  
 المرأتان فی السن و الجمال و العقل و المال و العصر و البلد ) مهر مثله اعتبار  
 اولنن ایکی عورت یا شده و جمالده و عقلده و مالده و عصرده و شهرده برابر  
 اولمقدر ( و یجوز تزوج الامة مسلمة کانت او کتابیة ) جاریه بی تزوج جائزدر

اول جاریه مسلمه اولسون یا خود کتابیه اولسون ( و لایحوز ان یتزوج امة  
 علی حره ) ودخی حر اوزرینه جاریه بی تزوج جائز اولماز ( و یحوز للحر  
 ان یتزوج اربعا من الحرائر والاماء و لیس له ان یتزوج اکثر من ذلك )  
 حر اولان کیمسه ایچون جاریه و حر ملردن درده قدر تزوج ایتمک جائز اولور  
 حر ایچون در تدن زیاده تزوج جائز اولماز ( و لایتزوج العبد اکثر من اثنتین )  
 کوله اولان کیمسه ایکی عورتدن زیاده تزوج ایلیه من ( فان طلق احدی الاربع  
 طلاقا بانئا لم یجز له ان یتزوج الاخری حتی تنقضی عدتها ) پس حر اولان  
 کیمسه درت عورتدن برینی طلاق باین ایله تطلیق ایلسه اول عورتک عدتی تمام  
 اولدقجه دیگر عورت تزوج ایتمک جائز اولماز ( و اذا زوج المولی امة ثم اعتقها فلها  
 الخیار ان شاءت قامت علی النکاح وان شاءت فسخت حرا کان الزوج او عبدا  
 و کذا المکاتبة ) وقتا که مولی جاریه سنی تزوج ایدوب بعده آزاد ایلسه اول  
 جاریه ایچون مخیرک واردر دیلرسه نکاح اوزرینه قائمه اولور و دیلرسه  
 نکاحی فسخ ایدر جاریه نک زوجی حر اولسون یا خود کوله اولسون مکاتبه نک  
 حکمی جاریه نک حکمی مثل و در ( وان تزوجت امة بغير اذن مولاها ثم اعتقت  
 صح النکاح و لا خیار لهما ) اکر بر جاریه مولا سندن اذنسز تزوج ایلسه بعده  
 جاریه آزاد اولنسه نکاح صحیح اولور و اول جاریه ایچون مخیرک یوقدر ( و من تزوج  
 امرأتین فی عقدة واحدة و احدهما لا یحل له نکاحها صح نکاح التي تحل له و بطل  
 نکاح الاخری ) بر کیمسه عقده و احده ده ایکی عورتی تزوج ایلسه حالبوکه  
 اول ایکی عورتک برینک نکاحی اول کیمسه ایچون حلال اولماز نکاحی حلال  
 اولان عورتک نکاحی صحیح اولور دیگر عورتک نکاحی باطل اولور ( و لو سمی  
 بدلا فی العقد کان کله لاتی صح نکاحها عند ابی حنیفة رح و عندهما لهما ) اکر  
 ذکر اولنان کیمسه عقد مقابله سنده بر مقدار مهر تسمیه ایلسه امام اعظم  
 رحمه الله عندنده تسمیه اولنان مهرک کلیسی نکاحی حلال اولان عورت  
 ایچوندر امامین عندنده ایکیسی ایچوندر ( وان كانت الزوجة معیبة فلا خیار  
 لزوجها ) اکر زوجه عیبلی اولسه زوج ایچون مخیرک اولدی ( وان کان  
 عنینا اجله الحاکم سنة فان وصل اليها و الا فرق بینهما ان طلبت المرأة  
 التفریق ) اکر زوج عنین اولسه یعنی آتی سست اولوب جماعه مقتدر



اوله مازایسه حاکم اول زوجه بر سنه مهلت ویررا کر عورته واصل اولورسه  
نه کوزل واکر واصل اوله مازایسه عورت تفریق طلب ایلدیکی صورتده  
حاکم بینلرینی تفریق ایدر (والفرقة تطليقة بائنه ولها کمال المهر ان کان  
دخل بها) ودخی فرقت طلاق باینه در اول عورت ایچون مهرک تمامی  
لازم کلوراکر زوج اول عورته داخل اولدایسه (وان کان محبوباً فرقی  
فی الحال ولا یؤجل) واکر اول زوج محبوب یعنی آتی مقطوع اولورسه  
بینلری اول آنده بلا تأجیل تفریق اولنور (والخصی یؤجل کما یؤجل  
العین) بی خایه اولان کیمسه عین تأجیل اولندیغی کبی تأجیل اولنور  
(واذا اسلمت المرأة وزوجها کافر عرض علیه القاضی الاسلام فان اسلم  
فهی امرأته وان ابی من الاسلام فرقی بينهما وکان ذلك طلاقاً بائناً عند  
ابی حنیفة ومحمد رحمهما الله وقال ابو یوسف هو فرقة بغير طلاق) وقتا که  
مرأه اسلامه داخل اولوب زوجی کافر اولسه قاضی اول زوج اوزرینه  
اسلامی عرض ایدر اکر اسلامی قبول ایدرسه اول عورت انک زوجه سیدر  
واکر اسلامی قبولدن اعراض ایدرسه قاضی بینلرینی تفریق ایدر و بو تفریق  
امام اعظم وامام محمد رحمهما الله عندلرنده طلاق باین اولور امام ابی یوسف  
رح بیوردیکه بو تفریق بلا طلاق بر فرقه در (وان اسلم الزوج وتحتة مجوسیه  
عرض علیها الاسلام فان اسلمت فهی امرأته والافرق بينهما ولم یکن الفرقة  
طلاقاً بائناً فان کان قد دخل فلها المهر وان لم یکن دخل بها فلها مهر لها) اکر  
زوج اسلامه داخل اولوب حالبو که تحتده مجوسیه اولیجیدر اول مجوسیه  
اوزرینه اسلام عرض اولنور اکر اسلامی قبول ایدرسه اول عورت اول  
آدمک زوجه سیدر واکر قبول ایتزایسه بینلری تفریق اولنور وفرقت طلاق  
باین اولماز پس زوج اول مجوسیه به داخل اولدایسه مهر لازم کلور واکر  
داخل اولدایسه اول مجوسیه ایچون مهر لازم اولماز (واذا اسلمت المرأة فی دار  
الحرب لم تقع الفرقة علیها حتی تحيض ثلاث حیض) وقتا که عورت دار حربده  
اسلامه داخله اوله اول عورت اوزرینه فرقت واقع اولماز تا که اوچ حیض  
کورنه نهدک (فان حاضت بانت من زوجها) پس اوچ حیض ایله حیض کوررسه  
زوجندن بوش اولور (واذا اسلم زوج الکتابیه فهما علی نکاحهما) وقتا که

کتابیه نک زوجی اسلامی قبول ایلیه آنلر نکاحلری اوزرینه اولیجیدرلر  
 (واذا خرج احد الزوجین الی ما سلمات من دار الحرب وقعت الینونة بینهما) وقتا که  
 زوج ایله زوجیه نک بری مسلم اوله رق دار حرب بدن بزه خروج ایلسه ایکسی  
 بیننده بینونت واقع اولور (وان سبی احدها وقعت الینونة بینهما) ایکسینک  
 بری اسیر اولسه بینونت واقع اولور (وان سبیامعالم تقع الینونة) اکر ایکسی  
 برلکده اسیر اولسه لر بینونت واقع اولماز (واذا خرجت المرأة الینا مهاجرة  
 جازان تزوج ولا عدة علیها عندابی حنیفة رح فان كانت حاملا لم تزوج حتی تضع  
 حملها) وقتا که مرأه مهاجره اوله رق بزم دار مزه خروج ایده تزوج ایلمسی  
 جائز اولور امام اعظم رح عندنده انک اوزرینه عدت لازم اولماز اکر حامل  
 اولور ایسه تزوج ایلیه مز تا که حملی وضع ایلینه دک (واذا ارتد احد الزوجین  
 وقعت فرقة بغير طلاق) وقتا که ایکی زوجک بری نعوذ بالله تعالی مرتد اوله بلا طلاق  
 فرقت واقع اولور (وان ارتد الزوج وقد دخل بها فلها کمال المهر فان لم يدخل  
 بها فلها نصف المهر) اکر زوج مرتد اولسه حالبو که زوجه یه داخل اولمشدر  
 پس زوجه ایچون کمال مهر لازم اولور و اکر داخل اولم دیسه نصف مهر  
 لازم کلور (فان كانت المرأة مرتدة فان كانت الردة قبل الدخول بها فلها مهر لها  
 وان كانت بعد الدخول فلها المهر) اکر عورت مرتده اولسه پس ردت  
 قبل الدخول ایسه عورت ایچون مهر لازم اولماز اکر ردت بعد الدخول ایسه  
 عورت ایچون مهر لازم اولور (وان ارتد امعالم اسلاما فیهما علی نکاحهما) اکر  
 زوج و زوجه ایکسی برلکده نعوذ بالله مرتد اولوب بعده اسلامی قبول ایتمسه لر  
 پس آنلر نکاحلری اوزرینه اولیجیدرلر (ولا یجوز ان یتزوج المرتد مسلمة  
 ولا کافرة ولا مرتدة) مرتد اولان کیمسه مسلمه اولان خانونی تزوج ایتمکه  
 رخصت یوقدر دخی کافره اولان عورتی و مرتده اولان عورتی مرتدک  
 تزوج ایلمسی جائز اولماز (وکذا المرتدة لا یتزوجها مسلم ولا کافر  
 ولا مرتد) دخی مرتده اولان عورتی مسلم اولان کیمسه و کافر اولان  
 کیمسه و مرتد اولان کیمسه تزوج ایتمک جائز اولماز (وان کان احد  
 الزوجین مسلما فالولد یكون علی دینه) اکر ایکی زوجک بری مسلمان  
 اولسه ولد آنک دینی اوزرینه اولور (وکذا ان اسلم احدها وله ولد

صغیر صار ولده مسلماً باسلامه) اگر یکی زوجک بری مسلمان اولوب  
 حالبوکه ولد صغیری اولیجیدر اول ولد صغیر یکی زوجک برینک اسلامی  
 سببیه مسلمان اولور (وان کان احداً بویه کتابیا و الاخر مجوسیا فالولد کتابی)  
 اگر ولدک بابا و انا سندن بری کتابی اولوب آخر مجوسی اولسه اول ولد کتابیدر  
 (واذا تزوج الکافر بغير شهود او فی عدة کافر و ذلك فی دینهم جائز ثم اسلما  
 اقر اعلیه) وقتا که کافر بلا شهود یا خود دیگر کافرک عدتنده تزوج ایده  
 بومثل و قباحت انلرک آیین باطلار نده جائزدر بعده ایکیسیده مسلمان اولسه لر  
 تزوج اوزرینه قرار ویریلور یعنی بینلری تفریق اولنماز (وان تزوج المجوسی  
 اخته او ابنته ثم اسلما فرق بینهما) اگر مجوسی همشیره سنی یا خود کریمه سنی  
 تزوج ایلسه بعده مسلمان اولسه لر بینلری تفریق اولنور (واذا کان لرجل  
 امرأتان فعليه ان يعدل بینهما فی القسم بکرین کانتا او یتیین او کانت احدیهما  
 بکرا و الاخری ثیباً) وقتا که برر جلاک تحت نکاحنده ایکی عورتی اوله  
 اول رجل اوزرینه واجبدر که اول ایکی عورت بیننده اولان قسمده  
 عدالت ایلیه انلر با کر اولسونلر یا خود ثیب اولسونلر یا خود ایکیسینک  
 بری با کر اخری ثیب اولسون (وان کانت احدهما مة و الاخری حرة  
 فللحرة الثلثان من القسم و للامة الثلث) اگر یکی زوجهنک بری جاریه  
 و آخری حره اولسه پس حره ایچون قسمدن ثلثان و جاریه ایچون ثلث  
 اولیجیدر (ولاحق لهن فی القسم حالة السفر فیسافر الزوج بمن شاء  
 منهن فالاولی ان یقرع بینهن فیسافر بمن خرجت قرعتها) ودخی سفر  
 حالنده زوجهلر ایچون قسمده حق اولمادی پس زوج زوجهلردن  
 دیله دیکیله مسافرت ایدر لکن اولی اولان بینلرنده قرعه اتوب قرعه سی  
 چیقان عورت ایله مسافرت ایتمکدر (واذا رضیت احدی الزوجتان  
 بترك نصیبها لصاحبتهما جاز ولها ان ترجع فی ذلك) وقتا که ایکی زوجهنک  
 بری صاحبهنه نصیبنی ترک ایله راضی اولسه جائز اولور و انک ایچون  
 شونده رجوع ایتمک دخی اولیجیدر

کتاب الرضاع

شوبخنده رضاعه دائر مسائل بیان اولنور رضاع عورت ممه سندن سود

امكدر (قليل الرضاع وكثيره سواء) رضاعك قليل وكثيري برابر در  
 (اذا حصل في مدة الرضاع يتعلق به التحريم) وقتا كه رضاع مدتي رضاعده  
 حاصل اوله تحريم اكا تعلق ايدر (ومدة الرضاع عند ابى حنيفة رحمه الله ثلثون  
 شهرا وعندهما سنتان) رضاعك مدتي امام اعظم رحمه الله عند نده او توز ماهدر  
 امامين رحمهما الله عند نده ايكي سنه در (فاذا مضت مدة الرضاع لم يتعلق به  
 التحريم) وقتا كه رضاعك مدتي فوت اوله رضاعه تحريم تعلق ايلمز (ويحرم  
 من الرضاع ما يحرم من النسب الا ام اخته من الرضاع فانه يجوز ان يتزوجها)  
 رضاعدن او توري حرام اولور نسبتن حرام اولديني كي لكن رضاعدن اولان  
 قزقرداشنك اناسي حرام اولماز زيرار رضاعا قزقرداشنك اناسني تزوج جائز اولور  
 (ولا يتزوج ام اخته من النسب) نسبتن اولان همشيره سنك والده سني تزوج  
 جائز اولماز زير او كي والده سي اولديغدن (واخت ابنه من الرضاع فانه يجوز  
 ان يتزوجها) رضاعدن اولان او غلونك قزقرداشني دخي حرام اولماز زير اني  
 تزوج جائز اولور (ولا يجوز ان يتزوج اخت ابنه من النسب وامرأة ابنه  
 من الرضاع كما لا يجوز ان يتزوج امرأة ابنه من النسب) نسبتن اولان او غلنك  
 قزقرداشني تزوج جائز اولماز دخي رضاعدن اولان او غلنك عورتني تزوج  
 جائز اولماز نسبا او غلنك عورتني تزوج جائز اولماز دخي (ولبن الفحل  
 يتعلق به التحريم وهو ان ترضع المرأة صبية فتحرم هذه الصبية على زوجها  
 وعلى ابائه وابنائهم ويصير الزوج الذي ينزل به اللبن ابا للمرضعة) ودخي ار ككدن  
 حاصل اولان سوده تحريم تعلق ايدر فحل اولان رجلك سودينه تحريمك  
 تعلق اولدر كه عورت بر صبيه امز رسه پس اول صبيه اول عورتك زوجي  
 اوزرينه و بابالري اوزرينه و او غلري اوزرينه حرام اولور لبنك نزولنه  
 سبب اولان زوج مرضعه ايچون اب اولور (ويجوز ان يتزوج الرجل  
 باخت من الرضاع) ودخي رجل رضاعا قزقرداشنك قزقرداشني تزوج ايتك  
 جائز اولور (كما يجوز ان يتزوج باخت اخيه من النسب وذلك مثل  
 الاخ من الاب اذا كان له اخت من امه جاز لاخيه من ابيه ان يتزوجها)  
 نسبا قزقرداشنك قزقرداشني تزوج جائز اولديني كي مذكورك  
 صورتني اولدر كه بابادن اولان قزقرداشني ايچون انادن بر قزقرداشني

اولسه بآبادن اولان قرنداشی ایچون اول اختی تزوج ایتمک جائز اولور  
 (وکل صبیین اذا اجتماعا علی ندی واحد لم یجز لاحدهما ان یتزوج الاخری)  
 هرایکی صبی که برمه او زرنده جمع اوله لر ایکیسندن بری ایچون آخری تزوج  
 جائز اولماز (ولایحوز ان یتزوج المرضعة احد من ولداتی ارضعت ولا ولدها)  
 سود امزیرن عورتک ولد لرندن بری مرضعه بی تزوج جائز اولماز دخی  
 اول عورتک ولدینک ولدی مرضعه بی تزوج ایلیه من (ولایتزوج الصبی  
 المرضع اخت زوج المرضعة لانها عمته من الرضاع) مرضع اولان صبی مرضعه  
 اولان خاتونک زوجنک قز قرنداشی تزوج ایلیه من زیرازو جک قز قرنداشی  
 مرضعک رضا خاله سیدر (واذا اختلط لبن المرأة مع الماء واللبن غالب تعلق به  
 التحريم فان غلب الماء لم يتعلق به التحريم) وقتا که عورتک سودی صو ایله  
 مختلط اوله حالبو که سود غالب دراکا تحريم تعلق ایدر واکر صو غالب اولور ایسه تحريم  
 تعلق ایلمز یعنی صوی غالب اولان سودی اکل ایدن کیمسه یه اول عورت  
 حرام اولماز (وان اختلط بالطعام لم يتعلق به التحريم وان كان اللبن غالباً عند  
 ابی حنیفة رحمه الله) واکر سود طعام ایله مختلط اولسه حراملق اکا تعلق ایتمز  
 هر قن سود غالب اولور سه ده (وان اختلط بالدواء واللبن هو الغالب تعلق به  
 التحريم) وقتا که سود دوا ایله مختلط اولسه حالبو که سود غالب در حراملق  
 تعلق ایدر (واذا حلب اللبن من المرأة بعد موتها فاجر به الصبی تعلق به  
 التحريم) وقتا که عورت فوت اولد قدن صکره عورتدن سود صاغیلوب پس  
 بر صبینک حلقومنه ادخال اولسه حراملق تعلق ایدر (واذا اختلط اللبن باللبن  
 شاة وهو الغالب يتعلق به التحريم) وقتا که عورتک سودی غنم سودی ایله  
 مختلط اولسه حالبو که عورتک سودی غالب در حراملق تعلق ایدر (واذا اختلط  
 لبن امرأتين تعلق التحريم باكثر عند ابی حنیفة و ابی یوسف رحمه الله وقال  
 محمد رحمه الله يتعلق بهما التحريم) وقتا که ایکی عورتک سود لری مختلط  
 اوله حراملق زیاده سنه تعلق ایدر امام اعظم وامام ابی یوسف عندنده  
 وامام محمد بیوردیکه ایکی عورتک سودینه تحريم تعلق ایدر (واذا نزل  
 للبکر ابن فارضعت صبیا یثبت به التحريم) وقتا که بکر ایچون سود نازل  
 اولوب بر صبی امزرسه حراملق ثابت اولور (واذا شرب صبیان ابن

شاة فلارضاع بينهما) وقتا که ایکی صبی بر غنمک سودندن ایچسه لر پس انلرک  
 بیننده رضاع ثابت اولماز (وان نزل لارجل ابن فارضع صبیة لم يتعلق به  
 التحريم) اگر روجل ایچون سودنازل اولوب بر صبیة بی امزرسه بوسبب ایله  
 تحريم تعلق ایلمز (واذا تزوج الرجل صغيرة وكبيرة فارضعت الكبيرة  
 الصغيرة حرمتا على الزوج فان كان لم يدخل على الكبيرة فلأمهر لها وللصغيرة  
 نصف المهر يرجع الزوج به على الكبيرة ان كانت تعمدت به الفساد وان  
 لم تتعمد به الفساد فلا شيء عليهما) وقتا که روجل کبیره وصغیره بی بر لکده  
 تزوج ایدوب و کبیره صغیره بی امزرسه زوج اوزرینه ایکیسیده حرام اولور لر  
 پس اگر زوج کبیره اوزرینه داخل اولمديسه کبیره به مهر لازم اولماز و صغیره  
 ایچون نصف مهر لازم اولور و زوج نصف مهر ایله کبیره اوزرینه رجوع  
 ایدر اگر کبیره امزرمک ایله فساد قصد ایلدیسه و اگر امزرمک ایله فساد  
 قصد ایلمدیسه کبیره اوزرینه بر نسنه لازم اولماز (ولا يقبل في الرضاع شهادة  
 النساء منفردات وانما يثبت بشهادة رجلين او رجل وامرأتين) ودخی  
 رضاعک ثبوتنده یالکنز اولدق لری حالده عورتلرک شهادت لری قبول اولماز  
 آنجق ایکی رچلک یاخود بر رچل ایکی عورتک شهادت لریله ثابت اولور

### کتاب الطلاق

کله جکده ذکر اولنان مسائل طلاقک بیاننده در (الطلاق على ثلاثة  
 اوجه احسن الطلاق و طلاق السنة و طلاق البدعة) ودخی طلاق  
 اوچ وجه اوزرینه در بری احسن الطلاق و بری طلاق سنت و بری  
 طلاق بدعتدر (واما الطلاق الاحسن وهو ان يطلق الرجل امرأته تطليقة  
 واحدة في طهر لاجماع فيه يتركها حتى تنقضي عدتها) اما طلاق احسن  
 اولدر که رچل عورتی جماع اولمیه رق بر طهرده طلاق واحده ایله تطليق  
 ایدوب عدتی منقضیه اولانه دک ترک ایتمکدر (وطلاق السنة وهو ان يطلقها  
 بعد الدخول بها في ثلاثة اطهار) سنت اولان طلاق اولدر که رچل عورتی  
 دخولدن صکره اوچ طهرده تطليق ایتمکدر (واما البدعة فهو ان يطلقها  
 ثلاثا بكلمة واحدة في دفعة واحدة او ثلاثا في طهر واحد فاذا فعل ذلك  
 وقع الطلاق وبات منه وكان عاصيا) اما بدعت اولان طلاق اولدر که

رجل زوجته سنة دفعة واحدة كلمة واحدة ايله بردفعه ده اوج كره تطبيق  
 اتمكدر يا خود بر طهرده اوج كره تطبيق اتمكدر بو مثلوايشلديكي وقتده  
 طلاق واقع اولور و زوجدن عورت طلاق باين ايله بوش اولور و زوج  
 عاصي اولور ( والسنة في الطلاق من وجهين سنة في الوقت وسنة في العدد  
 يستوي فيه المدخول بها وغير المدخول بها ) ودخى طلاقده سنت ايكي وجهنددر  
 بري وقتده سنت و بري عددده سنتدرو بو عددده مدخول بها ايله مدخول بها نك  
 غيري برابر در ( والسنة في الوقت يكون في المدخول بها خاصة وهو ان يطلقها  
 في طهر لاجماع فيه ) وقتده سنت اولان طلاق خاصة مدخول بها نك حقه ده اولور  
 وقتده سنت اولدر كه زوجته سني جماع اولميان طهرده تطبيق اتمكدر  
 ( وغير المدخول بها يطلقها في حال الطهر والحيض جميعا ) مدخول بها اولميان خاتوني  
 زوجي حيض و طهر حالده تطبيق ايدر ( وان كانت المرأة لا تحيض من صغر  
 او كبر و اراد ان يطلقها للسنة طلقها واحدة فان مضى شهر طلقها اخرى فان مضى  
 شهر آخر طلقها اخرى ) اكر عورت صغرو كبردن او توري حيض كور مسه  
 و زوجي سنت وجهه اوزره تطبيق اتمك مراد ايلسه طلاق واحده ايله تطبيق ايله  
 پس بر شهر كچر سه بردخى تطبيق ايله و اكر بر آخر آي كچر سه ينه بردخى تطبيق  
 ايله ( ويجوز ان يطلقها ولم يفصل بين وطئها و طلاقها زمان ) عورتى تطبيق  
 ايدوب و طيء ايله طلاق بينى بر مقدار زمان ايله فصل ايتماك جائز  
 اولور ( و طلاق الحامل يجوز عقيب الجماع و تطلقها ثلاثا للسنة يفصل بين كل  
 تطبيقين بشهر عند ابى حنيفة و ابى يوسف رحمهما الله و قال محمد رحمه الله  
 لا تطلقها للسنة الا واحدة ) حامل اولان عورتى جماعت عقينده تطبيق  
 اتمك جائز اولور سنت وجهه اوزره اوج كره تطبيق او انور امام اعظم  
 و امام ابى يوسف عندنده هر ايكي تطبيقه نك بينى بر آي ايله فصل ايدر امام  
 محمد بيورديكه سنت اجلندن آنجق بر كره تطبيق او انور ( و اذا طلق  
 الرجل امرأته في حال الحيض وقع الطلاق ويستحب له ان يراجعها حين طهرت  
 و اذا طهرت و حاضت ثم طهرت فهو مخير ان شاء طلقها و ان شاء امسكها )  
 وقتا كه رجل عورتى حيض حالده تطبيق ايله طلاق واقع اولور و اول  
 رجل ايچون مستحب اولور كه عورت پاكلانديكي وقتده مراجعت ايله

وقتا که عورت پاکلا نوب و حیض کوروب بعده طاهره اولدینی صورتده  
 رجل مخیردر دیلرسه تطلیق ایدر و دیلرسه امساک ایدر ( و یقع طلاق کل  
 زوج اذا کان عاقلا بالغاً دون الصبی والمجنون والنائم ) عاقل و بالغ اولان  
 هر زوجک طلاق و اقع اولور صبی و مجنون و نائم اولان کیمسه لک طلاق و اقع  
 اولماز ( و یقع طلاق العبد علی امرأته دون مولاه علیها ) کوله نک کنیدی  
 عورتی اوزرینه طلاق و اقع اولور کوله نک مولا سنک طلاق کوله نک  
 زوجہ سی اوزرینه و اقع اولماز ( و الطلاق ضربان صریح و کنایه ) ودخی  
 طلاق ایکی نوعدر بری طلاق صریح و بری طلاق کنایه در ( و الصریح  
 قوله انت طالق او مطلقه او طلقتمک فهذه الفاظ رجعية لا یقع بها الا واحدة  
 وان نوى اکثر من ذلك ) طلاق صریح رجک بود کر ایلدیکی قوللردر شو  
 الفاظ طلاق رجعیه در و بو الفاظ ایله آنجق بر طلاق و اقع اولور هر قجن بردن  
 زیاده نیت ایدر سه ده ( و لا تفتر هذه الالفاظ الی نية ) و الفاظ مذ کوره نیته  
 محتاج اولماز ( و قوله انت الطلاق او انت طالق الطلاق او انت طالق طلاقا  
 فان لم یکن له نية یقع واحدة رجعية وان نوى ثلاثا کان ثلاثا ) ودخی رجل بو  
 ذکر اولنان قوللری دیوب نیتی اولماز ایسه بر طلاق رجعیه و اقع اولور و اکر  
 اوچ طلاق نیت ایدر سه اوچ طلاق و اقع اولور ( و الضرب الثاني الکنايات  
 لا یقع بها الطلاق الابنية او دلالة حال ) ضرب ثانی کنایه لردرو کنایه لرایله طلاق  
 و اقع اولماز آنجق نیت ایله یا خود حالک دلالتیله و اقع اولور ( و هی علی ضربین  
 منها ثلاثة الفاظ یقع بها الطلاق الرجعی و لا یقع بها الا واحدة و هی قوله اعتدی  
 و استبری رحمک و انت واحدة ) کنایات ایکی ضرب اوزرینه در کنایاتدن اوچ  
 لفظ وارد در که اول اوچ لفظ ایله بر طلاق رجعی و اقع اولور و اول الفاظ ایشته  
 بود کر اولنان قوللردر ( و بقية الکنايات اذ انوى بها طلاقا كانت واحدة بابنية  
 وان نوى ثلاثا کان ثلاثا وان نوى ثنتين كانت واحدة ) ودخی کنایاتک بقیه سیله  
 رجل طلاق نیت ایلدیکی وقتده واحدة باینه و اقع اولور و اکر اوچ طلاق نیت  
 ایدر سه اوچ و اقع اولور و اکر ایکی نیت ایدر سه بر طلاق و اقع اولور ( و هو قوله  
 انت بائن و بته و بتله و حرام و حبلك علی غاربك و الحقی باهلك و خلیة و بریة  
 و وهبتک لاهلك و سرحتک و فارقتک و انت حرة و تقنی و استتری و اغربی و ابنتی



الازواج فان لم يكن له نية لم يقع بهذه الالفاظ طلاق الا ان يكون في مذاكرة  
 الطلاق فيقع بها الطلاق في القضاء ولا يقع فيما بينه وبين الله تعالى الا ان ينويه (   
 ودخى كنياتك بغيره سي شو ذكر اولنان قولر در پس اكر رجل ايجون  
 نيت اولماز ايسه ذكر اولنان الفاظ ايله طلاق واقع اولماز لكن اكر زوج طلاق  
 مذاكره سنده اولور ايسه شو الفاظ ايله قضاء طلاق واقع اولور اما رجل ايله  
 مولاي متعال بيننده نيت ايتدكجه طلاق واقع اولماز ( وان لم يكونا في ذكر  
 الطلاق وكانا في غضب او خصومة وقع الطلاق بكل لفظ لا يقصد به السب  
 والشتيمة ولم يقع بما يقصد به السب والشتيمة الا ان ينويه ) واكر زوج طلاق  
 مذاكره ده اولميو ب غضب وخصومتده اولسه لر سب قصد ايلمديكي هر لفظ ايله  
 طلاق واقع اولور وسب يعني سو كوك قصد ايلديكي لفظ ايله طلاق  
 واقع اولماز مادامكه طلاق نيت ايلمدي ( واذا وصف الطلاق بضرب من الزيادة  
 والشدة كان بائنا مثل ان يقول انت طالق بائن وطالق اشد الطلاق والحش  
 الطلاق وطلاق الشيطان والبدعة وكالجبل وملى البيت ) ودخى رجل طلاق  
 زياده وشدتن بر نوع ايله وصف ايلديكي صورتده طلاق باين واقع اولور  
 بو ذكر اولنان الفاظي ديمك مثلو ( واذا اضاف الطلاق الى جملتها او الى  
 ما يعبر به عن الجملة وقع الطلاق مثل ان يقول انت طالق اور قبلك طالق او عنقك  
 اور ورك او بدنك او جسدك او فرجك او وجهك ) وقتا كه طلاقى زوجه سنك  
 جمله سنه يا خود جمله دن تعبير اولنان عضوه نسبت ايله طلاق واقع اولور  
 شو مذکور اولان الفاظي ديمك مثلو ( وكذلك ان طلق جزاً شائعاً منها  
 مثل ان يقول نصفك او ثلثك ) اكر زوجه دن شايع اولان جزئى تطليق ايلسه  
 ينه حكم ماسبق كبي در زوجه نك نصفنى يا خود ثلثنى تطليق مثلو ( وان قال  
 يدك اور جلك طالق لم يقع به الطلاق ) اكر رجل زوجه سنه ديسه كه الك  
 يا خود اياغك طالق طلاق واقع اولماز زير ابو جزئلا ايله بدتن تعبير اولماز  
 ( وان طلقها نصف تطليقة او ثلث تطليقة كانت تطليقة واحدة ) اكر عورتى  
 نصف طلاق يا خود ثلث طلاق ايله تطليق ايلسه تطليقة واحدة واقع اولور  
 ( وطلاق المكره والسكران واقع ) اكر اه اولان كيمسه نك وسر خوش اولان  
 كيمسه نك طلاقى واقع اولور ( ويقع طلاق الاخرس بالاشارة ) ودخى دلسمز

اولان کیمسه نك طلاقى اشارت ايله واقع اولور (واذا اضاف الطلاق الى النكاح  
 وقع عقيب النكاح مثل ان يقول ان زوجتك فانت طالق او يقول كل امرأة  
 اتزوجها فهي طالق) وقتا که رجل طلاقى نکاحه نسبت ايليه نکاحک عقيبنده  
 طلاق واقع اولور بود کر اولنان قولارى ديمک مثلو (واذا اضاف الى الشرط  
 وقع عقيب الشرط مثل ان يقول لامرأته ان دخلت الدار فانت طالق) وقتا که  
 طلاقى شرطه نسبت ايليه شرطک وجودى عندنده طلاق واقع اولور (۲) رجل  
 عورتنه شود کر اولنان قولى ديمک مثلو (ولا تصح اضافة الطلاق الا ان يكون الحالف  
 مالكا او يضيفه الى ملكه وان قال لاجنبيه ان دخلت الدار فانت طالق ثم تزوجها  
 فدخلت الدار لم تطلق) ودخى طلاقى نسبت صحيح اولماز مکر حالف اولان کیمسه  
 مالک اوله ياخود طلاقى ملکنه نسبت ايليه پس رجل اجنبيه اولان عورته  
 اگر سن داره داخل اولور سهک طالق سهک ديسه بعده اول عورتى تزوج ايدوب  
 عورت داره داخل اولسه تطليق اولماز زيرا حالف نسبت وقتنده اول عورته  
 مالک دکل ايدى (والفاظ الشرط ان واذا واذا ما وكل وكما ومتى ومتى ما وفى كل  
 واحد من هذه الشرط واذا وجد الشرط انحلت اليمين ووقع الطلاق الا فى كل ما فان  
 الطلاق يتكرر بتكرر الشرط حتى يقع ثلاث تطليقات فان تزوجها بعد ذلك  
 وتكرر الشرط لم يقع شيء) ودخى الفاظ شرط بوراده ذکر اولنان ايدى  
 الفاظدر شو الفاظ شروطن هر برنده شرط بولندينى وقتنده يمين منحل  
 اولور و طلاق دخى واقع اولور لکن کما لفظنده دکل زيرا شرطک تکرارى  
 سبيله طلاق تکرر ايدرتا که اوج طلاق واقع اولانه دک پس اوج طلاق  
 واقع اولوب زوج آخردن صکره اول عورتى تزوج ايدوب و شرط  
 تکرر ايلسه طلاقدن بر نسنه واقع اولماز (وزوال الملك بعد اليمين  
 لا يبطلها فاذا وجد الشرط فى ملكه انحلت اليمين ووقع الطلاق واذا وجد  
 فى غير ملكه انحلت اليمين ولم يقع شيء) ودخى يميندن صکره ملکک زوالى  
 يمينى ابطال ايلمز پس رجلک ملکنده شرط بولنسه يمين منحل اولور  
 و طلاق دخى واقع اولور وا کر ملکک غيرنده شرط بولنسه يمين منحل  
 اولور و بر نسنه واقع اولماز (واذا اختلفا فى وجود الشرط فالقول قول  
 الزوج الا ان تقيم المرأة بينة) وقتا که زوج ايله زوجه شرطک وجودنده

(۲) مسئله رجل  
 عورتنه ديسه که اگر  
 سن شوداره داخل  
 اولور ايسهک اوج  
 طلاق بوش اوله سين  
 شرعا خلاصى اولدرکه  
 رجل عورتى بر  
 طلاق ايله تطليق  
 ايدوب عدتى تمام  
 اولدقدن صکره  
 عورت اولداره  
 داخل اوله بو  
 صورتده شرط  
 بولنوب و يمين  
 منحل اولدى بعده  
 ايکى طلاق ايله  
 زوجه يى تزوج ايليه  
 شد

اختلاف ایلسه لر پس زوجك قولنه اعتبار اولنور مکر عورت شرطك  
وجودی اوزرینه شاهد اقامه ایلیه ( وان كان الشرط لا يعلم الا من جهتها  
فالقول قول الزوجة في حق نفسها مثل ان يقول ان حضرت فانت طالق فقالت  
حضرت طالقت ) اکر شرطك معلوم اولمسی انجق عورتك طرفدن اولسه پس  
کندی نفسی حقننده قول زوجه نك قولیدرا اکر زوجه سنه دیسه که اکر سن حائض  
اولور سهك طالقسك پس عورت دیسه که حائض اولدم اول آنده عورت بوش  
اولور ( وان قال ان حضرت فانت طالق وفلانة فقالت حضرت طالقت هي ولم تطلق  
فلانة الا ان يصدقها الزوج فتطلق فلانة ايضا ) اکر رجل زوجه لرینك برینه  
دیسه که اکر سن حائض اولور سهك سن وفلانة طالقسكز پس زوجه  
دیسه که بن حائض اولدم اول زوجه تطليق اولنمش اولور فلانة تطليق اولنماز  
لکن زوجه بی زوج تصدیق ایلدیکی صورتده فلانة تطليق اولنمش اولور  
( وان قال لها ان حضرت فانت طالق فرأت الدم لم يقع الطلاق حتى يستمر  
الدم ثلاثة ايام فاذا مضت ثلثة ايام حکمنا بوقوع الطلاق من حين حاضت )  
اکر رجل زوجه سنه دیسه که اکر سن حائض اولور سهك طالقسك پس  
عورت دم کورسه طلاق واقع اولماز تا که اوچ کون قان قرارلاشنه دک  
پس اوچ کون مرور ایلدیکی وقتده حیض کوردیکی وقتدن طلاقك  
وقوعیله حکم ایدهرز ( وان قال لها ان حضرت حیضة فانت طالق لم تطلق  
حتى تطهر من حیضها ) اکر رجل زوجه سنه دیسه که اکر سن بر کره  
حیض کورر سهك طالقسك عورت حیضدن پاک اولمدجه تطليق اولنمش  
اولماز ( وطلاق الامه تطليقتان حرا کان زوجها او عبدا ) جاریه نك طلاق  
ایکیدر زوجی کوله اولسون یا خود حر اولسون ( وطلاق الحره ثلاث  
حرا کان زوجها او عبدا ) حره اولان خاتونك طلاق اوچدر زوجی  
حر اولسون یا خود کوله اولسون ( واذ اطلق الرجل امرأته قبل الدخول  
بها ثلاثا وقعن علیها ) وقتا که رجل زوجه سنی قبل الدخول اوچ طلاق ایله  
تطليق ایلیسه اوچ طلاق عورت اوزرینه اولور ( فان فرق الطلاق بان  
بالاولی ولم يقع الثانية ) پس قبل الدخول زوجه سنی تطليقده رجل طلاق  
تفریق ایلسه تطليقه ارلی ایله زوجه باین اولور و ثانیه واقع اولماز ( وان قال لها

انت طالق واحدة وواحدة وقعت واحدة) اگر رجل زوجته سنة سن طالقك  
واحدة وواحدة ديسه بر طلاق واقع اولور (وان قال لها انت طالق واحدة قبل  
واحدة وقعت واحدة) اگر ديسه كه سن طالقك واحدة قبل واحدة يسه بر طلاق  
واقع اولور (وان قال لها انت طالق واحدة قبلها واحدة وقعت ثنتان) اگر  
ديسه سن طالقك واحدة قبلها واحدة بصورتده ايكي طلاق واقع اولور (۲)  
(وان قال انت طالق واحدة بعدها واحدة وقعت واحدة) اگر ديسه سن  
طالقك واحدة بعدها واحدة بر طلاق واقع اولور (وان قال واحدة بعد  
واحدة او مع واحدة او معها واحدة وقعت ثنتان) اگر رجل ديسه كه سن  
طالقك واحدة بعد واحدة يا خود مع واحدة يا خود معها واحدة بصورتلرده  
ايكي طلاق واقع اولور شومند كوراتك علتلري كتب مطولاتده بيان اولمشدر  
(وان قال لها ان دخلت الدار فانت طالق واحدة وواحدة فدخلت الدار  
وقعت واحدة عند ابي حنيفة رح وقال يقع ثنتان) اگر رجل زوجته سنة  
ديسه كه اگر سن داره داخل اولور سهك فانت طالق واحدة وواحدة پس  
زوجه داره داخل اولسه امام اعظم رح عندنده بر طلاق واقع اولور امامين  
رحمهما الله تعالى بيورديلر كه ايكي طلاق واقع اولور (وان قال لها انت طالق  
واحدة وواحدة ان دخلت الدار فدخلت طلقت ثنتين) اگر رجل ديسه كه  
سن طالقك واحدة وواحدة ان دخلت الدار پس زوجه داره داخل  
اولسه ايكي طلاق واقع اولور (وان قال انت طالق بمكة فهي طالق في كل بلاد  
وكذلك انت طالق في الدار) اگر رجل عورتنه ديسه كه مكره مكره مكره طالقك  
بوصورتده عورت هر بلده طالقدر دخي رجل عورته لفظ شرطسز  
انت طالق في الدار ديسه حكم ماسبق كيبدر يعنى عورت هر دارده بوش  
اولور (وان قال انت طالق اذا دخلت الدار او اذا دخلت مكة لم تطلق حتى  
تدخل الدار او مكة) اگر زوج زوجته سنة سن طالقك شو داره يا خود مكه يه  
داخل اولديغك وقتده ديسه اول زوجه مكه يه يا خود داره داخل اولدقجه  
تطلق اولمش اولماز (وان قال لها انت طالق غدا وقع الطلاق عليها بطلوع  
الفجر) اگر زوجته سنة ديسه يارينكي كون طالقك طلوع فجر ايله  
عورت اوزرينه طلاق واقع اولور (واذا قال لامرأته اختاري بيني

(۲) قبل بی ها بعد باها  
وحدتا قبل باها بعد  
بی ها واثنتا بعد  
بوصورتده اتفاق  
واقع اولمشدر شرط  
مؤخر ذکر  
اولنديغندن سله

بذلك الطلاق او قال طلق نفسك فلها ان تطلق نفسها مادامت في ذلك المجلس  
 فان قامت منه او اخذت بعمل اخر خرج الامر من يدها) وقتا كه رجل عورته  
 ديه كه اختارى حالبو كه بوقول ايله طلاقه نيت ايليه يا خود طلق نفسك ديسه پس  
 عورت ايچون نفسى تطبيق ايتك اوليجيدر مادامكه عورت مجلسده در اكر  
 مجلسدن قائم اولوب يا خود آخر عمل اخذ ايدرسه امر عورتك الندن چيقار  
 ( وان اختارت نفسها في قوله اختارى كانت واحدة بائنة ولا يكون ثلاثا  
 وان نوى الزوج ذلك ) اكر عورت اخترت نفسى ديسه زوجك اختارى قولنك  
 مقابله سنده بر طلاق باين واقع اولور اوج طلاق واقع اولماز هرچن زوج اوج  
 طلاقه نيت ايدرسه ده ( ولا بد من ذكر النفس في كلامه او كلامها ) زوجك يا خود  
 زوجهنك كلامنده نفس لفظى ذكر دن لازمدر ( وان طلقت نفسها في قوله  
 طلق نفسك فهي واحدة رجعية وان طلقت نفسها ثلاثا و قد اراد الزوج ذلك  
 وقعت عليها ) اكر عورت رجلك طلق نفسك قولنك مقابله سنده نفسى تطبيق  
 ايلسه واحده رجعيه واقع اولور واكر عورت نفسى اوج تطبيق  
 ايلسه حالبو كه زوجده اوچى مراد ايلمشدر زوجه اوزرينه اوج طلاق  
 واقع اولور ( وان قال لها طلق نفسك متى شئت فلها ان تطلق نفسها  
 في المجلس وبعده ) اكر رجل زوجه سنه ديسه كه زمان ديلر ايسه ك نفسي  
 تطبيق ايله پس عورت ايچون مجلسده و مجلسدن صكره نفسى تطبيق ايتك  
 اوليجيدر ( وان قال لرجل طلق امرأتى فله ان يطلقها في المجلس وبعده )  
 اكر بر رجل آخر رجله ديسه كه طلق امرأتى پس رجل ايچون مجلسده  
 و مجلسدن صكره قائل اولان رجلك زوجه سنى تطبيق ايتك اوليجيدر  
 ( وان قال له طلقها ان شئت فله ان يطلقها في المجلس خاصة ) اكر رجل  
 و كيلنه ديسه كه طلق امرأتى ان شئت پس و كيل ايچون خاصة مجلسده  
 موكلك زوجه سنى تطبيق ايتك رخصت اوليجيدر ( وان قال لها  
 ان كنت تحبيننى او تبغيننى فانت طالق فقالت انا حبك او ابغضك وقع  
 الطلاق وان كان في قلبها خلاف ما اظهرت ) اكر رجل زوجه سنه ديسه كه  
 اكر سن بنى سور ايسه ك يا خود بكا بغض ايدرسه ك طالقك پس زوجه  
 ديسه كه سكا محبت ايدرم يا خود بغض ايدرم طلاق واقع اولور هرچن

زوجه نك قلبنده اظهار ايلديكنك خلافى اولور ايسه ده (واذا طلق الرجل امرأته في مرض موته طلاقاً بائنات فهي في العدة ورثت منه وان مات بعد اتقضاء عدتها فلا ميراث لها) وقتا كه رجل مرض موته عورتى طلاق باين ايله تطليق ايلسه پس عورت عدتك ايجنده اولدينى حالده رجل فوت اولسه عورت اولر جمله وارث اولور اكر عورتك عدتى تمام اولدقن صكره رجل فوت اولور سه عورت ايجون ميراث يوقدر (وان قال لامرأته انت طالق ان شاء الله تعالى متصلاً لم يقع الطلاق) اكر رجل زوجه سنه سن طالق سك ان شاء الله بويله متصل اولدينى حالده ديسه طلاق واقع اولماز مشيه الله معلوممز اولديغندن (وان قال انت طالق ثلاثاً الا واحدة طلقت ثنتين) اكر زوجه سنه ديسه كه اوچ طلاق ايله تطليق سك الابرى دكل ايكي طلاق عورت بوش اولور (وان قال ثلاثاً الا ثنتين طلقت واحدة) واكر زوج اوچ طلاق ذكر ايدوب ايكي طلاقى استثناء ايلسه بر طلاق واقع اولور (واذا ملك الزوج امرأته او شقصامنها او ملكت المرأة زوجها او شقصامنه وقعت الفرقة بينهما والله اعلم) وقتا كه زوج زوجه سنك جمله سنه ياخود زوجه سنك بعضنه مالك اوله ياخود عورت زوجه سنه ياخود زوجه سنك بعضنه مالك اوله بوايكي صورتده بينلرنده فرقت واقع اولور

### باب الرجعة

بواب طلاق رجعيه نك بياننده در (اذا طلق الرجل امرأة تطليقة واحدة رجعية او تطليقتين فله ان يراجعها في عدتها رضيت بذلك او لم ترض) وقتا كه رجل عورتى تطليقه واحده رجعيه ايله ياخود ايكي تطليقه ايله تطليق ايليه پس رجل ايجون عورته عدتك ايجنده مراجعت ايتك اوليجيدر عورت راضيه اولسون ياخود اولسون (والرجعة ان يقول الزوج راجعتك او راجعت امرأتى او يطأها او يقبلها او يلمسها بشهوة او نظر الى فرجها بشهوة) ودخى رجعت اولدر كه زوج عورتنه بن سكار جوع ايلدم ياخود بن عورتمه رجوع ايلدم ديه ياخود عورتى وطى ايديه ياخود تقبيل ايليه ياخود شهوت ايله لمس ايليه ياخود شهوت ايله زوجه سنك فرجه نظر ايليه (ويستحب له ان يشهد على الرجوع شاهدين وان لم يشهد صحت الرجعة) ودخى زوج ايجون مستحب اولور كه رجعت او زرينه اشهاد ايليه واكر اشهاد ايلمز ايسه رجعت صحيح

اولور (واذا انقضت العدة فقال الزوج راجعتها في العدة وصدقته فهي رجعة  
 فان كذبه فلقول قولها ولا يمين عليها عند ابي حنيفة رح) وقتا كه زوجة نك  
 عدتي منقضيه اولوب پس زوج ديسه كه بن عورته رجوع ايلدم ووجه تصديق  
 ايلسه اشبور جعتدروا كر زوجة زوجي تكذيب ايدرسه امام اعظم رح عندنده  
 قول زوجة نك قوليدر وانك اوزرينه يمين لازم اولماز (واذا قال الزوج  
 قدر اجعتك فقالت مجيبة له قد انقضت عدتي لم تصح الرجعة عند ابي حنيفة رح)  
 وقتا كه زوجة وجهه ديسه كه بن سكا رجوع ايلدم پس زوجة جواب ويريجي  
 اولديغي حالده ديسه كه تحقيق عدتم تمام اولدي امام اعظم رحه الله عندنده رجعت  
 صحيح اولماز (واذا قال زوج الامة بعد انقضاء العدة قد كنت راجعتها في العدة  
 وصدقته المولى وكذبه الامة فلقول قولها عند ابي حنيفة رحه الله) وقتا كه  
 جاريه نك زوجي عدت تمام اولدقدنصره ديسه كه بن جاريه به عدت ايجنده  
 رجوع ايلدم اول جاريه نك مولا سي تصديق ايلسه حالبو كه جاريه زوجي  
 تكذيب ايلسه امام اعظم رحه الله عندنده قول جاريه نك قوليدر (وان انقطع  
 الدم عن الحيضة الثالثة لعشرة ايام انقطعت الرجعة وان لم تغتسل وان انقطع لاقل  
 من عشرة ايام لم تنقطع الرجعة حتى تغتسل او يمضي عليها وقت صلوة او تميم  
 وصلت عند ابي حنيفة وابي يوسف رحهما الله وقال محمد رح اذا تيممت انقطعت  
 الرجعة وان لم تصل) اكر او چنجي حيضه دن اون كونك تمامنده دم منقطعه  
 اولسه رجعت منقطع اولور هر چن عورت غسل ايتمز ايسه ده واكر اون  
 كوندن اقلده دم منقطعه اولور ايسه رجعت منقطعه اولماز تا كه عورت غسل  
 ايدوب ياخود بر نماز وقتي عورت اوزرينه كچه نه دك ياخود تيمم ايدوب  
 نماز قيلانه دك بومذ كور امام اعظم وامام ابي يوسف رحهما الله عندنده در  
 امام محمد رحه الله بيورديكه تيمم ايلديكي وقتده رجعت منقطعه اولور هر چن  
 عورت نماز قيلمز ايسه ده (وان اغتسلت ونسيت شيئا من بدنهما لم يصبه  
 الماء وان كان عضوا كاملا فما فوقه لم تنقطع الرجعة وان كان اقل من ذلك  
 انقطعت) اكر عورت غسل ايدوب وبدنندن بر نسنه اونوتسه حالبو كه  
 اول نسنه به صو اصابت ايتماشدر اكر اول نسنه كاملا بر عضو ياخود  
 عضودن زياده اولور ايسه رجعت منقطعه اولماز واكر بر عضودن

از اولور ايسه رجعت منقطعه اولور (والمطلقة الرجعة تشوق و تترين) طلاق  
 رجعي ايله مطلقه اولان خاتون شوق اظهار ايدر و زينتنور (ويستحب لزوجها  
 ان يدخل عليها حتى يؤذنها او يسمع خفق نعليه) ودخى طلاق رجعيه ايله مطلقه  
 اولان عورتك زوجي ايجون مستحيدر كه عورته اعلام يا خود آياقلىرىنىك  
 صداسنى ايشدير مدكجه عورت او زرينه داخل اوليه (والطلاق الرجعي لا يحرم  
 الوطى) طلاق رجعي و طى حرام قيلماز (واذا كان الطلاق بائنا دون الثلاث  
 فله ان يتزوجها في عدتها و بعد انقضاء العدة) وقتا كه اوچ طلاقدن اقلده طلاق  
 باين واقع اوله زوج ايجون جائزدر كه زوجه سنى عدتك ايجنده و عدتد نصكره  
 تزوج ايليه (واذا كان الطلاق ثلاثا في الحرة او ثنتين في الامه لم تحل له حتى  
 تنكح زوجا غيره نكاحا صحيحا ويدخل بها ثم يطلقها او يموت عنها) وقتا كه  
 حرده طلاق اوچ واقع اولوب و جاريه ده ايكي طلاق واقع اولسه انلر  
 زوجلرى ايجون حلال اولماز تا كه اول عورتى نكاح صحيح ايله ديكر زوج  
 نكاح ايدوب و اول زوج عورته داخل اوله بعده اول عورتى تطليق ايليه  
 يا خود فوت اوله بوضورتده اولكى زوج اول عورتى تزوج ايلسه جائزدر  
 (والصبي المراهق في التحليل كالبالغ و و طىء المولى لا يحل لها) ودخى تحليلده  
 مراهق اولان صبي يعنى ادخاله مقتدر اولان صبي بالغ مثللودر مولانك  
 جاريه بي و طىء ايلمسى جاريه بي تحليل ايلمز (واذا تزوجها بشرط التحليل  
 فالنكاح مكروه) وقتا كه تحليل شرطيله عورتى تزوج ايليه نكاح مكروه  
 اولور (فان وطئها وانقضت عدتها حلت للاول) اكر زوج آخر  
 عورتى و طىء ايدوب و عدتى منقضيه اولسه اول عورت زوج اول ايجون  
 حلال اولور (واذا طلق الحرة تطليقة او تطليقتين وانقضت عدتها  
 و تزوجت بزواج آخر ثم عادت الى الاول عادت بثلاث تطليقات)  
 وقتا كه حره اولان خاتون برتطبيقه يا خود ايكي تطليقه ايله تطليق  
 اولنوب و عدتى تمام اولسه و برزوج آخر تزوج ايلسه بعده زوج اوله  
 عودت مراد ايلسه اوچ طلاق ايله عودت ايدر (ويهدم الزوج الثاني  
 مادون الثلاث من الطلاق كما يهدم الثلاث عند ابى حنيفة و ابى يوسف  
 رحمهما الله و قال محمد رحمه الله لا يهدم مادون الثلاث) ودخى زوج ثانى



او چدن اقل اولان طلاقى هدم ايدر طلاق ثلاثيه هدم ايلديكى كى بومند كور  
 امام اعظم و امام ابى يوسف رحمهما الله عندلر نده در امام محمد رحمہ اللہ بيورديكه  
 او چدن اقل اولان طلاقى زوج ثانى هدم ايليه من ( و اذا طلقها ثلاثا فقالت  
 قد انقضت عدتي و تزوجت بزواج آخر و دخل بي الزوج ثم طلقني و انقضت عدتي  
 و المدة ذلك جاز للزوج الاول ان يصدقها اذا كان في غالب ظنه انها صادقة و يتزوج  
 بها) وقتا كه رجل زوجة سنى او چ طلاق ايله تطليق ايدوب پس زوجة ديسه كه  
 تحقيق عدتم منقضيه اولدى و زوج آخر تزوج ايلدم و بكا داخل اولدى بعده  
 بنى تطليق ايدوب و عدتم تمام اولدى حالبو كه مدت نده بو كا احتمالي اوله بوسورتده  
 عورت صادقه اولديغنه زوج اول اولان رجلك ظنى غالب اولور ايسه رجل  
 ايجون جائزدر كه اول عورتى تصديق ايدوب و آنى تزوج ايليه و الله اعلم

باب الايلاء

بوياب زوجة حقنده اولان يميني بياننده در ( اذا قال الرجل لامرأته والله  
 لا اقربك او قال والله لا اقربك اربعة اشهر فهو مول) وقتا كه رجل عورتنه  
 والله لا اقربك يا خود والله لا اقربك اربعة اشهر ديسه بو ايكي صورتده  
 رجل ايلاء ايتمش اولدى ( فان وطئها في اربعة اشهر حنث في يمينه  
 و لزمته الكفارة و سقط الايلاء و ان لم يقربها حتى مضت اربعة اشهر بانت  
 منه بتطليقة) اكر رجل عورتى درت آيك ايجنده و طى ايدر ايسه يمينه  
 حانث اولور و كفارت لازم كلور و ايلاء دخى ساقط اولور و اكر اول عورته  
 قريب اولميوب تا كه درت آى مرور ايلسه تطليقة واحده ايله عورت  
 زوجدن باشه اولور ( و ان كان حلف على اربعة اشهر فقط سقط اليمين  
 و ان كان حلف على الابد فاليمين باقية فان عاد و تزوجها عاد الايلاء فان وطئها  
 كفر و الا وقعت بمضى اربعة اشهر تطليقة اخرى فان تزوجها عاد الايلاء  
 و وقع الطلاق بمضى اربعة اشهر تطليقة اخرى فان تزوجها بعد زوج آخر  
 لم يقع بذلك الايلاء طلاق و اليمين باقية و ان وطئها كفر عن يمينه) اكر رجل  
 درت آى اوزرينه يمين ايدر ايسه يمين ساقط اولور زيرا طلاق واقع اولدى  
 يمين باقى قالمدى و اكر ابد اوزرينه يمين ايدر ايسه يمين باقيه در پس رجل  
 عودت ايدوب عورتى بردخى تزوج ايدر ايسه ايلاء يمينه عودت ايدر اكر

عورتی و طیء ایدر سه کفارت ویرروا کرو طیء ایلمز ایسه درت آی سرور یله  
 تطلیقه آخری واقع اولور پس رجل بردخی تزوج ایلسه ینه ایلاء عودت ایدر  
 و درت آیک سرور یله تطلیقه آخری واقع اولور پس اول عورتی زوج آخردن  
 صکره بردخی تزوج ایلسه اول ایلاء ایله طلاق واقع اولماز حالبوکه یمین باقیه در  
 اکر اول عورتی و طیء ایدر ایسه یمیندن طولایی کفارت ویرر (وان حلف  
 باقل من اربعة اشهر لم یکن مولیا) اکر درت آیدن اقل اوزرینه یمین ایدر سه  
 ایلاء ایتمش اولماز زیرا واجب تعالی قرآن کریمده مدت ایلابی درت آی ایله  
 تقدیر بیوردی پس درت آیدن اقل مدت ایلاء اولماز (وان حلف بحج او صوم  
 او صدقه او عتق او طلاق فهو مول) اکر شوذ کر اولنانلر یمین ایلسه ایلاء  
 ایدیجی اولور (وان آلی من المطلقه الرجعیة کان مولیا) اکر رجل مطلقه  
 رجعیه دن طولایی ایلاء ایلسه ایلاء ایدیجی اولور (وان آلی من البائنه لم یکن  
 مولیا) اکر طلاق باین ایله بوش اولان عورتدن طولایی ایلاء ایلسه ایلاء  
 ایدیجی اولماز (ومدة ایلاء الامة شهران) جاریه نك ایلاسنك مدتی ایکی آیدر  
 (واذا كان المولى مریضا لا یقدر علی الوطیء او كانت المرأة مریضة او كان  
 بینهما مسافة لا یقدران یصل الیهما فی مدة الایلاء ففیئہ ان یقول بلسانه فئت الیهما  
 وان قال ذلك سقط الایلاء) وقتا که ایلاء ایدیجی کیمسه مریض اولوب و طیء  
 ایتمک اوزرینه قادر اوله ماز ایسه یا خود عورت مریضه اولسه یا خود  
 زوج ایله زوجه بیننده مسافة بعیده اولوب زوج عورته مدت ایلاء ده  
 واصل اولمغه مقتدر اوله ماز ایسه پس اول زوجك رجوعی لسانا بن عورته  
 رجوع ایلدم دیمسیدر اکر بونی دیرسه ایلاء ساقط اولور (وان صح  
 فی المدة بطل ذلك الفیء و صار فیئہ بالجماع) اکر مدت ایلاده رجل صحتیاب  
 اولسه لسانا رجلك فئت الیهما دیمسی باطل اولور وانك فیئ جماع ایله  
 ثابت اولور (وان قال لامرأته انت علی حرام سئل عن نیتہ فان قال اردت  
 به الکذب فهو كما قال وان قال اردت الطلاق فهي تطلیقه بائنه الا ان ینوی ثلاثا)  
 اکر رجل عورتنه دیسه که سن بنم اوزریمه حرامسک رجلك نیتندن سوال  
 اولنور پس رجل کذب مراد ایلدم دیسه دیدیکی مثللودر و اکر دیسه که  
 طلاق مراد ایلدم بوصورتده بر طلاق باین واقع اولور مکر اوج طلاق

نیت ایلیه اولزمان اوج طلاق واقع اولور ( وان قال اردت الظهار  
فهو ظهار ) واکردیسه ظهار مراد ایلدم ظهار واقع اولور ( وان قال اردت التحريم  
اولم ارد به شیئا فهو یمین یصیر بها مولیا ) واکردیسه که تحریم مراد ایلدم  
یا خود بر نسنه مراد ایلدم بوقول یمین اولور و بویمین ایله ایلاء ایدیجی اولور

کتاب الخلع

بو کتاب خلع دئر مسائل بیاننده در ( اذا تشاق الزوجان و خافا ان لا یقیا  
حدود الله فلا بأس بان تقدی المرأة نفسها منه بما یخالعها به و اذا فعل ذلك  
وقع بالخلع تطلیقه بائنة و لزمها المال ) وقتا که زوج ایله زوجه بیننده مخالفت  
واقع اولوب واحکام اللهی اقامه ایتمکدن خوف ایلسه لر پس عورت  
کندی نفسی زوجندن فدا ایتمکده ضرر یوقدر بر مال مقابله سننده که اول  
مال ایله زوج اول عورتی خلع ایلیه پس رجل عورتدن بر مقدار مال  
اخذ ایدوب خلع ایلسه خلع ایله تطلیقه باینه واقع اولور و عورته مال  
لازم کلور ( وان کان النشوز من قبله یکره له ان یأخذ منها عوضا ) اکر  
ناشیره لک زوج طرفندن اولور ایسه عورتدن عوض اخذ ایلمک زوج  
ایچون مکروه اولور ( وان کان النشوز من قبلها کره له ان یأخذ منها  
اکثر مما اعطاها فان فعل ذلك جاز فی القضاء ) اکر ناشیره لک زوجه  
طرفندن اولور ایسه عورته اعطا ایلدیکی مهردن اکثر اوله رق عورتدن  
اخذ ایتمک رجل ایچون ینه مکروه اولور اکر زیاده بی اخذ ایدر ایسه  
شرعا و حکما جائز اولور لکن دیانه رخصت یوقدر ( فان طلقها علی مال  
فقبلت المرأة وقع الطلاق و لزمها المال فیکان الطلاق بائنا ) اکر عورتی  
مال اوزرینه تطلیق ایلسه پس عورت قبول ایلسه طلاق واقع اولور و عورته  
مال لازم کلور و طلاق دخی باین اولور ( وان بطل العوض فی الخلع  
مثل ان یخالع المرأة المسلمة علی خمر او خنزیر فلا شیء للزوج و الفرقه  
بائنة ) اکر خلعده عوض باطل اولسه مسلمه اولان خاتونی خمر یا خود  
خنزیر اوزرینه خلع ایلمک مثللو بوضورتده زوج ایچون بر نسنه یوقدر  
و فرقت دخی باینه در ( وان بطل العوض فی الطلاق کان رجعیاً )  
اگر طلاقده عوض باطل اولسه طلاق رجعی واقع اولور ( و ما جاز

ان يكون مهر في النكاح جاز ان يكون بدلا في الخلع ( اول نسبه كه نكاحه مهر  
اولسي جائز اوله خلعده اول نسبه بدل اولق جائز در ) وان قالت له خالغني على  
مافي يدي فخالعها ولم يكن في يدهاشي فلاشيء عليها ) اكر زوجه زوجته ديسه كه  
يدمده اولان نسبه اوزرينه بني خلع ايله پس زوج خلع ايلسه حالبو كه زوجه نك  
يدنده بر نسبه اولسه زوج ايچون زوجه نك اوزر نده بر نسبه يوقدر ) وان قالت  
خالغني على مافي يدي من المال فخالعها ولم يكن في يدهاشي ردت عليه مهرها ) اكر  
عورت زوجته ديسه كه يدمده اولان مال اوزرينه بني خلع ايت پس زوج خلع  
ايلسه حالبو كه عورتك يدنده بر نسبه اولسه عورت مهريني زوجي اوزرينه  
رد ايدر ) وان قالت طلقني على مافي يدي من درهم وليس في يدهاشي فعليها  
ثلاثة درهم ) اكر زوجه ديسه كه درهملردن يدمده اولان اوزرينه بني  
تطبيق ايت حالبو كه زوجه نك يدنده بر نسبه يوقدر پس زوج اوزرينه  
اوج درهم لازم كلور ) وان قالت طلقني ثلاثا بالف درهم فطلقها واحدة  
فعليها ثلث الالف ) اكر زوجه ديسه كه بيك درهم مقابله سننده بني اوج  
كره تطبيق ايت پس زوج بر طلاق تطبيق ايلسه عورت اوزرينه بيك  
درهمك ثلثي لازم كلور ) وان قالت طلقني ثلاثا على الف فطلقها واحدة  
فلاشيء عليها عند ابي حنيفة رحمه الله ) اكر زوجه ديسه كه بيك درهم  
اوزرينه بني اوج طلاق ايله تطبيق ايت پس زوج بر طلاق ايله تطبيق ايلسه  
امام اعظم رحمه الله عندنده عورت اوزرينه بر نسبه لازم اولماز ) واذ قال  
الزوج طلق نفسي ثلاثا على الف او بالف درهم فطلقت نفسها واحدة  
لم يقع عليها شيء ) وقتا كه زوج زوجته سنه ديسه كه سن نفسي بيك  
درهم اوزرينه يا خود بيك درهم مقابله سننده اوج طلاق ايله تطبيق ايت  
پس زوجه نفسي بر طلاق ايله تطبيق ايلسه زوج اوزرينه طلاقدن بر نسبه  
واقع اولماز ) والمباراة كالخلع ) ودخي مبارات يعني بري ايتك خلع مثللودر  
) والمباراة والخلع يسقطان كل حق لكل واحد من الزوجين على الآخر  
مما يتعلق بالنكاح عند ابي حنيفة رحمه الله ) ودخي خلع ومبارات امام اعظم  
رحمه الله عندنده ايكي زوجدن هر بري ايچون آخر اوزر نده نكاحه تعلق  
ايدن هر حقلي اسقاط ايدر ) ومن خلع ابنته الصغيرة بماله لم يجز

وان خالعهما علی انه ضامن فالخلع فی المال علی الاب) بر کیمسه صغیره اولان  
 کریمه سنی صغیره نیک مالی ایله خلع ایلسه جائز اولماز واکر صغیره بی اول  
 شرط اوزرینه خلع ایلسه که اب مالی ضامندر پس بوصولده مالدہ خلع  
 ایتک اب اوزرینه لازم اولور

کتاب الظهار

بو کتاب ظهاره دائر مسائل بیاننده در (اذا قال الزوج لامرأته انت علی  
 کظهرامی فقد حرمت علیه لایحل له وطئها ولا مسها ولا یقبلها حتی یکفر عن ظهاره)  
 وقتا که زوج عورتنه دیسه که سن بنم اوزریمه انامک ظهری مثلوسک تحقیقا  
 زوج اوزرینه اول عورت حرام اولور اول عورتی وطی ایتک و مس ایتک  
 و تقبیل ایتک حلال اولماز تا که ظهارندن طولانی کفارت ویرمدکجه (وان وطئها  
 قبل ان یکفر استغفر الله تعالی ولا شیء علیه غیر الکفارة الاولى ولا یعودها  
 حتی یکفر) اکر زوج کفارت ویرمزدن اول زوجه سنی وطی ایلسه الله  
 تعالی دن مغفرت طلب ایدر و آنک اوزرینه کفارت اولی دن غیر بر نسنه لازم  
 اولماز و اول عورته بردخی معاوده ایلیه مزتا که کفارت ویره نه دک (والعود  
 الذی یجب به الکفارة فهو ان یعزم علی وطئها) اول عود که آنکله کفارت  
 واجب اولور زوجک عورتی وطی ایتک اوزرینه عزم ایلمسیدر (وان قال  
 انت علی کبطن امی او کفخذها او کفرجها فهو مظاهر) اکر زوج زوجه سنی  
 دیسه که سن بنم اوزریمه انامک بطنی یا خود فخذی یا خود فرجی مثلوسک پس  
 بوصولده اول زوج ظهار ایدیجی در (و كذلك ان شبهها بمن لایحل النظر اليها  
 علی التابید من محارمه مثل اخته وعمته وامه من الرضاع) اکر رجل عورتی  
 محرملرندن بر کیمسه یه تشبیه ایلسه که رجل ایچون ابدی اول کیمسه یه نظر  
 ایتک حلال اولماز محرملرندن اولان کیمسه لرده همشیره سی و خاله سی و رضاعا  
 اناسی مثلوسک بوصولده رجل ظهار ایدیجی اولور (و كذلك ان قال رأسک علی  
 کظهرامی او وجهک او رقبتهک او نصفک او ثلثک) اکر زوج زوجه سنی دیسه که  
 رأسک بنم اوزریمه یا خود یوزک یا خود بوینک یا خود نصفک یا خود ثلثک انامک  
 ظهری مثلودر بوصولده رجل ینه مظاهر در (وان قال انت علی مثل  
 امی بر جمع الی نیته وان قال اردت بذلك الکرامة فهو کما قال وان قال اردت به

الظهار فهو ظهار وان قال اردت الطلاق فهو طلاق بائن وان لم يكن له نية  
 فليس له بشيء عند ابي حنيفة و ابو يوسف رحمهما الله وقال محمد رح هو ظهار) اكر  
 زوج زوجته سنة ديسه كه سن بنم او زريمه انام مثللو سك بس رجلك نيتته رجوع  
 اولنورا كر زوج ديسه كه بن بو كلام ايله كرامت مراد ايلدم ديد يكي مثلو در  
 اكر ديسه كه ظهار مراد ايلدم ظهار در واكر ديسه كه طلاق مراد ايلدم طلاق  
 بايندر اكر زوج ايجون نيت اولم ديسه امام اعظم و امام ابي يوسف رحمهما الله  
 عندنده بو كلام بر نسنه دكلدر امام محمد رحه الله تعالى بيورد يكه ظهار در  
 (ولا يكون الظهار الا من زوجته وان ظاهر من امته لا يكون مظاهرا)  
 ودخى ظهار آنجق عورتندن طولاي اولور اكر جاريه سندن طولاي ظهار  
 ايلسه ظهار ايديجي اونماز (ولو قال لفسانه انتن على كظهر امي كان مظاهرا  
 من جماعتهم وعايه لكل واحده منهم كفارة) اكر زوج نسالي ايجون ديسه كه  
 سز بنم او زريمه انامك ظهري مثللو سكر اول زوج نسالي نك جميع سندن طولاي  
 ظهار ايديجي اولور و اول زوج او زينه نسالردن هر بر لري ايجون كفارت لازم  
 اولور (وكفارة الظهار عتق رقبة وان لم يجد فصيام شهرين متتابعين فان لم يستطع  
 فاطعام ستين مسكينا وكل ذلك قبل المسيس) ودخى كفارت ظهار بر رقبه آزاد  
 ايتمكدر اكر كوله بولم ديسه ايكي آي متوالي اور و ج طوتار و اكر اور و ج طوتمغه  
 مقتدر اولماز ايسه التمش فقيره اطعام ايدر و بونلرك كليسي مس اتمزدن اولدر  
 (ويجزى في العتق الرقبة الكافرة والمسلمة والذكار والاثني والصغير والكبير  
 ولا تجزى العمياء ولا مقطوعة اليدين والارجلين) ودخى كوله آزاد ايتمكده  
 كافر و مسلمه و ذكر و اثني و صغير و كبير كفایت ايدر اعمى اولان كوله بي يا خود  
 اللري و اياق لري مقطوعه اولان كوله بي آزاد ايتمك كفایت ايامز (ويجوز  
 الاصم ومقطوع احدى اليدين و احدى الرجلين من خلاف) صاغر اولان  
 كوله بي و ايكي الينك و ايكي اياغتك بري من خلاف مقطوعه اولان كوله بي آزاد  
 ايتمك جائز اولور (ولا يجزى مقطوعة ابهام اليدين ولا المجنون الذي لا يعقل)  
 ايكي الينك باش پار مقلري مقطوعه و مجنون اولان كوله كه اصلا تعقل ايلمز بو ايكي سني  
 دخى آزاد ايتمك كفایت اتمز (ولا يجزى عتق المدبر و ام الولد و المكاتب الذي ادى

بعض المال وان اعتق مكاتب لم يؤد شيئاً جاز) ودخی مدبری وام الولدی و مكاتب  
اولان كوله كه مالك بعضیسنی ادا ایلدی بونلری آزاد ایتك كفايت ایتمز  
اكر مالدن بر نسنه ادا ایتمیان مكاتبی آزاد ایلسه جائز اولور (وان اشتری اباه او ابنه  
ینوی به بالشراء الكفارة جاز عنهما) اكر پدرینی یا خود او غانی اشترایلسه شرا  
ایله كفارت نیت ایدر اولدیغی حالده كفارت ندنطولایی جائز اولور (وان اعتق  
نصف عبده مشترك و ضمن قيمة الباقي فاعتقه عن الكفارة لم یجز عند ابی حنیفة  
رحمه الله) اكر مشترك اولان كوله نك نصفی آزاد ایدوب باقیك قیمتی ضامن  
اولوب پس باقی بی دخی آزاد ایلسه كفارت ندنطولایی امام اعظم رحمه الله عندنده  
جائز اولماز (وان اعتق نصف عبده عن كفارة ثم اعتق باقیه جاز) اكر  
كوله سنك نصفی كفارت ندنطولایی آزاد ایدوب بعده باقیسنی آزاد ایلسه  
جائز اولور (وان اعتق نصف عبده عن كفارة ثم جامع التي ظاهرها فاعتق  
باقیه لم یجز) اكر كوله سنك نصفی كفارت ندن او توری آزاد ایدوب بعده مظاهره  
ایلدیکی زوجه سیله مجامعت ایلسه پس كوله نك باقیسنی آزاد ایلسه جائز اولماز  
(واذا لم یجد المظاهر ما یعتق فكفارة ته صوم شهرین متتابعین لیس فیهما شهر  
رمضان ولا یوم الفطر ولا یوم النحر ولا ایام التشریق) وقتا كه مظاهر آزاد ایلیه جك  
كیمسه بوله ماز ایسه اول مظاهر ك كفارتی ایکی آی اوروج طوتمقدر اول ایکی  
آی ایچنده رمضان شریف و یوم فطر و یوم نحر و ایام تشریق اولیه (وان جامع التي  
ظاهر منها فی خلال شهرین لیلا او نهارا عامدا او ناسیا استأنف الصوم) اكر مظاهره  
ایلدیکی زوجه ایله کیجه یا خود كوندز قصد یا خود ناسیا مجامعت ایلسه ایکی آیک  
آره سنده صومنی دوندیرر یعنی یکیدن بردخی ابتدا ایدر (فان افطر فی یوم منها  
بعذر او بغیر عذر استأنف) اكر ایکی آیدن بر كونده افطار ایلسه عذر ایله یا خود  
بلا عذرینه صومه ابتدا ایدر (واذا ظاهر العبد من امراته لم یجزیء فی الكفارة  
الا الصوم فان اعتق المولی عنه او اطعم لم یجزه) وقتا كه كوله زوجه سندن او توری  
مظاهره ایده كفارتده صومدن غیر یسی جائز اولماز پس اكر كوله دنطولایی  
مولاسی رقبه آزاد ایلسه یا خود اطعام ایلسه كوله یه كفايت ایلمز (وان لم یستطع  
المظاهر الصیام اطعم ستین مسکینا کل مسکین نصف صاع من بر او صاع من تمر او شعیر  
او قيمة ذلك) اكر مظاهر اولان کیمسه اوروج طوتمغه مقتدر اوله ماز ایسه الشمس

مسکینه اطعام ایدر هر مسکین ایچون حنطه دن بشیوز یکر می درهم خرما  
 و یا خود شعیردن بیک قرق درهم یا خود بو مذکورک قیمتی فقرا یه ویرر  
 (فان غدا هم او عشاء هم جاز قلیلا ما اکلوا و کثیرا) اکر التمش مسکینی اقشام  
 و صباح اطعام ایلسه جائز اولور اکل ایلدکاری آزا اولسون یا خود چوق اولسون  
 (وان اعطی مسکینا و احدا ستین یوما جزأه) اکر بر مسکینه التمش کون اعطا  
 ایلسه ا کا کفایت ایدر (وان اعطی فی یوم واحد لم یجزئ الا عن یومه ذلک)  
 اکر بر مسکینه بر کونده اعطا ایلسه کفایت ایلمز آنجق اول کوندن اوتوری  
 کفایت ایدر (وان قرب الی ظاهر منہا فی خلال الطعام لم یستأنف) اکر مظاهره  
 ایلدیکی زوجه یه طعامک اثناسنده تقرب ایلسه طعامه ابتدا ایلمز (ومن وجبت  
 علیه کفارتان عن ظہارین فاعتق رقبتین لاینوی عن احدھا بعینھا جاز  
 عنھما وان صام اربعه اشھر او اطعم مائتہ و عشرين مسکینا جاز عنھما) بر کیمسه که  
 انک اوزرینه ایکی ظہاردن اوتوری ایکی کفارت واجب اولدی پس ایکی رقبه آزاد  
 ایدوب حالبوکه ایکی کفارتک برندن اوتوری تعیین ایلمسه ایکی کفارتدن جائز  
 اولور و اکر درت آی صائم اولسه یا خود یوز یکر می مسکینه طعام یدر سه ایکی  
 کفارتدن جائز اولور (وان اعتق عنھما رقبۃ و احدۃ او صام شهرین کان له ان یجعل  
 ذلک عن ایهما شاء) اکر ایکی کفارتدن اوتوری بر رقبه اعتاق ایلسه یا خود ایکی  
 آی اوروج طوتسه اول کیمسه ایکی ظہاردن دیله دیکی ایچون قیلحق اولیجیدر

باب اللعان

بواب لعانہ دائر مسائل بیاننده در (اذا قذف الرجل امرأته بالزنا  
 وھا من اهل الشهادة والمرأة ممن یحد قاذفھا او نفی نسب ولدها و طالبته  
 المرأة بموجب القذف فعليه اللعان) وقتا که رجل عورتنه زنا ایله سوکسه  
 حالبوکه انلرک ایکیسیده اهل شہادتندر و عورت اول کیمسه لر دن که  
 اکاسب ایلیه نه حد لازم کلور یعنی عورت محصنه یا خود رجل عورتک  
 ولدینک نسبنی نفی ایلسه پس بوا یکی صورتده عورت قذفک مقتضاسنی  
 مطالبه ایلسه زوج اوزرینه لعان لازم کلور (فان امتنع منه حبسه الحاکم  
 حتی یلاعن او یکذب نفسه فیحد) اکر زوج لعانندن امتناع ایدر سه  
 ملاعنه ایلیه نه دک حاکم انی حبس ایدر یا خود نفسنی تکذیب ایلیه نه دک پس



انك اوزرينه حد اجرا اولنور ( وان لاعن الزوج وجب عليها اللعان  
 فان امتنعت حبسها الحاكم حتى تلاعن او تصدقه ) اكر زوج ملاءنه ايلسه  
 زوجه اوزرينه لعان واجب اولور اكر زوجه لعان امتناع ايدر سه حاكم  
 اول عورتى ملاءنه ياخود زوجى تصديق ايدنه قدر حبس ايدر ( وان كان  
 الزوج عبدا او كافرا او محدودا فى قذف فقدف امرأته فعليه الحد ) اكر زوج  
 كوله ياخود كافر ياخود آخر قذف سبيله محدود اولمش اولسه پس عورتنه  
 قذف ايلسه انك اوزرينه لعان لازم اولمىوب حد لازم اولور ( وان كان الزوج  
 من اهل الشهادة وهى امة او كافرة او محدودة فى قذف او كانت ممن لا يحد قذفها  
 فلا حد عليه ولا لعان ) اكر زوج اهل شهادتدن اولوب زوجه سى جاريه ياخود  
 كافر ياخود قذفده محدود اولمش اولسه ياخود زوجه محصنه اولسه بوضورتلرده  
 زوج اوزرينه حد ياخود لعان لازم اولماز ( وصفة اللعان ان يبتدأ القاضى  
 بالزوج فيشهد اربع مرارة يقول فى كل مرة اشهد بالله انى لمن الصادقين فيما  
 رميتها من الزنا ) ودخى لعانك كيفيتى اولدر كه قاضى زوج ايله ابتدا  
 ايدوب زوج درت كره شهادت كتورر وهر كره ده متنده ذكر اولندينى  
 مثلوسويلر ( ثم يقول فى الخامسة لعنة الله عليه ان كان من الكاذبين فيما رميتها  
 من الزنا يشير اليها فى جميع ذلك ) بعده زوج بشنجيده متنده ذكر اولندينى  
 مثلوديوب وبونلك جمله سنده عورتدن يكا اشارت ايدر ( ثم تشهد المرأة  
 اربع مرات فتقول اشهد بالله انه لمن الكاذبين فيما رماني به من الزنا وتقول  
 فى الخامسة غضب الله عليها ان كان من الصادقين فيما رماني به من الزنا )  
 بعده عورت درت كره شهادت ايدوب متنده ذكر اولناني سويلر وبشنجيده  
 دخى سابقده ذكر اولناني سويلر ( فاذا تلاعن افرق القاضى بينهما وكانت الفرقة  
 تطليقة بائنة عند ابى حنيفة ومحمد رحمهما الله وقال ابو يوسف رحمه الله تحريما  
 مؤبدا ) پس زوج ايله زوجه ملاءنه ايلدكارى صورتده قاضى بينلرينى  
 تفريق ايدر وبو فرقت امام اعظم وامام محمد رحمهما الله عندلرنده تطليقة  
 باينه اولور امام ابى يوسف بيورديكه ابدى حرام اولور ( وان كان القذف  
 بولدنى القاضى نسبه والحقه بامه ) اكر قذف ولد ايله اولور سه قاضى  
 ولدك نسبنى نفي ايدوب اناسنه ولدى الحاق ايدر ( وان عاد الزوج فكذب

نفسه حده القاضی وحل له ان يتزوجها) اگر زوج عودت ایدوب نفسنی تکذیب ایلسه قاضی حدی اجرا ایدر واول زوج ایچون زوجهی تزوج حلال اولور (و كذلك ان قذف غیرها فحد او زنت فحدت) اگر زوج کندی زوجه سنک غیرینه قذف ایدوب حد اور و لمش اولسه یا خود زوجه زنا ایدوب محدودده اولسه ینه ماسبق مثلثو تزوج حلال اولور (واذا قذف امراته وهی صغيرة او مجنونة فلا لعان بينهما) وقتا که رجل زوجه سنه قذف ایدوب حالبو که زوجه صغيرة یا خود مجنونه در پس بینلرنده لعان اولماز (وقذف الاخرس لا يتعلق به اللعان) ودخی دلسز اولان آدمک قذفنه لعان تعلق ایتمز (واذا قال الزوج ليس حملك مني فلا لعان بينهما عند ابی حنیفة رحمه الله) وقتا که زوج زوجه سنه دیسه که سنک حملک بندن دکادر پس امام اعظم رحمه الله عندنده بینلرنده لعان اولماز (واذا قال زنت وهذا الحمل من الزنا تلاعنا ولم ينف القاضی الحمل) وقتا که زوج زوجه سنه دیسه که سن زنا ایلدک وشو حمل زنا دندر ایکیسیده ملاعنه ایدر لر وقاضی حملی نفی ایتمز (واذا نفی الرجل ولدا امراته عقیب الولادة او فی حالة التي تقبل التهنية او ابتاع

(۲) کالمهدو غیره سجد

آلة الولادة (۲) صح نفيه ولا عن به واذا نفی بعد ذلك لا عن وثبت نسبه وقال له نفيه فی مدة النفاس) وقتا که رجل زوجه سنک ولدی ولادتک عقیبنده یا خود اول حالده که مژده ملک و تهنیسه قبول ایدر یا خود ولادت آلتنی صاتون آلدینی حالده رجل نفی ایلسه نفی صحیح اولور و ملاعنه ایدر واکر بومذ کوردن صکره نفی ایلسه ملاعنه ایدوب نسب ثابت اولور امامین بیوردیلر که مدت نفاسده رجل ایچون نفی ایتمک اولیجیدر (ومن ولدت ولدين فی بطن واحد فنفی الاول واعترف بالثانی ثبت نسبهما و حد الزوج) بر عورت بطن واحدده ایکی ولد کتوروب پس زوجی اولیکی ولدی نفی ایدوب ایکنجی ولدی اقرار ایلسه ایکی ولدک نسبی ثابت اولور و زوجه حد لازم اولور (وان اعترف بالاول ونفی الثانی ثبت نسبهما ولا عن) اگر زوج ولد اولی اقرار ایدوب ایکنجی ولدی نفی ایلسه ایکی ولدک نسبی ثابت اولور ولعان لازم کلور

باب العدة

بویاب عدته دائر مسائل بیاننده در (اذا طلق الرجل امراته طلاقاً بائناً

اور جمعيا او وقعت الفرقة بينهما بغير طلاق وهي حرة ممن تحيض فعدتها ثلاثة  
 اقراء والاقراء الحيض) وقتا که رجل زوجته سنی طلاق باين ياخود طلاق  
 رجعی ایله تطليق ایلیه یاخود زوج ایله زوجته سی بیننده بلاطلاق فرقت  
 واقع اوله حالبوکه زوجہ حیض کورن حره لر دندر پس بومثللو عورتک  
 عدتی اوچ قرء در بزم عند مزده قرء حیضه اطلاق اولنور) فان كانت  
 لا تحيض من صغر او کبر فعدتها ثلاثة اشهر) اکر عورت صغیره یاخود  
 کبیره اولمقدن اوتوری حیض کور مزسه اول عورتک عدتی اوچ آیدر  
 (وان كانت حاملا فعدتها ان يضع حملها) اکر عورت حامل اولور سه عدتی  
 حملی وضع ایلیه نه دکدر) (وان كانت امة فعدتها حیضتان) اکر ذکر اولنان  
 جاریه اولور سه انک عدتی ایکی حیضه در) (وان كانت لا تحيض فعدتها شهر  
 ونصف) اکر اول جاریه حیض کور مزسه انک عدتی بریحق ماهدر) (واذا مات  
 الرجل عن امرأته الحرة فعدتها اربعة اشهر وعشرة ايام) وقتا که رجل فوت  
 اولوب حره اولان عورتی ترک ایلیه اول عورتک عدتی درت آی اون کوندر  
 (وان كانت امة فعدتها شهران وخمسة ايام وان كانت حاملا فعدتها ان يضع  
 حملها) اکر سابقده ذکر اولنان عورت جاریه اولور سه انک عدتی حملی وضع  
 ایتمکدر) (واذا ورثت المطلقة في المرض فعدتها ابعدا الاجلين) وقتا که مرض  
 حالنده مطلقه اولان عورت وارث اوله انک عدتی ابعدا الاجلیندر یعنی درت  
 آی واون کوندر) (ولو اعتقت الامة في العدة من طلاق الرجعي انتقلت عدتها  
 الى عدة الحرائر) اکر جاریه طلاق رجعیدن اولان عدتک ایچنده آزاد اولنسه  
 آنک عدتی حره اولان خاتونلرک عدت لرینه انتقال ایدر) (وان اعتقت وهي  
 مبتوتة او متوفى الزوج عنها لم تنتقل عدتها الى عدة الحرائر) اکر جاریه آزاد  
 اولوب حالبوکه جاریه طلاق باين ایله مطلقه اوله یاخود زوجی وفات ایتمش اوله  
 اول جاریه نك عدتی حره اولان خاتونلر عدتنه انتقال ایتمز) (وان كانت امة  
 آيسة فاعتدت بالشهور ثم رأت الدم انتقض ماضی من عدتها وكان عليها  
 ان تستأنف العدة بالحيض) اکر جاریه آيسه اولوب شهور ایله عدت بکلیوب  
 بعده فان کورسه عدتندن کچن منتقض اولوب حیض ایله عدته ابتدا ایتمک

اول جاريه اوزرينه لازمدر ( والمنكوحه نكاحا فاسدا اوالموطوثة بشبهة  
 فعدتها بالحيض في الفرقة والموت ) ودخى نكاح فاسدايله منكوحه وشبهه ايله  
 وطىء اولنان عورتك عدتي فرقت وموتده حيض ايله در ( واذامات مولى  
 ام الولد عنها اواعتقها فعدتها ثلث حيض ) وقتا كه ام ولدك مولا سى فوت اوله  
 ياخو دمولا سى آزاد ايليه انك عدتي اوچ حيض در ( واذامات الصغير عن امرأته  
 وبها حبل فعدتها ان تضع حملها واذا ظهر الحبل بعد الموت فعدتها اربعة اشهر  
 وعشرة ايام ) وقتا كه صغير فوت اولوب حبل اولان عورتى ترك ايلسه اول  
 عورتك عدتي حمانى وضع ايليه نه دكر اكر حبل صغير فوت اولدق دن صكره  
 ظاهر اولور سه انك عدتي درت آى اون كوندرد ( واذا طلق الرجل امرأته في حال  
 الحيض لم تعتد بالحيض التي وقع فيها الطلاق ) وقتا كه رجل عورتى حيض  
 حالده تطليق ايلسه اول عورت اول حيض كه آنده طلاق واقع اولدى  
 آنى عدتندن صايماز ( واذا وطئت المعتدة بشبهة فعليها عدة اخرى وتداخلت  
 العدتان وماتراه من الحيض يكون محتسبا به منهما جميعا ) وقتا كه معتده  
 اولان خاتون شبهه ايله وطىء اولنه پس اول عورت اوزرينه آخر عدت  
 لازم اولور وايكى عدت تداخل ايدر واول عورتك حيضدن كوردى كى  
 نسنه ايكى عدتك جميعسندن حساب اولنور ( فاذا انقضت العدة الاولى  
 ولم تكمل الثانية وعليها تمام عدتها الثانية ) وقتا كه عورتك اولكى عدتي  
 منقضيه اولوب وثانى تكميل اوله مازسه عورت اوزرينه ايكنجى عدتي  
 تمام ايتك لازم اولور ( وابتداء العدة في الطلاق عقيب الطلاق وفي الوفاة  
 عقيب الوفاة وان لم تعلم بالطلاق والوفاة حتى مضت مدة العدة فقد انقضت  
 العدة ) ودخى عدتك ابتداسى طلاقده ووفاتده طلاق ووفاتك عقبيدرد  
 اكر عورت طلاق ووفاتى بيلمىوب تا كه عدتك مدتى كچسه عدت منقضيه  
 اولمش اولور ( والعدة في النكاح الفاسد عقيب التفريق بينهما او عزم الواطىء  
 على ترك وطئها ) نكاح فاسده عدت ايكى سنك بينى تفريقك عقبيدرد  
 ياخود واطئك عورتك وطئى ترك اوزرينه عزم وقصد ايتك عقبيدرد  
 ( وعلى المبتوتة والمتوفى عنها زوجها اذا كانت بالغة مسلمة الحداد وهو ترك  
 الطيب والزينة والدهن والكحل الامن عذر ) ودخى طلاق باين ايله

مطلقه وزوجي فوت اولان خاتون اوزرينه بالغه مسلمه اولديغي وقتده حداد لازمدر يعني كوزل رايحه لو نسهي استعمال ايتمكي وزينتي ودهني وسورمه يي ترك ايتمك لازمدر لكن عذري اولورسه ضرري يوقدر

(ولا تخضب بالحناء ولا تلبس ثوبا مصبوغا بعصفر ولا زعفران) دخي ذكر اولنان عورت قنسا ياقه ماز دخي عصفر وزعفران ايله بويانمش ثوب كييه من (ولا حداد على كافرة ولا صغيرة) ودخي كافره و صغيره اوزرينه ترك زينت لازم اولماز (وعلى الامة والمكاتبه الحداد) جاريه ومكاتبه اوزرينه زينتي ترك ايتمك لازمدر (وليس في عدة النكاح الفاسد ولا في عدة ام الوالد الحداد) نكاح فاسد ايله وام ولدك عدت لرنده زينت اولمدي (ولا ينبغي ان تخطبت المعتدة ولا بأس بالتعريض في الخطبة) معتده اولان خاتون خطبه اولنمق جائز ولا يق اولماز يعني عدتك ايجنده عورتي ايتمك لايق دكلدر لكن ضمنا اكلاتمقده ضرري يوقدر

(ولا يجوز للمطابقة الرجعية والمبتوتة الخروج من بيتها ليلا ولا نهارا) طلاق رجعي و طلاق باين ايله مطلقه اولان عورت نه كيجه ونه كوندز بيتندن چيقمسي جائز اولماز (والمتوفى عنها زوجها تخرج نهارا وبعض الليل وتبيت في غير منزلها) زوجي وفات ايدن خاتون مصلحتي ايجون كوندزده و كيجه نك بعضيسنده بيتندن خروج ايتمكه رخصت واردر لكن منزلنك غيرنده كيجه قالمق جائز اولماز

(وعلى المعتدة ان تعد في المنزل الذي يضاف اليها بالسكنى حال وقوع الفرقة) معتده اوزرينه لازمدر كه فرقت وقتده سكني ايله نسبت اولنديغي منزله عدت چكه (وان كان نصيبها من دار الميت لا يكفيها واخرجه الورثة من نصيبهم انتقلت) اكر ميتك دارندن عورتك نصيبني كندوسنه كفايت ايتيوب حالبوكه ورته عورتك نصيبني كندوي نصيبلرندن اخراج ايلسه لر عورت اول داردن انتقال ايدر (ولا يجوز ان يسافر الزوج بالمطابقة الرجعية) ودخي مطلقه رجعيه ايله زوج مسافرت ايتمك جائز اولماز

(واذا طلق الرجل امرأته طلاقا بائن ثم تزوجها في عدتها وطلقها قبل ان يدخل بها فعليه مهر كامل وعليها عدة مستقبلة عند ابى حنيفة و ابى يوسف رحمهما الله وقال محمد رحمه الله عليه نصف المهر وعليها اتمام العدة الاولى) وقتا كه رجل زوجته سني طلاق باين ايله

تطبيق ايدوب بعده آني عدتي ايچنده تزوج ايلسه واکا داخل اولمازدن اول يينه  
 تطبيق ايلسه امام اعظم و امام ابى يوسف رحمهما الله عندلر نده زوج اوزرينه مهر  
 كامل و زوجه اوزرينه عدت مستقبليه لازم اولور امام محمد رحمه الله بيورديلر که  
 زوج اوزرينه نصف مهر و زوجه سي اوزرينه عدت اولي ني اتمام لازم کلور  
 (ويثبت نسب ولد المطلقه الرجعية اذا جاءت سنتين او اكثر ما لم تقر المرأة بانقضاء  
 عدتها) مطلقه رجعيه نك ولد نك نسي ثابت اولور ايكي سنه تمامنده يا خود ايكي  
 سنه دن اكرده ولدي كتورديكي وقتده مادامکه اول عورت انقضاء عدتي  
 اقرار ايلمدى (وان جاءت به لاقل من سنتين يثبت نسبه وبانت زوجها) اكر ايكي  
 سنه دن اقلده ولدي كتورديسه ولدك نسي ثابت اولور و زوجندن طلاق باين  
 ايله بوش اولور (وان جاءت به لاكثر من سنتين ثبت نسبه و كانت رجعية ويجعل  
 كانه و طئها في العدة) اكر ايكي سنه دن اكرده ولد كتور رسه نسب ثابت اولوب  
 رجعيه اولور كويا که زوج عدته و طيء ايلمش كي قيلنور (والمبتوتة يثبت  
 نسب وادها اذا جاءت به لاقل من سنتين وان جاءت به لتمام سنتين من يوم  
 الفرقة لم يثبت نسبه الا ان يدعيه) طلاق باين ايله مطلقه اولان عورتك ولد نك  
 نسي ثابت اولور ايكي سنه دن اقلده ولدي كتورديكي وقتده و اكر  
 ايكي سنه نك تمامنده ولدي كتور رسه نسب ثابت اولماز مكر زوج  
 ولدي دعوى ايليه (ويثبت نسب ولد المتوفى عنها زوجها ما بين الوفاة  
 و بين سنتين) زوجي وفات ايدن عورتك ولد نك نسي وفات ايله ايكي  
 سنه نك مايننده ولد كتور رسه نسب ثابت اولور (واذا اعترف بانقضاء  
 عدتها ثم جاءت بولد لاقل من ستة اشهر يثبت نسبه وان جاءت به لسته  
 اشهر لم يثبت نسبه) وقتا که عورت عدتك منقضيه اولمسي اقرار ايدوب  
 بعده التي ايدن اقلده بولد كتور رسه اول ولدك نسي ثابت اولور و اكر  
 التي آيك تمامنده ولد كتور رسه نسب ثابت اولماز (واذا ولدت المعتدة  
 ولدالم يثبت نسبه عند ابى حنيفه رحمه الله تعالى الا ان يشهد بولادتها رجلان  
 او رجل وامرأتان الا ان يكون هناك حبل ظاهر او اعترف من قبل الزوج  
 فيثبت النسب من غير شهادة وقال ابو يوسف و محمد رحمهما الله يثبت في الجميع  
 بشهادة امرأة واحدة) وقتا که معتده اولان خاتون ولد كتوره امام اعظم

رحمه الله تعالى عندئذ نسب ثابت اولماز مكر اول عورتك ولادتيه ايكي رجل  
ياخود بر رجل ايكي عورت شهادت ايليه لر لكن اول معتدده حبل ظاهر اولوب  
ياخود زوجي طرفدن اقرار واقع اولورسه بوصورتده بلاشهادت نسب ثابت  
اولور امام ابي يوسف و امام محمد رحمه الله تعالى بيورديلر كه جميعسندده بر عورتك  
شهادتيله نسب ثابت اولور (واذا تزوج الرجل امرأة فجاءت بولد لاقل من ستة  
اشهر منديوم تزوجها لم يثبت نسب ولدها وان جاءت به لسته اشهر فصاعد ايثبت  
النسب ان اعترف به وان جحد الوالدة يثبت بشهادة امرأة واحدة حتى لو نفاه  
تلاعن) وقتا كه رجل بر عورت تزوج ايدوب پس اول عورت تزوج وقوع  
بولديني كونك ابتدا سندن حساب اولنه رق التي آيدن اقلده ولد كتورسه  
ولدك نسبي ثابت اولماز اكر التي آيده والتي آيدن زياده ده ولد كتوروب زوج  
ولدي اعتراف ايدرسه نسب ثابت اولور واكر زوج ولادتي انكار ايدرسه  
بر عورتك شهادتيله ثابت اولور تا كه ولدي نفي ايلسه لعان لازم اولور  
(واكثر مدة الحمل سنتان و اقلها ستة اشهر) ودخى حملك مدتك اكثر  
ايكي سنه در و حملك اقل مدتي آتي آيدر (واذا طلق الذمي الذمية  
اومات عنها فلا عدة عليها عند ابي حنيفة رحمه الله) وقتا كه ذمي اولان  
رجل ذميه بي تطليق ايدوب ياخود فوت اوله امام اعظم رحمه الله عندئذ  
ذميه اوزينه عدت لازم اولماز (واذا تزوجت الحامل من الزنا جاز النكاح  
ولا يبطئها حتى تضع حملها) وقتا كه زنادن حامل اولان عورتي تزوج ايليه  
نكاح جائز اولور لكن زوجي آني وطىء ايليه من حملني وضع ايدنهك والله اعلم

### كتاب النفقة

بو كتاب نفقيه دائر اولان مسائل حقنددر (النفقة واجبة للزوجة على  
زوجها مسلمة كانت او كافرة) زوجنهك نفقه سي زوجي اوزرينه واجبه در  
زوجه مسلمه اولسون ياخود كتابيه اولسون (اذا سلمت نفسها في منزله فعليه  
نفقتها وكسوتها وسكنها) يعتبر ذلك بحالهما جميعا موسرا كان الزوج  
او معسرا) وقتا كه زوجك منزلنده زوجه نفسني تسليم ايلدي زوجي اوزرينه  
زوجنهك نفقه سي وكسوه سي وسكناسي لازم كلور وبومذكور ايكي سنك

حاليه اعتبار اول نور زوج غني اولسون يا خود فقير اولسون (وان امتنعت عن تسليم  
 نفسها حتى يعطيها مهرها فلها النفقة) اكر زوج زوجة نك مهر معجاني اعطا ايليه نه دك  
 زوجة نفسى تسليم من امتناع ايلسه زوجة ايچون نفقه لازمدر (وان نشزت  
 فلا نفقة لها حتى تعود الى منزله) اكر عورت ناشيزه اولور سه يعنى حقوق زوجيته  
 رعايت ايلمز سه نفقه لازم اولماز تا كه زوجك منزله عودت ايليه نه دك (وان كانت  
 صغيرة لا يستمتع بها فلا نفقة لها وان سلمت نفسها اليه) اكر زوجة صغيرة اولوب  
 آنكله استمتع اولمسه نفقه لازم اولماز هرچن نفسى زوجنه تسليم ايدر سه ده  
 (وان كان الزوج صغيرا لا يقدر على الوطى والمرءة كبيرة فلها النفقة من ماله)  
 اكر زوج صغير اولوب وطى اوزرينه مقتدر اولمسه حالبو كه مرأه كبيره در  
 زوجك مالندين زوجة ايچون نفقه اوليجيدر (واذا طلق الرجل امرأته فلها  
 النفقة والسكنى في عدتها رجعيًا كان او بائناً) وقتا كه رجل عورتنى تطليق ايلسه  
 زوجة نك عدتى ايچنده زوجة ايچون نفقه وسكنى لازم كلور طلاق رجعى  
 اولسون يا خود باين اولسون (ولا نفقة للمتوفى عنها زوجها) زوجى وفات ايدن  
 عورته عدتى ايچنده نفقه لازم اولماز (وكل فرقة جاءت من قبلها بمعصية  
 مثل ردة وتقبيل ابن الزوج فلا نفقة لها) هر فرقت كه زوجة طرفندن  
 معصيت ايله اوله اول زوجة نك مرتده اولمسي وزوجنك او غلنى تقبيل  
 مثللو پس اول عورت ايچون نفقه لازم اولماز (وان طلقها ثم ارتدت  
 سقطت نفقتها) اكر زوجة سنى تطليق ايدوب بعده زوجة العياذ بالله  
 مرتده اولسه نفقه سى ساقط اولور (وان امكنت ابن زوجها من نفسها  
 ان كان بعد الطلاق فلها النفقة وان كان قبل الطلاق فلا نفقة لها) اكر  
 عورت زوجنك او غلينه نفسندن امكان ايلسه يعنى زوجنك او غلى ايچون  
 نفسنه رخصت ويرسه اكر طلاق دنصكره اولور سه عورت ايچون نفقه  
 اوليجيدر واكر طلاق دن اول اولور سه عورت ايچون نفقه يوقدر  
 (واذا حبست المرأة في دين او غضبها كرها راجل فذهب بها او حجت مع محرم  
 فلا نفقة لها) وقتا كه عورت ديني اجلندن محبوسه اوله يا خود بر رجل  
 عورتى كرها غضب ايدوب كوتوره يا خود محرميله حجج ايليه بوضورتلرده  
 عورت ايچون نفقه يوقدر (واذا مرضت في منزل الزوج فلها النفقة)



وقتا که زوجک منزله عورت مریض اوله انک ایچون نفقه لازم اولور  
 (ویفرض علی الزوج اذا کان موسرا نفقة خادمها ولا يفترض لا کثر من خادم  
 واحد) ودخی زوج او زرینه غنی اولدیغی وقتده زوجه سنک خادمک نفقه سی  
 فرض اولور بر خادمین زیاده نک نفقه سی فرض اولماز (فعلیه ان یسکنهانی دار  
 مفردة لیس فیها احد من اهله الا ان تختار ذلك) زوج او زرینه لازمدرکه  
 زوجه سنی بردارده اسکان ایلیه که اولدارده زوجک اقر باسندن بر کیمسه  
 اولیه مکر زوجه آنی اختیار ایلیه (وان کان له ولد من غیرها فلیس له ان یسکنه  
 معها) اکر زوجک دیگر عورتسندن بر ولدی اولسه زوج ایچون زوجه سیله  
 بیله اول ولدی اسکان ایتمک اولدی (وللزوج ان ینزع والدیها وولدها من غیره  
 واهلها من الدخول علیها ولا ینزع عن النظر الیهما وکلامها ای وقت اختیار) ودخی  
 زوج ایچون زوجه نک اناسنی و باباسنی و دیگر ارندن اولان ولدنی و زوجه نک  
 اقر باسنی زوجه او زرینه دخولدن منع ایتمک اولیجیدر زوجه یه نظر دن  
 و زوجه ایله کلامدن بونلری منع ایلیه من قننی وقت اختیار ایدر لر سه  
 (ومن اعصر بنفقة امراته لم یفرق بینهما ویقال لهما استدی علیه) بر کیمسه  
 فقیر اولوب عورتسک نفقه سنه مقتدر اولسه بینلری تفریق اولتماز  
 زوجه یه دینلور که بورج ایدوب و زوجک او زرینه حواله ایله  
 (واذا غاب الرجل وله مال فی یدرجل وهو معترف به وبالزوجیه فرض القاضی  
 من ذلك المال نفقة لزوجة الغائب واولاده الصغار ووالدیہ ویأخذ  
 منها وکفیلا بها ولا یقضى بنفقة فی مال الغائب الا لهؤلاء) وقتا که  
 رجل غائب اولوب حالبو که اول رجل ایچون دیگر رجل عندده  
 مال اولیجیدر و مالی و زوجیتی ده اقرار ایدیجیدر بوضورتده قاضی  
 اول مالدن غائبک زوجه سی ایچون نفقه تقدیر ایدر و غائبک اولاد صغاری  
 و اناسی و باباسی ایچون نفقه تقدیر ایدر ذکر اولنان طائفه دن غیر یسی ایچون  
 غائبک مالنده نفقه ایله حکم اولتماز (فاذا قضی القاضی لهما بنفقة الاعسار  
 ثم ایسر و خاصمته الی القاضی یم لها نفقة الموسر) وقتا که زوجه ایچون  
 قاضی فقیر لر نفقه سیله حکم ایدر بعده زوج غنی اولوب و زوجه سی خصومت  
 ایدوب قاضیدن یکا مراجعت ایلسه لر زوج زوجه ایچون غنیلک نفقه سنی

اتمام ايدر ﴿ واذامضت مدة لم ينفق الزوج عليها وطالبته بذلك فلاشيء لها  
 الا ان يكون القاضي قضي لها بالنفقة او صالحت الزوج على مقدارها فيقضى  
 لها بنفقة ماضى ﴿ وقتا كه بر مدت كچه كه اول مدته زوج زوجه اوزرينه  
 انفاق ايلمدي حالبو كه انفاق ايله زوجه زوجنى مطالبه ايلسه اول زوجه ايچون  
 بر نسنه يو قدر مكر قاضى اول عورت ايچون نفقه ايله حكم ايتمش اوله يا خود  
 زوجه سى زوجنى نفقه نك مقدارى اوزرينه مصالحه ايدى پس بوضورته  
 زوجه ايچون مامضانك نفقه سيلاه حكم اولنور ﴿ فان مات الزوج بعد ما قضى عليه  
 بالنفقة لها ومضت الشهور لم ينفق سقطت النفقة ﴿ اكر زوجه سيچون زوج  
 اوزرينه نفقه ايله حكم اولندقد نصكره زوج وفات ايلسه حالبو كه انفاق اولنميه رق  
 بر قاج آى مرور ايلسه نفقه ساقط اولور ﴿ وان اسافها نفقة سنة ثم مات لم يسترجع  
 منها شيئا وقال محمد رحمه الله تحسب لها نفقة ماضى وما بقى فللزوجة ﴿ اكر زوج  
 زوجه يه بر نسنه نك نفقه سنى تعجيل ايلسه يعنى يشينا اعطا ايلسه بعده زوج فوت  
 اولسه نفقه دن بر نسنه رجوع اولنماز امام محمد رحمه الله بيورديلر كه زوجه  
 ايچون مامضانك نفقه سى حساب اولنوب باقى زوج ايچوندر ﴿ واذا تزوج  
 العبد حرة فنفقتهما دين عليه يباع فيها ﴿ وقتا كه عبد بر حره نك نفقه اول  
 حره نك نفقه سى عبد اوزرينه ديندر نفقه مقابله سنده بيع اولنور ﴿ ٣ ﴾  
 ﴿ واذا تزوج الرجل امة فبواؤها مولىها معه منزلا فعليه نفقتها وان لم يبوئها فلا نفقة  
 لها ﴿ وقتا كه رجل بر جاريه تزوج ايدوب پس جاريه نك مولا سى جاريه يه  
 رجل ايله بيله بر منزل حاضر لسه رجل اوزرينه اول جاريه نك نفقه سى  
 لازم اولورا كر جاريه نك مولا سى جاريه يه زوجيله برابر منزل حاضر لمزسه  
 جاريه نك نفقه سى زوجنه لازم اولماز ﴿ ونفقة الاولاد الصغار على الاب  
 لا يشار كه فيها احد كما لا يشار كه فى نفقة الزوجة احد ﴿ ودخى اولاد  
 صغارك نفقه سى بابالرى اوزرينه در اول نفقه ده اكا بر كيمسه مشارك  
 اولماز زوجه سنك نفقه سنده اكا بر كيمسه شريك اولمدينى كبي ﴿ فان كان  
 الصغير رضيعا فليس للام ان ترضعه ويستاجر له الاب من ترضعه عندها  
 فان استأجرها وهى زوجته او معتدة منه اترضع ولدها لم يجز ﴿ اكر ولد صغير  
 سود امر اولسه پس اناسى آنى امزرمكه جبر اولنماز اول صغيرك باباسى

﴿ ٣ ﴾ ذكر اولنان  
 حكم مولا سنك  
 اذنيه عبد تزوج  
 ايلديكى وقتده  
 جريان ايدر اكر  
 عبدك تزوجنه  
 مولا سنك اذنى تعلق  
 ايلعزسه حره نك  
 نفقه سى عبد اوزرينه  
 دين اوليوب وعبد  
 نفقه مقابله سنده بيع  
 اولنماز سنه

صغیری کنندی اناسی عندندہ امزرمک ایچون برسود آنا استیجار ایدر  
 اکر اب ولدینی امزرمک ایچون ولدک اناسنی استیجار ایلسه حالبوکه اول  
 ولدک اناسی اول ابک زوجه سی یاخود معتده سیدر جائز اولماز (وان انقضت  
 عدتها واستاجر ها علی ارضاعه جاز فان قال الاب لا استأجرها وجاء الاب بغيرها  
 ورضیت الام بمثل اجرة الاجنبیة كانت الام احق به وان طلبت زیادة لم یحبر  
 الزوج علیها) وقتا که عورتک عدتی تمام اولوب ولدک پدری امزرمک اوزرینه  
 اول عورتی استیجار ایلسه جائز اولور پس ولدک پدری دیسه که بن اول عورتی  
 استیجار ایتیم و غیر عورت کتورسه اول ولدک اناسی اجنبیه نک! جر تنک مثلنه  
 راضی اولسه اناسی ولدینه زیاده لایق اولور اکر اناسی زیاده طلب ایدرسه  
 زوج زیاده اوزرینه جبر اولماز (ونفقة الصغیر واجبة علی ابيه وجده وان خالفه  
 فی دینه کما یجب نفقة الزوجة علی الزوج وان خالفته فی دینه) ودخی صغیر اولان  
 ولدک نفقه سی باباسی ودهه سی اوزرینه واجیدر هرچن ولد دینده مخالفت  
 ایدرسه دهه زوجه نک نفقه سی زوج اوزرینه واجب اولدینی کبی هرچن زوجه  
 دینده مخالفت ایلدیه دهه (واذا وقعت الفرقة بین الزوجین فالام احق  
 بالولد فان لم تکن له ام فام الام اولی من ام الاب فان تکن له ام الام فام الاب  
 اولی من الاخوات فان لم تکن له جدة فالاخوات اولی من العمات والخاللات)  
 وقتا که زوجین بیننده موت ایله یاخود آخر نسنه ایله فرقت واقع اوله  
 اناسی ولدینه ایقدر پس ولدک اناسی اولمازسه اناسنک اناسی باباسنک اناسندن  
 اولادر واکر اناسنک اناسی اولمازسه باباسنک اناسی اخواتدن اولادر واکر  
 اول ولدک جده سی اولمازسه قز قز نداشلیری خاله و تیزه لرندن اولادر  
 (وتقدم الاخت من الام والاب ثم الاخت من الام ثم الاخت من الاب  
 ثم الخالات اولی من العمات ینزلن کما ینزل الاخوات) ودخی بابا وانا بر قز  
 قز نداش تقدیم اولنور بعده انا بر قز قز نداش تقدیم اولنور بعده بابا بر قز  
 قز نداش تقدیم اولنور بعده ولدک تیزه لری خاله لرندن اولی در تیزه لری  
 تنزیل اولنور قیز قز نداشلیری تنزیل اولنور دینی کبی (ثم العمات  
 ینزلن كذلك) بعده خاله لر قز قز نداشلیری کبی تنزیل اولنور لر یعنی انا  
 و بابا بر خاله انا بر خاله اوزرینه تقدیم اولنور وانا بر خاله بابا بر خاله اوزرینه  
 تقدیم اولنور (وکل من تزوجت من هؤلاء سقط حقها الا الجدة ان کان

زوجها الجدة ذكر اولنان طائفة دن اول عورت که تزوج ايليه حق حضانه سي  
 ساقط اولور لکن اگر جده نك زوجي جدا اولور سهينه حق حضانه ساقط اولماز  
 (فان لم يكن للصبي امرأة من اهله واختصم فيه الرجال فاوليهم به اقر بهم تعصيبا)  
 اگر صيبتك اهلندن بر عورت بولم يوب و اول صبي حقننده رجلا اختصام  
 ايلسه لر يس صبي به اولي اولان عصبه جهتندن انلرك اقر بيدر يعنى صيبتك  
 عميسي دايستندن اولادر (والام والجدة احق بالغلام حتى يأكل و حده ويشرب  
 و حده ويلبس و حده ويستنجي و حده وبالجارية حتى تحيض) اناسي و ننه سي  
 او غلانه اليقدر يالكز يوب و ايجوب و كيوب و استنجا ايليه نه دك و جاريه به اناسي  
 و ننه سي اليقدر حيض كوره نه قدر (ومن سوى الام والجدة احق بالجارية حتى  
 تبلغ حدا تشتهي) ودخي انا ايله ننه نك ماعداسي قز چو جو غنه اليقدر اشتها  
 ايدر حده بالغ اولانه دك (والامة اذا اعتقها موليا وام الولد اذا اعتقت  
 في حق الولد كالحره) وقتا که جاريه بي مولا سي آزاد ايليه وام ولد آزاد اولنه  
 بونلر ولد حقننده حره مثل او در (وليس للامة وام الولد قبل العتق حق في الولد)  
 جاريه وام ولد ايجون قبل العتق ولده حقلري يوقدر (والذمية احق  
 بالولد مالم يعقل الاديان ولم يخف عليه ان يألف الكفر) ودخي ذميه اولان  
 عورت ولدينه اليقدر مادامکه دينلري تعقل ايلمز وانك اوزرينه كفر  
 ايله الفت خوف اولماز (واذا ارادت المطلقة ان تخرج بولدها من المصر  
 فليس لها ذلك الا ان تخرج به الى وطنها الذي كان الزوج تزوجها فيه)  
 وقتا که مطلقه اولان خاتون ولديه مصر دن چيقيمق مراد ايليه اول  
 عورت ايجون بوکار خست يوقدر مکر عورت ولد ايله بروطندن يکا  
 خروج ايليه که زوج اول عورتی اول وطنده تزوج ايتمش اوله (وعلى  
 الرجل ان ينفق على ابويه واجداده وجداته اذا كانوا فقراء وان خالفوه  
 في دينه) ودخي اناسي و باباسي و ننه لري و دده لري اوزرينه انفاق ايتمک  
 رجل اوزرينه لازم اولور بو طائفه فقرا اولدقلري وقتده هر چن بونلر  
 رجله دينده مخالفت ايدر لر ايسه ده (ولا تجب النفقة مع اختلاف الدينين  
 الا للزوجة والابوين والاجداد والجدات والولد وولد الولد) ايکي دينک  
 اختلافيله برابر نفقه واجب اولماز لکن زوجه و انا و بابا و اجداد و جدات

وولد وولدك ولدي بوذ كر اولنانلر ايچون دينك اختلافيله بيله نفقه واجب  
 اولور ( ولايشارك الولد في نفقة ابويه احد ) ودخى انا وباباسنك نفقه سنده  
 ولده بر كيمسه شريك اولماز ( والنفقة لكل ذي رحم محرم اذا كان فقيرا  
 صغيرا او كانت امرأة بالغة فقيرة او كان ذكر ازمنا او اعمى فقيرا يجب ذلك  
 على مقدار الميراث ) ودخى هر ذي رحم محرم ايچون فقير اولوب صغير اولديغي  
 وقتده ياخود امراه بالغة فقيره اولورسه ياخود كوتورم مذكر اولورسه  
 ياخود اعمى اولديغي حالده فقير اولورسه بوذ كر اولنان طائفه ايچون ميراثك  
 مقدارى اوزرينه نفقه واجب اولور ( ويجب نفقة الابنة البالغة والابن  
 البالغ الزمن على ابويهما اثلاثا على الاب الثلثان وعلى الام الثلث ) بالغه اولان  
 قزك وبالع اولوب كوتورم اولان ابنك نفقه لري انالري وببالري اوزرينه  
 اثلاثا واجب اولور اب اوزرينه ثلثان ام اوزرينه ثلث لازم اولور  
 ( ولا يجب نفقتهم مع اختلاف الدين ) ودخى دينك اختلافيله بيله ذوى  
 الارحامك نفقه سي واجب اولماز ( ولا يجب النفقة على الفقير ) ودخى فقير  
 اوزرينه نفقه واجب اولماز يعنى غنى اوزرينه لازم اولور ( واذا كان للابن  
 الغائب مال قضى فيه بنفقة ابويه ) وقتا كه ابن غائب ايچون مال اوله اول  
 مالد اناسى وباباسنك نفقه لريله حكم اولنور ( واذا باع ابوه متاعه في نفقته  
 جاز عند ابى حنيفة رحمه الله وان باع العقار لم يحجز ) وقتا كه غائب اولان  
 ابنك متاعنى غائبك پدرى كندى نفقه سنده بيع ايله امام اعظم رحمه الله  
 عندنده جائز اولور واكر پدرى غائبك عقارىني بيع ايلسه جائز اولماز ( واذا كان  
 للابن الغائب مال في يد ابويه فانفق منه لم يضمنا ) وقتا كه غائب اولان ابن  
 ايچون اناسى وبباباسى عندنده مال اولوب وانلر اول مالدن انفاق ايلسه لر  
 ضامن اولمازلر ( وان كان له مال في يد الاجنبي فانفق عليه ما بغير اذن القاضى  
 ضمن ) اكر غائب اولان ابن ايچون اجنبي يدنده مال اولوب پس اول  
 اجنبي غائبك اناسى وبباباسى اوزرينه اول مالدن انفاق ايلسه حالبو كه  
 قاضينك اذنى تعلق ايتماشدر اجنبي به ضمان لازم كلور ( واذا قضى القاضى  
 للولد والوالدين وذوى الارحام بالنفقة فمضت مدة سقطت الا ان يأذن القاضى  
 بالاستدانة عليه ) وقتا كه قاضى ولدو والدين وذوى الارحام ايچون نفقه

ایله حکم ایلیه پس بر مدت کچسه نفقه ساقط اولور مگر قاضی استدانه ایله اذن  
ویره بو صورتده بورج ایدوب اول غائب اوزرینه حواله ایدر لر ( و علی المولی  
ان ینفق علی عبده و امته فان امتنع و کان لهما کسب اکتسبا و انفقوا ان لم یکن  
لهما کسب اجبر المولی علی بیعهما عند ابی یوسف و محمد رحمهما الله ) و دخی  
کوله و جاریه سی اوزرینه انفاق ایتک مولاری اوزرینه لازمدر پس ا کر  
مولاری انفاقدن امتناع ایدوب حالبوکه آنلر ایچون کسبه قدرت اولسه کسب  
ایدوب و کندولره انفاق ایدر لر و ا کر کسبه مقتدر اولمدیلر سه امام ابی یوسف  
و امام محمد رحمهما الله عند لر نده آنلری بیع ایتک اوزرینه مولاری جبر اولنور

### کتاب العتاق

بو کتاب عتقه دائر اولان مسائل بیاننده در ( العتق یقع من الحر العاقل  
البالغ فی ملکه ) عاقل و بالغ اولان حر دن ملککنده اولدیغی حالدده عتق  
واقع اولور ( و اذا قال لعبده او امته انت حر او معتق او محرر او قد حررتک  
او اعتقتک فقد عتق نوبی المولی به العتق او لم ینو ) وقتا که کوله  
یا خود جاریه سی ایچون ذکر اولنان الفاطی دیسه عتق واقع اولور بونلر  
ایله عتقه نیت ایتسون یا خود ایتسون ( و كذلك اذا قال رأسک حر او وجهک  
حر او رقبته حر او بدنک حر ) وقتا که ذکر اولنان اعضایی ذکر ایلیه  
ینه ماسبق مثللو آزاد اولور ( او قال للامة فرجک حر ) یا خود جاریه سنه  
فرجک حر دیسه عتق واقع اولور ( وان قال لاملک لی علیک ونوبی به  
الحرية عتق وان لم ینو لم یعتق و كذلك کنایات العتق ) ا کر مولی کوله سنه  
دیسه که بنم ایچون سنک اوزر کده ملک اولمدی ا کر بوسوز ایله عتقه نیت  
ایدر سه آزاد اولنورا کر نیت ایتمز سه آزاد اولنماز دخی عتقک الفاط کنایاتی  
بو مثللو در ( وان قال لاسلطان لی علیک ونوبی به العتق لم یعتق ) ا کر  
دیسه که بنم ایچون سنک اوزر کده سلطانلق اولمدی و بوسوز ایله عتقه نیت  
ایله سه آزاد اولنماز زیرا عتقه بوقول عادت اولما مشدر ( وان قال هذا  
ابنی وثبت علی ذلک او قال هذا مولای عتق ) ا کر مولاسی کوله سنه  
دیسه که شو بنم او غلومدر و بوقول اوزرینه ثابت اولسه یعنی مولانک  
مثایله کوله نک مثلی مولود اولسی ثابت اولسه یا خود شو بنم مولامدر

دیسہ کولہ آزاد اولور ( وان قال یاخی او یا بنی لم یعتق ) ا کر کولہ سنہ یاخی  
یا خود یا بنی دیوندا ایلسہ کولہ آزاد اولماز ( وان قال لغلام لا یولد مثله بمثله هذا  
ابنی عتق علیه فی قول ابی حنیفة رحمہ اللہ ) ا کر مولاسی بر غلام ایچون هذا  
ابنی دیوندا ایلسہ کہ اول غلامک مثلی مولانک مثلیله مولود اولماز بو صورتده  
امام اعظم حضر تدرینہ کورہ اول کولہ آزاد اولور ( و اذا قال للامة انت طالق  
ینوی بہ الحریة لم تعتق ) ا کر جاریہ یہ دیسہ کہ طالق سک و بوسوز ایله حریتہ  
نیت ایلسہ آزاد اولماز ( وان قال لعبدہ انت مثل الحر لم یعتق ) ا کر کولہ سنہ  
دیسہ کہ سن حر مثل و سک بوسوز ایله آزاد اولماز ( وان قال ما انت الا حر عتق )  
ا کر ذکر اولنان کلامی دیسہ آزاد اولور ( و اذا ملک الرجل ذارحم محرمنہ  
عتق علیه ) وقتا کہ رجل محرمندن بر کیمسہ یہ مالک اولہ رجلک علیہنہ آزاد  
اولور ( و اذا عتق المولی بعض عبده عتق ذلك البعض ویسعی فی بقیة قیمتہ لمولاه  
عند ابی حنیفة رحمہ اللہ ولا یعتق کله ) وقتا کہ مولی کولہ سنک بعضیسنی  
آزاد ایلسہ اول بعض آزاد اولور و قیمتتک بقیہ سنده مولاسی ایچون سعی  
ایدر امام اعظم حضر تدری عندندہ (۲) کلیسی آزاد اولماز ( و قال یعتق کله )  
امامین بیوردیلر کہ کلیسی آزاد اولور ( و اذا کان العبد بین شریکین فاعتق  
احدهما نصیبه عتق فان کان المعتق موسرا فشریکه عند ابی حنیفة رحمہ اللہ  
بالخیار ان شاء عتق نصیبه وان شاء ضمن شریکه قیمتہ نصیبه وان شاء  
استسعی العبد ) وقتا کہ ایکی شریک بیننده بر عبد اولوب پس شریکک  
بری کندی نصیبی آزاد ایلسہ آزاد اولور ا کر معتق غنی اولور ایسہ  
امام اعظم رحمہ اللہ عندندہ شریکی مخیردر دیلرسہ کندی نصیبی اعتاق ایدر  
وا کر دیلرسہ کندی نصیبک قیمتنی شریکنہ ضمان چکدیرر و ا کر دیلرسہ  
کولہ نک س معینی طلب ایدر ( وان کان المعتق معسرا فالشریک بالخیار  
ان شاء عتق وان شاء استسعی العبد ) ا کر معتق فقیر اولورسہ شریکی  
مخیردر دیلرسہ آزاد ایدر و ا کر دیلرسہ عبندن سعی ایتک طلب ایدر ( و قال  
ابو یوسف و محمد رحمہما اللہ لیس له الا الضمان مع الیسار و السعیة مع الاعسار )  
ودخی امام ابی یوسف و امام محمد بیوردیلر کہ شریک ایچون اولمدی انجق  
غنی اولورسہ ضمان چکدیرمک فقیر اولورسہ سعی ایتدیرمک اولدی

(۲) یعنی کولہ اجر تیلہ  
سعی ایدوب کندی  
قیمتنی مولاسنہ اعطا  
ایدر

( و اذا اشتری الرجلان ابن احدهما عتق نصیب الاب ولا ضمان علیه عند  
 ابی حنیفة رحمہ اللہ و كذلك ان وراثہ فالشريك بالخيار ان شاء اعتق نصيبه  
 وان شاء استسعى العبد ) وقتا کہ ايکي رجل کندولردن بر يسنک او غلنی  
 اشترایلسه لر ابک نصیبی آزاد اولور امام اعظم رحمہ اللہ عندندہ اب اوزرینه  
 ضمان لازم اولماز دخی ايکي رجل ايکيسندن بر يسنک ابنه وارث اولسه لر  
 ینه حکم ماسبق مثلودر پس شريك مخيردر ا کرديلرسه نصیبی آزاد ايدر  
 واکرد يارسه کوله بی سعی ایتدیرر ( و اذا شهد کل واحد من الشريكين  
 علی الآخر بالحرية عتق کله وسعی العبد لکل واحد منهما فی نصيبه موسرين  
 کانا او معسرین عند ابی حنیفة رحمہ اللہ ) وقتا کہ ايکي شريكدن هر بر لر ی  
 آخر اوزرینه حریت ايله شهادت ايلسه لر کوله نک کليسی آزاد اولور  
 وهر بر لر يسنک نصیبندہ کوله سعی ايدر امام اعظم رحمہ اللہ عندندہ اول ايکي شريك  
 فقير اولسو نلر يا خود غنی اولسو نلر ( و قالان کاناموسرين فلا سعاية عليه وان كانا  
 معسرین سعی لهما وان کان احدهما موسرا والآخر معسرا سعی للموسر  
 ولا سعی للمعسر ) ودخی امامین رحمہما لله بیوردیلر کہ اول ايکي شريك غنی  
 اولور لرسه کوله اوزرینه سعایت لازم اولماز واکر ايکي سیده فقير اولور لرسه  
 کوله ايکي سعی ایچون سعی ايدر واکر بری غنی و آخر فقير اولور سه غنی ایچون کوله  
 سعی ايدر و فقير ایچون سعی ایتمز ( و من اعتق عبدا لوجه الله تعالى اوللشيطان  
 اوللصنم عتق ) ودخی بر کيمسه بر کوله بی الله تعالى ایچون يا خود شيطان ایچون  
 يا خود صنم ایچون آزاد ايلسه عتق واقع اولور (۲) ( و عتق المکره والسكران واقع )  
 ودخی مکره اولان کيمسه نک و سرخوش اولان کيمسه نک عتقی واقعدر  
 ( و اذا اضاف العتق الى ملك او الشرط صح كما يصح في الطلاق ) وقتا کہ  
 بر کيمسه عتقی بر مالککه يا خود شرطه نسبت ايليه صحیح اولور طلاقده  
 صحیح اولدینی مثلودر ( و اذا خرج عبد من دار الحرب اليها مسلما عتق )  
 وقتا کہ دار حربدن دار اسلامه بر کوله مسلم اولدینی حالده خروج ايليه آزاد  
 اولمش اولور ( و اذا عتق جارية حاملا عتق حملها ايضا ) وقتا کہ مولاسی  
 حامل اولان جاريه بی آزاد ايليه جاريه کبی حمليده آزاد اولور ( وان عتق  
 الحمل خاصة عتق الحمل ولم يعتق الام ) اکر مولاسی خاصة حملي آزاد

(۲) لکن شیطان  
 یا خود صنم ایچون  
 کوله آزاد ايلسه  
 کفره واصل اولور  
 ديمشال



ایلسه حمل آزاد اولوب اناسی آزاد اولماز (واذا اعتق العبد علی مال فقبل العبد  
عتق ولزمه ذلك المال) وقتا که مولاسی کوله سنی بر مقدار مال اوزرینه  
آزاد ایدوب پس کوله دخی قبول ایلسه آزاد اولور و اول کوله یه اول مال لازم کور  
(واذا قال اذا ادیت الی الف درهم فانت حر صح عتقه و صار ما ذونا  
فان حضر المال اجبره الحاکم علی قبضه فاذا قبض عتق العبد) وقتا که کوله یه دیسه که  
اگر بکا بیک درهم ادا ایدر سهک حر سهک بوضورتده عتقی صحیح اولوب  
و کوله مآذون اولور پس مالی کوله حاضر قیاسه حاکم مالی قبض ایتک اوزرینه  
مولایه جبر ایدر مولامالی قبض ایلدیکی وقتده کوله آزاد اولور (وولد  
الامة من مولیها حر) ودخی جاریه نك ولدی کندی مولاسندن اولور سه  
حر در (وولدها من الغیر مملوک لسیدها) دخی جاریه نك ولدی مولاسنک  
غیر یسندن اولور سه اول ولد مولانک مملوک کیدر (وولد الحره من العبد  
حر والله اعلم) ودخی حره اولان خاتونک ولدی کوله دن اولدینی حالده  
حر در زیرا ولد خیر الابوینه تابعدر

باب التدریر

بواب مملوکی مدبر قیلد قلعغه دائر اولان مسائل بیاننده در (واذا قال المولی  
لمملوکه اذا مت فانت حر اوانت حر عن دبر منی اوانت حر من بعد موتی  
اوانت مدبر او قد دبر تک فقد صار مدبراً لایجوز بیعه ولا هبته) وقتا که  
مولی مملوکنه دیسه که بن اولدیکم وقتده سن حر سهک یا خود بند نصکره حر سهک  
یا خود دیسه که سن مدبر سهک یا خود دیسه که بن سنی مدبر قیلدم بوضورتلرده  
کوله مدبر اولمش اولور انی بیع ایتک و هبه ایتک جائز اولماز (وللمولی  
ان یستخدمه ویواجره) مدبر اولان کوله یه خدمت ایتدیر مک و اجاره یه  
ویرمک مولاسی ایچون اولیجیدر (وان کانت امة وله ان یطها  
وان یزوجها) اگر مدبر اولان مملوک جاریه اولور سه اول مدبره بی وطی  
ایتک و آخره تزویج ایتک مولاسی ایچون اولیجیدر (واذا مات المولی  
عتق المدبر من ثلث ماله ان خرج من الثلث وان لم یکن له مال غیره سعی فی ثلثی  
قیمته وان کان علی المولی دین سعی فی جمیع قیمته لغرمائه) وقتا که مولی  
فوت اوله مدبر مولانک مالنک ثلثندن آزاد اولور اگر مدبر ثلثندن

چيقارسه واكر مولی ایچون مدبر دن غیرى مال اولمازسه قیمتك ایكى نلشنده  
سعی ایدر واكر مولی اوزرنده دین اولسه اول مدبر بورجلولر ایچون  
قیمتک جمعسندسه سعی ایدر ( وولد المدبره مدبر ) ودخی مدبر اولان  
جاریه نك ولدی مدبردر ( فان علق التدبیر بموته علی صفة مثل ان یقول  
ان مت من مرضی هذا اوفی سفری هذا اومن مرضی کذا فلیس بمدبر  
یحوز بیعه ) اكر تدبیری برصفت اوزرینه اولان موته تعلیق ایلسه مثلا  
اكر شو مرضمدن اولورسه م یاخود شو سفردده یاخود شو مرضمدن اولورسه م  
دیك مثللو بوضورتارده اول کوله مدبر دکدر بیعی جائز اولور ( فان مات  
المولی علی الصفة الی ذکرها علق کما یعتق المدبر ) پس مولی ذکر ایلدیکی  
صفت اوزرینه فوت اولسه مدبر آزاد اولدینی کبی اول کوله آزاد اولور

باب الاستیلاذ

بواب استیلاذ دائر اولان مسائل بیاننده در ( اذا ولدت امة من مولیها  
فقد صار ام ولد له لایحوز بیعها ولا تملیکها ) وقتا که جاریه سیدندن ولد کتورسه  
سیدینک ام ولدی اولور انی بیع ایتمک و آخره تملیک ایتمک جائز اولماز  
( وله وطئها واستخدامها واجارتها وتزویجها ) ودخی سید ایچون ام ولدی  
وطئ ایتمک و خدمت ایتمک و اجاره وانی آخره تزویج ایتمک اولیجیدر  
( ولا یثبت نسب ولدها الا ان یتترف به وان جاءت بعد ذلك بولد ثبت نسبه  
بغیر اقرار منه ) ودخی ام ولدك ولدینک نسبی ثابت اولماز مکر انی مولاسی  
اقرار ایلیه اكر مولی ولدی اقرار ایلدکن صکره ام ولد بردخی ولد  
کتورسه بلا اقرار نسب ثابت اولور ( وان نفاه ینفی بقوله ) اكر سید  
ولدی نفی ایدرسه کندی قولیه نفی اولنور ( وان زوجها فجاءت بولد  
فهو فی حکم امة ) اكر سید ام ولدی آخره تزویج ایدوب پس ام ولد  
بردخی ولد کتورسه اول ولد اناسی حکمنده در ( واذا مات المولی  
عتقت من جمیع ماله ولا تلزمها السعیة للفرماء اذا کان علی المولی دین )  
وقتا که مولی فوت اوله ام ولد مولانک جمیع مالندن آزاد اولور  
ومولی اوزرنده دین اولدینی وقتده بورجلولر ایچون ام ولده سعی  
ایتمک لازم اولماز ( واذا وطئ الرجل امة غیره بنکاح فولدت منه

ملكها صارت ام ولد له) وقتا که رجل نکاح ایله غیر یسنک جاریه سنی و طیء  
ایلد کده پس اول جاریه رجلدن بر ولد کتور سه بعده رجل اول جاریه به مالک اولسه  
اول جاریه اول رجل ایچون اولکی ولد سببیه ام ولد اولور (واذا وطیء الاب  
جاریه ابنه فجاءت بولد فادعاه ثبت نسبه وصارت ام ولد له وعلیه قیمتها و لیس  
علیه عقرها و لا قيمة ولدها) وقتا که اب او غلنک جاریه سنی و طیء ایلد کده پس  
جاریه بر ولد کتور سه و اب ولدی دعوی ایلسه ولدک نسبی ثابت اولور و اب  
ایچون اول جاریه ام ولد اولور و اب اوزرینه جاریه نك قیمتی لازم کلور  
جاریه نك عقری و ولدینک قیمتی اب اوزرینه لازم اولماز (واذا وطیء ابو الاب  
مع بقاء الاب لم یثبت النسب و اذا کان الاب میتا ثبت النسب من الجسد كما ثبت  
من الاب) وقتا که ابک بقا سببیه بیله اب الاب و طیء ایلسه نسب ثابت اولماز  
وقتا که اب میت اوله دده دن نسب ثابت اولور ابدن ثابت اولدینی کبی  
(واذا كانت الجارية بین شریکین فجاءت بولد فادعاه احدهما ثبت نسبه وصارت  
ام ولد له وعلیه نصف عقرها و نصف قیمتها و لیس علیه من قيمة ولدها شیء)  
وقتا که ایکی شریک بیننده بر جاریه اولوب و اول جاریه بر ولد کتور سه  
و اول ولدی ایکی شریکدن بری دعوی ایلسه نسب ثابت اولور و آنک ایچون  
ام ولد اولور و آنک اوزرینه جاریه نك نصف عقری و نصف قیمتی  
لازم اولور جاریه نك ولدینک قیمتندن بر نسبه لازم اولماز (فان ادعیاه  
معاً ثبت نسبه منهما و كانت ام ولد لهما و علی کل واحد منهما نصف العقر  
قصاصا بماله علی الآخر و یرث الابن من کل واحد منهما میراث ابن کامل  
و یرثان منه میراث اب واحد) اگر ایکی شریک مشترکه اولان جاریه نك  
ولدینی بر لکده دعوی ایلسه لر ولدک نسبی ایکیسندن ثابت اولور و ایکی  
شریکدن هر بر لرری اوزرینه نصف عقر لازم اولور بری آخر اوزرنده  
اولانه تقاص ایدر و ابن بونلردن هر بر لرندن ابن کامل میراثنه وارث  
اولور و ایکی شریک اول ولدن اب واحد میراثنه وارث اولور لر  
(واذا وطیء المولی جاریه مکاتبه فجاءت بولد فادعاه فان صدقه المکاتب یثبت نسب  
الولد منه و کان علیه عقرها و قيمة ولدها و لا تصیر ام ولد له و ان کذبه فی النسب  
لم یثبت نسبه من المولی) وقتا که مولی مکاتبنک جاریه سنی و طیء ایدوب و اول

جاریه بر ولد کتورسه پس سید اول ولدی دعوی ایلسه اکر مکاتب سیدی  
تصدیق ایدرسه سیددن ولدک نسبی ثابت اولور و جاریه نک عقری و ولدینک  
قیمتی سید اوزرینه لازم اولور و سید ایچون اول جاریه ام ولد اولماز  
واکر مکاتب مولاسنی تکذیب ایدرسه مولادن ولدک نسبی ثابت اولماز

### کتاب المکاتب

بو کتاب عقد کتابته دائر اول مسائل بیاننده در ( اذاکاتب المولی عبده  
اوامته علی مال شرط علیه وقبل العبد ذلك صار مکاتباً ) وقتا که سید کوله سنی  
یا خود جاریه سنی شرط قلنان بر مقدار مال اوزرینه عقد کتابت ایدوب و کوله  
دخی قبول ایلسه مکاتب اولور ( و یجوز ان یشرط المال حالا و یجوز مؤجلاً  
و منجماً ) و دخی مال پشین و ویره سییه و جسته جسته ویر ملک اوزرینه شرط  
قلنمق جائز اولور ( و یجوز کتابه العبد الصغیر ان کان یعقل البیع و الشراء )  
و دخی عبد صغیرک کتابتی جائز اولور اکر بیع و شرایی عقلی کسر ایسه  
( و اذا صحت الکتابه خرج المکاتب من ید المولی و لم یخرج من ملکة ) و دخی  
کتابت صحیح اولدیغی وقتده مکاتب سیدک یدندن خروج ایدوب ملکندن  
خروج ایتمز ( فیجوز له البیع و الشراء و السفر و لا یجوز له التزوج بغير اذن المولی  
و لا یهب و لا یتصدق الا بشیء یسیر و لا یتکفل ) پس مکاتب ایچون بیع و شرا  
و سفره کیتمک جائز اولور و مکاتب ایچون سیدک اذنی اولیه رقی تزوج جائز  
اولماز و هبه و تصدق ایلیه من مکر آزنسنه اوله و بر کیمسه یه کفیل اوله ماز  
( فان ولد له ولد من امته دخل فی کتابته و کان حکمه حکم ابیه و کسبه له ) اکر  
مکاتب ایچون کندی جاریه سنندن بر ولد اولسه مکاتبک کتابتنه داخل اولور  
و ولدک حکمی باباسنک حکمی کیدر و کسی باباسی ایچوندر ( و اذا زوج المولی  
عبده من امته ثم کاتبهما فولدت منه ولدا دخل فی کتابتهما و کان کسبه لهما )  
وقتا که سید کوله سنه جاریه سنی تزویج ایدوب بعده انلری مکاتب قیلسه پس  
جاریه کوله دن بر ولد کتورسه اول ولد ایکسنک کتابتنه داخل اولور  
و کسی اناسی و باباسی ایچوندر ( وان وطیء المولی مکاتبته لزمه العقر )  
اگر سید مکاتبه سنی و طیء ایلسه اکاعقر یعنی مهر لازم اولور ( وان جنی علیها  
او علی ولدها لزمه ارش الجنایة ) اکر سید مکاتبه اوزرینه یا خود ولدی

اوزرينه جنايت ايلسه سیده جنایتك ارشی یعنی دیتی لازم کلور (وان اتلف مالا لهاغرمه لها) اگر سید مکاتبه نك مانی تلف ایلسه مکاتبه ایچون بور جلو اولور (واذا اشتری المسکاتب اباه او ابنه دخل فی کتابته وان اشتری ام ولده دخل ولدها فی الکتابه ولم یجز بیعها) وقتا که مکاتب پدرینی یا خود او غنی اشترایله کندی کتابته داخل اولور و اگر ام ولدینی اشترایله ولدی کتابته داخل اولور و ام ولدی بیع ایتک جائز اولماز (وان اشتری ذارحم محرم منه لا اولاده لم یدخل فی کتابته عند ابی حنیفه رحمه الله) اگر مکاتب کندی ایچون ولادت اولمیان محرمی اشترایله امام اعظم رحمه الله عندنده مکاتبك کتابته داخل اولماز (۲) (واذا عجز المسکاتب عن نجم نظر الحاکم فی حاله ان کان له دین یقبضه او مال یقدم ولم یعجل بتعجیزه وانتظر علیه الیومین والثلثة) وقتا که مکاتب برتقسیتدن عاجز اوله حاکم آنک حاله نظر ایدر اگر مکاتب ایچون دین اولورسه آنی قبض ایدر و اگر مال اولورسه سیدینه تقدیم ایدر تعجیز ایله حکمی تعجیل ایتمز و آنک اوزرینه ایکی و اوچ کون منتظر اولنور (فان لم یکن له وجه و طلب المولی تعجیزه عجزه الحاکم و فسخ الکتابه و قال ابو یوسف رحمه الله لا یعجزه حتی یتوالی علیه نجمان) اگر مکاتب ایچون بر طریق اولمازسه و سیدی تعجیزینی طلب ایدرسه حاکم مکاتبك عجزی ایله حکم ایدر و کتابتی فسخ ایدر امام ابی یوسف رحمه الله بیوردیکه حاکم مکاتبی تعجیز ایلیه من تا که آنک اوزرینه ایکی تقسیت تعاقب ایلیه نه دک (واذا عجز المسکاتب عاد الی احکام الرق و کان مانی یده من الاکساب لمولاه) وقتا که مکاتب عجزینی اقرار ایلیه رفق احکامنه عودت ایدر کسبلردن یدنده اولان نسنه موالسی ایچوندر (واذا مات المسکاتب وله مال لم یتفسخ الکتابه و قضیت کتابته من اکسابه و حکم بعقبه فی آخر جزء من اجزاء حیوته) وقتا که مکاتب فوت اولوب حالبوکه مکاتب ایچون مال اولیجیدر بو صورتده کتابت فسخ اولنماز و بدل کتابتی کسب ایلدیکی نسنه دن قضا اولنوب حیاتنک جز ثلرندن آخر کی جزئده عقیله حکم اولنور (وان لم یتروک و فاء و ترک ولدا مولودا فی کتابته سعی فی کتابته ابیه علی نجومه و اذا ادی حکمنا بعق ابیه قبل موته و عتق الولد) اگر

(۲) یعنی اصول و فروعک غیری اولان ذی رحم محرمی اشترایله مکاتبك کتابته داخل اولماز شد

فوت اولان مكاتب بدل كتابته وفايدر ترك ايتيموب كتابتنده مولود  
 اولان برولد ترك ايلسه اول ولد بدرينك كتابتنده بدرينك نجومى  
 اوزرينه سعي ايدر بدل كتابتي ادا ايلديكى صورتده بدرينك فوت اولمازدن  
 اول عتقيه حكيم ايدرز دخى ولدك عتقيه ده حكيم ايدرز (وان ترك ولدا  
 مشترى قيل له اما ان تؤدى الكتابه حالا والار ددت فى الرق) واكر فوت  
 اولان مكاتب اشترى اولنمش برولد ترك ايلسه اول ولده دينلور كه يا بدل  
 كتابتكى بوآنده ادا ايله يوق ايسه رقبته رد اولنورسك (وان كاتب المسلم  
 عبده على خمر او خنزير او على قيمة نفسه فالكتابة فاسدة وان ادى الخمر عتق  
 ولزمه ان يسمي فى قيمته ولا ينقص المسمى ويزاد عليه) اكر مسلم اولان كيمسه  
 كوله سنى خمر يا خود خنزير يا خود نفسك قيمتى اوزرينه عقد كتابت  
 ايلسه كتابت فاسده در اكر عبد خمرى ادا ايدرسه آزاد اولور و كوله  
 كندى قيمتنده سعي ايتك لازم اولور مسمان نقصان اوليوب مسمى  
 اوزرينه زياده قلنه (وان كاتبه على حيوان غير موصوف فالكتابة جائزة)  
 اكر سيد كوله سنى غير موصوف اولان حيوان اوزرينه عقد كتاب ايلسه  
 كتابت جائزدر (واذا كاتب عبديه كتابة واحدة بالف درهم جاز  
 وان ادى عتقا وان عجز اردا فى الرق) وقتا كه سيد ايكي كوله سنى بيك درهم  
 مقابله سنده بر كتابت ايله عقد كتابت ايلسه جائز اولور اكر ايكي كوله بدل  
 كتابتي ادا ايدرلرسه ايكي سى بيله آزاد اولورلر و اكر عجز لريني اقرار ايدرلرسه  
 رقبته رد اولنورلر (وان كاتبهما على ان كل واحد منهما ضامن عن الآخر  
 جازت الكتابة وايهما ادى عتقا ويرجع على شريكه بنصف مادي) اكر  
 سيد ايكي كوله سنى هر برلرلى آخردن بدل كتابتي ضامن اولمق شرطى  
 اوزرينه عقد كتابت ايلسه كتابت جائز اولور ايكي كوله دن قنغيسى ادا  
 ايدرسه ايكي سى بيله آزاد اولورلر و شريكى اوزرينه ادا ايلديكى مالك نصفيله  
 رجوع ايدر (واذا عتق المولى مكاتبه عتق بعته وسقط عنه مال الكتابة)  
 وقتا كه سيد مكاتبى آزاد ايلسه سيدك عتقى سبيله آزاد اولور و اندن مال  
 كتابت ساقط اولور (واذا مات مولى المكاتب لم تنفسخ الكتابة وقيل له  
 اذالمال الى ورثة المولى على نجومه) وقتا كه مكاتبك سيدى فوت اوله عقد  
 كتابت فسوخ اولماز و اول مكاتبه دينلور كه مال كتابتي سيدك ورثه لرينه

ادا ایت جسته جسته اولمق اوزره (وان اعتقه احدالورثة لم ینفذ عتقه فان  
 اعتقوه جميعا عتق وسقط مال الكتابة عنه) اکر سیدی فوت اولان کوله یی  
 ورته دن بری آزاد ایلسه عتقی نافذ اولماز اکر ورته نك جمله سی کوله یی  
 آزاد ایلسه لر کوله آزاد اولوب وبدل کتابت اندن ساقط اولور  
 (واذا کاتب المولی ام ولده جاز) وقتا که سید ام ولدینی مکاتبه قیلسه جاز اولور  
 (وان مات المولی سقط مال الكتابة عنها) اکر مکاتبه اولان ام ولدک  
 مولاسی فوت اولسه مال کتابت اندن ساقط اولور (واذا ولدت مکاتبته  
 منه فهی بالخیار ان شاءت مضت علی الكتابة وان شاءت عجزت نفسها  
 وصارت ام ولده) وقتا که مکاتبه اولان جاریه سیدندن بر ولد کتوره  
 اول جاریه مخیره در اکر دیلرسه کتابت اوزرینه کچر واکر دیلرسه  
 عجزینی اقرار ایدوب سید ایچون ام ولد اولور (واذا کاتب مدبره جاز  
 وان مات المولی ولأمال له والمکاتب بالخیار بین ان یسعی فی ثلثی قیمتها  
 او جمیع مال الكتابة) وقتا که مدبر اولان کوله سنی سید کتابته عقد  
 ایلسه جاز اولور اکر مولی فوت اولوب مالی اولسه مکاتب مخیردر  
 قیمتک ایکی ثلثنده سعی ایدر یا خود مال کتابتک جمیعسنده سعی ایدر  
 (فان دبر مکاتبته صح التدبیر ولها الخیار ان شاءت مضت علی الكتابة  
 وان شاءت عجزت نفسها وصارت مدبره) اکر مکاتبه اولان جاریه سنی  
 مدبره ایلسه تدبیر صحیح اولور واول جاریه ایچون مخیرک اولیجیدر  
 اکر دیلرسه کتابت اوزرینه کچر واکر دیلرسه عجزینی اقرار ایدوب  
 مدبره اولور (فان مضت علی کتابتها مات المولی ولأمال له فهی بالخیار  
 ان شاءت سعت فی ثلثی قیمتها اوسعت فی ثلثی مال الكتابة عند ابی حنیفة  
 رحمه الله) صورت سابقه ده جاریه کتابت اوزرینه کچه پس مولی فوت  
 اولوب حالبوکه مولی ایچون مال اولسه اول جاریه مخیره در دیلرسه  
 قیمتک ایکی ثلثنده سعی ایدر واکر دیلرسه امام اعظم رحمه الله عندنده  
 مال کتابتک ایکی ثلثنده سعی ایدر (واذا اعتق المکاتب عبده علی مال  
 لم یجز وان وهب علی عوض لم یصح) وقتا که مکاتب کوله سنی مال  
 اوزرینه آزاد ایلسه جاز اولماز واکر مکاتب کوله سنی عوض اوزرینه  
 هبه ایلسه صحیح اولماز (وان کاتب عبده جاز وان ادی الثانی قبل ان یعتق

الاول فولاہ للمولى وان ادى بعد عتق المكاتب الاول فولاہ له والله اعلم بالصواب) اكر مكاتب كوله سنى كتابته عقد ايلسه جائز اولور اكر مكاتب ثانى مكاتب اول آزاد اول نماز دن اقدم بدل كتابتى ادا ايدرسه مكاتب ثاينك ولاسى مولى ايجوندر واكر مكاتب اول آزاد اولندقدن صكره مكاتب ثانى بدل كتابتى ادا ايدرسه مكاتب ثاينك ولاسى مكاتب اول ايجوندر

كتاب الولاء

بو كتاب ولايه دائر اولان مسائل بياننده در ( اذا عتق الرجل مملوكه فولاہ له وكذلك المرأة تعتق ) وقتا كه رجل مملوكنى آزاد ايلسه مملوكك ولاسى رجل ايجوندر دخى عورت رجل مثلودر ( وان شرط انه سائبة فالشرط باطل والولاء لمن اعتق ) اكر مملوكك وليسى اولماق شرط قلنسه شرط باطلدن ويليك آزاد ايدن كيمسه ايجوندر ( واذا ادى المكاتب الكتابه عتق وولاہ للمولى ) وقتا كه مكاتب بدل كتابتى ادا ايلسه آزاد اولور مكاتبك ولاسى مولاسى ايجوندر ( وان اعتق بعد موت المولى فولاہ لورثة المولى ) اكر مكاتب مولاسى فوت اولدقدن صكره آزاد اولنسه انك ويليكى سيدك وارثلى ايجوندر ( وان مات المولى عتق مدبروه وامهات اولاده وولاءهم له ومن ملك ذارحم محرم منه عتق وولاہ له ) اكر سيد فوت اولورسه مدبرلى وام ولدلى آزاد اولور وبونلك ولاسى سيد ايجوندر وبر كيمسه ذى رحم محرمه مالك اولسه آزاد اولور وولاسى اول كيمسه ايجوندر ( واذا تزوج عبداً الاخر فاعتق مولى الامه اياها وهى حامل من العبد عتقت وعتق حملها وولاء الحمل لمولى الام لا ينتقل عنه ابداً ) ( ۹ ) وقتا كه بر كوله آخرك جاريه سنى تزوج ايلسه پس جاريه نك سيدى جاريه بي آزاد ايلسه حالبو كه جاريه كوله دن حاملدر جاريه آزاد اولور وحملى دخى آزاد اولور وحملك ولايتى اناسنك سيدى ايجوندر وان دن ويليك ابدى انتقال ايتما كره جاريه آتى ماهدن اقلده ولد كتورسه ( وان ولدت بعد عتقها لاكثر من ستة اشهر ولدا فولاہ لمولى الام فان اعتق العبد جر وولاء ابنه وانتقل عن مولى الام الى مولى الاب ) اكر جاريه آزاد اولدقدن صكره آتى ماهدن اكثرده بر ولد كتوسه اول ولدك ويليكى اناسنك سيدى ايجوندر پس بوضورتده ولدك پدرى اولان

( ۹ ) اذا ولدت الامه  
لاقل من ستة اشهر  
( شرح )



كوله آزاد اولسه او غلنك و لاسنى جر ايدر و و ليك امك مولا سندن ابك  
 مولا سنه انتقال ايدر (ومن تزوج من المعجم بمعتقه من العرب فولدت له اولادا  
 فولاء ولدها المواليا عند ابى حنيفة و محمد رحمهما الله) و دخى عجمدن بر كيمسه  
 عربدن اولان معتقه يي تزوج ايلسه پس اول معتقه ولد كتور سه اول معتقه نك  
 ولد ينك و لاسى امام اعظم و امام محمد رحمهما الله عند لر نده معتقه نك سيد لرى  
 ايجوندر (و ولاء العتاقة تعصيب) و دخى عتاقه نك و لاسى عصبه لكدر (فان كان  
 للمعتق عصبه من النسب فهو اولى منه) اكر معتق ايجون نسبدن عصبه سى اولسه  
 نسبدن اولان عصبه سيدندن اولادر (وان لم يكن له عصبه من النسب فيرانه  
 للمعتق) اكر معتق ايجون نسبدن عصبه اولسه انك ميراثى معتق ايجوندر  
 (فان مات المولى ثم مات المعتق فيرانه ابى المولى دون بناته) اكر سيد فوت اولوب بعده  
 معتق فوت اولسه انك ميراثى سيدك او غللى ايجوندر كرى هله رينه بر نسنه يوقدر  
 (وليس للنساء نصيب من الولاء الا ما اعتقن او اعتق من اعتقن او كاتب من  
 كاتب او دبرن او دبرن دبرن) و دخى نسبا ايجون ولادن نصيب يوقدر مكر انلر آزاد  
 ايدلر يا خود آزاد ايلدكلى كيمسه آزاد ايليه يا خود كتابته عقد ايليه لريا خود  
 كتابته عقد ايلدكلى كيمسه عقد كتابت ايليه يا خود انلر مدبر قيله لريا خود مدبر  
 قيلدقلى كيمسه مدبر قيله بوضور تلرده نسالر آنجق بوذ كر اولنانلره ولى  
 اولورلر (واذا ترك المولى ابنا و اولادا بن آخر فيرانه المعتق للابن دون بنى الابن)  
 وقتا كه سيد او غلى و آخر او غلنك اولاد لرى ترك ايليه معتقك ميراثى او غلى  
 ايجوندر حفيدلرينه بر نسنه يوقدر (و الولاء للكبير (ع) و دخى و ليك بطن  
 جهتندن كير ايجوندر (واذا سلم رجل على يد رجل فوالاه على ان يرثه و يعقل عنه  
 او سلم على يد غيره و والاه و الولاء صحيح و عقله على مولا فان مات و لا وارث  
 له فيرانه للمولى) وقتا كه بر رجل آخر رجلك يدى اوزر نده اسلامى قبول  
 ايدوب و اول رجله موالا ايلسه انك اوزرينه كه رجل اكا وارث اوله  
 و آندن او تورى جنائتك عاقله سنى ويره يا خود غير يسنك يدى اوزر نده  
 اسلامى قبول ايدوب اول رجله موالا ايلسه و لاء صحيح اولور  
 و عاقله سى مولا سى اوزرينه در اكر اسلامى قبول ايدن رجل فوت  
 اولوب وارثى او ملازيسه انك ميراثى مولا سى ايجوندر (وان كان له وارث فهو

(ع) يعنى و ليك  
 قريب ايجوندر

اولی منه) اگر رجل ایچون وارث اولور سه اول وارث مولای موالاتدن اولادر (وللمولی ان ینقل عنه بولاءه الی غیره مالم یعقل عنه (۷) ودخی مولای موالات ایچون رجلاک ولاسنی غیرى یه نقل ایتک اولیجیدر مادامکه اندن طولای جنایتک عاقله سنی ویرماشدر ( فاذا عقل عنه لم یکن ان یحول بولاءه ) وقتا که مولای موالات رجلدن اوتوری جنایت عاقله سنی ویره آنک ایچون ولایله تحول اولدی ( وایس لمولی العتاقه ان یوالی احدا ) (۴) ودخی مولای عتاقه ایچون برکیمسه ایله موالات ایتک اولدی

کتاب الجنایات

بو کتاب جنایاته دائر مسائل بیاننده در ( القتل علی خمسة اوجه عمد وشبه عمد وخطأ وما جرى مجرى الخطأ والقتل بسبب ) ودخی قتل بش وجه اوزرینه در اولکیسی عمد ایکنجیسی شبه عمد او چنجیسی خطا دردنجیسی خطا مجراسنه اجرا اولنان بشنجیسی بر سبب ایله قتل در ( فالعمد ما تعمد ضر به سلاح او ما جرى مجرى السلاح فى تفریق الاجزاء كالمحدد من الخشب او الحجر او النار و موجب ذلك المأثم والقود الا ان يعفو الاولياء ولا كفارة فيه ) ودخی عمدا قتل اولدر که قاتل مقتوله سلاح ایله تفریق اجزاده سلاح مجراسنه اجرا اولنان نسنه ایله اغاجدن محدد یاخود طاش ایله یاخود آتش ایله ضربی قصد ایلیه وشوقتلک مقتضاسی اثم وقصاصدر مکر ولیلر عفو ایدر و بونده کفارت یوقدر ( وشبه العمد عندابی حنیفة رحمه الله ان یتعمد الضرب بما یس سلاح ولا ما جرى مجرى السلاح ) ودخی امام اعظم رحمه الله عندنده شبه عمد اولدر که قاتل اولان کیمسه سلاح اولیان و سلاح مجراسنه اجرا اولنمیان نسنه ایله ضربی قصد ایلیه ( وقالوا اذا ضرب بحجر عظیم او بحشبة عظيمة فهو عمد ) امامین رحهما الله بیوردیار که قاتل حجر عظیم یاخود خشبة عظيمة ایله ضرب ایلسه قتل عمددر ( وشبه العمد ان یتعمد الضرب بما لا یقتل به غالباً و موجب ذلك علی القولین المأثم والكفارة ) امامین حضر تهرینه کوره شبه عمد اولدر که قاتل ضربی اول نسنه ایله قصد ایلیه که اکثر وقتده اول نسنه ایله قتل واقع اولماز و بوشبه عمدک ایکی قول اوزرینه مقتضاسی کناهکار اولمقلق و کفارتدر ( ولا قود فیسه وفيه الدية المغلظة علی العاقلة ) وشبه عمدده قصاص یوقدر

(۷) ودخی برکیمسه

ایله موالات ایدن

رجل ایچون اول

کیمسه دن ولا ایله

غیره انتقال ایتک

اولیجیدر مادامکه

رجل ایچون اولکی

مولای موالات

جنایتک ارشنی

ویرماشدر وقتا که

مولای موالات

اندن اوتوری

جنایتک عاقله سنی

ویره ولایله تحول

آنک ایچون یوقدر

سید

(۴) یعنی آزاد اولنمش

کوله ایچون سید

لكن قاتلك قبيله سي اوزرينه ديت مغالظه لازم كلور (واخطأ على وجهين خطأ  
 في القصد وهو ان يرمى شخصا يظنه صيدا فاذا هو آدمي او يظنه حربيا فاذا هو  
 مسلم) ودخى خطأ قتل ايكي وجه اوزرينه در بري قاتلك قصدنده خطادر و بوده  
 اولدر كه بر شخصه رمى ايدوب صيد ظن ايدر اولد يني حالده پس آدمي اولد يني  
 ظاهر اولسه يا خود حربى ظن ايدر اولد يني حالده رمى ايدوب مسلم اولد يني  
 ظاهر اولسه (وخطأ في الفعل وهو ان يرمى غرضا فيصيب آدميا و موجب ذلك  
 الكفارة والدية على العاقلة ولا ما ثم فيه) ايكنجى فعلده خطادر فعلده خطا  
 اولدر كه قاتل نشانه آتوب آدمي يه اصابت ايليه و بو خطانك مقتضاسى كفارت  
 وقبيله سي اوزرينه ديت لازم كلور و بونده كناهكار اولماز (وما جرى مجرى  
 الخطأ مثل النائم ينقلب على رجل فيقتله حكمه حكم الخطأ) ودخى خطا مجر اسنه  
 اجرا اولنان قتل بر نائم مثلودر كه بر رجل اوزرينه منقلب اولوب بر جلى قتل  
 ايليه و بونك حكمى خطانك حكمى مثلودر (واما القتل بسبب كافر البئر  
 وواضع الحجر الكبير في غير ما يكره و موجبها اذا تلف منه آدمي الدية على العاقلة  
 ولا كفارة فيه) واما سبب ايله اولان قتل ملكى اوليان محله قيو قازمق و بيوك  
 طاش وضع ايتك مثلودر و واقع اولان تلف نفسده مقتضاسى قبيله سي  
 اوزرينه ديت لازم كلور و انده كفارت يوقدر (والقصاص واجب في قتل  
 محقون الدم على التأييد اذا قتل عمدا) ودخى قانى ابدى محفوظ اولان كيمسه  
 عمدا قتل اولندينى وقتده انك قتلنده قصاص واجب اولور (ويقتل الحر  
 بالحر والعبد بالعبد وبالحر والمسلم بالذمي ولا يقتل بالمستأمن) ودخى  
 حرى قتل ايتك سبيله حر قتل اولنور و عبدى و يا حرى قتل ايتك سبيله  
 عبد قتل اولنور و ذمى مقابله سنده مسلم قتل اولنور مستأمن مقابله سنده مسلم  
 قتل اولنماز (ويقتل الرجل بالمرأة والكبير بالصغير والصحيح بالاعمى  
 والزمن) ودخى رجل عورت مقابله سنده كبير صغير مقابله سنده صحيح  
 اولان كيمسه اعمى و كوترم اولان كيمسه مقابله سنده قتل اولنور  
 (ولا يقتل الرجل بابنه ولا بعبد ولا بمدره ولا بمكاتبه ولا بعبد ولده)  
 ودخى رجل اوغلى و كوله سي و مدبرى و مكاتبى و ولد ينيك كوله سي  
 مقابله سنده قتل اولنماز (ومن ورث قصاصا على ابيه سقط) بر كيمسه بدرينه

لازم کلان قصاصه وارث اولسه قصاص ساقط اولور ( ولايستوفى القصاص  
 الا بالسيف ) ودخی قصاص استيفا اولماز انجق قلیج ایله استيفا اولنور ( واذا قتل  
 المكاتب عمدا و لیس له وارث الا المولى وله القصاص ) وقتا که مکاتب قصدا  
 قتل اولنه حالبو که سیدندن غیرى مکاتبک وارثی اولسه سید ایچون قصاص  
 ایتدیر مک اولیجیدر ( وان ترك و فاء و وارثه غیر المولى فلا قصاص لهم وان اجتمعوا  
 مع المولى ) اکر مقتول اولان مکاتب بدل کتابته و فایدر مال ترك ایلسه حالبو که  
 مکاتبک وارثیده سیدینک غیریدر پس بوسورتده انلر ایچون قصاص ایتدیر مک  
 اولمدی هر قن مکاتبک وارثلری سید ایله بیله جمع اولور لر ایسه ده ( واذا قتل  
 عبد الرهن لم يجب القصاص حتى يجتمع الراهن والمرتهن ) وقتا که رهن اولان  
 کوله قتل اولنه قصاص واجب اولماز تا که راهن و مرتهن جمع اولانه دک  
 ( ومن جرح رجلا عمدا ولم يزل صاحب فراس حتى مات وعليه القصاص )  
 بر کیمسه بر رجلی عمدا جرح ایلیوب اولر جل صاحب فراسلقدن زائل اولیوب  
 تا که متأثراً فوت اولسه اول کیمسه اوزرینه قصاص لازم اولور ( ومن قطع  
 يد غيره عمدا من المفصل قطعت يده وكذلك الرجل ومارن الانف والاذن )  
 بر کیمسه غیرک یدنی اویناقدن عمدا قطع ایلسه اول کیمسه نک یدیده شرعا  
 قطع اولنور ودخی ایاق و برون و قولاقده ینه حکم بویلجه در ( ومن ضرب  
 عين رجل فقلعها فلا قصاص فيه فان كانت قائمة وذهب ضوءها فعليه  
 القصاص ويحمي له المرأة ويجعل على وجهه قطن رطب ويقابل عينه بالمرآة  
 حتى يذهب ضوءها ) بر کیمسه بر رجلك کوزینه ضرب ایدوب کوزینی  
 چیقارسه انده قصاص یوقدر اکر کوزی قائمه اولوب ایشینی ذاهب  
 اولسه اول کیمسه اوزرینه قصاص لازم اولور طریق اولدر که آینه بی  
 قیزدروب و اول کیمسه نک یوزی اوزرینه یاش پاموق قونیلوب آینه کوزینه  
 مقابله اولنور تا که کوزینک ایشینی کیده نه دک ( وفي السن القصاص ) ودخی  
 دیشلرده قصاص اولیجیدر ( وفي كل شجة يمكن فيها المماثلة القصاص )  
 هر باشده واقع اولان یاریقلر که انلرده مماثلت ممکن اولور انلرده قصاص  
 اولیجیدر ( ولاقصاص في العظم الا في السن ) ودخی کیمکلرده قصاص  
 یوقدر انجق دیشده قصاص اولیجیدر ( و لیس فيما دون النفس شبه العمد

انما هو عمد او خطأ ) ودخى نفسك مادون ننده شبه عمد جريان ايمز نفسك  
 مادوني عمد يا خود خطا در ( ولاقصاص بين الرجل والمرأة فيما دون النفس  
 ولا بين الحر والعبد ولا بين العبدین ) نفسك مادون ننده رجل ايله امرأه بيننده  
 وحر ايله كوله بيننده وايكى كوله بيننده قصاص اولمدي ) ويحب القصاص  
 في الاطراف بين المسلم والكافر ) ودخى مسلم ايله كافر بيننده اعضا لده قصاص  
 واجب اولور ( ومن قطع يدرجل من نصف الساعد او جرحه جائفة فيبرأ منها  
 فلاقصاص عليه ) بر كيمسه بر آدمك التي بلكك نصفندن قطع ايلسه ياخول اول  
 آدمي بو كرندن ياره ليوب اول ياره دن ايواولسه اول كيمسه او زرينه قصاص  
 لازم اولماز ( وان كان يدا المقطوع صحيحة ويد القاطع شلاء او ناقصة الاصابع  
 فالماقطوع بالخيار ان شاء قطع يد المعيبة فلاشيء له غيرها وان شاء اخذ الارش كاملا )  
 اكر مقطوعك يدي صحيحة اولوب وقاطعك يدي چو لاق ياخود پار مقبرى  
 نقصان اولسه مقطوع اولان كيمسه مخير در ديلر سه عيلو اولان يدي قطع ايدر  
 واكاندن غيري بر نسته يوقدر وا كر ديلر سه تمام ايدك ديتني اخدايدر ( ومن شج  
 رجلا واستوعبت الشجة ما بين قرنيه وهي لا تستوعب ما بين قرني الشاج  
 فالمشجوج بالخيار ان شاء اقتص مقدار شجته في يديء من اى الجانبين شاء وان شاء  
 اخذ الارش ) بر كيمسه بر رجلك باشني ياروب واول شجه رجلك باشنك ايكى  
 طرفني قابلاسه حالبو كه او شجه شج ايديجي كيمسه نك ايكى بوينوزينك ما بينني  
 قابلاسه بو صورتده مشجوج اولان كيمسه مخير در ديلر سه شجه نك بر مقدار يله  
 قصاص ايدر وقتني جانب دن ديلر سه اندن ابتدا ايدر وا كر ديلر سه ديت اخذ  
 ايدر ( ولاقصاص في اللسان ولا في الذكرا الا ان يقطع الحشفة ) ودخى لسانده  
 وذكرده قصاص يوقدر مكر ذكرك حشفه سي قطع اولنه بو صورتده قصاص  
 اولنور ( واذا صالح القاتل اولياء المقتول على مال سقط القصاص ووجب المال  
 قليلا كان او كثيرا ) وقتما كه قاتل مقتولاك وائلرني مال او زرينه مصالحه ايله  
 قصاص ساقط اولور ومال قليل اولسون ياخود كثير اولسون واجب اولور  
 ( فان عفى احد الشركاء من الدم او صالح من نصيبه على عوض سقط حق الباقيين  
 من القصاص وكان لهم ان ياخذوا نصيبهم من الدية ) اكر شريكار دن برى  
 قاندى عفو ايلسه ياخود بر مقدار عوض او زرينه نصيبنده مصالحه ايلسه قصاص دن

باقيلرك حتى ساقط اولور وباقيلر ايجون ديتدن نصيبلريني اخذ ايتمك  
 اوليجيدر ( واذا قتل جماعة واحدا عمدا اقتص جميعهم ) وقتا كه برجماعت  
 بر آدمي عمدا قتل ايليهلر انلرك جمله سي قتل اولنور ( وان قتل واحد  
 جماعة فحضر اولياء المقتولين قتل بجماعتهم فلاشيء لهم من غير ذلك )  
 واكر بر آدم بر مقدار جماعتي قتل ايلسه پس مقتوللارك وليلري حاضر  
 اولسه انلرك جمعيتلري سبيله اول آدم قتل اولنور اول وليلر ايجون بوندن  
 غيري نسنه يوقدر ( وان حضر واحد منهم فقتل سقط حق الباقيين ) اكر  
 وليلردن بري حاضر اولوب قاتلي قتل ايلسه باقيلرك حقلري ساقط اولور  
 ( ومن وجب عليه القصاص فمات سقط القصاص ) ودخي بر كيمسه اوزرينه  
 قصاص واجب اولوب پس اول كيمسه فوت اولسه قصاص ساقط اولور  
 ( واذا قطع رجلان يد رجل واحد فلا قصاص وعليهما نصف الدية )  
 وقتا كه ايكي رجل بر آدمك يديني قطع ايليهلر انلر ايجون قصاص يوقدر  
 وانلر اوزرينه نصف ديت لازم اولور ( وان قطع رجل يد يميني رجلين  
 فحضر اقلهما ان يقطعا وياخذ منه نصف الدية يقسمانه نصفين ) اكر  
 بر آدم ايكي رجلك ايكي صاغ الارييني قطع ايلسه پس اول ايكي رجل حاضر  
 اولسهلر اول آدمك صاغ اليني قطع ايلمك انلر ايجون اوليجيدر وانلر  
 اول آدمدن تمام ديتك نصفني يعني بر يدك ديتني اخذ ايدوب نصفيت اوزرينه  
 تقسيم ايدرلر ( وان حضر واحد منهما فقطع يده فالآخر عليه نصف  
 الدية ) اكر صورت سابقه ده ايكي رجلدن بري حاضر اولوب اول آدمك  
 يديني قطع ايلسه آخر ايجون اول آدم اوزرنده نصف ديت اوليجيدر  
 ( واذا اقر العمد بقتل العمد لزمه القود ) وقتا كه عبد قتل عمدي اقر ارايليه قصاص  
 لازم اولور ( ومن رمى رجلا عمدا فنفذ منه السهم الى آخر فماتا فعليه القصاص  
 للاول والدية للثاني على عاقلته ) بر كيمسه بر رجله عمدا رمي ايدوب اول رجلدن  
 اوق آخره نفوذ ايلسه پس انلرك ايكي سيمده فوت اولسهلر اول كيمسه اوزرينه  
 اول ايجون قصاص و آخر ايجون عاقله اوزرينه ديت لازم اولور

كتاب الديات

بو كتاب ديتلره دائر اولان مسائل بياننده در ( اذا قتل رجل رجلا شبه عمدا

فعلی عاقلة دية مغلظة وعليه كفارة ) وقتا که بر رجل آخر رجلی  
 شبه عمدايله قتل ايلسه پس اول رجلك قبيله سی اوزرينه ديت مغلظه ورجل  
 اوزرينه كفارت لازم اولور ( ودية شبه عمد عند ابی حنیفة وابی یوسف  
 رحمهما الله مائة من الابل ارباعا خمس وعشرون بنت مخاض وخمس وعشرون  
 بنت لبون وخمس وعشرون حقة وخمس وعشرون جذعة ) ودخی امام اعظم  
 و امام ابی یوسف رحمهما الله عند لرنده ديت مغلظه دوه لردن یوزدوه در  
 یکر می بشی بریاشنی تمام ایدوب ایکی یاشنه داخل اوله و یکر می بشی ایکی یاشنی  
 تمام ایدوب اوچنه داخل اوله و یکر می بشی اوچ یاشنی تمام ایدوب در دینه  
 داخل اولمش اوله و یکر می بشی دردی تمام اولوب بشینه داخل اوله ( ولا یثبت  
 التغلیظ الا فی الابل خاصة ) ودخی ديت مغلظه خاصة دوه ده ثابت اولور  
 ( فان قضی بالدية من غیر الابل لم یتغلظ ) ودخی دوه نك غیر یسندن ديت ايله حکم  
 اولنورسه تغلیظ اولنماز ( و قتل الخطأ یجب به الدية علی العاقلة والکفارة علی القاتل )  
 ودخی خطأ واقع اولان قتل سببيله عاقله اوزرينه ديت وقاتل اوزرينه كفارت  
 لازم اولور ( والدية فی الخطأ مائة من الابل احماسا عشرون بنت مخاض  
 وعشرون ابن مخاض وعشرون بنت لبون وعشرون حقة وعشرون جذعة )  
 ودخی خطأ قتل ده ديت دوه لردن یوز عدد اولیجیدر یکر میسی بنت مخاض  
 و یکر میسی ابن مخاض و یکر میسی بنت لبون و یکر میسی حقه و یکر میسی جذعه  
 اوله ( ومن العین الف دینار ومن الورق عشرة آلاف درهم ) ودخی خطأ قتله  
 ديت التوندن بیک دینار و کموشدن اون بیک درهمدر ( ولا یثبت الدية  
 الا من هذه الانواع الثلاثة عند ابی حنیفة رحمه الله وقالا من البقر مائتان  
 ومن الغنم الف شاة ومن الحلال مائتا حلة کل حلة ثوبان ) ودخی امام  
 اعظم رحمه الله عندنده ديت ثابت اولماز انجق ذکر اولنان انواع ثلاثه دن  
 ثابت اولور امامین رحمهما الله بیوردیلر که بقردن ایکیوز وغنمدن بیک  
 وحلادن ایکیوز حله اولیجیدر وهر بر حله ایکی ثوبدر ( ودية المسلم  
 والذمی سواء ) ودخی مسلم و ذمینک دیتی برابردر ( وفي النفس الدية )  
 نفسده تمام ديت اولیجیدر ( وفي المارن الدية ) برونده تمام ديت اولیجیدر  
 ( وفي اللسان الدية ) دیل ایچون تمام ديت اولیجیدر ( وفي الذکر الدية ) و ذکر ده

تمام ديت اوليجيدر (وفي العقل اذا ضرب رأسه فذهب عقله الدية) ودخى  
 عقله مضر وبك باشنه ضرب ايدوب عقلی ذاهب اولسه ديت لازم اولور  
 (واللحية اذا حلقت فلم ينبت الدية) وقتا كه لحية تراش اولنوب بتمديكي صورتده  
 ديت لازمدر (وفي الشعر الرأس الدية) باش تويلر نده ديت اوليجيدر  
 (وفي حاجبيه الدية) وايكي قاشلرده ديت اوليجيدر (وفي الاذنين الدية)  
 وايكي قولاقده ديت اوليجيدر (وفي اليدين الدية) وايكي الده ديت اوليجيدر  
 (وفي الرجلين الدية) وايكي اياقده ديت اوليجيدر (وفي العينين الدية) وايكي  
 كوزده ديت اوليجيدر (وفي الشفتين الدية) وايكي دو داقده ديت اوليجيدر  
 (وفي انثيين الدية) وايكي خصيه لرده ديت لازمدر (وفي ثديي المرأة الدية)  
 وعورتك ايكي مهنه ديت اوليجيدر (وفي كل واحد من هذه الاشياء نصف  
 الدية) و ذكر اولنان چفت اعضا لردن هر بر لر نده يارم ديت اوليجيدر  
 (وفي اشفار العينين الدية) وايكي كوزك كر پكلر نده ديت اوليجيدر (وفي احديهما  
 ربع الدية) و كر پكلرينك بر نده ربع ديت اوليجيدر (وفي كل واحد  
 من اصابع اليد والرجل عشر الدية) ال و اياق پار مقلر ندن هر بر لر نده تمام ديتك  
 عشرى اوليجيدر (والاصابع كلها سواء وكل اصبع فيها ثلاثة مفاصل ففي  
 احديها ثلث دية الاصبع وما فيها مفصلان ففي احديها نصف دية الاصبع)  
 ودخى پار مقلر بيوكى و كوچوكى حكمده برابردر هر بر پارمق كه انده  
 اوج مفصل اوليجيدر پس اول اوج مفصلدن بر نده بر پارمقك ديتك ثلثي  
 لازم اولور اول پارمق كه انده ايكي مفصل اوليجيدر پس اول ايكي مفصلك  
 بر نده پارمقك ديتك نصف اوليجيدر (وفي كل سن خمس من الابل والاسنان  
 والاضر اس سواء) ودخى هر بر ديشده دوه دن بش عدد اوليجيدر  
 اوك ديشلر ويان ديشلر حكمده برابردر (ومن ضرب عضوا فذهب منفعة  
 فعلية دية كاملة كما لو قطت كاليد اذا شلت والعين واذا ذهب ضوئها) بر كيمسه  
 بر عضوه ضرب ايدوب اول عضوك منفعتي ذاهب اولسه اول عضو قطع  
 اولنديغي صورتده ديت كامله لازم اولديغي كبي ديت كامله لازم اولور  
 يدچولاق اولمق مثللو و كوزك ضياسى ذاهب اولمق مثللو (والشجاج (٢)  
 عشرة الحارصة والدامغة والدامية والباضعة والمتلاحة والسمحاق

(٢) والشجاج عشرة  
 دخى باش ياريني  
 اون نوعدر الحارصة  
 يعنى درى بي يارسه  
 والدامغة قان ظاهر  
 اولوب سيلان ايتسه  
 والدامية قان سيلان  
 ايتسه والباضعة  
 درى بي قطع ايتسه  
 والمتلاحة لحمى قطع  
 ايتسه والسمحاق  
 لحمه عظمى بيننده كى  
 جلده واصل اولسه  
 والموضحة اول جلدى  
 اظهار ايتسه والهاشمة  
 كيميكي قيرسه والمنقلة  
 كيميكي قيردقد نصكره  
 نقل ايتسه كيمك  
 متحول اولسه  
 والامة دماغه يتشه  
 والجائفة مضر وبك  
 ايجر وسنه ايشلمش  
 اولسه



والموضحة والهاشمة والمنقلة والامة والجائفة ) ودخى شجاج اوندرو  
 بود كر اولنانلردر ( فف الموضحة القصاص اذا كانت عمدا ) پس موضحة ده قصاص  
 اوليجيدر عمدا اولديني وقتده ( ولاقصاص في بقية الشجاج ) باقي شجاجارده  
 قصاص اولمدى ( وما دون الموضحة ففيه حكومة عدل ) موضحة نك مادوننده  
 حكومت عدل اوليجيدر ( فف الموضحة اذا كانت خطأ نصف عشر الدية )  
 ودخى موضحة خطأ واقع اولديني وقتده ديتك عشرينك نصفى اوليجيدر  
 ( وفي الهاشمة عشر الدية ) ودخى هاشمه تسميه اولنان شجده ده عشر ديت  
 اوليجيدر ( وفي المنقلة عشر ونصف عشر الدية ) ومنقله دينلان شجده ده عشر  
 ديت وديتك عشرينك نصفى اوليجيدر ( وفي الامة ثلث الدية وفي الجائفة  
 ثلث الدية ) ودخى امه وجائفه دن هر برلرنده ديتك ثلثى اوليجيدر  
 ( فاذا نفذت فهي جائفتان ففيها ثلثا الدية ) جائفه آخر طرفدن نفوذ ايلسه  
 ايكي جائفه عدا اولنور پس بونده ديتك ايكي ثلثى اوليجيدر ( وفي اصابع اليد  
 نصف الدية وان قطعها مع الكف ففيها نصف الدية وان قطعها مع نصف  
 الساعد ففي الكف نصف الدية وفي الزيادة حكومة عدل ) ودخى ال پارمقارنده  
 نصف ديت اوليجيدر اكر پارمقار كف ايله برابر قطع اولنسه كفته نصف  
 ديت اوليجيدر واكر كف بيدكك نصفيله بيله قطع اولنسه كفته نصف ديت  
 وزياده ده حكومت عدل لازم اولور ( وفي عين الصبي وذكوره ولسانه حكومة  
 عدل اذا لم يعلم صحته ) ودخى صينك ذكرنده وديلنده وكوزنده صحتي معلوم  
 اولديني صورنده حكومت عدل اوليجيدر ( ومن شيج رجلا فذهب  
 عقله او شعر رأسه دخل ارش الموضحة في الدية وان ذهب سمعه وبصره  
 وكلامه فعليه ارش الموضحة مع الدية ) بر كيمسه برر جلك باشنى ياروب عقلى  
 وباشنك شعري ذاهب اولسه موضحة نك ارشى ديتته داخل اولور واكر  
 سمى وبصرى وكلامى ذاهب اولسه شاج اوزرينه موضحة نك ارشى  
 ديت ايله برابر لازم اولور ( ومن قطع اصبع رجل فشلت الاخرى  
 بجنبها ففيها الارش ولاقصاص فيه عند ابى حنيفة رحمه الله ) بر كيمسه  
 برر جلك پارمغنى قطع ايدوب ياننده اولان ديكر پارمق چولاق اولسه  
 امام اعظم رحمه الله عندنده انلرده ارش اولوب قصاص اولماز ( ومن قلع سن

رجل فبیت فی مکانها اخرى سقط الارش ) بر کیمسه بر رجلك دیشنی  
 چیقاروب پس انک مکاننده دیکر دیش بیتسه ارش ساقط اولور (ومن شج  
 رجلا فالتحمت الشجة فلم يبق لها اثر ونبت الشعر عليها سقط الارش عند  
 ابي حنيفة رحمه الله وقال ابو يوسف عليه ارش الالم وقال محمد رحمه الله اجرة  
 الطيب ) بر کیمسه بر رجلی شج ایدوب اول شجده ات بتوب اثری باقی  
 قالمسه واول شجه اوزرنده توی دخی بیتسه امام اعظم رحمه الله عندنده  
 ارشی ساقط اولور امام ابی یوسف بیوردیکه زحمتک ارشی اول کیمسه  
 اوزرینه لازم اولور و امام محمد رحمه الله بیوردیکه طیبیک اجرتی لازم اولور  
 (ومن جرح رجلا جراحة لم يقتص منه حتى يبرأ عنها ) بر کیمسه بر رجلی  
 بریاره ایله یاره لسه اول رجلیدن قصاص اول نماز اول جراحت ایو اولانه دک  
 (ومن قطع يد رجل خطأ ثم قتله قبل ان يبرأ فعليه الدية وسقط ارش اليد )  
 بر کیمسه خطأ بر رجلك یدینی قطع ایلسه بعده یاره سی ایو اولماز دن اول اول  
 رجلی قتل ایلسه اول کیمسه اوزرینه دیت لازم اولور و یدک ارشی ساقط اولور  
 (وكل عمد سقط فيه القصاص بشبهة فالدية في مال القاتل ) هر قتل عمد که آنده  
 قصاص شبهه ایله ساقط اولدی دیت قاتلک مالندن لازم اولور (واذا قتل الاب  
 ابنه عمدا فالدية في ماله ثلث سنين ) وقتا که باباسی او غلنی عمدا قتل ایلسه دیت  
 ابک مالنده در اوچ سنه نك ایچنده (٢) (وكل جنایة اعترف بها الجاني فهي في ماله )  
 هر جنایتکه اول جنایتی جانی اقرار ایله پس دیت جانینک مالندن لازم اولور  
 (ولا تصدق على عاقل قتله ) جانینک عاقله سی اوزرینه دیت لازم اولماز  
 (وعمد الصبي والمجنون خطأ ففيه الدية على العاقلة ) ودخی صیینک و مجنونک  
 عمدی خطادر و آنده عاقله اوزرینه دیت لازم اولور (ومن حفر بئرا  
 في طريق المسلمين او وضع حجرا فتلف بذلك انسان فديته على عاقلته وان تلف  
 بهيمة فضمانها في ماله ) بر کیمسه طریق مسلماننده بر قیو قازسه یا خود بر حجر  
 وضع ایلسه پس بونلرایله بر انسان تلف اولسه دیتی اول کیمسه نك عاقله سی  
 اوزرینه لازم اولور اگر بهائم دن بر بهیمه تلف اولور سه واضع حجرك یا خود  
 حافر بئرک مالندن لازم اولور ( وان اشرع في الطريق روشنا او ميزابا فسقط  
 على انسان فعطب فالدية على عاقلته ) اگر طریق ده بر بجره یا خود بر اولوق  
 احداث ایلسه پس بونلردن بری بر انسان اوزرینه ساقط اولسه پس انسان هلاک

(٢) یعنی اوچ سنه ده

جسته جسته ادا ایدر

س

اولسه قبیله سی اوزرینه دیت لازم اولور (ولا کفارة علی حافر البئر وواضع الحجر) ودخی قیوقازیجی وحجر وضع ایدیجی اوزرینه کفارت لازم اولماز (ومن حفر بئرا فی ملکه فعتب بها انسان لم یضمن) بر کیمسه کندی ملکنده قیوقازسه اول قیوسیبیله بر انسان هلاک اولسه ضمان لازم اولماز (والراکب ضامن لما وطئت الدابة) ودخی را کب اولان کیمسه دابه سنک باصدیغی نسنه بی ضامن اولور (وما اصاب بیدها او کدمت ضمن) اول نسنه که دابه اکا یدیله اصابت ایلدی یا خود دابه او نسنه بی دیشلدی را کب ضمان لازم اولور (ولا یضمن ما نفحت بر جلها وذنباها) ودخی دابه آرد ایاقلریله وقویر وغیله تپدیگی نسنه بی را کب ضامن اولماز (فان راثت او بالت فی الطريق فعتب بها انسان لم یضمن) اگر دابه یولده تر سلسه یا خود بول ایدوب آنر سیبیله بر انسان هلاک اولسه ضمان لازم اولماز (والسائق ضامن بما اصاب بیدها اور جلها والقائد ضامن بما اصاب بیدها دون رجلها) ودخی دابه بی سوق ایدن کیمسه دابه نک یدیله ورجلی ایله اصابت ایلدیگی نسنه بی ضامن اولور ویدیجی کیمسه دابه یدیله اصابت ایلدیگی نسنه بی ضامن اولور ورجلی ایله اصابت ایلدیگی ضامن اولماز (واذا قاد قطارا فهو ضامن لما وطئت وان کان معه سائق فالضمان علیهما) وقتا که بر کیمسه بر مقدار قطاری یدیجی اولسه قطارک باصدیغی نسنه بی ضامن اولور اگر قائد ایله بیله سائق اولور سه ضمان انلرک اوزرینه لازم اولور (وان جنی العبد جنایة خطأ قیل للمولاه اما ان تدفعه بها او تفدیه وان دفعه ملکه ولی الجنایة وان فداء فداء بارشها) اگر کوله خطأ جنایت ایلسه کوله نک افندیسنه دینیلور که یا جنایت مقابله سنده کوله بی دفع ایدرسک یا خود انک فداسنی ویررسک اگر سیدی کوله بی دفع ایدرسه جنایتک ولیسی اکا مالک اولور واکر کوله نک فداسنی سیدی ویررسه جنایتک ارشیله فدا ایدر (فان عاد فجنی کان حکم الجنایة الثانية حکم الاولى) اگر کوله عودت ایدوب بردخی جنایت ایلسه جنایت ثانیه نک حکمی جنایت اولینک حکمی مثلودر (فان جنا جنایتین قیل للمولی اما ان تدفعه الی ولی الجنایتین یقتسمانه علی قدر حقوقهما واما ان تدفعه بارش کل واحد منهما) اگر کوله ایکی جنایت ایله جنایت ایلسه افندیسنه دینیلور یا کوله بی ایکی جنایتک ولیرینه دفع ایله که انلر حقوقلرینک مقداری اوزرینه آنی تقسیم ایلهلر یا خود ایکی جنایتدن

هر بر لرینک ارشیله کوله نك فداسنی و یررسك ( ولو اعنقه المولى ولم یعلم  
 بالجناية ضمن الاقل من قيمته ومن ارشها فان باعه المولى او اعنقه بعد العلم بالجناية  
 و جب علیه الارش كاملا ) اكر كوله يي مولا سى آزاد ايدوب حالبو كه جنایته  
 علمى لاحق اولسه جنایتك ارشندن و كوله نك قيمتندن اقلی ضامن اولور  
 اكر سيد جنایتي بيلد كد نصكره كوله يي آزاد ايلسه يا خود بيع ايلسه سيد  
 اوزرينه كاملا ارش واجب اولور ( وان جنی المدبر او ام الولد جنایة ضمن  
 المولى الاقل من قيمتهما ومن ارشها وان جنی اخرى وقد دفع المولى القيمة  
 الى ولى الجناية بقضاء فلاشئ عليه ويتبع ولى الجناية الثانية ولى الجناية الاولى  
 فيشاركه فيما اخذ ) اكر مدبر يا خود ام ولد جنایت ايلسه لر سيد بو نلرك قيمتندن  
 و جنایتك ارشندن اقلی ضامن اولور و اكر ام ولد يا خود مدبر ديكر جنایت ايلسه لر  
 حالبو كه سيد جنایت اولی نك وليسنه قاضينك حكيميله قيمتى دفع ايتمش ايدى  
 بو صورتده سيد اوزرينه برشى لازم اولماز و جنایت ثانيه نك وليسى جنایت  
 اولی نك وليسنه تبعيت ايدر و اخذ ايلديكنده مشارك اولور ( وان كان  
 المولى دفع القيمة بغير قضاء فالولى بالخيار ان شاء اتبع المولى وان شاء اتبع ولى الجناية  
 الاولى ) اكر صورت سابقه ده سيد قيمتى قاضينك امرى اوليه رق دفع ايلسه  
 جنایتك وليسى مخير در ديگر سه سیده اتباع ايدرو اكر ديگر سه جنایت اولی نك  
 وليسنه اتباع ايدر ( و اذا مال الحائط الى طريق المسلمين وطولب صاحبه  
 بنقضه واشهد عليه فلم ينقضه في مدة يقدر على نقضه حتى سقط ضمن  
 ماتلف من نفس او مال ويستوى ان يطالبه بنقضه مسلم او ذمى ) وقتا كه  
 بر ديوار مسلملرك طريقنه ميل ايدوب و صاحبي اول ديوارى نقض ايله  
 مطالبه وانك اوزرينه اشهاد اولنسه پس اول ديوارك صاحبي اول ديوارى  
 نقض ايتك اوزرينه مقتدر اولديغى مدتده ديوارى نقض ايلمىوب تا كه  
 ديوار ساقط اولسه نفس و مالدن تلف اولانى ضامن اولور و دخى اول  
 ديوارى نقضله صاحبنى مطالبه ايتمكده ذمى و مسلم برابر در ( فان مال الى دار  
 رجل فمطالبته الى مالك الدار خاصة ) اكر ديوار برر جلك دارينه ميل ايلسه  
 ديوارك صاحبنى مطالبه خاصة دار مالكه در ( و اذا اصطدم فارسان فماتا  
 فعلى عاقلة كل منهما دية الآخر ) وقتا كه ايكي آتلو بر برينه طوقوشوب پس

ایکسیدہ فوت اولسہ لر هر بر لر ينك قبيله سى اوزرينه آخرك ديتى لازم  
 اولور ( و اذا قتل رجل عبدا خطأ فعليه قيمته لايزاد على عشرة آلاف درهم  
 وان كانت قيمته عشرة آلاف درهم او اكثر قضى عليه بعشرة آلاف درهم الا بعشرة  
 دراهم وفي الامة اذا زادت قيمتها على خمسة آلاف درهم قضى عليه بخمسة آلاف  
 درهم الا عشرة دراهم ) وقتا كه رجل بر كوله بي خطأ قتل ايلسه رجل اوزرينه  
 كوله نك قيمتى لازم اولور و قيمت اون بيك درهم اوزرينه زياده قلنا ما اكر  
 كوله نك قيمتى اون بيك درهم اولور سه يا خودا كثر اولور سه رجل اوزرينه اون  
 بيك درهم ايله حكم اولنوب آنجق اون درهم ايله حكم اولنماز يعنى اون بيك  
 درهم دن اون درهم نقصان اوله رق رجل اوزرينه حكم اولنور و دخی جاريه ده  
 قيمتى بشييك درهم اوزرينه زائد اولسه رجل اوزرينه بشييك درهم دن اون درهم  
 نقصان اوله رق حكم اولنور ( وفي يد العبد نصف قيمته لايزاد على خمسة آلاف درهم  
 الا خمسة ) و دخی كوله نك يدنده نصف قيمت اوليجيدر و نصف قيمت بشييك  
 درهم اوزرينه زياده قلنا ما اكر كوله نك نصف قيمتى بشييك درهم اولور سه بشييك  
 درهم دن بش درهم نقصان اوله رق حكم اولنور ( وكل ما يقدر من دية الحر فهو  
 مقدر في قيمة العبد ) و دخی حرك ديتندن تقدير اولنان نسنه اركوله نك قيمتنده تقدير  
 اولنور مثلا حرك ديتنده عشر يا خود ربع فرض اولنسه عبدك قيمتنده عشر يا خود  
 ربع فرض اولنور ( و اذا ضرب رجل بطن امرأة فالقت جنينا ميتا فعليه غرة وهو  
 نصف عشر الدية ) وقتا كه بر رجل بر عورتك بطننه ضرب ايدوب اول عورت  
 ميت اوله رق بر جنين القا ايلسه رجل اوزرينه بر غره كه ديتك عشر ينك نصفيدر  
 لازم اولور ( فان القت حيا ثم مات فعليه دية كاملة وان القت ميتا ثم ماتت الام فعليه  
 دية وغرة ) اكر عورت ديرى اوله رق جنينى القا ايدوب بعده جنين فوت اولسه  
 رجل اوزرينه ديت كامله لازم اولورا كرميت اوله رق عورت جنينى القا ايدوب  
 بعده نندوسى فوت اولسه اول رجل اوزرينه ديت وغره لازم اولور ( وان  
 ماتت الام ثم القته ميتا فلا شى فى الجنين ) اكر صورت سابقه ده ام فوت اولوب بعده  
 ميت اوله رق جنين القا ايلسه جنينده بر نسنه لازم اولماز انجق امك ديتى لازم  
 اولور ( وما تجب فى الجنين موروث عنه ) و دخی جنينده واجب اولان نسنه اندن  
 موروثدر يعنى اول نسنه جنينك وار ثلرينه انتقال ايدر ( وفي جنين الامة

اذا كان ذكر انصف عشر قيمته لو كان حيا وعشر قيمته ان كان اثنى (ودخى جار به نك  
 جنينده مذكر اولد يني وقتده قيمتتک عشر ينک نصف اوليجيدر اکر جنين حى  
 اولورسه وا کر جنين اثنى اولورسه بوصورتده قيمتتک عشرى اوليجيدر  
 (ولا كفارة فى الجنين) ودخى جنينده كفارت لازم اولماز (والكفارة فى شبه العمدة  
 والخطأ عتق رقبة مؤمنة فان لم يوجد فصيام شهرين متتابعين ولا يحزى فيه الاطعام)  
 ودخى شبه عمد وخطاه كفارت رقبة مؤمنة آزادا يتمكدر اکر مذکور بولمدينى  
 صورتده متتابع اوله رقى ايکي ماه اوروج طوتمقدر بونلرده اطعام كفايت اتمز

باب القسامة

بواب قسامه يه دائر مسائل بياننده در ( واذا وجد القتيل فى محلة لا يعلم  
 من قتله استحلف منهم خمسون رجلا يخبرهم الولي بالله ما قتلناه ولا علمنا له  
 قاتلا فاذا حلفوا قضى على اهل المحلة بالدية ) وقتا که بر محله ده بر مقتول  
 بولنوب وآنى قتل ايليان معلوم اولسه اهل محله دن ولينک اختيار يله الله  
 رجل استحلاف اولنور ودخى يمينک كيفيتى اولدر که بالله ما قتلناه يعنى  
 واجب تعالى به قسم ايدر م که بز آنى قتل ايلمدک ولا علمنا له قاتلا و بز آنک  
 ايجون بر قاتل بيلممدک پس الى رجل يمين ايلدکرى وقتده اهل محله  
 اوزرينه ديت ايله حکم اولنور ( ولا يستحلف الولي فيه ولا يقضى له بالجناية )  
 ودخى بوبابده ولى به يمين تکليف اولتماز و جنایت ايله ولى ايجون حکم  
 اولتماز ( وان لم يكمل اهل المحلة كررت عليهم الايمان حتى يتم خمسون )  
 اکر اهل محله الى رجلى تکميل ايلمسه انلر اوزرينه يمينلر تکرار  
 اولنور تا که الى تمام اولانه دک ( ولا يدخل فى القسامة صبي ولا مجنون  
 ولا امرأة ولا عبد ) ودخى يمينه صبي ومجنون وعورت وکوله داخل اولماز  
 ( وان وجد لآثره فلا قسامة ولا دية وكذلك ان كان الدم يسيل من انفه  
 او دبره او فمه وان خرج من عينه او اذنه فهو قتيل ) اکر مقتول  
 بولنوب وآنده بر اثر اولسه قسامه ودیت لازم اولماز وا کر قان بورنندن  
 و دبرندن و آغزندن سيلان ايدر سه ينه قسامه ودیت لازم اولماز وا کر  
 کوزندن وقولاغندن قان سيلان ايدر سه قتيل عد اولنور ( وان وجد  
 قتيل على دابة يسوقها رجل فالدية على عاقلته دون اهل المحلة ) اکر قتيل

بر حیوان اوزرنده بولنسه که اول حیوانی بر رجل سوق ایدر بوصولته  
 دیت ر جلك عاقله سی اوزرینه لازم اولوب اهل محله یه لازم اولماز (وان وجد  
 القتل فی دار انسان والقسامه علیه والدیة علی عاقلته) اکر قتیل بر کیمسه نك  
 دارنده بولنسه قسامه انك اوزرینه ودیت عاقله سی اوزرینه لازم اولور  
 (ولایدخل السكان فی القسامه مع الملاك عند ابی حنیفة رحمه الله وهی علی اهل  
 الخطة دون المشترین ولوبقی منهم واحد لانه اصل) ودخی امام اعظم  
 رحمه الله عندنده کرا جیلر دارك مالکار یله بیله قسامه یه داخل اولماز لرو قسامه  
 اهل خطه اوزرینه لازم اولوب مشتریلر اوزرینه لازم اولماز هر قن اهل  
 خطه دن بر آدم باقی قالور سه ده زیر اول آدم اصلدر (وان وجد قتیل فی السفینه  
 فالقسامه علی من فیها من الركاب والملاحین) اکر سفینه ده بر قتیل بولنسه قسامه  
 را کبلردن وملاحلردن آنده بولنلر اوزرینه لازم اولور (وان وجد فی مسجد  
 محله فالقسامه علی اهلها) اکر بر محله نك مسجدنده قتیل بولنسه قسامه اول محله نك  
 اهلی اوزرینه لازم اولور (وان وجد فی مسجد الجامع او الشارع الاعظم  
 فلاقسامه فیها والدیة علی بیت المال) اکر مقتول جامعده یا خود طریق عامده یعنی  
 جمعده ویرام نمازلری قلنان جامعده بولنسه آنده قسامه یوقدر و بیت المال اوزرینه  
 دیت لازم اولور (وان وجد فی بریه لیس بقربها عمارة فهو هدر) اکر مقتول  
 بر یابانده بولنسه که اول یابانه قریب شنك یوقدر بوصولته مقتولك دمی  
 ساقط اولمش اولور (وان وجد فی وسط القریتین کان علی اقربهما)  
 اکر مقتول ایکی قریه بیننده بولنسه دم ایکی قریه نك اقرب اوزرینه  
 لازم اولور (وان وجد فی وسط الفرات یمربه الماء فهو هدر) اکر مقتول  
 فراتك وسطتنده بولنسه صوآنی کتورر اولدیغی حالده دم ساقط  
 اولور (وان کان محتسبا بالشاطیء فهو علی اقرب القرى من ذلك المکان)  
 اکر مقتول قرانك کنارنده محبوس اولهرق بولنسه بوصولته دم اول  
 مکانه اقرب اولان قریه اوزرینه لازم اولور (وان ادعی الولی علی واحد  
 من اهل المحلة بعینه لم یسقط القسامه عنهم) واکر ولی اهل محله دن  
 بری اوزرینه دعوی ایلسه اهل محله دن قسامه ساقط اولماز (وان ادعی  
 علی واحد من غیرهم سقط عنهم القسامه) اکر ولی اهل محله دن

غیری بر آدم اوزرینه دعوی ایلسه اهل محله دن قسامه ساقط اولور (وان قال المستحلف قتله فلان استحلف بالله ما قتله وما علمت له قاتلا غیر فلان) اگر استحلاف اولنان کیمسه دیسه که مقتولی فلان قتل ایلدی بوضورتده اول کیمسه استحلاف اولنور کیفیت اولدر که دیه که واجب تعالی به قسم ایدرم که بن آنی قتل ایلمدم و بن اول مقتول ایچون فلان دن غیری بر قاتل بیلمم (واذا شهد اثنان من اهل المحلة علی رجل من غیرهم انه قتله لم یقبل شهادتهما) وقتا که محله اهل ایسندن ایکی کیمسه اهل محله نک غیر ایسندن بر رجل اوزرینه شهادت ایلسه لر که اول رجل قتل ایلدی شهادت لری قبول اولنماز

کتاب المعامل

بو کتاب عاقله یه دائر مسائل بیاننده در (الدية فی شبه العمد والخطأ وکل دية وجبت بنفس القتل علی العاقلة) ودخی شبه عمده وخطاده دیت وهر دیت که نفس قتل سببیه واجب اولدی عاقله اوزرینه لازم اولور (والعاقلة اهل الديوان ان كان القاتل من اهل الديوان) ودخی عاقله اهل دیواندر اگر قاتل اهل دیواندن اولور سه (ویؤخذ من عطایاهم فی ثلث سنین) اوج سنه نک ایچنده اهل دیوانک وظیفه لرندن اخذ اولنور (وان خرجت عطایاهم اکثر عن ثلث سنین او اقل منها) اگر اهل دیوانک وظیفه لری اوج سنه دن اکثرده یا خود اقلده چیقار ایسه اول وظیفه دن اخذ اولنور (وان لم یکن من اهل الديوان فعاقلته قبیلته تقسط علیهم فی ثلث سنین لایزاد لواحد علی اربعة دراهم ودانقان وینقص منها) اگر قاتل اهل دیواندن اولدیسه انک عاقله سی قبیله سیدر قبیله اوزرینه اوج سنه ده تقسیط اولنور قبیله دن هر بر لری اوزرینه درت درهم وایکی دانقدن زیاده قلنماز و بوندن نقصان قلنور معلوم اوله که دانق درهمک سد سیدر (وان لم یتسع القبيلة لذلك ضم الیهم اقرب القبائل منهم) اگر قاتل قبیله سی جنایتی ویرمه و سعت لری اولماز سه انلره اقرب اولان قبیله انلره ضم اولنور (ویدخل القاتل مع العاقلة فیكون فیما یؤدی کاحدهم) ودخی قاتل عاقله سنه داخل اولوب ادا اولنان شیده عاقله نک بری مثللو اولور (وعاقلة المعتق قبيلة مولاة) ودخی معتقک عاقله سی مولا سنک



قبيله سيدر ( ومولى الموالاة يعقل عنه مولاة وقبيلته ) ودخى مولاى  
 موالا تدين او تورى مولاى ومولاسنك قبيله سى جنابتك ارشنى ويرر  
 ( ولا يتحمل العاقلة اقل من نصف عشر الدية ويتحمل نصف العشر فصاعدا  
 وما نقص عن ذلك فى مال الجاني ) ودخى ديتك عشريتك نصفين اقل  
 عاقله تحمل ايتمز ديتك عشريتك نصفى وزياده ي عاقله تحمل ايدر ذكر  
 اولسان اقل اولان جانينك مالمده در ( ولا يعقل العاقلة جنابة العمده  
 ولا الجنابة التى اعترف بها الجاني الا ان يصدقوه ولا تعقل مالزم بالصلح )  
 ودخى عاقله جنابت عمدك وجانينك اقرار ايلديكى جنابتك ارشنى ويرمز  
 مكر عاقله جاني بي تصديق ايليه لر دخى صلح سبييله لازم اولان نسنه ي  
 عاقله ويرمز ( وان جنى الحر العبد على جنابة خطأ كانت على عاقله ) اكر بر حر  
 بر كوله اوزرينه خطأ جنابت ايلسه حرك عاقله سى اوزرينه لازم اولور

كتاب الحدود

بو كتاب حدوده دائر مسائل بياننده در ( الزنا يثبت بالبينة والاقرار )  
 ودخى زنا بينه واقرار ايله ثابت اولور ( فالبينة ان يشهد اربعة من الشهود  
 على رجل او امرأة بالزنا ) پس بينه اولدر كه درت كيمسه بر رجل يا خود  
 بر عورت اوزرينه زنا ايله شهادت ايليه لر ( فيسألهم الامام عن الزنا  
 ماهو وكيف هو واين زنى وبمن زنى ومتى زنى فاذا بينوا ذلك وقالوا رأينا  
 وطئها فى الفرج كالميل فى المكحلة ويسئل القاضى فعدلوا فى السر والعلانية  
 حكم بشهادتهم ) پس امام شاهدلره زنادن سؤال ايدر كه زنا نه شيدر  
 ونه كيفيته در ونه مكانده زنا ايلدى وكيم ايله زنا ايلدى ونه زمان زنا  
 ايلدى شاهدلر مذ كورى بيان ايلدكارى صورتده ديرلر كه بزلى زانى  
 اولان آدمى فرجده فلان عورتى وطىء ايدر اولدينى حالده كوردك  
 مكحله ده ميل مثلاو وقاضى انردن سؤال ايدر كيزلو واشكاره تعديل  
 اولنورلر وقاضى شهادتلىيله حكم ايدر ( والاقرار ان يعترف العاقل  
 البالغ على نفسه بالزنا اربع مرات فى اربع مجالس من مجالس المقر كلما اقربه  
 رده القاضى فاذا تم اقراره اربع مرات سئل القاضى عن الزنا ماهو وكيف  
 هو واين زنى ومتى زنى وبمن زنى فاذا بين ذلك لزمه ) ودخى اقرار

( اولدر كه )

اولدر که عاقل و بالغ اولان آدمک محکمه مجلسارندن درت مجلسده زنا ايله  
 نفسی اوزرینه اعتراف و اقرار ایلمسیدر هر بار که زنا بی اقرار ایدر قاضی آئی  
 رد ایدر پس درت کره اقراری تمام اولدیغی صورتده قاضی کافی السابق زنادن  
 سؤال ایدر بیان ایلدیگی وقتده اول کیمسه یه حد لازم اولور (وان کان الزانی  
 محصنارجه بالحجارة حتى يموت ويخرجه الامام فضاء من الارض ويبتدئ  
 الشهود برجه ثم الامام ثم الناس فان امتنع الشهود من الابتداء سقط الحد) اکر  
 زنا ایدن کیمسه اولی اولور سه قاضی آئی حجاره ايله رجم ایدر تا که فوت اولاندهک  
 و کیفیتی اولدر که امام آئی بر میدانه چیقاروب آئی رجم ايله شاهد لر ابتدا ایدر  
 بعده امام و صکره ناس رجم ایدر لر پس اکر شاهد لر رجم ايله ابتداء دن امتناع  
 ایدر لر سه حد ساقط اولور (وان کان مقرا ابتدا الامام ثم الناس و يغسل و يكفن  
 ويصلى عليه) اکر زنا اقرار ايله ثابت اولور سه ابتدا امام بعده ناس رجم ایدر لر  
 و غسل و تکفین اولنوب و آنک اوزرینه نماز قلنور (فان لم يكن محصنا و كان حرا  
 فحده مائة جلدة بأمر الامام بضربه بسوط لا ثمرة له ضربا متوسطا ينزع عنه  
 ثيابه ويفرق الضرب على اعضاءه الاربعة ووجهه و فرجه) اکر زانی اولی  
 اولمیوب و حر اولسه انک حدی یوزد کنکدر امام آئی ضرب ايله امر ایدر اول  
 دکنک ايله که انده بوداق اولیه و هم ضرب متوسط ايله ضرب ایدر ثیابی اندن  
 چیقاریر و ضربی اعضاسی اوزرینه تفریق ایدر باشینه و یوزینه و فرجه  
 اورماز (وان کان عبدا فحده خمسون جلدة و كذلك الامة) اکر غیر محصن  
 اولان زانی عبدا اولور سه انک حدی الی جلده درو جاریه ده حکمده بویلاجه در  
 (وان رجع المقر عن اقراره قبل اقامة الحد اوفی وسطه قبل رجوعه و خلی  
 سبيله) اکر مقر اولان زانی حدی اقامه دن اول اقرار دن رجوع ایلسه  
 یاخود حدک و سطنده رجوع ایلسه قبول اولنوب یول و یریلور (و يستحب  
 للام ان يلقن المقر الرجوع ويقول له لعلك لمست اوقبات) و دخی امام  
 ایچون مستحب اولور که مقره رجوعی تعلیم ایلیه و دیه که او مولور که سن  
 فلان عورتی مس ایلدک یاخود تقییل ایلدک (والرجل والمرأة في ذلك سواء  
 غیر ان المرأة لا ينزع عنها ثيابها الا الفرو والحشو فان حفر لها في الرجم جاز)  
 و دخی رجل و عورت اقامه حد بابنده برابر در لیکن عورت دن ثیاب نزع

اول نماز مکر کورک و پاموقلی ثوب اوله اکر سرأ ایچون رجمده برقیوقازلسه  
 جائز اولور (ولایقیم المولی الحد علی عبده الاباذن الامام) ودخی افندیسی  
 کوله اوزرینه بلاذن الامام حدی اقامه ایلیه من (فاذا رجع احد الشهود  
 بعد الحكم قبل الرجم ضربوا وسقط الرجم فاذا رجع بعد الرجم حد الراجع  
 وحده وضمن ربع الدية) وقتا که شهوددن بری رجمدن اول و حکمده نصکره  
 رجوع ایلسه شهوده حد اوریلور و رجم ساقط اولور و اکر شاهدلردن بری  
 رجمده نصکره رجوع ایلسه یالکیز رجوع ایدن شاهده حد اوریلور و ربع دیتی  
 ضامن اولور (وان نقص عدد الشهود عن اربعة حدوا) اکر شاهدلرک عددی  
 درتدن نقصان اولورسه آنلره حد اوریلور (ومن شرائط الاحصان ان يكون  
 حرا عاقلا بالغاً مسلماً قد تزوج امرأة نکاحاً صحیحاً و دخل بها و هما علی صفة  
 الاحصان) ودخی احصانک شرطلر ندرکه اول کیمسه حر و عاقل و بالغ  
 و مسلم اوله و نکاح صحیح ایله عورت نکاح ایدوب و اول عورته داخل اولمش  
 اوله حالبوکه ایکیسیده احصان صفتی اوزرینه درلر (ولا یجمع فی المحصن بین  
 الجلد و الرجم) محصن اولان آدمده جلد ایله رجمک بینی جمع اول نماز (ولا یجمع  
 فی البکر بین الجلد و النفی الا ان یری الامام فی ذلك مصلحة فیغیر به علی قدر ما یری)  
 ودخی بکرده جلد ایله نفیکن بینی جمع اول نماز مکر امام آنده بر مصاحبت کوره  
 پس بو صورتده رأی اولنان مقدار اوزرینه امام آنی تغریب ایدر یعنی آخر  
 محله نفی ایدر (فاذا زنی المریض و حده الرجم رجم) وقتا مریض اولان  
 کیمسه زنا ایلسه حالبوکه انک حدیده رجمدر مریض او یعنی حالده قاضی  
 آنی رجم ایدر (وان کان حده الجلد لا یجلد حتی یرأ) اکر صورت سابقه ده  
 مریضک حدی جلد اولورسه جلد اول نماز ایو اولانهدک (واذا زنت  
 الحامل لم تحم حتى تضع حملها وان کان حدها الجلد لا یجلد حتى تتعالی  
 من نفاسها) وقتا که حامل اولان عورت زنا ایلیه اکا حد اورلماز حملنی وضع  
 ایلینه دک اکر اول عورتک حدی جلد اولورسه نفاسندن خلاص اولانهدک  
 جلد اقامه اول نماز (واذا شهد الشهود بحد متقادم ولم یمنعهم عن اقامته  
 بعدهم عن الامام وهم بقرب من الامام لم تقبل شهادتهم الا فی حد القذف  
 خاصة) وقتا که شهود کچمش اولان حده شهادت ایلیه لر حالبوکه آنلری

امامدن بعید اولمق حدی اقامه دن منع ایلمسه وانلر امامه قریب اولان  
 محله بولنسلر شهادتلی قبول اولماز لیکن خاصه حد قذفده شهادتلی  
 قبول اولنور (ومن وطی اجنبیه فیما دون الفرج عزیر) بر کیمسه فرجک غیرنده  
 بر اجنبیه اولان عورتی وطی ایلمسه تعزیر لازم کور (ولا حد علی من وطی  
 جاریه ابنه او ولد و لده وان قال علمت انها حرام علی) ودخی او غانک جاریه سنی  
 و ولد و لینگ جاریه سنی وطی ایلیان کیمسه اوزرینه حد لازم اولماز چن دیسه که  
 جاریه کندی اوزریمه حرام اولدیغنی بیلدم (وان وطی جاریه ابیه اوامه  
 اوزو جته او وطی العبد جاریه مولا و قال علمت انها حرام علی حد وان قال ظننت  
 انها تحلی لم یحد) اگر بر کیمسه پدرینگ و والد سنیک و زوجه سنیک جاریه سنی  
 یا خود کوله افندی سنیک جاریه سنی وطی ایدوب و دیسه که جاریه بنم  
 اوزریمه حرام اولدیغنی بیلدم بوضورتده حد لازم اولور و اگر دیسه که بنظن  
 ایلدم که جاریه بنم ایچون حلال اولور بوضورتده حد لازم اولماز (ومن وطی  
 جاریه اخیه او عمه و قال ظننت انها حلال حد) بر کیمسه برادرینگ و عمینگ  
 جاریه سنی وطی ایدوب و دیسه که بنظن ایلدم که جاریه حلالدر حد لازم اولور  
 (ومن زفت الیه غیر امراته و قلن النساء انها زوجتک فوطئها فلا حد علیه  
 و علیه المهر) ودخی بر کیمسه یه کندی عورتینگ غیریبی زفاف اولنسه  
 و نسالر دیسه لکه بوسنیک زوجه کدر پس اول کیمسه اول عورتی وطی  
 ایلمسه حد لازم اولماز و آنک اوزرینه مهر مثل لازم اولور (ومن وجد  
 امرأة علی فراشه فوطئها فعليه الحد) بر کیمسه بر عورتی کندی فراشی  
 اوزرنده بولوب و آتی وطی ایلمسه آنک اوزرینه حد لازم اولور  
 (ومن تزوج امرأة لا یحل له نکاحها فوطئها لم یحد) بر کیمسه نکاحی حلال اولمیان  
 عورتی نکاح ایلیوب و آتی وطی ایلمسه اکا حد اولماز (ومن اتی امرأة  
 فی محل مکروه او عمل عمل قوم لوط فلا حد علیه عند ابی حنیفة رحمه الله  
 و یعزر و قال هو کالزنا) بر کیمسه بر عورته محل مکروهنه قریب اولسه  
 یا خود لوط قومنگ عملی مثللو عمل ایلمسه امام اعظم رحمه الله عندنده آنک  
 اوزرینه حد لازم اولمیوب تعزیر لازم اولور امامین رحمه الله بیوردیلر که  
 ذکر اولتان فعل شنیع زنا مثلو در (ومن وطی بهیمة فلا حد علیه)

بر کیمسه حیواناتی و طيء ايلسه حد لازم اولماز (ومن زنى فى دار الحرب  
 او فى دار البغى ثم خرج اليها لم يجد) بر کيمسه دار حربده يا خود پادشاهه عاصي  
 اولانلرک دارنده زنا ايدوب بعده دار اسلامه خروج ايلسه حد لازم اولماز

باب حد الشرب

بواب حد شربه دائر مسائل بياننده در (ومن شرب الخمر واخذور يجهها  
 موجود وشهد الشهود بذلك او اقر فعليه حد وان اقر بعد ذهاب الراحه  
 لم يجد) بر کيمسه شراب ايجوب وقوقوسى موجود اولدينى حالده اول  
 کيمسه اخذ اولنسه وشاهدلر شراب خمر ايله شهادت ايلسه لر يا خود اقرار  
 ايلسه حد لازم اولور واکر شرابك رايحه سى کتد کد نصکره اقرار ايلسه  
 حد اورلماز (ومن سكر من النبيذ حد) بر کيمسه خرما شرابندن سرخوش  
 اولسه حد اوريلور (ولا حد من وجد منه رايحه الخمر او ثيابها) بر کيمسه ده  
 خمرک رايحه سى بولنسه يا خود خمرى قوصسه انک اوزرينه حد لازم اولماز  
 (ولا يجد السكران حتى يعلم انه سكر من النبيذ وشربه طوعا او کرها)  
 ودخى سرخوشه حد اورلماز تا که نیندن سرخوش اولسى وآنى  
 رضاسيله يا خود کرها ايجمى معلوم اولانهدک (ولا يجد حتى يزول عنه  
 السكر) سرخوش اولان کيمسه يه حد اورلماز تا که سرخوشلق زائل اولانهدک  
 (وحد الخمر والسكر فى الحر ثمانون سوطا يفرق على بدنه كما ذكرنا فى الزنا)  
 ودخى شرابك وسكرک حدى حر اولان آدمده سکسان دکنکدر وبدنى  
 اوزرينه تفریق اولنور زنا بختنده ذکر اولندينى مثلاو (وان كان عبدا  
 فحداه اربعون سوطا) اکر خمر ايجن کيمسه کوله اولورسه انک حدى  
 قرق دکنکدر (ومن اقر بشرب الخمر والسكر ثم رجع لم يجد) بر کيمسه شرب  
 خمرى وسكرى اقرار ايدوب بعده جوع ايلسه حد اورلماز (ويثبت حد  
 الشرب بشهادة شاهدين او باقراره مرة ولا يقبل فنيه شهادة الرجال مع  
 النساء) ودخى حد شرب ايکى شاهدك شهادتيله يا خود شاربك بر کره  
 اقراريله ثابت اولور و حد شربده رجالک نسا ايله بيله شهادتى قبول اولنماز

باب حد القذف

بواب حد قذفه دائر مسائل بياننده در (اذا قذف رجل رجلا محصنا او امرأة

محصنة بصريح الزنا وطالب المقذوف باقامة الحد حده الحاکم ثمانین سو طان کان  
 حر او یفرق الضرب علی اعضاءه ولا یجرد عن ثیابه غیر انه ینزع عنه الفرو والحشو  
 وان کان عبدا جلدہ اربعین ) وقتا کہ برر جل محصن اولان ر جلہ یا خود محصنه  
 اولان عورته زنا ی صریح ایله قذف ایلیوب مقذوف اولان کیمسه ده اقامه حدی  
 مطالبه ایلد کده بوضورتده حاکم قاذف اولان ر جلہ سکسان سو ط ایله حد اورر را کر  
 قاذف حر ایسه ضرب اعضاءی اوزرینه تفریق اولنور و ثیابی تجرید اولنماز لکن  
 فرو و حشو آندن نزع اولنور و ا کر قاذف کوله اولور سه انک جلدہ سی قر قدر  
 (والاحصان ان یكون المقذوف حرا عاقلا بالغامسما عقیفا عن فعل الزنا) احصان  
 اولدر که مقذوف حر عاقل بالغ مسلم و فعل زنادن پاک دامن اوله (ومن نفی ولد  
 نسب غیره فقال لست لابیك او قال یا بن الزانیة و امه میتة محصنة فطالب الابن  
 بحدها حده القاضی) بر کیمسه غیر یسنک ولدینک نسبی نفی ایلیوب و دیسه که سن  
 پدر کدن اولمدک یا خود دیسه که ای زانیه نک او غلی حالبو که اناسی میته و محصنه در  
 پس بوضورتده ابن والده سنک حدنی مطالبه ایلسه قاضی حدی اقامه ایدر  
 (ولا یطالب بحد القذف للمیت الامن یقع القذف فی نسبه بقذفه) ودخی میت ایچون  
 حد قذف ایله مطالبه اولنماز لکن اول کیمسه که میته قذف سببیله انک نسبنده عار و طعن  
 واقع اوله بوضورتده اول کیمسه حدی مطالبه ایدر (وان کان المقذوف محصنا جاز  
 لاینه الکافر او العبد ان یطالب بالحد) ا کر مقذوف محصن اولور سه انک کوله  
 یا خود کافر اولان او غلی ایچون حدی مطالبه ایتمک اولیجیدر (ولیس للعبد  
 ان یطالب مولاہ بقذف امه الحره) ودخی کوله ایچون حره اولان اناسنه قذف  
 سببیله مولا سنی مطالبه ایتمک اولمدی (ومن اقر بالقذف ثم رجع لم یقبل رجوعه)  
 بر کیمسه قذفی اقرار ایدوب بعده رجوع ایلسه رجوعی قبول اولنماز (ومن قال  
 للعربی یا نبطی لم یحد) بر کیمسه بر عربی یه دیسه که یا نبطی حد لازم اولماز نبطی  
 بر طائفة قبیحه در (ومن قال لرجل یا ابن ماء السماء فلیس بقاذف و كذلك لو نسبه  
 الی زوج امه او عمه او خاله) ودخی بر کیمسه بر ر جلہ یا ابن ماء السماء دیسه قذف  
 ایدیحی اولماز دخی رجلی بر کیمسه والده سنک زوجه و عمسنه و دایسنه نسبت ایلسه  
 قذف ایتمش اولماز (ومن وطئ وطئا حراما فی غیر ملک لم یحد قاذفه) بر کیمسه وطی  
 حرام ایله غیر ینک ملککنده وطی ایلسه انک قاذفه حد لازم اولماز (والملاعنة

بولدلم یحد قاذفها) ودخی ولد سبیلله ملاعنه اولنان عورتک قاذفنه حد لازم  
 اولماز (ومن قذف عبدا او امة او ام ولد او کافر ابالننا او قذف مسلما بغیر الزنا فقال  
 یافاسق او یا کافر او یا خبیث عزرو ان قال یا حمار او یا خنزیر لم یعزر) بر کیمسه  
 کوله و جاریه و ام ولد و کافر زنا ایله قذف ایلسه یا خود مسلمه زنا نیک غیر یله قذف  
 ایدوب یافاسق یا خود یا کافر یا خود یا خبیث دیسه تعزیر لازم اولور و اگر  
 یا حمار یا خود یا خنزیر دیسه تعزیر لازم اولماز (والتعزیر اکثره تسع و ثلاثون  
 سوطا و اقله ثلاث جلدات) ودخی تعزیرک اکثری او توز طقوز سوطدر و اقلی  
 اوچ جلد در (وقال ابو یوسف رحمه الله یبلغ التعزیر خمسة و سبعین سوطا) امام  
 ابی یوسف رحمه الله بیوردیکه تعزیر یتمش بش سوطه بالغ اولور (وان رأی  
 الامام ان یضم الی الضرب فی التعزیر الحبس فعل ذلك) اگر حاکم تعزیر ده واقع  
 اولان ضربه حبسی ضم ایلمکی رأی ایلسه بونی ایشلر (واشد الضرب التعزیر  
 ثم حد الزنا ثم حد الشرب ثم حد القذف) ودخی ضربک اشدی تعزیر بعده حد زنا  
 بعده حد قذف در (ومن حده الامام او عزره فمات فدمه هدر) امام یعنی حاکم  
 بر کیمسه یه حد اورسه یا خود تعزیری اجرا ایدوب اندن او توری فوت اولسه  
 دمی ساقط اولور (ومن حد بقذف المسلم سقط شهادته وان تاب) بر کیمسه یه  
 مسلمه قذف سبیلله حد اورلسه شهادتی ساقط اولور هرچن توبه ایدر ایسه ده  
 (وان حد الکافر فی القذف ثم اسلم قبلت شهادته) ودخی قذف سبیلله  
 کافره حد اوریلوب بعده اسلامی قبول ایلسه شهادتی قبول اولور

کتاب السرقة

بو کتاب سرقته دائر مسائل بیاننده در (اذا سرق العاقل البالغ عشرة  
 دراهم او ما قیمتة عشرة دراهم مضروبة او غیر مضروبة من حرز لا شبهة  
 فيه وجب علیه القطع) وقتا که عاقل و بالغ اولان کیمسه اون درهم  
 یا خود قیمتی اون درهمه بالغ اولان شیئی درهم مضروبه اولسون یا خود  
 غیر مضروبه اولسون مکان محفوظدن سرقت ایلسه انک اوزرینه قطع  
 ید لازم اولور (والحر والعبد فی القطع سواء) کوله و حر قطعده برابر در  
 (ویجب القطع باقراره مرة واحدة او بشهادة شاهدين) ودخی قطع ید  
 سارق بر کوره اقرار یله واجب اولور و ایکی شاهدک شهادت یله ده

واجب اولور (واذا اشترك جماعة في سرقة فاصاب منها كل واحد منهم عشرة دراهم قطعوا وان اصابهم اقل من ذلك لم يقطع) وقتا كه برجماعت سرقت واحده مشترك اولسه لر پس اول سرقتدن انلرك هر برلرينه اون درهم اصابت ايلسه جمله سنه قطع يد لازم اولور واكر هر برلرينه اون درهمدن اقل اصابت ايدرسه قطع يد لازم اولماز (ولا قطع فيما يوجد نافعها مباحا في دار الاسلام كالخشب والحشيش والقصب والسمك والصيد) ودخى دار اسلامده مباح اوله رق بهاسى اوليان نسنه نك بولنسنده قطع اولمدى حطب واوت وقامش وبالق وآومثللو نسنه لر كى (وفما يسرع اليه الفساد كالقوا كه الرطبة واللبن واللحم والبطيخ والفاكهة على الشجر والزرع الذى لم تحصد) ودخى فساده سرعت ايليان نسنه لر ده قطع يد اولمدى تازه ميوه لروسودو لحم وقارپوز واغاج اوزرنده اولان ميوه ويچلمكه قريب اوليان حنطه وشعير مثللو شيلر (ولا قطع فى الاشربة المطربة ولا الطنبور ولا فى سرقة المصحف وان كان عليه حلية ولا فى الصليب ولا فى الشطرنج والنرد) ودخى سكر ويريجى شيلرده وچالغى آلترنده وكلام قديمى سرقت ايتمكده هرچن انك اوزرنده التون وكوشدن زينت اولديسه ده التون وكوشدن اولان خاچده وشطرنج وطامه تخته سنى وطاشلرينى سرقت ايتمكده قطع يد لازم اولماز (ولا قطع على سارق الصبي الحر وان كان عليه حلى) حر اولان صبي بي سارق اولان كيمسه يه قطع يد لازم اولماز هرچن صبي اوزرنده بيله زك وزينت اولديسه ده (ولا قطع فى سرقة العبد الكبير وتقطع فى سرقة العبد الصغير) ودخى كبير اولان كوله نك سرقتنده قطع يد لازم اولماز لكن عبد صغيرى سرقت ايتمكده قطع يد اوليجيدر (ولا قطع فى الدفاتير كلها الا فى دفاتير الحساب) ودخى كتابلرده ودفترلرده قطع يد اولمدى مكر حساب دفتلرى اوله (ولا قطع فى سرقة كلب ولا فهد ولا دف ولا طبل ولا مزمار) ودخى كلب وفهد كه بردرلو جانوردر انلرى سرقتده ودف وطاول وزورنا ودودك كى شيلرده قطع يد اولمدى (ويقطع فى الساج والقناء والابنوس والصندل) ودخى هند ستانده بولنان بردرلو شجر كه اكا ساج ديرلر انده ومزراقده وآبنوس وصندل اغاچلرنده قطع يد اوليجيدر (واذا اتخذ من الخشب



اوانی او ابواب قطع فیها) اگر شجر دن جناقلر و ابر یقار یا خود قپولر  
 اتخاذا اولنسه آنلرده قطع لازم اولور (ولاقطع علی خائن و لا خائنه و لا نباش  
 و لا منتهب عینا و لا مختاس) ودخی امانته خائن اولان رجل و خائنه اولان  
 مرأه اوزر لرینه و کفن صویجی و جبراشیء آلب قاجیحی و اختلاس ایدیجی  
 اوزر لرینه قطع لازم اولماز (ولایقطع السارق من بیت المال و لا من مال السارق فیه  
 شرکة) بیت المالدن سرقت ایدیجی کیمسه یه قطع ید لازم اولماز دخی سارق  
 ایچون شرکت اولان مالی سرقت ایتمکده قطع لازم اولماز (ومن سرق من ابویه  
 او ولده او ذی رحم محرم منه لم یقطع) بر کیمسه آناسندن و پدرندن یا خود  
 کند و سنک ذی رحم محرمندن برشی سرقت ایلسه قطع اولماز (و کذلک  
 اذا سرق احد الزوجین من الآخر او العبد من المولی او من امرأه سیده او زوج  
 سیده او المولی من مکاتبه او السارق من الغنم) وقتا که زوجینک بری آخر دن  
 یا خود کوله مو لاسندن یا خود مو لاسنک عورتندن یا خود سیده سنک زوجندن  
 یا خود مولی مکاتبندن سرقت ایلسه یا خود مال غنمتندن بر کیمسه سرقت ایلسه  
 شومذ کور حکمده ماسبق مثلودر یعنی قطع ید لازم اولماز (والحرز علی  
 ضربین حرز بمعنی فیہ کالیوت والدور و حرز بالحفاظ فمن سرق شیئا من حرز  
 او من غیر حرز و صاحبه عنده یحفظه و جب علیه القطع) ودخی حرز ایکی نوع  
 اوزرینه در اولکیسی بر حرز در که آنده اولان معنی سبیلده در دار و بیت مثلو  
 و ایکنجیسی بر حرز در که حافظ سبیلده در پس بر کیمسه حرز دن یا خود  
 حرزک غیرندن برشی سرقت ایلسه حالبوکه اول شیئک صاحبی اول  
 شی عنده اولوب آنی حفظ ایدر بوضورتده سارق اوزرینه قطع لازم  
 اولور (ولاقطع علی من سرق من حمام او بیت اذن للناس بالدخول)  
 ودخی حمامدن و ناس ایچون دخول ایله اذن و یریلان بیتدن سرقت ایدن  
 کیمسه اوزرینه قطع لازم اولماز (ومن سرق من المسجد متاعا و صاحبه  
 عنده یحفظه قطع) بر کیمسه مسجددن بر مقدار متاع سرقت ایلسه  
 حالبوکه اول متاعک صاحبی متاع عنده اولوب آنی حفظ ایدر  
 بوضورتده اول کیمسه یه قطع لازم اولور (ولاقطع علی الضیف اذا سرق  
 عن اضافة) مسافر قوناق صاحبندن سرقت ایلسه انک اوزرینه

مشترک اولان مالدن  
 سرقت ایدیجی اوزرینه  
 قطع لازم اولماز یعنی  
 بر کیمسه آخر ایله  
 مشترک اولد یعنی مالدن  
 سرقت ایلسه قطع  
 ید لازم اولماز  
 شد

قطع لازم اولماز ( و اذا نقب اللص البيت ودخل واخذ المال وناوله آخر  
 خارج البيت فلا قطع عليهما ) وقتا كه سارق بيتي دلوب و ايجر و يه داخل  
 اولسه و مالي اخدايدوب بيتك خار جنده بولنان آخر كيمسه يه و ير سه آنلر  
 اوزرينه قطع لازم اولماز ( وان القاء في الطريق ثم خرج واخذه قطع )  
 صورت سابقه ده سارق مالي طريقه القايدوب بعده چيقوب اخدايلسه قطع  
 لازم اولور ( و كذلك ان حماله على حمار فساقه واخرجه ) ينه صورت سابقه ده  
 سارق مالي بر حمار اوزرينه يوكلوب و اول حماري سوق ايدوب بيتدن اخراج  
 ايلسه حكم ماسبق كيدر يعنى قطع اولنور ( و اذا دخل الجماعة الحرز فتولى الاخذ  
 بعضهم قطعوا جميعا ) وقتا كه بر جماعت بر حرزه داخل اولوب اول جماعتك  
 بعضيلري مال اخذ اتمكه مباشرت ايلسه لر مجموعي قطع اولنور ( و من نقب  
 البيت و ادخل يده فيه فاخذ شيئا لم يقطع ) بر كيمسه بيتي دلوب و يديني اول بيته  
 ادخال ايدوب مال اخدايلسه قطع يد لازم اولماز ( وان ادخل يده في صندوق  
 الصيرفي او في كم غيره واخذ المال قطع ) اكر بر كيمسه قيو مجينك يا خود صرافك  
 صندوقنه يا خود غيرك كمنه يديني ادخال ايدوب مال اخذ ايلسه قطع اولنور  
 ( و يقطع يمين السارق من الزند و تحسم فان سرق ثانيا يقطع رجلاه اليسرى  
 وان سرق ثالثا لم يقطع و خلد في السجن حتى يتوب ) ودخى سارقك صاغ  
 الى بيلاكدن قطع اولنوب و ياغ ايله طاعا انيلور و اكر ايكنجي دفعه سرفت  
 ايلسه صول اياغى قطع اولنور و اكر او چنجي دفعه سرفت ايلسه قطع اولنماز  
 زندانده تخليد اولنور توبه ايلينه دك ( و اذا كان السارق اشل اليد اليسرى  
 او اقطع او مقطوع الرجل اليمنى لم يقطع ) وقتا كه سارقك صول الى چولاق  
 اولسه يا خود قطع اولمش اولسه يا خود صاغ اياغى قطع اولمش اولسه قطع  
 لازم اولماز ( ولا يقطع السارق حتى يحضر المسروق منه و يطالب بالسرقة  
 وان وهبها او باعها من السارق او نقصت قيمتها عن النصاب لم يقطع ) ودخى  
 سارق قطع اولنماز تا كه مسروق منه حاضر اولوب سرقه يي مطالبه ايلينه نه دك  
 اكر مسروق منه سرقه يي سارقه هبه ايلسه يا خود بيع ايلسه يا خود سرقه نك  
 قيمتي نصابندن نقصان اولسه قطع اولنماز ( و من سرق عينا فقطع فيها  
 فردها ثم عاد و سرقها وهي بحالها لم يقطع وان تغيرت عن حالها مثل

ان يكون غزلا فسرقه فقطع فيه ثم رده ثم نسج فعاد فسرق قطع ) بر كيمسه  
 بر عيني سرقه ايدوب وانه قطع اولنوب اول عيني رد ايلسه بعده عودت ايدوب  
 ينه اول عيني سرقه ايلسه حالبو كه اول عين حالي اوزرينه باقيدر بو صورتده  
 قطع اول نماز واكر عين حالندن تغير ايلسه مثلا سرقه اولنان نسنه غزل اولوب  
 آنده قطع اولنسه بعده آني رد ايدوب مسروق منه آني طوقوتسه پس عودت  
 ايدوب ينه سرقه ايلسه قطع اولنور ) واذا قطع السارق والعين قائمة في يده  
 ردها وان كانت هالكة لم يضمن ) وقتا كه سارق يدي قطع اولنسه حالبو كه  
 عين ينده بولنوب تلف اولما مشدر سارق اني رد ايدر واكر عين هلاك اولمش  
 اولسه ضمان لازم اولماز ) واذا ادعى السارق ان المسروق ملكه سقط القطع منه  
 وان لم يقم بينه ) وقتا كه سارق دعوى ايلسه كه مسروق سارق ملكيدر قطع  
 ساقط اولور هر چن سارق بينه اقامه ايتمز ايسه ده ) واذا خرج جماعة ممتنعين  
 او واحد يقدر على الامتناع وقصدوا قطع الطريق فاخذوا قبل ان يأخذوا  
 مالا ويقتلوا نفسا حبسهم الامام حتى يحدثوا توبة ) وقتا كه بر مقدار  
 جماعت امتناعه مقتدر اولدقلى حاليه خروج ايلسه لر يا خود امتناع  
 اوزرينه مقتدر اولان بر كيمسه خروج ايلسه وانلر طريق قطع ايتمكي  
 قصد ايلسه لر پس مال اخذ ايدوب وقتل نفس ايتزدن اول طوتولسه لر  
 حاكم انلري حبس ايدر تا كه توبه ايلينه دك ) وان اخذوا مال مسلم  
 او ذمي والمأخوذ لو قسم على جماعتهم اصاب كل واحد منهم عشرة دراهم  
 فصاعدا او ما يبلغ قيمتها ذلك قطع الامام ايديهم وارجلهم من خلاف )  
 اكر قطاع طريق مسلم يا خود ذمينك مالي اخذ ايلسه لر حالبو كه اخذ  
 اولنان مال آنلر اوزرينه تقسيم اولنسه آنلردن هر بر لر ينه اون درهم  
 واون درهمدن زياده اصابت ايلسه يا خود اخذ اولنان مالك قيمتي ذكر اولنان  
 مقداره بالغ اولسه امام انلرك اللريني واياقلىرني خلافتدن قطع ايدر يعني صاغ  
 اللريني وصول اياقلىرني قطع ايدر ) وان قتلوا ولم يأخذوا المال قتلهم حدا وان عفي  
 الاولياء عنهم لم يلتفت اليهم ) اكر قطاع طريق نفس قتل ايدوب ومال اخذ  
 ايتمز لر ايسه امام آنلري حدى اجرا جهندن قتل ايدر اكر اوليالر انلري  
 عفو ايلسه لر امام انلره التفات ايتمز ) وان قتلوا واخذوا المال فالامام

باخيار ان شاء قطع ايديهم وارجلهم من خلاف وقتلهم او صلبهم وان شاء قتلهم  
 حدا او صلبهم حيا ثم يبيع بطنه برح الى ان يموت ولا يصب اكثر من ثلثة ايام )  
 اكر قطاع طريق قتل ايدوب و مال اخذ ايلسه لر امام مخيردر ديلر سه اللريني  
 و اياقلريني من خلاف قطع ايدوب و آنلري قتل ايدر يا خود صلب ايدر و اكر  
 ديلر سه حدا آنلري قتل ايدر يا خود حي اوله رق صلب ايدر بعده بطني مزراق  
 ايله خرق ايدر فوت اولانه دك و اوچ كوندن زياده صلب ايتمز ( وان كان فيهم  
 صبي او مجنون او ذورحم محرم من المقطوع عليه سقط الحد عن الباقيين و صار القتل  
 للاولياء وان شاؤا عفوا وان شاؤا قتلوا وان باشر القتل احدهم اجري الحد  
 عليهم اجمعين ) اكر قطاع طريقك ايجنده صبي يا خود مجنون يا مقطوع عليه  
 ذارحم محرم بولنسه باقيلردن حد ساقط اولور و قتل ايتك اوليايه انتقال ايدر  
 اكر اوليا ديلر سه عفو ايدر لر و اكر ديلر سه قتل ايدر لر اكر اوليادن بري  
 قتله مباشرت ايدر سه قطاع طريقك جمله سي اوزرينه حد اجرا اولنور

كتاب الاشربة

بو كتاب شربتله دائر مسائل بياننده در ( الاشربة المحرمة اربعة ) حرام  
 اولان شربتله در تدر ( الخمر وهي عصير العنب اذا غلى واشتد وقذف بالزبد )  
 حرام اولان شربتله درن بري خمر در خمرده اوزوم صوبي در قينا يوب  
 و شدت انوب و كويكني آتديني وقتده ( والعصير اذا طبخ حتى يذهب اقل  
 من ثلثيه ) و حرام اولان اشربه لر دن ايكنجي اوزوم صوبي در يشوب  
 ايكي ثلثندن اقلي ذاهب اولديني وقتده ( ونقيع التمر والزبيب اذا اشتد )  
 قوري خرما و قوري اوزومك صوبي شدت لنديكي وقتده ينه حرام اولور لر  
 ( ونبذ التمر والزبيب اذا طبخ كل واحد منهما بادن طبخة حلال وان اشتدا  
 اذا شرب منه ما يغلب على ظنه انه لا يسكره من غير لهو ولا طرب ) و دخی  
 خرما و قوري اوزوم صولري ادني طبخه ايله طبخ اولند قوري وقتده  
 حلال اولور هر چن بونلر شدتلي اولور لر ايسه ده وقتا كه اندن اول مقدار  
 ايجسه كه ظني اوزرينه غالب اوله كه سكر و يرمن لهو و طرب سز ( ولا باس  
 باخليطين ) زيب ايله تمر دن اولان شربتك بري آخره مخلوط اولوب ادني  
 طبخه ايله طبخ اولند قده لهو و طرب سز ايجله سنده ضرر يوقدر ( ونبذ العسل

والتين والحنطة والشعير والذرة حلال وان اشتد ( ودخی غسل وانجیر وحنطه  
 وشعیر وطارو نیذری حلالدر هر چن بونلر اکیوب وشدت نور ایسه ده  
 ) وعصیر العنب اذا طبخ حتی ذهب ثلثاه وبقی ثلثه حلال وان اشتد ( وقتا که  
 تازه اوزوم صوبی پشوب تا که ایکی ثلثی کیدوب و بر ثلثی باقی قالسه حلال اولور  
 هر چن مشتدا اولور سه ده ( ولا بأس بالانتباز فی الدباء والخنتم والمزفت والنقیر )  
 ودخی تازه قباقدہ ویشیل جرده وزفتلنمش بارداقدہ وشجر کو کندن اتخاذا  
 اولنان بارداقدہ انتباز ایله ضرر یوقدر یعنی نیذی بونلر وضع ایتمکده ضرر یوقدر  
 ) و اذا تخللت الحمر حلت سواء صارت خلا بنفسها او بشیء طرح فیها ولا یکره  
 تخلیلها ( وقتا که شراب سر که اوله حلال اولور کندی کندینه سر که اولسون یا خود  
 شرابه برشی طرح اولنمق ایله اولسون وخری سر که یه دوندیر مک مکروه اولماز

کتاب الصيد والذباح

بو کتاب صیدک و ذبح ایتمک بیاننده اولیجیدر ( یجوز الاصطیاد بالکلب  
 المعلم والفهد والبازی وسائر الجوارح المعلمة ) ودخی آو اولامق معلم اولان  
 کلب و پارس و طوغان و سائر معلمه اولان یرتجی حیوانلر ایله جائز اولور  
 ) و تعلیم الکلب ان یترک الاکل ثلاث مرات ( ودخی کلبک تعلیمی اولدر که  
 اوج کره اکی ترک ایلیه ( و تعلیم البازی ان یرجع اذا دعوته ) طوغانک تعلیمی  
 اولدر که سن آنی چاغردیغک وقتده رجوع ایلیه ( فاذا ارسل کلبه  
 المعلم او بازیه اوصقره و ذکر اسم الله علیه عند ارساله واخذ الصيد  
 وجرحه فمات حل اکلہ وان اکل منه الکلب لم یؤکل وان اکل منه  
 البازی اکل ) وقتا که اوجی اولان کیسه معلم اولان کلبی و طوغانی  
 وشاهنی ارسال ایدوب و بونلر اوزرینه بسمله بی ارسال ایلیکی وقتده  
 ذکر ایلسه و بونلردن بری اوی اخذ ایدوب و آنی یاره لسه پس اول  
 آفوت اولسه اکی حلال اولور اکر کلب اول آودن اکل ایدر سه اکل  
 اولنماز و اکر طوغان اول آودن اکل ایدر سه اکل اولنور ( و اذا ادرك  
 المرسل الصيد حیا و جب علیه ان یدکیه وان ترک التذکية حتی مات  
 لم یؤکل ) وقتا که مرسل صیده حی اوله رق اولاشسه آنی بوغازملق  
 مرسل اوزرینه واجیدر اکر بوغازملهی ترک ایلسه تا که آفوت اولسه

اكل اول نماز ( وان خنقه الكلب ولم يجرحه لم يؤكل ) اكر كلب اول صیدی  
 بوغوب و آئی جرح ایلمسه اكل اول نماز ( وان شاركه كلب غیر معلم او كلب  
 مجوسی او كلب لم یذکر اسم الله علیه لم يؤكل ) اكر معلم اولان كلبه غیر معلم اولان  
 كلب یا خود مجوسی كلبی یا خود بسمله ایله ارسال اولن میان كلب شريك اولسه صید  
 اكل اول نماز ( و اذا رمی الرجل سهمه الى صید و سمی عند الرمی اكل ما اصاب  
 الرمی اذا جرحه السهم فمات وان ادركه حيا ذكاه وان ترك تذکيته لم يؤكل )  
 وقتا كه رجل او قونی صیده آتوب و آتدیغی وقتده بسمله بی ذکر ایلمسه اصابت  
 ایلدیگی اكل اول نور اكر سهم جرح ایدوب و صید فوت اولورسه اكر صیده  
 حی اوله رق اولاشورسه آئی بوغاز لر و اكر بوغاز لمغی ترك ایدرسه اكل  
 اول نماز ( و اذا وقع السهم بالصید فتحامل حتى غاب عنه ولم یزل فی طلبه  
 حتى اصابه ميتا اكل وان قعد عن طلبه ثم اصابه ميتا لم يؤكل ) وقتا كه  
 اوق صیده واقع اولسه و اول او جینك او قونی یوكلنوب و آوجی  
 آرقه سنه دوشسه تا كه آو آندن غائب اولسه و آئی طلب ایتمدن  
 زائل اولسه تا كه میت اوله رق صیده اصابت ایلمسه اكل اول نور و اكر  
 صیدی طلب ایتمدن او تورسه بعده صیده میت اوله رق اصابت ایلمسه اكل  
 اول نماز ( وان رمی سهمی الى صید فوقع فی الماء لم يؤكل و كذلك اذا وقع  
 الصید علی سطح او علی جبل ثم تردی منه الى الارض فمات لم يؤكل  
 وان وقع علی الارض ابتداء اكل ) اكر اوقی صیده آتوب پس صید  
 صویه واقع اولسه اكل اول نماز وقتا كه صید سطح اوزرنده یا خود  
 بر جبل اوزرنده واقع اولوب بعده اندن اشاغی دوشوب فوت اولسه  
 ماسبق مثللو اكل اول نماز اكر ابتداء ارض اوزرینه واقع اولوب فوت  
 اولسه اكل اول نور ( و ما اصاب المعراض بعرضه لم يؤكل وان جرحه  
 اكل ) و دخی اول صید كه اكا اوق عرضیله یعنی اینسه اصابت ایلدی  
 اكل اول نماز و اكر یاره لر ایسه اكل اول نور ( و لا یؤكل ما اصابته البندقه  
 اذا مات عنها ) و اول صید كه اكا بالچقدن كسك یا خود جرح ایتمیان طاش  
 اصابت ایدوب اندن فوت اولسه اكل اول نماز ( و اذا رمی الى الصید فقطع  
 عضوا منه اكل الصید ولم یؤكل العضو ) وقتا كه صیده آتوب پس صیددن

من الطيور ولا بأس بغيره ( و دخی یرتیجی حیوانان بدن ناب یعنی  
 آزی دیش صاحبی و طیور دن مخاب یعنی پنجه صاحبی اکل جائز اولماز  
 و اکین قارغه سنی اکل ایتمکده ضرر یوقدر ( و لا تؤکل الا بقع الذی یا کل الجیف )  
 جیفه لری اکل ایلیان قارغه نك لحمی اکل اولنماز ( و یکره اکل الضبع والضب  
 و الثعلب و الحشرات کلهها ) و دخی صر تلان و ککر و تلیکی و بیلان منلا و حشراتی  
 اکل ایتمک کراهت تحریمیه ایله مکر و ه اولور ( و لایجوز اکل لحم الحمار الا هلی  
 و البغال ) و دخی حمار اهلیتک و بغالک لحمی اکل جائز اولماز ( و یکره اکل  
 لحم الفرس عندانی حنیفة رحمه الله و لا بأس باکل الارنب ) امام اعظم رحمه الله  
 عندنده فرسک لحمی اکل ایتمک مکر و ه اولور و طوشانی اکل ایتمکده ضرر  
 یوقدر ( و اذا ذبح مالا یؤکل لحمه طهر جلده و لحمه الا الا دمی و الخنزیر  
 فان الذکاة لا تعمل فیهما ) و قتا که اکل اولنمیان حیوان بوغازلنسه جلدی  
 و لحمی طاهر اولور لکن انسان نوعی ایله و خنزیرده ذکات عمل  
 اولنماز ( و لا تؤکل من الحیوان الملتئ الا السمک و یکره اکل الطافی منه )  
 و دخی صوده معیشت ایلیان حیواندن بالقدن غیر یسی اکل اولنماز  
 و صوده فوت اولمش بالغی اکل ایتمک مکر و ه اولور ( و لا بأس باکل  
 الجریت و المارماهی ) و دخی سازان و بیلان بالغی اکل ایتمکده ضرر یوقدر  
 ( و یجوز اکل الجراد و لا ذکاة له ) و دخی چکر که بی اکل ایتمک جائز اولور  
 و آئی بوغازلق اولمدی

کتاب الاضحیه

بو کتاب اضحیه دایر مسائل بیاننده در ( الاضحیه واجبه علی کل مسلم  
 حر عاقل بالغ غنی مقیم فی یوم الاضحیه عن نفسه و اولاده الصغار  
 یدبح عن کل واحد منهم شاة او یدبح بدنه او بقرة عن سبعة ) و دخی  
 قربان بوغازلق هر مسلم حر عاقل بالغ و قربان بایرام کوننده غنی  
 و مقیم اولان کیمسه لر اوزرینه کنندی نفسندن و صغیر اولادندن  
 اوتوری لازم اولور و بونلرک هر بر لرندن بدل بر شاة بوغازلر یا خود  
 دوه و بقره یدی کیمسه دن اوتوری بوغازلر ( و لیس علی المسافر و الفقیر  
 اضحیه ) مسافر و فقیر اوزرینه قربان واجب اولماز ( و وقت الاضحیه یدخل

بطلوع الفجر من يوم النحر الا انه لا يجوز لاهل الامصار الذبح حتى يصلي  
 الامام صلوة العيد واما اهل السواد اذا ذبحوا قبل الصلوة جاز ( ودخى اضحية نك  
 وقتي يوم نحر دن فحرك طلوعه داخل اولور لكن شهر اهاليسي ايجون امام  
 بيرام نمازني قيلدير انه ذك ذبح ايتك جائز اولماز اما قريه اهاليسي نماز دن اول  
 ذبح ايلسه لر جائز اولور ( وهي جائزة في ثلاثة ايام في يوم النحر ويومين بعده )  
 ودخى اضحية اوج كونده جائز اولور يوم نحر دن ايكي كون صكره ( ولا يضحي  
 بالعمياء والعوراء والعرجاء التي لا تمشي الى المنسك ولا العجفاء ) ودخى ايكي  
 كوزي ويابر كوزي كور اولان حيواني وطوپال اولوب بوغازلنه جق محله  
 يورومه به قدرتي اوليان حيواني وزياده ضعيف اولان حيواني قربان ايتك  
 جائز اولماز ( ولا يجوز مقطوعة الاذن والذنب ولا التي ذهب اكثر من اذنها  
 وذنبيها وان بق الاكثر من الاذن والذنب جاز ) ودخى قولاغى  
 وقويروغى كسلمش حيواني قربان ايتك وقولاغتك وقويروغتك چوغى  
 كيتمش اولان حيواني قربان ايتك جائز اولماز اكر قولاغندن  
 وقويروغندن اكثرى باقى قالورسه جائز اولور ( ويجوز ان يضحي  
 بالجماء والخصى والثولاء والجرباء ) ودخى بوينوزسز وبوروق ومجنون  
 واويوزلى اولانلرى قربان ايتك جائز اولور ( والاضحية من الابل والبقر  
 والغنم ويجزىء من ذلك الثني فصاعدا الا الضان فان الجذع منه يجزىء ) ودخى  
 قربان دوه وصيغر وغنمدن اوليجيدر وبونلر ثنى وثنانك فوقنده اولان  
 كفايت ايدر وغنمدن ثنى اولدر كه بر ياشى تمام اولوب ايكيسنه داخل  
 اوله وبقر دن ايكي ياشنى تمام ايدوب اوچنه دخل اوله ودوه دن اوج  
 ياشى تمام اولوب دردينه داخل اولاندر لكن غنمدن التي آيلق اولوب  
 اناسندن فرقى اولمازسه قربان ايتك جائز اولور ( ويأكل من لحم الاضحية  
 ويطعم الاغنياء والفقراء ويدخر في بيته ) وقربان بوغازليان كيمسه لحمندن  
 اكل ايدر واغنيابه وقرابه اطعام ايدر وبر مقداريني بيته صاقلامغه يعنى  
 قاورمه ايتكه رخصت واردر ( ويستحب ان لا ينقص الصدقة من الثلاث )  
 ودخى قربانك اتندن صدقه اولسان ثلثدن نقصان اولماق مستحيدر  
 ( ويتصدق بجلدها او يعمل منه آلة تستعمل في البيت ) وقربانك جلديني تصدق



برعضوی قطع ایلسه صیدا کل اولنوب اول عضوا کل اولنماز ( وان قطعه  
 اثلاثا والا کثر ممایلی العجز اکل الكل وان کان الا کثر ممایلی الرأس اکل  
 الا کثر ولم یؤکل الاقل ) واکر اوصیدی اثلاثا قطع ایلسه حالبو که اکثر  
 قویروغی ولی ایدن طرفنددر بوضورتده جمله سی اکل اولنوروا کثررأسی  
 ولی ایدن طرفدن اولورسه اکثر اکل اولنور و اقل اکل اولنماز ( ولایؤکل  
 صیدالمجوسی والوثی والمرتد ) ودخی مجوسینک و پت پرستک و مرتدک صیدی  
 اکل اولنماز ( ومن رمی صیدا و اصابه ولم یسخره ولم یخرج عن حیز الامتناع فرماه  
 آخر فقتله فهو للثنائی ویؤکل وان کان الاول اثمنه فرماه الثانی فقتله لم یؤکل  
 والثانی ضامن قیمته الاول مجر و حابا لجر احوال ) بر کیمسه صیده رمی ایدوب  
 واکا صابت ایلسه و اول صیدی ضعیف قیلمیوب و امتناع مکانندن اخراج ایلسه  
 پس اول صیده آخر آوجی رمی ایدوب آنی اولدیرسه اول صید ثانی ایچوندر  
 واکل اولنوروا کر اولکی آوجی آنی ضعیف قیلوب پس ثانی رمی ایدوب صیدی  
 قتل ایلسه اکل اولنماز و ثانی اول ایچون صیدک اولکی یاره ایله مجروح اوله رق  
 قیمتی ضامن اولور ( ویجوز اصطیاد مایؤکل من الحيوان وما لایؤکل ) ودخی  
 حیواندن اکل اولنوب واکل اولنمائی صید ایتک جائز اولور ( وذبیحة  
 المسلم والکتابی حلال ولا یؤکل ذبیحة المجوسی والوثی والمرتد والمحرّم )  
 ودخی مسلم ومشرک اولمیان کتابینک بوغازلدیغی اکل اولنور و حلالدر  
 وحج ایچون احرامه داخل اولان کیمسه نک و مجوسی و پت پرستک و مرتدک  
 بوغازلدقلمی اکل اولنماز ( وان ترک الذابح التسمیة عمدا فالذبیحة میتة  
 لایؤکل وان ترکها ناسیا اکل ) اکر ذبح ایدیجی کیمسه بسمله بی عمدا  
 ترک ایلسه ذبیحه سی مردار اولور اکل اولنماز واکر ناسیا ترک ایدرسه  
 ذبیحه سی اکل اولنور ( والذبح فیما بین الحلق واللبة ) ودخی ذبح ایتک  
 حلق ایله وکوکس ابتداسنک ماییننده اولیجیدر ( والعروق التي تقطع  
 فی الذکاة اربعة الحلقوم والمریء والودجان واذا قطعها حل الاکل وان قطع  
 اکثرها كذلك عند ابن حنیفة رحمه الله وقال لا بد من قطع الحلقوم والمریء  
 واحدا لودجین ) ودخی بوغازلمده قطع اولنه جق طمار لر در تدر اولکیسی  
 حلقوم که نفسک جریان ایلیه جک محلیدر ایکنجیسی علف جریان ایلیه جک

محلدر که تر کیجه قزل اور دن تعیر اول نور او چنجیسی و در دنجیسی ایکی جانبده  
اولان شاه طمار لر در وقتا که ذکر اولنان درت عروقی ذابج قطع ایلیه اکی حلال  
اولور اکر اکثری قطع اولنسه امام اعظم رحمه الله عندنده ینه اکی حلال اولور  
امامین رحمه الله بیوردیلر که حلقومی و مریمی وودجینک یرینی قطع ایتمک  
لازمدر ( و یجوز الذبح بلیط القصب والمروة وبکل شیء انهر الدم وفرق  
الاداج الا السن القائمة والظفر القائم ) ودخی قامشک کسکینی ایله و کسکین حجر  
ایله و هر قان آقیدان شیر ایله و طمار لری آیران شیر ایله ذبح ایتمک جائز اولور  
لکن موضعنده قائمه اولوب و مقلوعه اولمیان دیش ایله و محلنده قائم اولوب  
نزع اولنمیان طرناق ایله ذبح ایتمک جائز اولماز ( و یرستحب ان یحدد الذابج شفرته )  
ذابج اولان کیمسه سکیننی یعنی یچاغنی کسکین ایتمک مستحبدر ( و من بلغ بالسکین  
التخاع او قطع الرأس کره له ذلك و یؤکل ) اکر ذابج سکینی ایلیکه ابلاغ ایلسه  
یعنی اولاشدیرسه یا خود رأسی بالکلیه قطع ایلسه مکروه اولوب و اکل  
اولور ( وان ذبح الشاة من قفاها فان بقیت حیة حتی قطع العروق جاز  
ویکره وان ماتت قبل قطع العروق لم یؤکل ) اکر بر کیمسه غنمی قفاسندن  
بوغازلسه اکر غنم عروقی قطع اولنانه دک حی اوله رق باقی قالورسه جائز  
اولوب و مکروه اولور و اکر غنم عروقی قطع ایتمزدن اول فوت اولورسه  
اکل اولنماز ( وما استأنس من الصيد فذکاته الذبح وما توحش من النعم  
فذکاته العقر والجرح ) ودخی صیددن استیناس ایدن حیوانک ذکاتی  
بوغازلمقدر و غنم و دوه دن و وحشی اولان حیوانک ذکاتی سکرملک  
ویارمقدر ( والمستحب فی الابل النحر و فی البقر والغنم الذبح وان نحرها  
و ذبح الابل جاز و یکره ) ودخی دوه ده مستحب اولان کوکس باشندن  
بوغازلمقدر و غنمده و بقرده مستحب اولان ذبح ایتمکدر اکر غنم و بقری  
نحر ایدوب و ابلی ذبح ایلسه جائز اولوب و مکروه اولور ( و من نحر  
ناقة او ذبح بقرة او شاة فوجد فی بطنها جنینا میتا لم یؤکل عند ابی حنیفة  
رحمه الله اشعر اولم یشعر ) بر کیمسه دیشی دوه نی نحر ایلسه یا خود بقره  
و شاتی ذبح ایلسه بونلرک بطننده میت اوله رق یاوری بولنسه اکل اولنماز  
تویلسین یا خود تویلنسون ( ولا یجوز اکل ذی ناب من السباع و ذی مخلب

ایلیه یا خود اندن بیته استعمل اولنه جق بر آلت عمل ایلیه (والافضل ان یدبح  
اضحیته بیده اذا کان یحسن الذبح) اگر بر کیمسه بوزغازلفی کوزل ایدر سه  
قربانی ایله بوغازلق افضلدر (ویکره ان یدبحها الکتابی) و کتابی اولانه  
قربان بوغازلا تمق مکر و هدر (واذا غلط رجلان فدبح کل واحد منهما اضحیة  
الآخر اجزأ عنهما ولا ضمان علیهما) وقتا که ایکی رجل غلط ایدوب بری  
آخر کقربانی ذبح ایلسه انلردن کفایت ایدر وانلرک اوزرینه ضمان لازم اولماز

کتاب الایمان

بو کتاب یمینه دائر مسائل بیاننده در (الایمان علی ثلاثة اضرب یمین الغموس  
و یمین منعقدة و یمین اللغو) ودخی یمین اوچ نوع اوزرینه در بری یمین غموسدر  
وبری یمین منعقدة و بری یمین لغو در (فیمین الغموس ان یحلف علی امر ماض  
بتعمد الکذب فیها فهذه الیمین یأثم صاحبها ولا کفارة فیها الا الاستغفار)  
پس یمین غموس اولدر که حالف امر ماضی اوزرینه یمین ایدوب و آنده  
کذبی قصد ایلیه بو مثللو یمینک صاحبی آثم و کناهکار اولور و بو یمین ده  
کفارت یوقدر انجق توبه و استغفار لازم اولور (والیمین المنعقدة الحلف  
علی امر مستقبل ان یفعله او لا یفعله فاذا حنث فی ذلك وجبت الکفارة)  
ودخی یمین منعقدة امر مستقبلی ایشلیوب و ایشلمسی اوزرینه یمین ایتمکدر  
پس بو یمینده حانث اولسه کفارت واجب اولور (یمین اللغو الحلف علی امر  
ماض وهو یظن انه کما قال والامر بخلافه فهذه الیمین ترجو ان یؤاخذ الله بها  
صاحبها) ودخی یمین لغو اولدر که حالف امر ماضی اوزرینه یمین ایلمکدر  
اول امری دیدیکی کبی ظن ایدر اولدینی حالده حالبوکه اول امر  
ظن ایلدیکنک خلافتجه اولسه او مولور که واجب تعالی اول یمین سبیلله  
صاحبنی مؤاخذه ایلمیه (والقاصد فی الیمین والمکره والناسی سواء) ودخی  
یمینده قاصد و مکره و ناسی برابر در (ومن فعل المحلوف علیه مکرها او ناسیا  
فهو سواء) بر کیمسه یمین اولنان شیئی مکرها یا خود ناسیا ایشلمسه برابر در  
(والیمین بالله او باسم من اسماء الله تعالی کالرحمن والرحیم او بصفة من صفاته  
کعزة الله و جلاله و کبریائه الا قوله و علم لا یكون یمینا) ودخی یمین لفظه جلاله  
یا خود اسماء الله بن بر اسم ایله در رحمن و رحیم مثللو یا خود صفات ذاتیه دن (۲)

(۲) ودخی معلوم  
اوله که صفا ذاتیه  
اولدر که واجب تعالی  
ضدیه متصف اولیه  
وصفات فعل اولدر که  
واجب تعالی ضدیه  
متصف اوله (تقریر  
الاستاذ)

بر صفت ایله اولیجیدر عزه الله و جلال الله و کبریاسی مثللو لیکن و علم الله  
 قولى یمین اولماز ﴿ ولو حلف بصفة من صفات الفعل كغضب الله وسخطه  
 لم یکن حالفا ﴾ اکر صفات فعلدن بر صفت ایله یمین ایلسه غضب الله و سخطی  
 مثللو بو صورتده یمین ایدیجی اولماز ﴿ ومن حلف بغير الله لم یکن حالفا كالنبي  
 والقرآن والكعبة ﴾ بر کیمسه واجب تعالینک غیرینه یمین ایلسه یمین ایدیجی  
 اولماز نبی و قرآن و کعبه مثللو ﴿ والحلف بحروف القسم و حروف القسم  
 الواو كقوله والله والتاء كقوله تالله والباء كقوله بالله وقد یضم الحروف  
 فیکون حالفا كقوله الله لا افعل کذا ﴾ و دخی یمین حروف قسم ایله اولیجیدر  
 و حروف قسمدن بری و او در حالفک و الله قولى کبی و بری تادر تالله قولى  
 مثللو و بری بادر بالله قولى مثللو بعض کره حروف قسم اضمار اولنور  
 و بو صورتده یمین ایدیجی اولور الله لا افعل کذا دیمک کبی ﴿ وقال ابو حنیفة  
 رحمه الله اذا قال وحق الله لا یكون حالفا ﴾ امام اعظم رحمه الله بیوردیلر که  
 وقتا که یمین ایدیجی کیمسه و حق الله دیسه حالف اولماز ﴿ وان قال اقسام او اقسام  
 بالله او احلف او احلف بالله او اشهد او اشهد بالله فهو حالف و كذلك قوله  
 وعهد الله وميثاقه و علی نذر او نذر الله ﴾ اکر حالف ذکر اولنان قوللری دیسه  
 یمین ایدیجی اولور ﴿ وان قال ان فعلت کذا فهو یهودی او نصرانی او کافر  
 فهو یمین ﴾ اکر دیسه که شوایشی ایشر ایسهم یهودی یا نصرانی یا خود  
 کافر بونلر یمیندر ﴿ وان قال ان فعلت کذا فعلى غضب الله وسخطه  
 او قال انازان او سارق او شارب الخمر او اكل الربوا فلیس بحالف ﴾ اکر  
 دیسه که اکر شویله ایشر سهم غضب الله او زریعه اولسون یا خود دیسه که  
 زانی یا خود سارق یا خود شارب الخمر یا خود آکل الربا اولهیم بو صورتلرده  
 حالف اولماز ﴿ و كفارة اليمين عتق رقبة یجزیء فیها ما یجزیء فی الظهار  
 وان شاء کسی عشرة مسا کین کل واحد ثوبا فزاد و ادناه ما یجوز به  
 الصلوة وان شاء اطعم عشرة مسا کین ﴾ و دخی کفارت یمین بر رقبه آزاد  
 ایتمکدر کفارت ظهارده کفایت ایدن رقبه بونده دخی کفایت ایدر  
 و اکر دیلر سه اون مسکینه ثوب الباس ایدر و هر بر لرینه بر ثوب و زیاده  
 اعطا ایدر و ثوبک ادناسی آنکله نماز جائز اولور مقداری اولمقدر

واکر دیار سه اون مسکینه اطعام طعام ایدر ( فان لم يقدر علی احد هذه الثلاثة صام  
 ثلاثة ايام متتابعات ) اکر ذکر اولنان اوچ نسنه دن بری اوزرینه مقتدر اوله مدینه  
 صورتده بربری اردی صره اوچ کون صائم اولور ( وان قدم الکفارة  
 علی الحنث لم یجز ) اکر کفارتی حنث اوزرینه تقدیم ایلسه جائز اولماز ( ومن حلف  
 علی معصية مثل ان لا یصلی او لا یکلم اباہ اولیقتان فلانا فینبغی ان یحنث ویکفر  
 عن یمینه ) بر کیمسه معصیت اوزرینه یمین ایلسه مثلاً نماز قیلماق و باباسیله  
 تکلم ایتمامک یا خود فلانی قتل ایلمک کبی پس بوضو تکرده لایق اولان یمیننده  
 حنث اولوب و یمیندن اوتوری کفارت ویرمکدر ( وان حلف الکافر وحنث  
 فی حال الکفر او بعد اسلامه فلا حنث علیه ) اکر کافر یمین ایدوب و کفری  
 حالنده حنث اولسه یا خود اسلام اولدقد نصکره حنث اولسه انک اوزرینه  
 حنث لازم اولماز ( ومن حرم علی نفسه شیئاً مما یملکه لم یصر محرماً وعلیه  
 ان استباحه کفارة یمین ) اکر بر کیمسه نفسی اوزرینه بر نسنه بی حرام  
 قیلسه و اول نسنه ده مالک اولدینی شیلردن اولسه اول شی حرام اولماز  
 اکر اول نسنه نک مباح اولسنی طلب ایدر سه آنک اوزرینه کفارت یمین  
 لازم اولور ( ولو قال کل حلال علی حرام فهو علی الطعام والشراب  
 الا ان ینوی غیر ذلك ) اکر دیسه که هر حلال اولان شی بنم اوزرینه  
 حرام اولسون بوکلام طعام و شراب اوزرینه حمل اولنور مکر بونلرک  
 غیرسنی نیت ایلیه ( ومن نذر نذراً مطلقاً فعلیه الوفاء ) بر کیمسه نذر  
 مطلق ایله نذر ایلسه اول کیمسه اوزرینه نفس نذر ایله وفا لازم اولور  
 ( ومن علق نذره بشرط فوجد الشرط فعلیه الوفاء بنفس النذر وروی  
 ان اباحنیفة رحمه الله رجع عن ذلك وقال اذا قال ان فعلت کذا فعلی حجة  
 او صوم سنة او صدقة ما ملکه اجزاً من ذلك کفارة یمین وهو قول محمد  
 رحمه الله ) بر کیمسه نذرنی بر شرطه تعلیق ایدوب و شرط بولنسه اول کیمسه  
 اوزرینه نذرک نفسنه وفا لازم اولور روایت اولندیکه امام اعظم رحمه الله  
 شو قولندن رجوع ایدوب و بیوردیکه وقتاکه بر کیمسه دیسه که  
 اکر شو مثللو ایشلر سه بنم اوزرینه حج ایتمک یا خود بر سنه صائم اولمق  
 یا خود مالک اولدینعی صدقه ویرمک واجب اولسون بوضو تکرده اول

کیمسه به مذکور دن او توری کفارت یمین کفایت ایدرو بو قول امام محمد ک دخی  
 قولیدر ( ومن حلف ان لا یدخل بیتا قد دخل الکعبة او المسجد او البیعة  
 او الكنيسة لم یحنت ) بر کیمسه یمین ایلسه که بیته داخل اولیه پس کعبه به  
 یا مسجد به یا خود بیعه به و یا کنیسه به داخل اولسه حانت اولماز ( ومن حلف  
 ان لا یتکلم فقرأ القرآن فی الصلوة لم یحنت استحسانا ) بر کیمسه یمین ایلسه که  
 اصلا تکلم ایتیمه پس نمازده قرآن او قوسه استحسانا حانت اولماز ( ومن حلف  
 ان لا یلبس ثوبا وهو لا یسه ان نزع فی الحال لم یحنت و کذا الرکوب وان لبس  
 ساعة حنت ) بر کیمسه یمین ایلسه که ثوب کیمیه حالبو که ثوبی لا بسدر ا کر  
 فی الحال ثوبی نزع ایدر سه حانت اولماز ور کوبده بو مثل و در و ا کر بر لحظه  
 مکث اولور سه حانت اولور ( ومن حلف ان لا یدخل هذه الدار وهو داخلها  
 لا یحنت بالعود حتی ینخرج ثم یدخل ) بر کیمسه یمین ایلسه که داره داخل اولیه  
 حالبو که اولداره داخلدر قعود ایله حانت اولماز تا که خروج ایدوب و داخل  
 اولانه دک ( ومن حلف ان لا یدخل دارا قد دخل دارا اخر ابا لم یحنت ) بر کیمسه  
 یمین ایلسه که داره داخل اولیه پس خراب اولان داره داخل اولسه حانت اولماز  
 ( ومن حلف ان لا یدخل هذه الدار قد دخل بعد ما انهدمت فصارت صحراء حنت )  
 بر کیمسه یمین ایلسه که شوداره داخل اولیه پس اولدار منهدم اولوب صحرا  
 اولدقد نصکره داخل اولسه حانت اولور ( ومن حلف ان لا یدخل هذا البیت (۲)  
 قد دخل بعد ما انهدم لم یحنت ) بر کیمسه یمین ایلسه که شو بیته داخل اولیه  
 پس اول بیت منهدم اولدقد نصکره داخل اولسه حانت اولماز ( ومن حلف  
 ان لا یتکلم زوجة فلان فکلمها بعد الطلاق حنت ) بر کیمسه یمین ایلسه که فلانک  
 زوجة سیله تکلم ایتیمه پس طلاق نصکره اول عورت ایله تکلم ایلسه  
 حانت اولور ( ومن حلف ان لا یتکلم عبد فلان او لا یدخل دار فلان  
 فباع عبده او داره فکلمه او دخل الدار لم یحنت ) بر کیمسه یمین ایلسه که  
 فلانک عبده ایله تکلم ایتیموب و فلانک دارینه داخل اولیه پس اول فلان  
 کوله بی یا خود داری بیع ایلسه بو صورتده اول کیمسه عبدا ایله تکلم یا خود  
 داره داخل اولسه حانت اولماز ( ومن حلف ان لا یتکلم صاحب هذا  
 الطیلسان فباعه ثم کلمه حنت و کذا اذا حلف ان لا یتکلم هذا الشاب فکلمه

(۲) (البیت) زیت  
 وزنده اووه دینور خانه  
 معنایسته کرک قیلدن  
 یعنی چادر و الاچق  
 وهوغ اولسون  
 و کرک طاشدن  
 و کر پچدن یا پلمش  
 اولسون (الدار) بناء  
 و عرصه بی جامع محله  
 دینور یعنی بر قاج  
 خانه بی و حولوبی  
 دائرا مدار جامع  
 اولان دائره در که  
 لسانم زده قوناق  
 و سرای تعبیر اولنور  
 شد

بعد ماصار شیخاً اولایاً کل هذه الحمل فاکله بعد ماصار کبشا) بر کیمسه  
 یمین ایلسه که شو طیلسانک صاحبیه تکلم ایتیمه پس طیلسانک صاحبی آتی  
 بیع ایلد کد نصرکه تکلم ایلسه حانث اولور وقتا که یمین ایلسه که شوشاب ایله  
 تکلم ایتیمه پس شیخ اولد قد نصرکه تکلم ایلسه یا خود یمین ایلسه که شو قوزونی اکل  
 ایتیمه پس قوج اولد قد نصرکه اکل ایلسه حکم ماسبق مثلودر یعنی حانث اولور  
 (ومن حلف ان لا یأکل من هذه النخلة فهو علی ثمرها) بر کیمسه یمین ایلسه که  
 شو خر ما غا جندن اکل ایتیمه بو کلام میوه اوزرینه حمل اولنور (ومن حلف  
 ان لا یأکل من هذا البسر فصار رطباً فاکله لم یحنت) بر کیمسه یمین ایلسه که شو  
 قوروق خر مادن اکل ایتیمه پس اول قوروق یتشسه و اکل ایلسه حانث اولماز  
 (ومن حلف ان لا یأکل لحم فاکل السمک لم یحنت) بر کیمسه یمین ایلسه که لحم  
 اکل ایتیمه پس بالق اکل ایلسه حانث اولماز (ومن حلف ان لا یأکل رطباً  
 فاکل بسر امدنبا حنث عند ابی حنیفة رحمه الله) بر کیمسه یمین ایلسه که یتشمش  
 خر ما اکل ایتیمه پس بر طرفی یتشمش اولان خر ما اکل ایلسه امام اعظم  
 رحمه الله عندنده حانث اولور (ومن حلف ان لا یشرب من دجلة فشرّب  
 منها بانه لم یحنت حتی یکرع منها کرعاً عند ابی حنیفة رحمه الله) بر کیمسه  
 یمین ایلسه که دجله دن ایچمیه پس دجله دن بر چناق ایله ایچسه امام اعظم  
 عندنده حانث اولماز تا که یاتوب شفتین ایله ایچمدکجه (ومن حلف ان لا یشرب  
 من ماء دجلة فشرّب منها بانه او بغير اناء حنث فی الوجهین) بر کیمسه  
 یمین ایلسه که دجله نیک صویندن ایچمیه پس اول صودن انا ایله یا خود  
 اناسز ایچسه ایکی وجهده حانث اولور (ومن حلف ان لا یأکل من هذه  
 الخنطة فاکل من خبزها لم یحنت) بر کیمسه یمین ایلسه که شو حنطه دن  
 اکل ایتیمه پس اول بغدادیک اتمکندن اکل ایلسه حانث اولماز (ومن حلف  
 ان لا یأکل من هذا الدقیق فاکل من خبزها حنث) بر کیمسه یمین  
 ایلسه که شو دقیق دن اکل ایتیمه پس خبزندن اکل ایلسه حانث اولور  
 (ولو استفه کاهو لا یحنت) اکر اون اوله رق آتی یا لاسه حانث اولماز  
 (ومن حلف ان لا یتکلم فلانا فکلمه وهو بحیث یسمع الا انه نائم حنث)  
 بر کیمسه یمین ایلسه که فلان ایله تکلم ایتیمه پس تکلم ایلسه حالبو که

او کلام بر گونه که ایشیدیلور لکن اول کیمسه نائمدر بوصولتده حانت اولور  
 (ومن حلف ان لا یکلم الاباذنه فاذن له ولم یعلم بالاذن حتی کلمه حنث) بر کیمسه یمین  
 ایلسه که تکلم ایتیمه آنجق فلانک اذنیله تکلم ایلیه پس فلان اذن ویرسه  
 حالبوکه اول کیمسه اذنی بیلمیوب تکلم ایلسه حانت اولور (وان استحلف  
 الوالی رجلا لیعلمه بكل داعر دخل البلد فهذا علی حال ولایتیه خاصه) اگر  
 والی بر رجله استحلاف ایلسه که بلده یه داخل اولان هر اهل فسادی اول  
 رجل والی یه افاده ایلیه بو حکم والینک خاصه حال ولایتی اوزرینه حمل اولنور  
 (ومن حلف لا یرکب دابة فلان فرکب دابة عبده المأذون لم یحنث) بر کیمسه  
 یمین ایلسه که فلانک دابه سنه را کب اولیه پس اول فلانک مأذون اولان  
 کوله سنک دابه سنه را کب اولسه حانت اولماز (ومن حلف ان لا یدخل هذه  
 الدار فوقف علی سطحها او دخل دهلیزها حنث) بر کیمسه یمین ایلسه که شو  
 داره داخل اولیه پس اول دارک باجه سی اوزرنده واقف اولسه یا خود اول  
 دارک سلامغنه داخل اولسه حانت اولور (وان وقف علی طاق الباب لم یحنث  
 ان اغلق الباب بقی خارجا) اگر قبونک ایشکی اوزرنده واقف اولسه  
 بوصولتده اگر قبو کلیدلندیکی وقتده خارجده قالورسه حانت اولماز (ومن حلف  
 ان لا یأکل الشوی فهو علی اللحم دون الجزر والباذنجان) بر کیمسه یمین  
 ایلسه که بریان اکل ایتیمه بو کلام لحم اوزرینه حمل اولنور هاوج و پاطلیجان  
 اوزرینه حمل اولماز (ومن حلف ان یأکل الطبیخ فهو علی ما یطبخ من اللحم)  
 بر کیمسه یمین ایلسه که ترکیجه یا حنی دینلان طعامی اکل ایتیمه پس بواتدن  
 پشن یا حنی اوزرینه حمل اولنور (ومن حلف ان لا یأکل الخبز فهو علی  
 عادة البلده) بر کیمسه یمین ایلسه که اتمک اکل ایتیمه اول شهرک عادتی اوزرینه  
 حمل اولنور (وان اکل خبز القنائف او خبز الارز بالعراق لم یحنث)  
 اگر عراقده قنائف اتمکی یا خود پرنج اتمکی اکل ایلسه حانت اولماز  
 (ومن حلف ان لا یأکل الرأس فهو علی ما یکبس فی الثنایر و یباع  
 فی السوق) بر کیمسه یمین ایلسه که باش اکل ایتیمه بوصولتده تنورلرده  
 اوتیلنوب و چارشولرده بیع اولنلان کله لره حمل اولنور (ومن حلف  
 ان لا یتزوج اولایطلق اولایعتق فوکل من فعل ذلك حنث) بر کیمسه



یمین ایلسه که تزوج ایتیمه یا خود تطایق ایتیمه یا خود اعتاق ایتیمه پس بونلر  
 ایله وکیل ایلسه و وکیل ده ایلسه حانت اولور (ومن حلف ان لا یجاس  
 علی الارض فجلس علی البساط او علی الحصیر لم یحنت) برکیمسه یمین  
 ایلسه که ارض اوزرینه اوتورمیه پس دوشک اوزرینه یا خود حصیر  
 اوزرینه اوتورسه حانت اولماز (ومن حلف ان لا یجاس علی سریر فجلس  
 علی سریر فوکه بساط حنت وان جعل فوکه سریرا آخر فجلس علیه لم یحنت)  
 برکیمسه یمین ایلسه که تخت اوزرنده اوتورمیه پس اوزرنده دوشک اولان  
 سریر اوزرنده اوتورسه حانت اولور واکر سریر اوزرینه آخر سریر  
 قیلوب انک اوزرنده اوتورسه حانت اولماز (ومن حلف ان لا ینام علی فراش  
 فنام علیه وفوکه قرام حنت وان جعل فوکه فراشا آخر لم یحنت) برکیمسه  
 یمین ایلسه که دوشک اوزرنده اویقواویومیه پس فوقنده چارشاف اولان  
 فراش اوزرنده اویوسه حانت اولور واکر فراش اوزرینه آخر فراش  
 قیلوب انک اوزرنده اویوسه حانت اولماز (ومن حلف یمین وقال ان شاء الله  
 متصلا به لم یحنت) برکیمسه بر یمین ایله یمین ایدوب و یمینه متصل اوله رق  
 ان شاء الله دیسه حانت اولماز (ومن حلف لیأتینه ان استطاع فهو علی استطاع  
 الصحة دون القدرة) برکیمسه یمین ایلسه که فلانه قدرتی اولورسه کله بوکلام  
 صحت استطاعه سی اوزرینه حمل اولنور قدرت اوزرینه حمل اولنماز (ومن حلف  
 ان لا ینکم فلانا حینا اوزمانا اوالحین اوالزمان فهو علی ستة اشهر و كذلك  
 الدهر عند ابی یوسف و محمد رحمهما الله) برکیمسه یمین ایلسه که فلان ایله  
 بر زمان تکلم ایتیمه و بوقول التي ماه اوزرینه حمل اولنور امام ابی یوسف  
 و امام محمد رحمهما الله عند لرنده دهرده ینسه بویله جه در (ومن حلف  
 ان لا ینکم ایاما فهو علی ثلثة ایام) برکیمسه یمین ایلسه که بر ایام تکلم  
 ایتیمه اوچ کون اوزرینه حمل اولنور (ومن حلف ان لا ینکم علی  
 الايام فهو علی عشرة ایام عند ابی حنیفة رحمه الله وقالا علی ایام الاسبوع)  
 برکیمسه یمین ایلسه که فلان ایله ایام اوزرینه تکلم ایتیمه امام  
 اعظم رحمه الله عندنده اون کون اوزرینه حمل اولنور امامین رحمهما  
 الله بیوردیکه هفتسه کونلری اوزرینه حمل اولنور (ومن حلف

ان لا يكلم الشهر فهو على عشرة اشهر وقالا على شهر سنة ) بر كيمسه يمين  
 ايلسه كه شهورده تكلم ايميه اون ماه اوزرينه حمل اولنور امامين بيورديلر كه  
 برسنه نك آيلري اوزرينه حمل اولنور (ومن حلف ان لا يفعل كذا تر كه ابدا)  
 بر كيمسه يمين ايلسه كه شويله ايشلميه انى ابدى ترك ايتمك لازم اولور  
 (وان حلف ليفعان كذا ان فعل مرة بر فى يمينه ) اكر يمين ايلسه كه شويله ايشليه  
 اكر بر كره اول فعلى ايشلميه يميننده بار اولور يعنى يمينى برينه كتور مش اولور  
 (ومن حلف ان لا تخرج امرأته الا باذنه فلا بد من الاذن فى كل مرة  
 فاذن لها مرة فخرجت ثم خرجت مرة اخرى بغير اذنه حنث ) بر كيمسه يمين  
 ايلسه كه عورتى كندندن اذ نسز طشره چيقميه بوضورتده هر طشره چيقمه ده  
 اذندن لازمدر اكر بر كره عورته اذن ويروب اول دخى چيقسه بعده آخر  
 كره بلا اذن خروج ايلسه حانث اولور (وان قال لا تخرج الا ان ياذن لك فاذن لها  
 مرة واحدة ثم خرجت بعدها بغير اذنه لم يحنث ) اكر يسه كه سن خروج ايمه  
 مكر بن سكا اذن ويريم پس بوضورتده اول عورته بر كره اذن ويسه بعده  
 بر كره اذن ويرد كد نسكره بردخى بلا اذن طشره چيقسه حانث اولماز  
 (ومن حلف ان لا يتعدى فالغداء الاكل من طلوع الفجر الى الظهر والعشاء  
 من صلوة الظهر الى نصف الليل والسحور من نصف الليل الى طلوع الفجر)  
 بر كيمسه يمين ايلسه كه غدا ايميه يعنى قوشلق طعامى اكل ايميه پس غدا طلوع  
 فجر دن ظهره قدردر وعشا اويله نمازندن نصف الليله قدردر وسحور نصف  
 الليلدن طلوع فجره قدردر (ومن حلف ليقضين دين فلان الى قريب فهو  
 على مادون الشهر وان قال الى بعيد فهو على اكثر من الشهر ) بر كيمسه  
 يمين ايلسه كه فلانك دينى يقينا قضا ايله بر ماهدن نقصان اوزرينه حمل  
 اولنور اكر ديسه كه الى بعيد قضا ايله بوضورتده بر ماهدن اكثر اوزرينه  
 حمل اولنور (ومن حلف ان لا يسكن فى هذه الدار وخرج منها بنفسه وترك  
 فيها اهله ومتاعه حنث ) بر كيمسه يمين ايلسه كه شودارده ساكن اوليه  
 پس نفسى اولداردن خروج ايدوب اهلى ومتاعى اولدارده ترك ايلسه  
 حانث اولور (ومن حلف ليصعدن الى السماء اوليقلبن هذا الحجر ذهباً  
 انعقدت يمينه وحنث عقيبها ) بر كيمسه يمين ايلسه كه سمايه صعود ايدده ياخود

شو حجری ذهبه تبدیل ایدہ بوضورتہ یعنی منعقد اولور و عقیندہ حانت اولور  
 (ومن حلف ليقضين فلانا دينه اليوم فقضاه فوجداه فلان بعضه زيوفا ونهر جة  
 او مستحقة لم يحث وان وجدها ستوقه اور صاصا حث) بر کیمسہ یمین ایلسہ کہ  
 فلانک دینی بو کون قضا ایلیہ پس قضا ایدوب فلان بعضیسنی زیوف یا خود  
 نبرہ جہ یا خود مستحقہ بولسہ حانت اولور او لمازوا کر قابلامہ آچہ یا خود قلائی بولسہ  
 حانت اولور (وان حلف لا يقبض دينه درها و قبض بعضه لا يحث حتى يقبض  
 جميعه متفرقا وان قبضه في وزنتين لم يتشاغل بينهما الا بعمل الوزن لا يحث  
 استحسانا) اگر بر کیمسہ یمین ایلسہ کہ فلانک دینی متفرقا قبض ایتیمہ اگر  
 بعضیسنی قبض ایلسہ حانت اولور تا کہ جمیعسنی قبض ایلیہ نہ دک اگر دینی ایکی  
 وزندہ قبض ایدوب ایکی وزنک مابینندہ آنجق عمل وزن ایلیہ مشغول اولسہ  
 استحسانا حانت اولور (ولو حلف لياتين البصرة ولم ياتها حتى مات حث في آخر  
 جزء من اجزاء حيوته) اگر یمین ایلسہ کہ بصرہ یہ کلہ حالبو کہ بصرہ یہ  
 کلہ میوب تا کہ فوت اولسہ حیاتنک جزئلرندن آخرکی جزئندہ حانت اولور

کتاب الدعوی

بو کتاب دعویہ دائر مسائل بیانندہ در (المدعی من لا یجبر علی الخصومة  
 اذا ترکها) مدعی اول کیمسہ در کہ دعویای ترک ایلدیکی وقتندہ خصومت  
 اوزرینہ جبر اولنیمہ (والمدعی علیه من یجبر علی الخصومة) مدعی  
 علیه اول کیمسہ در کہ خصومت اوزرینہ جبر اولنور (ولا یقبل الدعوی  
 حتی یدکر شیئا معلوما فی جنسه وقدره) ودخی دعوی قبول اولنماز  
 تا کہ مقدارندہ وجنسندہ معلوم اولان شیئی ذکر ایلیہ نہ دک (وان کان  
 عینا فی ید المدعی علیه کلف احضارها لیشیر الیها بالدعوی وان کان  
 غائبا ذکر قیمتها) اگر مدعی علیہک یدندہ دعوی اولنان نسنہ عین اولور سہ  
 انی احضار ایلیہ مدعی علیہہ تکلیف اولنور کہ مدعی دعوی ایلیہ اندن یکا  
 اشارت ایلیہ اگر اول نسنہ غائب اولور سہ قیمتنی ذکر ایدر (وان ادعی  
 عقارا حدده و ذکر انه فی ید المدعی علیه و انه یطالبه به) اگر عقار دعوی  
 ایدر سہ حدودنی بیان ایدر و ذکر ایدر کہ مدعی علیہک یدندہ در و مدعی  
 علیہی عقار سببیلہ مطالبہ ایدر (وان کان حقانی ذمتہ ذکر انه یطالبه به)

اگر دعوی اولنان سنه مدعی علیهک ذمتده حق اولورسه مدعی ذکر  
 ایدرکه آنی اول حق سببیه مطالبه ایدرم (فاذا صححت الدعوی سئل القاضي  
 المدعی علیه منها وان اعترف قضی بها علیه وان انکر سئل المدعی البینه  
 فان احضرها قضی بها وان عجز عن ذلك وطلب اليمين عن خصمه استحلف عليها)  
 وقتا که دعوی صحیحده اوله قاضی مدعی علیه دعوی اولنان سنه دن سؤال ایدر اکر  
 اقرار ایدرسه اول شی ایله انک اوزرینه حکم ایدر واکر انکار ایدرسه مدعی دن  
 بینه سؤال ایدر پس بینه بی احضار ایدرسه دعوی ایله حکم ایدر واکر بینه دن  
 عاجز اولورسه و خصمندن یمین طلب ایدرسه انک اوزرینه استحلاف اولنور  
 (وان قال لی بینه حاضرة وطلب یمینه لم يستحلف عند ابی حنیفة رحمه الله) اکر  
 مدعی دیسه که بنم ایچون بینه حاضرة اولیجیدر لکن خصمک یمینی طلب ایلسه  
 امام اعظم رحمه الله عندنده استحلاف اولنماز (ولا یرد اليمين علی المدعی) ودخی  
 مدعی اوزرینه رد یمین اولنماز (ولا یقبل بینه صاحب الید فی ملک المطلق)  
 مطلق مالکده صاحب الیدک بینه سی قبول اولنماز (وان نکل المدعی  
 علیه عن اليمين قضی علیه بالنکول ولزمه مادماه علیه) اکر مدعی علیه  
 یمیندن نکول ایدرسه انک اوزرینه نکول ایله حکم اولنور واکا مدعینک  
 دعوی ایلدیکی شی لازم اولور (وینبغی للقاضي ان یقول له انی اعرض  
 عليك اليمين ثلث مرات فان حلفت والاقضیت عليك بما ادعی فاذا کرر  
 العرض علیه ثلث مرات قضی علیه بالنکول) ودخی قاضی ایچون لایق  
 اولان مدعی علیه دیمکدر که بن سنک اوزریکه اوچ کره یمین عرض ایدرم  
 اکر یمین ایدر ایلسه که نه کوزل واکر یمین ایتز ایلسه که نکول سببیه مدعینک  
 دعوی ایلدیکی شی ایله سنک اوزریکه حکم ایدرم وقتا که مدعی علیه اوزرینه  
 اوچ کره عرضی تکرار ایلیه انک اوزرینه نکول ایله حکم ایدر (ولا يستحلف  
 فی النکاح والرجعة والایلاء والرق والاستیلاء والحدود عند ابی حنیفة  
 رحمه الله وقال استحلف فیها الا الحدود) ودخی امام اعظم رحمه الله عندنده  
 ذکر اولنان ماده لرده استحلاف اولنماز امامین رحمهما الله بیوردیلر که  
 حدود دن ماعداسنده استحلاف اولنور (وان ادعی اثنان عینا فی ید الآخر  
 کل واحد منهما یقول انها له واقاما بینه قضی بینهما) اکر ایکی کیمسه

آخر ك يدنده بولنان بر عینی دعوی ایدوب و هر بر لری دیسه که اول عین  
 بنمدر و ایکیسی بر لکده بینه اقامه ایلسه لر ایکیسنک بیننده اولمغله حکم اولنور  
 ( وان ادعی کل واحد منهما نکاح امرأة واقاما البینة لم یقض لو احد منهما ویرجع  
 الی تصدیق المرأة لاحدها ) اکر ایکی کیسه دن هر بر لری بر عورتک نکاحی  
 دعوی ایلسه لر و بینه اقامه ایلسه لر ایکیسنک بری ایچون حکم اولنور لکن ایکیسندن  
 برینی عورتک تصدیقنه رجوع اولنور ( وان ادعی اثنان کل واحد منهما  
 انه اشتری منه هذا العبد واقاما البینة فکل واحد منهما بالخیار ان شاء اخذ نصف  
 العبد بنصف الثمن وان شاء ترك وان قضی القاضی بینهما فقال احدهما لا اختار  
 لم یکن للآخر ان یاخذ جمیعہ ) اکر ایکی کیسه دن هر بر لری شو کوله بی  
 اشترای ایلدم دیهرک دعوی ایدوب و ایکیسیده بینه اقامه ایلسه لر پس  
 بو صورتده هر بر لری مخیردر دیلر سه کوله نک نصفی ثمنک نصفیله اخذ  
 ایدر اکر دیلر سه ترک ایدر اکر قاضی ایکیسنک بیننده اولمغله حکم  
 ایدوب و بری دیسه که بن اختیار ایتیم بو صورتده آخر ایچون کوله نک  
 جمیعسنی تمام ثمن ایله اخذ ایتیم اولمدی ( وان ذکر کل واحد منهما  
 تاریخا فهو للاول منهما وان لم یذکرا تاریخا ولا حدھا قبض فهو  
 اولی ) اکر صورت سابقه آنلردن هر بر لری تاریخ ذکر ایلسه اول  
 کوله ایکی تاریخدن اولک صاحبی ایچوندر و اکر بونلر تاریخ ذکر  
 ایلیوب بری ایچون قبض اولسه اول اولی در ( وان ادعی احدهما شراء  
 والآخر هبة وقبضا واقاما البینة ولا تاریخ معهما فالشراء اولی ) اکر  
 ایکیسنک بری شرا و آخر هبة وقبض دعوی ایدوب بینه اقامه ایلسه لر  
 حالبو که انلر ایله برابر تاریخ اولسه شرا اولی در ( وان ادعی احدهما  
 الشراء وادعت المرأة انه تزوجها علیه فهما سواء ) اکر بری شرا دعوی  
 ایلسه و عورت دعوی ایلسه که کوله اوزرینه بایع عورتی تزوج ایلدی  
 بو صورتده رجل و مرأه برابر در ( وان ادعی احدهما رهنا وقبضا والآخر  
 هبة وقبضا فالرهن اولی ) اکر بری رهن وقبض و آخر هبة وقبض  
 دعوی ایلسه رهن اولی در ( وان قام الخارجان البینة علی الملك والتاریخ  
 فصاحب التاریخ الابعد اولی ) اکر ایکی خارج ملک و تاریخ اوزرینه بینه

اقامه ایلسه لر تاریخ ابعدهک صاحبی اولی در ( وان ادعیا الشراء من واحد  
 واقام البینه علی تاریخین فالاول اولی ) اکر ایکی کیمسه برآمدن شرایی دعوی  
 ایدوب ایکی تاریخ اوزرینه بینه اقامه ایلسه لر تاریخ اول اولی در ( وان اقامه  
 کل واحد منهما البینه علی الشری من الآخر و ذکر تاریخا فهما سواء ) اکر  
 بونلردن هر بررلری آخردن شرا اوزرینه بینه اقامه ایدوب و تاریخ بیان  
 ایلسه لر ایکیسی برابر در ( وان اقامه الخارج البینه علی ملک مورخ و صاحب الید  
 اقام البینه علی ملک اقدم تاریخا منه کان صاحب الید اولی ) اکر خارج تاریخلی  
 ملک اوزرینه بینه اقامه ایلسه و صاحب الید تاریخ جهتمدن اقدم اولان ملک  
 اوزرینه بینه اقامه ایلسه صاحب الید اولی اولور ( وان اقامه الخارج و صاحب  
 الید کل واحد منهما بینه بالتناج فصاحب الید اولی ) اکر خارج و صاحب الید  
 هر بررلری نتاج ایله یعنی قولون ایله بینه اقامه ایلسه لر صاحب الید اولی در  
 ( و كذلك النسيج في الثياب التي لا تنسج الامرة واحدة و كل سبب في الملك  
 لا يتكرر فهو كذلك ) بر کره طوققان ثیابده حکم ینه بویلجه در و هر سبب که  
 مدکده تکرر ایتمز ینه حکم بویلجه در یعنی صاحب الید اولی در ( وان اقامه  
 الخارج البینه علی الملك و صاحب الید اقام البینه علی الشری منه کان اولی )  
 اکر خارج ملک اوزرینه بینه اقامه ایلسه و صاحب الید اول خارجدن شرا  
 اوزرینه بینه اقامه ایلسه صاحب الیدک بینه سی اولی در ( وان اقامه کل واحد  
 منهما بینه علی الشری من الآخر و لا تاریخ لهما تهاترت البینتان ) اکر  
 هر بررلری آخردن شرا اوزرینه اقامه ایدوب حالبو که ایکیسی ایچونده  
 تاریخ اولسه ایکی بینده ساقط اولور لر و اول نسنه ذی الید اوزرینه  
 ترک اولنور ( وان اقامه احد المدعین شاهدين و الآخر اربعة فهما سواء )  
 اکر ایکی مدعینک بری ایکی شاهد و آخر درت شاهد اقامه ایلسه  
 ایکیسی برابر در ( و من ادعی تصاصا علی غیره فجحد استخلف وان نکل  
 عن اليمين فيمادون النفس لزمه القصاص وان نکل في النفس حبس حتى یقر  
 او یحلف ) بر کیمسه غیر اوزرینه قصاص دعوی ایلسه پس انکار ایدر سه  
 یمین تکلیف اولنور اکر نفسک مادوننده یمیندن نکول ایدر سه قصاص  
 لازم اولور و اکر نفسده نکل ایدر سه حبس اولنور تا که اقرار

ايليه ياخود يمين ايليه نه دك ( وقال لا يلزمه الارض فيهما ) امامين رحمهما الله  
 بيور ديلر كه ايكي سنده ديت لازم اولور ( واذ قال المدعي الى بينة حاضرة  
 قيل لخصمه اعطه كفيلا بنفسك ثلاثة ايام وان فعل ذلك والامر بملازمته الا  
 ان يكون غريبا على الطريق فيلازم مقدار مجلس القاضي ) وقتا كه مدعي  
 ديسه كه بنم ايجون بينه حاضره اوليجيدر بوصولته خصمه دينلور كه اوچ  
 كونلكه نفسكه بر كفيل وير اكر بو مثللو ايشرا ايسه نه كوزل يوق ايسه مدعي  
 اكا ملازمت ايدر يعنى انلكه دوران ايدر مكر مدعي عليه طريق اوزرنده  
 غريب اوله بوصولته قاضينك مجلسي مقدار نجه ملازمت ايدر ( وان قال  
 المدعي عليه هذا الشيء او دعني فلان الغائب اورهن عندي او غصبته واقام بينة  
 على ذلك فلا خصومة بينه وبين المدعي ) اكر مدعي عليه ديسه كه شوشي فلان  
 غائب بكا امانت ويردي ياخود بنم عنده رهين قيلدي ياخود بن اندن غصب  
 ايلدم وبوتك اوزرينه بينه اقامه ايلسه مدعي عليه ايله مدعينك بيننده خصومت اولماز  
 ( وان قال ابتعته من فلان الغائب فهو خصم ) اكر مدعي عليه ديسه كه بن فلان  
 غائبن اشتر ايلدم بوصولته خصومت ثابتدر ( وان قال المدعي سرق مني  
 واقام البينة عليه وقال صاحب اليد او دعني فلان واقام البينة لم تدفع الخصومة )  
 اكر مدعي ديسه كه شوشي بندن سرقت اولندي وانك اوزرينه بينه اقامه  
 ايلسه وصاحب اليد ديسه كه فلان بوني بكا امانت ويردي وبينه اقامه ايلسه  
 خصومت دفع اولماز ( وان قال المدعي ابتعته من فلان وقال صاحب اليد  
 او دعني فلان سقطت الخصومة بغير بينة ) اكر مدعي ديسه كه بن شوشي  
 فلان صاتون الدم وصاحب اليد ديسه كه بكا بوني فلان امانت ويردي  
 بوصولته بينه سر خصومت ساقط اولور ( واليمين بالله دون غيره وتؤكد  
 بذكر اوصافه ) ودخى يمين واجب تعالى به اولور واندين غيري به اولماز  
 ويمين جناب بارينك اوصافني ذكر ايله تا كيدنور ( ولا يستحلف بالطلاق  
 ولا بالعناق ) طلاق وعناق ايله يمين طلب اولماز ( ويستحلف اليهودي بالله  
 الذي انزل التوريه على موسى عليه السلام ويستحلف النصراني بالله الذي انزل  
 الانجيل على عيسى عليه السلام ويستحلف المجوسي بالله الذي خلق النار  
 ولا يحلفون في بيوت عباداتهم ) ودخى يهودينك استحلافي توراني موسى

علیه السلام اوزرینه انزال ایدن جناب باری یه و نصرانی عیسی علیه السلام اوزرینه  
 انجیلی انزال ایدن الله تعالی یه و مجوسی ناری خلق ایدن جناب باری یه اولور  
 و بونلرک عبادت ایلدکری بیتلرده استخلاف اولنمازلر ( و لایجب تغلیظ  
 الیمین علی المسلم بزمان و لا بمکان ) مسلم اوزرینه زمان و مکان ایله یمینی تغلیظ ایتک  
 واجب اولماز ( و من ادعی انه ابتاع من هذا عبده فجدد استخلف بالله ما بینکما  
 بیع قائم فی الحال و لا یتخلف بالله مابعت ) بر کیمسه دعوی ایلسه که شوندن  
 کوله سنی بیک در همه صاتون الدم پس بایع انکار ایلسه بینمزده بو حالده بیع قائم  
 اولمدی دهرک واجب تعالی یه یمین ایلمسی طلب اولنور بالله مابعت کلامیله  
 استخلاف اولنماز ( و یتخلف فی الغصب بالله ما یتحق علیک رده و لا یتخلف  
 بالله ما غصبته ) و غصب اولنان نسنه ده بوراده ذکر اولندیغی مثللو استخلاف  
 اولنور ( و فی النکاح بالله ما بینکما نکاح قائم فی الحال و من دعوی الطلاق  
 بالله ماهی بائن منک الساعة ) نکاحده و طلاق دعواسندن اوتوری ذکر  
 اولندیغی مثللو استخلاف اولنور ( و لا یتخلف بالله ما طلقتهما ) مذکور  
 مثللو استخلاف اولنماز ( و اذا كانت دار فی ید رجل ادعاها اثنان احدهما  
 جمیعا و الآخر نصفها و اقاما البینه فلصاحب الجميع ثلثة ارباعها و لصاحب  
 النصف ربعها عند ابی حنیفة رحمه الله و قالوا الدار بینهما اثلاثا ) وقتا که  
 برر جلتک یدنده بردار بولنوب و اول داری ایکی کیمسه دعوی ایلسه لر بری  
 جمیع سنی و آخر نصفی دعوی ایلسه و بینه اقامه ایلسه لر جمیع سنی دعوی ایدن  
 ایچون اوچ ربعی و نصفی دعوی ایدن ایچون امام اعظم رحمه الله عندنده  
 اول دارک بر ربعی اولیجیدر امامین رحمهما الله بیوردیلر که دار انلرک  
 ایکیسی بیننده اثلاثا اولیجیدر ( و لو كانت الدار فی ایدیهم سلمت لصاحب  
 الجميع نصفها علی وجه القضاء و نصفها لاعلی وجه القضاء ) اکر دار ایکیسی  
 یدنده اولسه جمیع سنی دعوی ایدن ایچون دارک نصفی حکم طریق اوزرینه  
 اولیجیدر و نصف دیکری دخی حکم طریق اوزرینه اولیه رق انکچوندر  
 ( و لو تنازعا فی دابة و اقام کل واحد منهما بینه انها تجت عنده و ذکر تاریخا  
 و سن الدابة توافق احد التاريخین فهو اولی و ان اشکل ذلك كانت بینهما )  
 اکر ایکی کیمسه بردابده منازعه ایدوب و ایکیسیده بینه اقامه ایلسه که اول  
 دابه نم عندنده طوغدی و تاریخ دخی ذکر ایلسه لر و دابه نک سنی ایکی



تاریخک برینه توافق ایلسه اول تاریخ اولی در ا کر دابه نک سنی مجهول اولور سه  
 اول دابه ایکیسی بیننده اولور ( و اذا تنازعا فی دابه احدہما را کہہا والآخر  
 متعلق بلجامہا فالرا کب اولی و كذلك اذا تنازعا فی بعیر وعلیہ حمل لاحدہما  
 فصاحب الحمل اولی ) ا کر ایکی کیمسه بر دابه دہ تنازع ایدوب حالبو کہ بر را کب  
 و آخر دیز کیننه متعلق اولسہ را کب اولی در وقتا کہ بر دوه دہ حالبو کہ دوه نک  
 اوزرنده بری ایچون یوک اولسہ صاحب الحمل اولی در ( و اذا اختلف تلف  
 المتبايعان فی البیع فادعی احدہما ثمنا و ادعی البائع اکثر منه او اعترف البائع بقدر  
 من المبیع و ادعی المشتري اکثر منه و اقام احدہما البینة قضی لہ بہا ) وقتا کہ متبايعان  
 بیعدہ اختلاف ایدوب بری ثمن دعوی ایلسہ و بایع اول ثمن دن اکثر دعوی ایلسہ  
 یا خود بایع میعدن بر مقدار اعتراف ایدوب مشتری اول مقدار دن اکثر دعوی  
 ایلسہ و ایکیس نک بری بینہ اقامہ ایلسہ انکچون بینہ سبیلہ حکم اولور ( و ان اقام  
 کل احد منہما البینة کانت البینة المثبتة للا اکثر اولی ) ا کر ایکیسندن هر بر لری  
 بینہ اقامہ ایلسہ لر زیادہ بی مثبتہ اولان بینہ اولی در ( فان لم یکن لکل واحد  
 منہما بینه قیل للمشتري اما ان رضی بالثمن الذی ادعاه البائع و ا لفسخنا البیع و قیل  
 للبائع اما ان تسلیم ما ادعاه المشتري من المبیع و ا لفسخنا البیع و ان لم یتراضیا  
 استخلف الحاکم کل واحد منہما علی دعوی الآخر یبتدأ بيمين المشتري و ان حلفا  
 یفسخ القاضی البیع بینہما و ان نکل احدہما عن اليمين لزمہ دعوی الآخر )  
 ا کر صورت سابقہ دہ متبايعان دن بری ایچون بینہ اولسہ مشتری ایچون  
 دینلور کہ یا بایعک دعوی ایلدیکی ثمنہ راضی اولور سک ا کر راضی اولما زایسہ ک  
 بیعی فسخ ایدرز و بایعہ دینلور کہ یا مشتری نک میعدن دعوی ایلدیکی  
 تسلیم ایدرسہ ک نہ کوزل و ا کر تسلیم ایتمزسہ ک بیعی فسخ ایدرز ا کر بونلر  
 راضی اولما زلسہ حاکم بونلردن هر بر لرینی آخرک دعوی ایلدیکی نسنہ  
 اوزرینہ استخلاف ایدر و مشتری نک یمینلہ ابتدا ایدر و ا کر ایکیسیدہ  
 یمین ایدر لرسہ بینلرنده اولان بیعی قاضی فسخ ایدر ا کر بری یمیندن نکول  
 ایدرسہ آخرک دعوی ایلدیکی ا کالازم کلور ( فان اختلفا فی الاجل او فی شرط  
 الخیار او فی استيفاء بعض الثمن فلا تحالف بینہما والقول قول من بنکر  
 الخیار و الاجل مع یمینہ ) ا کر بایع و مشتری اجلہ و یا شرط خیار دہ

یا خود ثمنک بعضی سنی ادا ده اختلاف ایسه لر بینلر نده یمین یوقدر و قول  
 خیار و اجلی انکار ایدن ایچوندر یمینله بیله ﴿ وان هلك المبيع ثم اختلفا في الثمن  
 لم يخالفا عند ابي حنيفة و ابي يوسف رحمهما الله و القول قول المشتري مع  
 یمینه و قال محمد رحمه الله يتخالفان و يفسخ البيع على قيمة الهالك ﴾ اکر مبيع هلاک  
 اولوب بعده ثمنده اختلاف ایسه لر امام اعظم و امام ابي يوسف رحمهما الله  
 عندلر نده تخالف لازم اولماز قول مشتری نك قولیدر یمینله بیله امام محمد رحمه الله  
 بیوردیکه تخالف ایدر لر هالك ک قیمتتی اوزرینه بیع فسخ اولنور ﴿ وان هلك احد  
 العبدین ثم اختلفا في الثمن لم يخالفا عنده الا ان يرضى البائع ان يترع حصة الهالك  
 و قال ابو يوسف رحمه الله يتخالفان و يفسخ البيع في الحی و قيمة الهالك و هو قول  
 محمد رحمه الله ﴾ اکر ایکی کوله نك بری هلاک اولوب بعده ثمنده اختلاف ایسه لر  
 امام اعظم عندنده تخالف لازم اولماز مکر بالغ هالك ک حصة سنی ترک ایتمکه راضی  
 اوله امام ابي يوسف رحمه الله بیوردیکه تخالف ایدر لر و بیع هالك ک قیمتنده  
 وحی اولان کوله ده فسخ اولنور و بوقول امام محمد ک دخی قولیدر  
 ﴿ و اذا اختلف الزوجان في المهر فادعی الزوج انه تزوجها بالف و قالت تزوجتني  
 بالفين فايهما اقاما البينة قبلت بينته و ان اقاما بينة فالبينة بينة المرأة ﴾ وقتا که  
 زوجین مهر ده اختلاف ایدوب زوج ادعا ایسه که عورتی بیك درهمه  
 تزوج ایلدی و عورت دیسه که سنخی ایکی بیك درهمه تزوج ایلدک پس  
 قنغیسی بینه اقامه ایدر سه بینه سی قبول اولنور و اکر ایکی سیدده بینه اقامه  
 ایدر لر سه زوجنه نك بینه سی اولی در ﴿ و ان لم يكن لهما بينة تخالفا عند  
 ابي حنيفة رحمه الله و لم يفسخ النكاح و لكن يحكم بمهر المثل و ان كان بمثل ما اعترف  
 به الزوج او اقل قضی بما قال الزوج و ان كان بمثل ما ادعته المرأة او اكثر قضی  
 بما ادعته المرأة و ان كان اكثر مما اعترف به الزوج و اقل مما ادعته المرأة قضی  
 لهما بمهر المثل ﴾ اکر زوج ایله زوجه ایچون بینه اولسه امام اعظم رحمه الله  
 عندنده تخالف ایدر لر و نکاح فسخ اولنماز لیکن مهر مثل ایله حکم اولنور اکر  
 مهر مثل زوجک اقرار ایلدیکنک مثلی اولور سه یا خود اقل اولور سه زوجک  
 دیدیکيله حکم اولنور و اکر مهر مثل زوجنه نك دعوی ایلدیکنک مثلی یا خود  
 اندن اکثر اولور سه زوجنه نك ادعا ایلدیکیلک حکم اولنور و اکر مهر مثل زوجک

اعتراف ايلديكنندن اكثر وزوجه نك دعوى ايلديكنندن اقل اولور سه زوجه  
 ايچون مهر مثل ايله حكم اولنور (واذا اختلفا في الاجارة قبل استيفاء المعقود  
 عليه تحالفا وترادا) وقتا كه موجرا ايله مستأجر معقود عليه استيفادن اول  
 اجاره ده اختلاف ايلسه لر تحالف ايدر لر وبر لر ينه ردايدر لر (وان اختلفا  
 بعد استيفاء المعقود عليه لم تحالفا وكان القول قول المستأجر) اكر معقود عليه  
 استيفا اولندقدن صكره اختلاف ايدر لر سه تحالف لازم اولماز وقول مستأجر ك  
 قولى اولور (وان اختلفا بعد استيفاء بعض المعقود عليه تحالفا وفسخ العقد فيما بقى  
 وكان القول فى الماضى قول المستأجر) واكر معقود عليك بعضينى  
 استيفادن صكره اختلاف ايدر لر سه تحالف ايدر لر عقد باقیده فسخ اولنور  
 وماضيده قول مستأجر ك قولى اولور (وان اختلف المولى والمكاتب  
 فى مال الكتابة لم تحالفا عند ابى حنيفة رحمه الله وقالوا تحالفان وفسخ الكتابة)  
 اكر مولى ايله مكاتب مال كتابته اختلاف ايلسه لر امام اعظم رحمه الله عندنده  
 تحالف لازم اولماز امامين رحمهما الله بيورديلر كه تحالف ايدر لر وكتابت  
 فسخ اولنور (وان اختلف الزوجان فى متاع البيت فما يصلح للرجال  
 فهو للرجال وما يصلح للنساء فهو للمرأة وما يصلح لهما فهو للرجال) اكر  
 زوج ايله زوجه او متاعنده اختلاف ايلسه لر رجلا ره صلاحيتى اولان متاع  
 رجل ايچوندر و نسا يه صلاحيتى اولان متاع زوجه ايچوندر وايكى طائفه يه  
 صلاحيتى اولان متاع ينه زوج ايچوندر (وان مات احدهما واختلف ورثته  
 مع الآخر فما يصلح للرجال والنساء فهو للباقي منهما وقال ابو يوسف رحمه الله  
 يدفع الى المرأة ما يجهز به مثلها والباقي للزوج) اكر زوجينك برى فوت  
 اولوب وفوت اولانك ورثته سى آخر ايله اختلاف ايلسه رجال و نسا ايچون  
 صلاحيتى اولان متاع حى اولان ايچوندر امام ابى يوسف رحمه الله بيورديكه  
 زوجه يه اول متاع دفع اولنور كه اول عورتك مثلى اول مقدار متاع ايله تجهيز  
 اولنور باقى زوج ايچوندر (واذا باع الرجل جارية فجئت بولد فادعاه البائع  
 وان جئت به لاقل من ستة اشهر من يوم باع فهو ابن البائع وامه ام ولد له  
 وفسخ البيع فى الجارية ويرد الثمن) وقتا كه رجل بر جاريه بيع ايدوب پس  
 اول جاريه بر ولد كتور سه واول ولدى بايع دعوى ايلسه اكر جاريه بيع اولندينى

كوندن اعتباراً التي ماهدن اقلده ولدي كتورديسه اول ولد بايعك ابنيدر  
واناسي ام وليددر وبيع جاريه ده فسخ اولنور وثمان رد اولنور (وان ادعاه  
المشترى مع دعوة البائع او بعده فدعوة البائع اولي) اكر مشترى بايع ايله  
بيله ياخود بايعك دعوتندن صكره ولدي دعوى ايلسه بايعك دعواسي اوليدر  
(وان جائت به لاكثر من ستة اشهر لم يقبل دعوة البائع فيه الا ان يصدقه  
المشترى) اكر جاريه ولدي آتي ماهدن اكرده كتورسه بايعك دعواسي  
قبول اولماز مكر مشترى آتي تصديق ايله (وان مات الولد فادعاه البائع  
وقد جائت به لاقل من ستة اشهر لم يثبت الاستيلاد في الام) اكر ولد فوت  
اولوب بايع ولدي دعوى ايلسه حالبوكه جاريه ولدي آتي ماهدن اقلده  
كتورمش ايدي بوضورتده جاريه ده استيلاد ثابت اولماز (وان ماتت الام  
فادعاه البائع وقد جائت به قل من ستة اشهر يثبت النسب في الولد واخذه  
البائع ويرد الثمن كله عند ابي حنيفة رحمه الله وقالوا يرد حصة الولد ولا يرد  
حصة الام) اكرام فوت اولوب بايع ولدي دعوى ايلسه حالبوكه جاريه  
ولدي آتي ماهدن اقلده كتورمش ايدي ولده نسب ثابت اولور بايع  
ولدي اخذ ايدوب امام اعظم رحمه الله عندنده ثمنك مجموعي ردايدر امامين  
رحمهما الله بيورديلر كه بايع ولدك حصه سني ردايدر اناسنك حصه سني رد  
ايتمز (ومن ادعى نسب احد التوأمين يثبت نسبهما منه) بر كيمسه ايكي زاولان  
ولدرك برينك نسبي دعوى ايلسه اول كيمسه دن ايكي سنك نسبي ثابت اولور

### كتاب الشهادات

بو كتاب شهادته دائر مسائل بياننده در (الشهادة فرض تلزم الشهود ولا يسعهم  
كتمانها اذا طالبهم المدعي) ودخى شهادت فرضدر شاهدلره لازم اولور  
وشاهدلره شهادتي كتم ايتمك جائز اولماز مدعي شاهدلري مطالبه ايلديكي وقتده  
(والشهادة في الحدود يخير فيها الشهود بين الستر والاظهار والستر افضل  
الا انه يجب ان يشهد بالمال في السرقة فيقول اخذه ولا يقول سرقه) ودخى  
حدوده اولان شهادته شاهدلر مخيردر اظهار ايله ستر ايتمك بيننده ستر  
اظهار دن افضلدر لکن سرقت ماده سنده مال ايله شهادت ايتمك واجب اولور  
پس شاهد ديبه كه فلان مالي اخذ ايلدي سرقت ايلدي ديميه (والشهادة

على مراتب منها الشهادة في الزنا يعتبر فيها اربعة من الرجال ولا يقبل فيها  
 شهادة النساء) ودخى شهادت بر قاج مرتبه او زرينه در مراتب بدن برى زناده  
 شهادت در آنده رجالدن درت كيمسه اعتبار اولنور نسالرك شهادتي آنده  
 قبول اولنماز ( ومنها الشهادة في بقية الحدود والقصاص وتقبل فيها شهادة  
 رجلين ولا تقبل فيها شهادة النساء ) مراتب بدنر بقية حدوده وقصاصه  
 شهادت وبونلرده ايكي ر جلك شهادتي قبول اولنور نسالرك شهادتي قبول  
 اولنماز ( و مساوى ذلك من الحقوق تقبل فيها شهادة رجلين او رجل وامرأتين  
 سواء كان الحقوق مالا او غير مال مثل النكاح والخلع والطلاق والعتاق والوصية  
 والوكالة ) ماسبقده ذكر اولنانك غيرى حقوقدن اوله رق انلرده ايكي ر جلك  
 وبرر جل ايكي عورتك شهادتي قبول اولنور حقوق مال اولسون يا خود  
 مالك غيرى اولسون نكاح و طلاق و عتاق و وصيت و وكالت كبي ( وتقبل  
 في الولادة والبكارة و عيوب النساء في موضع لا يطالع فيه الرجال شهادة  
 امرأة واحدة ولا بد في ذلك كله من العدالة و لفظه الشهادة ) ولادته  
 و بكارته و رجلا ر مطالع اوله مدينى موضعه بولنان عيوب تساده بر عورتك  
 شهادتي قبول اولنور و ذكر اولنان شهادتلك جمله سنده عدالتدن و لفظه  
 شهادتن لازمدر ( فان لم يذكر الشاهد لفظه الشهادة وقال اعلم او اتيقن  
 لم تقبل شهادته فانه يسئل عن الشهود فان طعن الخصم فيهم ليسئل عنهم  
 وقال ابو حنيفة رحمه الله يقتصر الحاكم على ظاهر العدالة في شهادة المسلم الا  
 في الحدود والقصاص ) اكر شاهد لفظه شهادتي ذكر ايلميوب و ديسه كه  
 اعلم او اتيقن شهادتي قبول اولنماز امام اعظم رحمه الله بيورديكه حاكم  
 ظاهر عدالت او زرينه اقتصار ايدر مسلمك شهادتنده لكن حدود و قصاصه  
 دكل پس حدود و قصاصه شهوددن سؤال ايدر اكر خصم شاهدلره طعن  
 ايدر سه حاكم شاهدلري تزكيه ايدر ( وقال ابو يوسف و محمد رحمهما الله لا بد  
 ان يسئل عنهم في السر والعلانية ) امام ابى يوسف و امام محمد رحمهما الله بيورديلركه  
 كيزلى و آشكارده حاكم شاهدلردن سؤال ايتك لازمدر ( و ما تحمله الشاهد  
 على ضر بين احدهما ما يثبت بنفسه مثل البيع والاقرار والغصب والقتل و حكم  
 حاكم و اذا سمع ذلك شاهد او رآه و سعه ان يشهد بذلك وان لم يشهد عليه ) ودخى

شاهدك تحمل ايلديكى ماده ايكي نوع اوزرينه در برى اولدر كه نفسيله ثابت  
 اولور بيع واقرار و غصب و قتل و حاكمك حكى مثللو بومذ كورى بر شاهد  
 كوروب و ايشتيكى وقتده اول شاهده انكله شهادت ايتك جائز در هر قچن  
 مذ كور اوزرينه اشهاد اول نماز ايسه ده (ويقول اشهد انه باع ولا يقول اشهدني)  
 شاهد دير كه بن شهادت ايدر م كه فلان آدم بيع ايلدى بنى اشهاد ايلدى ديميه  
 (ومنه مالا يثبت حكمه بنفسه مثل الشهادة على الشهادة) شاهدك تحمل ايلدى يكنند در  
 اول نسنه كه آنك حكى بنفسه ثابت اولماز شهادت اوزرينه شهادت كبي  
 (فاذا سمع شاهدا يشهد بشى علم يجز له ان يشهد على شهادته الا ان يشهده على ذلك)  
 وقتا كه بر كيمسه بر شاهدى بر شى ايله شهادت ايدر اولدينى حالده استماع  
 ايلسه اول كيمسه ايچون شاهدك شهادتى اوزرينه شهادت ايتك جائز اولماز  
 مكر اول شاهد شهادتى اوزرينه اول كيمسه بنى اشهاد ايليه يعنى شاهد طوته  
 (وكذلك لو سمعه يشهد بالشاهد على شهادته لا يسمع للسامع ان يشهد على شهادته)  
 اكر شاهد شهادتى اوزرينه ديكر شاهد طوته يعنى بر سامع استماع ايلسه سامع  
 ايچون ماسبق كبي رخصت يوقدر كه شهادت اوزرينه شهادت ايليه (ولا يحل  
 للشاهد اذا رأى خطه ان يشهد الا ان يذكر الشهادة) ودخى شاهد ايچون  
 خطنى كوردىكى وقتده شهادت ايتك حلال اولماز شهادت خاطرينه كلكجه  
 (ولا تقبل شهادة الاعمى والمملوك والمحدود فى القذف وان تاب) ودخى  
 اعمى ومملوك ومحدود فى القذف اولان كيمسه لر هر قچن توبه ايدر سه لر ده بونلرك  
 شهادتى قبول اول نماز (ولاشهادة الوالد لولده ولا الولد لوالديه) والدك  
 ولدى ايچون وولدك والدينى ايچون شهادتلى مقبوله اولماز (ولا تقبل  
 شهادة احد الزوجين لصاحبه ولا شهادة المولى لعبده ولا لمكاتبه ولا شهادة  
 الشريك لشريكه فيما هو فى شر كتهما) زوجينك برينك آخره شهادتى  
 مقبوله اولماز وسيدك كندى كوله سى ايچون ومكاتبى ايچون شهادتى  
 مقبوله اولماز وشريكك كندى شريكه شر كتارنده اولان نسنه ده شهادتى  
 مقبوله اولماز (وتقبل شهادة الرجل لاخيه وعمه) رجلك كندى برادرينه  
 وعميسنه شهادتى مقبوله اولور (ولا تقبل شهادة الخنث والناتحة والمغنية) مخنث  
 اولان كيمسه نك ونايحه اولان عورتك ومغنيه اولان عورتك شهادتلى

مقبوله اولماز ( ولا مدمن شرب الخمر على الله ولامن يلعب بالطيور ولامن  
 يغنى للناس ولامن يأتي بابامن الكباثر التي يتعلق به الحدود ولامن يدخل الحمام بغير  
 ازار ) ودخى دوام اوزرينه شرب خمر ايليانك وقوشباز اولان كيمسه نك وناس  
 ايجون تغنى ايليان كيمسه نك وحدود تعلق ايليان كباثر دن برنوع ايشليان كيمسه نك  
 ويشمالسز حمامه داخل اولان كيمسه نك شهادتلى مقبوله اولماز ( ولا يقبل  
 شهادة آكل الربوا والمقامر بالنرد والشطرنج ولامن يفعل افعال القبيحة كالبول  
 على الطريق والاكل على الطريق ) ربا اكل ايديجي كيمسه نك شهادتى  
 دامه وسطرنج اوينايان كيمسه نك شهادتى طريق اوزرنده بول ايتك  
 وطريق اوزرنده اكل ايتك كبي افعال قبيحة ي ارتكاب ايليان كيمسه لرك  
 شهادتلى مقبوله اولماز ( ولا يقبل شهادة من يظهر سب السلف )  
 ودخى سلف صالحين اولان ذوات كرامه سب اظهار ايليان كيمسه نك  
 شهادتى مقبوله اولماز ( وتقبل شهادة اهل الهوى الا الخطابية ) اهل  
 هوانك شهادتى مقبوله اولور لكن خطابه قبيله سنك دكل ( وتقبل شهادة  
 اهل الذمة بعضهم على بعض وان اختلف ملهم ) اهل ذمتك بعضيلرينك  
 بعضيلرى اوزرينه شهادتى مقبوله اولور هر چند ملتلى مختلف اولديسه ده  
 ( ولا تقبل شهادة الحربى على الذمى ) ودخى مستامن اولان حربينك  
 ذمى اوزرينه شهادتى مقبوله اولماز ( وان كانت الحسنات اغلب من السيئات  
 والرجل يجتنب الكباثر قبلت شهادته ) اكر حسنات سيئات اوزرينه غالب اولوب  
 حالبو كهر جل كباثر دن اجتناب ايديجيدر اولر جلك شهادتى قبول اولنور ( وان الم  
 بمعصيته ) هر فن صغيره اولان معصيتى ارتكاب ايدر سه ده ( وتقبل شهادة الاقلف  
 والخصى وولد الزنا ) سنت اولنميان كيمسه نك وخايه سز وولد زنا اولان كيمسه لرك  
 شهادتلى قبول اولماز ( وشهادة الخنى جائزة ) ودخى خنثانك شهادتى جائز اولور  
 ( وان واقفت الشهادة الدعوى قبلت وان خالفت لا تقبل ) اكر شهادت دعوايه  
 موافقت ايدر سه شهادت قبول اولنور واكر مخالفت ايدر سه قبول اولماز ( ويعتبر  
 اتفاق الشاهدين فى اللفظ والمعنى عند ابى حنيفة رحمه الله وان شهد احدهما بالف  
 والاخر بالفين لم تقبل شهادتهما عنده وعندهما تقبل على الف ) ودخى امام اعظم  
 رحمه الله عندنده ايكي شاهدك لفظه ومعناده اتفاقلى اعتبار اولنور اكر شاهدك برى  
 بيك درهمه واخرى ايكي بيك درهمه شهادت اياسه لر امام اعظم رحمه الله عندنده

زيرا خطابه نك  
 بعضيسنى بعضيسى  
 تصديق ايدر برسنه  
 دعوى ايدوب بين  
 ايلديكى وقتده  
 وبعضيسنى بعضيسى  
 ايجون شهادت ايدر  
 لكن اهل هوا واهل  
 بدعت عادلار در  
 واعتقادلى كبرى  
 موجب دكلدر سز

شهادت قبول اول نماز امامین رحمهما الله عندندہ بیک درهم اوزرینہ شهادت مقبوله اولور (وان شهد احدهما بالف والاخر بالف وخمسائة والمدعی يدعی الف وخمسائة قبلت شهادتهما علی الالف) اگر ایکی شاهدک بری بیک درهمه و آخری بیک بشیوز درهمه شهادت ایلسه لر حالبوکه مدعی بیک بشیوز درهمی دعوی ایدر بوضورتده انلرک شهادتی بیک درهم اوزرینہ قبول اولنور (وان شهدا بالف وقال احدهما قضاء منها خمسائة قبلت شهادتهما ولا یسمع قوله انه قضاء الا ان یشهد معه الاخر ویذنی للشاهد اذا علم ذلك ان لا یشهد بالف حتی یقر المدعی انه قبض خمسائة) اگر شاهد لر بیک درهم ایله شهادت ایدوب وایکسندن بری دیسه که مدعی علیه مدعی به بیک درهمدن بشیوز درهمی قضا ایلدی ایکسندک ده شهادت لری مقبوله اولور مدعی علیه مدعی به بشیوز درهمی قضا ایلدی دیو تقریر ایلین شاهدک قولی مسموع اولماز مکر آنکله بیله آخر ده شهادت ایلیه ودخی شاهد ایچون لایق اولان بشیوز درهمه قضا اولندیغنی بیلدیکی وقتده بیک درهم ایله شهادت ایتما مکر تا که مدعی بیک درهمدن بشیوز درهمی قبض ایلدیکنی اقرار ایلیه نه دک (واذا شهد شاهدان ان زیدا قتل فلانا یوم النحر بمکة وشهد آخران انه قتل یوم النحر بکوفة واجتمعوا عند الحاکم لم تقبل الشهادتان وان سبقت احدهما ففضی بها ثم حضرت الاخری لم تقبل) وقتا که ایکی شاهد شهادت ایلسه لر که تحقیق زید فلان کیمسه بی یوم نحرک ایچنده مکة مکر مهده قتل ایلدی و دیگر ایکی شاهد دخی شهادت ایلسه لر که زید یوم نحرک ایچنده اول فلانی کوفه ده قتل ایلدی و حاکم عندندہ جمع اولسه لر ایکی شهادتده مقبوله اولماز و اگر ایکی شهادتک بری سبقت ایدوب پس حاکم اول شهادتله حکم ایلسه بعده آخر حاضر اولسه شهادت قبول اول نماز (۲) (ولا یسمع القاضی الشهادة علی جرح مجرد ولا یحکم بذلك) ودخی قاضی جرحک سببی بیان اولنمیه رق مجرد جرح اوزرینہ اولان شهادتی استماع ایتمز وانکله حکم ایتمز (ولا یجوز للشاهد ان یشهد بشیء لم یعاینه الا النسب والموت والنکاح والدخول وولاية القاضی فانه یسعه ان یشهد بهذه الاشیاء اذا اخبر بها من یشق به) ودخی شاهد ایچون معاینه ایتدیکی نسنه به شهادت ایتمک جائز اولماز

(۲) یعنی مؤخر

حاضر اولان شهادته

اعتبار اول نماز



نسب و موت و نكاح و دخول و ولايت قاضيدن ماعدا زيرا بر معتمد كيمسه  
 خبر و يرد يكي وقتده بوشيلر ايله شهادت جائز اولور (والشهادة على الشهادة  
 جائزة في كل حق لا يسقط بالشبهة فلا تقبل في الحدود والقصاص) شهادت  
 اوزرينه شهادت شبيهه ايله اسقاط اولميان حقه جائز اولور پس حدود و قصاصده  
 شهادت اوزرينه شهادت قبول اولماز (ويجوز شهادة الشاهدين على شهادة  
 شاهدين ولا تقبل شهادة واحد على واحد) ايكي شاهدك شهادتي ايكي شاهدك  
 شهادتلى اوزرينه جائز اولور بر شاهدك شهادتي اوزرينه بر شاهدك شهادتي  
 قبول اولماز (وصفة الاشهاد ان يقول شاهد الاصل لشاهد الفرع اشهد على شهادتي  
 اني اشهد ان فلان بن فلان اقر عندي بكذا و اشهدني على نفسه وان لم يقل اشهدني  
 على نفسه جاز) و دخي اشهادك صفتي اولدر كه شاهد الاصل شاهد الفرع دير كه  
 بنم شهادتم اوزرينه شهادت ايله كه تحقيق بن شهادت ايدر م كه فلانك اوغلي فلان  
 بنم عندمده شويolge اقرار ايلدي و بنى نفسى اوزرينه اشهاد ايلدي اكر  
 شاهد الاصل فلان بنى نفسى اوزرينه اشهاد ايلدي ديمسه جائز اولور  
 (ويقول شاهد الفرع عند الاداء اشهد ان فلانا اشهدني على شهادته انه  
 يشهد ان فلان بن فلان اقر عندي بكذا فقال لي اشهد على شهادتي) و دخي  
 شاهد الفرع اداء شهادت وقتنده دير كه شهادت ايلرم كه فلان كيمسه بنى شهادتي  
 اوزرينه اشهاد ايلديكه اول فلان شهادت ايدر كه فلان اوغلي فلان بنم  
 عندمده شويolge اقرار ايلدي پس اول شاهد الاصل بكاديديكه بنم شهادتم  
 اوزرينه شهادت ايت (ولا تقبل شهادة شهود الفرع الا ان يموت شاهد الاصل  
 او يغيب مسيرة ثلاثة ايام فصاعدا او يمرض مرضا لا يستطيع الحضور الى  
 مجلس الحاكم) شهود الفرعك شهادتي مقبوله اولماز مكر شاهد الاصل  
 فوت اوله ياخود اوچ كونلك يول غائب اوله ياخود بر مرضه مبتلا اوله كه  
 حاكم مجلسنه حضوره قادر اوله ميه (وان عدل شهود الاصل بشهود  
 الفرع جاز وان سكتوا عن تعديلهم جاز وينظر القاضي في حالهم) اكر  
 حاكم شهود الاصل شهود الفرع ايله تعديل ايلسه جائز اولور اكر شهود  
 الفرع شهود الاصل تعديلدن سكوت ايدر لر سه جائزدر و حاكم شهود  
 الفرعك حالرينه نظر ايدر (وان انكر شهود الاصل الشهادة لم يقبل

شهود الفرع) اگر اصل شاهد در شهادتی انکار ایلسه در شهود الفرع قبول اول نماز (وقال ابو حنیفة رحمه الله فی شاهد الزور اشهره فی السوق ولا اعززه وقالوا نوجعه ضربا شديدا او نجسه) ودخی امام اعظم رحمه الله یلان یره شهادت ایلیان کیمسه نك حقنده بیوردیکه بز آنی چار شوده تشهیر ایدرز تعزیر ایتمیز وامامین رحمهما الله بیوردیلرکه بز آنی ضرب شدید ایله وجعلندیررز یاخود حبس ایدرز

### کتاب الرجوع عن الشهادات

بو کتاب شهادت لردن رجوع ایتمکه دائر مسائل بیاننده در (اذا رجع الشهود عن شهادتهم قبل ان يحکم الحاكم بها سقطت) وقتناکه شهود شهادت لردن رجوع ایلسه لر حاکم شهادت ایله حکم ایتمزدن اول بو صورتده شهادت ساقط اولور (وان حکم بشهادتهم ثم رجعوا لم یفسخ الحاكم حکمه ولزمهم ضمان ما اتلفوا بشهادتهم) اگر حاکم شاهد لردن شهادت لریله حکم ایدوب بعده شاهد لر شهادت لردن رجوع ایلسه لر حاکم حکمی فسخ ایلمز لیکن شاهد لره شهادت لری سببیه تلف ایلدک لری نسه لازم کلور (ولا یصح الرجوع الا بحضور الحاكم) ودخی شهادتدن رجوع ایتمک حاکم حضورندن ماعدا بر محله صحیح اولماز (وان شهد شاهدان فحکم القاضی بهما ثم رجعا ضمنا المال للمشهد علیه وان رجع احدهما ضمن النصف) اگر ایکی شاهد شهادت ایدوب وقاضی دخی شهادت ایله حکم ایلسه بعده شاهد لر رجوع ایلسه لر مشهود علیه ایچون مالی ضامن اولور لر واکر بری رجوع ایدر سه مالک نصفی ضامن اولور (وان شهد بالمال ثلثة فرجع واحد لا یضمن وان رجع الآخر ضمن الراجعان النصف) اگر مال ایله اوچ کیمسه شهادت ایلسه لر پس بری شهادتدن رجوع ایلسه ضامن لازم اولماز واکر آخر رجوع ایدر سه رجوع ایدیجی ایکی کیمسه نصفی ضامن اولور (وان شهد رجل وامرأتان فرجعت امرأة ضمنت ربع المال فان رجعتا ضمنتا النصف) اگر بر رجل وایکی عورت شهادت ایدوب پس عورتک بری رجوع ایلسه مالک ربعی ضامن اولور اگر عورت لردن ایکی سببیه رجوع ایدر لر سه مالک نصفی ضامن اولور لر (وان شهد رجل وعشر نسوة ثم رجعت

ثمان منهن فلا ضمان عليهن وان رجعت اخرى كان على النسوة ربع الحق  
وان رجع الرجل والنساء فعلى الرجل سدس الحق وعلى النساء خمسة اسداس  
عند ابي حنيفة رحمه الله وقالوا على الرجل النصف وعليهن النصف (اكر  
بررجل واون عورت شهادت ايدوب بعده اون عورتدن سكرى رجوع  
ايلسه لر آنلر اوزرينه ضمان لازم اولماز واكر اخرى رجوع ايلسه رجوع  
ايليان نسالر اوزرينه حقه ربى اوليجيدر اكر رجل و نسالر رجوع ايلسه لر  
رجل اوزرينه امام اعظم رحمه الله عندنده حقه سدسى و نسالر اوزرينه  
بش سدسى لازم اولور امامين رحمهما الله بيورديلر كه نصفى رجل اوزرينه  
و نصفى عورتلر اوزرينه لازم اولور (وان شهدا على امرأة بالنكاح بمقدار  
مهر مثلها ثم رجعا فلا ضمان عليهما وكذلك لو شهدا على رجل بتزويج امرأة  
بمقدار مهر مثلها) اكر ايكي كيمسه بر عورتك نكاحى اوزرينه مهر مثلك مقداريله  
شهادت ايلسه لر بعده رجوع ايلسه لر آنلر اوزرينه ضمان لازم اولماز اكر  
بر عورتك تزويجيله بررجل اوزرينه مهر مثلك مقداريله شهادت ايلسه لر  
حكمينه ماسبق مثلودر (وان شهدا على اكثر من مهر المثل ثم رجعا ضمنا  
الزيادة) اكر مهر مثلدن اكثر اوزرينه شهادت ايدوب بعده رجوع ايلسه لر  
مهر مثلدن زياده سنى ضامن اولور لر (وان شهدا ببيع بمثل القيمة او اكثر  
ثم رجعا لم يضمنوا وان كان باقل من القيمة ضمنا النقصان) اكر مثل  
قيمت ياخود مثل قيمتدن اكثر ايله اولان بيعه شهادت ايدوب بعده  
رجوع ايلسه لر ضمان چكمز لر اكر بيع قيمتدن اقل ايله اولور سه نقصانى  
ضامن اولور لر (وان شهدا على رجل انه طلق امرأته قبل الدخول ثم  
رجعا ضمنا نصف المهر وان كان بعد الدخول لم يضمنوا) اكر شاهد لر  
بررجل اوزرينه شهادت ايلسه لر كه رجل عورتنى قبل الدخول تطليق ايلدى  
بعده رجوع ايلسه لر نصف مهرى ضامن اولور لر اكر طلاق بعد الدخول  
اولديسه ضامن اولماز لر (وان شهدا انه اعتق عبده ثم رجعا ضمنا قيمته)  
اكر شهادت ايلسه لر كه فلان كوله سنى اعتاق ايلدى بعده رجوع ايلسه لر  
كوله نك قيمتى ضامن اولور لر (وان شهدا بقصاص ثم رجعا بعد القتل ضمنا  
الدية ولا يقتص منهما) اكر شاهد لر قصاص ايله شهادت ايدوب بعده

قتل و نسكره رجوع ايلسه لر دتي ضامن اولور لر انلردن قصاص اولنماز  
 (وان رجوع شهود الفرع ضمنوا) اكر شهود الفرع رجوع ايلسه لر ضامن اولور لر  
 (وان رجوع شهود الاصل وقالوا لم نشهد شهود الفرع على شهادتنا فلا ضمان عليهم  
 وان قالوا اشهدناهم وغلطنا ضمنوا وان قال شهود الفرع كذب شهود الاصل  
 او غلطوا في شهادتهم لم يلتفت الى ذلك) اكر اصل شاهد لر رجوع ايدوب  
 وديسه لر كه شهادت مز اوزرينه شهود الفرع شهادتكم بوضورتده انلره ضمان  
 لازم اولماز و اكر ديسه لر كه شهود الفرع شهادتكم اما لکن غلط ايلدك  
 بوضورتده ضامن اولور لر اكر فرع شاهد لر ديسه لر كه اصل شاهد لر كاذب  
 اولدى يا خود شهادت لر نده غلط ايتديلر بونلرك بوسوزلرينه التفات اولنماز  
 (واذا شهد اربعة بالزنا وشاهدان بالا حصان فر جمع شهود الاحصان لم يضمنا)  
 وقتا كه درت كيمسه زنا ايله شهادت ايدوب وايكى شاهد احصان ايله شهادت  
 ايلسه لر بعده شهود الاحصان رجوع ايلسه لر ضامن اولماز لر (واذا رجع المز كون  
 عن التزكية ضمنوا) وقتا كه مز كيلر تز كيه دن رجوع ايليه لر ضامن اولور لر  
 (واذا شهدا شاهدان باليمين وشاهدان بوجود الشرط ثم رجعوا فالضمان  
 على شهود اليمين خاصة) وقتا كه ايكى شاهد يمين ايله شهادت ايدوب  
 وايكى شاهد شرطك وجوديله شهادت ايلسه لر بعده ذكر اولنان شاهد لر ك  
 جمله سي رجوع ايلسه لر پس خاصة ضمان شهود اليمين اوزرينه لازم اولور

### كتاب ادب القاضى

بو كتاب ادب قاضى به دائر مسائل بياننده در (لا يصح ولاية القاضى  
 حتى يجتمع في المولى شرائط الشهادة وان يكون من اهل الاجتهاد) ولايت  
 قاضى صحيح اولماز تا كه مولاده شهادتك شرطلرى جمع اولانه دك و اول  
 مولى اهل اجتهاد دن اوله (ولا بأس بالدخول في القضاء لمن يثق من نفسه  
 انه يؤدى فرضه) قضايه دخول ايله ضرر يوقدر اول كيمسه ايجون كه  
 نفسه اعتماد ايدر كه قضائك فرضنى ادا ايدر (ويكره الدخول فيه لمن يخاف  
 العجز عن القضاء) قضايه دخول مكروه اولور اول كيمسه يه كه قضادن  
 عاجز اولمقدن خوف ايدر (ولا يأمن على نفسه الحيف فيه) و اول  
 قضاده نفسى اوزرينه ظلمدن امين اولماز بوضورتلرده قاضى اولمق

مكر وهدر (ولا ينبغي ان يطلب الولاية ولا يستلها) ودخى ولا تى طلب ايتمك  
وسؤال ايتمك لا يق اولماز (ومن قلد القضاء يسلم اليه ديوان القاضى الذى قبله  
وينظر فى حال المحبوسين فمن اعترف بحق الزمه اياه ومن انكر لم يقبل قول المعزول  
الابينة فان لم تقم لم يعجل بتخليته حتى ينادى عليه ويستظهر فى امره) بر كيمسه  
قضايه تقايد اولنسه آندن اول اولان قاضينك دفتر لرى اكا تسليم اولنور و محبوسلرك  
حاله نظر ايدر پس بر كيمسه حتى اقرار واعتراف ايدر سه اول حتى اكالازم قيار  
وبر كيمسه انكار ايدر سه معزول اولان قاضينك قولنى قبول ايتمز لكن بينه ايله  
قبول ايدر اكر بينه اقامه اولنماز سه آنى محبوسدن خلاصنه تعجيل ايتمز تا كه انك  
اوزرينه ندا ايتديروب وامر نده ظهور طلب ايليه نهدك (وينظر فى الودائع  
وارتفاع الوقوف فيعمل على ما تقوم به البينة او يعترف به من هو فى يده ولا يقبل  
قول المعزول الا ان يعترف الذى هو فى يده ان المعزول سلمها اليه فيقبل قوله فيها)  
ودخى اول قاضى امانت لره ووقفلرك غله لرينه نظر ايدر بينه اقامه اولنان نسنه  
اوزرينه ياخود ذى اليدك يدنده بولنوب اقرار ايلديكى نسينه اوزرينه عمل  
ايدر معزولك قولنى قبول ايتمز مكر اول كيمسه اقرار ايليه كه اول نسنه  
انك يدنده در تحقيق معزول اول نسنه ي اول كيمسه يه تسليم  
ايلدى پس اول نسنه ده معزولك قولنى قبول ايدر (ويجلس الحاكم  
للحكم جلوسا ظاهرا فى المسجد ولا تقبل هدية الامن ذى رحم محرم  
او ممن جرت عادته قبل القضاء بمهادته) ودخى قاضى مسجده حكم  
ايچون جلوس ظاهرا ايله اوتورر وهديه قبول ايتمز مكر ذى رحم محرمندن  
اوله ياخود هديه اول كيمسه دن اوله كه قبل القضاء هديه ويرمكه عادتى  
جريان ايتمش ايدى بومثللو هديه ي قبول ايتمكه ضرر يوقدر (ولا يحضر  
دعوة الا ان يكون عامة) وقاضى دعوته حاضر اولماز مكر دعوت  
قاضى يه مخصوص اوليوب عامه يه اوله (ويشهد الجنازة ويعود المريض  
ولا يضيف احد الخصمين دون خصمه واذا حضر اسوى بينهما فى الجلوس  
والاقبال) ودخى قاضى جنازه يه حاضر اولور ومرضى عياده ايدر وايكى  
خصمك برينى ديكر خصمى مسافر ايتمز وخصمى حاضر اولدقلىرى  
وقتنده جلوس واقبالده يينلرينى برابر طوتار (ولا يبار احدهما ولا يشير

اليه ولا يلقيه حجة) قاضي خصمك برينه سر ا كلام سويلمز و اندن يكا اشارت اتمز  
 و دليل تعميم اتمز ( فاذا ثبت الحق عنده و طلب صاحب الحق حبس غريمه لم يعجل  
 بحبسه و امره بدفع ماعليه فان امتنع حبسه في كل دين لزمه بدلا عن مال حصل  
 في يده كضمن المبيع او التزمه بعقد كالمهر و الكفالة) حاكم عندنده حق ثابت  
 اولديني وقتده و حق صاحبي بور جلونك حبسني طلب ايدرسه حاكم حبس  
 اتمكله تعجيل اتمز و بور جلويه اوز رنده اولان حتى دفع اتمكله امر ايدر اكر  
 امتناع ايدرسه اني حبس ايدر اول دينك كليسنده كه يدنده حاصل اولان مال دن  
 بدل اوله رق اكالازم كلدي مبيع مثللو يا خود دين عقد سبيله اكالازم اولدي  
 مهر و كفالت مثللو ( ولا يحبسه فيما سوي ذلك اذا قال اني فقير الا ان يثبت غريمه  
 ان له مالا و يحبسه شهرين او ثلاثة ثم يسئل عنه فان لم يظهر له مال خلى سبيله  
 ولا يحول بينه و بين غريمائه) ماسبقده ذكر اولنانلرك ماعداسنده بور جلي  
 فقيرم ديدكي وقتده حبس اول نماز مكر غريمي اثبات ايليه كه انك مالي  
 اوليجيدر بو صورتده ايكي و اوج ماه حبس ايدر پس اندن سوال ايدر  
 اكر مال ظاهر اولمازسه محبوسدن اخراج ايدر و حاكم انكله غريماسي  
 بيننده حائل اولماز ( و يحبس الرجل في نفقة زوجته و لا يحبس والد في دين  
 ولده الا اذا امتنع من الانفاق عليه) رجل زوجته سنك نفقه سندن  
 اوتوري حبس اولنور والد ولد ينك ديندن اوتوري حبس اول نماز مكر  
 والد ولد اوزرينه انفاق اتمكدن امتناع ايليه ( و يجوز قضاء المرأة في كل  
 شيء الا في الحدود و القصاص) عورتك هر نسنده حكمي جائز اولور  
 حدود و قصاصدن ماعد ( و يقبل كتاب القاضي الى القاضي في الحقوق  
 اذا شهدا به عنده فان شهدوا على خصم حكم بالشهادة و كتب بحكمه  
 وان شهدوا بغير حضرة خصمه لم يحكم و كتب بالشهادة ليحكم بها  
 المكتوب اليه) و دخي حقوقدن اوتوري بر قاضينك آخر قاضي به كوندردكي  
 مكتوب قبول اولنور وقتا كه ايكي شاهد ايكنجي قاضينك عندنده مكتوب  
 ايله شهادت ايليه پس شاهدلر خصم اوزرينه شهادت ايدرسه شهادت ايله  
 حكم ايدوب حكم سبيله حجت يازار و اكر شاهدلر خصمك حضوري  
 اوليه رق شهادت ايدر لرسه حكم اتمز و شهادتي يازار كه اول شهادتله

مکتوب الیه اولان قاضی حکم ایلیه ( ولایقبل الکتاب الابشهادة رجلین  
 اورجل وامرأتین و یجب ان یقرأ الکتاب علیهم لیعرفوا ما فیہ ثم یختمه  
 ویسلم الیهم فاذا وصل الی القاضی لم یقبل الا بحضوره الخضم فاذا سلم الشهود  
 الیه نظر الی ختمه فاذا شهدوا انه کتاب فلان القاضی سلم الینافی مجلس حکمه  
 وقرأ علینا و ختمه فتحه القاضی وقرأه علی الخضم والزمه ما فیہ ) ودخی قاضی  
 مکتوبی قبول ایتمز مکر ایکی رجل یا خود بر رجل ایکی عورت شهادت ایلیه لر  
 ومکتوب کوندرن قاضی یه واجبدرکه مکتوبی شاهد لر اوزرینه قرائت  
 ایلیه زیر اشاهد لر مکتوبک ایچنده اولانی بیله لر بعده مکتوبی مهر لر وشاهد لر  
 تسلیم ایدر دیگر قاضی یه مکتوب واصل اولدینی وقتده قبول ایتمز آنجق  
 خصمک حضورنده مکتوبی قبول ایدر پس شاهد لر مکتوبی قاضی یه تسلیم  
 ایلدکاری وقتده مهرینه نظر ایدر شاهد لر شهادت ایلسه لرکه بو مکتوب فلان  
 قاضینکدر حکم مجلسنده بزه تسلیم ایلدی وبزم اوزریمزه قرائت ایدوب مهرلدی  
 بو صورتده قاضی مکتوبی فتح ایدر و خصم اوزرینه قرائت ایدر و ایچنده  
 اولان سنه بی خصمه لازم قیلار ( ولایقبل کتاب القاضی فی الحدود والقصاص )  
 حدود وقصاصده قاضینک مکتوبی قبول اولنماز ( ولیس للقاضی ان یتخلف  
 علی القضاء الا ان یفوض ذلك الیه ) خلیفه یعنی نائب اتخاذا یتمک قاضی  
 ایچون یوقدر مکر امام طرفندن نائب اتخاذا یتمکه رخصت ویریله  
 ( فاذا رفع الی القاضی حکم حاکم امضاء الا ان یخالف الکتاب او السنة  
 او الاجماع او یكون قولاً لا دلیل علیه ) وقتا که بر حاکم حکمی بر قاضی یه  
 رفع اولنه قاضی اول حکمی قبول ایدر مکر کتابه یا خود سنته یا خود اجماعه  
 مخالف اوله یا خود بر قول اوله که انک اوزرینه دلیل اولیه بو صورتده  
 حکمی قاضی نقض ایدر ( ولایقضى القاضی علی غائب الا ان یحضر  
 من یقوم مقامه ) قاضی غائب اولان کیسه اوزرینه حکم ایتمز مکر غائبک مقامنه  
 قائم اولور بر کیسه حاضر اوله ( واذا حکم رجلان رجلاً لیحکم بینهما  
 ورضیا بحکمه جاز اذا کان بصفة الحاکم ) وقتا که ایکی رجل بر رجلی حاکم  
 اتخاذا ایلسه لرکه بینلرنده حکم ایلیه وانک حکمنه راضی اوله لر جائز  
 اولور اکر اول رجل حاکم صفتیه موصوف اولدیه ( ولایجوز تحکیم

الكافر والعبد والذمي والمحدود في القذف والفسق والصبى) ودخى كافر وعبد  
 وذمي ومحدود في القذف وفسق وصبى اولان كيمسه لرى حاكم اتخاذا يتمك جائز  
 اولماز (ولكل واحد من المحكمين ان يرجع فيه ما لم يحكم عليهما واذا حكم لزمهما  
 فاذا رفع حكمه الى القاضى فوافقه مذهبه امضاه وان خالفه ابطاله) ودخى  
 محكم لردن هربرى ايچون انلر اوزرينه حكم اولند قجه رجوع ايتك اوليچيدر  
 حكم اولنديغى وقتده انلر لازم اولور وقتا كه شو مثللو حاكمك حكمى قاضى يه رفع  
 اولنه پس حكم مذهبه موافق اولور سه حكمى قبول ايدروا كر مذهبه مخالف  
 اولور سه حكمى ابطال ايدر (ولايجوز التحكيم فى الحدود والقصاص) حدود  
 وقصاصه تحكيم جائز اولماز (وان حكما فى دم خطأ فوضى الحاكم على العاقلة  
 لم ينفذ بالدية حكمه ويجوز ان تسمع البينة ويقضى بالنكول) اكر دم خطاده  
 ايكي رجل حاكم اتخاذا ايلسه لر حاكم قبيله سى اوزرينه حكم ايلسه حكمى نافذ  
 اولماز لكن بينه بي استماع ايتك ونكول سبيله حكم ايتك جائز اولور (وحكم  
 الحاكم لابويه وولده وزوجته باطل والله اعلم) اناسى وباباسى وولدى  
 وزوجه سنك منفعتلرى ايچون قاضينك حكمى باطلدر

كتاب القسمة

بو كتاب قسمة دائر مسائل بياننده در (ينبغى للامام ان ينصب قاسما يرزقه  
 من بيت المال ليقسم بين الناس بغير اجرة فان لم يفعل نصب قاسما يقسم  
 بالاجرة) امام ايچون واجبدر كه بر قاسم نصب ايليه وبيت المالدن قاسمك  
 رزقى ويره كه بين الناس بلا اجرت قاسم اوله اكر قاسم بوكا راضى اولماز سه  
 اجرت ايله بر قاسم نصب ايدر كه تقسيم ايليه (ويجب ان يكون عدلا مأمونا  
 عالما بالقسمة) واجبدر كه اول قاسم عادل وامين وقسمتى عالم اوله  
 (ولايجب القاضى الناس على قاسم واحد ولا يترك القسام يشتركون)  
 ودخى قاضى ناسه بر قاسم اوزرينه جبر ايلمز وقاضى ترك ايلمز كه قاسم لر  
 بر لررينه مشترك اوله لر (واجرة القسمة على عدد رؤسهم عند ابى حنيفة  
 رحمه الله وقالوا على قدر الانصاء) ودخى قسمة ك اجرتى امام اعظم  
 رحمه الله عندنده ورثه نك عدد رؤسلى اوزرينه در امامين رحمه الله  
 بيورديلر كه نصيبلك مقدارى اوزرينه در (واذا حضر الشركاء عند القاضى



وفي ايديهم دار او ضيعة ادعوا انهم ورثوها عن فلان لم يقسمها عند ابى حنيفة  
 رحمه الله حتى يقيموا البينة على موته وعدد ورثته وقالوا يقسمها باعتبار افهم ويدكر  
 في كتاب القسمة انه قسمها بقولهم ( وقتا كه شر كاقضى عندنده حاضر اولوب  
 ويدلر نده بردار يا خود بر چفتلك بولنسه دعوى ايلسه لر كه فلان دن وارث اولديغنه  
 امام اعظم رحمه الله عندنده قاضى آنى تقسيم ايتمز تا كه فلانك موتى اوزرينه  
 وورنه لر ينك عددى اوزينه بينه اقامه ايليه نه دك امامين رحمه الله بيورديلر كه  
 اول نسنه بي انلرك اعتراف ليله تقسيم ايدر ومكتوب بنده ذكر ايدر كه قاضى  
 انلرك قوليله تقسيم ايلدى ) وان كان المال المشترك ماسوى العقار فادعوا انه  
 ميراث قسمه فى قولهم جميعا ) اكر مشترك اولان مال عقارك ماعداسى اولوب  
 ودعوى ايلسه لر كه بوميراندر ائمة ثلاثة عندنده قاضى آنى تقسيم ايدر  
 ( وان ادعوا فى العقار انهم اشتروه قسمه بينهم ) اكر عقارده دعوى ايتسه لر كه  
 آنلر اشترا ايلديلر آنلرك بيننده تقسيم ايدر ( وان ادعوا الملك ولم يذكروا  
 كيف انتقل اليهم قسمه بينهم ) واكر شر كمالك دعوى ايدوب حالبو كه آنلره  
 نيجه انتقال ايلديكنى ذكر ايلسه لر ينه بينلر نده تقسيم ايدر ( وان كان  
 كل واحد من الشركاء ينتفع بنصيبه قسم بطلب احدهم ) اكر شر كادن  
 هر برى نصيبيله منتفع اولور اولسه بر ينك طلبى سببيله تقسيم ايدر  
 ( وان كان احدهم ينتفع والاخر يستضر لقله نصيبه فان طلب صاحب الكثير قسم  
 وان طلب صاحب القليل لم يقسم وان كان كل واحد منهم يستضر لم يقسم  
 الا بتراضيههم ) واكر شر كانك برى منتفع اولوب واخره نصيبينك قلتندن  
 اوتورى ضرر طارى اولسه پس اكر صاحب الكثير طلب ايدر سه تقسيم  
 ايدر واكر صاحب القليل طلب ايدر سه تقسيم ايتمز واكر هر بر لر ينه  
 ضرر اولور سه تقسيم ايتمز مكر آنلر تقسيمه راضى اوله لر ( ويقسم العروض  
 اذا كان من صنف واحد ) ودخى متاع صنف واحد دن اولديغى وقتده  
 تقسيم اولنور ( ولا يقسم الجنسین بعضها فى بعض ) ايكى جنسك بعضيسى  
 بعضيسى مقابله سنده تقسيم ايتمز ( وقال ابو حنيفة رحمه الله لا يقسم الرقيق  
 ولا الجواهر ) امام اعظم رحمه الله بيورديكه كوله لر وجوه لر تقسيم اولنماز  
 ( ولا يقسم الحمام ولا البئر ولا الرحى الا بتراضيههم ) ودخى حمام وقيو

ودر من تقسیم اولماز مکر شریکوارک رضالریله اوله ( واذا حضر وارثان  
 واقاما البینه علی الوفاة وعدد الورثة والدار فی ایدیهم ومهمم وارث غائب  
 قسمها القاضی بطاب الحاضرین وینصب للغائب وکیلا یقبض نصیبه ) وقتا که  
 ورثه حاضر اولوب ووفات اوزرینه و عدد ورثه اوزرینه بینه اقامه ایلسه لر  
 حالبو که دارده انلرک یدنده در وانلر ایله بیله بر وارث غائب اولیجیدر  
 بو صورتده قاضی حاضر لرک طلبیله داری تقسیم ایدر وغائب ایچون بروکیل  
 نصب ایدر که غائبک نصیبینی قبض ایلیه ( وان کانوا مشترین لم تقسم مع غیبة  
 احدهم ) اکر شریکوارک داری اشترایتمش اولور لر ایسه شریکوارک دن بری  
 غائب اولسه دار تقسیم اولنماز ( وان کان العقار فی ید الوارث الغائب لم تقسم  
 وان حضر وارث واحد لم تقسم ) اکر عقار غائب اولان وارثک یدنده اولسه  
 تقسیم اولنماز واکر بر وارث حاضر اولسه ینه تقسیم اولنماز ( وان کانت دور  
 مشترکة فی مصر واحد قسمت کل دار علی حدتها فی قول ابی حنیفة رحمه الله وقال  
 ان کان الاصلح لهم قسمة بعضها فی بعض قسمها ) اکر بر بلده ده بر قاج مشترک  
 دار لر اولسه امام اعظم رحمه الله قولنده هر بر لر ی یالکز یالکز تقسیم اولنور  
 امامین رحمهما الله بیوردیلر که اکر دار لرک بعضیسنی بعضیسی مقابله سنده قسمت  
 ایتمک اصلح اولورسه قاضی اول دار لر ی تقسیم ایدر ( وان کانت دار وضیعة  
 اودار و حانوت قسم کل واحد منهما علی حدتها ) واکر بردار و بر چفتلک  
 یا خود بردار و بردکان اولسه هر بر لر ینی یالکز یالکز تقسیم ایدر ( وینبغی  
 للقاسم ان یصور ما یقسمه و یعدله و یدرعه و یقوم البناء و یفرز کل نصیب  
 عن الباقی بطریقه و شر به حتی لا یكون لنصیب بعضهم بنصیب الآخر تعلق )  
 ودخی قاسم ایچون لایق اولان تقسیم ایلدیکی سنه بی تصویر ایلیسه وانی  
 ذراعلایه و برابر ایلیه و بنایه قیمت کسه و هر نصیبی طریقیله و حق شریبله  
 آیره و امتیاز ایلیه تا که برینک نصیبی ایچون آخرک نصیبینه تعلق اولیه ( ویکتب  
 اسامیهم و یجعلها فی قرعة ثم یلقب نصیبا بالاول والذی یلیه بالثانی والثالث  
 علی هذا ثم ینخرج القرعة فمن خرج اسمه اولاه له السهم الاول ومن خرج  
 ثانیاه له السهم الثانی ) ودخی قاسم وارثلرک اسملر ینی یازده و بر قرعه ده  
 قیله بعده بر نصیبه اول دیو لقب ویره وانی ولی ایدن نصیبه ثانی و ثالث ده

بویلیجه در بعده قرعه بی اخراج ایلیه اول کیمسه که اسمی اول چیقہ سهم  
 اول آنکچوندر و اول کیمسه که اسمی ثانیاً چیقہ سهم ثانی آنکچوندر  
 ( ولا يدخل في القسمة الدراهم والدنانير الا بتراضيههم ) دراهم و دینار لر  
 قسمته داخل اولماز مگر آنلر راضی اولرلر ( وان قسم بينهم ولا حدهم  
 في ملك الاخر مسيل او طريق لم يشترط في القسمة فان امکن صرف الطريق  
 والمسيل عنه فليس له ان يستطرق ويسيل في نصيب الاخر وان لم يمكن فسوخ  
 القسمة ) اگر قاسم شرکا بیننده تقسیم ایدوب حالبوکه بری ایچون آخرک  
 ملکینده طریق یاخود صویولی اولسه که قسمته شرط قانمدی پس اگر  
 طریقدن و مسیلدن صرف نظر ایتسی ممکن اولورسه اول کیمسه ایچون آخرک  
 نصیبینده طریق یاخود مسیل طلب ایتک اولمدی و اگر مذکور لردن صرف نظر  
 ایتسی ممکن اولمازسه قاسم قسمتی فسوخ ایدر ( وان كان سفل لاعلوه او علو لاسفل له  
 او سفل له علو قوم كل واحد على حدته وقسم القيمة ولا يعتبر بغير ذلك ) اگر  
 بر تحتانی اولسه که فوقانیسی اولسه یاخود بر فوقانی اولسه که تحتانیسی اولسه  
 یاخود فوقانی تحتانیله بیله اولسه قاسم هر بر لرینه یالکز اوله رق قیمت کسر  
 و قیمتی تقسیم ایدر و بوندن غیر یلرینه اعتبار اولماز ( واذا اختلف المتقاسمون  
 فشهد القاسمان قبلت شهادتهما ) ودخی قسمت صاحب لری اختلاف ایدوب  
 و قاسم لر شهادت ایلسه لر شهادت لری قبول اولنور ( فان ادعی احدهم  
 الغلط وزعم ان مما اصابه شيء في يد صاحبه وقد اشهد على نفسه بالاستيفاء  
 لم يصدق على ذلك الا بينة ) اگر ورته دن بری غلط ادعا ایدوب وزعم  
 ایلسه که کندوسنه اصابت ایلیان سنه صاحبک یدنده در حالبوکه اول سنه بی  
 اخذ ایله نفسی اوزرینه اشهاد ایتمش ایدی بونک اوزرینه تصدیق اولماز  
 الا بینه ایله تصدیق اولنور ( وان قال استوفيت حتى ثم قال اخذت بعضه  
 فالقول قول خصمه مع يمينه ) اگر بری دیسه که حقی استیفا ایتدم بعده  
 دیسه که بعضیسنی اخذ ایتدم قول خصمک قولیدر یمینیه بیله ( وان قال  
 اصابني الى موضع كذا فلم يسلمه لي ولم يشهد على نفسه بالاستيفاء وكذبه شريكه  
 تحالفا وفسخت القسمة ) اگر بری دیسه که بکا شو موضعك اصابت  
 ایلدی و بکا تسلیم ایلمدی حالبوکه استیفا ایله نفسی اوزرینه اشهاد ایلمدی

بوصورتده شریکی تکذیب ایلسه ایکیسیده یمن ایدر لر وقسمت فسخ اولنور ( و اذا استحق بعض نصيب احدهما بعينه لم تفسخ القسمة عند ابي حنيفة رحمه الله ويرجع بحصة ذلك من نصيب شريكه وقال ابو يوسف تفسخ القسمة ) ایکی شریکک برینک نصیبینک بعضیسی مستحق چیقیلنسه امام اعظم رحمه الله عندنده قسمت فسخ اولنماز اول بعضک حصه سیله شریکینک نصیبینه رجوع ایدر امام ابی یوسف رحمه الله بیوردیکه قسمت فسخ اولنور

کتاب الاکراه

بو کتاب اکراه واجباره دائر مسائل بیاننده در ( الاکراه یثبت حکمه اذا حصل ممن يقدر على ايقاع ما توعد به سلطانا كان اوليا ) ودخی اکراهک حکمی ثابت اولور وقتا که اکراه اول کیمسه دن حاصل اوله که وعدا یلدیکی نسنه بی ایقاعه مقتدر اوله اول کیمسه سلطان اولسون یا خود سارق اولسون ( و اذا اکره الرجل على بيع ماله او على شراء سلعة او على ان يقرر لرجل بالف او يواجر داره واکره على ذلك بالقتل او بالضرب الشديد او بالحبس فباع او اشترى فهو بالخيار ان شاء امضى البيع وان شاء فسخه ويرجع بالبيع ) وقتا که رجل مالنی بیع ایتمک اوزرینه یا خود بر متاعی اشترایتمک اوزرینه یا خود بر رجل ایچون بیک درهم اقرار ایتمک اوزرینه یا خود داری اجاره ایتمک اوزرینه اکراه اولنسه و مکره اولان کیمسه ده بیع یا خود اشترایلسه و بومذکور اوزرینه اکراه قتل ایله یا خود ضرب شدید یا خود حبس ایله اولسه مکره اولان کیمسه مخیر در دیلر سه بیعی قبول ایدروا کر دیلر سه بیعی فسخ ایدر ( وان كان قبض الثمن طوعا فقد اجاز البيع وان كان قبضه مكرها فليس باجازه وعليه رده ان كان قائما في يده ) اکر مکره اولان کیمسه رضاسیله ثمنی قبض ایلسه بیعه اجازت ایتمش اولور واکر ثمنی مکرها قبض ایدر سه بواجازت دکدر ثمنی رد ایتمک انک اوزرینه اولیجیدر اکر ثمن یدنده قائم ایسه ( وان هلك المبيع في يد المشتري وهو غير مكره ضمن قيمته ) اکر مبیع مشترینک یدنده هلاک اولسه حالبو که مشتریده غیر مکره در قیمتنی ضامن اولور (۲) وللمکره ان یضمن المکره ان شاء ) اکر مکره دیلر سه مکره هه ضمان چکدیرر ( ومن اکره

(۲) اکر مشتری مکره اولوب مبیع یدنده هلاک اولسه قیمتنی ضامن اولماز زیرا امانت کبی اولدیغندن

علی ان یا کل المیتة او یسرب الخمر او اکره علی ذلک بحبس او ضرب او قید لم یحل  
 له الا ان اکره بما یخاف منه علی نفسه او علی عضو من اعضائه فاذا خاف ذلک  
 وسعه ان یقدم علی ما اکره علیه ولا یسعه ان یصبر علی ما توعد به فان صبر علی ذلک  
 حتی او قعوا به ولم یا کل فهو آثم) بر کیمسه جیفه بی اکل یا خود خری ایچمک  
 اوزرینه اکره اولنسه و بومذکور اوزرینه حبس ایله یا خود ضرب ایله  
 یا خود قید ایله اکره اولنسه اول کیمسه ایچون حلال اولماز مکر اول نسنه ایله  
 اکره اولنه که اول نسنه دن نفسی یا خود اعضا سندن بر عضوی اوزرینه خوف  
 اولنور پس شوندن خوف ایلدیکی وقتده اکره اولنسی نسنه اوزرینه اقدام  
 ایتمک اول کیمسه به جائز اولور و مکرهک و عید ایلدیکی نسنه اوزرینه صبر ایتمکه  
 رخصت یوقدر پس اکر صبر ایدوب تا که اول نسنه بی اکیقاع ایلسه لر و اکل  
 ایلمسه کنهکار اولور ( وان اکره علی الکفر بالله اوسب النبی صلی الله تعالی  
 علیه وسلم بقید او حبس او ضرب لم یکن ذلک اکره حتی یکره بامر یخاف منه  
 علی نفسه او عضو منه فاذا خاف ذلک وسعه ان یظهر ما امره به ویؤدی به  
 فاذا اظهر ذلک و قلبه مطمئن بالایمان فلاثم علیه وان صبر حتی قتل  
 ولم یظهر الکفر کان مأجورا) اکر کفر اوزرینه یا خود پیغمبره سب  
 اوزرینه قید ایله یا خود حبس یا خود ضرب ایله اکره اولنسه بوضورتده  
 شوذکر اولنان اکره اولنماز تا که نفس اوزرینه یا خود عضو  
 اوزرینه خوف اولنور نسنه دن بر امر ایله اکره اولنمدجه پس نفسدن  
 و عضودن خوف ایدرسه امر اولنان شیئی اظهار و ادا ایتمک جائزدر  
 شو امر اولنان شیئی اظهار ایلدیکی وقتده حالبو که قلبی ایمانله مطمئن در آنک  
 اوزرینه کناه ترتب ایتمز اکر صبر ایدوب تا که قتل اولنسه و کفری  
 اظهار ایلمسه عندالله مأجور اولور ( وان اکره علی اتلاف مال المسلم  
 بامر یخاف منه علی نفسه او علی عضو من اعضائه وسعه ان یفعل ذلک  
 ولصاحب المال ان یضمن المکره) اکر مسلم اولان کیمسه نیک مالی  
 تلف و ضایع ایتمک اوزرینه بر امر ایله اکره اولنسه که اندن نفس یا خود  
 اعضادن بر عضو اوزرینه خوف اولنور بوضورتده امر اولنان نسنه بی  
 ایتمک جائز اولور و مال صاحبی ایچون مکرهه ضمان چکدر مک اولیجیدر

(وان اکره بقتل علی غیره لم یسهه ان یقدم علیه ویصبر حتی یقتل فان قتله کان آثماً والقصاص علی الذی اکرهه وان کان القتل عمداً) اکر قتل ایله غیره کیسه بی قتل ایتمک اوزرینه اکره اولنسه مکره ایچون رخصت یوقدرکه غیره قتل اوزرینه اقدام ایلیه صبرایدنر تا که کندوسی قتل اولانانه دک اکر صبر ایتمیوب غیره قتل ایلسه کنهکار اولور اکر قتل عمدا اولورسه مکره اوزرینه قصاص لازم اولور (وان اکره علی طلاق امراته او عتق عبده ففعل وقع ما اکره علیه ویرجع علی الذی اکرهه بقیمة العبد وبنصف مهر المرأة ان کان قبل الدخول) بر کیسه زوجه سنک طلاق اوزرینه یاخود کوله سنک عتقی اوزرینه اکره اولنوب پس اول کیسه ده ایشلسه اکره اولندیغی سنه واقع اولور بوضورتده کوله نک قیمتیه واکر طلاق قبل الدخول اولدی ایسه امراتک نصف مهر یله مکره اوزرینه رجوع ایدر (وان اکرهه علی الزنا وجب علیه الحد عند ابی حنیفة رحمه الله الا ان یکرهه السلطان وقال لا یلزم الحد) اکر زنا اوزرینه اکره اولنسه امام اعظم رحمه الله عندنده انک اوزرینه حد واجب اولور مکر سلطان اکره ایلیه امامین رحمهما الله بیوردیلر که حد لازم اولماز (واذا اکره علی الردة لم تبئن امراته منه) وقتا که ردت اوزرینه اکره اولنسه زوجه سی کندوسندن باین طلاق بوش اولماز

کتاب السیر

بو کتاب سیره دائر مسائل بیاننده در (الجهاد فرض علی الکفایة اذا اقام به فریق من الناس سقط عن الباقین وان لم یقم به احد اثم جمیع الناس بترکه) ودخی جهاد فرض کفایه در وقتا که جهادی ناسدن بر طاقه اقامه ایلد کده باقیلردن ساقط اولور اکر بر کیسه جهادی اقامه ایلمسه ناسک کافه سی جهادی ترک ایله کنهکار اولور (وقتل الکفار واجب وان لم یبدؤا) کفار ایله مقاتله واجبدر هر قن انلر قتال ایله بدأ ایتمزلر ایسه ده (ولایجب الجهاد علی صبی وامرأة ولا عبد ولا اعمی ولا مقعد ولا اقطع) ودخی جهاد صبی وعورت وکوله واعمی وکوترم ومقطوع الید اولان کیسه لر اوزرینه واجب اولماز (فان هجم العدو علی بلد

وحب علی جمیع المسلمین الدفع تخرج المرأة بغير اذن زوجها والعبد  
 بغير اذن مولاه) اگر دشمن بر بلده اوزرینه هجوم ایلسه جمله مسلملر  
 اوزرینه دفع ایتک واجب اولور عورت زوجندن اذنسز وکوله سیدندن  
 اذنسز خروج ایدرلر) واذادخل المسلمون دار الحرب فحاصروا مدینة او حصنا  
 دعوهم الی الاسلام فان اجابوهم كفوا عن قتالهم وان امتنعوا دعوهم الی اداء  
 الجزية) وقتاکه مسلملر دار حرب به داخل اولوب بر شهری یا خود بر قلعه بی  
 محاصره ایلسه لر کفاری اسلامه دعوت ایدرلر اگر انلر اجابت ایدرلر سه  
 مسلملر قتالدن منع اولنورلر و اگر اسلامی قبول ایتیب امتناع ایدرلر اداء  
 جزیه دن یکا دعوت ایدرلر) فان بذلوا فلهم مال المسلمین وعلیهم ما علیهم) پس  
 جزیه بی قبول ایدرلر سه پس اول ذمیبلر ایچون مسلملر ایچون اولان نسنه اولیجیدر  
 و مسلملر اوزرینه اولان نسنه انلر اوزرینه اولیجیدر) و لا یجوز ان یقاتل  
 من لم تبلغه دعوة الاسلام) ودخی اسلامه دعوت اولنمی بیلمیان کیمسه ایله  
 مقاتله جائز اولماز) و یتحب ان یدعو من بلغت الدعوة ولا یجب ذلك) اسلامه  
 دعوتی ایشیدن کیمسه بی بردخی دعوت ایتک مستحبدر لکن واجب دکدر  
 (وان ابوا استعانوا بالله علی قتالهم وقاتلوهم و حاربوهم و نصبوا علیهم المجانیق  
 و حرقوهم و ارسلو علیهم الماء و قطعوا اشجارهم و افسدوا زروعهم)  
 اگر کافر لر اسلامی یا خود جزیه بی قبولدن ابا ایدرلر سه آنلری قتل ایتک  
 اوزرینه واجب تعالیدن یاردم طلب ایدوب مقاتله و محاربه ایدرلر و آنلر  
 اوزرینه منجیلق نصب ایدرلر و انلره احراق ایلبلر یعنی انلرک متاع  
 و عقار لرینی احراق ایدلر و انلر اوزرینه صو ارسال ایلبلر و اغاج لرینی  
 قطع ایدلر و اکیلرینی فساده ویره لر) و لا بأس برمیهم و ان کان فیهم مسلم  
 اسیر او تاجر و ان ترسوا بصیبان المسلمین او بالاساری لم یکفو عن رمیهم  
 ولکن یقصدون بالر می الکفار) کفاره رمی ایتمکده ضرر یوقدر هرچن  
 انلرک ایچنده مسلم یا خود اسیر یا خود تاجر اولور سه ده و اگر کافر لر مسلملرک  
 صیلرینی یا خود اسیر لرینی کندولرینه سپر کبی پرده اتخاذا ایلسه لر کفاره  
 رمی ایتمکدن منع اولنمازلر و رمی ایله کفاری قصد ایدلر) و لا بأس باخراج  
 النساء و المصاحف مع المسلمین اذا کان عسکرا عظیما یؤمن علیه) ودخی

مسلم رايله بيله نسالري ومصحف شريفقري اخراج ايتمكده ضرر يوقدر  
 عسكري عظيم اولوب انلر اوزرينه امنيت اولديغي وقتده (ويكره اخراج  
 ذلك في سرية لا يؤمن عليها) ذكر اولنا نلري عسكر قليل اولوب انلر اوزرينه  
 امنيت اولديغي صورتده اخراج مكر وه اولور (ولا تقاتل المرأة الا باذن زوجها  
 ولا العبد الا باذن سيده الا ان يهجم العدو على بلد) ودخى زوجه زوجتك اذنى  
 اوليه رق و كوله سيدينك اذنى اوليه رق قتال ايتك جائز اولماز مكر دشمن بلده  
 اوزرينه هجوم ايليه (وينبغى للمسلمين ان لا يغدروا ولا يغلوا ولا يمثلوا ولا يقتلوا  
 امرأة ولا شيخا فانيا ولا صبا ولا اعمى ولا مقعدا الا ان يكون احدهم ممن له رأى  
 في الحرب وتكون المرأة ملكة) ودخى مسلم له لا يق اولان نقض عهد ايله خيانت  
 ايتمه لر و مال غنيمته دخى خيانت ايتمه لر و بور و نلرينى و قول قلرينى قطع ايتمه لر  
 و عور نلري و شيخ فانى و صبي و اعمى و كوترم اولان كيمسه لرى قتل ايتمه لر مكر  
 بومذ كوردن برى حربده رأى و فكر صاحبي اولان كيمسه لر دن اوله يا خود  
 عورت ملكه اوله بو صورتلرده قتل اول نورلر (ولا يقتلوا مجنونا) و ديوانه  
 اولان كيمسه لرى قتل ايتمه لر (وان رأى الامام ان يصلح اهل الحرب  
 او فريقا منهم وكان في ذلك مصالحة للمسلمين فلا بأس به) اكر امام رأى  
 ايلسه كه اهل حرب يا خود اهل حرب دن بر طائفه ايله مصالحه ايليه حالبو كه  
 مسلملر اچون اول مصالحه ده مصالحت و فائده اولسه اشبو مصالحه ده ضرر  
 يوقدر (وان صالحهم مدة ثم رأى ان ينقض الصلح انفع نبيذ اليهم وقاتلهم)  
 اكر امام كفار ايله بر مدت مصالحه ايدوب بعده صلحى نقض ايتك انفع  
 اولديغنى مشاهده ايلسه كفاره نقض صلح ايلديكى اعلام ايدوب مقاتله  
 ايدر (وان بدوا بخيانة قاتلهم ولم ينبذ اليهم اذا كان ذلك باتفاقهم) اكر  
 خيانته كفار بدأ ايدر لر سه ينه قتال ايدوب و اهل حرب به اعلام ايتمز خيانته  
 ابتدا اهل حربك اتفاقيه اولديغى وقتده (واذا خرج عيدهم الى عسكر  
 المسلمين فهم احرار) وقتسا كه اهل حربك كوله لرى مسلم عسكرينه  
 خروج ايلسه لر حر اولورلر (ولا بأس ان يعلف العسكر في دار الحرب)  
 ودخى دار حربده عسكر حيوانلرينه مال غنيمته دن علف و يروب  
 و يدير مهده ضرر يوقدر (وياكلوا ما وجدوه من الطعام والشراب



ويستعملون الحطب ويدهنون بالدهن ويقاتلون بما يجدونه من السلاح كل ذلك  
 بغير قسمة ( ودخى اهل اسلام دار حرب بده طعام وشراب بدن بولدقلى نسنه يي  
 اكل ايدرلر و حطب استعمال ايدرلر و روغن ايله ياغلانورلر و سلاحدن  
 بولدقلى نسنه ايله مقاتله ايدرلر شوز كر اولنلرك جمله سى مال غنيمت قسمت  
 اولنمق سرك اوليجيدر ( ولايجوز ان يبيعوا من ذلك شيئاً ولا يمولونه )  
 مال غنيمتدن بر نسنه بيع ايتك و كندولرينه مال ايتك جائز اولماز ( ومن اسلم  
 منهم احرز باسلامه نفسه و اولاده الصغار و كل مال فى يده او وديعة فى يده مسلم  
 او ذمى فان ظهرنا على الدار فعقاره فى ووزوجته و حملها فى عوا اولاده الكبار فى )  
 اكر اهل حرب بدن بر كيمسه اسلامى قبول ايلسه اسلامى سبييله نفسى و صغير  
 ولدلر نى و كندى ينده بولنان مالك جمله سنى و مسلم ينده يا خود ذمى ينده  
 امانت اولان مالك جمله سنى احراز و حفظ ايدر پس اكر بز دار حرب  
 اوزرينه غالب و ظاهر اولور ايسه ك اول كيمسه نك عقارى و زوجة سى  
 و زجه نك حلى و اولاد كبارى مال غنيمتدر ( ولا يبغي ان يباع السلاح  
 من اهل الحرب ولا يجهز اليهم ) و دخى اهل حرب و اهل حرب اولانلره  
 سلاح بيع اولنمق و هديه اولنمق لايق اولماز ( ولا يفادون بالاسارى  
 عند ابي حنيفة رح و قالوا يفادى بها اسارى المسلمين ) و دخى امام اعظم  
 رحمه الله عندنده اسيرلر فدا اولنماز امامين رحمهم الله بيورديلر كه انلرك  
 اسيرلرى مقابله سنده مسلملرك اسيرلرى فدا اولنور ( ولايجوز المن عليهم )  
 و دخى اسيرلرى مجانا عفو ايدوب صالحو يرمك جائز اولماز ( و اذا فتح  
 الامام بلدة عنوة فهو بالخيار ان شاء قسمه بين الغانمين وان شاء  
 اقر اهلها عليها ووضع عليهم الخراج وهو فى الاسارى بالخيار ان شاء  
 قتلهم وان شاء استرقهم وان شاء تركهم احراراً ذمة للمسلمين ولايجوز  
 ان يردهم الى دار الحرب ) قن امام بر بلده يي جبراً فتح ايلد كده مخيردر  
 ديلرسه غانمين بيننده تقسيم ايدر و اكر ديلرسه بلده نك اهالى سنى بلده ده  
 قرار ايدر و انلر اوزرينه خراج وضع ايدر و اسيرلر حقنده دخى مخيردر  
 ديلرسه انلرى قتل ايدر و ديلرسه كوله قيلار و ديلرسه حر اوله رق  
 ترك ايدر مسلملره ذمى اولد ينى حالده و اول اسيرلرى دار حرب به رد

ايتمك جائز اولماز ) واذا اراد الامام العودة ومعه مواش فلم يقدر على نقلها  
 الى دار الاسلام ذبحها وحرقتها ولا يعقرها ولا يتركها ) فحين امام دار اسلامه  
 عودت مراد ايلد كده حالبو كه انكله بيله حيوانات اولوب دار اسلامه نقل ايتمك  
 اوزرينه مقتدر اوله مسه اول حيواناتي ذبح ايدوب واحراق ايدر سكر له من يعنى  
 پارملز و ترك ايلمز ) ولا يقسم غنيمه في دار الحرب حتى ينجر جهالى دار الاسلام  
 والردء والعسكر سواء ) ودخى امام دار حربده غنيمتي تقسيم ايتمز تا كه غنيمتي دار  
 اسلامه اخراج ايليه نه دك و كوز جي و عسكر قسمتمده برابر در ) واذا لحقهم المدد  
 في دار الحرب قبل ان ينجر جوا الغنيمه الى دار الاسلام مشار كوهم فيها ) فحين دار  
 حربده اهل اسلام عسكرينه مدد لاحق اولسه غنيمتي دار اسلامه اخراج  
 ايتمز دن اول بوصولته غنيمتمده انلرده مشارك اولور لر ) ولاحق لاهل  
 سوق العسكر في الغنيمه الا ان يقاتلوا ) ودخى عسكر ايچنده آتش وويرش  
 ايدنلر ايچون غنيمتمده حقلري بو قدر مكر انلرده مقاتله ايليه لر ) واذا امن رجل  
 حر او امرأة حرة كافر او جماعة او اهل حصن او مدينة صح امانهم ولم يجز لا حد  
 من المسلمين قتلهم الا ان يكون في ذلك مفسدة فينبذ اليهم الامام ) فحين  
 بر حر اولان رجل ياخود حره اولان مرأه بر كافر ه ياخود بر جماعته  
 ياخود بر قاعه اهلنه ياخود بر مدينة اهلنه امان ويرسه لر امانلري صحيح  
 اولور و مسلملردن بر كيمسه ايچون جائز اولماز كه انلري قتل ايليه  
 لكن امان ويرمكده فساد خوف اولورسه امان ويرمك صحيح اولماز  
 بو صورتده امام انلره اعلان حرب ايدر ) ولا يجوز امان ذمي ولا اسير  
 ولا تاجر الذمي يدخل عليهم ) ودخى ذمينك واسيرك وكفار اوزرينه  
 داخل اولان تاجر ك امانى جائز اولماز ) ولا يجوز امان العبد عند  
 ابي حنيفة رح الا ان يأذن مولاه في القتال وقال محمد رح يصح امانه )  
 ودخى امام اعظم رح عندنده كوله نك امانى جائز اولماز مكر مولا سى  
 قتالده اكا اذن ويره امام محمد رح بيورديكه امانى صحيح اولور  
 ) واذا غلب الترك على الروم فسبوهم واخذوا اموالهم ملكوها ) فحين ترك  
 كفره سى روم كفره سى اوزرينه غالب اولوب وانلري اسير وماللر ني  
 اخذ ايلسه لر انلره مالك اولور لر ) وان غلبنا على الترك حل لنا ما نجده

من ذلك وان غلبوا على اموالنا واحرزوها بدارهم ملكوها فان ظهر  
 عليها المسلمون فوجدوها قبل القسمة فهي لهم بغير شيء وان وجدوها  
 بعد القسمة اخذوها بالقيمة ان احبوا) اكر بزرترك اوزرينه غالب اولسه ق  
 ماسبقده مذكور اولاندن بولديغمز نسنه بزم ايچون حلال اولور واكار نلر  
 بزم اموال مز اوزرينه غالب اولسه لرودارلر نده احراز ايلسه لرامواله مالك اولور لر  
 پس بوصولته مسلملر انلر كداري اوزرينه ظاهر اولوب ماللر ني قبل القسمة  
 بولسه لره هر كسك مالي بلاقيمت كيندي ايچوندر واكر اول مالي بعد القسمة  
 بولور لر ايسه هر كس اموالي قيمت ايله اخدايدر اكر راضي اولور لر سه  
 (وان دخل دار الحرب تاجر فاشترى ذلك واخرجه الى دار الاسلام فما لكه الاول  
 بالخيار ان شاء اخذه بالثمن الذي اشتراه التاجر وان شاء ترك) اكر دار حرب  
 بر تاجر داخل اولوب پس مسلمك مالي اشترى ايدوب واني دار اسلامه اخراج  
 ايلسه بوصولته مالك اولي مخيردر ديلر سه تاجر ك اشترى ايلديكي ثمن ايله آني  
 اخدايدر واكر ديلر سه ترك ايدر (ولا يملك علينا اهل الحرب بالغلبة مدبرنا  
 وامهات اولادنا ومكاتبنا واحرارنا ونملك عليهم جميع ذلك) اهل حرب بزم  
 اوزر يمزه غالب اولمق سيبيله مدبر لر مزه وام ولد لر مزه ومكاتب لر مزه  
 وحر لر مزه مالك اوله مازلر وبز انلر اوزرينه مالك اولور ز ذكر اولنا انلر ك  
 جمله سنده (واذا بق عبد المسلم قد دخل اليهم واخذوه لم يملكوه عنداني حنيفه رح)  
 قن مسلم ايچون اولان كوله فرار ايدوب اهل حرب به داخل اولسه و آني اخذ  
 ايلسه لر امام اعظم رح عندنده كوله به مالك اوله مازلر (وان ند بعير اليهم  
 فاخذوه ملكوه) اكر بز دن بردوه اهل حرب به فرار ايلوب پس اول دوه ي  
 اخذ ايلسه لر اكا مالك اولور لر (وان لم يكن للامام حمله يحمل عليها الغنائم  
 قسمها بين الغانمين قسمة ايداع ليحملوها الى دار الاسلام ثم يرجعها منهم  
 فيقسمها) اكر امام ايچون غنائم حمل ايليه جك دوه بولنسه امانه غنائمي  
 غانمين بيننده تقسيم ايدر كه دار اسلامه غنائمي حمل ايليه لر بعده غنائمه رجوع  
 ايدوب تقسيم ايدر لر (ولا يجوز بيع الغنائم قبل القسمة) قسمت ايتزدن  
 اول غنائمي بيع ايتك جائز اولماز (ومن مات من الغانمين في دار الحرب  
 فلا حقه في الغنيمه) ودخي غانميندن بر كيمسه دار حربده فوت اولسه

غنیمتده انك حتى یوقدر ( و من مات منهم بعد اخراجها الى دار الاسلام  
 فنصیبه لورثته ) غانمردن بری غنائمی اسلامه اخراج ایتد کد نصرکه فوت  
 اولسه انك نصیبي وارثری ایچوندر ( ولا بأس بان ینفل الامام فی حال القتال  
 ویحرض بالنفل علی القتال فیقول من قتل قتیلا فله سلبه او یقول لسریة قد جعلت  
 لکم الربع بعد الخمس ) ودخی حال قتالده امام تنفیل ایتمکله ضرر یوقدر و قتال  
 اوزرینه نفل ایله تحریض ایدر پس امام دیر که بر کیمسه بر مقتولی قتل ایدر سه  
 مقتولک صویغونی اول کیمسه ایچوندر یا خود در تیوزدن نقصان و او چیوزدن  
 زیاده عسکر ایچوندر که سز لر ایچون خمس نصرکه ربعی قیلدم ( ولا ینفل بعد  
 احراز الغنیمه الا من الخمس ) ودخی غنیمت احراز و حفظ اولندقد نصرکه  
 تنفیل اول نماز مکر خمسدن اوله ( و اذا لم یجعل السلب للقاتل فهو من جملة الغنیمه  
 والقاتل و غیره فیه سوء ) قن سلب قاتل ایچون قلمدنی صورتده مال غنیمته  
 داخلدر قاتل و قاتلک غیری اول سلبده برابردر ( والسلب ما علی المقتول  
 من سلاحه و ثیابه و مرکوبه ) ودخی سلب مقتولک اوزرنده سلاحندن  
 و ثیابندن و مرکوبندن بولنان نسنه لره دینور ( و اذا خرج المسلمون  
 من دار الحرب لم یجز ان یعلفوا من الغنیمه و لا یأكلوا منها و من فضل معه علف  
 او طعام رده الی الغنیمه ) قن مسلمردن دار حربدن خروج ایلد کده مال غنیمتدن  
 مرکوبلرینه علف و یرمک جائز اولماز و کندولردخی مال غنیمتدن اکل  
 ایتمز لر اول کیمسه که انکله بیله طعام یا خود علف فضله اوله رق باقی قالسه  
 مال غنیمته رد ایدر ( و یقسم الامام الغنیمه فیخرج خمسها و یقسم اربعة  
 اخماس بین الغانمین للفارس سهمان و للراجل سههم واحد ) ودخی امام  
 غنیمتی تقسیم ایدر پس خمسنی اخراج ایدر و درت خمسنی غانمردن بیننده  
 تقسیم ایدر سواری ایچون ایکی سههم و پیاده ایچون بر سههم اولیجیدر  
 ( و قال للفارس ثلثة اسهم و لاسهم الافرسان واحد ) امامین رحمهم الله  
 بیوردیلر که آتلو ایچون اوج سههم اولیجیدر و بر فرسدن ماعدا ایچون  
 سههم یوقدر یعنی بر کیمسه نك ایکی فرسی اولسه بر فرس حصه سی اخذ  
 ایدر ( والبراذین و العتاق سواء و لاسهم لراحلة و لابغل ) ودخی عرب  
 و عجم آتی برابردر و آغراق حمل اولنه جق اسب ایچون و قاطر ایچون سههم

یوقدر (ومن دخل دار الحرب فنفق فرسه استحق سهم فارس) بر کیمسه  
 دار حرب به داخل اولوب اسبی هلاک اولسه سواری سهمنه مستحق اولور  
 (ومن دخل راجلا فاشتری فرسا استحق سهم راجل) بر کیمسه دار حرب به  
 راجل اوله رق داخل اولوب بعده فرس اشترایله پیاده سهمنه مستحق  
 اولور (ولاسهم لمملوك ولا امرأة ولا ذمی وصبی و لیکن یرضح لهم علی حسب  
 ما یری الامام) ودخی کوله و عورت و ذمی و صبی ایچون غنیمتدن سهم یوقدر  
 ولیکن امامک رأی اوزره شیء قلیل انلره اعطا اولنور (واما الخمس فیقسم  
 علی ثلثة اسهم سهم للیتامی و سهم للمساکین و سهم لابن السبیل و یدخل فقر اذوی  
 القربی فیهم و یقدمون و لا یدفع الی اغنیائهم شیء و اما ذکر الله تعالی فی الخمس فانما  
 هو لافتتاح الکلام تبرکاً باسمهم و سهم النبی علیه الصلوة والسلام سقط بموته  
 کما سقط الصفی) ودخی خمس اوج قسم اوزرینه تقسیم اولنور بر سهمی یتیملر  
 ایچون و بر سهمی مسکینلر ایچون و دیگر سهمی ابناء سبیل ایچون اولیجیدر  
 ذوی القربی نک فقراسی ذکر اولنلره داخل اولور و آنلره تقدیم اولنور  
 و ذوی القربی نک غنیملرینه دفع اولنلر لیکن خمس حقنده واجب تعالینک ذکر  
 افتتاح کلام ایچوندر اسم شریفیه تبرکاً و مفخره موجودات علیه و علی آله افضل  
 التحیات افندمز ک سهمی موت سعادتیه ساقط اولدی صفی (۲) ساقط اولدی کبی  
 (و سهم ذوی القربی کانوا استحقون فی زمن النبی علیه الصلوة والسلام بالنصرة  
 و بعده بالفقر) ودخی ذوی القربی (۳) پیغمبر من صلی الله تعالی علیه و سلم افندمز  
 حضر تلرینک زمان سعادتلرنده نصرت ایله سهمه مستحق اولورلر ایدی  
 و اندن صکره فقر ایله سهمه مستحق اولورلر (واذا دخل الواحد  
 او الاثنان الی دار الحرب مغیر بن مغیر اذن الامام فاخذوا شیئا لم یخمس)  
 قن بر کیمسه یاخود ایکی کیمسه دار حرب به داخل اولوب حالبوکه امامدن  
 اذینسز غارت ایتمک مراد ایدوب بر نسنه اخذ ایلسه لر خمس اخذ اولنلر  
 (واذا دخل جماعة و لها منعة فاخذوا شیئا خمس وان لم یأذن لهم الامام)  
 قن بر جماعت دار حرب به داخل اولوب حالبوکه اول جماعت ایچون قوت  
 و قدرت صاحبیلری اولیجیدر پس بر نسنه اخذ ایلسه لر خمس اخذ  
 اولنوب هر قن امام انلره اذن و یرمدیسه ده (واذا دخل المسلم دار الحرب

(۲) صفی دن مراد  
 مال غنیمتدن بر نسنه  
 اختیار ایدوب اخذ  
 ایتمکدر بو ایسه  
 افندمز مخصوصدر  
 سق

(۳) ودخی ذوی  
 القربی دن مراد  
 اولادهاشم و اولاد  
 عبد المطلبدر سق

تاجر ا فلا يحل له ان يتعرض بشيء من اموالهم ولا من دماءهم وان غدر بهم واخذ  
 شيئا وخرج به ملكه ملكا محظورا ويؤمر ان يتصدق به ( فحين مسلم دار حرب به  
 تاجر اوله رق داخل اولدقده كفارك اموالندن وقانلرندن بر نسنه به تعرض  
 ايتك اول مسلم ايجون حلال اولماز واكر انلره غدر ايدوب بر نسنه اخذ ايلسه  
 واتي دار حرب دن اخراج ايلسه ملك حرام ايله اول نسنه به مالك اولور واول  
 نسنه بي تصدق ايتمكله امر اولنور ) ( واذ دخل الحربى الينا مستأمننا لم يكن  
 ان يقيم فى دارنا سنة ويقول له الامام ان اتمت تمام السنة وضعت عليك الجزية  
 فان اقام اخذت منه الجزية وصار ذميا ) فحين بر حربى مستأمن اوله رق دار  
 اسلامه داخل اولسه دار اسلامده بر سنه اقامت ايتمكه رخصت ويرلمز واول  
 حربى به امام دير كه اكر بر سنه تماما اقامت ايدر سهك اوزريكه جزيه تعيين ايدر م  
 پس اكر اول حربى بر سنه اقامت ايدر سه اندن جزيه اخذ اولنور و ذمى  
 اولور ) ( ولم يترك ان يرجع الى دار الحرب ) ودار حرب به رجوع ايتمكه ترك  
 اولتماز ) ( وان عاد الى دار الحرب وترك وديعته عند مسلم او ذمى او ديننا  
 فى ذمتهم فقد صار ذميا مباحا بالعود ) اكر دار حرب به عودت ايدوب مسلم  
 ياخود ذمى عندنده امانت ترك ايلسه ياخود انلرك ذمتنده دين ترك ايلسه  
 بوضور تده دار حرب به عودت سبيله ذمى مباح اولور ) ( وما فى دار الاسلام  
 من ماله على خطر فان اسر او قتل سقطت ديونه وصارت الوديعة فيئا )  
 ودخى دار حرب به عودت ايليان مستأمنك دار اسلامده اولان مالى خطر  
 اوزرينه در اكر اسير اولوب ياخود قتل اولنور سه ديونى ساقط اولور  
 وديعه سى مال غنيمت اولور ) ( وما اوجف عليه المسلمون من اموال اهل  
 الحرب بغير قتال يصرف فى مصالح المسلمين كما يصرف الخراج ) ودخى  
 اهل حربك اموالندن مسلملر بلاقتال اخذ ايلدكارى نسنه مسلملرك  
 مصالحنه صرف اولنور خراج صرف اولندينى كى ) ( وارض العرب  
 كلها ارض عشر وهى ما بين العذيب الى اقصى حجر باليمن بمهرة الى حد  
 الشام ) ارض عربك كليسى ارض عشريه در وارض عرب عذيب نام  
 موضعك ما بينى يمن ولايتنده مهرة نام موضعه قدر در شام سنورينه دك  
 ) ( والسواد كلها ارض خراج وهى ما بين العذيب الى عقبه حلوان ومن العث

الى عبادان ( بغداد اولكهسى بالجمله ارض خراجيه در و ارض سواد  
 عذيبك ما بيني حلوانك عقبه نام موضعه دك و عات نام موضع دن عبادان نام  
 موضعه قدر در ( و ارض السواد مملوكة لاهلها يجوز بيعهم بها و تصر فهم فيها )  
 ارض سواد اهلى ايچون مملوكة در اول ارضى بيع ايتك و ارضه تصر فلرى  
 جائز و نور ( و كل ارض اسلم اهلها عليها و فتحت عنوة و قسمت بين الغانمين  
 فهى ارض عشر ) هر ارض كه اهلى اول ارض اوزرنده اسلام اولدى يا خود  
 اول ارض قهر ا فتح اولنوب و غانملى بيننده تقسيم اولندى اول ارض ارض  
 عشر يه در ( و كل ارض فتحت عنوة فاقر اهلها عليها فهى ارض خراج ) و هر  
 ارض كه قهر ا فتح اولنوب اهلى اول ارض اوزرنده ابقا اولندى اول ارض  
 خراجيه در ( و من احيا ارضا مواتا فهى عند ابى يوسف رح معتبرة بحيزها  
 فان كانت من حيز ارض خراج فهى خراجيه و ان كانت من حيز ارض العشر فهى  
 عشرية ) بر كيمسه خام اولان ارضى احيا يعنى تر لا يا خود چا يراق ايلسه امام  
 ابى يوسف عندنده اول ارض مكانيله اعتبار اولنور پس اكر اول ارض خراج  
 مكانندن ايسه ارض خراجيه در و اكر ارض عشر مكانندن ايسه ارض عشر يه در  
 ( و البصرة عنده عشرية باجماع الصحابة رضى الله تعالى عنهم و قال محمد رح  
 ان احياها بئر حفرها او عين استخرجها او ماء دجلة او الفرات او الانهار  
 العظام لا يملكها احد فهى عشرية و ان احياها بماء الانهار التى حفرها  
 الاعاجم مثل نهر الملك و نهر يزدجر فهى خراجيه ) امام اعظم رح عندنده  
 اجماع صحابه ايله بصره عشر يه در امام محمد رح بيورديكه اكر ارض مواتى  
 اول كيمسه نك قازديغى قوبى يا خود استخراج ايلديكى كوزه نك صوبى  
 يا خود دجله يا خود فرات يا خود بر كيمسه نك مملوكى اولميان انهار عظامك  
 صولريله احيا ايلسه اول ارض موات عشر يه در و اكر اول ارضى عجمك  
 قازديغى انهارك صوبى ايله احيا ايدر سه نهر ملك و نهر يزدجر مثللو  
 بو صورتده اول ارض خراجيه در ( و الخراج الذى وضعه عمر رضى الله تعالى عنه  
 على اهل السواد من كل جريب يبلغه الماء قفيز هاشمى و هو الصاع و درهم )  
 اول خراج كه حضرت عمر رضى الله تعالى عنه افند من اهل سواد اوزرينه  
 وضع ايلدى صو بالغ اولان هر التمش ارشون موضع دن بر قفيز هاشميدر

و بوده برصاع و بر در همدر (ومن الرطبة خمسة دراهم) یا ش یونجه دن بش  
 در هم اولیجیدر (ومن جریب الکریم المتصل والنخل المتصل عشرة دراهم  
 و ماسوا ذلك من الاصناف یوضع علیها بحسب الطاقة وان لم تطلق ما وضع علیها  
 نقصهم الامام) ودخی متصل اولان اوزم باعجه سنک و متصل اولان خر مالغک  
 آتمش آرشون موضعندن اون در هم اولیجیدر ذکر اولنانلرک ماعداسی  
 انواعدن بحسب الطاقة وضع اولنور واکر وضع اولنان نسنه یه طاقت  
 کتوره منز لر سه امام انلردن خراجی نقصان ایدر (وان غلب علی ارض الخراج الماء  
 او انقطع عنها او اصطلح الزرع آفة فلا خراج علیهم) اکر ارض خراج اوزرینه ماء  
 غالب اولسه یا خود ارض خراجدن صومنقطع اولسه یا خود زرعه آفت عارض  
 اولسه انلر اوزرینه خراج لازم اولماز (وان عطلها صاحبها فعلیه الخراج)  
 اکر ارض خراجیه بی صاحبی تعطیل ایلسه خراج لازم اولور (ومن اسلم  
 من اهل الخراج اخذ منه الخراج علی حاله) اهل خراجدن بر کیمسه مسلمان  
 اولسه ینه حالی اوزرینه اندن خراج اخذ اولنور (ویجوز ان یشتری  
 المسلم ارض الخراج من الذمی ویؤخذ منه الخراج) ودخی مسلم ارض  
 خراجی ذمیدن اخذ واشترا ایتک جائز اولور واول مسلمان خراج  
 اخذ اولنور (ولاعشر فی الخراج من ارض الخراج) ارض خراجدن  
 خارج اولان نسنه ده عشر یوقدر (والجزیه علی ضربین جزیه توضع  
 بالتراضی والصلح فیقدر بحسب ما یقع علیه الاتفاق) ودخی جزیه ایکی  
 ضرب اوزرینه در اولکی بر جزیه در که رضا وصلاح ایله وضع اولنور پس  
 اتفاق واقع اولدینی نسنه نک مقدار ایله تقدیر اولنور (وجزیه ینتدی  
 الامام بوضعها اذا غلب الامام علی الکفار و اقرهم علی املاکهم) وایکنه جیبی  
 بر جزیه در که قن امام کفار اوزرینه غالب اولوب وانلری املاکری  
 اوزرنده ابقا ایله کده اول جزیه بی وضع ایله ابتدا ایدر (فیضع علی الغنی  
 الظاهر الغنا فی کل سنة ثمانية واربعین درهما یاخذ منه فی کل شهر اربعة  
 دراهم) پس غنی اولان کیمسه اوزرینه هر بر نسنه ده قرق سکنز در هم  
 جزیه وضع ایدر وهر ماهده درت در هم اخذ ایدر (وعلی متوسط الحال  
 اربعة وعشرین درهما فی کل شهر درهمین) و متوسط الحال اولان کیمسه



اوزرینه یکر می درت در هم وضع ایدوب هر ماهه ایکی در هم اخذ ایدر  
 (وعلی الفقیر المعتمل اثنی عشر درهما فی کل شهر درهما واحدا) و عمل ایدن فقیر  
 اوزرینه اون ایکی در هم وضع ایدوب هر ماهه بر در هم اخذ ایدر (و توضع  
 الجزیة علی اهل الکتاب و المجوسی و عبدة الاوثان من العجم و لا توضع علی عبدة  
 الاوثان من العرب و لا المرتدین) و دخی جزیه اهل کتاب و مجوسی و عجمدن  
 پوتله عبادت ایدیجیلر اوزرینه وضع اولنور عربدن عبدة اوثان اوزرینه وضع  
 اولنماز و مرتدلر اوزرینه دخی وضع اولنماز (و لا جزیه علی صبی و لا امرأة  
 و لا زمن و لا اعمی و لا فقیر غیر معتمل و لا علی الرهبان الذین لا یخالطون الناس)  
 صبی و عورت و کوترم و اعمی و فقیر غیر معتمل اولان کیمسه لر اوزرینه جزیه  
 لازم اولماز و ناسه اختلاط ایتیمان رهبانلر اوزرینه جزیه یوقدر (و من اسلم  
 و علیه الجزیه سقطت عنه و ان اجتمع حولان تداخلت الجزیه) بر کیمسه مسلمان  
 اولوب وانک اوزرنده جزیه اولسه جزیه اندن ساقط اولور اگر ایکی سنه  
 جمع اولسه جزیه تداخل ایدر یعنی بر سنه لک جزیه اخذ اولنور (و لا یجوز  
 احداث بیعة و لا کنیسه فی دار الاسلام) و دخی دار اسلامده کنیسه و بیعه  
 احداث و ایجاد ایتک جائز دکدر (و اذا تهدمت الکنائس و البیعة القدیمة  
 اعادوها) قن کنیسه لر و بیعه قدیمه لر منهدم اولدقده انلری اعاده ایدر لر  
 (و یؤخذ اهل الذمة بالتمیز عن المسلمین فی زیهم و صرا کبهم و سر وجههم  
 و قلائسهم و لایر کبون الخیل و لایحملون السلاح) و دخی اهل ذمت  
 زینتلرنده و سر کبارنده و سر جلرنده و قلنسوه لرنده مسلمانلردن امتیاز ایله  
 اخذ اولنور و آته را کب اوله مازلر و سلاح حمل ایتمز لر (و من امتنع  
 الجزیه او قتل مسلما اوسب النبی صلی الله علیه وسلم اوزنی بمسلمه لم ینقض  
 عهده) اهل ذمتدن بر کیمسه جزیه دن امتناع ایلسه یا خود بر مسلمی  
 قتل ایلسه یا خود پیغمبر ذیشانه سب ایلسه یا خود مسلمه اولان خاتون  
 ایله زنا ایلسه عهدی منتقض اولماز (و لم ینقض العهد الا ان یلحق بدار  
 الحرب او یغابوا علی موضع فیحاربونا) و اهل ذمت عهدی نقض ایلمز  
 مکر دار حرب به لاحق اوله یا خود بر موضع اوزرینه غالب اولوب بزمله  
 محاربه ایلیه لر (و اذا ارتد المسلم عن الاسلام عرض علیه الاسلام فان كانت

له شبهة كشفت له ويحبس ثلثة ايام فان اسلم والاقتل وان قتله قاتل قبل عرض  
 الاسلام عليه كره له ذلك ولا شيء على القاتل) فحين مسلم اولان كيمسه عيادا بالله  
 مرتد اولدقده انك اوزرينه اسلام عرض اولنور واكر برشبهه سي اولورسه  
 كشف وحل اولنور واوچ كون حبس اولنور اكر مسلمان اولورسه نه كوزل  
 واكر مسلمان اولمازسه قتل اولنور اكر مرتد اوزرينه اسلام عرض اولنماز دن  
 اول برقاتل آنى قتل ايلسه قاتل ايچون مكر وه اولور ولكن قاتل اوزرينه بر نسنه  
 لازم اولماز (واما المرأة اذا ارتدت فلا تقتل ولكن تحبس حتى تسلم) ودخى  
 عورت طائفه سي فحين مرتده اولدقده قتل اولنماز ولكن حبس اولنور تا كه اسلام  
 اولانه دك (ويزول ملك المرءة عن امواله برده زوالا مراعا فان اسلم عادت على  
 حالها وان مات او قتل على رده انتقل ما اكتسبه في حال الاسلام الى ورثته  
 من المسلمين وكان ما اكتسبه في حال رده فيئا) ودخى مرتد اولان كيمسه نك  
 ردتي سبييله اموالندن ملكي زوال موقوف ايله زائل اولور اكر مسلمان  
 اولورسه اموالى حالى اوزرينه عودت ايدر واكر ردتي اوزرينه فوت  
 اولوب ياخود قتل اولنورسه اسلام حالنده اكتساب ايلديكي مسلملردن  
 اولان وارثلرينه انتقال ايدر وردتي حالنده اكتساب ايلديكي مال غنيمت  
 اولور) وان لحق بدار الحرب مرتدا وحكم الحاكم بلحاظه عتق مدبره  
 وامهات اولاده وحلت الديون التي عليه ونقل ما اكتسبه في حال الاسلام  
 الى ورثته المسلمين وتقضى الديون التي لزمته في حال الاسلام مما اكتسبه  
 في حال الاسلام ومالزمته من الديون في حال رده مما اكتسبه في حال رده)  
 اكر مرتد اولان كيمسه دار حربه مرتدا اوله رق لاحق اولوب وحاكم لحاقيله  
 حكم ايلسه مدبري وام ولدي آزاد اولور واوزرنده اولان ديونك  
 وعده سي تمام اولور واسلام حالنده كسب ايلديكي نسنه مسلم اولان  
 وارثلرينه انتقال ايدر واسلام حالنده لازم اولان ديوني اسلام حالنده  
 اكتساب ايلديكي نسنه دن قضا اولنور وردتي حالنده لازم كلان نسنه  
 ردتي حالنده كسب ايلديكي نسنه دن قضا اولنور (وما باعه او اشتره  
 او تصرف فيه من امواله في حال رده موقوف فان اسلم صحت عقوده  
 وان مات او قتل او لحق بدار الحرب بطلت) ودخى مرتد ردتي حالنده اول

نسنه که بیع ایلدی یا خود اشترا ایلدی یا خود کندی مالندن اول نسنه که  
 انده تصرف ایلدی موقوفدر پس اگر مسلمان اولور سه عقدلری صحیح  
 اولور و اگر فوت اولوب یا خود دار حربه لاحق اولور سه عقود باطل  
 اولور (وان عاد المرتد بعد الحکم بلحاظه الی دار الاسلام مسلما فواجب  
 فی ید ورثته من ماله بعینه اخذہ) اگر مرتد دار حربه لحاقیله حکم اولندقدن  
 صکره دار اسلامه مسلم اوله رق عودت ایلسه پس کندی مالندن بعینه اول  
 نسنه که آنی ورثه سی یدنده بوله اخذ ایدر (والمرتدة اذا تصرفت فی مالها  
 فی حال ردتها جاز تصرفها) ودخی مرتده اولان مرأه ردتی حالنده چن  
 کندی مالندن تصرف ایلسه تصرفی جائز اولور (و نصاری بنی تغلب یؤخذ  
 من اموالهم ضعف ما یؤخذ من المسلمین من الزکوة ویؤخذ من نسائهم  
 ولا یؤخذ من صبیانهم) ودخی قبائل صربدن بنی تغلب قبیله سنک اموالندن  
 مسلملردن اخذ اولنان زکاتک ایکی مثلی اخذ اولنور و نسالرندن دخی اخذ اولنور  
 صیبلرندن اخذ اولنماز (وما جباه الامام من الخراج ومن اموال بنی تغلب  
 وما اهداه اهل الحرب الی الامام والجزیه تصرف فی مصالح المسلمین فتسد منها  
 الثغور وتبني القناطیر والجسور ویعطى قضاة المسلمین وعمالهم وعلماؤهم منه  
 ما یکفیهم وتدفع منه ارزاق المقاتلة وذراریهم) ودخی امام خراجدن و بنی  
 تغلب قبیله سنک اموالندن جمع ایلدیکی نسنه و کندوسنه اهل حرب طرفندن  
 هدیه اولنان نسنه و جزیه بونلرک جمله سی مسلملرک مصالحتیرینه صرف  
 اولنور پس اول مالندن دربندلر بغلنور و حجر و شجر دن کوپر یلر بنا اولنور  
 و مسلملرک قاضیلرینه و کمر کجیلرینه و علماسنه اندن کفایت مقداری اعطا  
 اولنور و اندن اهل قتال و اهل قتالک ذریتلرینک ارزاقی دفع اولنور

کتاب البغاة

بو کتاب باغیله دأر مسائل بیاننده در (واذا تغلب قوم من المسلمین  
 علی بلد وخرجوا عن طاعة الامام دطاهم الی العود الی الجماعة وکشف  
 عن شبهتهم ولا یبدؤهم بقتال حتی یبدؤه فان بدؤا قاتلهم حتی یفرق  
 جمعهم) چن مسلملردن بر قوم بر بلده اوزرینه تغلب ایدوب امامک  
 طاعتندن خروج ایلسه لر امام انلری جماعت مسلمینه عودت ایلمکه دعوت

ایدر وانلرک شبهه لرینی کشف ایدر وانلر قتل ایله بدأ ایتمز تا که انلر بدأ ایلینه دک  
 پس انلر بدأ ایدر لر سه مقاتله ایدر تا که جمعیتلرینی تفریق ایلیه نه دک (فان کانت لهم  
 فئه اجهز علی جریحهم واتبع مولیهم وان لم یکن لهم فئه لم یجر علی جریحهم ولم یتبع  
 مولیهم ولا یسبی لهم ذریه ولا یغنم مال) اکر باغیلر جماعت کثیره اولور لر  
 ایسه انلرک مجر وحرلرینی قتل ایتمک اوزرینه سرعت اولنور ویوز چویروب  
 فرار ایدنلرینه تبعیت اولنور واکر انلر ایچون جماعت کثیره اولماز سه  
 مجر وحرلری اوزرینه سرعت اولنماز ومولیلرینه اتباع اولنماز وانلرک ذریتلری  
 اسیر اولنماز وماللری غنمیت اولنماز (ولا بأس ان یقاتلوا بسلاحهم ان احتاج  
 المسلمون الیه) اکر مسلملرک احتیاجلری اولور سه باغیلرک سلاحیله مقاتله  
 ایتمکده ضرر یوقدر (ویحبس الامام اموالهم ولا یردها ولا یقسمها حتی  
 یتوبوا فیردها علیهم) ودخی باغیلرک اموالنی امام حبس ایدر ورد ایتمز  
 وتقسیم ایتمز تا که توبه ایلیه نه دک پس توبه ایلدکلری صورتده ماللرینی  
 کندولری اوزرینه رد ایدر (وما جباه اهل البنی من البلاداتی غلبوا  
 علیها من الخراج والعشر لم یاخذہ الامام ثانیاً فان کانوا صرفوه فی حقہ  
 اجزاً ممن اخذ منه وان لم یکنوا صرفوه فی حقہ افقی اهلہ فیما بینهم و بین  
 الله تعالی ان یعیدوا ذلك) ودخی اهل بنی غالب اولدقلری بلده لردن  
 خراج وعشردن جمع ایلدکلری نسنه بی امام ثانیاً بردخی اخذ ایتمز اکر  
 اخذ ایلدکلری نسنه بی محله صرف ایتمدیلسه اخذ اولنان کیمسه یه کفایت  
 ایدر واکر محله صرف ایتمدیلسه امام اهلنه فتوی ویرر که بینهم و بین الله  
 تعالی ویردکلری نسنه بی اعاده ایدر لر

کتاب الحظر والاباحه

بو کتاب حرام ومباح اولان نسنه یه دائر مسائل بیاننده در (لا یحل للرجال  
 لبس الحریر و یحل للنساء ولا بأس بتوسده عند ابی حنیفه رح وقال یکره  
 توسده) ودخی رجال ایچون حریر کیمک جائز اولماز لکن نسا ایچون  
 حلال اولور امام اعظم رحه الله عندنده حریردن یردق اتخاذا ایتمکده  
 ضرر یوقدر امامین رحهما الله بیوردیلر که یردق اتخاذا ایتمک مکر وهدر  
 (ولا بأس بلبس الدیباچ فی الحرب عندهما وعند ابی حنیفه رح یکره) ودخی

مخاربه ده ديبا کيمکده امامين رحمهما الله عندنده ضرر يوقدر امام اعظم رحمه الله  
 عندنده مکر وه اولور ( ولا باس بلبس الملحم اذا كان سداه ابر شيا و لحمته قطنا  
 او خزا ) ودخی ملحم دينور ثوبی کيمکده ضرر يوقدر فحن کچور مسی ابر شيم  
 اولوب و اوزاتمسى قطن يا خود شال تلى اولور سه ( ولا يجوز للرجال التحلى  
 بالذهب والفضة الا الخاتم والمنطقة وحلية السيف بالفضة ) ودخی ر جلا ر ايجون  
 ذهب و فضه ايله زينت ايتمک جائز اولماز خاتم و کمر و قليجى فضه ايله زينت ايتمکدن  
 ماعدانير ا ر جلا ر ايجون جائز در ( ويجوز للنساء التحلى بالذهب والفضة ) ذهب  
 و فضه ايله زينت نسا ايجون جائز اولور ( ويكره ان يلبس الصبي الذهب  
 والحرير ) صبي به ذهب و حرير الباس ايتمک مکر وه اولور ( ولا يجوز الاكل  
 والشرب والادهان والتطيب فى الآنية الذهب والفضة للرجال والنساء ) ودخی  
 اكل و شرب و ادهان و تطيب التون و كموش چناقده ر جل و نسا ايجون جائز اولماز  
 ( ولا باس باستعمال آنية الزجاج والبلور والعقيق ) ودخی بلاور و عقيق و شيشه  
 كاسه لرى استعمال ايتمکده ضرر يوقدر ( ويجوز الشرب فى الاثناء المفضض  
 والر كوب على السرج المفضض والجلوس على السرير المفضض عند ابى حنيفة رح )  
 كموش قاپلى چناقده صو ايجمک و كموشلى ا كر اوزرينه بنمک و كموشلى  
 تخت اوزرنده اوتور مق امام اعظم رحمه الله عندنده جائز اولور  
 ( ويكره التعشير والنقط فى المصحف ) ودخی كلام قديمده عشر يازمق  
 و نقطه وضع ايتمک مکر وه اولور ( ولا باس تحلية المصحف ونقش المسجد  
 وزخرفته بماء الذهب ) ودخی مصحف شريفى تحليه و مسجد شريفلى  
 نقش ايتمکله و التون صوي ايله يالديزلمده ضرر يوقدر ( ويكره استخدام  
 الخصيان ) يعنى بورلمش اولان کيمسه لرى حر مده استخدام مکر وه اولور  
 ( ولا باس بنحصاء البهائم وانزاء الحمير على الخيل ) ودخی اركك حيوانلى  
 بور مده و حمار لرى فرس اوزرينه چكمه ده ضرر يوقدر ( ويجوز  
 ان يقبل فى الهدية والاذن قول الصبي والعبد ) هديه و اذن و ير مده صبي  
 و كوله نك قولى قبول اولنور ( ويقبل فى المعاملات قول الفاسق ) ودخی  
 معاملاتده فاسقك قولى قبول اولنور ( ولا يقبل فى اخبار الديانات الا العدل )  
 دياناتى اخبارده انجق عادل اولان کيمسه نك قولى قبول اولنور ( ولا يجوز

ان ينظر الرجل في الاجنبية الا الى وجهها وكفيها وان كان لا يامن الشهوة لا ينظر  
الى وجهها الا لحاجة ويجوز للقاضي اذا اراد ان يحكم عليها وللشاهد اذا اراد  
الشهادة عليها النظر الى وجهها وان خاف ان يشتهي ويجوز للطبيب ان ينظر  
الى موضع المرض منها ( ودخى رجل اجنبية اولان خاتونك وجهندن  
وكفلرندن ماعدا بر محله نظر ايلمسي جائز اولماز واكر رجل شهوتدن  
امين اولمازسه وجهنه دخى نظر ايتمز مكر بر حاجت ايجون اوله قاضى قجن  
مرأه اوزرينه حكم مراد ايلسه ياخود شاهد عورت اوزرينه شهادت مراد  
ايلسه بونار ايجون مرأه نك وجهنه نظر ايتمز جائز اولور هر قجن اشتهدن  
خوف ايدر لر ايسه ده ومرأه نك موضع مرضنه نظر ايتمز طبيب ايجون  
جائز اولور ( وينظر الرجل من الرجل الى جميع بدنه الا ما بين سرته الى ركبته )  
رجل رجلدن جمله بدننه نظر ايدر لکن كو بکينك ما بينيله ديزينه دك نظر جائز  
اولماز ( ويجوز للمرأة ان تنظر من الرجل الى ما ينظر الرجل اليه منه ) ودخى  
رجل رجلدن نظر ايلديكي محلامه مرأه ايجون نظر ايتمز جائز اولور ( وتنظر  
المرأة من المرأة الى ما يجوز للرجل ان ينظر اليه من الرجل ) رجل رجلدن  
نظر ايلمسي جائز اولان محله عورت عورته نظر ايدر يعنى سره نك ما بينيله  
ديزينه دك عورت محله نظر جائز اولماز ( وينظر الرجل من امته التي  
يجل له وطئها وزوجته الى فرجها ) رجل وطئ حلال اولان جاريه سنك  
وزوجه سنك فرجنه نظر ايتمز جائز اولور ( وينظر الرجل من ذوات  
محارمه الى الوجه والرأس والصدر والساقين والعضدين ولا ينظر الى  
ظهرها وبطنها ولا بأس بان يمس ما جاز ان ينظر اليه منها ) ودخى رجل  
آنه وقز قرنداش وتيزه وحاله سي مثلو ذى رحم محرمنك وجهنه ورأسنه  
وصدرينه وبالدرلرينه وبازولرينه نظر ايدر ظهرينه وبطننه نظر ايتمز وذى  
رحم محرمندن نظر جائز اولان محلامرى مس ايتمكده ضرر يوقدر ( وينظر  
الرجل من مملوكة غيره الى ما يجوز ان ينظر اليه من ذوات محارمه ولا بأس  
بان يمس ذلك اذا اراد الشراء وان خاف انه يشتهي ) رجل ذى رحم  
محرمندن نظر جائز اولان محلامره غيرك مملو كه سندن دخى نظر ايدر قجن شرا  
مراد ايلد كده نظر جائز اولان محلامرى مس ايتمكده ضرر يوقدر هر قجن

اشتهادن خوف ایدر ایسه ده (والخصی فی النظر الی الاجنبیة کالفحل) ودخی  
 خایه سی بوروق اولان کیمسه اجنبیه اولان خاتونه نظر ایتمکده ارکاک کیدر  
 (ولایجوز للمملوک ان ینظر الی سیدته الا الی ما یجوز من الاجنبی النظر الیه منها)  
 ودخی مملوک ایچون سیده سنه نظر ایتمک جائز اولماز لکن اجنبیدن نظر جائز اولان  
 محله سیده سنیدن دخی نظر ایلسه جائز اولور (ويعزل من امته بغير اذنها ولا يعزل  
 عن زوجته الا باذنها) ودخی جاریه سنیدن رجل عزل ایدر جاریه دن اذ نسز  
 وزوجه سنیدن عزل ایتمز مکر زوجه نك اذنیله اوله (ویکره الا احتکار فی اقوات  
 الآدمیین والبهائم اذا کان ذلك فی بلد یضر الاحتکار باهله) بنی آدمک وسائر  
 حیواناتک ارزاقدنه احتکار مکر وه اولور قچن احتکار بر بلده ده اولسه که اول  
 بلده نك اهل یسنه احتکار (۲) ضرر ویرر واکر احتکار اول بلده اهل یسنه ضرر  
 ویرمز سه مکر وه اولماز (ومن احتکر غلة ضیعته او ما جلبه من بلد آخر فلیس  
 بمحتکر) بر کیمسه کندی چفتلکنک غله سنی یاخود بلد آخر دن جلب  
 ایلدیکی نسنه بی صاقلایوب بیع ایلمسه محتکر عد اولماز (ولاینبغی  
 للسلطان ان یسعر علی الناس) ودخی ناس اوزرینه ترخ ویرمک  
 سلطان ایچون لایق اولماز (ویکره بیع السلاح فی ایام الفتنة) ایام  
 فتنه ده سلاح بیع ایتمک مکر وه اولور (ولابأس بیع العصیر من یعلم انه  
 یخذ خمر) اوزوم صویونی خمر اتخاذا ایلمسی معلوم اولان کیمسه یه بیع  
 ایتمکده ضرر یوقدر (وان خاف الامام علی اهل بلد الهلاک اخذ الطعام  
 من المحتکر ویفرق علیهم فاذا وجدوا ردوا مثله) امام بر بلده نك اهل یسی  
 اوزرینه هلاکدن خوف ایلسه محتکر دن طعامی اخذایدوب اهالی  
 اوزرینه تفریق ایدر قچن اهالی طعام بولدقده هر کس اخذ ایلدیکی  
 طعامک مثلنی محتکر اوزرینه رد ایدر

(۲) ودخی احتکار  
 جمع ایدوب صاقلایوب  
 اطلاق اولور

کتاب الوصایا

بو کتاب وصیته دائر مسائل میاننده در (الوصیة غیر واجبه وهی مستحبه)  
 وصیت واجبه دکدر مستحبه در (ولایجوز الوصیة لو ارثه الا ان یجیزها  
 الورثة) وارث ایچون وصیت جائز اولماز مکر ورثه وصیتی اجازه ایلیه  
 (ولایجوز بما زاد علی الثلث واللقائل) ثلاثین زیاده بی وصیت جائز اولماز

وقاتل ایچون دخی وصیت جائز اولماز (ویجوز ان یوصی المسلم للکافر والکافر  
 للمسلم) ودخی مسلم کافر ایچون وکافر مسلم ایچون وصیت ایتمک جائز اولور  
 (وقبول الوصية بعد الموت فان قبلها الموصی له فی حال الحیوة اوردها فذلك  
 باطل) وصیتی قبول ایتمک موتدن صکره در اکر موصی له موصینک حال  
 حیاتنده وصیتی قبول ایلسه یاخودردایلسه باطلدربو کا اعتبار اولنماز (ویستحب  
 ان یوصی الانسان بدون الثلث) ودخی ثلثدن نقصان ایله وصیت ایتمک انسانه  
 مستحب اولور (واذا وصی الی رجل فقبل الوصی فی وجهه فردها فی غیر وجهه  
 فلیس برد وان ردها فی وجهه فهو رد) چن بر کیمسه بر رجلی وصی نصب  
 ایدوب پس وصی موصینک حضورنده وصیتی قبول ایدوب حضورینک  
 غیریده ردایلسه ردایتمش اولماز واکر حضورنده ردایدرسه ردایتمش اولور  
 (والموصی به یملك بالقبول الا فی مسألة واحدة وهی ان یموت الموصی ثم الموصی له  
 قبل القبول فیدخل الموصی به فی ملک ورثته) موصی به قبول ایله مملوک اولور  
 لکن مسئلهء واحدهده اولماز مسئلهء واحدهده اولدرکه موصی فوت اولوب  
 بعده موصی له دخی قبل القبول فوت اوله بوصورنده موصی به موصی لهک  
 وارثلرینک ملکنه داخل اولور (ومن اوصی الی عبد او کافر او فاسق  
 اخرجهم القاضی عن الوصية ونصب غیرهم) بر کیمسه کوله بی یاخود  
 کافر ی یاخود فاسقی وصی طوتسه قاضی انلری وصیتدن اخراج ایدوب  
 غیرینسی نصب ایدر (ومن اوصی الی عبد نفسه وفی الورثة کبار لم تصح  
 الوصية) بر کیمسه کندی کوله سنی وصی اتخاذا ایلسه حالبوکه وارثلری  
 ایچنده کبار اولیجیدر وصیت صحیح اولماز (ومن اوصی الی من یعجز  
 عن القيام بالوصية ضم الیه القاضی غیره) بر کیمسه وصیت ایله قیامدن  
 عاجز اولان کیمسه بی وصی اتخاذا ایلسه قاضی اکا بر غیر ی کیمسه ضم ایدر  
 (ومن اوصی الی اثنين لم یجز لاحدهما دون صاحبه ان یتصرف عند  
 ابی حنیفة ومحمد رحمهما الله تعالی دون صاحبه الا فی شراء کفن المیت وتجهیزه  
 وطعام الصغار وکسوتهم ورد ودیعة بعینها وقضاء دین وتنفيذ وصية بعینها  
 وعتق عبد بعینه والخصومة فی حقوق المیت) بر کیمسه ایکی کیمسه بی وصی  
 اتخاذا ایلسه امام اعظم وامام محمد رحمهما الله عندلرنده بری آخر سنز تصرف



ایتمک جائز اولماز لکن میتک کفتنی شراده و تجهیزده و صغارك طعامنده و انلرك  
 كسوه سنده و بعینها و دیعی بی رد ایتمده و دینی قضاده و بعینها و صیتنی تنفیذده  
 و میتک حقوقنده خصومت ایتمده ایکی و صیدن بری آخر سنز تصرف ایلسه  
 جائز اولور (ومن اوصی لرجل بثلث ماله و لا یرثه الا من بعده و لم یجز الورثة  
 فالثلث بینهما نصفان) بر رجل ایچون مالنك ثلثیه و آخر ایچون دخی مالنك  
 ثلثیه و صیت ایدوب حالبوکه وارثلر اجازت ایلمسه لر بر ثلث ایکیسی بیننده  
 نصفیت اوزرینه اولیجیدر (ومن اوصی لاحدهما بالثلث و لا یرثه الا من بعده  
 فالثلث بینهما ثلثا) بر کیسه ایکی آدمک بری ایچون ثلث و آخر ایچون سدس ایله  
 و صیت ایلسه ثلث انلرك بیننده اثلثا تقسیم اولنور (وان اوصی لاحدهما بجمع ماله  
 و لا یرثه الا من بعده و لم یجز الورثة فالثلث بینهما علی اربعة اسهم عند ابی یوسف  
 و محمد رح و قال ابو حنیفة رح الثلث بینهما نصفان) اگر ایکی کیسه نك بری  
 ایچون جمیع مال ایله و آخر ایچون ثلث مال ایله و صیت ایدوب حالبوکه  
 ورثه اجازت ایلمسه لر امام ابی یوسف و امام محمد رحهما الله عند لرنده  
 ثلث انلرك بیننده درت سهم اوزرینه تقسیم اولنور و امام ابو حنیفه  
 رحه الله بیوردیکه ثلث انلرك بیننده نصفیت اوزرینه در (ولا یضرب  
 ابو حنیفة رحه الله للموصی له بما زاد علی الثلث الا فی المحاباة و السعایة و الدرهم  
 المرسله) امام اعظم رحه الله ثلث اوزرینه زیاده ایله اولان موصی له ایچون  
 ضرب ایتمز (۲) لکن محاباته و سعایتده و دراهم مرسله ده بو اوچ صورتده  
 موصی له بما زاد علی الثلث ایچون ضرب اولنور (ومن اوصی و علیه  
 دین یحیط بماله لم یجز الوصیة الا ان یرأ الغرماء من الدین) بر کیسه و صیت  
 ایلسه حالبوکه انك اوزرنده مالنه احاطه ایدر دین اولیجیدر بو صورتده  
 و صیت جائز اولماز مگر غرما دیندن بری اوله لر (ومن اوصی بنصیب  
 ابنه فالوصیة باطلة وان اوصی بمثل نصیب ابنه جازت فان كان له ابنان  
 فللموصی له الثلث) بر کیسه او غلینك نصیبیه و صیت ایلسه و صیت  
 باطلدر و اگر او غلینك نصیبنك مثیله و صیت ایلسه جائز اولور پس اگر  
 موصی ایچون ایکی ابن اولسه موصی له ایچون ثلث اولیجیدر  
 (ومن اعتق عبدا فی مرضه او باع و حابی او وهب فذلک كله وصیة یعتبر

(۲) امام اعظم رحه الله  
 حضرتلری اهل  
 حساب عندنده  
 مصطلح اولان  
 ضرب ایله تکثیر  
 اجزا ایچون ثلثه  
 ضرب ایدوب ایکی  
 موصی له دن برینه  
 زیاده اعطا ایتمز  
 لکن محاباة و سعایة  
 و دراهم مرسله  
 صورتلرنده و صیت  
 مقداری ثلثدن اعطا  
 ایدر صورت محاباته  
 عمروك حصه سی  
 ثلثك نصفی ایکن  
 ثلثانی اخذ ایلدیکی  
 کی نته کیم شونك  
 بعیدنده اولان  
 حاشیه ده ذکر اولندی

س

محاباتك صورتی اولدر که بر ۳۲۵ رجلك ایکی عبدی اولوب برینک قیمتی اوتوز

درهم و آخرک قیمتی  
التمش درهم اولسه  
پس وصیت ایلسه که  
اول زیده اون درهم  
و آخر عمر وه یکر می  
درهم بیع اولنه حال بو که  
بونلردن ماعدا  
موصی ایچون مال  
اولسه بو صورتده  
وصیت زیدک حقنده  
اون درهم ایله و عمر وک  
حقنده قرق درهم  
ایله در زید ایله عمر وک  
مابیننده ثلث اثلاثا  
تقسیم اولنور یعنی  
اوتوز درهمک یکر می  
درهمی عمر وه و اون  
درهمی زیده و یر یاور  
پس اولکی کوله زیده  
یکر می درهمه بیع  
اولنور اون درهم  
کندی ایچون وصیتدر  
ایکنجی کوله عمر وه  
قرق درهمه بیع اولنور  
ویکر می درهم مزبور  
عمر و ایچون وصیتدر  
عمر و ثلثدن وصیتی  
مقداری اخذ ایلدی  
هرقن وصیت ثلث  
اوزرینه زائد اولور  
ایسه ده سله

من الثالث و یضرب مع اصحاب الوصایا بر کیمسه بر کوله بی مرض حالنده اعتاق  
ایلسه یا خود بیع ایدوب محاباة ایلسه یا خود هبه ایلسه بونلرک جمله سی وصیتدر  
ثلثدن اعتبار اولنور و اصحاب و صایا ایله بیله ضرب اولنور (وان حابا ثم اعتق  
فالمحاباة اولی عند ابی حنیفة رضی الله عنه وان اعتق ثم حابا فهما سواء و قال العتق  
اولی فی المسئلتین) اکر کوله بی محاباة ایدوب بعده آزاد ایلسه امام اعظم رحمه  
الله عندنده محاباة اولی در و اکر اعتاق ایدوب بعده محاباة ایلسه ایکیسی برابر در  
امامین رحمهما الله بیوردیلر که شو ایکی مسئله ده عتق اولی در (ومن اوصی  
بسهم من ماله فله اخس سهام الورثة الا ان ينقص من السادس فیتتم له  
السدس) بر کیمسه مالندن بر سهم ایله وصیت ایلسه موصی له ایچون ورثه نك  
سهملرینک زیاده نقصانی اولیجیدر لکن سدسدن نقصان اولدیغی حالده  
سدس تقسیم اولنور (ومن اوصی بجزء من ماله قبل للورثة اعطوه  
ما شئتم) بر کیمسه مالندن بر جزء ایله وصیت ایلسه ورثه یه دینور که موصی له  
دیله دیککر نسنه بی اعطا ایدک (ومن اوصی بوصایا من حقوق الله  
تعالی قدمت الفرائض منها قدمها الموصی و اخرها مثل الحج و الزکوة  
و الکفارات) بر کیمسه حقوق اللهدن بر آلا می و صایا ایله وصیت ایلسه اول  
وصایادن فرائض تقدیم اولنور اول فرائضی موصی تقدیم ایتسون یا خود  
تأخیر ایتسون اول فرائضده حج و زکات و کفارات مثللو (و ماليس بواجب  
قدم منه ما قدمه الموصی) و صایادن اول نسنه که واجب دکدر موصینک  
تقدیم ایلدیکی نسنه تقدیم اولنور (ومن اوصی بحجة الاسلام احجوا  
عنه رجلا من بلده یحج عنه را کبا فان لم تباع الوصية النفقة احجوا عنه  
من حيث تباع) بر کیمسه حجة الاسلام ایله وصیت ایلسه ورثه موصینک  
بلندن بر رجلی اندن اوتوری را کب اوله رق حج ایتدیر لر و اکر  
وصیت نفقه یه وفا ایتز ایسه وفا ایلدیکی مکاندن حج ایتدیر لر (ومن خرج  
من بلده حاجا فمات فی الطريق و اوصی ان الحج عنه حج من بلده  
عند ابی حنیفة رحمه الله) بر کیمسه حج ایتمکی مراد ایدیجی اولدیغی  
حالده بلده سندن خروج ایدوب پس طریقده وفات ایلسه و کند و سندن  
اوتوری حج اولنغله وصیت ایلسه امام اعظم رحمه الله عندنده کندی

بلده سنده حج اولنور ( ولا تصح وصية الصبي والمكاتب وان ترك وفاء )  
 ودخی صینک و مکاتبک وصیتی صحیح اولماز هرچن مکاتب بدل کتابته  
 وفا ایده جک مال ترک ایدر ایسه ده ( ویجوز للموصی الرجوع عن الوصية  
 فاذا صرح الرجوع بالقول او فعل ما يدل على الرجوع كان رجوعا ) موصی ایچون  
 وصیتدن رجوع ایتمک جائز اولور پس چن رجوعی قول ایله تصریح ایلسه  
 یاخود رجوع اوزرینه دلالت ایدر بر نسنه ایلسه رجوع ایتمش اولور  
 ( ومن جحد الوصية لم یکن رجوعا ) بر کیمسه وصیتی انکار ایلسه انکار رجوع  
 اولماز ( ومن اوصی لجزایره فهم الملائقون عندابی حنیفة رضی الله تعالی عنه )  
 بر کیمسه قومشولری ایچون وصیت ایلسه امام اعظم رضی الله تعالی عنه عندنده  
 ملاصق اولانلر مراد اولور ( ومن اوصی لاصهاره فالوصية لكل ذی رحم  
 محرم من امرأته ) بر کیمسه اصهاری ایچون وصیت ایلسه وصیت زوجه سنک  
 ذی رحم محرملرینک کافه سی ایچوندر ( ومن اوصی لاختانه فالختن  
 زوج کل ذات رحم محرم منه ) بر کیمسه داماد لری ایچون وصیت ایلسه  
 کریمه سی و همشیره سی مثللو ذی رحم محرملرینک جمله سنک زوجی مراد  
 اولنور ( ومن اوصی لاقربائه فالوصية للاقرب فالاقرب من کل ذی رحم محرم  
 منه لا یدخل فیهم الوالدان والولد ویكون للابنین فصاعدا ) بر کیمسه اقرباسی  
 ایچون وصیت ایلسه پس وصیت ذی رحم محرمدن اقرب اولان کیمسه لر  
 ایچوندر اقرباده والدین وولد داخل اولمازلر و بو وصیت ایکی وایکیدن زیاده  
 ایچون اولور ( واذا اوصی بذلك وله عمان وخالان فالوصية لعمیه دون خالیه  
 عندابی حنیفة رحمه الله وان كان له عمر وخالان فللمع النصف وللخالان النصف  
 وقالوا الوصية لكل من ینسب الی اقصى اب له فی الاسلام ) ودخی چن اقرباسی  
 ایچون وصیت ایله کده حالبوکه ایکی عمیسی وایکی خالی اولیجیدر بو صورتده  
 وصیت امام اعظم رحمه الله تعالی عندنده عمیاری ایچوندر داییلاری  
 ایچون دکلدر واکر بر عمیسی وایکی دایسی اولسه نصفی عم ایچون و نصفی  
 خالین ایچوندر امامین رحمهما الله بیوردیلر که وصیت اسلامده نهایت  
 ایه نسبت اولنلرک بالجمله سی ایچوندر ( ومن اوصی لرجل بثلاث دراهمه  
 او ثلث غنمه فهلك ثلثا ذلك وبقی ثلثها وهو ینخرج من ما بقی من ماله فله

جميع ما بقى ) بر كيمسه بر رجل ايچون در همارينك يا خود غنمارينك ثلثيله  
 وصيت ايلسه پس مذ كورك ايكي ثلثي هلاك اولوب بر ثلثي باقى قالسه حالبو كه  
 هلاك اولميان ثلث سائر مالندن باقى قلانك ثلثندن چيقمق ممكن اولور بو صورتده  
 دراهمدن يا خود اغنامدن باقى قلانك جميعيسى رجل ايچوندر ) وان اوصى  
 بثالث ثيابه فهلك ثلثاها وهو يخرج من ثلث ما بقى من ماله لم يستحق الا ثلث ما بقى  
 من الثياب ) اكر ثيابنك ثلثيله وصيت ايدوب پس ثيابك ايكي ثلثي هلاك اولسه  
 حالبو كه هلاك اولميان ثلث سائر مالندن باقى قلانك ثلثندن چيقمق ممكن اولور  
 بو صورتده موسى له بر نسنهيه مستحق اولماز آنجق ثيابدن باقى قلانك ثلثه  
 مستحق اولور ) ومن اوصى لرجل بالف درهم وله مال عين ودين فان خرج  
 الالف من ثلث العين دفعت الى الموصى له وان لم يخرج دفع اليه ثلث العين وكما  
 خرج شىء من الدين اخذ ثلثه حتى يستوفى الالف ) بر كيمسه بر رجل ايچون  
 بيك درهم ايله وصيت ايدوب حالبو كه اول كيمسه ايچون عين ودين اولان مالى  
 اوليجيدرا كرو صيت اولنان بيك درهم عينك ثلثندن چيقارسه موسى له دفع  
 اولنور واكر چيقماز ايسه عينك ثلثي ينه موسى له دفع اولنوب وهر نه  
 زمان كه ديندن بر نسنه چيقه انك ثلثي اخذ اولنوب موسى له دفع اولنور  
 تا كه بيك درهم تمام اولانه دك ) ويجوز الوصية للحمل وبالحمل اذا وضع لاقبل  
 من ستة اشهر من يوم الوصية ) ودخى اناسى قرننده اولان چوجق ايچون  
 بر نسنه وصيت ايتك جائز اولور دخى جاريه سنك قرننده اولان چوجقى  
 آخر ايچون وصيت ايتك جائز اولور اكر وصيت كونندن اعتبارا آلى  
 ماهدن اقلده چوجق دنيايه كلورسه ) وان اوصى لرجل بجزارية الاحامها  
 صحت الوصية والاستثناء ) اكر بر رجل ايچون بر جاريه يي وصيت ايدوب حملنى  
 استثناء ايلسه وصيت دخى استثناء صحيح اولور لر ) ومن اوصى لرجل بجزارية  
 فولدت بعد موت الموصى قبل ان يقبل الموصى له ولدا ثم قبل وها يخرج جان  
 من الثلث فهما للموصى له وان لم يخرج من الثلث ضرب بالثلث فاخذ ما حصته  
 منهما جميعا فى قول ابى يوسف ومحمد رحمهما الله وقال ابو حنيفة رحمه الله  
 يأخذ ذلك من الام فان فضل شىء اخذه من الولد ) بر كيمسه بر رجل ايچون  
 بر جاريه وصيت ايدوب موسى فوت اولدقن صكره وموصى له قبول

ایتمزدن اول جاریه بر ولد کتور سه بعده موصی له قبول ایلسه حالبو که انلر  
 ثلثدن چیقملری ممکندر بوصولده جاریه و ولدی موصی له ایچوندر واکر  
 آنلر ثلثدن چیقملری ممکن اولمازسه ثلث مضروب اولور و موصی له امامین  
 حضر تلیزینک قولنده جاریه و ولدن حصه سنی اخذایدن امام اعظم رحمہ اللہ  
 بیوردیکه جاریه دن حصه سنی اخذایدن اکر بر نسنه آرتارسه آنی ده ولدن  
 اخذایدن (ویجوز الوصیة بخدمة عبده و سکنی داره سنین معلومة ویجوز بذلك  
 ابدا فاذا خرجت رقبة العبد من الثلث سلم الیه للخدمة وان کان لامال له غیره  
 خدم للورثة یومین وللموصی له یوما فان مات الموصی له عادالی الورثة) ودخی  
 کوله سنک خدمتیله و معلومه اولان سنه لرده دارده ساکن اولغله وصیت  
 جائز اولور و مذکور ایله وصیت ابدی اوله رق دخی جائز اولور اکر کوله نک  
 رقبه سی ثلثدن چیقارسه کوله خدمت ایتمک ایچون موصی لهه تسلیم اولنور  
 واکر موصینک کوله دن ماعدا مالی اولمازسه ایکی کون ورنه یه و بر کون موصی له  
 ایچون خدمت ایدر اکر موصی له فوت اولورسه کوله ورنه یه عودت ایدر  
 (وان مات الموصی له فی حیوة الموصی بطلت الوصیة) اکر موصی له موصینک حال  
 حیاتنده فوت اولورسه وصیت باطل اولور (واذا اوصی لاولاد فلان  
 فالوصیة بینهم الذکر والانثی فیها سواء) چن فلانک اولادی ایچون وصیت  
 ایلدکده وصیت اولاد بیننده اولیجیدر ذکور وانات وصیتده برابردر  
 (ومن اوصی لورثة فلان فالوصیة بینهم للذکر مثل حظ الانثیین) بر کیمسه فلانک  
 ورثه سی ایچون وصیت ایلسه وصیت ورثه بیننده للذکر مثل حظ الانثیین  
 اولیجیدر (۲) (ومن اوصی لزید و عمر و بثلاث ماله فاذا عمر و میت فالثلث کله  
 لزید) بر کیمسه زید و عمر و ایچون مالنک ثلثی وصیت ایدوب ناکاه ظاهر  
 اولسه که عمر و میتدر بوصولده ثلثک کافه سی زید ایچوندر (وان قال ثلث  
 مالی بین زید و عمر و وزید میت کان لعمر و نصف الثلث) اکر دیسه که مالک  
 ثلثی زید ایله عمر و بیننده اولیجیدر حالبو که زید میتدر بوصولده ثلثک  
 نصفی عمر و ایچوندر (ومن اوصی بثلاث ماله و لامال له ثم اکتسب مالا استحق  
 الموصی له ثلث ما یملکه عند الموت) بر کیمسه مالنک ثلثیله وصیت ایدوب  
 حالبو که اول کیمسه ایچون مال یوقدر بعده مال کسب ایلسه موت عندنده  
 مالک اولدیغی نسنه نک ثلثنه موصی له مستحق اولور

(۲) للذکر مثل  
 حظ الانثیین دن  
 مراد اولدر که ایکی  
 قادینک الاجنی  
 حصه نک بر مثلی  
 ارکک ایچون ویریلور  
 لمصححه طاهر

## کتاب الفرائض

پو کتاب علم فرائضه دائر مسائل بیاننده در (المجمع علی توریثهم من الذکور  
 عشرة الابن وابن الابن وان سفل والاب والجد وان علا والاخ وابن الاخ  
 والعم وابن العم والزوج ومولی النعمة) ذکور دن توریثی اوزر لرینه متفق  
 علیه اولان طائفه اوندرا اولابری میتک اوغلی ایکنجی اوغلینک اوغلیدر  
 هرچن سافل اولور ایسه ده اوچنجی میتک باباسیدر دردنجی دده در هرچن  
 عالی اولور ایسه ده بشنجی اخ در تنجی قرداش اوغلیدر یدنجی عمدر سکننجی  
 عمی اوغلیدر طقوزنجی زوج واونجی مولای عتاقه یعنی معتقدر (ومن الاناث  
 سبع البنات و بنت الابن والام والجدة والاخت والزوجة ومولاة النعمة) ودخی  
 انان دن توریثلری اوزرینه جمع اولنان طائفه یدیدر بری بنت وایکنجی اوغل  
 قزی و اوچنجی ام دردنجی جده بشنجی اخت تنجی زوج یدنجی مولاة  
 العتاقه یعنی معتقدر (ولایرث اربعة المملوك والقاتل من المقتول والمرتد واهل  
 الملتین) درت کیمسه وارث اوله ماز بری مملوک اولان کیمسه در ایکنجی قاتلدر که  
 مقتولدن وارث اوله ماز اوچنجی العیاذ بالله مرتددر دردنجی ایکی ملت اهلیدر  
 مثلذمی اسلامدن و اسلام ذمیدن وارث اوله ماز (والفروض المحدودة  
 فی کتاب الله تعالی ستة النصف والرابع والثلثان والثلث والسدس) ودخی  
 کتاب اللهده مقدره اولان فرضلر التیدر نصف ربع ثمن بو اوچنه نوع اول  
 دینور ثلثان ثلث سدس در بو اوچنه نوع ثانی دینور (فالنصف فرض خمسة البنات  
 و بنت الابن اذا لم یکن بنت الصلب والاخت لاب وام والاخت لاب اذا لم یکن  
 اخت لاب وام والزوج اذا لم یکن للمیت ولد ولا ولد ابن) پس نصف بش کیمسه نک  
 فرضیدر بنت در و بنت الابن در بنت صلیبه اولمدینی وقتده و بری انا و بابا  
 بر قز قرداشدر و بری بابا بر قز قرداشدر انا و بابا بر قز قرداش اولمدینی وقتده  
 و بریده زوجدر میت ایچون ولد و ولد ابن اولمدینی وقتده (والربع فرض اثینین  
 الزوج مع الولد او ولد الابن والزوجات اذا لم یکن للمیت ولد ولا ولد ابن)  
 ربع ایکی کیمسه نک فرضیدر زوجک فرضیدر ولدایله یا خود ابنک ولدایله  
 بیله بولنور ایسه و برده زوجاتک فرضیدر میت ایچون ولد و ولد ابن  
 اولمدینی وقتده (والثلث فرض الزوجات مع الولد او ولد الابن) ودخی

بمن زوجاتك فرضيدر ولد ياخود ولد ابن ايله بيله بولور لرسه ( والثلاثان  
 فرض اثنين فصاعدا ممن فرضه النصف الا الزوج ) ودخى ثلثان زوجدن  
 ماعدا فرضى نصف اولان طائفه دن ايكي وايكيدن زياده اولان كيمسه لرك  
 فرضيدر مثالبنت ايكي ياخود ايكيدن زياده اولورسه فرضى ثلثاندر باقيلر  
 بونك اوزرينه قياس اولنور ( والثالث للام اذا لم يكن للميت ولد ولا ولد ابن  
 ولا اثنان من الاخوة والاخوات فصاعدا ويفرض لهما في مسألتين ثلث مايبقى  
 بعد فرض الزوج والزوجة وهما زوج وابوان او الزوجة وابوان وهو لكل اثنين  
 فصاعدا من ولد الام ذكورهم واناثهم فيه سواء ) ودخى ثلث انانك فرضيدر  
 ميت ايچون ولد وولد ابن واخوه واخواتدن ايكي وايكيدن زياده اولمديغى  
 وقتده وام ايچون ايكي مسئله ده زوج وزوجه نك فرضندن ماعد ثلث مايبقى  
 فرض قلنور اول ايكي مسئله ده زوج ايله ابوين ياخود زوج ايله ابوين در دخى  
 ثلث ولد امدن ايكي وايكيدن زياده نك فرضيدر ولد امك ذكورى واناثى ثلثه  
 برابر در ( والسدس فرض سبعة لكل واحد من الابوين مع الولد او ولد الابن  
 وللأم مع الاخوة والاخوات وللجدات وللجد مع الولد ولبنات الابن مع البنات  
 الصلب وللاخوات لاب مع الاخت لاب وام ولواحد من ولد الام ) ودخى  
 سدس يدى كيمسه نك فرضيدر اولابوينندن هر بر لر ينك فرضيدر ولد وولد ابن  
 ايله بيله بولند قلرى وقتده دخى امك فرضيدر اخوه واخوات ايله بولنورسه  
 دخى جدات وجدك فرضيدر ولد ايله بيله اولور لرسه دخى بنت صلب ايله بيله بنات  
 ابنك فرضيدر دخى اناو بابا بر قز قز نداشى ايله بيله بابا قز قز نداشرك فرضيدر دخى  
 ولد امدن بر ك فرضيدر ( وتسقط الجدات بالام والجدوا الاخوة والاخوات بالاب )  
 ودخى جدات ام ايله ساقط اولور لر وجد واخوه واخوات اب ايله ساقط  
 اولور لر ( ويسقط ولد الام باربعة بالولد وولد الابن والجد والاب ) ودخى  
 آنا بر قز نداشردرت كيمسه ايله ساقط اولور لر ولد ايله وولد ابن ايله وجد ايله  
 واب ايله ( واذا استكملت البنات الثلثين سقط بنات الابن الا ان يكون  
 بازائهن او اسفل منهن ابن ابن فيعصبهن ) فچن بنات صلب ثلثينى تماما  
 اخذ ايلد كده بنات ابن ساقط اولور لر مكر بنات ابنك از اسنده ياخود  
 انلردن اسفنده اوغل اوغلى اوله بوسورتده اوغلان قز لرى عصبه قيلار

وإذا استكملت الاخوات لاب وام الثلثين سقط الاخوات لاب الا ان يكون  
معهن اخ لهن فيعصبهن ) قن انا و بابا بر قزقر نداشدر ثلثان اخذ ايلد كده  
فقط بابا بر قزقر نداشدر ساقط اولور لر مكر انلرايله بييله انلرك ار قزقر نداشدرى  
اوله بوضورتده بابا بر قزقر نداشدر قزقر نداشدريله بييله عصبه اولور لر

باب العصبات

كله جكده ذكر اولنان عصبه يه دائر مسائل بياننده در ) اقرب العصبات البنون  
ثم بنوهم ثم الاب ثم الجد ثم بنو الاب وهم الاخوة ثم بنو الجد وهم الاعمام ثم  
بنو اب الجد ) عصباتك اقربى ميتك او غلارى بعده او غلارك او غلارى  
وانلرد نصكره اب وانلرد نصكره جد صحيح وانلرد نصكره ابك او غلارى وانلرده  
قزقر نداشدر در وانلرد نصكره جدك او غلارى كه انلرده اعمامدر و بنولرد نصكره  
جدك باباسنك او غلارىدر ) واذا استوى بنو الاب فى درجة فاوليهم من كان  
لاب وام ) قن ابك او غلارى بر درجده مساوى اولدقده انلرك اولى سى  
انا بابا بر اولان كيمسه لر در ) والابن وابن الابن والاخوة يقاسمون اخواتهم  
لذكر مثل حظ الاثنيين ومن عداهم من هو لا ينفرد بالميراث ذكورهم  
دون اناتهم ) ودخى اوغل و اوغل اوغلى وار قزقر نداشدر قزقر نداشدريله لذكر  
مثل حظ الاثنيين مقاسمه ايدر لر عصباتدن ذكر اولنانلرك ماعداسى اولان  
كيمسه لر ذكورى ميراث ايله منفرد اولوب انانته حصه يوقدر اولاد  
اخوه اولاد جد مثلوا ) واذا لم يكون للميت عصبه من النسب فالعصبه  
هو المولى المعتق ثم الاقرب فالاقرب من عصبه المولى ) قن ميت ايجون  
نسب بدن عصبه بولنمدقده بوضورتده عصبه مولاي معتقدر وانلرد نصكره  
مولاي عتاقه نك عصبه سندن اقرب اولان كيمسه لر در يعنى معتقك عصبه  
ذكوريدر ) ولا تراث المرأة بالولاء الا لمن اعنتت ) ودخى مرأه ولا سبيله  
وارث اولماز آنجق آزاد ايلديكى كيمسه دن وارث اولور

باب الحجب

بواب حجه دائر مسائل بياننده در ) وتحجب الام من الثلث الى السدس  
بالولد او ولد الابن او باخوين او اختين فصاعدا ) ودخى ام ولد ايله  
ياخود ولداين ايله ياخود اخوين ايله ياخود اختين واختين دن زياده



ايه ثلثدن سدسه حجب اولنور (والفاضل عن فرض البنات لبني الابن  
واخواتهم للذكر مثل حظ الانثيين) ميتك بناتك فرضندن آرتان نسنه  
اوغلينك اوغللري وقزلري ايجوندر للذكر مثل حظ الانثيين تقسيم اولنور  
(والفاضل عن فرض الاخوات للاب والام للاخوات والاخوة من الاب للذكر  
مثل حظ الانثيين) ودخي لاب وام اخواتك فرضندن باقي قلان نسنه  
فقط اب طرفندن اولان قزقر نداشلري واركلق قزنداشلري ايجوندر للذكر  
مثل حظ الانثيين تقسيم اولنور (واذا ترك بنتا وبنات ابن وبنى ابن فللبنت النصف  
والباقي لبني الابن واخواتهم للذكر مثل حظ الانثيين) قچن ميت برقزى  
واوغلينك قزلرى و اوغللرى ترك ايلسه تركه نك نصفى قزى ايجون  
وباقيسى اوغلينك اوغللرى وقزلرى ايجوندر للذكر مثل حظ الانثيين  
تقسيم اولنور (٦) وكذا الفاضل عن فرض الاخت لاب وام لبني الاب  
وبنات الاب للذكر مثل حظ الانثيين) ينه بوياجه انا و بابا بر اختك فرضندن  
باقي قلان بنى الاب وبنات الاب ايجوندر للذكر مثل حظ الانثيين تقسيم  
اولنور (ومن ترك ابى عم احدهما اخ لام فالاخ السدس والباقي بينهما)  
برميت بر عميسنك ايكي اوغلنى ترك ايلسه حالبوكه انلردن برى ميت ايجون  
انا بر قزنداشر پس بوضورتده انا بر قزنداشر ايجون سدس اوليجيدر  
باقي ينه ايكيسى بيننده نصفيت اوزرينه اوليجيدر زيرا اول برى ايجون  
ايكى جهندن قرابت اولديغندن (٧) والمشاركة اى تترك المرأة زوجها واما  
واخوة من ام واخوة من اب وام فللزواج النصف وللأم السدس وللأخوة  
من الام الثلث ولاشئ للاخوة للاب والام) ودخي مسئله مشتركة  
اولدرکه مرأه بر زوجنى و برامنى واناسى طرفندن اولان قزنداشرى  
وباباسى واناسى طرفندن اولان قزنداشرى ترك ايلسه پس زوج ايجون  
نصف وام ايجون سدس وانا بر قزنداشرى ايجون ثلث اوليجيدر  
بابا وانا بر قزنداشرى ايجون بر نسنه يوقدر امده مشترك اولدقلىرندن  
مسئله مشتركة دينلدى

باب الرد

(والفاضل عن فرض ذوى السهام اذا لم يكن عصبه مردود عليهم بقدر سهامهم  
الا على الزوجين) ودخي ذوى السهامك فرضندن ارتوب وباقي قلان

(۶)

۱		۱
فی		نصف
اصلہ		
۰۲	واربع	اخذت لاب وام وثلثة
۱۰	بنات	ابناء ۱۰
۲۰	لاب	لاب
	۴	۶

(۷)

مسئله مشترکہ

۳	۱	۳
ثلث	سدس	نصف
اصلہ		
۶	زوج ام اخوه	لاب
	وام	لام

عصبه بولندینی صورتده ذوی السهام اوزرینه سهماری مقدار یله ردا اولنور  
 لکن زوج و زوجه اوزرلرینه ردا اولنماز (ولایرث القاتل من المقتول)  
 عاقل و بالغ اولان قاتل مقتولدن وارث اولماز (والکفر کله ملة واحدة  
 يتوارث اهله ولايرث المسلم من الکافر ولا الکافر من المسلم) ودخی کفرک  
 جمله سی ملت واحده در اهل کفر بری برلرینه وارث اولور لر و مسلم کافر دن  
 و کافر مسلم دن وارث اوله مازلر (ومال المرثه لورثة من المسلمین وما اکتسبه  
 فی حال رده فیء) ودخی العیاذ بالله مرثه اولان کیمسه نیک مالی مسلم لر دن  
 اولان وارث لری ایچوندر اول نسنه که ردت حالنده آنی کسب ایتدی  
 مال غنیمتدر (واذا غرق جماعة اوسقط علیهم حائط فلم یعلم من مات منهم  
 اولان مال کل واحد منهم للاحیاء من ورثته) چن برجماعت صویه غرق  
 اولسه یا خود انلرک اوزرینه دیوار ساقط اولسه پس انلر دن قنغیسی اول  
 فوت اولدینی معلوم اولسه بو صورتده انلر دن هر برلرینک مالی ورثه لرندن  
 اولان اخیالر ایچوندر یعنی بعضیسی بعضیسنه وارث اولماز (واذا اجتمع  
 فی المجوسی قرابتان لو تفرقتا فی شخصین ورث احدهما مع الآخر فانه یرث  
 بهما جمیعا) چن مجوسیده ایکی قرابت جمع اولوب اولیه قرابتلر که اکر  
 ایکی کسنه ده تفرق ایلسه لر اول ایکی کسنه نیک بری آخر ایله بیله وارث  
 اولوردی بو صورتده مجوسی جمیعا ایکی قرابت ایله وارث اولور (ولایرث  
 المجوسی بالانکحة الفاسدة التي تستحلونها فی دینهم) ودخی مجوسیلر  
 کندی دینلرنده حلال اعتقاد ایلدکاری نکاح فاسدلریله وارث اوله مازلر  
 (وعصبه ولد الزنا وولد الملاعنة مولى امهما) ولد زنا وولد ملاعنه نیک  
 عصبه لری انالرینک عصبه لری و مولیلریدر (ومن مات وترك حملا وقف ماله  
 حتی تضع امرأته فی قول ابی حنیفة رحمه الله تعالی) بر کسنه فوت اولوب  
 زوجه سنی حامله اوله رق ترک ایلسه امام اعظم حضر تلرینک قولنده مالی  
 توقیف اولنوب و تقسیم اولنماز تا که مرأه حملی وضع ایلیه نه دک (والجد  
 اولی بالمیراث من الاخوة عند ابی حنیفة رحمه الله وقالوا یقاسم مالم تنقصه المقاسمة  
 من الثلث) ودخی امام اعظم رحمه الله عندنده میتک جدی قرداشلرندن میراثه  
 اولی والیقدر لکن امامین رحمهما الله بیوردیلر که جد اخوه ایله مقاسمه

ایدر مادامکه مقاسمه جده نلندن نقصان ایتمدی اگر جده مقاسمه ضرر  
ویررسه جمیع مالک ثلثی اخذایدر (واذا اجتمع الجدات فالسدس لاقر بهن)  
چن جدات جمع اولدقده پس سدس جدانک اقربنی ایچوندر (ویحجب  
الجدامه) جدکندی اناسنی حجب ایدر (ولا ترث ام اب الام) میتک اناسنک  
باباسنک اناسنی وارث اوله ماز جدۀ فاسده اولوب ذوی الارحامدن اولدیغیچون  
(وکل جدۀ تحجب امها) ودخی هر جده کندی اناسنی حرمان ایله حجب ایدر

باب ذوی الارحام

(واذا لم یکن للمیت عصبه ولا ذو سهم ورثه ذووا الارحام وهم عشرة  
ولد البنت وولد الاخت وبنات الاخ وبنات العم والخال والخاله واب الام  
والعم لام والعمه وولد الاخ للام ومن اولی بهم) چن میت ایچون عصبه  
واصحاب فرائضدن برکیمسه بولنمدیغی صورتده اول میت ذوی الارحام  
وارث اولور ذوی الارحامک عددی اوندر متتده ذکر اولنمدیغی  
مثلاو (واولیهم من کان من ولد المیت ثم ولد الابوین او احدهما وهم  
بنات الاخوة واولاد الاخوات ثم ولد ابوی ابویه او احدهما وهم الاخوال  
والخالات والعمات) ودخی ذوی الارحامک اولاسی میتک ولدینک  
طرفندن اولان کیمسه لر در اولاد بنت مثلاو اندن صکره میتک اناسنک  
وباباسنک یاخود انلرک برینک ولدینک طرفندن اولان کیمسه لر در  
آنلرده بنات الاخوه واولاد اخواتدر وبوندن صکره میتک اناسنک وباباسنک  
باباسی و اناسی یاخود انلرک برینک ولدیری طرفندن اولان کیمسه لر در که  
آنلرده اخوال و خالات و عماتدر (فاذا استوی وارثان فی درجه واحدة فاولیهم  
من اولی بوارث) چن ذوی الارحامدن ایکی طائفه بر درجه ده مساوی  
اولسه لر آنلرک اولیسی وارث ایله نسبت اولنان کیمسه در مثلا بر رجل  
فوت اولوب برعمیسنک قزینی و برده عمه سنک اوغانی ترک ایلسه مالک  
جمله سی عمیسنک قزی ایچوندر عصبه ولدی اولدیغندن (واقربهم  
اولی من ابعدهم واب الام اولی من ولد الاخ للام والاخت) ذوی  
الارحامک اقربنی ابعندن اولی در وانانک باباسی لام اخک ولدندن  
واختک ولدندن اولی در (والمعتق احق بالفاضل عن سهم ذوی السهام



۳۳۵ صحیفه نومروسی

۱ ۲

قی ثلاثان

اصلہ

وعم بنتین

۳ ۱

قی ربع

اصلہا

و عصبہ ۴ زوجہ

۲ ۱

نصف ربع

اصلہا

و بنت ۴ زوج

۷ ۱

قی ثمن

اصلہ

ابن ۸ زوجہ

۴ ۱

نصف ثمن

اصلہ

و بنت ۸ زوجہ

۳

من ذوی الارحام اذا لم یکن عصبه سواه ) ودخی معتق اصحاب فرائضك  
 فرضندن باقی قلاله ذوی الارحامدن اولان الیقدر ما عدا عصبه نسبه او لمدیغی  
 وقتده ( ومولی الموالاة یرث ) ودخی مولای موالاة وارث اولور یعنی بر ذمی  
 یاخود بر حربی برر جلك عندنده اسلامی قبول ایدوب انی ولی قیلسه و عقد  
 موالاة ایلسه بعده اول کیمسه فوت اولوب ر جلدن غیرى وارث بولنسه ر جل  
 اول کیمسه یه وارث اولور ( و اذا ترک المعتق اب مولاہ و ابن مولاہ فماله لابن  
 عندهما وقال ابو یوسف رحمه الله الاب السدس والباقی لابن ) چن آزاد  
 اولمش کوله فوت اولوب سیدینک باباسنی و برده سیدینک او غانی ترک  
 ایلسه امامین رحمهما الله عندنده کوله نک مالی ابن ایچوندر و امام  
 ابی یوسف رحمه الله بیوردیکه اب ایچون سدس اولیچیدر باقی ابن ایچوندر  
 ( فان ترک جد مولاہ و اخ مولاہ فالمال للجد عند ابی حنیفة رحمه الله  
 و قالاهو بینهما ) اکر معتق سیدینک جدنی و برده سیدینک قرنداشنی  
 ترک ایلسه امام اعظم رحمه الله عندنده مال جد ایچوندر امامین رحمهما الله  
 تعالی بیوردیلرکه مالی ایکیسی بیننده در مقاسمه ایدر لر ( و لایباع الولاء  
 و لایوهب ) ودخی و لاء بیع اولنماز و هبه دخی اولنماز

باب حساب الفرائض

( اذا کان فی المسئلة نصف و نصف او نصف و ما بقی فاصلها من اثنين ) چن  
 مسئلهده ایکی نصف بولنسه یاخود بر نصف و برده باقی بولنسه پس اصل  
 مسئله ایکیدن کلور زوج ایله اخت لاب و ام مثللو ( و اذا کان فیها ثلث  
 و ما بقی او ثلثان و بقی فاصلها من ثلثة ) چن مسئلهده بر ثلث و برده باقی بولنسه  
 یاخود ثلثان و باقی بولنسه پس اصل مسئله او چدن کلور ( و ان کان فیها ربع  
 و ما بقی او ربع و نصف فاصلها من اربعة ) و اکر مسئلهده ربع و باقی یاخود  
 ربع و نصف بولنسه اصل مسئله درتدن کلور حاشیهده تصویر اولندیغی  
 مثللو ( و ان کان فیها ثمن و ما بقی او ثمن و نصف فاصلها من ثمانية ) اکر  
 مسئلهده ثمن و باقی یاخود ثمن و نصف بولنسه اصل مسئله سکزدن کلور  
 ( و ان کان فیها نصف و ثلث او نصف و سدس فاصلها من ستة ) اکر مسئلهده نصف

وثالث ياخود نصف و سـدس بولنسه اصل مسئله التيدن كلور ( وتـعول  
 الى سبعة وثمانية وتسعة وعشرة ) ودخى مخارجـدن سـتـه يدى به وسـكـزه  
 وطقوزـه واونـه شـفـعا و تراـعـول ايدر ( واذا كان مع الربع ثالث او سدس فاصلها  
 من اثني عشر ) فـن ربع ايله ثلث ياخود سدس بولندقدـه اصل مسئله اون  
 ايـكـيدن كلور زوجه ايله ام مثلـو ( وتـعـول الى ثلثة عشر وخمسة عشر وسبعة  
 عشر ) ودخى مخارجـدن اثني عشر اون او چه واون بشه واون يدى به عول ايدر  
 ( واذا كان مع الثمن سدس او ثلثان فاصلها من اربعة وعشرين وتـعـول الى سبعة  
 وعشرين ) فـن ثمن ايله برابر سدس ياخود ثلثان بولندقدـه مسئله يكرمى  
 درتـدن كلور و مسئله منبريه ده يكرمى يدى به عول ايدر زوجه و ابنتين و ابوين  
 مثلـو ( واذا انقسمت المسئلة بين الورثة فقد صحت ) فـن مسئله ورثة  
 بيننده منقسمه اولديغى صورته تحقيق مسئله تصحيح اولمش اولدى  
 ( وان لم تنقسم سهام فريق منهم عليهم فاضرب عددهم فى اصل المسئلة  
 وعولها ان كانت عائلة فماخرج صحت منه المسئلة كامرأة واخوين للمرأة  
 الربع سهم وللأخوين مابقي وهو ثلثة لا تنقسم عليهما فاضرب اثنين  
 فى اصل المسئلة تكون ثمانية ومنها تصح المسئلة ) اكر ورثه دن بر طائفه نك  
 سهامى كنديلرى اوزرينه منقسمه اولماز ايسه اول طائفه نك عددلرني  
 اصل مسئله به ضرب ايدرسك عولنه ضرب ايدرسك اكر مسئله عائلة  
 اولورسه پس هر نه خارج اولورسه مسئله اندن تصحيح اولنور زوجه  
 واخوين مثلـو زوجه ايچون ربع اوليجيدر واخوين ايچون مابقي  
 اوليجيدر اوده او چادر اخوين اوزرينه منقسم اولماز بو صورته ايكي بي  
 اصل مسئله به ضرب ايدرسك سـكـز اولور واندن مسئله صحيح اولور  
 ( وان وافق سهامهم عددهم اضرب وفق عددهم فى اصل المسئلة كامرأة  
 وستة اخوة للمرأة الربع وللأخوة مابقي وهو ثلثة لا ينقسم على عددهم  
 ولكن يوافق ما فى ايديهم عدد رؤسهم بالثلث فاضرب ثلث عددهم وهو اثنان  
 فى اصل المسئلة يكون ثمانية ومنها تصح ) اكر ورثه دن بر طائفه نك عدد  
 رؤسارى سهملرينه موافقت ايدرسه عددلرينك وفقنى اصل مسئله به  
 ضرب ايدرسك بر زوجه وآتى قرانداش مثلـو مرأه ايچون ربع



۳۳۶ صحیفہ نومبر و سنی

مسئلہ منبریہ

۴	۴	۱۶	۳
سدس	سدس	ثلاثان	ثمن
اصلہ			

زوجہ بنتین ام اب ۲۴  
تعول الی

۲۷

مسئلہ عائله

۴	۳
ثلاثان	انصف
اصلہ	

۶	ثلث اخوات	زوج
۷	لام و اب	۹
۳	۱۲	
<hr/>		
۲۱		

۳	۱
قی	ربع
اصلہ	

۴	ستہ اخوه	زوجہ
۲	۶	۲
<hr/>		
۸		

٣٣٧ صحيفه نومروسي

٢	ف	صورت تماثل
٢	ف	
١		٣
ربع	قي	
----- اصله		
٤		زوجتين واخوين
٢	٦	٢
-----		
٨		
٢	ف	صورت تداخل
٤	ف	

٣	١	
ربع	قي	
----- اصلها		
٤		اربع زوجات اخوين
٤	١٢	٤
-----		
١٦	٦	١
٦	ف	١٢ صورت توافق
٤	ف	
١	٢	١
ربع	نصف	قي
----- اصله		
٤		اربع زوجات اخت ستة اعمام
١٢	١٢	٢٤
١٢	٢	٣
-----		
٤٨		

٣٣٧ صحيفه نومروسي

٣	ف	صورت تبين
٥	ف	١٠
٢	ف	
٢	٢	٤
ربع	سدس	ثلث
----- اصله		
١٢		زوجتين خمس جدات ثلثة اخوة وعم
٣٠	٩٠	لام ٢٠ ٦٠ ٩٠
-----		
٣٦٠	١٢٠	٤٠ ١٢ ٤٥
-----		
	٤٠	

اوليجيدر باقيسى اخوه ايجوندر اوج سهم اولديغندن عددلرى اوزرينه  
منقسم اولماز لکن يديلرنده اولان سهملر ايله عدد رؤسلرى موافقه بالثلث  
ايله موافق اولور پس عدد رؤسلرينك ثلثي كه اوچدر اصل مسئلهيه  
ضرب ايدرسك سكر اولور واندن مسئله صحيح اولور ( فان لم تنقسم  
سهم فريقين او اكثر فاضرب احد الفريقين في الآخر ثم مااجتمع  
في الفريق الثالث ثم مااجتمع في اصل المسئلة فنه تصح ) اكر ورته دن ايكي  
طائفه نك ياخودايكيدن اكثر طائفه نك سهامى كنديلرى اوزرينه منقسم  
اولماز سه بوضورتده فريقيندن بريني آخره ضرب بعده جمع اولانى  
فريق ثالثه ضرب ايدرسك واندن صكره جمع اولانى اصل مسئلهيه ضرب  
ايدرسك مسئله اندن تصحيح اولنور حاشيه ده تصوير اولنديغى مثللو  
( فان تساوت الاعداد اجزأ احدهما عن الآخر كما مرتين واخوين فاضرب  
اثنين في اصل المسئلة ) اكر اعداد بربرلرينه مساوى اولور لسه يعنى  
اعداد بيننده تماثل اولور سه برى آخرن مغيدر ايكي زوجه وايكي قرن داش  
مثللو بوضورتده اثنينى اصل مسئلهيه ضرب ايدرسك ( وان كان احد  
العددين جزأ من الآخر اجزأ الاكثر عن الاقل كاربع نسوة واخوين  
فاذا ضربت الاربعة اجزأك عن عدد الاخوين ) واكر ايكي عددك برى  
آخردن جزء اولسه يعنى اعداد بيننده تداخل اولسه اكثر اقلدن مغيدر  
درت زوجه وايكي قرن داش مثللو قچن دردى اصل مسئلهيه ضرب ايلديكك  
صورتده اخوينك عددلرندن كفايت ايدر ( وان وافق احد العددين  
الآخر يضرب وفق احدهما في جميع الآخر ثم مااجتمع في اصل المسئلة  
كاربع نسوة واخت وستة اعمام فالسته توافق الاربعة بالانصاف فاضرب  
نصف احدهما في جميع الآخر ثم مااجتمع في اصل المسئلة تكون ثمانية  
واربعين ومنها تصح ) اكر ايكي عدد بيننده توافق اولور سه برينك وفقى  
آخرك جمله سنه ضرب اولنور بعده مجتمع اولان اصل مسئلهيه ضرب  
اولنور درت زوجه وبراخت والتى اعمام مثللو پس التى درده توافق  
بالنصب ايله موافق اولور بوضورتده ايكي سندن برينك نصفنى آخرك  
جمله سنه ضرب ايدوب بعده مجتمع اولانى اصل مسئلهيه ضرب ايدرسك

قرق سكر اولور وان دن مسئله تصحيح اولنور ( فاذا صحت المسئلة فاضرب  
سهام كل وارث في التركة ثم اقسام ما اجتمع على ما صحت منه الفريضة يخرج  
حق ذلك الوارث ) فحين مسئله تصحيح اولنور قد هروارثك تصحيح حدن اولان  
سهامني تركه نك جميعه ضرب ايدرسك بعده مجتمع اولاني تصحيح اوزرينه  
تقسيم ايدرسك اول وارثك حتى چيقار

باب المناسخة

( وان لم تقسم التركة حتى مات احد الورثة فان كان نصيبه من الميت الاول ينقسم  
على عدد ورثته فقد صحت منه المسئلة وان لم ينقسم صححت وفريضة الميت الثاني  
بالطريقة التي ذكرناها ثم ضربت احدي المسئلتين في الاخرى اذا لم يكن بين  
سهام الميت الثاني وما صحت منه الفريضة موافقة وان كان بينهما موافقة فاضرب  
وفق المسئلة الثانية في الاولى فما اجتمع صحت منه المسئلتان فكل من له شيء  
من المسئلة الاولى مضروب في وفق المسئلة الثانية وكل من له شيء من المسئلة  
الثانية مضروب في وفق تركه الميت الثاني ) اكر تركه تقسيم اولنور تاكه  
ورثه دن بري فوت اولسه پس اكر فوت اولان كمنه نك ميت اولدن اولان  
نصيب كندى ورثه لرينك عددي اوزرينه منقسم اولور ايسه تحقيق اندن  
مسئلة تصحيح اولنور وواكر ميت اولدن اولان نصيب كندى ورثه لري  
اوزرينه منقسم اولنور وواكر ميت ثانينك اصل مسئله سي ماسبقده ذكر اولنان  
طريقه ايله تصحيح اولنور بعده ايكي مسئله نك بري اخري به ضرب  
اولنور ميت ثانينك سهامى بينيله واصل مسئله سي بيننده موافقت اولديني  
وقتده واكر ايكي سي بيننده موافقت اولور سه مسئله ثانيه نك وفقني مسئله  
اوليه ضرب ايدرسك پس هر نه كه مجتمع اوله ايكي مسئله اندن تصحيح  
اولنور بو صورتده ميت اولك ورثه سنك سهامى مسئله ثانيه نك وفقه  
ضرب اولنور وميت ثانينك ورثه سنك سهامى كندى يدنده بولنان  
تركه نك وفقه ضرب اولنور ( واذا صحت المناسخة واردت معرفة نصيب  
كل واحد من حبات الدرهم قسمت ما صحت منه المسئلة على ثمانية واربعين  
فماخرج اخذت له من سهام كل وارث حبة ) فحين مناسخة مسئله سي  
تصحيح اولنور قد درهمك حبه لرندن هر بر لرينك نصيبني بيلمك مراد

ذكر اولنان حكم تركه  
ايلاه تصحيح بيننده  
تباين واقع اولديني  
صورتده جريان  
ايدرسك

ودخى مناسخة  
لغته نسخ تحويلندن  
عبارتدر لكن  
بومقامده بعض  
ورثه نك قبل  
القسمه موتى سبيله  
نصيبى وارثه انتقال  
ايتمكه اطلاق اولنور  
نقد

٣	٢	٢	٥	حبات الباقى
ربع	سدس	سدس	قى	٤٨
م				اصله
زوج	اب	ام	ابن	١٢
١٨	١٢	١٢	٣٠	٦
حبه	حبه	حبه	حبه	٧٢
١٢	٨	٨	٢٠	مخرج المسئلتين
١	١	٤		
سدس	سدس	قى		

م				ابن المزبور
٥	٥	١٠	١٠	٥
ثلاث حبه	ثلاث حبه	ستة حبه	ستة حبه	٣
وثلاث حبه	وثلاث حبه	وثلاث حبه	٢٠	
٤٨	٤٨	٤٨		
١٨	١٢			
١٨٦٤	٧٢	٥٧٦	٧٢	
كسر	٠١٢	٠٠٨		
٢٠	٤٨	كسر	٤٨	
٠٥	٦	١٠		
٢٤٠	٧٢	٤٨٠	٧٢	
٣		٠٠٦		

م				اصله
٣				
ابن	بنت			
٢	١			
م				ابن المزبور مسئله
ابن	ابن	مافى يده		
١	١	٢		
بينهما استقامة				

م			اصله
١	١		
نصف	قى		
زوج	اخ	٢	
٢	٢	٢	
٤	٤	٤	
٢			
٨			

م				زوج المزبور مسئله
١	١	١	١	
م				ابن ابن ابن مافى يده
٤				
٢				
بينهما توافق				

مناسخه				
١	٣	١		
ربع	نصف	قى		
م				اصله
٠٤	٠٤	٠٤	٠٤	زوجه اخت لاب عم عم عم عم
٠٤	١	١	١	وام
١٢	٨	٣	٣	٣
٣	٢٤	٣		
٤٨				

م				احد الاعمام المزبور
١	١	١		
اخ	اخ	مافى يده	مسئله	
٣	١			
بينهما تبين				

ایلدیکک صورتده هر وارثک نصیبینی قرق سکره ضرب ایدوب هر نه خارج  
 ارلورسه آنی یتمش ایکی اوزرینه تقسیم ایدرسک حاشیه ده  
 تصویر اولندیغی مثللو  
 والله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب وصلى الله على سيدنا محمد وعلى آله  
 واصحابه وازواجه واتباعه وسلم

حمد بی حدّ اول منعم بی عدّ اولان خدای متعال حضرت تارینه اولسونکه  
 صدور علمانی علم فقه ایله تزیین ایلدی \* و صلوٰة لاتعدّ اول سیدالکائنات  
 علیه افضل الصلوات واکمل التحیات افندمزک روح منوره لرینه عرض  
 واهدا اولسونکه امت مرحومه سنی علوم نافع و باخصوص علم فقه ایله  
 اشتغاله تخریض بیوردی \* انک آل واصحابنه دخی اولسونکه علوم دینده  
 هر برلری غایة القصوایه عروج بیوره رق عالم کونی علم ایله ضیادار ایلدی \*  
 بعدذا علما بیننده شهرت شایعه و فوائد نافع سیله اشتهار ایدن علم فقهدن  
 (قدوری) نام کتاب فوائد نصاب بعض اهل فضل طرفندن ترجمه و اقدمجه طبع  
 ایدلمش اولوب بو کره دخی کتاب مذکورک تکرار اطبی التزام اولندیغندن  
 بتوفیق الله تعالی تصحیحنه کما هو حقّه اهتمام واعتنا ودقت اولنه رق اشبو  
 بیک او چیوزاون التی سنه سی جمادی الاولیسنک یکر می بشنجی کونی  
 طبعی ختام بولدی

محمد مرزی البایوردی محمد نورى الاستانبولى بايزيد درساملرندن الحاج الحافظ  
 المصحح في المطبعة المصحح في المطبعة احمد طاهر القنوى رئيس المصححين  
 العثمانيه العثمانيه في المطبعة العثمانيه